

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

BESTE FORMUNDAKİ ESERLERİN BİÇİM, EZGİ VE USÛL AÇILARINDAN İNCELENMESİ

AYŞE EMSAL AKSIN ÇEVİK

TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI
TÜRK MÜZİĞİ BİLİM DALI

ARALIK 2021

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

BESTE FORMUNDAKİ ESERLERİN BİÇİM, EZGİ VE USÛL AÇILARINDAN İNCELENMESİ

Ayşe Emsal AKSIN ÇEVİK
Doç. Dr. Emrah HATİPOĞLU

DOKTORA TEZİ
TÜRK MÜZİĞİ ANABİLİM DALI
TÜRK MÜZİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

ARALIK 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ayşe Emsal AKSIN ÇEVİK

22/12/2021

BESTE FORMUNDAKİ ESERLERİN BİÇİM, EZGİ VE USÛL AÇILARINDAN İNCELENMESİ

(Doktora Tezi)

Ayşe Emsal AKSIN ÇEVİK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Aralık 2021

ÖZET

Türk Müziği eserlerinin gelecek nesillere aktarılması uzun dönemler boyunca meşk yoluyla gerçekleşmiştir. Bunun doğal bir sonucu, sonraki zamanlarda kişilerin kendi nüans ve yorum farklılıkları sonucunda eserlerin değişime uğramasıdır. Türk Müziği tarihinde eserlerin notaya alınmasında kapsamlı bir girişim olarak nitelendirilebilecek olan Dârü'l-Elhân tarafından yürütülen transkripsiyon çalışmalarına dair incelemeler, güftelerde yazım yanlışlarının muhtemel olduğuna, vezin hatalarının ve güftenin anlamını bozan kelimelerin varlığına dair bulgular ortaya koymaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda notaya alınmış Beste formu örnekleri üzerinden eserlerin özgünlüğünü usûl-vezin, biçim/form ve ezgi ilişkisi bağlamında inceleyerek transkripsiyonlarını nota üzerinde simetrik yerleşimini sağlayıp bu bağlamda tashihini gerçekleştirmektir. Çalışmanın izleyeceği yöntem Türk Müziği sözlü eserlerinin önemli bir ögesinin güfte olduğu, güfte ve ezginin birbirini desteklediği ve usûl-vezin ilişkisinde bozulmaların muhtemelen daha sonraki dönemlerde ortaya çıkmış olabileceği ve bu bozulmaların giderilmesi ile eserin özgün haline daha yakın bir transkripsiyonun elde edilebileceği kabulüne dayanmaktadır. Bu doğrultuda; Prof. Dr. Serda Türkel Oter tarafından geliştirilen güfte ve ezgi odaklı yeni bir form analizi yöntemiyle, güfte unsurunun ezgi ve usûl kullanımlarıyla birlikte beste formundaki yapısal değişikliklere olan etkisi incelenmiştir. Bunlara ilaveten mevcut nüshalardaki bestelerin biçimlerinin XV. yy'dan XIX. yy'a kadar hangi şekillerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışma; *Dârü'l-Elhân Külliyâtı*'nda bulunun beste formundaki eserlerde 30 farklı biçimin var olduğunu ortaya koymuştur.

Bilim Kodu : 40113
Anahtar Kelimeler : Türk Müziği, Beste, Beste Formu, Form Analizi, Usûl-Vezin İlişkisi
Sayfa Adedi : 595
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emrah HATİPOĞLU

EXAMING THE BESTE WORKS IN TERMS OF FORM, MELODY AND PATTERN

(Ph. D. Thesis)

Ayşe Emsal AKSIN ÇEVİK

GAZİ UNIVERSITY

FINE ARTS INSTITUTE

December 2021

ABSTRACT

The *meşk* in Turkish Music has been used for transferring works to future generations for long periods. As a natural consequence of this, the works are subject to change as a result of the differences in nuance and interpretation of the musicians in later times. An examination on the transcription studies carried out by Dârü'l-Elhân, as the most comprehensive attempt in the notation of works in the history of Turkish Music, also reveals findings about the possibility of spelling mistakes in the lyrics, the existence of rhythm errors and words that distort the meaning of the lyrics. In this context, the aim of the study is to examine the originality of the works in the context of the *usûl-vezin* (pattern-rhythm), form and melody relationship through the samples of the *beste*s form notated in the *Dârü'l-Elhân Külliyât*, to ensure the symmetrical placement of the transcriptions on the note and to perform their restoration in this context. The method to be followed by the study is based on assumptions are that the most important element of the Turkish Music oral works is the *güfte* (lyrics), in this sense, there are structures that support each other between the *güfte* and the melody, and it is possible that the deteriorations in the *usûl-vezin* relationship may have emerged in later periods, and that a transcription closer to the original form of the work can be obtained by removing these distortions.İn this regard, using analysis method focused on lyrics and melody developed by Professor Dr. Serda Türkel Oter, the effect of lyric (güfte) together with the use of melody and rhythm pattern (usûl) on the structural changes in the form *beste* was examined. In addition, with the "Oter" method, it is determined the forms of the *beste*s in the existing copies were used in which ways from the XV. century to the XIX. century. The findings of the study revealed 30 different forms in the *beste*s noted in *Dârü'l-Elhân Külliyât*.

Science Code : 40113
Key Words : Traditional Turkish Music, Beste, Form Analysis, Pattern – Rhythm, Restoration in Music
Page Number : 595
Supervisor : Doç. Dr. Emrah HATİPOĞLU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar her aşamada yönlendirmeleri, yapıcı eleştirileri ve desteklerini esirgemeyen başta danışmanlığımı üstlenen Doç. Dr. Emrah Hatipoğlu ve tez izleme komitesinde görev alan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Serda Türkel Oter ve Prof. Dr. Cenk Güray'a müteşekkirim. Prof. Dr. Serda Türkel Oter tez izleme komitesi üyesi görevinin ötesinde katkılar sundu. Tez konumun belirlenmesinden eser inceleme yöntemlerinin uygulanmasına kadar her aşamada kıymetli zamanlarını ayırarak hatta kimi zaman benimle birlikte çalışarak olağanüstü bir özveri sundu. Onun destekleri olmasa çalışma bu nitelikte ortaya çıkamazdı. Kendisine ayrıca minnettarım. Tezin farklı aşamalarında danışmanım ve tez izleme komitesi üyesi hocalarım dışında pek çok insanın desteğinden istifade ettim. Celaleddin Kara kaynaklara erişmem hususunda kıymetli destekler sundu. Farsça olarak yazılan güftelerin Türkçeleştirilmesi ve vezin hatalarının tespiti Prof. Dr. Mikâil Bayram ve Prof. Dr İbrahim Kunt'un çok kıymetli destekleri olmasa gerçekleşemezdi. Osmanlıca olarak yazılan güftelerin Türkçe'ye çevrilmesi ve vezin hatalarının tespiti konusunda Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Çıpan ve Öğr. Gör. Hidayet Duyar'ın çok kıymetli birikimlerinden, usûller hakkında bilgi ve tecrübesi ile Öğr. Gör. Nurten Yılmaz'ın ve teknik konularda desteği ile Onur Uğurbaş'ın kıymetli yardımlarından yararlandım. Hepsine müteşekkirim. Son olarak her konuda yanımda olan sevgili eşim Savaş Çevik, biricik çocuklarım ve anneme sonsuz şükranlarımı sunmak isterim. Onların manevi destekleri tezimin tamamlanmasında en önemli dayanağım oldu. Tezimi eşim, çocuklarım ve anneme ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET v
ABSTRACT vi
TEŞEKKÜR vii
İÇİNDEKİLER viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ xxii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ xxv
1. GİRİŞ 1
2. TÜRK MÜZİĞİNDE BESTE FORMU 11
2.1. Beste Formunun Gelişimi ve Biçimleri 11
2.1.1. Beste Formunun Genel Tarihi 11
2.1.2. Edebi Yönden Murabba' 14
2.1.3. Melodik Özellikleri Bakımından Beste 15
2.1.4. Beste Formunun Sınıflandırılması 16
2.1.5. Beste Biçimleri 17
2.1.5.1. Nakış beste 19
2.1.5.2. Kâr 21
2.1.5.3. Semâi 22
3. DÂRÜ'L-ELHÂN KÜLLİYÂTI'NDA BULUNAN BESTE FORMUNDAKİ ESERLER 23
3.1. Makamlarına Göre Eserler 24
3.2. Usûllerine Göre Eserler 25
3.3. Vezinlerine Göre Eserler 26
4. TASHİH ÇALIŞMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER 29
4.1. Eserler Üzerinde Tashih Gerekliliği 29
4.2. Eserler Üzerinde Yürütülecek İncelemeler 33
4.2.1. Eserlerde Usûl-Vezin İncelemesi 34
4.2.2. Eserlerin Biçimsel Olarak Analizi 36
4.2.3. Eserlerde Usûl–Vezin–Ezgi İncelemesi 41
5. ESER İNCELEMELERİ 43
5.1. Ağır Çenber Usûlündeki Eserler 43
5.1.1. (Pesendîde Beste) *Her ne dem sâkî elinden sâgâr-ı işret gelir* 43
5.1.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 43
5.1.1.2. Form İncelemesi 44

5.1.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 45
5.1.2. (Rast Beste) *Reng-i mevc-i âb-ı zümrütten boyandı câmesi* 46
5.1.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 46
5.1.2.2. Form İncelemesi 48
5.1.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 49
5.1.3. (Sûzinâk Beste) *Bezm-i ağyâre varıp zevk u safâ niyyetine* 50
5.1.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 50
5.1.3.2. Form İncelemesi 51
5.1.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 52
5.1.4. (FerahFezâ Beste) *Yârimi gördüm bugün dünyâ görünmez dîdeme* 53
5.1.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 53
5.1.4.2. Form İncelemesi 54
5.1.4.3. Usûl-Vezin–Ezgi İncelemesi 55
5.1.5. (Tâhir Bûselik Beste) *Başıma döndükçe bezm-i meyde mînâlar benim* . 56
5.1.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 56
5.1.5.2. Form İncelemesi 58
5.1.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 59
5.1.6. (Rast Mâye Beste) *Nâvekî gamzen ki her dem bağrımı pür-hûn eder* 60
5.1.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi 60
5.1.6.2. Form İncelemesi 62
5.1.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 63
5.1.7. (Isfahân Beste) *Leyli-i zülfün dil-i mecnûn olur dîvânesi* 64
5.1.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi 64
5.1.7.2. Form İncelemesi 65
5.1.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 66
5.1.8. (Segâh Beste) *Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i meyde cânân dönderir* 67
5.1.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi 67
5.1.8.2. Form İncelemesi 68
5.1.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 69
5.1.9. (Şevkefzâ Beste) *Ermesin el o şehin şevket-i vâlâlarına* 70
5.1.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi 70
5.1.9.2. Form İncelemesi 72
5.1.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 73
5.1.10. (Nihâvend Beste) *Şimdi düştü gönlümüz bir âfetin sevdâsına* 74

5.1.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi 74
5.1.10.2. Form İncelemesi 76
5.1.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 77
5.1.11. (Muhayyer Beste) *Vakt-i subh oldu pür olsun kûşe-i meyhâneler* 78
5.1.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi 78
5.1.11.2. Form İncelemesi 79
5.1.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 80
5.1.12. (Mâhur Beste) *Bir safâ kesbeyle kim peymâneler reşkeylesin* 81
5.1.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi 81
5.1.12.2. Form İncelemesi 82
5.1.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 83
5.1.13. (Zâvil Beste) *Bezm-i âlemde meserret bana cânân iledir* 84
5.1.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi 84
5.1.13.2. Form İncelemesi 86
5.1.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 87
5.1.14. (Şehnâz Beste) *Bezm-i meyde sâkıyâ devr eylesin mül gül gibi* 88
5.1.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi 88
5.1.14.2. Form İncelemesi 90
5.1.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 91
5.1.15. (Bayâti Arabân Beste) *Nev-civânım lutf edip mesrur u şâd eyle beni* .. 92
5.1.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi 92
5.1.15.2. Form İncelemesi 93
5.1.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 94
5.1.16. (Hicâz Humâyûn Beste) *Hasret-i rûyinle giryân olduğum demdir bu dem* 95
5.1.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi 95
5.1.16.2. Form İncelemesi 96
5.1.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 97
5.1.17. (Ferahnâk Beste) *Meyl eder bu hüsn ile kim görse gül-fem seni* 98
5.1.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi 98
5.1.17.2. Form İncelemesi 100
5.1.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 101
5.1.18. (Dügâh Beste) *Îzârın gül gül olmuş bûseden dil dâğ-dağındır* 102
5.1.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi 102
5.1.18.2. Form İncelemesi 103

5.1.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 104
5.2. Çenber Usûlündeki Eserler 105
5.2.1. (Nihâvend Beste) *Gâhi gönül firâkın ile derd-nâk olur* 105
5.2.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 105
5.2.1.2. Form İncelemesi 106
5.2.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 106
5.2.2. (Müsteâr Beste) *Gönül ey mah-rû aşkınla ârâm etmeden kaldı* 107
5.2.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 107
5.2.2.2. Form İncelemesi 108
5.2.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 109
5.2.3. (Pençgâh Beste) *Pây-i yâre düşmeye ağyârdan nevbet mi var* 110
5.2.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 110
5.2.3.2. Form İncelemesi 111
5.2.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 112
5.3. Ağır Düyek Usûlündeki Eserler 113
5.3.1. (Rast Nakış Beste) *Âmed nesimi subh u dem* 113
5.3.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 113
5.3.1.2. Form İncelemesi 114
5.3.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 114
5.4. Ağır Hafif Usûlündeki Eserler 115
5.4.1. (Şehnâz Beste) *Sanma kim leylî-i zülfün elemi bâd-ı hevâ* 115
5.4.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 115
5.4.1.2. Form İncelemesi 116
5.4.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 117
5.4.2. (Sûzidilâra Beste) *Çîn-i gîsûsuna zencîr-i teselsül dediler* 118
5.4.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 118
5.4.2.2. Form İncelemesi 118
5.4.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 119
5.4.3. (Pesendîde Beste) *Ne zaman ol gözü mestâne gelir hatırıma* 120
5.4.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 120
5.4.3.2. Form İncelemesi 121
5.4.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 122
5.4.4. (Şevkefzâ Beste) *Hüsn ü zâtın gibi dilber-i sîmin-endâm* 123
5.4.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 123

5.4.4.2. Form İncelemesi 124
5.4.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 125
5.4.5. (Rast Beste) *Nev-hırâmım sana meyleyledi cân bir dil iki* 126
5.4.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 126
5.4.5.2. Form İncelemesi 127
5.4.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 128
5.4.6. (Nihâvend Beste) *Bezme gel dök perçemin ruhsâra şebbûlar gibi* 129
5.4.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi 129
5.4.6.2. Form İncelemesi 129
5.4.6.3. Usûl- Vezin-Ezgi İncelemesi 130
5.4.7. (Evcârâ Beste) *Kâmet-i mevzunu ki bir mısrâ'ı bercestedir* 131
5.4.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi 131
5.4.7.2. Form İncelemesi 132
5.4.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 133
5.4.8. (Bayâti Arabân Beste) *Bülbül-i dil ey gül-i râ'nâ senindir sen benim* . 134
5.4.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi 134
5.4.8.2. Form İncelemesi 134
5.4.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 135
5.4.9. (Şedarabân Beste) *Ey safâ-yı ârızından çeşme-i hurşîd-i âb* 136
5.4.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi 136
5.4.9.2. Form İncelemesi 137
5.4.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 138
5.4.10. (Gülizâr Beste) *Dâğ-dâr-ı tîr-i gamzendir gönül ey meh-cebînim* 139
5.4.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi 139
5.4.10.2. Form İncelemesi 140
5.4.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 141
5.4.11. (Nihâvend Beste) *Ey cân-ı derûnum seni bu cânım unutmaz* 142
5.4.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi 142
5.4.11.2. Form İncelemesi 143
5.4.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 144
5.4.12. (Rast Beste) *Seyreyle o billûr beden tâz-ı Frengi* 145
5.4.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi 145
5.4.12.2. Form İncelemesi 146
5.4.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 147

5.4.13. (Revnaknümâ Beste) *Ey mâh-ı melek lûtf u kerem zâtına mahsus* 148
5.4.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi 148
5.4.13.2. Form İncelemesi 149
5.4.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 150
5.4.14. (Sultâniyegâh Beste) *Cân u dilimiz lûtf-ı keremkâr ile mâ'mûr* 151
5.4.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi 151
5.4.14.2. Form İncelemesi 151
5.4.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 152
5.4.15. (Nikriz Beste) *Erbâb-ı sûz eylese de hande bir zamân* 153
5.4.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi 153
5.4.15.2. Form İncelemesi 154
5.4.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 155
5.4.16. (Rast Mâye Beste) *Çeksem o şuhu sineye hülyâlarım gibi* 156
5.4.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi 156
5.4.16.2. Form İncelemesi 157
5.4.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 158
5.4.17. (Müstear Beste) *Mânend-i hâle kol dolasam âfitâbıma* 159
5.4.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi 159
5.4.17.2. Form İncelemesi 160
5.4.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 161
5.4.18. (Büzürg Beste) *Aşkınla havâlandım bî-lâneliğim gel gör* 162
5.4.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi 162
5.4.18.2. Form İncelemesi 163
5.4.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 164
5.4.19. (Bayâti Beste) *Bir gonce femin yâresi vardır ciğerimde* 165
5.4.19.1. Usûl-Vezin İncelemesi 165
5.4.19.2. Form İncelemesi 166
5.4.19.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 167
5.4.20. (Mâhur Beste) *Ey gonca dehen hâr-ı elem cânıma geçti* 168
5.4.20.1. Usûl-Vezin İncelemesi 168
5.4.20.2. Form İncelemesi 169
5.4.20.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 170
5.5. Ağır Remel Usûlündeki Eserler 171
5.5.1. (Isfahânek Beste) *Bir ben gibi ol âfete üftâde var mıdır* 171

5.5.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 171
5.5.1.2. Form İncelemesi 172
5.5.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 173
5.5.2. (Mâye Beste) *Mihr-i ruhunda dâne-i hûy nakd-i didedir* 174
5.5.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 174
5.5.2.2. Form İncelemesi 175
5.5.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 176
5.5.3. (Rast Beste) *Zannetme meyl-i ol gül-i âlin vefâyadır* 177
5.5.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 177
5.5.3.2. Form İncelemesi 177
5.5.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 178
5.5.4. (Sazkâr Beste) *Bir dil olıcak ol şeh-i hüsnün dîvânesi* 179
5.5.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 179
5.5.4.2. Form İncelemesi 180
5.5.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 181
5.5.5. (Rehâvi Beste) *Zannetme benim gibi sana bende bulursun* 182
5.5.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 182
5.5.5.2. Form İncelemesi 182
5.5.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 183
5.6. Berefşân Usûlündeki Eserler 184
5.6.1. (Rehâvi Beste) *Yine ey rûh-ı musavver kafes-i tende misin* 184
5.6.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 184
5.6.1.2. Form İncelemesi 185
5.6.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 186
5.6.2. (Mâhur Beste) *Bu ne lebdürür ne ağız ne yaman gülüşdürür bu* 187
5.6.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 187
5.6.2.2. Form İncelemesi 188
5.6.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 189
5.6.3. (Büzürg Beste) *Hûbân seninle ley ü nehar istinâs eder* 190
5.6.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 190
5.6.3.2. Form İncelemesi 191
5.6.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 192
5.6.4. (Neveser Beste) *O nihâli nazın âyâ saran âşinâsı var mı* 193
5.6.4.1. Usûl-Vezin İnceleme 193

5.6.4.2. Form İncelemesi 194
5.6.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 195
5.7. Darbeyn Usûlündeki Eserler 196
5.7.1. (Sûzidilâra Beste) *Kemanı aşkını çekmek o şuhun hayli müşkîlmiş* 196
5.7.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 196
5.7.1.2. Form İncelemesi 197
5.7.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 198
5.7.2. (Isfahânek Beste) *Serde dâğ-ı iştiyak-ı tâzeler bir tâze mâh* 199
5.7.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 199
5.7.2.2. Form İncelemesi 200
5.7.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 201
5.7.3. (Sûzinâk Beste) *Müştâk-ı cemâlin gece gündüz dil-i şeydâ* 202
5.7.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 202
5.7.3.2. Form İncelemesi 203
5.7.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 204
5.7.4. (Mâhur Beste) *Bir âfeti meh-peyker ile nüktelerim var fehmetmesi müşkil* 205
5.7.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 205
5.7.4.2. Form İncelemesi 206
5.7.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 207
5.7.5. (Arazbar Bûselik Beste) *Nice ey şûh-ı cihân aşk ile nâlân olayım* 208
5.7.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 208
5.7.5.2. Form İncelemesi 210
5.7.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 211
5.8. Darb-ı Fetih Usûlündeki Eserler 212
5.8.1. (Nühüft Beste) *Ta kim hattın ey mâh-cebînim yüze çıkdı* 212
5.8.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 212
5.8.1.2. Form İncelemesi 213
5.8.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 214
5.8.2. (Bestenigâr Beste) *Gamzen ki ola sâkî-i çeşm-i siyeh-i mest* 215
5.8.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 215
5.8.2.2. Form İncelemesi 216
5.8.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 217
5.9. Devr-î Kebir Usûlündeki Eserler 218
5.9.1. (Sûzinâk Beste) *Sînede bir lahza ârâm eyle gel cânım gibi* 218

5.9.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 218
5.9.1.2. Form İncelemesi 219
5.9.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 220
5.9.2. (Mâhur Beste) *Tâ-be-key sînemde câ etmek cefâ vü kîneye* 221
5.9.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 221
5.9.2.2. Form İncelemesi 222
5.9.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 223
5.9.3. (Dügâh Beste) *Berg-i gül ey gonca-fem sen gibi ter-dâmen midir* 224
5.9.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 224
5.9.3.2. Form İncelemesi 225
5.9.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 226
5.10. Fer Usûlündeki Eserler 227
5.10.1. (Pençgâh Beste) *Hem sohbet-i dildâr ile mesrur idik evvel* 227
5.10.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 227
5.10.1.2. Form İncelemesi 228
5.10.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 229
5.11. Firengifer Usûlündeki Eserler 230
5.11.1. (Rehâvi Beste) *Arz etmediğim yâre meğer yâre mi kaldı* 230
5.11.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 230
5.11.1.2. Form İncelemesi 231
5.11.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 232
5.11.2. (Ferahfezâ Beste) *Ey kaşı kemân tîr-i müjen cânıma geçti* 233
5.11.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 233
5.11.2.2. Form İncelemesi 234
5.11.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 235
5.12. Hâvi Usûlündeki Eserler 236
5.12.1. Evcârâ Beste 236
5.12.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 236
5.12.1.2. Form İncelemesi 237
5.12.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 237
5.13. Muhammes Usûlündeki Eserler 238
5.13.1. (Mâhur Beste) *Ey gözü âhû bana bilmem niçün bigânesin* 238
5.13.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 238
5.13.1.2. Form İncelemesi 239

5.13.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 240
5.13.2. (Mâhur Beste) *Ey perî rûhsârına ben gül desem de el verir* 241
5.13.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 241
5.13.2.2. Form İncelemesi 242
5.13.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 243
5.13.3. (Zâvil Beste) *Yakdı cânı bezm-i aşkın âteşin peymânesi* 244
5.13.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 244
5.13.3.2. Form İncelemesi 245
5.13.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 246
5.13.4. (Nevâ Beste) *Zeyn eden bâğ-ı cihânı gül müdür bülbül müdür* 247
5.13.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 247
5.13.4.2. Form İncelemesi 248
5.13.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 249
5.13.5. (Segâh Beste) *Bezm-i meyde mutrîbâ bir nağme-i dil-cû kopar* 250
5.13.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 250
5.13.5.2. Form İncelemesi 251
5.13.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 252
5.13.6. (Nikrîz Beste) *Cânı kullâbı ser-i zülfün çeker senden yana* 253
5.13.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi 253
5.13.6.2. Form İncelemesi 254
5.13.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 255
5.13.7. (Rehâvi Beste) *Ne kadar dûr ise de ol meh-i behcet-zâdım* 256
5.13.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi 256
5.13.7.2. Form İncelemesi 257
5.13.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 258
5.13.8. (Sûzinâk Beste) *Rûz u şeb âh eylemekten çâk çâk oldum yeter* 259
5.13.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi 259
5.13.8.2. Form İncelemesi 260
5.13.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 261
5.13.9. (Nihâvend-i Kebîr Beste) *Bağda meyler içilir nâleler eyler neyler* ... 262
5.13.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi 262
5.13.9.2. Form İncelemesi 263
5.13.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 263
5.13.10. (Acem Aşirân Beste) *Bin cefa görsem ey sanem senden* 264

5.13.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi 264
5.13.10.2. Form İncelemesi 266
5.13.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 267
5.13.11. (Rehâvi Beste) *Sünbüli siyeh ber semen mezen* 268
5.13.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi 268
5.13.11.2. Form İncelemesi 269
5.13.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 269
5.14. Nim Devir Usûlündeki Eserler 271
5.14.1. (Bayâti Beste) *Değil câm-ı mey açıldı gül-i bâğ-ı tarâb şimdi* 271
5.14.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 271
5.14.1.2. Form İncelemesi 273
5.14.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 274
5.15. Zencir Usûlündeki Eserler 275
5.15.1. (Nevâ Beste) *Piyâleler ki o ruhsâr-ı âle ter getirir* 275
5.15.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 275
5.15.1.2. Form İncelemesi 277
5.15.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 278
5.15.2. (Bestenigâr Beste) *Erişti mevsim-i gül seyr-i gülsitân edelim* 279
5.15.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi 279
5.15.2.2. Form İncelemesi 281
5.15.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 282
5.15.3. (Acem Aşirân Beste) *Meşâm-ı hâtıra bûy-ı gül-i safâ bula gör* 283
5.15.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi 283
5.15.3.2. Form İncelemesi 284
5.15.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 285
5.15.4. (Nihâvend Beste) *Visâli yâre gönül sarf-ı himmet istermiş* 287
5.15.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi 287
5.15.4.2. Form İncelemesi 288
5.15.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 289
5.15.5. (Şehnâz Beste) *Açıldı lâle izârın ciğerde dâğ-ı derûn* 290
5.15.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi 290
5.15.5.2. Form İncelemesi 292
5.15.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 293
5.15.6. (Sazkâr Beste) *Hemîşe dilde suhân elde sâz kârımdır* 294

5.15.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi 294
5.15.6.2. Form İncelemesi 296
5.15.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi Sonuçları 297
5.15.7. (Şedarabân Beste) *Ne dem ki sinesi o gül ruhun küşâde olur* 298
5.15.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi 298
5.15.7.2. Form İncelemesi 300
5.15.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 301
5.15.8. (Muhayyer Beste) *Gönül düşüp ham-ı gîsû-yı yâre kalmıştır* 302
5.15.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi 302
5.15.8.2. Form İncelemesi 303
5.15.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 304
5.15.9. (Nikriz Beste) *Gelince çeşmime cânâ şarâb-ı nâb senin* 305
5.15.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi 305
5.15.9.2. Form İncelemesi 306
5.15.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 307
5.15.10. (Nühüft Beste) *O şûh olursa bana mihribân muradımca* 309
5.15.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi 309
5.15.10.2. Form İncelemesi 310
5.15.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 311
5.15.11. (Nikriz Beste) *Güli ruhun gibi seyr-i safâyı bâğ olmaz* 312
5.15.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi 312
5.15.11.2. Form İncelemesi 314
5.15.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 315
5.15.12. (Isfahân Beste) *Gel ey Nesîm- sabâ hatt-ı yârdan ne haber* 316
5.15.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi 316
5.15.12.2. Form İncelemesi 317
5.15.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 318
5.15.13. (Neveser Beste) *Nasıl edâ bilir ol dilber-i fedâyi görün* 319
5.15.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi 319
5.15.13.2. Form İncelemesi 321
5.15.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 322
5.15.14. (Ferahnâk Beste) *Figân eder yine bülbül bahâr görmüştür* 323
5.15.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi 323
5.15.14.2. Form İncelemesi 325

5.15.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 326
5.15.15. (Revnâknümâ Beste) *O dil ki ne gam u endûh ne melâl tutar* 327
5.15.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi 327
5.15.15.2. Form İncelemesi 329
5.15.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 330
5.15.16. (Segâh Beste) *Böyle ruhsat-dih iken gamze-i fettanesine* 331
5.15.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi 331
5.15.16.2. Form İncelemesi 332
5.15.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 333
5.15.17. (Mâye Beste) *Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil* 334
5.15.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi 334
5.15.17.2. Form İncelemesi 336
5.15.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 337
5.15.18. (Tâhir Bûselik Beste) *Gül-ruhun şevkiyle çeşmim ol kadar zâr oldu âh* 338
5.15.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi 338
5.15.18.2. Form İncelemesi 339
5.15.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 340
5.15.19. (Gülizâr Beste) *Beste-i zencîr-i zülfündür* 341
5.15.19.1. Usûl-Vezin İncelemesi 341
5.15.19.2. Form İncelemesi 342
5.15.19.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 343
5.16. Eksik Zencîr 344
5.16.1. (Sultâniyegâh Beste) *Misâni ne zemîn ü zamân görmüştür* 344
5.16.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi 344
5.16.1.2. Form İncelemesi 346
5.16.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi 346
6. ARAŞTIRMA BULGULARI 349
6.1. Ağır Çenber Eserlere İlişkin Bulgular 349
6.1.1. Usûl-Vezin İncelemeleri 349
6.1.2. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 354
6.2. Çenber Eserlere İlişkin Bulgular 354
6.2.1. Çenber: Usûl-Vezin İncelemeleri 354
6.2.2. Çenber: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 355
6.3. Ağır Hafif Eserlere İlişkin Bulgular 355

6.3.1. Ağır Hafif: Usûl-Vezin İncelemeleri 355
6.3.2. Ağır Hafif: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 358
6.4. Ağır Remel Eserlere İlişkin Bulgular 359
6.4.1. Ağır Remel: Usûl-Vezin İncelemeleri 359
6.4.2. Ağır Remel: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 360
6.5. Berefşân Eserlere İlişkin Bulgular 360
6.5.1. Berefşân: Usûl-Vezin İncelemeleri 360
6.5.2. Berefşân: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 361
6.6. Darbeyn Eserlere İlişkin Bulgular 361
6.6.1. Darbeyn: Usûl-Vezin İncelemeleri 361
6.6.2. Darbeyn: Usûl-Vezin Ezgi İncelemeleri 362
6.7. Darb-ı Fetih Eserlere İlişkin Bulgular 362
6.7.1. Darb-ı Fetih: Usûl-Vezin İncelemeleri 362
6.7.2. Darb-ı Fetih: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 363
6.8. Devr-i Kebîr Eserlere İlişkin Bulgular 363
6.8.1. Devr-i Kebîr: Usûl-Vezin İncelemeleri 363
6.8.2. Devr-i Kebîr: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 364
6.9. Frengifer Eserlere İlişkin Bulgular 364
6.9.1. Frengifer: Usûl-Vezin İncelemeleri 364
6.9.2. Frengifer: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 365
6.10. Muhammes Eserlere İlişkin Bulgular 365
6.10.1. Muhammes: Usûl-Vezin İncelemeleri 365
6.10.2. Muhammes: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 367
6.11. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlere İlişkin Bulgular 367
6.11.1. Zencîr ve Eksik Zencîr: Usûl-Vezin İncelemeleri 367
6.11.2. Zencir ve Eksik Zencîr: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri 373
7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 375
KAYNAKLAR 395
EKLER 399
ÖZGEÇMİŞ 595

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge 3.1. Makamlarına göre eserlerin dağılımı 24
Çizelge 3.2. Usûllerine göre eserlerin dağılımı 25
Çizelge 3.3. Vezinlerine göre eserlerin dağılımı 26
Çizelge 5.1. Pesendîde Bestenin form yönünden incelenmesi 44
Çizelge 5.2. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi 48
Çizelge 5.3. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 51
Çizelge 5.4. Ferahhezâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 54
Çizelge 5.5. Tâhir Bûselik Bestenin form yönünden incelenmesi 58
Çizelge 5.6. Rast Mâye Bestenin form yönünden incelenmesi 62
Çizelge 5.7. Isfahân Bestenin form yönünden incelenmesi 65
Çizelge 5.8. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 68
Çizelge 5.9. Şevkefzâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 72
Çizelge 5.10. Nihâvend Bestenin form yönünden incelenmesi 76
Çizelge 5.11. Muhayyer Beste'nin form yönünden incelenmesi 79
Çizelge 5.12. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 82
Çizelge 5.13. Zâvil Beste'nin form yönünden incelenmesi 86
Çizelge 5.14. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi 90
Çizelge 5.15. Bayâti Arabân Beste'nin form yönünden incelenmesi 93
Çizelge 5.16. Hicaz Hümâyûn Beste'nin form yönünden incelenmesi 96
Çizelge 5.17. Ferahnâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 100
Çizelge 5.18. Dügâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 103
Çizelge 5.19. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi 106
Çizelge 5.20. Müsteâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 108
Çizelge 5.21. Pençgâh Beste'nin form yönünden incelenmeşş 111
Çizelge 5.22. Rast Bestenin from yönünden incelenmesi 114
Çizelge 5.23. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi 116
Çizelge 5.24. Sûzidilâra Beste'nin form yönünden incelenmesi 118
Çizelge 5.25. Pesendîde Beste'nin form yönünden incelenmesi 121
Çizelge 5.26. Şevkefzâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 124
Çizelge 5.27. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi 127
Çizelge 5.28. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi 129
Çizelge 5.29. Evcârâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 132

Çizelge 5.30. Bayâti Arabân Beste'nin form yönünden incelenmesi 134
Çizelge 5.31. Şedarabân Beste'nin form yönünden incelenmesi 137
Çizelge 5.32. Gülizâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 140
Çizelge 5.33. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi 143
Çizelge 5.34. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi 146
Çizelge 5.35. Revnaknümâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 149
Çizelge 5.36. Sultâniyegâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 151
Çizelge 5.37. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi 154
Çizelge 5.38. Rast Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi 157
Çizelge 5.39. Müstear Beste'nin form yönünden incelenmesi 160
Çizelge 5.40. Büzürg Beste'nin form yönünden incelenmesi 163
Çizelge 5.41. Bayâti Beste'nin form yönünden incelenmesi 166
Çizelge 5.42. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 169
Çizelge 5.43. Isfahânek Beste'nin form yönünden incelenmesi 172
Çizelge 5.44. Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi 175
Çizelge 5.45. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi 177
Çizelge 5.46. Sazkâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 180
Çizelge 5.47. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi 182
Çizelge 5.48. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi 185
Çizelge 5.49. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 188
Çizelge 5.50. Büzürg Beste'nin form yönünden incelenmesi 191
Çizelge 5.51. Neveser Beste'nin form yönünden incelenmesi 194
Çizelge 5.52. Sûzidilâra Beste'nin form yönünden incelenmesi 197
Çizelge 5.53. Isfahânek Beste'nin form yönünden incelenmesi 200
Çizelge 5.54. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 203
Çizelge 5.55. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 206
Çizelge 5.56. Arazbar Bûselik Beste'nin form yönünden incelenmesi 210
Çizelge 5.57. Nühüft Beste'nin form yönünden incelenmesi 213
Çizelge 5.58. Bestenigâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 216
Çizelge 5.59. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 219
Çizelge 5.60. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 222
Çizelge 5.61. Dügâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 225
Çizelge 5.62. Pençgâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 228
Çizelge 5.63. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi 231

Çizelge 5.64. Ferahfezâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 234
Çizelge 5.65. Evcârâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 237
Çizelge 5.66. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 239
Çizelge 5.67. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi 242
Çizelge 5.68. Zâvil Beste'nin form yönünden incelenmesi 245
Çizelge 5.69. Nevâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 248
Çizelge 5.70. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 251
Çizelge 5.71. Nikrîz Beste'nin form yönünden incelenmesi 254
Çizelge 5.72. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi 257
Çizelge 5.73. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 260
Çizelge 5.74. Nihâvend-i Kebîr Beste'nin form yönünden incelenmesi 263
Çizelge 5.75. Acem Aşirân Beste'nin form yönünden incelenmesi 266
Çizelge 5.76. Rehâvî Beste'nin form yönünden incelenmesi 269
Çizelge 5.77. Bayâti Beste'nin form yönünden incelenmesi 273
Çizelge 5.78. Nevâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 277
Çizelge 5.79. Bestenigâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 281
Çizelge 5.80. Acem Aşîrân Beste'nin form yönünden incelenmesi 284
Çizelge 5.81. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi 288
Çizelge 5.82. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi 292
Çizelge 5.83. Sazkâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 296
Çizelge 5.84. Şedarabân Beste'nin form yönünden incelenmesi 300
Çizelge 5.85. Muhayyer Beste^nin form yönünden incelenmesi 303
Çizelge 5.86. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi 306
Çizelge 5.87. Nüfüht Beste'nin form yönünden incelenmesi 310
Çizelge 5.88. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi 314
Çizelge 5.89. Isfahân Beste'nin form yönünden incelenmesi 317
Çizelge 5.90. Neveser Beste'nin form yönünden incelenmesi 321
Çizelge 5.91. Ferahnâk Beste'nin form yönünden incelenmesi 325
Çizelge 5.92. Revnaknümâ Beste'nin form yönünden incelenmesi 329
Çizelge 5.93. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 332
Çizelge 5.94. Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi 336
Çizelge 5.95. Tâhir Bûselik Beste'nin form yönünden incelenmesi 339
Çizelge 5.96. Gülizâr Beste'nin form yönünden incelenmesi 342
Çizelge 5.97. Sultâniyegâh Beste'nin form yönünden incelenmesi 346

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 3.1. Usûllerine göre eserler 26
Şekil 3.2. Vezinlerine göre eserlerin dağılımı 27
Şekil 4.1. Şedarabân Beste'nin Nazmi Özalp'in fom analiz yöntemiyle incelenmesi-1 38
Şekil 4.2. Şedarabân Beste'nin Nazmi Özalp'in fom analiz yöntemiyle incelenmesi-2 39
Şekil 5.1. Pesendîde Beste: Usûl-Vezin incelemesi 43
Şekil 5.2. Pesendîde Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 45
Şekil 5.3. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi 46
Şekil 5.4. Rast Beste: Güfte tekrarı 47
Şekil 5.5. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 49
Şekil 5.6. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi 50
Şekil 5.7. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 52
Şekil 5.8. Ferehfezâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 53
Şekil 5.9. Ferahfezâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 55
Şekil 5.10. Tâhir Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi 56
Şekil 5.11. Tâhir Bûselik Beste: Güfte tekrarı 57
Şekil 5.12. Tâhir Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 59
Şekil 5.13. Rast Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi 60
Şekil 5.14. Rast Mâye Beste: Güfte tekrarı 61
Şekil 5.15. Rast Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 63
Şekil 5.16. Isfahân Beste: Usûl-Vezin incelemesi 64
Şekil 5.17. Isfahân Beste: Güfte tekrarı 65
Şekil 5.18. Isfahân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 66
Şekil 5.19. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 67
Şekil 5.20. Segâh Beste: Güfte tekrarı 68
Şekil 5.21. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 69
Şekil 5.22. Sevkefzâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 70
Şekil 5.23. Şevkefzâ Beste: Güfte tekrarı 71
Şekil 5.24. Şevkefzâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 73
Şekil 5.25. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi 74
Şekil 5.26. Nihâvend Beste: Güfte tekrarı 75
Şekil 5.27. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 77

Şekil 5.28. Muhayyer Beste: Usûl-Vezin incelemesi 78
Şekil 5.29. Muhayyer Beste: Güfte tekrarı 79
Şekil 5.30. Muhayyer Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 80
Şekil 5.31. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 81
Şekil 5.32. Mâhur Beste: Güfte tekrarı 82
Şekil 5.33. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 83
Şekil 5.34. Zâvil Beste: Usûl-Vezin incelemesi 84
Şekil 5.35. Zâvil Beste: Güfte tekrarı 85
Şekil 5.36. Zâvil Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 87
Şekil 5.37. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 88
Şekil 5.38. Şehnâz Beste: Güfte tekrarı 89
Şekil 5.39. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 91
Şekil 5.40. Bayâti Abâban Beste: Usûl-Vezin incelemesi 92
Şekil 5.41. Bayâti Arabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 94
Şekil 5.42. Hicaz Hümâyûn Beste: Usûl-Vezin incelemesi 95
Şekil 5.43. Hicaz Hümâyûn Beste: Güfte tekrarı 96
Şekil 5.44. Hicâz Hümâyûn Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 97
Şekil 5.45. Ferahnâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi 98
Şekil 5.46. Ferahnâk Beste: Güfte tekrarı 99
Şekil 5.47. Ferahâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 101
Şekil 5.48. Dügâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 102
Şekil 5.49. Dügâh Beste: Güfte tekrarı 103
Şekil 5.50. Dügâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 104
Şekil 5.51. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi 105
Şekil 5.52. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 106
Şekil 5.53. Müstâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi 107
Şekil 5.54. Müsteâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 109
Şekil 5.55. Pençgâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 110
Şekil 5.56. Pençgâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 112
Şekil 5.57. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi 113
Şekil 5.58. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 114
Şekil 5.59. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 115
Şekil 5.60. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 117
Şekil 5.61. Sûzidilâra Beste: Usûl-Vezin incelemesi 118

Şekil 5.62. Sûzidilâra Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 119
Şekil 5.63. Pesendîde Beste: Usûl-Vezin incelemesi 120
Şekil 5.64. Pesendîde Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 122
Şekil 5.65. Şevkefzâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 123
Şekil 5.66. Şevkefzâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 125
Şekil 5.67. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi 126
Şekil 5.68. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 128
Şekil 5.69. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi 129
Şekil 5.70. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 130
Şekil 5.71. Evcârâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 131
Şekil 5.72. Evcârâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 133
Şekil 5.73. Bayâti Arabân Beste: Usûl-Vezin incelemesi 134
Şekil 5.74. Bayâti Arabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 135
Şekil 5.75. Şedarabân Beste: USûl-Vezin incelemesi 136
Şekil 5.76. Şedarabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 138
Şekil 5.77. Gülizâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi 139
Şekil 5.78. Gülizâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 141
Şekil 5.79. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi 142
Şekil 5.80. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 144
Şekil 5.81. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi 145
Şekil 5.82. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 147
Şekil 5.83. Revnaknümâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 148
Şekil 5.84. Revnaknümâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 150
Şekil 5.85. Sultâniyegâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 151
Şekil 5.86. Sultâniyegâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 152
Şekil 5.87. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 153
Şekil 5.88. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 155
Şekil 5.89. Rast Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi 156
Şekil 5.90. Râst Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 158
Şekil 5.91. Müstear Beste: Usûl-Vezin incelemesi 159
Şekil 5.92. Müstear Beste: Güfte tekrarı 160
Şekil 5.93. Müstear Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 161
Şekil 5.94. Büzürg Beste: Usûl-Vezin incelemesi 162
Şekil 5.95. Büzürg Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 164

Şekil 5.96. Bayâti Beste: Usûl-Vezin incelemesi 165
Şekil 5.97. Bayâti Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 167
Şekil 5.98. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 168
Şekil 5.99. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 170
Şekil 5.100. Isfahânek Beste: Usûl-Vezin incelemesi 171
Şekil 5.101. Isfahânek Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 173
Şekil 5.102. Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 174
Şekil 5.103. Mâye Beste: Güfte tekrarı..... 174
Şekil 5.104. Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 176
Şekil 5.105. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 177
Şekil 5.106. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 178
Şekil 5.107. Sazkâr Beste: Usûl-Vezi incelemesi..... 179
Şekil 5.108. Sazkâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi..... 181
Şekil 5.109. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi 182
Şekil 5.110. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 183
Şekil 5.111. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi 184
Şekil 5.112. Rehâvi Beste: Güfte tekrarı 185
Şekil 5.113. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 186
Şekil 5.114. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 187
Şekil 5.115. Mâhur Beste: Güfte tekrarı 188
Şekil 5.116. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi..... 189
Şekil 5.117. Büzürg Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 190
Şekil 5.118. Büzürg Beste: Güfte tekrarı..... 191
Şekil 5.119. Büzürg Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi..... 192
Şekil 5.120. Neveser Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 193
Şekil 5.121. Neveser Beste: Güfte tekrarı..... 194
Şekil 5.122. Neveser Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 195
Şekil 5.123. Sûzidilâra Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 196
Şekil 5.124. Sûzidilâra Beste: Güfte tekrarı..... 197
Şekil 5.125. Sûzidilâra Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 198
Şekil 5.126. Isfahânek Beste: Usûl-Vezin incelemesi 199
Şekil 5.127. Isfahânek Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 201
Şekil 5.128. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi..... 202
Şekil 5.129. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi..... 204

Şekil 5.130. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 205
Şekil 5.131. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 207
Şekil 5.132. Arazbar Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi 208
Şekil 5.133. Arazbar Bûselik Beste: Güfte tekrarı 209
Şekil 5.134. Arazbar Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi .. 211
Şekil 5.135. Nühüft Beste: Usûl-Vezin incelemesi 212
Şekil 5.136. Nühüft Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 214
Şekil 5.137. Bestenigâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi 215
Şekil 5.138. Bestenigâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 217
Şekil 5.139. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi 218
Şekil 5.140. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 220
Şekil 5.141. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 221
Şekil 5.142. Mâhur Beste: Güfte tekrarı 222
Şekil 5.143. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi Yönündend incelenmesi 223
Şekil 5.144. Dügâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 224
Şekil 5.145. Dügâh Beste: Güfte tekrarı 225
Şekil 5.146. Dügâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 226
Şekil 5.147. Pençgâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 227
Şekil 5.148. Pençgâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 229
Şekil 5.149. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin İncelemesi 230
Şekil 5.150. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 232
Şekil 5.151. Ferahfezâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 233
Şekil 5.152. Ferahfezâ Beste: Güfte tekrarı 233
Şekil 5.153. Ferahfezâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 235
Şekil 5.154. Evcârâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 236
Şekil 5.155. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 238
Şekil 5.156. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 240
Şekil 5.157. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi 241
Şekil 5.158. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 243
Şekil 5.159. Zâvil Beste: Usûl-Vezin İncelemesi 244
Şekil 5.160. Zâvil Beste: Güfte tekrarı 245
Şekil 5.161. Zâvil Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 246
Şekil 5.162. Nevâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 247
Şekil 5.163. Nevâ Beste: Güfte tekrarı 248

Şekil 5.164. Nevâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 249
Şekil 5.165. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 250
Şekil 5.166. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 252
Şekil 5.167. Nikrîz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 253
Şekil 5.168. Nikrîz Beste: Güfte tekrarı 254
Şekil 5.169. Nikrîz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 255
Şekil 5.170. Rehâvi Beste: usûl-Vezin İncelemesi 256
Şekil 5.171. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 258
Şekil 5.172. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi 259
Şekil 5.173. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 261
Şekil 5.174. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi 262
Şekil 5.175. Nihâvend-i Kebîr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 263
Şekil 5.176. Acem Aşirân Beste: Usûl-Vezin incelemesi 264
Şekil 5.177. Acem Aşirân Beste: Güfte tekrarı 265
Şekil 5.178. Acem Aşîrân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 267
Şekil 5.179. Rehâvî Beste: Usûl-Vezin incelemesi 268
Şekil 5.180. Rehâvi Beste'ninb Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 269
Şekil 5.181. Bayâti Beste: Usûl-Vezin incelemesi 271
Şekil 5.182. Bayâti Beste: Güfte tekrarı 272
Şekil 5.183. Bayâti Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 274
Şekil 5.184. Nevâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 275
Şekil 5.185. Nevâ Beste: Güfte tekrarı 276
Şekil 5.186. Nevâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 278
Şekil 5.187. Bestenigâr Beste: Usûl-Vezin İnceleme 279
Şekil 5.188. Bestenigâr Beste: Güfte tekrarı 280
Şekil 5.189. Bestenigâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 282
Şekil 5.190. Acem Aşir'an Beste: Usûl-Vezin incelemesi 283
Şekil 5.191. Acem Aşîrân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 285
Şekil 5.192. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi 287
Şekil 5.193. Nihâvend Beste: Güfte tekrarı 288
Şekil 5.194. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 289
Şekil 5.195. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 290
Şekil 5.196. Şehnâz Beste: Güfte tekrarı 291
Şekil 5.197. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 293

Şekil 5.198. Sazkâr Beste: Usûl-VEzin İncelemesi 294
Şekil 5.199. Sazkâr Beste: Güfte tekrarı 295
Şekil 5.200. Sazkâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 297
Şekil 5.201. Şedarabân Beste: Usûl-Vezin incelemesi 298
Şekil 5.202. Şedarabân Beste: Güfte tekrarı 299
Şekil 5.203. Şedarabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 301
Şekil 5.204. Muhayyer Beste: Usûl-Vezin incelemesi 302
Şekil 5.205. Muhayyer Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 304
Şekil 5.206. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 305
Şekil 5.207. Nikriz Beste: Güfte tekrarı 306
Şekil 5.208. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 307
Şekil 5.209. Nühüft Beste: Usûl-Vezin incelemesi 309
Şekil 5.210. Nühüft Beste: Güfte tekrarı 310
Şekil 5.211. Nühüft Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 311
Şekil 5.212. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi 312
Şekil 5.213. Nikriz Beste: Güfte tekrarı 313
Şekil 5.214. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 315
Şekil 5.215. Isfahân Beste: Usûl-Vezin incelemesi 316
Şekil 5.216. Isfahân Beste: Güfte tekrarı 317
Şekil 5.217. Isfahân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 318
Şekil 5.218. Neveser Beste: Usûl-Vezin incelemesi 319
Şekil 5.219. Neveser Beste: Güfte tekrarı 320
Şekil 5.220. Neveser Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 322
Şekil 5.221. Ferahnâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi 323
Şekil 5.222. Ferahnâk Beste: Güfte tekrarı 324
Şekil 5.223. Ferahnâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 326
Şekil 5.224. Revnâknümâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi 327
Şekil 5.225. Revnâknümâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 330
Şekil 5.226. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 331
Şekil 5.227. Segâh Beste: Güfte tekrarı 332
Şekil 5.228. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 333
Şekil 5.229. Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi 334
Şekil 5.230. Mâye Beste: Güfte tekrarı 335
Şekil 5.231. Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 337

Şekil 5.232. Tâhir Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi 338
Şekil 5.233. Tâhir Bûselik Beste: Güfte tekrarı 339
Şekil 5.234. Tâhir Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 340
Şekil 5.235. Gülizâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi 341
Şekil 5.236. Gülizâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 343
Şekil 5.237. Sultâniyegâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi 344
Şekil 5.238. Sultâniyegâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi 346

Şekil 6.1. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -1 350
Şekil 6.2. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -2 350
Şekil 6.3. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulamsı -3 351
Şekil 6.4. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -4 351
Şekil 6.5. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -5 352
Şekil 6.6. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -6 352
Şekil 6.7. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -7 353
Şekil 6.8. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -8 353
Şekil 6.9. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -1 356
Şekil 6.10. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -2 356
Şekil 6.11. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -3 356
Şekil 6.12. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -4 357
Şekil 6.13. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -5 357
Şekil 6.14. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -6 358
Şekil 6.15. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -7 358
Şekil 6.16. Ağır Remel Eserlerde Vezin Uygulaması 360
Şekil 6.17. Devr-i Kebîr Eserlerde Vezin Uygulaması 364
Şekil 6.18. Muhammes Eserlerde Vezin Uygulaması -1 366
Şekil 6.19. Muhammes Eserlerde Vezin Uygulaması -2 366
Şekil 6.20. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -3 368
Şekil 6.21. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -4 369
Şekil 6.22. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -5 369
Şekil 6.23. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -6 370
Şekil 6.24. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -7 371
Şekil 6.25. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -8 371
Şekil 6.26. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -9 372

1. GİRİŞ

Şekil, biçim, tür anlamına gelen form kavramı, sanatın birçok dalında ortaya çıkmış, somut halden ziyade soyut, fakat belirgin ve hissedilebilir özellikleri ifade eder (Hatipoğlu, 1996, s.2). Mûsikî türevleri ya da şekilleri olarak da adlandırabileceğimiz form, Türk Mûsikîsi'nin temel unsurlarını/özelliklerini belirlemek ve anlamak bakımından yol göstericidir. Bu şekil ve özellikler belirlenirken karşılaşılan benzerlikler ve farklılıklar, formlardaki çeşitliliği doğurmaktadır. Öyleyse oluşturulacak olan müzik fikrinde bazı yapısal özelliklerinin bulunması da önemlilik arzetmektedir. Söz konusu oluşturulacak müzik fikrinin yani formun, kendine has ve belirleyici özellikleri olması sayesinde, o formla ilgili somut bilgiler elde edilmektedir. Bu belirgin özellikler en basit ifadeyle ritmik özellikler, ezgi özellikleri; hatta söz unsuru olabileceği gibi bunların dışındaki kavramlardan da söz etmek mümkündür. Bunlardan birkaç tanesini örneklemek gerekirse; Murabbâ Beste'lerin güftelerinin divân edebiyâtı nazım şekillerinden Murabba türünde yazılmış olması ve her mısra sonunda terennüm kısmının olması gerekir. Nakış Beste'lerde güftelerin gazel tarzında, beyit beyit işlenmesi yani terennüm kısımlarının iki mısradan sonra gelmesi formun Nakış Beste olarak adlandırılmasını sağlamaktadır. Buna bağlı olarak usûl değişiminde Aksak Semâî, Yürük Semâî isimlerini almaktadır. Ayrıca güftelerde işlenen konu en genel anlamıyla tasavvûfi duyguları anlatıyor ise İlâhi, Mersiye, Naât vb. olarak adlandırılırlar. Örneklerden de anlaşılacağı üzere bir eserin gidişatını oluşturan ögeler ve güfte konuları farklı biçimleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın konusunu oluşturan beste kavramı, en genel anlamıyla *"tasnif etmek, telif etmek''* (Öztuna, 1990, s. 155) anlamındadır. Türk mûsikîsinde ise bir formun adıdır. Ayrıca söz ve ritmin ezgi ile bir araya getirilerek şekillenmesi sonucunda ortaya çıkan sözlü ya da sözsüz eserleri ifade eder.

Formların ezgi gidişatını ilk defa XVII. yy. da Kantemiroğlu tarafından açıklandığını vurgulayan Tura (2001), beste formunun terennümlü ve terennümsüz şekillerinin bulunduğunu, dört mısranın hâneler şeklinde bestelenmesi sonucu ortaya çıktığını belirtmektedir. (Tura, 2001, s. 173,176) Yine başka bir tanımda Ali Ufkî Bey'in *"Hâzâ Mecmû'a-i Sâz ü Söz"* isimli eserinde tek dörtlüklerden oluşan ve tıpkı şarkı formunu

andıran (murabba) bestelerden söz edilmektedir (Cevher, 1995, s. 50). Bu bilgiye ilaveten araştırmacılar bazı güfte mecmualarında beste olarak kaydedilen güftelerin bulunduğunu vurgulamaktadırlar.

Yukarıda tarif ve tanımları yapılan formun, elimize ulaşan beste notaları sayesinde yapısal olarak bazı özelliklere sahip olduğunu anlamaktayız. Bu anlamda Türk mûsikîsinin sözlü formlarından biri olan "Beste" formu, sözlü musikinin elemanlarından olup, klasik fasıllarda Kâr'dan sonra gelen en geniş kapsamlı müzik fikridir. Farsça *bağlanmış* anlamına gelmektedir (Özkan, 1994, s. 86). Tanrıkorur (2005, s. 173)'un tanımı ile klasik edebiyâtın gazel türünde yazılmış bir veya iki beytinin üzerine, büyük usûller kullanılarak bestelenen ve besteleme sırasında besteci tarafından güfte aralarına terennüm yerleştirilen klasik sözlü eser türüdür.

"Beste" şekil ve biçim açısından diğer formlardan kendini ayıran bazı özelliklere sahiptir. Bunlar;

Bestelerin güfteleri Divân Edebiyâtı şairlerinin gazellerinden seçilmiştir. Güfteler 4 mısradan oluştuğundan dolayı "Murabba'' ismiyle anılmıştır (Özkan, 1994, s. 86).

Besteler büyük usûllerle ölçülmüşlerdir. Nadir de olsa Lenk Fahte Düyek, Evsât, Sofyân gibi küçük usûllerle de bestelenmişlerdir. (Öztuna, 1990, s. 155). Bazı klasik fasıllarda Kâr'dan sonra, birden fazla Beste'nin icrâsını görebilmekteyiz. Bu bestelerin sıralanışı ise, usûllerinin büyüklüğüne göre 1. Beste, 2. Beste şeklinde adlandırılırlar.

Özkan'a göre Besteler Zemin-Hâne Nakarat-Hâne, Miyân-Hâne ve Nakarat-Hâne olmak üzere 4 kısımdan oluşur. (Özkan, 1994, s. 86). Yavaşça'nın tarifine göre ise bestelerde birinci, ikinci ve dördüncü haneler, terennümleri ile beraber aynı ezgiye sahiptir. Bazı eserlerde ise terennümler farklı ezgiyle bestelenmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Sayısı az olmakla beraber terennümsüz besteler de bulunmaktadır (Yavaşça, 2002, s. 474). Yavaşça'nın tarifine göre eser içerisinde terennüm ezgileri değişebiliyor ise Özkan tarafından adlandırılan "Nakarathâne" kısmının, "Terennümhâne" şeklinde adlandırılması daha uygun gözükmektedir.

Mısra sonlarına eklenen lafzî/ikâi terennümleri olarak adlandırılan terennümler ritmik hecelerden oluşabileceği gibi birkaç kelimenin ard arda sıralanmasıyla da devam edebilmektedir. Örnekleyecek olursak;"Te-ne-te-ne-nen-ni, ye-le-lel-li, ta-dir-ney, "Efendim, amân, rûhum, cânım, ömrüm'', "Gel benim cânım, serv-i revânım, Âh benim mihribânım vb gibi sözcükler yazılabilmektedir. Anlamlı kelimelerden oluşan terennümlere Lafzî, anlamsız hecelerden oluşan terennümlere de İkâî terennüm denir. Terennümler her mısradan sonra geliyorsa; Beste, iki mısradan sonra geliyorsa "Nakış Beste" denir. Bazen de terennümlerin uzunluğu sebebiyle veya sadece usûlleri sebebiyle bu adla anılmıştır (Özkan, 1994, s. 86).

Genel yapısı itibariyle söz konusu beste formunun yapısı şu şekildedir;

1. Mısrâ	*A*	*Zemin Hâne*
Terennüm	*B*	
2. Mısrâ	*A*	*Mülâzime*
Terennüm	*B*	
3. Mısrâ	*C*	*Miyân Hâne*
Terennüm	*B*	
4. Mısrâ	*A*	*Mülazime*
Terennüm	*B*	

Yan yana yazarsak; *A+B / A+B / C+B / A+B* şeklindedir (Özkan, 1994: 86).

Türk Mûsikîsi'nin en önemli formlarından biri olan "Beste" formu tarihsel süreç içerisinde biçim ve şekil özellikleri açısından oldukça geniş bir çeşitlilikte kullanılmıştır. Özellikle günümüzde söz konusu formda bestelenen eserlerin belli başlı birkaç biçimsel şemayı izlediği dikkate alınırsa bu tarihsel çeşitlilik daha da dikkat çekicidir. Beste formunun biçimsel şematik yapıları arasındaki bu farklılıklar bestelerin yapıldığı dönemlerin müzik anlayışları, söz konusu dönemde yaşamış etkileyici ve çığır açıcı bestekârların yarattığı moda ya da bizzat bestekârların kendilerinin beste anlayışları ile ilgili olabilir.

Çalışma, beste formunun kullanımında ve biçimsel ögelerinde tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan farklılıkları analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Beste formununda tarihi süreç içinde biçim ögelerinin kullanımı bakımından önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Konuya dair çalışmalar bu farklılıklara işaret etmiş olmakla birlikte farklılıkların nedenleri ve farklılıkları doğuran faktörler yeterince incelenmemiştir. Çalışma, temelde beste formunun kullanımındaki bu farklılıkları ve bu çeşitliliği araştırmaktadır.

Beste formunun kullanımında çeşitlilik, özellikle XVIII yy. la birlikte oldukça belirgindir. Bu dönemde beste formu ile bestelenmiş eserlerde biçimsel ögeler bakımından oldukça yaygın bir çeşitlilik izlenmektedir. Ancak XIII. asırla birlikte söz konusu formun istikrarlı bir yapıya kavuştuğu söylenebilir. Bu dönemden sonra bestekârlar belli başlı biçimsel kalıpları izlemişlerdir.

Yukarıdaki husus dikkate alındığında çalışma inceleme dönemi olarak formun geliştiği ve kullanımında büyük çeşitlilik olduğu XV. ve XIX. yy'ları inceleme dönemi olarak belirlemiştir. Böylece bu dönemde beste formunda biçimsel çeşitlilik tespit edilebilecek, bu çeşitliliğin altında yatan faktörler araştırılabilecektir.

Çalışma, XV. ve XIX. yy. da bestelenmiş "beste" formundaki eserler form analizi açısından incelendiğinde zamana, bestekâra bağlı olarak farklılıkların olup olmadığını; eserlerdeki biçimsel yapıların belirli kalıpları izleyip izlemediğini; buna göre bir sınıflama olanağının varlığını ortaya koymuştur.

Araştırmanın en genel amacı "beste" formundaki eserlerin biçimsel yapılarını analiz etmek, bestekârlarca takip edilmiş biçimsel kalıpları tespit edip sınıflamak ve bu farklılıkların altında yatan faktörleri incelemektir. Bu amaçla çalışmada, beste formunu en geniş manada anlayabilmek için, Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda bulunan eserlere dayanarak, XV. yy'dan XIX. yy'a kadar Beste adı altında elimize notası ulaşan eserlerin yapılarındaki benzerlik ve farklılıklar incelenmektedir.

Böylece çalışmanın ilk alt amacı, sözkonusu asırlar arasında eserlerin hangi usûlle, hangi vezni kalıplarıyla ve hangi vezin uygulamalarıyla kullanıldıkları ve biçim açısından kaç ayrı şekle sahip olduklarını tespit etmektir.

Bununla da bağlantılı diğer bir alt amaç, sözkonusu eserler için bestekârların beste kullanımlarının birbirleriyle olan ilişkisini irdelemektir.

Araştırmanın başka bir alt amacı ise, bir formun yapısının nasıl gösterilebileceğini ortaya koyacak en uygun yöntemi değerlendirmektir. Bu amaçla, bugüne kadar form analizinde kullanılmış tüm yöntemler incelenerek sözkonusu yöntemlerin eksiklikleri saptanmış ve bu eksikliklerden yola çıkarak bir formun yapısının nasıl gösterilebileceği ve bunun nasıl izah edilebileceği incelenmiştir.

Beste formunun kullanımı bakımından günümüzde izlenen, biçimsel kalıp karşısında, formun henüz gelişme aşamasında olduğu XV yy. ve XVIII. yy. larda zengin bir biçimsel çeşitlilik izlediği çeşitli araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Buna karşın bu farklılıkların neler olduğu, farklılıkların kalıplarla nasıl ifade edilebileceği ve gerek dönem içinde ve gerekse söz konusu dönemle günümüz arasındaki farklılıkların nedenlerinin neler olabileceği detaylı olarak araştırılmamıştır. Dolayısıyla ilgili literatürde bu sorunlara cevap vermek bakımından önemli bir boşluk bulunmaktadır. Çalışma işte bu boşluğu gidermek üzere söz konusu sorulara cevap vermeyi amaçlamaktadır. Bu bakımdan literatürde söz konusu amaca yönelik ilk çalışma olduğu söylenebilir.

İlgili literatüre katkı sağlamanın yanında araştırma bulgularının hem beste formunu daha iyi anlamamıza katkı sağlayacağı hem de çağdaş bestekârlar için formun kullanımında yeni olanaklar ortaya koyması beklenebilir.

Bugüne kadar yapılan form analizi yöntemlerinde ezgi odaklı bir gidişat söz konusu olmuş ve bir eserin en temel yapısını oluşturan güfte çoğunlukla arka planda kalmıştır. Oysaki sözlü geleneğe hâkim olan mûsikîmizde güfte seçimi, oluşturulacak olan eserin ritmini, ezgisini, makâmını ve hatta türünü oluşturabilecek kudrettedir. Bu yüzden yapılacak olan bu çalışma güftenin kudreti ve varlığının gösterilmesi bakımından önemlidir.

Yapılacak olan çalışma ile güfte-usûl-arûz vezin ilişkisinin beste formunu nasıl etkilediği irdelenmiştir. Ayrıca çoğu meşk sistemi elimize ulaşabilen eserler, sunulan analiz yöntemi sayesinde restore edilebilecektir. Çalışma, hem eserlerin doğru aktarılabilmesi hem de beste formunun tüm kalıplarının gösterilmesi bakımından önemlidir. Yapılan tüm incelemeler sonucunda tarihi süreç içerisinde formun değişim süreci izah edilebilecektir.

Araştırmanın dayandığı önemli varsayımlardan biri, araştırmanın inceleme dönemini ve dolayısıyla araştırmanın örneklemini teşkil eden XV. yy. ve XIX. yy. da bestelenmiş "Beste" formundaki eserlerin ulaşılabilirliği ile ilgilidir. Söz konusu dönemde bestelenmiş tüm eserler notaya alınmamış olduğu gibi notaya alınanların tamamına erişmek de mümkün olmayacaktır.

Diğer bir varsayım bahsi geçen dönemde bestelenmiş eserlerin büyük bölümünün meşk usûlü ile daha sonraki dönemlere aktarıldığı ve daha sonraki dönemlerde notaya alındığı düşünülecek olursa bestekâr tarafından bestelenmiş biçimi ile notaya alınmış hali arasında özellikle ezgi açısından belirli farklılıklar bulunması muhtemeldir.

Araştırma kapsamında incelenecek eserler Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda Nakış, Murabba', Murabba' Beste ve Nakış Beste isimleriyle kaydedilen mevcut nüshalarla sınırlandırılmıştır. Güftesi Farsça olarak yazılmış eserlerden, vezni tespit edilemeyenler inceleme kapsamına dahil edilmeyecektir. Bu yüzden elimize notası ulaşan ve vezin kalıbı tespit edilmiş tüm eserler inceleme kapsamında olacaktır.

Çalışmanın içeriği dolayısıyla aşağıda beste, usûl-vezin, form ve Dârü'l-Elhân konularını içeren ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Çiftçi (2014) "Türk mûsikîsi makam eğitiminde kullanılabilirliği bakımından Mehmet Zekâi Dede'nin beste formundaki eserlerinin analizi" başlıklı doktora tezinde Zekâi Dede'nin Beste formundaki eserleri üzerinde makâm incelemeleri yapmıştır. Tezde mevcut eserlere göre yeni makâm anlatımları geliştirilmiş, bu anlatımlara göre seyir örnekleri oluşturulmuştur. İncelemeler sonucunda elde edilen bulgular kuramsal çerçeve içerisinde yorumlanarak Zekâi Dede'nin makâm anlayışı ortaya çıkartılmıştır.

Çevik A. (2011) “Sultan III. Selîm’in Beste formundaki eserlerinin usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde III. Selîm’in Beste formunda bulunan 8 adet eseri usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelemiştir. Eserlerin biçim ve usûl açısından nasıl bir dağılım gösterdiğini tablolar halinde göstermiştir.

Karaman (2006) “Biçim ve usûl açısından Abdülkâdir Merâgi’nin Kârları” başlıklı yüksek lisans tezinde Merâgi’ye ait 10 adet Kârı incelemiştir. İncelenen eserlerin notalarını yeniden yazmış, güftelere ait usûl-arûz vezni ilişkisini Finalle programında, notaların bulunduğu ölçülere usûl kalıpları yerleştirerek göstermiştir.

Paçacı (1994) “Kâr-ı Nâtık formu üzerine bir çalışma ve yeni bir Kâr-ı Nâtık” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, Kâr-ı Nâtık formunu tarihsel, yapısal ve fonksiyonel açılardan ele almış, o güne kadar yapılan eserleri tek tek incelemiştir.

Özpekel (2019) “Dârü’l Elhân Külliyâtı” kitabında Dârü’l-Elhân Külliyâtında bulunan eserlerin güfteleri vezinleri tespit edilerek açıklamalarıyla yazılmışır.

İrden (2012) “Hammamizâde Dede Efendi’nin mevlevî âyinlerindeki makâm ve form anlayışının Türk Din Mûsikîsi’ne etkileri” başlıklı doktora tezinde, Dede Efendi’nin Türk Din Mûsikîsi’nde Mevlevî Âyin-i Şerîfi formunda eser veren bestekârlar için uslûp örneği taşıyabileceğini ve dönemin nazarî çalışmalarına kaynaklık etmiş olabileceği düşüncesi ile Mevlevî Âyin-i Şerîfi formunda bestelemiş olduğu eserleri makâm ve form özellikleri açısından incelemiştir.

Şenocak (2012) “Tarihi süreç içinde Türk Müziği’nde Şarkı formu” başlıklı yüksek lisans tezinde, form, Şarkı formu, söz müzik ilişkisi kavramlarını açıklamış, bu formun Türk Mûsikîsi dönemlerine göre değişimini araştırarak müzikal yapı ve formal yapıdaki değişimleri saptamaya çalışmıştır.

Yılmaz (1994) “Türk Mûsikîsi’nde Şarkı formu (doğuşu ve gelişimi)” başlıklı yüksek lisans tezinde, Şarkı formunun kullanıldığı dönemleri, o formu belirleyen edebi ve formal özellikleri incelemiştir.

Araştırma beste formundaki eserlerin biçimsel şemalarını tespit etmeyi, beste formunun günümüzden farklı kullanım biçimlerini araştırmayı amaçladığından, temelde betimsel bir yaklaşım izlenmiştir. Bu yaklaşımla, araştırma kapsamına alınan besteler biçimsel özellikleri ile incelendiği, temel karakteristiklerinin betimlendiği ve beste formunun kullanımına dair kalıpların tespit edildiği bir tarama modeli uygulanmıştır.

Eserlerin biçim açısından incelenmesinde Prof. Dr. Serda Türkel Oter (2018) tarafından geliştirilen form incelemesi metodu kullanılacaktır. İnceleme sırasındaki aşamalar şöyledir;

> Bu analiz yönteminde ana yönlendirici güftedir. Analizinde, bütün kaynaklarda kabul gören ve ezgileri ifade eden harf sistemi kullanılarak, büyük mûsikî cümleleri büyük harflerle (A, B, C, D,,,gibi), cümlecik olarak ifade ettiğimiz asma karâr yerleri küçük harflerle gösterilmektedir (a,b,c,d,…). Bu konudaki tek istisna "T" harfidir. "T" harfi, bu yöntem içerisinde daima terennümler için kullanılacak ve bir ezgiyi ifade etmek maksadıyla asla tekrar yer almayacaktır. Bu yeni form analizi yönteminde en önemli yenilik, güfteleri ifade etmek maksadıyla sayıların kullanılmasıdır. Bu uygulama üç şekilde yer alacaktır. Bunlardan ilki, güftenin mısralarını göstermek amacıyla, harflerin hemen sol tarafına yazılacak olan sıralı sayılardır. Örneğin birinci mısrayı ifade etmek için "1." ve mısranın ezgisini belirtmek için de "A" harfi kullanılarak "1.A" şeklinde bir tanımlama tercih edilecektir. Sayıların ikinci kullanım şekli; terennümlerdeki söz değişikliğine yönelik düşünülmüştür. "T" harfinin sağ tarafında sayılar yer alacak ve bu şekilde sözel değişikliklere dikkat çekilebilecektir. Bu sebeple "T" harfinin boşluk vermeksizin hemen sağına sözel olarak kaçıncı terennüm olduğu gösteren bir sayı (T1., T3. gibi) ve bu terennüm, analizde sırada hangi ezgiyi karşılıyorsa onun ifadesi için yine sayının yanında onun gösterildiği harfle (T1.D, T2.F gibi) yer alacaktır. Formların en genel şekillerini tespit etmeyi amaçlayan bu yöntemde, öncelikle büyük cümlelerin kullanımı önem arz etmektedir. Bu sebeple sözlü eserlerde her mısra bir cümle olacak şekilde bir analiz yoluna gidilecek, bu cümleler içerisinde yine söze bağlı olarak cümlecikler yer alıyorsa, onlar büyük cümlenin bir parçası olarak 1.A (1.A.a+1.A.b) + 2.B (2.B.a+2.B.b+2.B.c) + T.1.C (T.1.C.a+T.1.C.2.b) şeklinde parantez içerisinde gösterilecektir. Parantez içerisindeki gösterimler, kendinden önce ifade edilen kısmın açılımı niteliğinde düşünülmüştür. Bu kullanım, formun hem en genel şemasını hem de detaylarını rahatlıkla göstermeyi amaçlamaktadır. Sadece bağlantı terennümleri ve ezgileri itibariyle küçük değişiklik arz eden kullanımlar, üssü (') işareti kullanmak suretiyle belirtilecek ve çok benzer olduğu kendinden önceki ezgiden farklı bir harfle gösterilmeyecektir (Oter, 2018, s. 294, 295).

Bu yöntem ile incelenecek olan eserler nota yazım programı ile yeniden yazılacaktır. Dolayısıyla şematik yapıları incelenen eserleri nota üzerinde görebilme imkânı olacaktır.

Eserlerin usûl-vezin ilşkisi yönünden incelenmesinde Nitel araştırma tekniklerden Betimsel Araştırma yöntemi kullanılmıştır. İncelenecek eserler Dârü'l-Elhân Külliyâtı'ndaki mevcut nüshalardan seçilmiştir. Bu eserler Doküman tarama metodu ile taranarak "Devlet Korosu Nota Arşivi"ndeki farklı nüshalarla mukayese edilmiştir. Bu çalışmada yöntemsel olarak bir güftenin vezin içerisindeki hece dağılımının simetrik olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca bu dağılımın zeminhânede, meyanhânede ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda simetrik bir işleyiş gösterip göstermediği incelenmiş ve kullanılan vezin kalıplarının eserler üzerinde hangi vezin uygulamalarıyla kullanıldığı tespit edilerek diğer eserler üzerindeki vezin uygulamalarıyla örtüşüp örtüşmediği izlenmiştir. Ayrıca eserlerin ezgi yapılarındaki incelenmede, usûl-vezin ilişkisinin ezgi yapılarını nasıl etkilediği, zeminhâne esas alınarak güftenin ilk mısrası üzerinde tartışılmıştır

Daha geniş bir açıklama ile ifade etmek gerekirse çalışmada izlenilen yöntem, Türk Müziği sözlü eserlerinin en önemli ögesinin güfte olduğu, bu anlamda güfte ile müzik arasında birbirini desteleyen yapılar olduğu ve usûl-vezin ilişkisi içinde bozulmaların muhtemelen daha sonraki dönemlerde ortaya çıkmış olabileceği ve bu bozulmaların giderilmesi ile eserin özgün haline daha yakın bir transkripsiyonun elde edilebileceği kabulüne dayanmaktadır.

Araştırmanın evreni, notası günümüze ulaşan tüm "beste" formunda eserlerdir. Araştırmanın örneklemi ise XV. ve XIX. yüzyıllar arasında bestlenmiş ve Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda notaya alınmış "beste" formundaki eserleri kapsamaktadır.

İnceleme kapsamına alınacak eserler aşağıda ismi geçen veri kaynaklarından toplanacaktır:

- Dârü'l- Elhân Külliyâtı
- Hâzâ Mecmû'a-i Sâz ü Söz

- Kitâbu ‘İlmi’l-Mûsikî ‘alâ vechi’l- Hurûfât
- Atrabü’l Âsâr Fi Tezkiret-i Urefâ’il-Edvâr
- Nazarî, Amelî Türk Mûsikîsi (Dr. Suphi Ezgi)
- Türk Müziği’nde Türler ve Biçimler (Onur Akdoğu)
- Türk Mûsikîsi’nde Beste ve Kompozisyon Biçimleri (Prof. Dr. Alaeddin Yavaşça)
- Türk Mûsikîsi Beste Formları (Nazmi Özalp)

Çalışma kapsamında yukarıda bahsi geçen kaynaklarda Beste formununa ait tanımlar ve beste örnekleri yer almaktadır. Eserlerin incelenmesinde ise Dârü’l-Elhân Külliyâtı’nda yer alan eserlerin mevcut nüshası üzerinde durulmuştur. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra eserin notası yeniden yazılmış, incelemeler nota üzerinde gösterilmiştir. Güftelerin üzerindeki incelemeler için ayrı bir tablo oluşturulmuştur. Ayrıca güftelerin usûl-vezin dağılımı, usûl çizgisi üzerinde gösterilmiştir. Ezgisel inceleme ile ilgili olarak eserlerin nota üzerindeki ezgisel kalışları şekiller halinde iade edilmiştir. Yapılan bu incelemeler sonucunda “Beste’’ formuna âit tüm şemalar elde edilmiştir.

2. TÜRK MÜZİĞİNDE BESTE FORMU

2.1. Beste Formunun Gelişimi ve Biçimleri

2.1.1. Beste Formunun Genel Tarihi

Beste, müzikal olarak eser ortaya çıkarmak genel anlamının yanında Türk mûsikî tarihin farklı dönemlerinde değişik anlamlarda kullanılmıştır. Mûsikîmizde kullanılan bu kavramın tanımına ilk olarak 10.yy.'da İhvân-ı Safâ'da rastlamaktayız. Onların anlayışında her milletin kendi kültür mirasını taşıyacak birbirinden bağımsız besteleri bulunduğu ve bunu yalnızca Tanrı'nın bilebileceği şekinde açıklanır. Beste yapma usûlleri bahsedilirken bestenin sesli ve sessiz harflerin çeşitli şekillerle bir araya gelmesinden meydana geldiği ifade edilir. Bu sesler bazen bir sesli, bir sessiz harf, bazen iki sesli, bir sessiz harf ve bazen de üç sesli, bir sessiz harf olarak ritmik hareketlerden mütevellittir. Böylece arûzun en küçük ritmik değerleri olan bu sesler vezinlere dönüşürken, vezinler de mısralar ve şiirlere dönüşerek yüksek zevkli edebî eserlerin oluşmasına olanak sağlamaktadır. Denilebilir ki bu hareket ve uyumun olmasında en önemli husus arûzun bir ölçü olması sebebiyledir. Böylece sesler nağmelere, nağmeler besteye, besteler şarkılara dönüşerek bir oluşum sürecini anlatmaktadır (İhvân-ı Sâfâ, 1957; akt. Çetinkaya, 1995, s. 107).

XV. yy'da Abdülkâdir Merâgî'nin çeşitli kitaplarında kendi döneminde kullanılan fakat günümüzde kullanılan formlara tam olarak benzemeyen beste biçimlerinden bahsedilmektedir. Bunlardan bazıları sözlü, bazıları sözsüz olmak üzere 14 adet formdan ibarettir. Bunlar; Neşîd-i Arab, Basit, Nevbet-i Müretteb, Kulli'd-durub, Kulli'n-nagam, Kulli'd-durub ve'n nagam, Darbeyn, Amel, Nakş, Savt, Hevâyi, Pişrev, Zahme, Murassa'dır. Bunlardan hiçbirisi günümüzde kullanılan formlar değillerdir (Bardakçı, 1986, s. 91, 94).

XVII. yy.'a gelindiğinde Ali Ufkî Bey'in *Hâzâ Mecmû'ây-i Sâz ü Söz* isimli eserinin transkripsiyonlarıda (Cevher, 1995) Murabba' adıyla kayıtlı pek çok eser karşımıza çıkmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliklerinden birisi sadece tek dörtlükler halinde yazılmış olmasıdır. Eserler dikkatle incelendiğinde tıpkı günümüzdeki şarkı ya da

türkü formunu andıran bir şekilde bestelendikleri görülmektedir. Dörtlükler halinde yazılan eserlerin çoğunun 1. ve 2. mısraları aynı ezgiyle, 3. mısraları farklı bir ezgiyle devam edip, 4. mısraları 1. ve 2. ezgiyle aynıdır. Nadiren 1. ve 2. mısralar aynı ezgiyle, 3. ve 4. mısralar farklı bir ezgiyle bestelenmiştir. A+B+A ve A+B şeklindeki ezgi yapısına sahip olan Murabba'ların diğer bir özelliği terennüm kısımlarının olmamasıdır. Ayrıca eserlerin hem küçük hem de büyük usûllerle bestelenmiş olmaları Murabba' eserlerin bir diğer özelliğidir. Bu eserlerin sadece birkaç tanesinin terennüm kısımları vardır ki bunlar da Farsça yazılmış olan güftelerdir. Dikkat çekici başka bir husus da şarkı formunda olan eserlerin birkaç dörtlükte ve Murabba'ların ise şarkı formundan farklı olarak sadece tek dörtlük halinde yazılmış olmasıdır. O halde o dönemde Şarkı ve Murabba' formunu birbirinden ayırt eden en belirgin özellikler söz konusu eserlerin terennüm kısımlarının çoğunlukla olmayışı, eserlerde kullanılan usûllerin az da olsa küçük usûllerden ve genelde büyük usûllerden seçilmiş olması ve mısra sayılarının tek dörtlük ile yazılmış olması ile ilgili olabilir.

XVII. yy. sonu ile XVIII. yy'lın başında Kantemiroğlu mûsikî türlerini hânendelik ve sâzendelik olmak üzere iki kavram üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Ses ve nefes ile yapılan türleri *"Taksim, Beste, Nakş, Kâr ve Semâî* olmak üzere beş alt kategoride ele almıştır. Bunlardan beste formunu tek dörtlükten oluşan bazıları terennümlü bazıları da terennümsüz eserler olarak nitelendirmiştir. İlk mısraya *Zemin*, ikinci mısraya *Ser Hâne* ya da *Hâne-i Evvel*, üçüncü mısraya *Miyân Hâne* isimlerini vermiştir. Ayrıca Miyân Hâne'nin ezgisinin farklı bir ezgi ya da makamdan olması gerekliliğini vurgulamıştır. Dördüncü mısraya ise *Hâne-i Âhır* ismini vermiş olup, bu kısmın ezgisinin zemin ile aynı olduğunu belirtmiştir (Tura, 2001, s. 173). Dolayısıyla Ali Ufki'de görülen beste yapıları, kendisinden yaklaşık yarım yüzyıl kadar sonra yaşayan Kantemiroğlu ile beraber hem ezgisel hem de biçim yönünden ele alınmaya ve isimlendirilmeye başlanmıştır. Gerek kullanılan usûller, gerek ezgisel akış ve gerekse biçimsel adlandırma ve sınıflandırmayla ilgili bu kadar ayrıntılı bir anlatım ve formun yapısına dair ilk detaylı açıklama girişimine Kantemiroğlu'nda rastlamaktayız.

XVII. yy'daki bir başka gelişme Hâfız Post gibi bir bestekârın onlarca eserin altına imzasını atmış olmasıdır. Buna ek olarak bestelediği eserlerin güftelerini ve diğer bestekârların eserlerinin güftelerini de bir araya getirmek suretiyle bir mecmuaya

kaydetmesi, notaları günümüze kadar gelsin ya da gelmesin söz konusu dönem hakkında çeşitli mâlumatlar edinmemize sebep olmaktadır. Kayıt altına almış olduğu mecmuâ içerisinde birçok makamdan oluşan fasıllarda yer alan eserlerin usûl, makam, form, bestekâr ve güfte şâirine ait bilgiler yer almaktadır. Özellikle araştırmanın konusunu oluşturan beste formundaki eserlere bakıldığında bazı bestelerin terennümlü, bazılarının ise terennümsüz olarak yazıldığı görülmektedir. Hatta terennümlü olarak bildiğimiz ve okuduğumuz bazı eserlerin bile bu mecmuâda terennümlerinin olmaması ilginçtir. O zaman bu eserler hakkında şu iki kanaat göze çarpmaktadır; Terennümü bulunmayan bazı bestelere daha sonraki dönemlerde terennüm eklenmiş olabilir. Bir diğer ihtimal ise güfteler yazılırken bazı eserlerin terennüm kısımlarının gözden kaçmış olabileceğidir.

XVIII. yy.'a bakıldığında dönemin en önemli kaynakları arasında yer alan Şeyhülislam Es'ad Efendi'ye ait *Atrabü'l Âsâr Fi Tezkiret-i Urefâ'il-Edvâr* isimli kitapta genel olarak birçok bestekâra ve eserlerine ait bilgi verilmektedir. Buna ek olarak kaynakta, bestekârlara ait murabba'at, nakış, peşrev ve ilâhi vb. formlarına ait eserlerin bilgileri de bulunmaktadır (Tekin, 1993). Ancak murabba' ve nakış türlerine ait açıklama, formun yapısı ve işleyişi hakkında bir malumat bulunmamaktadır. Yani günümüzde beste adı verilen eserlerin söz konusu dönemde sadece murabba' olarak yer aldığını görebilmekteyiz. Söz konusu kitapta değinilen önemli bir husus da eser sayıları ile ilgilidir. Kaynakta toplam 165 eserin yer aldığı, bunlardan 153'ünün Murabba', 9 tanesinin nakış, 2 tanesinin kâr ve 1 tanesinin semâî olduğu belirtilmektedir. Yine bu bilgilerin ışığında murabba' şeklinde adlandırılan eserlerin, söz konusu dönemde yaygın bir şekilde görüldüğü anlaşılmaktadır (Behar, 2010, s. 196). Dolayısıyla murabba' adıyla anılan bu form türünün bestekârlarca çok tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Eser besteleme ve form olarak beste çeşitlerinin oldukça çeşitlilik arz ettiği XIX. yy'da söz konusu form ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu dönemdeki anlayışa ancak eserler incelendikten sonra ulaşılabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla XIX. yy. beste formu anlayışı, sonuçlar kısmında yer alacaktır.

Daha sonraki dönemlerde beste forma ilişkin adlandırılmaların farklılık arz etmesi bu formun en genel adıyla-yani "beste formu" şeklinde anılmasına yol açmıştır. Dolayısıyla nakş, murabba', murabba' beste, murabba' nakış beste, nakış beste ifadelerinden kastedilenin beste formu ya da beste formunun bir alt türü olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.2. Edebi Yönden Murabba'

Gazel, âşığın sevgiliden ve duygularından bahsettiği bir nazım şekli olarak edebiyâtta kendine oldukça geniş bir yer edinmiştir. Önceleri Arap edebiyâtında kasidelerin bir bölümünde yer edinirken sonraları Türk Edebiyâtında aşk, sevgi konularını taşıyan bütün nazım şekillerinin genel adı olarak kullanılmıştır. Yaklaşık olarak XIII. yy.'da kullanılmaya başlanan bu nazım şekli XV. yy.'da kendine büyük bir yer bulmuştur. Bu gelişmeyle beraber tabiat güzelliği, şarap, felsefî düşünceler, yakınma gibi konuları geniş bir perspektif içinde işlemiştir. Kâfiye örgüsü aa + ba + ca + da şeklindedir. Beyitler sırasıyla matla', hüsn-i matla', hüsn-i makta' ve makta' olarak anılırlar. Üçüncü beyit olarak görülen hüsn-i makta'nın diğer beyitlerden farklı olarak daha güzel olması şâirler arasında olağan bir beklentidir. Beyit sayıları 4 ile 15 beyit arasında değişebilir (İpekten, 2018, s. 19, 20, 22, 23).

Gazellerin beyitlerindeki mısra sayıları arttığında ortaya başka nazım şekilleri çıkmaya başlar. Söz gelimi iki mısra eklenince murabba', üç mısra eklenince muhammes ve dört mısra eklenince müseddes gibi diğer bir alt türler olarak musammatlar oluşmaya başlar. Gazellerin tamamen mısra sayılarının artışına dayalı olarak bentlerin genişlemesi, şeklî bir değişikliği ifade eder. Böylece gazel merkezli birçok nazım şekli bir arada bulunur (Çeltik, 2006).

Edebiyatta bir nazım şekli olan murabba' *"dörtlü, dört şeyden olma"* anlamına gelir (Devellioğlu, 1999; 683). Murabbâ'larda bend sayısı genelde üç ile yedi arasında değişmekle beraber (Dilçin, 2019, s. 212), daha fazla bend sayısına sahip murabbâ'lara da rastlanabilmektedir. Kafiye düzenleri aaaa + bbba + ccca + ddda şeklinde olup bazen de aaaA + bbbA örneğinde olduğu gibi son mısralar her bendin sonunda tekrarlanabilir ki, bu durumda *murabba'-ı mütekerrir* olarak adlandırılırlar (İpekten,

2018, s. 85). Bazen de bentlerin 4. mısraları her bentte farklı olabilir. Bu murabbâ'lara *murabba'-ı müzdeviç* adı verilir (Dilçin, 2019, s. 212).

Hemen hemen her konuda yazılabilen murabba'lar, dini ya da din dışı konuları veya övgü ve yergi gibi konuları muhtevâ etmiştir (İpekten, 2018, s. 86).

2.1.3. Melodik Özellikleri Bakımından Beste

Günümüz anlayışına uygun olarak murabbâ' bestelerde ilk mısra, bestelenen makâmın karakteristik özelliklerinin ezgiyle vücut bulması ve genel olarak o makâmın tanıtılması mantığını güder. Bu kısmın hemen akabinde gelen terennüm ezgisi bazen ikâî bazen de lafzî terennümlerle bezenerek yan yana dizilmiş sözlü grupları oluştururlar. Eserin belki de en canlı, en dinamik kısmını oluşturan terennümler, ritmik söz kalıplarıyla esere farklı bir dinamizm katarlar. Bu ezgiler bestelenen makâmın çoğu zaman genel özelliklerini taşımakla beraber çeşitli makamlara geçkiler yapılarak süslenmesi işlevini de görebilmektedirler. Ardından gelen ikinci mısranın ezgi gidişatı da aynıdır. Meyan olarak nitelendirebileceğimiz üçüncü mısranın ezgisi bestelenen makamın diğer makam ezgi geçişleriyle buluştuğu ve farkındalık yaratılmak istendiği kısımdır ki bestekârların genellikle ezgi açısından sebest davrandığı bölümü oluşturur. Bu kısmın sonrasında gelen terennüm ezgisi de meyan ezgisinin bir devamı olarak, diğer terennüm ezgilerinden farklı biçimde bestelenir. Bu durumdan farklı olarak, bazı eserlerin bütünlüğüne bakıldığında terennüm kısımlarının aynı ezgiyle bestelendiği de görülebilmektedir. Son olarak, dördüncü mısranın ezgisi ve terennümü 1. ve 2. mısra ile aynı yapıya sahiptir ve eser ancak bu mısranın bitiminde sona erer. Tabii ki bu anlatılan yapıya benzemeyen başka düzenler de yok değildir. Bazı eserler terennümsüz olarak bestelenmiştir ve bu eserlerde ezgisel akış yukarıdaki gibidir.

Gazellerin en rağbet gören kollarından biri olan murabbâ'lar en eski zamanlardan beri edebiyatımıza damgasını vurmuş ve şâirlerin hünerlerini gösterebildiği bir tür olagelmiştir (İpekten, 2018, s. 86). Aynı doğrultuda mûsikîmizde murabbâ', murabbâ' beste ve beste adıyla anılan formlar da pek rağbet gören beste biçimleridir. Şâirlerin murabbâ' inşaasına ilişkin yaklaşımlarının mûsikîye de yansıdığı görülmektedir. Bununla ilgili olarak bir benzerlik şiirdeki üçüncü beyitin ve bestedeki üçüncü

mısranın hem şâirler hem de bestekârlarca farklı işledikleri bir bölümü oluşturmasıdır. Yani Şairler 3. Mısrada gazelin herhangi bir beyitini ya da güzel olarak gördükleri bir beyiti alabilmekte ve bestekârlar ise 3. Mısra da meyan cümlesi oluşturabilmektedir. Esasen beyit ve mısra karşılaştırılması pek mümkün olmamakla beraber bu benzerliklerin birbirleriyle ilişkili olabileceği fikrinini düşündürmektedir.

Yukarıdaki bilgilere bakıldığında hem müzikal hem de edebî bir işleyiş olarak üçüncü beyitin ve üçüncü mısranın (meyan) diğer kısımlardan farklılık göstermesi, murabba olarak yazılan şiirde ve murabba formunda bestelenen eserlerde belirgin bir özellik olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla şâirlerin şiirlerinin makta' kısımlarını diğer beyitlerden seçmiş olması ya da başka bir ifade ile kendi duygularına yönelik olarak en güzel beyitini seçmesi (Oter, 2019, s. 27) bestekârların da dikkatini çekmiş olması mümkümdür. Bu doğrultuda bestekârların bir eserde üçüncü mısra olan *meyanhâne*de farklı makâm/terkib geçkileriyle veya seyir özellikleriyle bir farkındalık oluşturması, edebî yapının mûsikîye öncülük ettiği ve yansıdığının bir göstergesidir diyebiliriz.

2.1.4. Beste Formunun Sınıflandırılması

Musammatların en alt grubunda yer alan ve dörtlü mısralar halinde yazılan murabba' ve şarkı nazım şekilleri mısra sayılarından dolayı olsa ki zaman zaman birbiriyle karıştırılmış, bazen her iki terim bir arada da kullanılmıştır. Aynı karışıklık mûsikîde de bulunmaktadır. Bu karışıklığın temelinde dört mısra halinde bestelenen eserlerin murabba' mı yoksa şarkı mı olarak adlandırılacağı yer almaktadır. Ancak sonraki dönemlerde müzikologlar tarafından hangi biçimlerin hangi türe ait olduğu konusunda belirli görüşler geliştirilmiştir.

Şarkı nazım şekli, oldukça değişik kafiye düzenlerine sahip olması nedeniyle bestekârlar için farklı biçimler kullanma olanağı sağladığından, rağbet gören bir tür olmuştur. Fakat beste, murabba' ya da murabba' beste konusunda bir sınıflandırma yapılmamıştır. Bu form önceleri sadece nakış ve murabba' şeklinde anılırken, zamanla murabba beste terimi kullanılmaya ve daha sonraki zamanlarda ise sadece beste ve nakış beste olarak anılmaya başlanmıştır.

Bazı murabba' eserleri diğer murabba'lardan ayıran bir özellik, eserin Zencîr usûlüyle bestelenmiş olmasıdır. Bu uygulamada Zencir usûlünü oluşturan usûllerden Berefşân usûlünün terk edilip, çifte Düyek usûlü, Fahte usûlü, Çenber usûlü ve Devr-i Kebîr usûlleriyle oluşturulan eserlerin murabba' olarak anılması dikkat çekici bir diğer husustur (Yavaşça, 2002, s. 479).

Esasen XV. yy'dan itibaren 19. yy'a kadar gelinen dönemde bestelenen eserlerin biçimlerine bakıldığında beste formundaki eserlerin daha iyi anlaşılabilmesi için tutarlı ve belirgin bir sınıflamaya olan ihtiyaç açıktır. Sözgelimi Merâgî'nin eserlerine bakıldığında nakış beste olarak adlandırılan eserlerin günümüz nakış beste ile benzerliği çok azdır. Yine Ali Ufki'nin *Hâzâ Mecmuâ i Sâz ü Söz*'ündeki eserler murabba'olarak tanımlanmıştır. Ardından Kantemiroğlu'nun *Edvâr*'ında ise ancak günümüz anlayışına yakın bir beste anlayışı gelişmiştir. O halde beste kavramını dönemsel olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

2.1.5. Beste Biçimleri

Türk Mûsikîsi türleri, çeşitli araştırmacılar tarafından dînî ve din dışı olmak üzere iki kolda sınıflandırılmıştır. Sadece saz ile icrâ edilen türler Saz mûsikîsi, icrâ içerisinde güftenin de yer aldığı türe; Sözlü Mûsikî adı verilmiştir.

Pek çok alt türe sahip olan sözlü mûsikî bazen güftenin konusuna göre, bazen bestelenecek olan eserin usûlüne göre, bazen de seslendirilecek olan durum ya da yere göre çeşitlilik kazanmıştır. Önceleri herhangi bir form kapsamında olmayan eserler makamlarına göre "falan beste" ya da usûlüne göre "şu usûldeki beste" diye anılırken genel bir ad olarak beste adı ile konumlandırılmıştır. Yani yapılan eserler her ne biçimde olursa olsun beste adı ile anılmıştır.

Elimizdeki bulunan mevcut en eski eserler XV. yy.dan Abdülkâdir Merâgî'ye ait olan sözlü eserlerdir. Saz eserleri ise ancak XVI. yy.'da Gazi Giray Han'ın eserleri ile karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla güftenin en eski zamanlardan beri var oluşu, Türk Mûsikîsi'nin sözlü bir mûsikî olarak adlandırılmasında önemli rol oynamıştır.

XV. yy'da karşımıza çıkan Merâgi'nin Nakş olan eserleri günümüz Murabba' Beste ya da Nakış Bestelerinden daha özgür bir yapıyla işlenmiştir. 17. yy'da ise Ali Ufkî Bey'in *Mecmuâ-i Sazı Söz* adlı eserinde bulunan murabba'lar ise beste formu anlayışından çok güftenin türüyle ilgili olarak bir bütünlüğün içinde değerlendirilmiştir. Ancak 17. yy'lın ikinci yarısından itibaren Kantemiroğlu ile beste formu ortaya çıkmaya başlamıştır.

Elimizdeki mevcut eserlere bakıldığında beste biçimlerinin Abdülkâdir Merâgî'ye ait olan Kâr ve Nakış formları ile ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Her iki formda ortak nokta güftelerin Farsça olmasıdır. Elbette iki formun içinde terennüm kısımlarının olması bir benzerlik ifade etmektedir. Hatta Kâr'ların içinde bile murabba yapıları görmek mümkün olacaktır. Dolayısıyla murabba formu kendi başına bir tür olabildiği gibi diğer formları da etkileyen bir form olarak ortaya çıkmıştır diyebiliriz.

Böylece kaynaklarda belirtilen hususlar ve bestelenen eserler göz önünde tutularak yüzyıllara göre beste biçimleri şu şekilde sıralanabilir:

- Nakış (XV. yy. Addülkâdir Merâgi Dönemi)
- Murabba' (XVII. yy.'lın başları Ali Ufkî Bey Dönemi)
- Beste (XVII. yy'lın ikinci yarısı Kantemiroğlu Dönemi)
- Nakış Beste (XVII. yy'lın ikinci yarısı Kantemiroğlu Dönemi)
- Beste (XVIII. ve XIX. yy.da mevcut eserler dikkate alındığında)
- Nakış Beste (XVIII. ve XIX. yy.'da mevcut eserler dikkate alındığında)

Beste formu Merâgi ve Ali Ufkî Bey döneminde Nakış ve Murabba' isimleri ile anılırken, Kantemiroğlu döneminde Beste adını almıştır. Buna ilaveten Beste formunun bir alt türü olarak Nakış beste ifadeleri de kullanılmıştır. Söz konusu dönemden XIX. yy'a kadar ise hem Beste hem de Nakış Beste ifadeleri sıklıkla kullanılmıştır.

2.1.5.1. Nakış beste

Nakış (Nakş) kelimesi en genel anlamıyla süsleme sanatıdır (Devellioğlu, 1999, s. 802). Mûsıkîdeki anlamıyla, eserleri çeşitli şekil ve uslûblarla süsleme biçimi olarak ifade edilebilir. Bu anlamın dışında daha sipesifik olarak bir forma ad olma ve bir şeye ait olma özelliğiyle değerlendirecek olursak Nakş tarihsel süreçlerde farklı biçimlere ad olarak kullanılmıştır. Sözgelimi Abdülkâdir Merâgî Nakş'ı birbiri ardın sıra gelen gazellerden oluşan ve herhangi bir ikinci bölümden oluşmayan bir form çeşidi olarak tanımlamıştır (Bardakçı, 1986, s. 93). Bu formun günümüz nakışları ile herhangi bir benzerliği yoktur. Hatta Meragî'nin nakış olarak adlandırılan eserlerine bakıldığında bile kendi nakş tanımı ile benzerlik göstermemesi ayrı bir ironidir.

Günümüz özelliklerine göre bir eserin ilk defa nakış formu olarak değerlendirilmesi yine Merâgî dönemine rastlar. Bestekârın eserlerine bakıldığında günümüz nakış anlayışından çok farklı yapılar karşımıza çıkmaktadır. O zaman şunu diyebiliriz ki Farsça olarak yazılmış ilk nakışlar bestekârın kendi sanat kabiliyetini özgürce ortaya koyabilecek kadar serbest işleyişli idiler.

Kantemiroğlu dönemine gelindiğinde araştırmacı nakışları üç grupta sınıflandırmaktadır. Bunlardan ilki üç beyitten oluşan meyanhânesi ve zeyl'li olan birinci şekli olarak tanımlar. İkincisi dört mısradan oluşup sadece meyanhânesi mevcut olan ikinci şeklidir. Son olarak da diğer bir şeklini yalnızca terennümlü meyanhânesiz ve zeylsiz olarak tanımlar. Ayrıca bütün nakışların terennüm barındırması gerekliliğini de vurgular (Tura, 2001, s. 180).

Sonraki dönemlerden günümüze kadar olan süreçte ise nakış bir alt tür olarak yer almıştır. Hatta bu doğrultuda Özalp, nakışları beste ve semâîlerin farklı biçimlerde bestelenmesi olarak tanımlar (Özalp, 1992, s. 17). Mesela beste formunda olan eserler terennümlerinin uzunluğu ya da güftelerinin ikişerli mısra halinde bestelenmesi dolayısıyla nakış beste olarak adlandırılmıştır. Yine ağır semâiler ve yürük semâiler için de nakış ibâreleri kullanılmaktadır.

Günümüz anlayışında nakış besteler iki hane olarak bestelenirler. Dört mısradan oluşan bir bestede ilk iki mısra ve bu mısraya bağlı uzunca bir terennüm bulunur ki bu

bölüm ilk hâneyi oluşturur. Üçüncü ve dördüncü mısra ise meyan cümlesini terennümle birleştirip karara gider. İki mısradan oluşan nakış bestelerde yine birinci mısra ve uzunca bir terennümün ardından ikinci mısra meyanhâne olarak okunur ve terennümle karara varır. Genel olarak ikili ve dörtlü mısralar halinde bestelenmesinin yanında farklı kuruluş özelliklerine sahip olan nakış besteler de mevcuttur (Yavaşça, 2002, s. 489).

Dört mısralı nakış besteleri şema halinde şu şekilde gösterilebilir:

1. mısra + 2. mısra + Terennüm = A (Zeminhâne)

3. mısra + 4. mısra + Terennüm = B (Miyanhâne)

İki mısralı nakış besteleri şema halinde gösterecek olursak;

1. mısra + Terennüm = A (Zeminhâne)

2. mısra +Terennüm = B (Miyanhâne)

şeklinde olur.

Nakış bestelerde genellikle Lenkfahte usûlü kullanılmakla beraber az da olsa ağır düyek usûlüne de rastlanmaktadır (Öztuna, 1990, s. 155).

Elimizde bulunan mevcut nakış bestelere bakıldığında melodik yapılarının mısra sayılarına göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Bir, iki veya dört beyitten oluşan nakış bestelerde bestekârların eserlerini belli bir kalıp içerisinde tutmayıp özgürce işledikleri göze çarpmaktadır. Mesela Dede Efendi'nin "Ey çeşm-i âhu hicr'ile tenhalara saldın beni" güfteli Hicaz Nakış Beste'sinde birinci mısrada makamın giriş özellikleri işlenirken kelime tekrarlarıyla eserin süslendiği görülmektedir. İkinci mısra ise meyan olarak karşımıza çıkmakta ve eser terennüm cümlesiyle karar etmektedir.

İki beyitten kurulan nakış bestelerde ilk iki mısradan sonra terennüm ezgisi gelmekte ve ikinci beyit meyan ezgisiyle devam edip yine terennümle sona ermektedir. Dört

beyitlik bestelerde de yukarıdaki anlatıma benzer bir yaklaşım bulunmaktadır. Sözgelimi Abdülkâdir Merâgi'nin "Amed Nesîmi subh-dem" güfteli eserinde terennüm cümlelerinin dört mısradan sonra, yani iki beyitten sonra geldiğini görmekteyiz. Eser 4 mısra + terennüm, 4 mısra + terennüm ezgisiyle bitmektedir.

Nakış bestelerde görülen bir diğer husus terennümlerin te-ne-nen-ni, ye-le-lel-lel-li gibi ritmik söz gruplarından mihribânım, cânım efendim, ömrüm, serv-i hırâmânım gibi daha anlamlı söz gruplarına dönüşerek bestelenmiş olmasıdır. Eserler incelendikçe bu ve bunun gibi başka uygulamaların da karşımıza çıkacağını düşünecek olursak, Nakış bestelerin daha serbest bir form olduğunu görebilme imkânımız olacaktır.

2.1.5.2. Kâr

En eski nota örneklerinin Merâgî'ye atfolunduğu kârlar bilinen en eski ve en uzun din dışı formdur. Bir klasik fasılda peşrevden sonra gelen kârlar genelde büyük usûllerde bestelenmişlerdir. Genelde uzun ve ikâi terennümlerle başlayan kârlar serbest bir yapıya sahiptirler. Elbette terennümsüz başlayan Kârlar da mevcuttur. Mesela Itrî'nin Nevâ Kâr'ı terennümsüz başlamaktadır. İkâî terennümün yanı sıra lafzî terennümlerin de oldukça uzun soluklu bir şekilde yer aldığı kârlarda, bestekârlar maharetlerini farklı usûl ve makam/terkib geçkileri kullanarak oldukça sanatlı bir şekilde göstermişlerdir. Güfte seçiminde çoğunlukla Farsça ve murabba' nazım tercih edilen kârların bent sayıları iki, üç, dört ve bazen de beş bent olarak değişiklik gösterebilir (Yavaşça, 2002, s. 403; Öztuna, 1990, s. 426).

Kârlar klasik icrada peşrevden sonra yer alırlar. Kârlar oldukça serbest bir yapıya sahip olmakla birlikte genelde birkaç şema ile gösterilebilir.

Kârların içerisinde eğer usûl geçkileri mevcut ise *Kâr-ı Murassa* adı ile anılırlar (Özkan, 1990, s. 84). Terennümlü ve terennümsüz olanları mevcuttur. *Kâr-ı nâtık*'lar da ise güfteler, makam isimlerinin ardı ardına sıralanmasıyla nizamli bir dizilimi seyir ettirirken, bestelenen ezginin de adı geçen makam veya terkibden yapılmış olması söz konusu formun en önemli özelliğidir (Yavaşça, 2002, s. 403, Özalp, 1992, s. 13).

2.1.5.3. Semâi

Klasik bir fasılda birinci veya ikinci besteden sonra yer alan semâîlerdensakil yani ağır mertebede olanlara; Ağır Semâî, hafif yani normal usûl giderinde olanlara da Aksak Semâî veyâ Yürük Semâî denir[1]. Murabba' veya Nakış bestelerden farklı olarak ağır yapıda olanlar; Ağır Aksak semâî ve Sengin Semâî, normal giderde olanlar ise Aksak Semâî veya Yürük Semâî usûlleriyle bestelenirler. Takımda en son icra edilen form; Yürük Semâî'dir.

[1] Mertebeler için bkz: Emrah Hatipoğlu, "Musiki Nazariyatı, Kâzım Uz", https://books.google.com.tr/books?id=Nth7DwAAQBAJ&hl

3. DÂRÜ'L-ELHÂN KÜLLİYÂTI'NDA BULUNAN BESTE FORMUNDAKİ ESERLER

Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda beste formu adı altında 6'sı nakş, 2'si nakış beste, 6'sı beste ve 103 tanesi murabba' beste olarak yer almaktadır. Buradaki form isimlerinin çeşitliliğinin nedeni nizamlı bir sınıflandırma yapılmamasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Söz gelimi güftesi Farsça olan eserler "Nakış" olarak ifade edilirken bazen de "Nakış Beste" olarak isimlendirilmiştir. Yine aynı şekilde bazı eserlere Murabba' beste adı verilirken bazılarına da sadece Beste ismi verilmiştir. Dolayısıyla mevcut nüshalarda aynı form olsa bile birden fazla isimle kaydedilmiştir.

Bu araştırmada inceleme kapsamında yer alan eserlerin öncelikle vezinlerinin tespiti yapılmıştır. Bu tespitler yapıldıktan sonra vezin hataları olan güftelerin, kayıtlı bulundukları bazı dîvânlardaki nüshalarla mukayeseleri yapılmıştır. Dolayısıyla söz konusu kaynaklarda yer alan güfte, eserin notaları üzerine yerleştirilmiştir. Farsça olarak yazılmış olan güftelerin çoğunda ise vezin tespiti yapılamamıştır. Bununla ilgili olarak Prof. Dr. Mikâil Bayram ile kişisel görüşmede, söz konusu güftelerin çoğunun bir anlamı olmadığını, dolayısıyla vezinlerinin tespitinin mümkün olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca güftelerin günümüze kadar anlamsız kelimelerle gelmesinde halk söyleyişlerinin etkisi olduğu ve dilden dile aktarımda şiirin deformasyona uğradığını belirtmiştir (Mikail Bayram, kişisel görüşme, 20 Mayıs 2020). Dolayısıyla inceleme kapsamına vezni tespit edilen 2 Nakış beste dahil edilmektedir.

Çizelge 3.1'de yer alan eserler bestekârlarca tercih edilmiş olan makamların yüzdelik dilime göre oranını içermektedir.

3.1. Makamlarına Göre Eserler

Çizelge 3.1. Makamlarına göre eserlerin dağılımı

Makam	Eser Sayısı	Yüzde
MÂHUR	7	7.22%
RAST	5	6.19%
NİHÂVEND	5	5.15%
NİKRİZ	4	4.12%
REHÂVİ	4	4.12%
SÛZİNÂK	4	4.12%
SEGÂH	3	3.09%
ŞEHNAZ	3	3.09%
ACEM AŞÎRÂN	2	2.06%
BAYÂTİ	2	2.06%
BAYÂTİ ARABÂN	2	2.06%
BESTENİGÂR	2	2.06%
BÜZÜRG	2	2.06%
DÜGÂH	2	2.06%
EVCÂRA	2	2.06%
FERAHFEZA	2	2.06%
FERAHNÂK	2	2.06%
GÜLİZÂR	2	2.06%
ISFAHAN	2	2.06%
İSFAHÂNEK	2	2.06%
MÂYE	2	2.06%
MUHAYYER	2	2.06%
MÜSTEÂR	2	2.06%
NEVA	2	2.06%
NEVESER	2	2.06%
NÜHÜFT	2	2.06%
PENÇGÂH	2	2.06%
PESENDÎDE	2	2.06%
RAST MÂYE	2	2.06%
REVNAKNÜMA	2	2.06%
SAZKÂR	2	2.06%
SULTANİYEGÂH	2	2.06%
SÛZİDİLÂRÂ	2	2.06%
ŞEDARABÂN	2	2.06%
ŞEVKEFZA	2	2.06%
TÂHİR BÛSELİK	2	2.06%
ZÂVİL	2	2.06%
ARAZBAR BÛSELİK	1	1.03%
HİCAZ HÜMAYÛN	1	1.03%
NİHAVEND-İ KEBÎR	1	1.03%
Toplam	**96**	**100.00%**

Çizelge 3.1'den anlaşılacağı üzere 40 tane makam işlenmiştir. Genelde makamsal dağılım aşağı yukarı aynı olmakla beraber, bestekârların Mâhur ve Rast makamlarını daha fazla tercih ettiği görülmektedir.

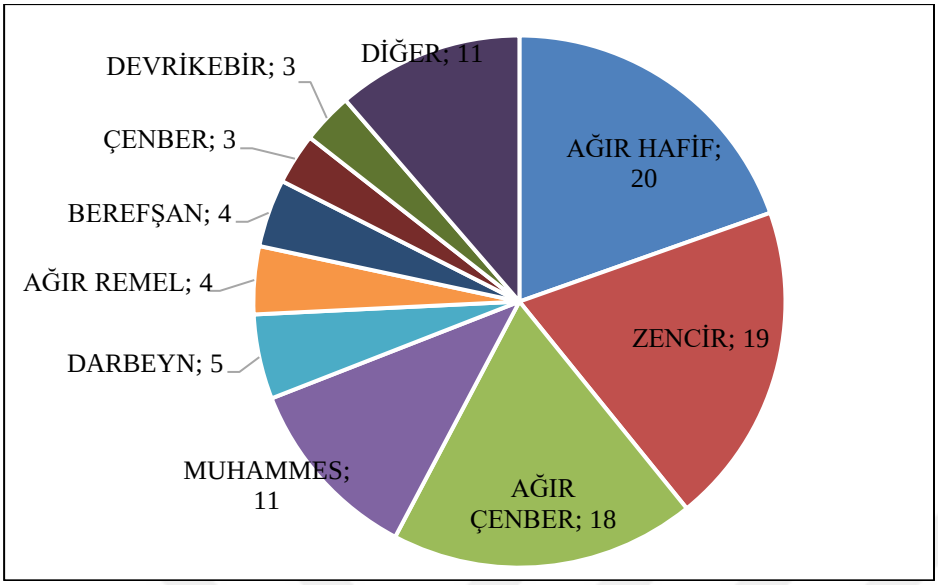
3.2. Usûllerine Göre Eserler

Çizelge 3.2. Usûllerine göre eserlerin dağılımı

Usûl	**Eser sayısı**	**Yüzde Oranı**
AĞIR HAFİF	20	20.62%
ZENCİR	19	19.59%
AĞIR ÇENBER	18	18.56%
MUHAMMES	11	11.34%
DARBEYN	5	5.15%
AĞIR REMEL	4	4.12%
BEREFŞAN	4	4.12%
ÇENBER	3	3.09%
DEVR-İ KEBÎR	3	3.09%
DARB-I FETİH	2	2.06%
AĞIR DÜYEK	1	1.03%
EKSİK ZENCÎR	1	1.03%
FER	1	1.03%
FİRENGİFER	2	2.06%
HÂVİ	1	1.03%
NİM DEVİR	1	1.03%
Toplam	**96**	**100.00%**

Eserlerde 16 adet usûl kullanılmıştır. Bunlardan Ağır Hafif, Ağır Çenber, Zencîr ve Muhammes usûllerinin sayısı dikkati çekmektedir. Bu usûllerde bestelenmiş eserlere bakıldığında elbette bir benzerlik olacağı muhtemeldir. Mesela Yavaşça Ağır Çenber usûlüyle bestelenen eserlerin hane başlarında ve usûlün ilk dört vuruşunda *"Âh"* şeklinde başlayan cümlenin lüzumundan bahseder. Yine zencir usûlüyle bestelenen eserlerde her hâne *"Yar"* lafzı ile başlar. Bestelenen dönem ayırt etmeksizin Zencîr usûlünde yapılan bu uygulama bestekârlar için zorunluluk taşır (Yavaşça, 2002, s. 479). Söz konusu lafızların hem zencîr hem de diğer usûllerde bestelenmiş eserlerin ilk başlangıcında kullanılmasının ne denli bir öneme sahip olduğu, eser incelemelerinde bahsedilecektir.

Bestelerin usûllerine ilişkin şekil aşağıdaki gibidir.

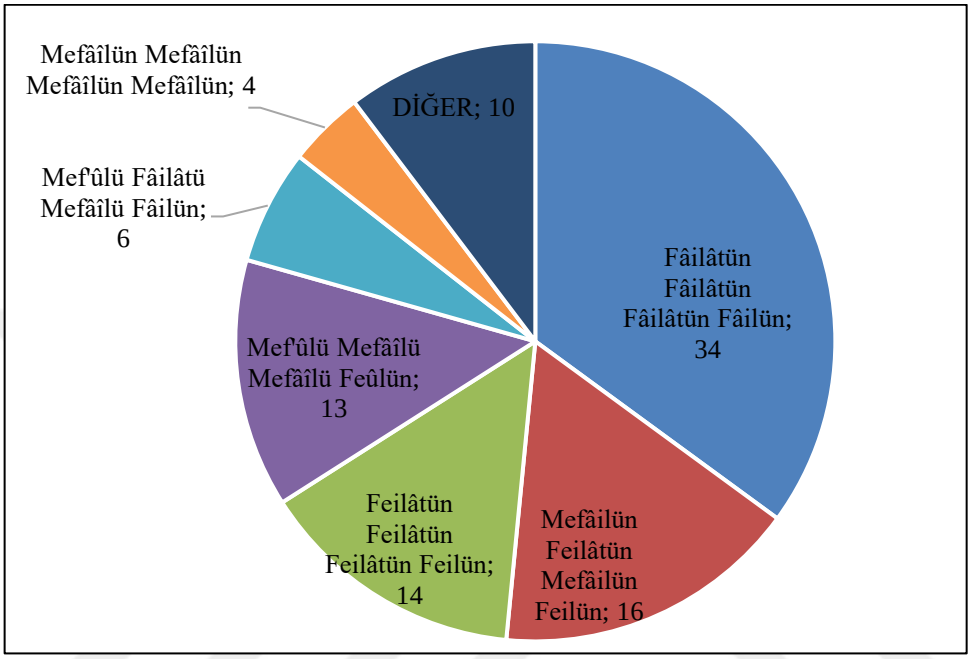
Şekil 3.1. Usûllerine göre eserler

3.3. Vezinlerine Göre Eserler

Çizelge 3.3. Vezinlerine göre eserlerin dağılımı

Vezin	**Eser Sayısı**	**Yüzde**
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün	34	35.05%
Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün	16	16.49%
Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün	14	14.43%
Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün	13	13.40%
Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün	6	6.19%
Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün	4	4.12%
Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün	1	1.03%
Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün	1	1.03%
Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün	1	1.03%
Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Fâ‘ilâtü Fâ‘ilün	1	1.03%
Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün Mef‘ûlü Fe‘ûlün	1	1.03%
Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fâ‘îlün	1	1.03%
Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mef‘ûlü Mefâ‘îlün	1	1.03%
Müstef‘ilün Müstef‘ilün	1	1.03%
Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün	1	1.03%
Farsça Hece Vezni	1	1.03%
Toplam	**96**	**100.00%**

Eserlerin hangi vezinde yazıldığını gösteren mevcut şekle bakıldığında güftelerin "*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*" kalıbını oldukça fazla kullandığı görülmektedir. Eser incelemeleri bölümüne gelindiğinde vezin-usûl ilişkisi ve incelemeleri ayrıca yapılacaktır.

Şekil 3.2. Vezinlerine göre eserlerin dağılımı

4. TASHİH ÇALIŞMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

4.1. Eserler Üzerinde Tashih Gerekliliği

Türk müziğinde sözlü kültürle başlayan geleneğin en temel malzemesi şiirdir. Bu anlamda Türk müziği sözlü eserleri üzerinde herhangi bir inceleme yapılacaksa güftenin özellikle dikkate alınması gerekmektedir. Sözlü eserlerde güfte rehber niteliğindedir ve eser üzerinde yapılacak incelemede esas unsurdur. Bu anlamda güfte ve müzik arasında birbirini destekleyen bir saha bulunmaktadır. Cancelik (2013, s. 22) tarafından da ifade edildiği gibi *"musikî şiirin sınırlarını, tesir sahasını genişletirken şiir de taşıdığı değerler itibariyle musikîyyi anlamlı kılmaktadır. Dolayısıyla şiirin musiki içerisindeki fonksiyonu sadece sesleriyle müzikalitesine katkıda bulunmak değil, aynı zamanda eserin anlamına katkıda bulunarak eserden duyulan hazzı genişletmektir"*. Bunun yanında Türk müziğinde güftenin, bestekârları gerek makam, form, usûl ve gerekse ezgi olarak çokça yönlendirdiği ve şiirin muhteviyatı doğrultusunda eserler üretmeye sevk ettiği bilinmektedir. Bu yüzden bestekâr, seçtiği güfte ile kendi tasarrufu doğrultusunda eserler üretmeye muktedir olmuştur. Fakat bestelenen eserlerin sadece bestekârların kendi zihninde olması ve bu eserlerin kalıcılığının nasıl sağlanacağının sorgulanması sonucunda kişiden kişiye öğretme yani usta-çırak ilişkisi ortaya çıkmıştır. Bu şekilde Türk müziğinde eserlerin notaya alınamadığı uzun dönemler boyunca hocalar öğrencilerine eserlerini *meşk* etmek suretiyle öğretmişlerdir. Ancak bu yöntemin doğal bir sonucu, sonraki zamanlarda kişilerin kendi nüans ve yorum farklılıkları dolayısıyla eserlerin değişime uğramasıdır. Böylece eserlerin notaya alınmaya başlandığı zamana kadar sürekli değişime uğrayan çoğu eserde kaçınılmaz olarak birden fazla versiyon ortaya çıkmıştır.

Türk müziği tarihinde eserlerin transkripsiyona dönüştürülmesinde, bir Türk müziği ve Batı müziği okulu olan Dârü'l-Elhân faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 2021)**.** Burada notaya alınan eserlerin bir kısmı Arap harfleriyle, bir kısmı da Lâtin harfleriyle yazılmıştır. Notaların orijinal nota olup olmadıkları bilinmemektedir. Behar (1998, s. 94, 96)'a göre Dârü'l-Elhân'da kaleme alınan notaların şüphesiz doğru olması mümkün değildir. Behar, Dârü'l-Elhân heyeti üyelerinden Suphi Ezgi'nin o dönemde icrâ edilen birçok eseri kendi anlayışına göre

düzelterek restore ettiğini ve bunu bilimsel ya da müzikolojik bir kanıt sunmadan kendi tahminlerine göre yazdığını ifade eder. Bu yüzden en ufak bir yorumun ya da esere eklenmek istenen bir nüansın varyant olarak karşımıza çıkması doğal bir sonuçtur. Bunların dışında Behar (1998) o dönemde Refik Fersan'ın kendi eserlerine yorum katarak tekrar yayınlaması ve kendi eserlerinin bile versiyonlarının olmasına dikkati çekmektedir.

Dâr'ül-Elhân'da bulunan bestelerin güfteleri ile ilgili yapılacak bir inceleme, güftelerde yazım yanlışlarının muhtemel olduğuna, vezin hatalarının ve güftenin anlamını bozan kelimelerin varlığına dair bulgular ortaya koymaktadır. Çalışma boyunca Dârü'l-Elhân Külliyâtı'ndaki notalar (Dikmen, 2010), Devlet Korosu Arşivi'ndeki (Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 2020), Dârü'l-Elhân Külliyâtı (Ezgi, Yekta ve Diğerleri, 1995) versiyonlarla mukayese edildiğinde gerek güfte gerekse notalarda çeşitli farklılıklar olduğu da görülmüştür.

Bu kapsamda çalışmanın amacı Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda notaya alınmış Murabba ve Nakış Beste formundaki bestelerin özgünlüğünü usûl-vezin ilişkisi ve biçim (form) yönünden inceleyerek transkripsiyonlarını nota üzerinde simetrik yerleşimini sağlayıp bu bağlamda restarosyanlarını gerçekleştirmektir. Bununla beraber bestelerin biçim yönünden tarihsel süreç içerisindeki kullanımları ve bu kullanımların şemalarını çıkartarak beste formunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

Tashîh, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat'ta "yanlışı doğrultma, düzelme" (Devellioğlu, 1999, s. 1037) anlamına gelmektedir. En genel anlamda ise toplumunun manevi ya da maddi kültür değerlerinin tarihi süreç içerisinde yok olmasını önlemek için yapılan girişim olarak tanımlanabilir. İster manevi ister mimari yapı, sanatsal ve kültürel obje gibi maddi kültürel ögeler için olsun tashîh, orijinalliğini kaybetmiş ya da yıpranmış ve yahut da bozulmaya yüz tutmuş eserlerin, onu üretirken kullanılmış teknik ve malzemelere uygun bir şekilde onarılmasını içerir.

Tashîh'in genelde arkeolojik, etnografik unsurlar gibi somut kültür ögeleri ile ilgili olduğu düşünülürse de kuşkusuz edebiyât ve müzik gibi soyut kültür ögelerinde de tashih ihtiyacından söz edilebilir. Türk müziği eserlerinde sorun, eserlerin notaya

aktarılmasının geç dönemlerde gerçekleştirilmesi ile bağlantılı olarak notaya aktarılmış versiyonların özgün esere benzerliği ve farklı zamanlarda yapılan transkripsiyonlar dolayısıyla ortaya çıkan versiyonların hangisinin özgün eseri temsil edeceği ile ilgilidir.

Türk müziğinde eserlerin sonraki nesillere aktarılması yüzyıllar boyunca ustaların eserleri öğrencilere bizzat öğretmesi yani meşk usûlüyle olagelmiştir. Meşk yoluyla öğrenim ve buna bağlı icra ise her zaman kişisel yorum ve nüanslara açık bir husustur. Dolayısıyla doğal olarak icracı ve ustaların kendi nüans ve yorum farklılıklarına bağlı olarak eser değişime uğrar ve farklı versiyonlar ortaya çıkabilir. Eserlerin notaya alınmaya başladığı dönemde ise aynı endişenin varlığını koruması beklenir. Zira ilk olarak notaya alınan eserin hangi versiyon olduğu ve dolayısıyla eserin bestekar tarafından üretildiği özgün hali mi olduğu, ikinci olarak notaya alanın gerek teknik becerileri gerekse kendi nüans ve yorumu ile eserde ek değişiklikler yaratıp yaratmadığı yönünde endişeler ortaya çıkmaya başlar. Farklı kişi ya da kurumlarca notaya alımların olduğu düşünüldüğünde bu sorunların ve eldeki transkripsiyonun özgün eseri temsil etme kabiliyetine dair endişelerin daha da ağırlaşması beklenir.

Türk müziği tarihinde notaya alım çalışmalarının en önemlilerinden biri XX. yüzyılın başlarında Dârü'l-Elhân tarafından gerçekleştirilmiştir. Burada yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri sistemli ve evrensel bir anlayış içerisinde olmuştur. Bunun yanında transkripsiyon çalışmalarının resmi olarak kayıt altına alındığı ilk kurumdur (Kolukırık, 2014, s. 484, 485). Darü'l-Elhân özellikle XIX. yüzyıl ve öncesine ait çok sayıda eserin transkripsiyonunu gerçekleştirmiştir. Ancak bir eserin transkripsiyonunun, ilgili kişinin hangi versiyona muhatap kaldığı, teknik nota becerileri, edebî bilgisi, yorum kapasitesi, kişisel müzik anlayışı ve zevki ile oldukça ilgili olmalıdır. Bu arada çoğu eserin XX.yüzyıl. ortalarına kadar hala notasız bir şekilde icrâ edildiği düşünüldüğünde aynı dönem içinde çok sayıda versiyonların olması notaya alımların doğru olup olmadığı ile ilgili endişeler de yaratmaktadır.

Çalışmanın amacı işte bu endişeler doğrultusunda elimizde notaları bulunan eserlerin usûl-vezin yapılarından hareketle sonradan ortaya çıkmış olması muhtemel bozulmaları gidermek ve muhtemel özgün hallerine ulaşmaya dair bir yöntem

geliştirmektir. Dolayısıyla bir anlamda eserlerin tashihine dair bir yöntem geliştirmek ve bunu Dârü'l-Elhân kayıtlarında bulunan Beste formundaki eserler üzerinde uygulamaktır.

Çalışmanın izleyeceği yöntem Türk Müziği sözlü eserlerinin en önemli ögesinin güfte olduğu, bu anlamda güfte ile müzik arasında birbirini destekleyen yapılar olduğu ve usûl-vezin ilişkisinde bozulmaların muhtemelen daha sonraki dönemlerde ortaya çıkmış olabileceği ve bu bozulmaların giderilmesi ile eserin özgün haline daha yakın bir transkripsiyonun elde edilebileceği kabulüne dayanmaktadır.

Türk Müziği'nde bu konuya dair yapılmış güncel çalışmalar ekseriyetle usûl-vezin incelemeleri, makam incelemeleri ve form incelemeleri şeklindedir. Müzik eserleri üzerinde tashih çalışmaları ise pek de tercih edilmeyen bir konudur. Müzikte tashih olarak değerlendirilebilecek tesadüf ettiğimiz çalışmaların ilki; Şenduran ve Oter (2019) tarafından yapılan Merâgî'ye atfedilen Acem Kâr'ın onarımıdır. Bu konudaki bir diğer çalışma; "Karların Form Düzeni Hakkında Bilinmeyenler ve Bozulmuş Kâr Yapılarında Restorasyon" başlığıyla ele alınmıştır (Oter, 2021, s. 22-47). Yine Oter (2021, s. 25-47) tarafından ele alınan "Abdülkâdir Merâgî'ye Atfedilen Hüseynî Kâr'ın Restorasyonu Örnekleminde; Kârlarda Düzen" başlıklı çalışmada karşılaştığımız restorasyon konusunda, sadece form analizinin yeterli olmadığı hususu dikkat çekilmiş, eseri meydana getiren ezgi yapıları ve usûl-vezin dağılımlarının düzeltmelere etkisi üzerinde durulmuştur.

İnceleme boyunca "notaya yanlış yazılmış kelimeler nasıl tespit edilir?", "anlam bütünlüğünü bozan kelime ifadeleri var mı?" gibi benzeri sorular, yaptığımız bu araştırmada bir eseri nasıl incelememiz gerektiği konusunda yönlendirici olmuştur. Öncelikle doğru bir inceleme için doğru bir güfteye ulaşmak gerekliliği ile güfteler üzerinde çalışılmış, güfte üzerinde tespit edilebilen hatalar düzeltilmiş, sonrasında her güftenin, vezin üzerindeki söz-usûl-vezin dağılımı tespit edilmiştir. Ayrıca bu dağılımın hem zeminhânede hem de meyanhânede simetrik bir işleyiş gösterip göstermediği incelenmiş ve kullanılan veznin kalıplarının eserler üzerinde hangi vezin uygulamalarıyla kullanıldığı tespit edilerek diğer eserler üzerindeki vezin uygulamalarıyla örtüşüp örtüşmediği izlenmiştir.

4.2. Eserler Üzerinde Yürütülecek İncelemeler

Dârü'l- elhân külliyâtında incelemesi yapılacak olan 2'si Farsça olmak üzere 94'ü Türkçe olarak yazılmış ve toplamda 96 beste formu adı altında kayıtlı eser bulunmaktadır. Bu eserlerden 41 tanesi Arap harfleri ile yazılmış olup, 48 tanesi Türkçe olarak el yazısıyla yazılmıştır. İncelemeler sırasında güfteleri Arap harfleri ile yazılan eserlerde bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Sözgelimi notaların Osmanlıca-Türkçe tercümesi yapıldığında güftelerin yazımının yanlış olduğu ve bazen de terennümlerin eksik ve farklı yazıldığı gözlemlenmiştir. Gütteleri Latin harfleri ile yazılan eserlerde de yazım yanlışlıkları oldukça fazladır. Dolayısıyla eserler üzerinde bazı düzenlemelerle güftelerin en doğru halleri yazılmaya çalışılmıştır. Matbu yazılmış eserler üzerinde bulunan eksiklikler ise bazı nota arşivleri ile karşılaştırılıp gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler sayesinde eksik kalan vezin heceleri ya da yanlış olarak bilinen vezinler düzeltilmiş olacak ve bu sayede doğru bir inceleme yapılabilmiştir.

Eserlerin biçimsel yönden değerlendirilmesine ilişkin bir başka uygulama, mevcut form analizi yöntemlerinden Nazmi Özalp'in incelemesiyle mukayese etmek olacaktır. Bu mukayese sadece bir eser üzerinde olup, yöntemlerin benzerlik ve değişkenlikleri irdelenmiştir.

Günümüzde beste yapılarının, kurgularının incelendiği ve kuramsal çerçeve dâhilinde tahlil edildiği birkaç yöntem bulunmaktadır. Bunlardan en çok kullanılan yöntemler; makam, güfte-vezin ilişkisi ve usûl yönünden incelemelerdir. Tez ve makale konuları arasında oldukça rağbet gören makamsal incelemelerde söz konusu beste formundaki eserlerin makamsal gidişatı göz önünde bulundurulmuş, eserlerde ezgisel yapıları değerlendirilmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda ise beste formundaki eserlerin güfteleri usûl-arûz vezni ilişkisi içerisinde değerlendirilip yorumlanmıştır. Dolayısıyla beste formunun nasıl bir yapı izlediği ve bu formun oluşmasına etki eden unsurlar araştırmacıların pek dikkatini çekmemiştir.

Biçim ve şekil unsurları göz önünde bulundurulduğunda mûsikî formu olarak inceleme birkaç kaynaktan ibarettir. Türk mûsikîsinde form ile ilgili yapılan çalışmalar arasında

Suphi Ezgi tarafından yazılan "Nazârî ve Amelî Türk Mûsikîsi" kitabı, elimizdeki en kıymetli eserler arasındadır. Bu kitabın III. cildinde bir mûsikî eserinin ilk başından, duraklamaya ve bitirişe kadar olan ezgi hareketlerinden ve bu hareketlerin mevcut form yapısını nasıl inşaa ettiğinden bahsedilmiştir (Ezgi, 1935, s. 11). Aynı kitabın V. cildinde ise usûller, makamlar, saz ve söz mûsikîsi formları hakkında bilgiler verilmiştir. Buna ilaveten nota örnekleri de sunulmuştur (Ezgi, 1935).

Nazmi Özalp'in "Türk Mûsıkîsi Beste Formları" adlı kitabında formlarla ilgili bazı açıklamalar yer almaktadır. Eser inceleme de esas alınan harflendirmelerdir. Beste formuyla ilgili olarak 1.mısra, 2.mısra ve 4.mısra'nın ezgisi aynı olduğu için A harfiyle, 3.mısra ise ezgisi farklı olduğu için C harfiyle, terennüm kısımları da hep B harfiyle gösterilmektedir. Buna ek olarak kitapta, nasıl bir analiz yapıldığına dair herhangi bir açıklama olmamakla beraber, eserler üzerinde dikkatli inceleme yapıldığında yukarıdaki söz konusu harflendirme ile ilgili bilgiler elde edilmektedir (Özalp,1992).

Alaaddin Yavaşça'nın kitabında da birçok formun detaylı açıklamasına rastlamaktayız. Notalar üzerinde görülen küçük ve büyük harfler eserlerin cümle ve cümleciklere ayrıldığını göstermektedir. Fakat bazı eserlerde farklı uygulamaların oluşu ve herhangi bir açıklamanın olmayışı sunulan yöntemin tam olarak anlaşılmasına izin vermemektedir.

4.2.1. Eserlerde Usûl-Vezin İncelemesi

Klâsik Türk mûsıkîsinde türleri belirleyen ve eserlerin gidişatını hazırlayan en temel öge güftedir. Çok büyük bir yelpazede işlenen güfteler, içerdiği konulara, yazılan dile göre farklı ritimler ve ezgilerin değişik şekillerde işlenmesi sayesinde birbirinden bağımsız türler olagelmiştir. Mesela Farsça yazılmış bir güftenin Nakış olması ya da sözleri Mevlâna'ya ait Farsça bir güftenin Naat olması tesadüf değildir. Yine esasında birbirine benzerliğinin çok olduğu Semâî ve Murabbâ' Beste formlarının, kullanıldıkları usûl yönünden birbirinden ayrılması bu iki formu birbirinden ayırt eden en belirgin özelliklerden birisidir. Bu ve buna benzer pek çok örnek düşünülebilir. O halde bestekârların beste yapmada ihtiyaç duydukları ilk envanter güftedir.

Elbette seçilecek olan güftenin bestekârlar için önemli olarak adledilen özellikleri de bulunması gerekir. Öncelikle konu bütünlüğü, bestelenecek eser için önemli bir hususdur. İkinci husus ise, güftenin yazıldığı vezin, bestekâr için bir rehber niteliğindedir. Zira vezin içerisinde açık-kapalı hecelerin ince bir işleyişle yani tef'ilelerle birleşmesi sonucunda birçok ritim kalıbı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan bu kalıplar bestekârın güfteyi hangi usûl ya da usûllerle besteleyeceği konusunda belirleyici olmaktadır. Ayrıca bu bilgilerden hareketle uzun hecelerin uzun vuruşlarla, kısa gecelerin ise kısa vuruşlarla bestelenmesi ve dolayısıyla vezinlerin bazı usûllerle rahat bir şekilde bestelenebilecek olması, bestekârlar için tercih edilebilen bir yöntem olmuştur.

Usûl-vezin münâsebetinin izahından sonra bahirler ve vezinler konusuna değinmekte fayda olacaktır. Arûz *"hecelerin uzunluk ve kısalıkları temeline dayanan nazım ölçüsüdür".* Türk aruzunda hecelerin dört temel hece yapısı vardır ki bu hecelerden 8 tane ana kalıp ortaya çıkar. Bunlar;

1. *fa'ûlün (fe'ûlün) (. _ _)*
2. *fâ'ilün (fâ'ilât) (_ ._)*
3. *mefâ'ilün (. _ . _)*
4. *fâ'ilâtün (_ . _ _)*
5. *müstef'ilün (_ _ ._)*
6. *mef'ûlâtü (_ _ _ .)*
7. *müfâ'aletün (. _ . . _)*
8. *mütefâ'ilün (. . _ . _)*'dır.

Bu ana kalıpların birleşmesinden daha büyük kalıplar yani vezinler ortaya çıkmıştır. Daha sonrasında bu kalıplar 14 bahir ve 4 daire şeklinde bir sınıflamaya dâhil edilmiştir (Dilçin, 2019, s. 3-5). Böylece her bahrin içerisinde çeşitli aruz kalıpları oluşmuştur. Buna ilaveten bir aruz kalıbıyla bestelenen bir bestenin başına, *"Ah, Yâr"* gibi sözcükler getirilerek farklı bahirlere atıf yapılmıştır. Yani bir beste aruz vezninin

iki farklı bahiriyle ve iki farklı vezniyle bestelenmektedir. Bundan mütevellit güftenin bestelendikleri vezin kalıpları irdelenmiştir.

İnceleme kapsamında 16 tane veznin ve 16 adet usûlün kullanıldığı belirlenmiştir. Güftelerin tespit edilen vezinleri, bestelendikleri usûlde ve iki usûl çizgisi üzerine yazılacaktır. Eserin usûlünün her bir darbının, hangi veznin tef'ilesine karşılık geldiği gösterilecektir. Ayrıca güfte içerisinde tekrar eden kelimeler var ise vezin tef'ileleride tekrarlı bir şekilde yazılacaktır. Böylece birden fazla vezin uygulamasıyla hangi eserlerin ortak ya da benzer yapılarla bestelendiği ortaya çıkarılmıştır.

Bu incelemede yöntem olarak olarak bir güftenin vezin içerisindeki hece dağılımının simetrik olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca bu dağılımın zeminhânede, meyanhânede ve güfte tekrarlarında simetrik bir işleyiş gösterip göstermediği incelenecektir. Böylece kullanılan veznin kalıplarının eserler üzerinde hangi vezin uygulamalarıyla kullanıldığı tespit edilerek diğer eserler üzerindeki vezin uygulamalarıyla örtüşüp örtüşmediği gözlemlenmiştir.

Usûl-vezin ilişkisi yönünden incelemede öncelikle iki usûl çizgisinin altına güfte ve karşılık bulduğu vezin yazılacaktır. Bunu yaparken hecelerin değerleri dikkate alınıp uyum ya da uyumsuzluklar değerlendirilecektir. Ayrıca inceleme yaparken;

/: bir tam es'in olduğunu,

//: 2'lik es'in olduğunu

..: hecenin devam ettiğini

göstermektedir. 4'lük es'ler usûlün bitiminde yer alıyor ise bir hecenin karşılık geldiği darbın içerisinde ise gösterilmeyecektir. Buna ilaveten 8'lik es'ler tabloların daha sade ve anlaşılır olması nedeniyle inceleme kapsamına dâhil edilmemiştir.
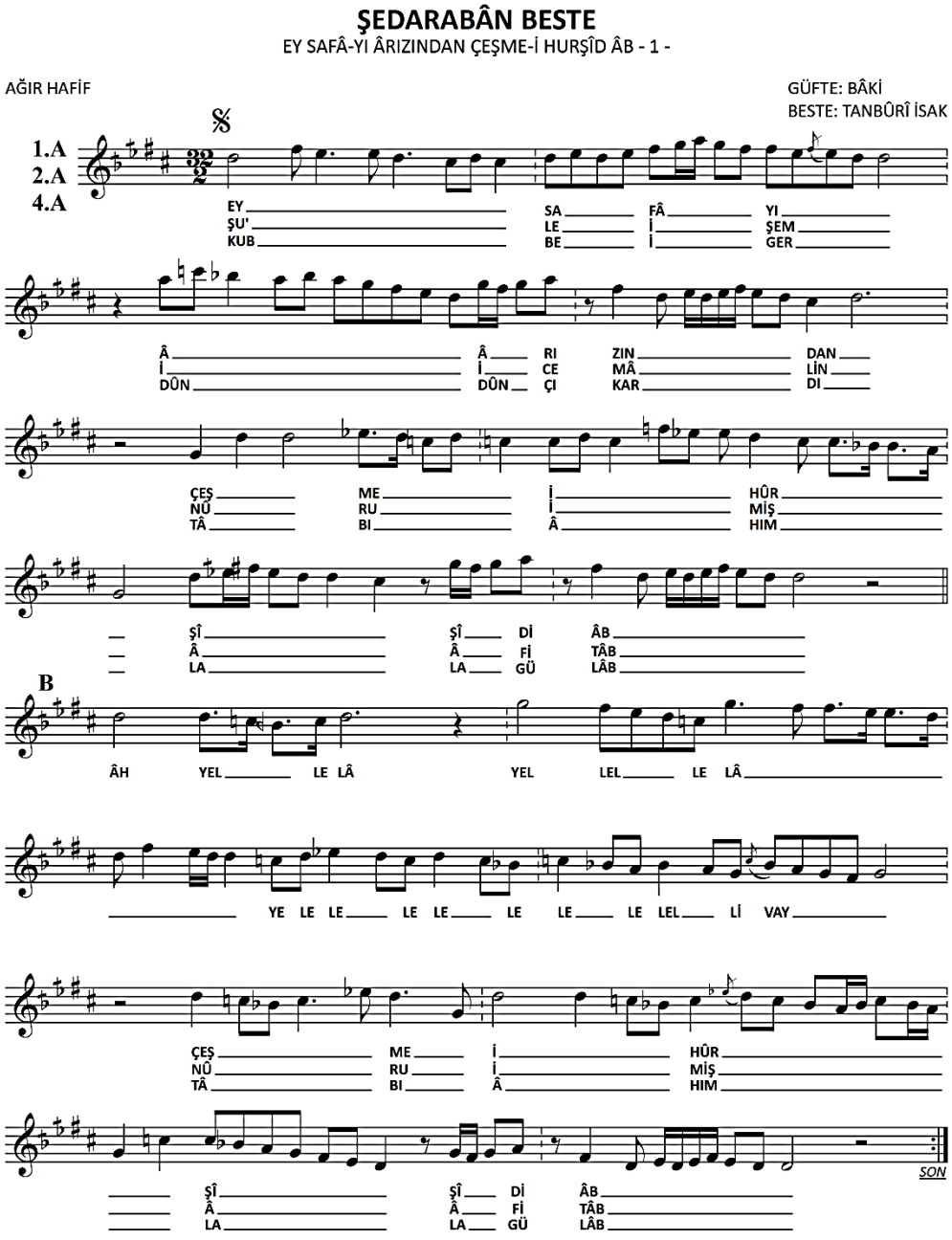
4.2.2. Eserlerin Biçimsel Olarak Analizi

Bu kısımda yer alan bilgiler araştırma yönteminde ifade edilen "*Oter*" yöntemi dikkate alınarak yapılmıştır. İncelemeye göre güfte parça-bütün (kelime grupları- bir mısra)
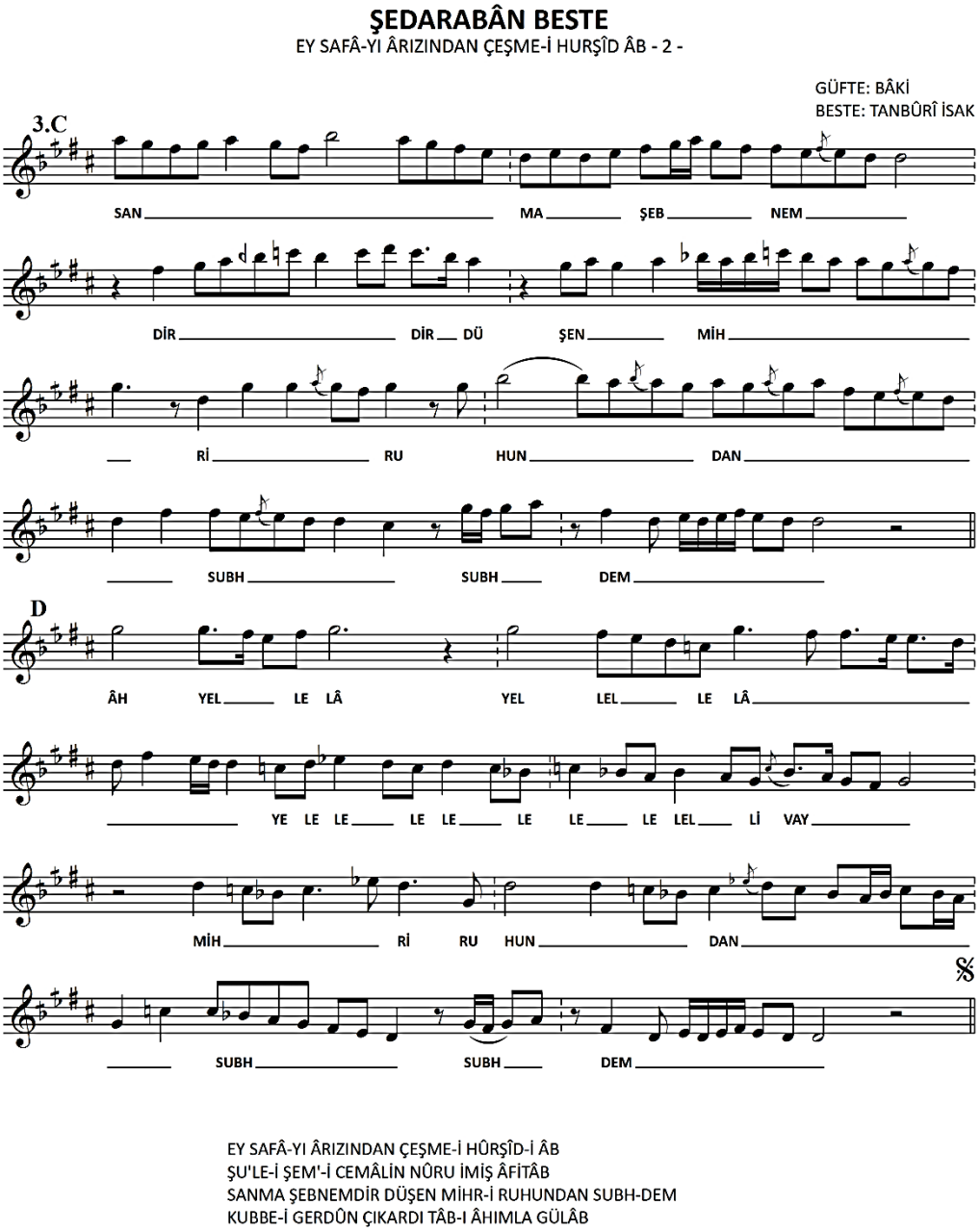
ilişkisi içerisinde değerlendirilmiştir. Bir mısrada yer alan kelime gruplarının hangi ezgilerle ne kadar tekrar ettiği, terennüm kısımlarının hangi ezgi ve usûllerle kullanıldığı gösterilmiştir. Ayrıca güftelerin ezgi ve cümlecik dağılımları bir tablo üzerinde ayrıntılı olarak görülebilecektir.

İnceleme yapılırken güftelerde hangi yapıların olduğunu açıkça göstermek için her mısra incelemesi alt alta yazılacak ve böylece mısralarda var olan biçimsel özellikler ayrıntılı bir şekilde görülebilecektir. Alt alta yazılan bu harflerin simetrik olarak gösterilmesi sayesinde, mısralarda herhangi bir biçimsel farklılık var ise ve gerekli görüldüğü takdirde eser üzerinde restorasyonların yapılabilmesi imkânı doğacaktır.

Bu kısımda incelemeye değer dair başka bir husus ise usûl sonlarında yer alan bağlantı lafızları ile ilgilidir. Bir vezin kalıbı, bazı eserlerde usûllün bir kez, bazı eserlerde usûlün ikinci kez kullanılmasıyla beraber tamamlanmaktadır. Birçok eserde ise bağlantı lafızlarının mısralara dâhil edilmesiyle bir usûlün tamamlandığı bilinmektedir. Böylece veznin bir usûlü dolduramamasından kaynaklanan bu eksiklikler *"amân, vay, ömrüm"* vs lafızlarla giderilmektedir.

Şekil 4.1. Şedarabân Beste'nin Nazmi Özalp'in fom analiz yöntemiyle incelenmesi-1

Şekil 4.2. Şedarabân Beste'nin Nazmi Özalp'in fom analiz yöntemiyle incelenmesi-2

Yukarıdaki eserde Özalp'in biçim değerlendirmesine ilişkin nota örneği bulunmaktadır. Buna göre 4 mısralı olan güftenin 1.,2., ve 4. gütteleri "A" harfiyle gösterilmiştir. Buradaki A gösteriminin manası 3 mısranın da ezgisinin aynı oluşuyla ilgilidir. "B" harfi Özalp'e göre daima terennümü gösterdiğinden "B" şeklinde yazılmıştır. "C" harfi ise meyanhane yi göstermektedir. Burada Prof. Dr. Serda Türkel Oter'in yönteminden farklı olarak eserin sadece müzikal analizinin yapıldığı

görülmektedir. Bu nedenle bir mısra, bir müzik cümlesi olarak değerlendirilmiş, 1.,2. ve 4. güfteler aynı harfle gösterilmiştir.

İnceleme şekliyle ilgili olarak harfleri yan yana yazacak olursak;

A + B, A + B, C + B, A + B

şekli ortaya çıkmaktadır.

Bu yöntem esasen beste formunun en genel anlamda anlaşılmasını sağlayan bir yöntemdir. Fakat eserin detaylarına ait bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Sözgelimi güftenin varlığından ziyâde müzikal işleyişin işlevselliği, terennüm kısımlarının ezgileri aynı olsun ya da olmasın sadece bir harfle gösterilmesi, formun yapısını anlamada ciddi bir karışıklık yaratmaktadır. Bu yüzden eserin nasıl bir yol izlediğinin açık ve daha anlaşılır olması sonucuna ulaşılmaktadır. Prof. Dr. Serda Türkel Oter'in yönteminde ise mısralar, sözlerde bir tekrar söz konusu olduğunda bölümlere ayrılmış ve bu bölümler analizde ayrı gösterilmiştir. Bunun en temel nedeni, sözlerin terennümden sonra tekrar etmesidir. Böylece sözlerin, terennümden sonra gelen tekrarı ile ezgisel açıdan benzerlik taşıyıp taşımadığı detaylı bir şekilde görülebilecektir. Ayrıca zeminhâneden sonra gelen terennüm ile meyânhâneden sonra gelen terennüm ezgisinin aynı olup olmadığı bu incelemede detaylı bir şekilde yer almaktadır. Dolayısıyla yukarıdaki eserde her mısradan sonra gelen bir terennüm ve güfte tekrarının yer aldığı ve bu güfte tekrarlarının mısranın ikinci kısmındaki sözlerle aynı ezgiye sahip olmadığı izlenmiştir. İlaveten meyanhâneden sonra gelen terennüm ezgisinin, zeminhâneden sonra gelen terennümün ezgisine benzediği fakat bir yönüyle farklılık göstermesi nedeniyle B' şeklinde yazılmıştır. Buna göre formun harflerle gösterilmesi aşağıdaki gibidir:

1. $A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^2c]$
2. $A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^2c]$
3. $C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.B'\ [T1.B'a + 3.C^2c]$
4. $A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^2c]$

4.2.3. Eserlerde Usûl–Vezin–Ezgi İncelemesi

"Usûl-vezin-ezgi" münasebeti bir bestenin matematiksel kurgusunun oluşması hususunda yol göstericidir. Fakat bu ilişkinin nasıl olduğu açık ve basit gibi görünse de dikkatten kaçan bazı önemli detaylar olduğu tespit edilmiştir. Bir eserin bestelendiği usûlün, ezgi yapı ya da yapılarını nasıl yönlendirdiği çokça irdelenmemiş bir husustur. Buna ilaveten bestelenen güftenin vezninin ezgiyi nasıl şekillendirdiği de incelemeye ihtiyaç duyulan bir konudur.

Bu kısımda, eserin ilk mısrası eserin ana karakterini ve temel özelliklerini barındırdığı için inceleme kapsamında yer alacaktır. Bu kısımda ezgi özellikleri açısından değerlendirmede genel olarak, ezgi cümlelerinin nasıl oluştuğu ve bunların nasıl adlandırılabileceği hususuna değinilecektir. Bunu yaparken yazılı kaynaklar referans olarak alınacaktır.

Nazarî ve Amelî Türk Musikîsi'nin III. cildinde bir mûsikî ezgisinin sonlanmış, neticelenmiş kısmına *"cümle"* adı verildiğinden söz edilir. Buna ilaveten bir mısra içerisindeki asma kalış yerlerinin devreler olarak bir cümleyi oluşturduğu anlatılmaktadır. Dolayısıyla bir cümleyi oluşturan küçük parçacıklar yani devreler, bir eserin bazı perdelerinde dinlenme hissi vererek ya da karar etmiş kısmında bulunarak tam bir cümle oluşturmaktadır (Ezgi, 1993, s. 11). Buna ilaveten bazı eserlerin zeminhâne kısımlarının makamsal seyir özelliklerinin işlendiği ve karara varıldığı kısımlardır ki bu kısımlar *tam cümle* hissi uyandırır. Ayrıca yine bir eserin zeminhâne kısmında makamsal özelliklerin bir kısmının işlendiği fakat güçlü ya da bir çeşni ile kalındığı durumlarda ise *yarım kararlı cümle* oluşmaktadır (Akdoğu, 1996, s. 56, 57).

Bu araştırmada eserlerin ezgisel yapılarının incelenmesinde, bestelerin iskelet yapısını oluşturan usûl ve veznin, ezgiye olan etkisinin cümle yapılarıyla nasıl bir etkileşim gösterdiği incelenecektir. Bu hususta ezgisel cümlelerin, ûsul içerisindeki düzümlerin, vezin kalıplarının ve vezin uygulamalarının etkisiyle beraber oluşturduğunu söyleyebiliriz. Daha açık bir ifade ile; söz konusu cümleler, her eserin bestelendiği usûl ve veznin etkisiyle oluşmaktadır. İncelemede bu oluşum *"devre"* ifadesiyle, gösterilecektir.

İncelemedeki önemli hususlardan birisi, her eserdeki devre oluşumu usûle, vezne göre değişkenlik gösterebildiği gibi devre sayılarında da farklılık olabilmektedir. Diğer husus ise zeminhânedeki devrelerin sayısal değerlerinin meyanhânedeki sayısal verilerle aynı değerlerde olup olmadığı irdelenecektir. Ayrıca usûl incelemeleriyle ilgili olarak bir eserde kaç tane usûl kullanıldığı, rakamsal verilerle açıklanacak, terennüm ve güfte tekrarı barındıran eserlerde usûlün işlenmesi hakkında bilgiler verilecektir.

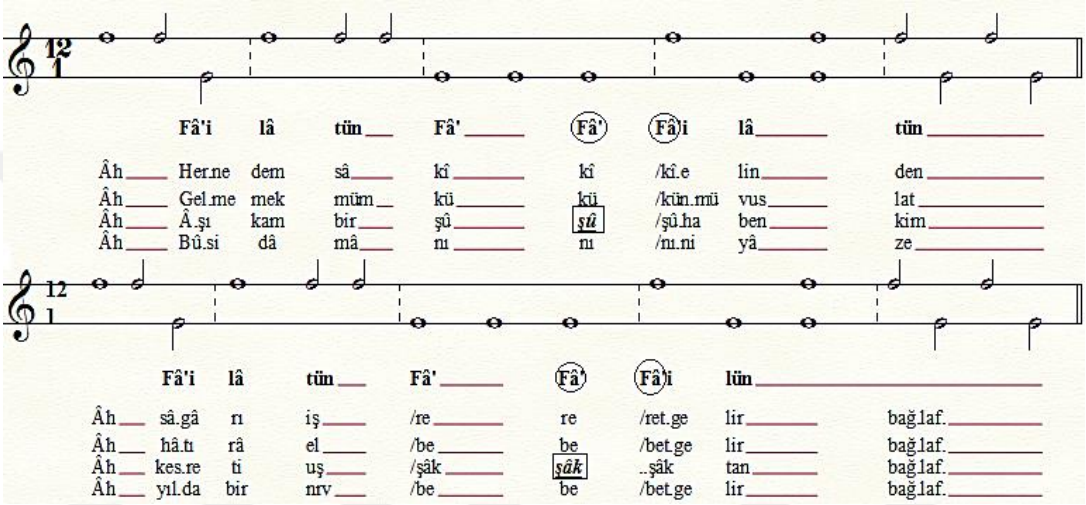
Eserlerin devre oluşumundaki sayılara, verilerin küsüratlı çıkmaması için bağlantı lafzında ya da saz kısmında yer alan 8'lik nota değerindeki değerler devre sayılarına eklenmiştir.

5. ESER İNCELEMELERİ

5.1. Ağır Çenber Usûlündeki Eserler

5.1.1. (Pesendîde Beste) *Her ne dem sâkî elinden sâgâr-ı işret gelir*

5.1.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.1. Pesendîde Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Pesendîde bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarları ise 2 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*'dür. Şiirin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. Meyanhânede de simetrik bir yapı görülmektedir. Ancak veznin 4.tef'ilesinde bulunan *"şâk"* hecesinde medd sanatının yapılmış olduğu da dikkati çekmektedir.

Beste de uygulanan kalıp usûlün ilkinde *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün",* ikinci tekrarında ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 2. ve 4. tef'ilenin ilk hecesi olan *"Fâ'"* nın, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Bir diğer husus, bahsi geçen uygulamada 1. ve 2. Ağır Çenber usûlleri arasında *"âh"* lafızları görülmektedir. Bu lafızların varlığı, bütün mısralarda anlamı bozmadan ve mana bütünlüğünü desteklemesi gerekçesiyle korunmuştur.

Bir başka düzenleme ise zeminhanenin 1.ve 2..usûl tekrarında yer alan ve veznin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"* ile alakalıdır. Burada yer alan *"şû"* ve *"şâk"* heceleri, icra sırasında zorluk yaratabileceği endişesiyle ve incelenen eserlerde görülen yapı itibariyle 3 kez tekrar ettirilmiştir. Meyanhânede de aynı işlem uygulanmıştır.

5.1.1.2. Form İncelemesi

Pesendîde beste üzerinde yapılan form analizinin tablo üzerinde gösterilmesi aşağıdaki gibidir. Çizelgenin altında yer alan harfler ve rakamsal ifadeler ise eserin hangi form yapısında olduğunun şekli ifadesidir.

Çizelge 5.1. Pesendîde Bestenin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Her ne dem sâkî elinden* **Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün**	*sâgar-ı işret gelir* **Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	*sagâr-ı işret gelir* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Bîbedeldir ince beldir âşıka tâ'li emeldir**			**B**
2.	*Gelmemek mümkün mü vuslat*	*hâtıra elbet gelir*	*hâtıra elbet gelir*	A
T1	**Bîbedeldir ince beldir âşıka tâ'li emeldir**			**B**
3.	*Âşıkam bir şûha ben kim*	*kesret-i uşşâktan*	*kesret-i uşşâktan*	C
T1	**Bîbedeldir ince beldir âşıka tâ'li emeldir**			**D**
4.	*Bûs-i dâmân-i niyâze*	*yılda bir nevbet gelir*	*yılda bir nevbet gelir*	A
T1	**Bîbedeldir ince beldir âşıka tâ'li emeldir**			**B**
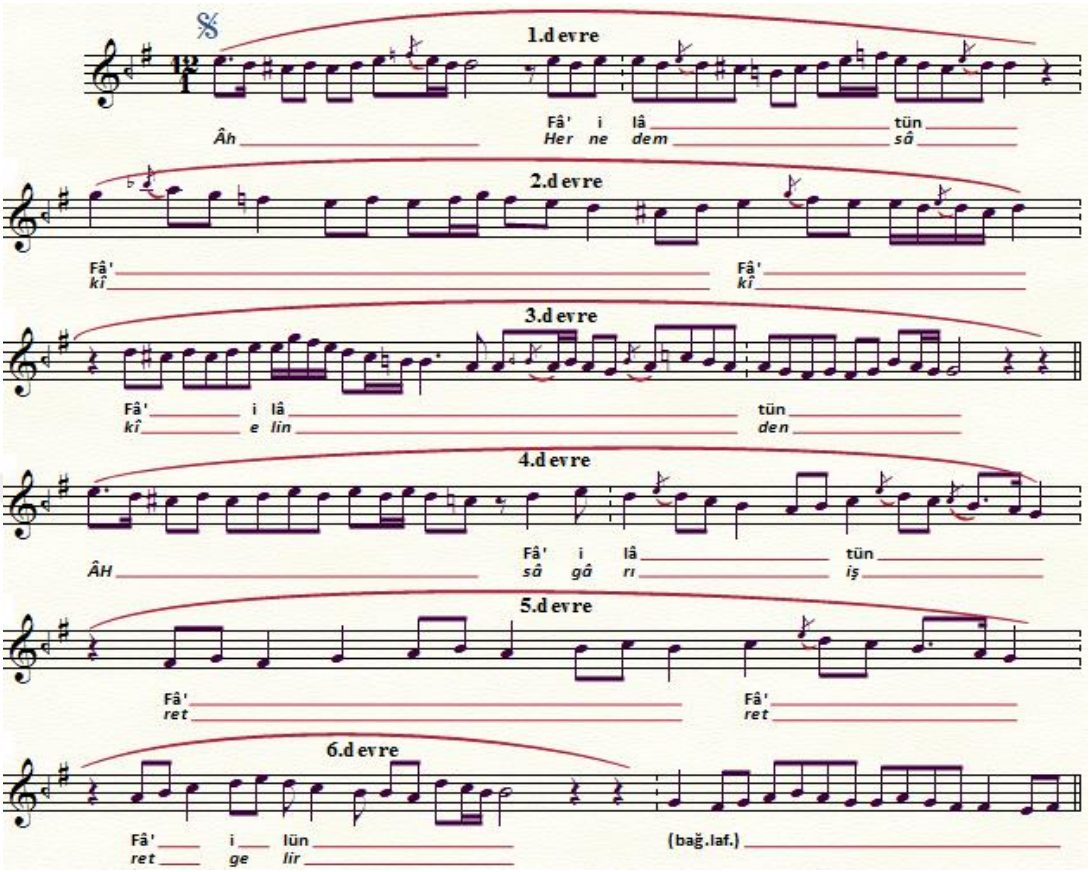
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^2c]$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^2c]$

5.1.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.2. Pesendîde Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Pesendîde eserin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"sâ"* hecesinde nevâ, *"kî"* hecesinde, *"den"* hecesinde rast perdesiyle 3 devre oluşumu izlenmiştir. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde *"iş"* hecesinde rast, *"ret"* hecesinde rast ve *"lir"* hecesinde segâh perdesiyle 3 devre oluşumu gerçekleşmektedir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

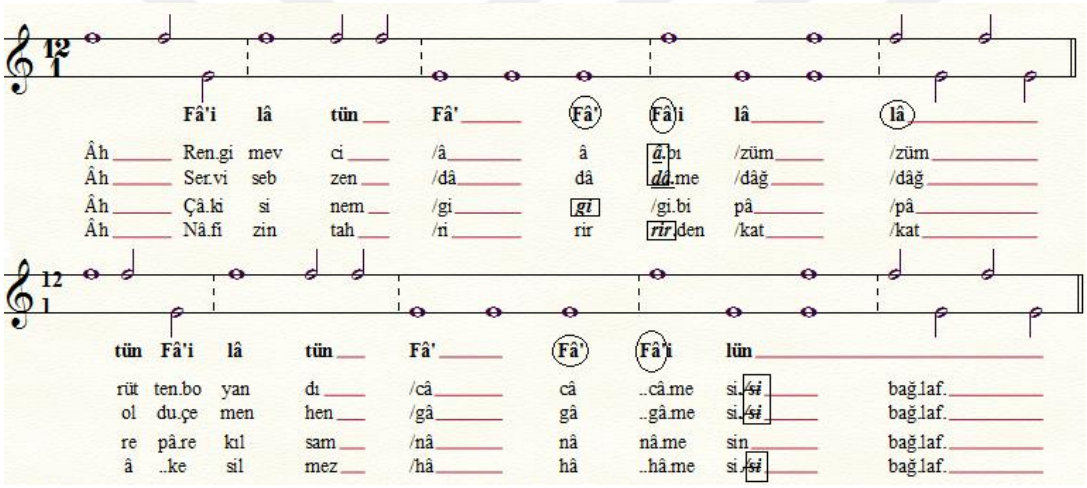
Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Mevcut nüshada eserin "Çenber" olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eser, usûlün 12/1'lik mertebesiyle yazıldığından "Ağır Çenber" şeklinde düzeltilerek nüsha üzerine eklenmiştir.

5.1.2. (Rast Beste) *Reng-i mevc-i âb-ı zümrütten boyandı câmesi*

5.1.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.3. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi

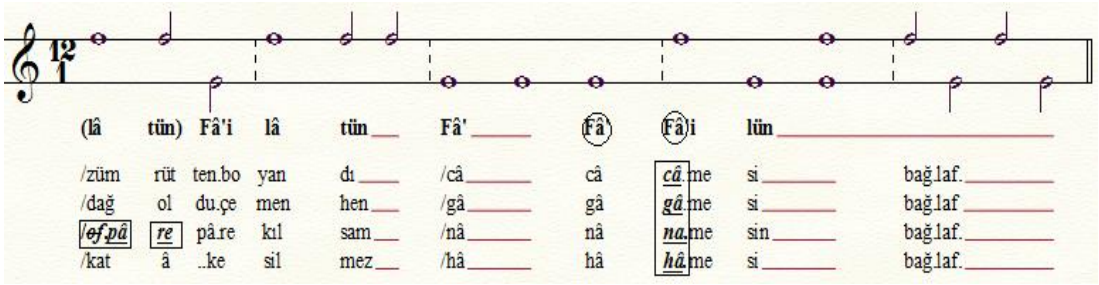
Zaharya'ya ait olan bestede söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki şekilde olduğu gibidir. Eserin güftesinde görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Eserin hece dağılımı genel olarak düzgün bir şekilde olmuştur. Fakat 4.mısrada yer alan *"kat'â"* kelimesinden sonra bir kapalı heceye ihtiyaç duyulmuş ve *"â"* harfi uzatılmıştır.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısım ise 2 usûlle tamamlanmıştır. İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de zeminhâne ve meyanhâne kısımlarındaki mısraların 2. ve 4. tef'ilesinin başında yer alan *"Fâ'"* hecesinin sürekli olarak tekrarlı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca 2.tef'ilenin *"lâ"* hecesinin de 2 kez tekrar ettiği

izlenmiştir. Yani eserde usûlün ilk vuruşunda *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâlâ*", usûlün ikinci tekrarında *"tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" vezin uygulamasının olduğu görülmektedir. Veznin 2.ve 4.tef'ilesinin başında yer alan, yani *"Fâ"* hecesine denk gelen bu hece tekrarlarının tıpkı diğer eserlerde 3 defa yapıldığı gibi bu eserde de 3 defa yapılmış olması simetrik uygunluğu göstermektedir.

Güftenin hecelerin dağılımı ile ilgili olarak, zeminhâne kısmının ilk usûl vuruşunda *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâlâ"* uygulaması görülmektedir. Oysaki meyanhânenin 1.Ağır Çenber usûlünde, veznin 2.tef'ilenin ilk hecesinin tekrar ettiğini görebilmekteyiz. Burada incelediğimiz bütün eserlerde 2.ve 4. tef'ilenin ilk hecesinin sürekli tekrar etmesi ve bu eserde de bu tekrarın unutulmuş olabileceği ihtimali doğmaktadır. Tekrar etmesi beklene 2.ve 4.tef'ilenin başındaki *"Fâ"* hecesine denk gelen kelimeler gerekli yerlere yerleştirilmişlerdir. İlaveten veznin 4.tef'ilesinin 3.hecesinde yer alan *"si"* düzen gereği kaldırılmıştır.

Eserde göze çarpan diğer bir farklılık, zeminhânede, usûlün 2. tekrarında yer alan ve veznin son tef'ilesi olan *"Fâ'ilün"* tef'ilesinin *"Fâ'ilünlün"* şeklinde yazılmasından kaynaklanmaktadır. Burada yer alan *"câmesi si, gâmesi si, hâmesi si"* şeklinde yazılan *"câmesi, gâmesi, hâmesi"* şeklinde değiştirilerek simetrik yapı sağlanmış olmaktadır.

Şekil 5.4. Rast Beste: Güfte tekrarı

Bir diğer düzenleme zeminhane mısralarından ve terennümden sonra gelen güfte tekrarlarıyla ilgilidir. Burada veznin son tef'ilesinin *"ilün"* şeklinde yazıldığı ve *"Fâ'"* hecesinin tekrar etmediği görülmektedir. Oysaki eserin hem genel düzenine hem de meyanhâne terennümünden sonra gelen güfte tekrarına bakıldığında veznin son tef'ilesi *"Fâ'ilün"* şeklinde bitmektedir. Dolayısıyla tekrar etmeyen kelimeler gerekli yerlere yazılarak *"câmesi, gâmesi, hâmesi"* şeklinde düzeltilmiştir.

Meyanhâne terennümünden sonra gelen güfte tekrarına bakıldığında güftenin eksik başladığı ve bunun yerine *"of"* şeklinde bir bağlantı lafzının eklendiği görülmektedir. Oysaki zeminhânede tekrar eden güftelerde böyle bir uygulama yer almamaktadır. Dolayısıyla mevcut nota üzerinde görülen *"of"* lafzı kaldırılarak *"pâre"* kelimesi eklenmiş ve vezinde hiçbir bozulma olmamıştır. Böylece vezinde ve simetrik yapıda karşılaştığımız bu bozukluk giderilmiştir. İlaveten veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesine denk gelen *"câ", "gâ","nâ"* ve *"hâ"* kelimeleri simetrik yapıya göre 3 kez tekrar edecek şekilde nota birimlerine yerleştirilmiştir.

5.1.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.2. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Reng-i mevc-i âb-ı* **Fâ'ilâtün Fâ'i**	*zümrüdden boyandı câmesi* **Lâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*zümrüdden boyadı câmesi* **Lâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Benim cânım cenânım sultânım yâr ye le le le le le le le le le lel li**			**B**
2.	*Serv-i sebz-endâma*	*dağ oldu çemen hengâmesi*	*dağ oldu çemen hengâmesi*	A
T1	**Benim cânım cenânım sultânım yâr ye le le le le le le le le le lel li**			**B**
3.	*Çâk-i sînem gibi pâre*	*pâre kılsam nâmesin*	*pâre kılsam nâmesin*	C
T1	**Benim cânım cenânım sultânım yâr ye le le le le le le le le le lel li**			**D**
4.	*Nâfiz'in tahrirden*	*kat'a kesimmez hâmesi*	*kat'a kesilmez hâmesi*	A
T1	**Benim cânım cenânım sultânım yâr ye le le le le le le le le le lel li**			**B**

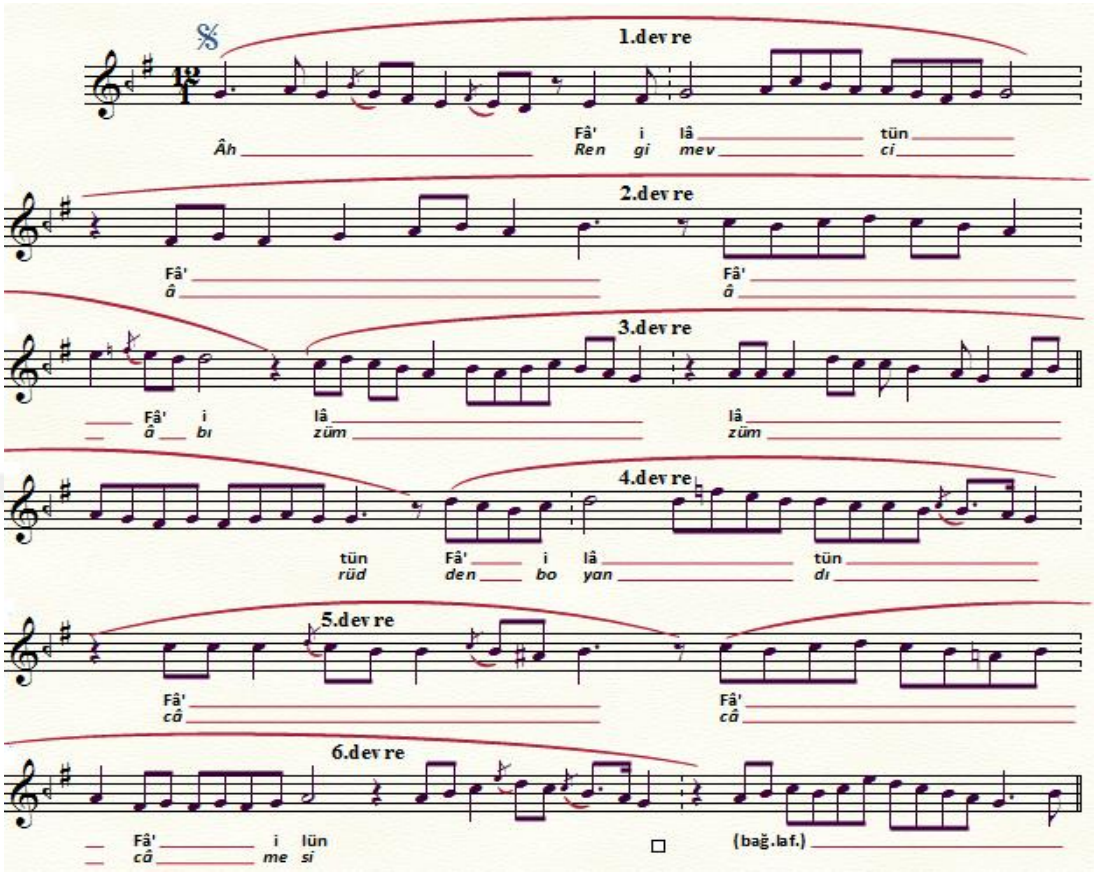
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B\ [T1.B + 2.A^2c]$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 3.C^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T.1B\ [T1.Ba + 4.A^2c]$

5.1.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.5. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Râst bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde *"cî*" hesesinde rast, *"bı"* hecesinde nevâ, *"rüd"* hecesinde rast, *"dı"* hecesinde rast, *"câ"* hecesinde segâh ve *"si"* hecesinde rast perdesiyle 6 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 7 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

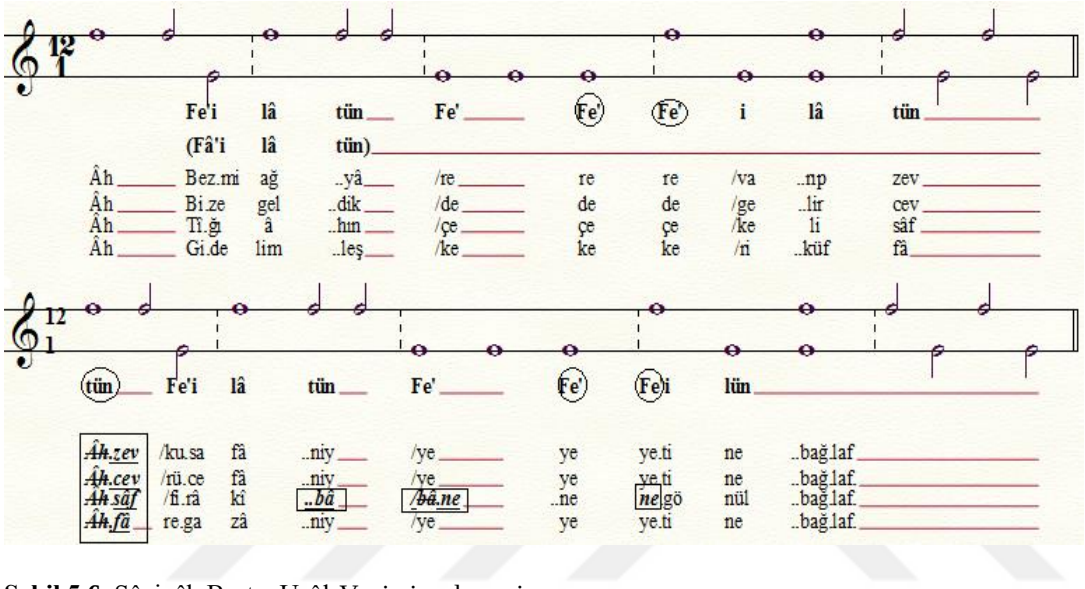
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, lafzî terennüm ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen lafzî

ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1+ 2 + 1 + 1= 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.3. (Sûzinâk Beste) *Bezm-i ağyâre varıp zevk u safâ niyyetine*

5.1.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.6. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Eserin söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı "*Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"'dür*. Beste de görülen vezin uygulaması ise *"Fe'ilâtün Fe' Fe'ilâtün, tünFe'ilâtün Fe' Fe'ilün"* şeklindedir. Yani bu uygulama, veznin 2. tef'ilesine denk gelen *"Fe'"* hecesinin, yine 2.tef'ilesine denk gelen *"tün"* hecesinin ve 4. tef'ilesine denk gelen *"Fe'"* hecesinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Eserde zeminhâneyi oluşturan 1.,2.ve 4. Mısralar, şekilde olduğu gibi simetrik bir dağılım göstermektedir. Fakat meyânhânede bu dağılım bozulmuştur. Bu bozulmanın, usûlün 2.tekrarında olduğu izlenmektedir. Ayrıca burada hece dağılımlarının farklı yerleştirildiği görülmektedir. Bu durumun eserin notaya alınma esnasında olabileceği kanaati uyanmaktadır. Zirâ eserin zeminhânesinin ilk usûlünde *"Fe'ilâtün Fe' Fe'ilâtün"*, 2. usûlünde *"tünFe'ilâtün Fe'Fe'ilün"* şeklinde bir uygulamanın varken meyânhânede aynı uygulamanın olmaması, incelediğimiz diğer eserler de dikkate

alındığında söz konusu değildir. Bu halde zeminhâne göz önünde bulundurularak meyanhânenin *"tünFe'ilâtün Fe'ilün"* tef'ilelerine denk gelen *"âh fi rakîbâne gönül"* kelimeleri *"tünFe'ilâtün Fe' Fe'ilün"* şeklinde yeniden düzenlenerek *"sâff-i rakîbâne ne gönül"* şekline getirilerek, mevcut nota değerlerinin altına yazılmıştır. İaveten 3.mısrada *"bâ"* ve *"ne"* heceleri düzen geri uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Bu eserde, Tâhir-Bûselik Bestede karşımıza çıkan kelime bölünmeleri görülmektedir. Zeminhânede yer alan *"zevk u safâ", "cevr-ü cefâ", küffâre gazâ"* kelimeleri ile meyânhâne de yer alan *"saff-i rakîbâne"* kelimelerinin arasında bulunan *"âh"* lafızları, *"zevk âh u safâ", "cev âh r-ü cefâ", "küffâ âh re gazâ"* gibi anlamsız bir okumaya sevk ettiği için kaldırılmıştır. Böylece *"zevk-u, cevr-ü, küffâre"* kelimelerinin söz bütünlüğü sağlanmıştır.

5.1.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.3. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bezm-i ağyâre varıp zevk u* **Fe'îlâtün Fe'ilâtün Fe' (Fâ'ilâtün)**	*safâ niyyetine* **ilâtün Fe'ilün**	*safâ niyyetine* **ilâtün Fe'ilün**	A
2.	*Bize geldikde gelir cevr ü*	*cefâ niyyetine*	*cefâ niyyetine*	A
3.	*Tîğ-ı âhın çekeli sâffi*	*rakîbâne gönül*	*rakîbâne gönül*	B
4.	*Gidelim leşker-i küffâre*	*gazâ niyyetine*	*gazâ niyyetine*	A

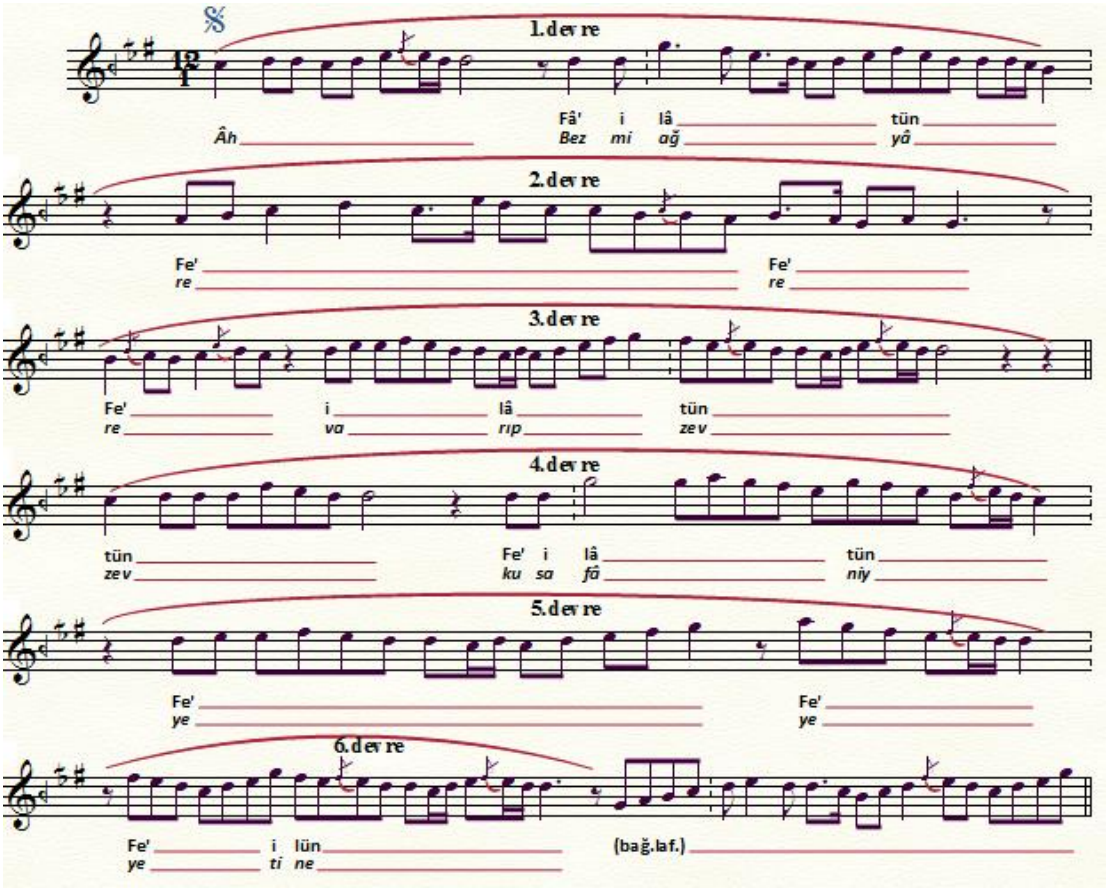
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b) + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + 4.A^{2}c)$

5.1.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.7. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Sûzinâk bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"yâ"* hecesinde segâh, *"re"* hecesinde rast ve "zev" hecesinde 3 devre oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"niy"* hecesinde çargâh,*"ye"* hecesinde nevâ ve *"ne"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 10 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

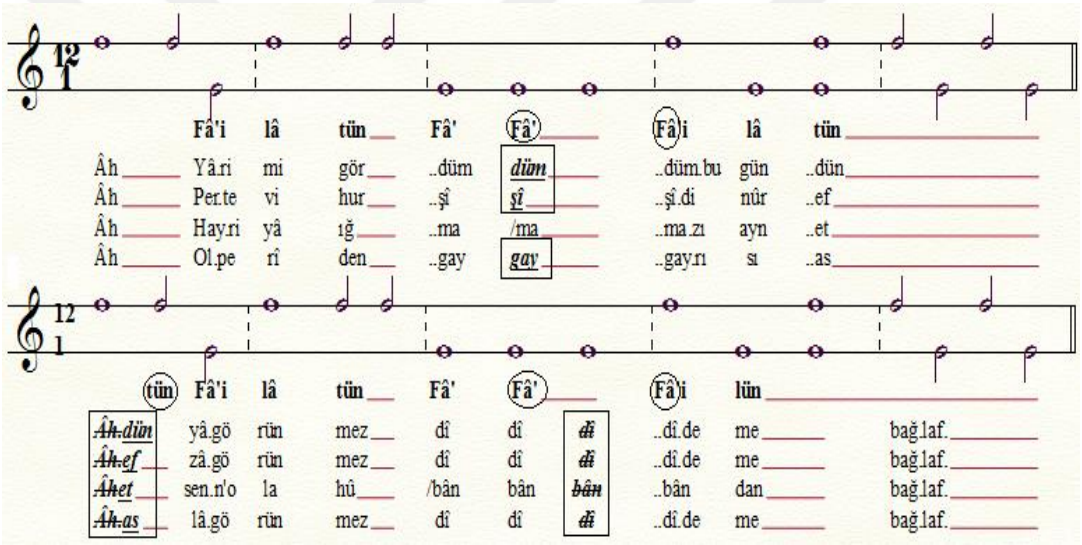
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

Mevcut nüshada eserin "Çenber" olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eser, usûlün 12/1'lik mertebesiyle yazıldığından "Ağır Çenber" şeklinde değiştirilerek nüsha üzerine eklenmiştir.

5.1.4. (FerahFezâ Beste) *Yârimi gördüm bugün dünyâ görünmez dîdeme*

5.1.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.8. Ferehfezâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Ferahfezâ Bestenin *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbına göre hece dağılımı yukarıdaki gibidir. Zeminhâne ve meyanhâne güfteleri 2 usûlle tamamlanmaktadır. Hem zeminhâne hem de meyanhânenin güfte tekrarlarının olduğu kısım ise 1'er usûlle tamamlanmıştır.

Güftenin söz-usûl-vezin dağılımı her mısrada simetrik bir şekildedir. Fakat eserin meyanhânesinin 2. usûlünde yer alan *"hûbân"* kelimesindeki medd sanatına bağlı olarak açık bir heceye ihtiyaç duyan *"bân"* hecesi diğer mısralardan farklı olarak tek hece şeklinde yer almaktadır. Vezin kusuruna bağlı olarak gelişen bu durum, icrâ

sırasında doğal olarak giderilen ancak notada gösterilmesi uygun olamayan bir yapı olarak açıklanabilir.

Bestenin ilk usûlünde "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün"*, ikinci usûlünde *"tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" şeklinde bir vezin uygulaması olduğu görülmektedir. Tıpkı Hicaz Humâyûn bestede olduğu gibi bu eserin zeminhâne ve meyânhâne kısımlarındaki 1. ve 2. usûlün 2.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"'* nın tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Kelimelerin yerleşimi ile ilgili olarak eserde anlam bütünlüğünü bozacak bazı uygulamalar göze çarpmaktadır. Meselâ, *"dünyâ, efzâ, aslâ, etsen"* kelimelerindeki hecelerin arasına *"âh"* lafızları yerleştirilmiş ve *"dün âh yâ", "ef âh zâ", "as âh lâ", "et âh sen"* şeklinde anlamsız kelimeler ortaya çıkmıştır. Bu anlamsız ifadeleri gidermek bakımından, kelimeler arasında yer alan *"âh"* lafızları kaldırılmış ve söz konusu kelimelerin bölünmeden icrâ edilmesi amaçlanmıştır.

Eserdeki düzenlemeye ihtiyaç duyulan diğer kısımlar zeminhânede veznin 2.tef'ilesinin ilk heceleri olan *"düm, şi, gay"* heceleri ve meyanhâde ikinci usûlünün başında, veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesine denk gelen *"bân"* ve *"di"* heceleri ile ilgilidir. Bestenin bütününde, veznin 1.ve 3.tef'ilesinin ilk hecesinde yer alan hecelerin 3'er defa tekrar etmesine bağlı olarak yukarıda bahsi geçen hecelerin tekrar sayılarının 3 defa olmasının uygun olacağı kanaati hakim olmuştur.

5.1.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.4. Ferahhezâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Yârimi gördüm bugün* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâ**	*dünyâ görünmez dîdeme* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*dünyâ görünmez dîdeme* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Pertev-i hurşîd-i nûr-*	*efzâ görünmez dîdeme*	*efzâ görünmez dîdeme*	A
3.	*Hayriyâ ığmâz-ı ayn*	*etsem n'ola hûbândan*	*etsem n'ola hûbândan*	B
4.	*Ol perîden gayrısı*	*asla görünmez dîdeme*	*asla görünmez dîdeme*	A
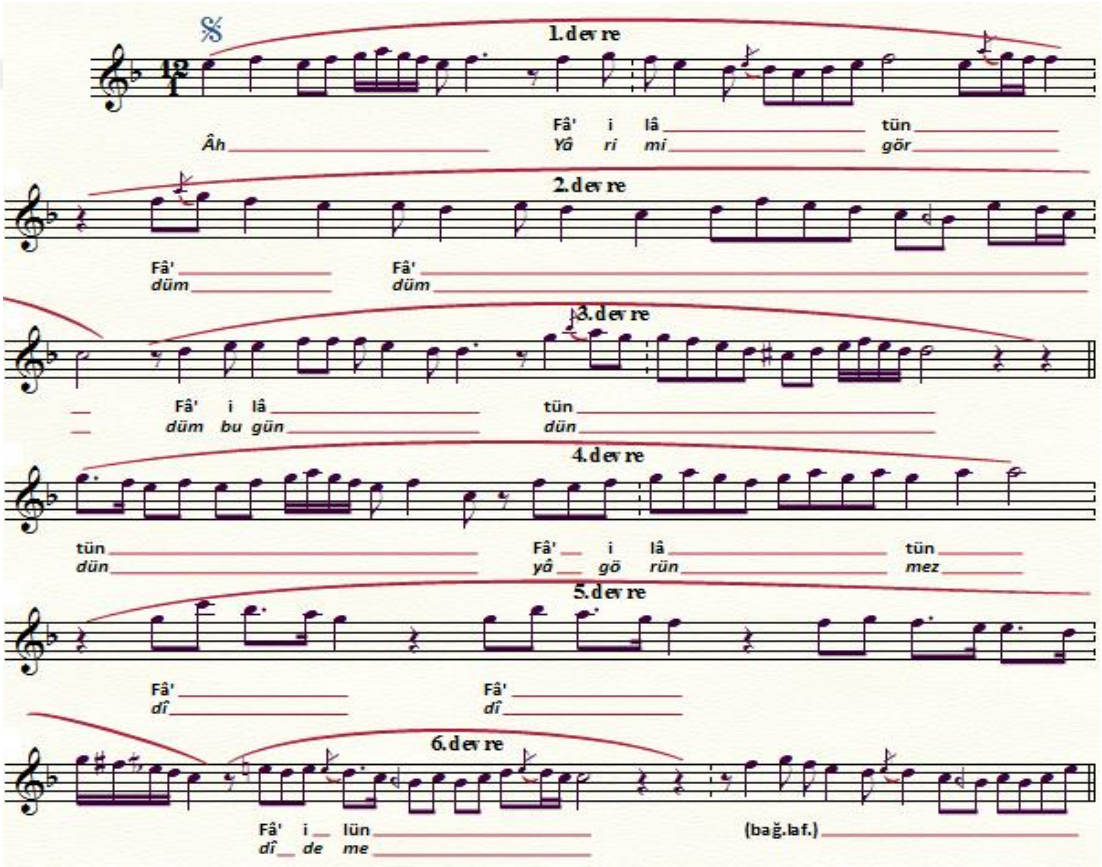
1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)

2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c)

3.B + (3.B^1a + 3.B^2b + 3.B^2c)

4.A + (4.A^1a + 4.A^2b + 4.A^2c)

5.1.4.3. Usûl-Vezin–Ezgi İncelemesi

Şekil 5.9. Ferahfezâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Ferahfezâ eserin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"gör"* hecesinde acem, *"düm"* hecesinin 2.tekrarında çargâh ve *"gün"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu izlenmiştir. Mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde *"mez"* hecesinde muhayyer, *"dî"*hecesinin 2.tekrarında çargâh ve *"me"* hecesinde çargâh perdesiyle 3 devre oluşmaktadır. Eserin

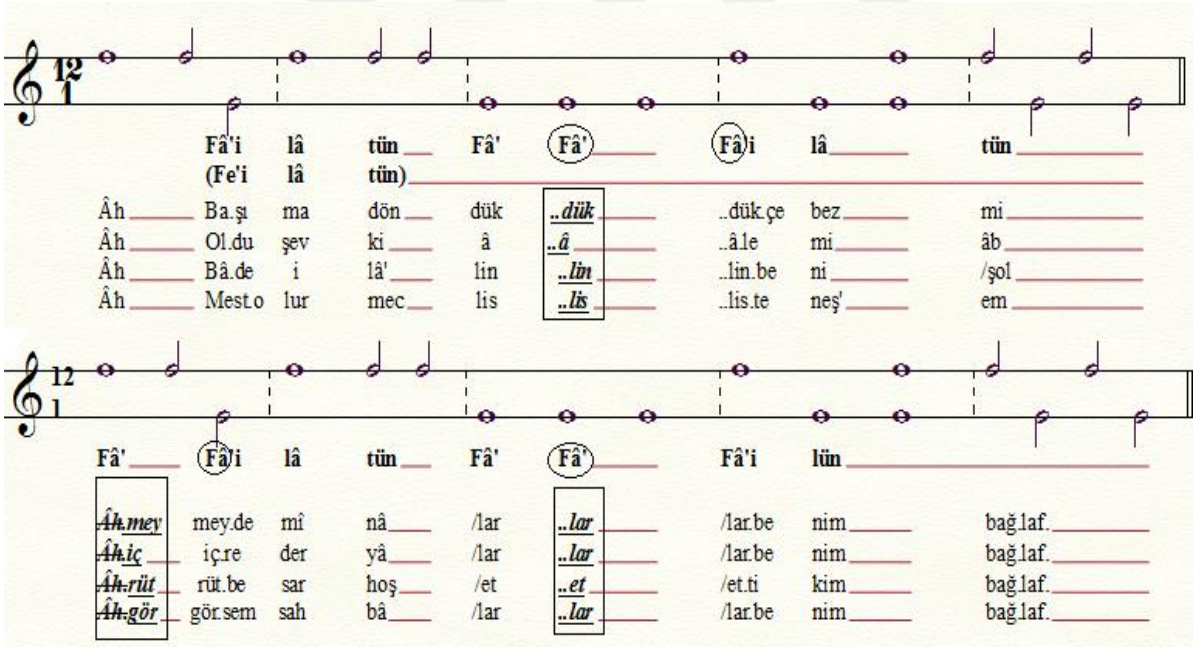
2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.5. (Tâhir Bûselik Beste) *Başıma döndükçe bezm-i meyde mînâlar benim*

5.1.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

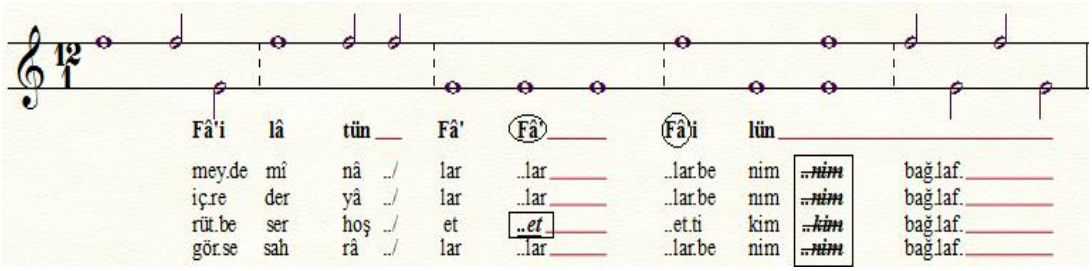
Şekil 5.10. Tâhir Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Güfte tekrarlarının olduğu kısım ise 1 usûlle tamamlanmıştır.

İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de zemin ve meyân kısımlarındaki veznin 2. ve 4. tef'ilesinin ilk hecesinin sürekli olarak tekrarlı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Yani eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* uygulaması kullanılmıştır. Diğer eserler referans alındığında hece tekrarların çoğunlukla 3 defa yapıldığı görülmüş ve eserin diğer bestelerdeki uygulamalarla simetrisi gereği *"dük, â, lin, lis, lar, et"* hecelerinin tekrarlarının 3 defa yapılmasının uygun olacağı düşünülerek, bu şekliyle düzenlenmiştir.

Her ne kadar bestenin söz-usûl-vezin dağılımı düzenli görünse de bazı düzeltmelerin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Eserin zeminhânesindeki usûlün 2.tekrarının başında görülen ve terkipli kelimelerin arasına yerleştirilen *"Âh"* lafızları, *"bezm-i âh meyde"* şeklinde anlamı bozan bir yapıya bürünmüş ve aynı zamanda terkibin yani tamlamanın bozulmasına neden olmuştur. Bu sebeple *"bezm-i mey"* kelimesinin arasında bulunan *"âh"* lafzı kaldırılmış ve tamlamadaki hecenin tekrarı yerleştirilerek *"bezm-i mey meyde*" şeklinde düzenlenmiştir. Böylece *"meyde, içre, görse"* kelimelerinin ilk hecesini tekrar ettirmek suretiyle anlam bütünlüğünü korunmuştur. Söz konusu *"âh"* lafzının, eserin meyanhânesindeki ilgili kısmında, yer almaması zeminhânede yaptığımız uygulamayı destekleyici niteliktedir. Bununla beraber eserin belli bir düzen içerisinde olması gereği meyanhânede de hece tekrarına gidilerek *"rüt rütbe"* şeklinde bir düzenleme yapılmıştır.

Şekil 5.11. Tâhir Bûselik Beste: Güfte tekrarı

Bestenin güfte tekrarlarındaki ve veznin son tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ'"*'ya denk gelen hecelerin bazı yerlerde 3 defa tekrar ettiği, bazı yerlerde ise 2 kez yazıldığı görülmektedir. Bu yazım şeklinin eserin simetrisini bozduğu düşünülmektedir. Tekrar etmesi gereken heceler çoğunlukla açık hece olduğu için ve icrâda zorluk yaratabileceği için meyanhânin güfte tekrarında yer alan *"et"* hecesi 3 defa yazılarak

düzenlenmiştir. Bununla beraber yine veznin son tef'ilesinin *"lün"* hecesine denk *"nim"* ve *"kim"* hecelerinin 2 defa yazıldığı görülmektedir. Eserin bütünlüğüne bakıldığında böyle bir tekrarın olmadığı düşünülerek düzen gereği söz konusu tekrar eden heceler kaldırılmıştır.

5.1.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.5. Tâhir Bûselik Bestenin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Başıma döndükçe bezm-i* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün (Fe'ilâtün)**	*meyde mînâlar benim* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*mînâlar benim* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Oldu şevk-i âlem-i âb*	*içre deryâlar benim*	*iİçre deryâlar benim*	A
3.	*Bâde-i lâ'lin beni şol*	*rütbe sarhoş etti kim*	*rütbe sarhoş etti kim*	B
4.	*Mest olur mecliste neş'em*	*görse sahbâlar benim*	*görse sahbâlar benim*	A

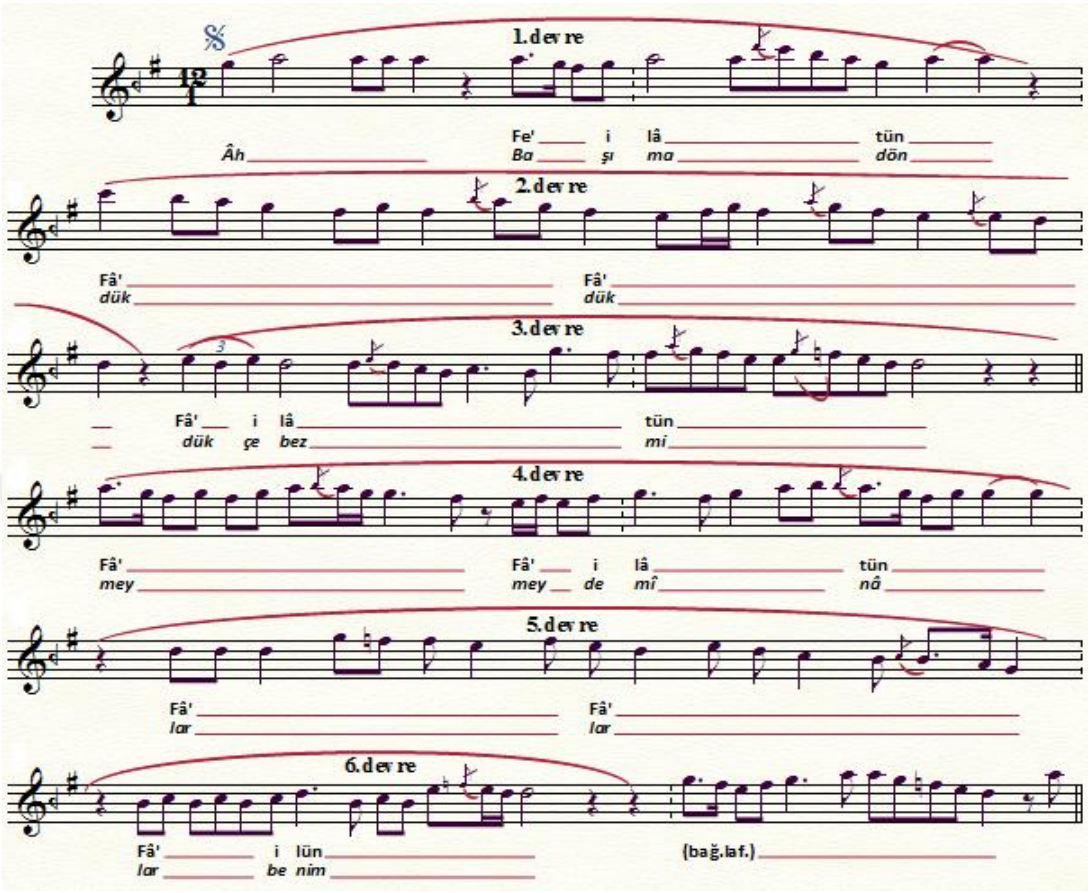
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + 2.A^{2}c]$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b) + 3.B^{2}c]$

$4A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + 4.A^{2}c]$

5.1.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.12. Tâhir Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

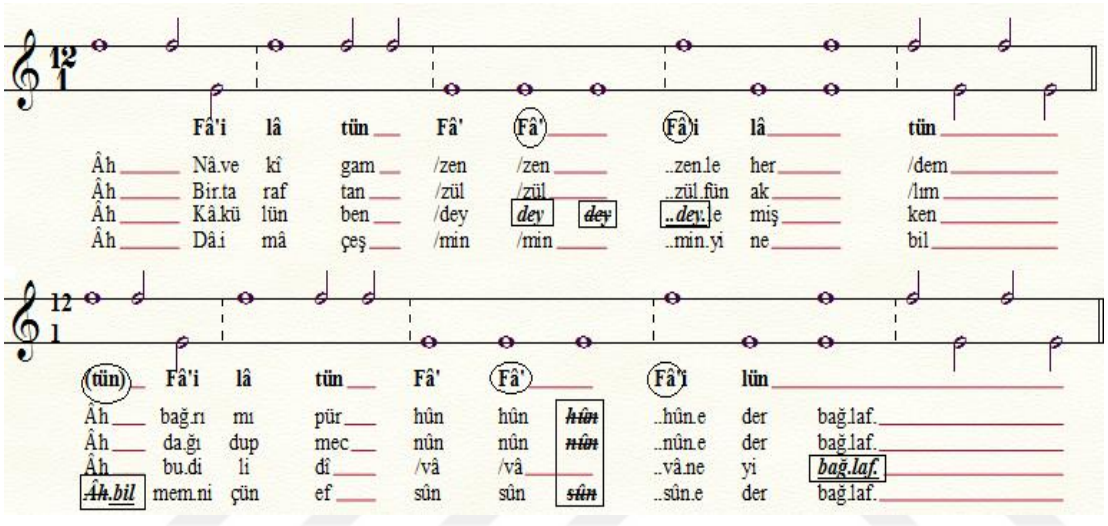
Tâhir Bûselik eserin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"dön"* hecesinde muhayyer, *"dük"* hecesinin 2.tekrarında nevâ ve *"mi"* hecesinde nevâ perdelerinde 3 devre oluşumu izlenmiştir. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"nâ"* hecesinde gerdâniye, *"lâr"* hecesinin 2.tekrarında râst ve *"nim"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.6. (Rast Mâye Beste) *Nâvekî gamzen ki her dem bağrımı pür-hûn eder*

5.1.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.13. Rast Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi

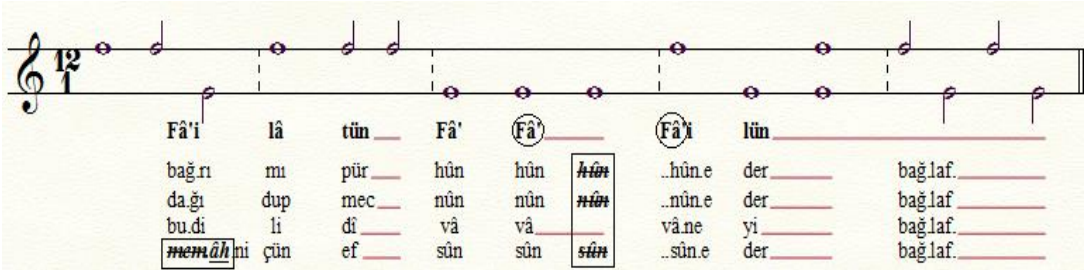
Eserin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 defa tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmıştır. Eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Fakat bu veznin uygulaması *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklinde olmuştur. Yani bu uygulama, veznin 2. tef'ilesine denk gelen *"Fâ'"* hecesinin ve 4. tef'ilesine denk gelen *"Fâ'"* hecesinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Eserin 2.usûl tekrarlarında görülen *"âh"* lafızlarının diğer eserlerden farklı olarak başka bir kullanım şekli bulunmaktadır. Güftenin mânâsı dikkate alındığında, bu lafızların anlamı güçlendirmek için kullanıldığı ihtimali akla gelmektedir. Söz konusu olan *"âh"* lafzı; şiirin*"Nâvekî gamzen ki her dem bağrımı pür-hûn eder"* mısra'ında *"bağrımı pür-hûn eder*" ifadesinin önünde kullanılmıştır. Sevgilinin bağrının kanlar içinde olduğu ifadesinin (Devellioğlu, 1999, s. 869) anlamını pekiştirmek için

kullanılan, şiirin ilk mısrasında ve usûlün 2.tekrarının başında bulunan *"âh"* lafzı, sevgilinin çektiği sıkıntıyı anlam bakımından desteklemektedir. *"Bir taraftan zülfün aklım dağıtup mecnun eder"* güftesindeki *"aklım dağıtup mecnûn eder"* kelimeleri yine şâirin aklının dağılıp gittiğini ve dîvâneye döndüğünü ifade eder (Devellioğlu; 1999, s. 596). Dolayısıyla *"mecnûn"* kelimesinin başında yer alan *"âh"* lafzı sevgili tarafından çekilen sıkıntıyı anlam bakımından güçlendirmektedir. Şiirin 3.mısrasındaki *"Kâkülün bend eylemişken bu dil-i dîvâneyi"* güftesinde, şâirin, sevgilinin yüzüne dökülen saçlarının, gönlünü sevgiliye deli gibi bağladığını dile getirmektedir (Devellioğlu, 1999, s. 483, 83, 184). Bestekârın üç mısrada da şiirde hissedilen sıkıntıyı, güfteler arasına yerleştirdiği *"âh"* lafzıyla kuvvetlendirmek istemiştir diyebiliriz. Buna rağmen 4.mısrada mânâya dayalı böyle bir ifade söz konusu değildir. Bu sebeple 4. mısrada yer alan *"bilmem niçün"* kelimeleri arasında bulunan *"âh"* lafzı, anlamı bozması sebebiyle *"bil âh mem niçün"* şeklindeki kullanımdan, *"âh"* lafzı kaldırılarak *" bilmem niçün"* şeklinde düzenlenmiştir.

Güfte tekrarlarında 1.ve 2. mısrada *"bağrımı", "dağıtup"* kelimeleri anlamlı bir şekilde yazılırken 4.mısranın güftesinde anlamlı bir bütün oluşturmayan *"mem niçün"* heceleri *"âh niçün"* olarak anlamlı bir şekle getirilmiştir.

Meyânhâne kısmının, bu vezinde yazılmış diğer bestelerde ve bu eserde de görülen *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün", "Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* yapısından farklı bir şekilde dağıldığı göze çarpmaktadır. Usûlün ilk ilkinde yer alan ve veznin 2.tef'ilesinde yer alması beklenen *"bend eylemişken"* kelimesinin *"dey"* hecesinde söz konusu yapının bozulduğu görülmektedir. Zeminhâne göz önünde bulundurularak *"dey"* hecesi düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.14. Rast Mâye Beste: Güfte tekrarı

Eserdeki hece tekrarlarının bazı yerlerde 3 kez, bazı yerlerde ise 4 kez tekrarlandığı ve söz konusu *"hûn, sûn"* hecelerinin tekrarlarının eserin simetrik yapısına uymadığı düşünülmektedir. Bu yüzden hem zeminde tekrarlanan hem de güfte tekrarlarında görülen hece tekrarlarını diğer eserler de referans alınarak 3 tekrar olarak düzenlenmiştir.

5.1.6.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.6. Rast Mâye Bestenin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Nâvekî gamzen ki her dem* **Fâ'îlâtün Fâ'ilâtün**	*bağrımı pür-hûn eder* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*bağrımı pür-hûn eder* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Bir taraftan zülfün aklım*	*dağıtıp mecnûn eder*	*dağıtıp mecnûn eder*	A
3.	*Kâkülün bend eylemişken*	*bu dil-i dîvâneyi*	*bu dil-i dîvâneyi*	B
4.	*Dâimâ çeşmin yine bilmem*	*niçün efsûn eder*	*niçün efsûn eder*	A

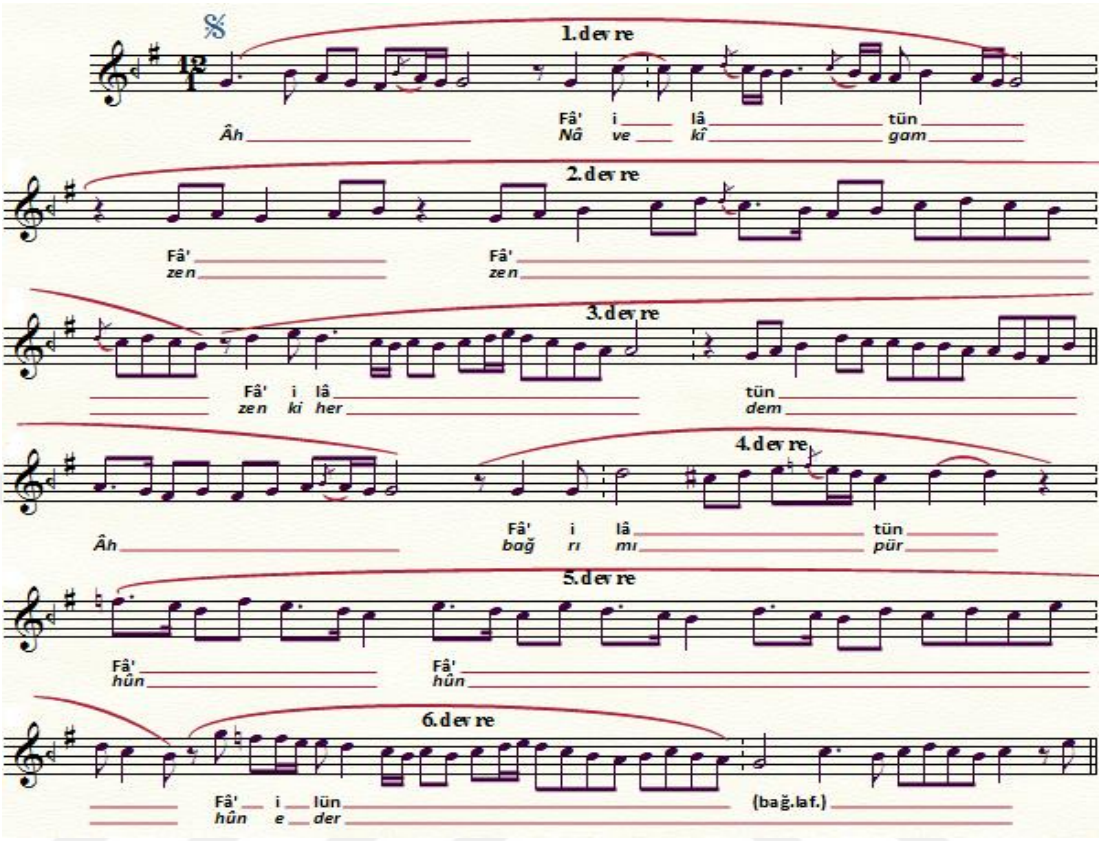
$1.A + (1A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.15. Rast Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

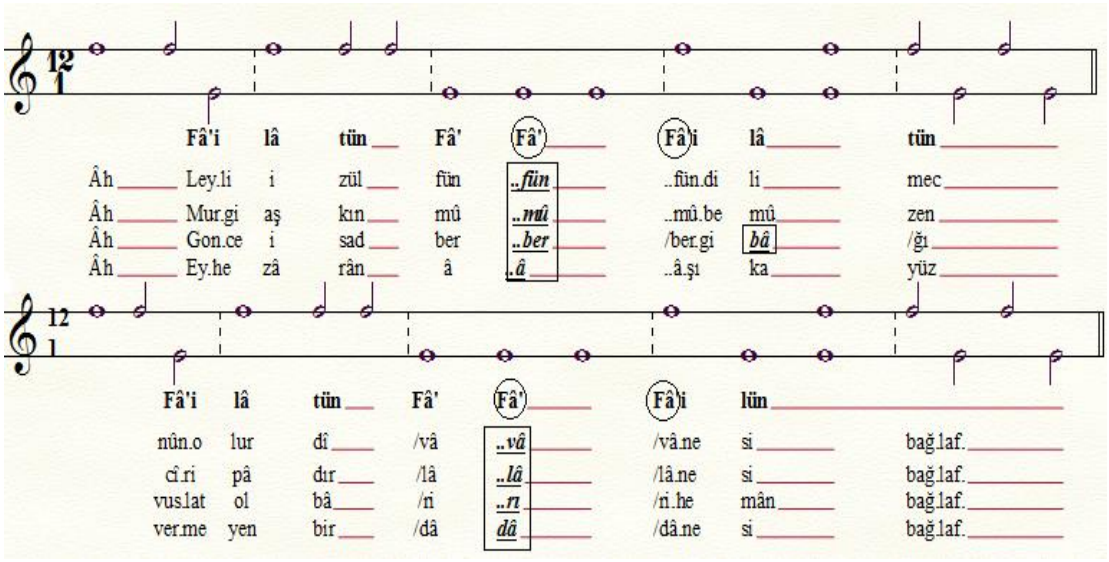
Râst Mâye bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"gam"* hecesinde râst, *"zen"* hecesinin 2.tekrarında segâh, *"âh"* lafzında rast, *"pür"* hecesinde nevâ, *"hûn"* hecesinin 2.tekrarında segâh ve *"der"* hecesinde dügâh perdesinde 6 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 12 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1=6 adet usûl kullanılmıştır.

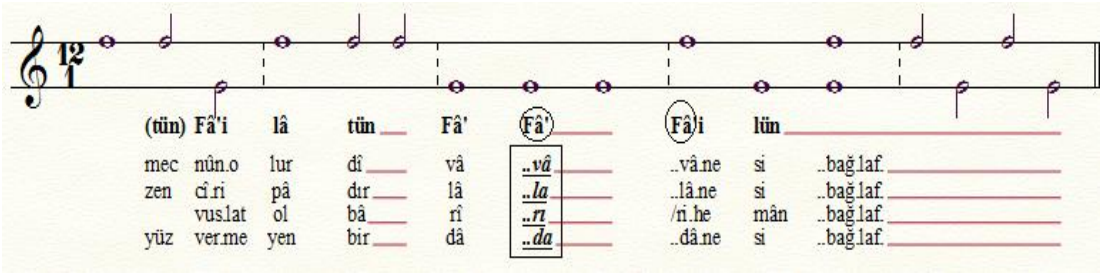
5.1.7. (Isfahân Beste) *Leyli-i zülfün dil-i mecnûn olur dîvânesi*

5.1.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.16. Isfahân Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Eserin söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Her mısra usûlün 2 defa tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmıştır. Şiirde kullanılan vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*" dür. Buna göre her mısranın düzenli bir şekilde dağıldığı görülmektedir. Bestede görülen yapı ise diğer eserlerde de sıkça gördüğümüz *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir. Yani bu uygulama, veznin 2. ve 4. tef'ilesine denk gelen *"Fâ'"*ya denk gelen *"vâ" "la", "rı", "dâ"* hecelerinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Şekil 5.17. Isfahân Beste: Güfte tekrarı

Diğer eserlerde de sistematik bir şekilde karşımıza çıkan ve veznin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ'"* ya denk gelen hecelerin bu eserde tekrarlı bir şekilde kullanılmadığı görülmüştür. Ancak hecelerin incelediğimiz bütün eserlerde 3 kez tekrar etmesi kalıp bir uygulama olarak kullanıldığından, *"vâ", "lâ", "rı", "dâ"*heceleri, diğer eserlerdeki dağılım göz önünde bulundurularak 3 tekrar olacak şekilde yazılmıştır. Güfte tekrarlarında bulunan heceler için de aynı uygulama yapılmıştır.

5.1.7.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.7. Isfahân Bestenin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Leyli-i zülfün dil-i* **Fâ'îlâtün Fâ'ilâ**	*mecnûn olur dîvânesi* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*mecnûn olur dîvânesi* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Murg-ı aşkın mû-be-mû*	*zencîr-i pâdır lânesi*	*zencîr-i pâdır lânesi*	A
3.	*Gönce-i sad-berg-i bâğı*	*vuslat ol bârî hemân*	*vuslat ol bârî hemân*	B
4.	*Ey hezârân âşıka*	*yüz vermeyen bir dânesi*	*yüz vermeyen bir dânesi*	A
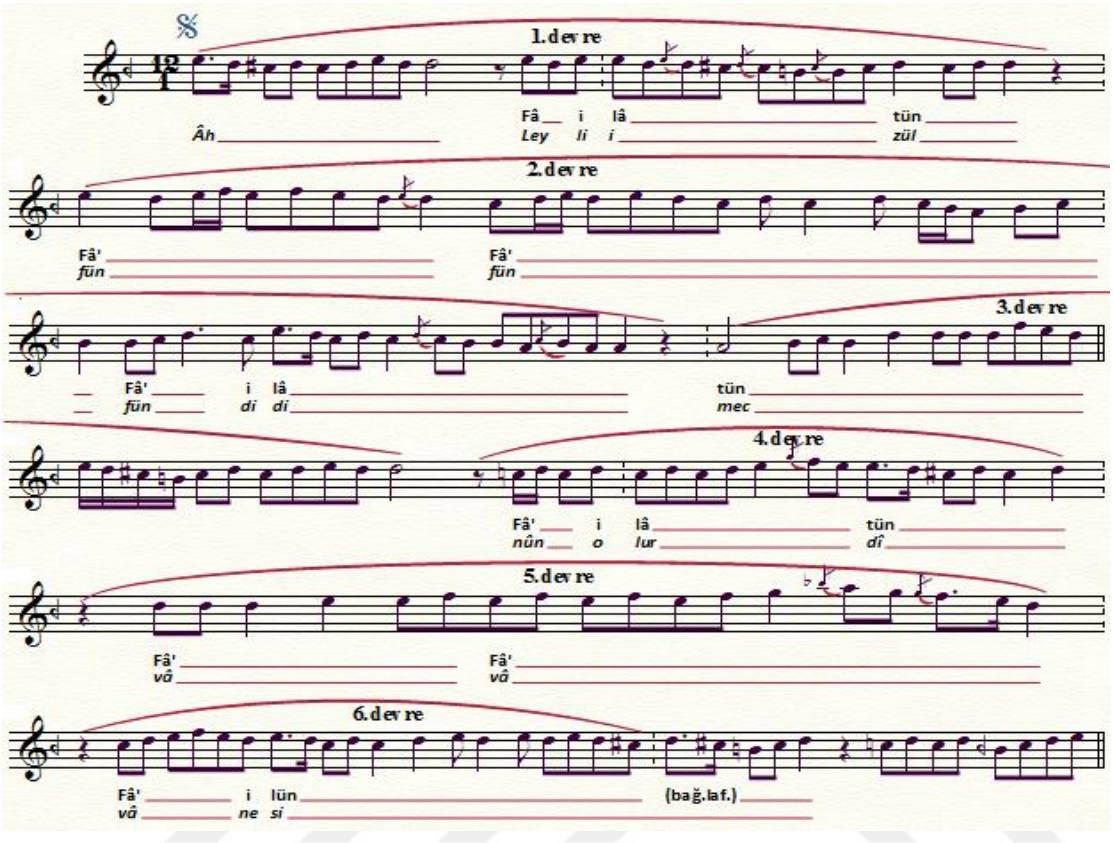
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c)$

$3.B + (3.B^1a + 3.B^2b + 3.B^2c)$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b + 2.A^2c)$

5.1.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.18. Isfahân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

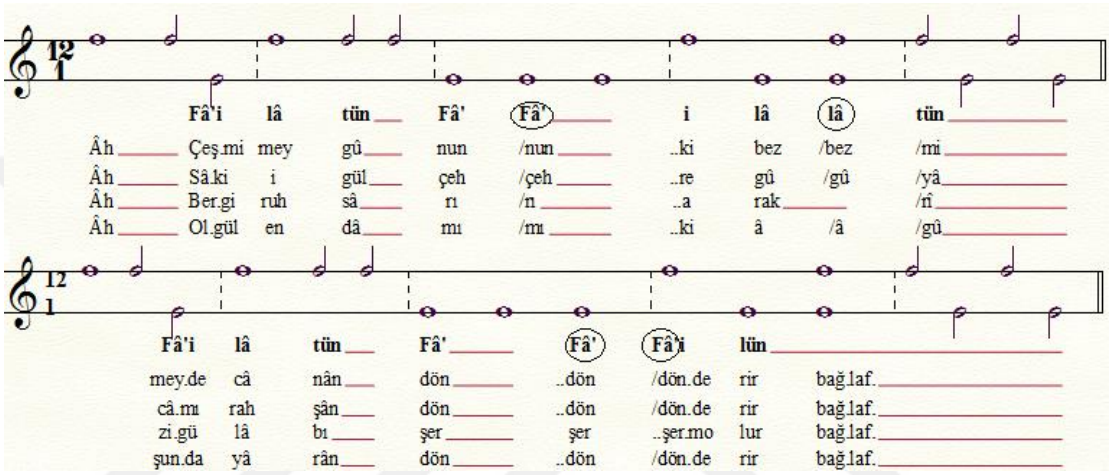
Isfahan bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"zül"* hecesinde nevâ, *"li"* hecesinde dügâh, *"dî"* hecesinde nevâ, "mec" hecesinde nevâ, *"dî"* hecesinde nevâ, *"vâ"* hecesinin 2.tekrarında nevâ ve *"si"* hecesinde nim hicâz perdesinde 6 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

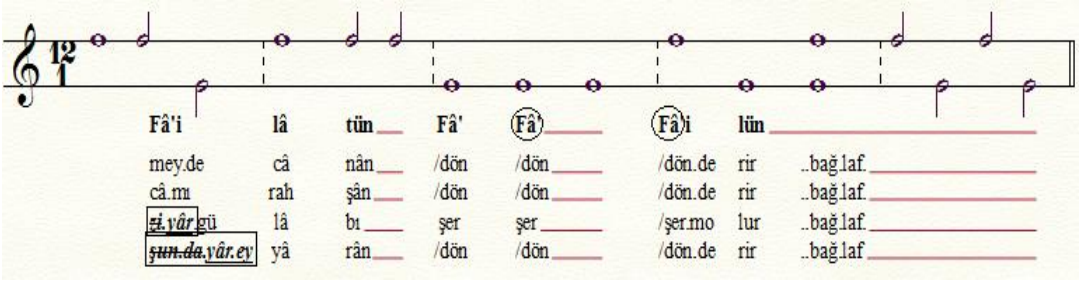
5.1.8. (Segâh Beste) *Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i meyde cânân dönderir*

5.1.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.19. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Segâh bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 defa tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmıştır. Eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Vezne göre her mısranın simetrik bir şekilde dağılım gösterdiği açıktır. Ayrıca bu veznin uygulaması diğer kullanımlardan ufak bir farkla *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâlâtün, Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklinde olmuştur. Yani burada, veznin 2. ve 4. tef'ilesine denk gelen *"Fâ'"* hecesinin ve 2.tef'ilenin "3.hecesi olan *"lâ"* nın tekrarlanması söz konusudur.

Şekil 5.20. Segâh Beste: Güfte tekrarı

Eserde, terennümden sonra gelen güfte tekrarları ile ilgili bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu görülmektedir. İlk düzeltme zemin terennümünden sonra gelen güfte tekrarında yapılmıştır. Burada *"âgûşunda yârân"* kelimeleri tekrar edilirken *"şunda yârân"* şeklinde notaya yazılmış ve dolayısıyla eserde söz-anlam ilişkisi bakımından bir eksiklik meydana gelmiştir. Bu ve benzeri eksiklikler için eser içerisinde bağlantı olarak kullanılmış olan *"yâr ey"* lafızları eklenmiştir. Böylece söz-anlam ilişkisini de destekleyerek bir uygulama yapılmış ve *"yâr, ey yârân"* şeklinde bir kullanım ortaya çıkmıştır. Böylelikle anlamı kuvvetlendiren bir ifade de söz konusu olmuştur. Diğer bir düzenleme de meyan terennümünden sonra gelen güfte tekrarında olmuştur. *"zi gülâb"* şeklinde yazılan güfte, yine eser içerisindeki bağlantı lafızları kullanılarak *"yâr gülâb"* olarak düzenlenmiştir.

5.1.8.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.8. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Çeşm-i mey-gûnun ki bezm-i* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*meyde cânân dönderir* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*meyde cânân dönderir* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Ömrüm cânım amân yel le lel li te re li yel le lel le lel le lel le lel le lel li yâr amân amân amân amân of**			**B**
2.	*Sâki-i gül çehre gûyâ*	*câm-ı rahşân dönderir*	*câm-ı rahşân dönderir*	A
T1	**Ömrüm cânım amân yel le lel li te re li yel le lel le lel le lel le lel le lel li yâr amân amân amân amân of**			**B**
3.	*Berg-i ruhsârı arak-rîz-i*	*gülâb-ı şerm olur*	*gülâb-ı şerm olur*	C
T1	**Ömrüm cânım amân yel le lel li te re li yel le lel le lel le lel le lel le lel li yâr amân amân amân amân of**			**D**
4.	*Ol gül endâmı ki âgûşunda*	*yârân dönderir*	*yârân dönderir*	A
T1	**Ömrüm cânım amân yel le lel li te re li yel le lel le lel le lel le lel le lel li yâr amân amân amân amân of**			**B**
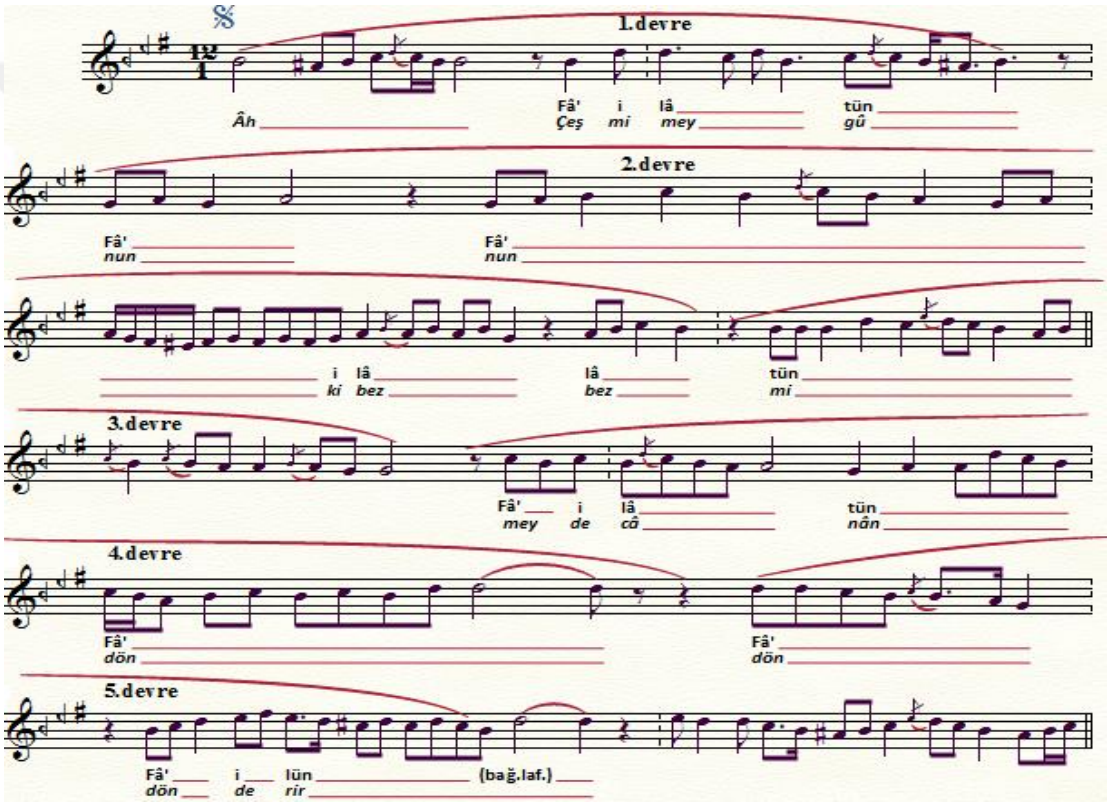
1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T.1B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.1.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.21. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

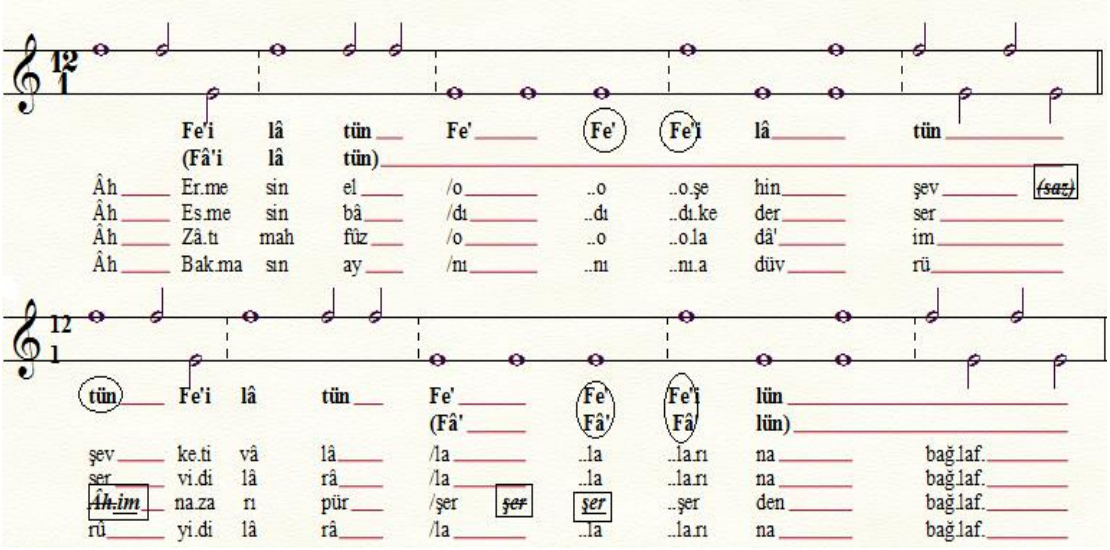
Segâh bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"gû"* hecesinde segâh,*"bez"* hecesinin 2.tekrarında segâh *"mi"* hecesinde rast, *"dön"* hecesinin ilkinde nevâ ve *"rir"* hecesinde çargâh perdesiyle 5 devre oluşumları izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 12 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1,güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1 +2 + 1 + 1= 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.9. (Şevkefzâ Beste) *Ermesin el o şehin şevket-i vâlâlarına*

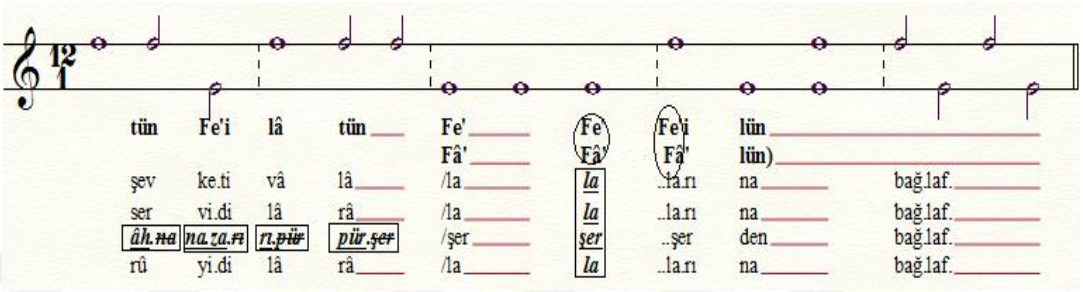
5.1.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.22. Sevkefzâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Eserin söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı diğer eserlerden farklı olarak *"Fe'ilâtün(Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"'dür*. Bu vezne göre her mısra simetrik olarak dağılım göstermektedir. Şiirin vezni, her ne kadar diğerler eserlerden farklı olsa da bu beste de uygulanan kalıp *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'Fe'Fe'ilâtün, tünFe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilün (Fâ'Fâ'Fâ'lün)"* şeklindedir. Bu eserde görülen yapı, tıpkı Sûzinâk beste de olduğu gibi veznin 2. tef'ilesine denk gelen *"Fe'"* hecesinin, yine 2.tef'ilesinenin son hecesi *"tün"* ün ve 4. tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fe'"* hecesinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Eserin meyanhânesinde *"tünFe'ilâtün"* tef'ilesine karşılık gelen *"im nazarı"* kullanımı yerine *"âh nazarı"* şeklinde notaya alınmıştır. Ancak bu kullanım simetrik yapıyı bozduğundan *"âh"* lafzı kaldırılarak *"im"* hecesi uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir. İlaveten veznin 4.tefîlesinde yer alması beklenen *"şer"* hecesi simetrik yapı gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.23. Şevkefzâ Beste: Güfte tekrarı

Bestenin zeminhânesini oluşturan 1.,2.ve 4. Mısralarının güfte tekrarlarının simetrik olarak bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber beste de veznin 2. ve 4. "*Fe'*" tef'ilesinin başındaki hecelerin 3 kez tekrar ettiği görülmektedir. Fakat güfte tekrarındaki aynı kısma denk gelen bu tekrarların yapılmadığı göze çarpmaktadır. Burada yer alan *"la","şer"* heceleri düzen gereği 3 kez yazılmıştır. 3.mısranın güfte tekrarında ise *"tünFe'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'lün"* vezin uygulamasının altına *"im nazarı pür-şerden"* kelimeleri gelmesi gerekirken *"Fe'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'Fâ'lün"* vezin uygulamasına denk gelen *"nazarı pür-şerden"* kelimeleri getirilmiş ve uygun olmayan vezin tef'ilelerinin altına yerleştirilmiştir. Ayrıca veznin 4.tef'ilesinin *"Fâ"* hecesinin 4 kez tekrar ettiği görülmüştür. Bu yüzden söz konusu karışıklığı gidermek için 3.mısranın güfte tekrarına *"âh nazarı pür-şerde*n" şeklinde yazılmış ve doğru tef'ilelerin altına yerleştirilmiştir.

5.1.9.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.9. Şevkefzâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ermesin el o şehin* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâ (Fâ‘ilâtün)**	*şevket-i vâlâlarına* **tün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	*şevket-i vâlâlarına* **tün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	A
2.	*Esmesin bâd-ı keder*	*serv-i dil-ârâlarına*	*serv-i dil-ârâlarına*	A
3.	*Zâtı mahfuz ola dâim*	*nazar-ı pür-şerden*	*nazar-ı pür-şerden*	B
4.	*Bakmasın ayn-ı adüv*	*rûy-i dil-ârâlarına*	*rûy-i dil-ârâlarına*	A
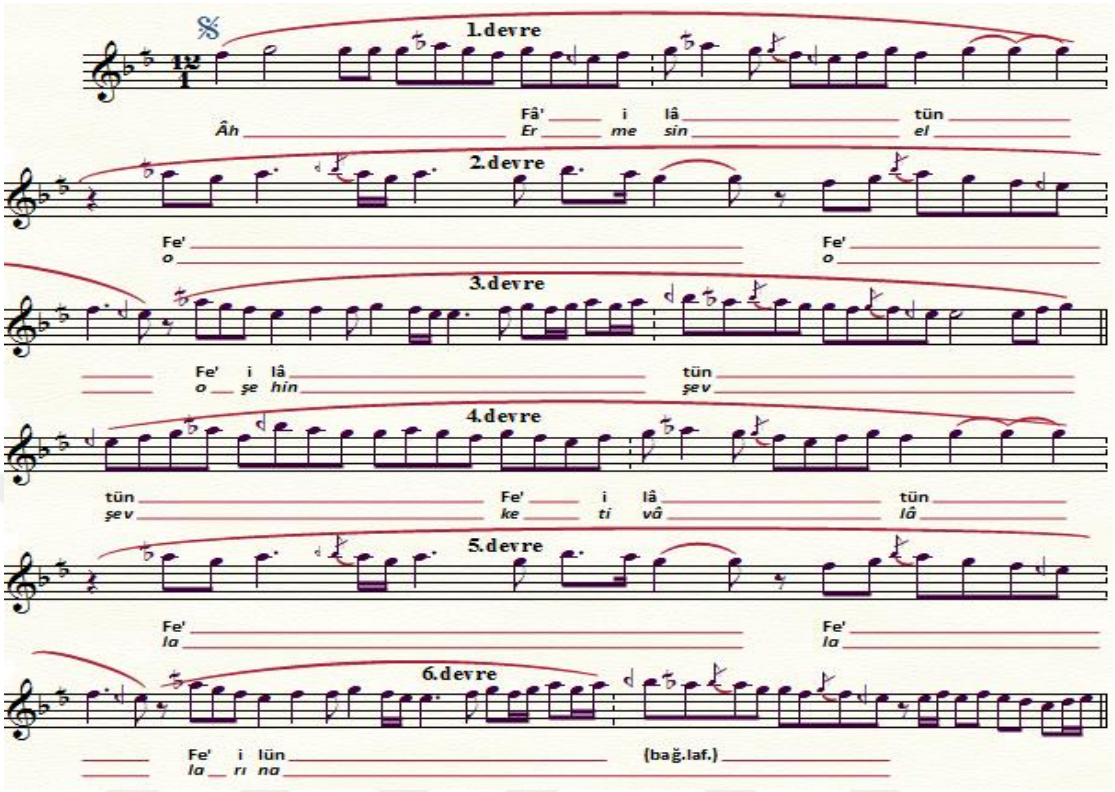
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.24. Şevkefzâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

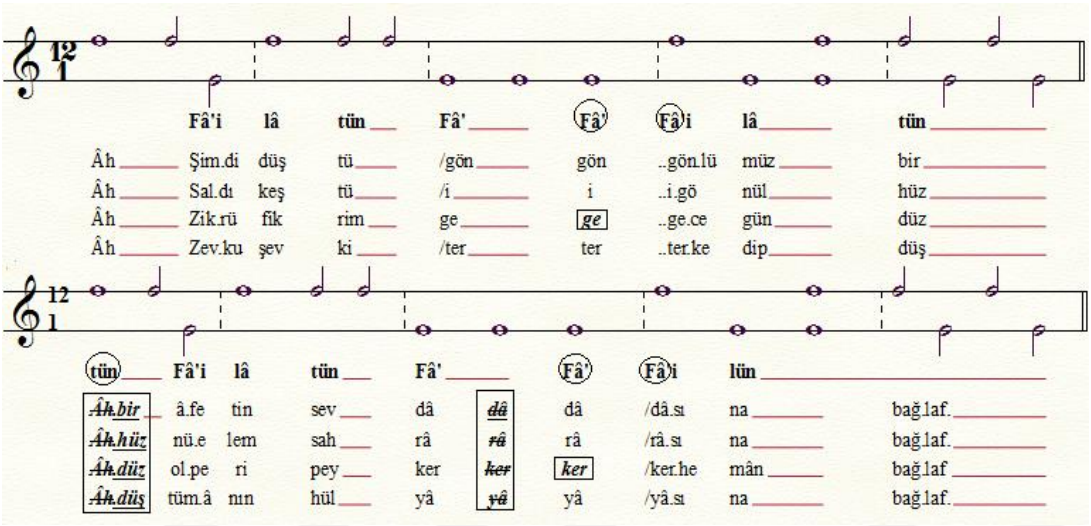
Şevkefzâ bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmakta, Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"el"* hecesinde gerdâniye, *"o"* hecesinin 2.tekrarında dik hisâr, *"şev"* hecesinin ilkinde gerdâniye perdesinde 3 devre oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"lâ"* hecesinde gerdâniye, *"la"* hecesinin 2.tekrarında dik hisâr, *"na"* hecesinin bitiminde muhayyer perdesinde 2 devre oluşumu izlenmiştir. 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.10. (Nihâvend Beste) *Şimdi düştü gönlümüz bir âfetin sevdâsına*

5.1.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi

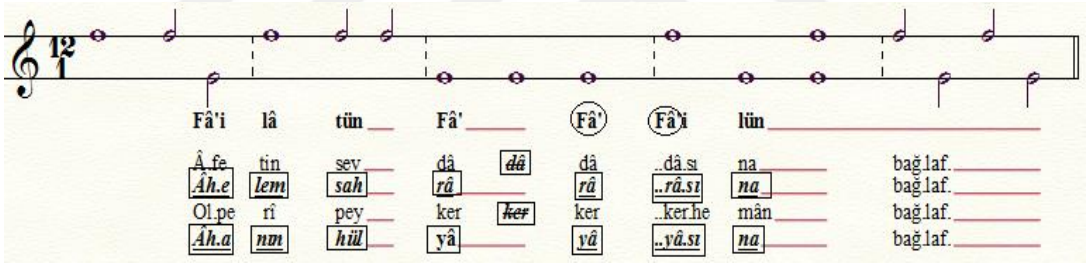

Şekil 5.25. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bolâhenk Nûri Bey'e ait olan bestede söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Eserin güftesinde görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin hecelerinin dağılımı her mısrada simetrik bir şekilde olmuştur.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Güfte tekrarlarının olduğu kısım ise 1 usûlle tamamlanmıştır. İncelenen diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de zemin ve meyân kısımlarındaki mısraların 2. ve 4. tef'ilesinin başında yer alan *"Fâ'"* hecesinin sürekli olarak tekrarlı bir şekilde kullanıldığı, 2.tef'ilenin sonunda yer alan *"tün"* hecesinin ise mısraların 2.usûl tekrarının başında tekrar ettiği görülmektedir. Yani eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" vezin uygulamasının olduğu görülmektedir. 2.ve 4. Tef'ilenin başında yer alan *"dâ","râ","ker","yâ"* hecelerinin tekrarlarının diğer eserlerde de 3 defa yapıldığı ve bu eserde de söz konusu hece tekrarlarının 3 defa yapılmasının simetrik olarak uygun olacağı düşünülmektedir

Güftenin hecelerin dağılımı genel olarak düzenli bir şekilde olmakla beraber eser üzerinde bazı düzeltmelere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Yapılması gereken düzeltmelerden ilki zeminhânede yer alan *"bir âfetin", hüzn-ü elem, düştüm ânın"* arasında bulunan *"âh"* lafızları ile ilgilidir. *"Bir âh âfetin, hüz âh hüzn-ü elem, düş âh düştüm ânın"* kelimeleri arasına *"âh"* lafızları yerleştirilmiş ve sözdeki anlam bozulmuştur. Bu sebeple *"âh"*lafızları kaldırılarak *"bir bir âfetin, hüz hüzn-ü elem, düş düştün ânın"* şeklinde bir önceki hecelerin tekrarları yapılmıştır. Zira klasik eserlerde de karşılaştığımız ve anlamlı olarak tekrar eden kelimeler dikkate alındığında, hece tekrarları üzerinde yaptığımız bu düzeltmelerin doğru olduğu fikri uyanmaktadır. Meyânda ise anlamı bozan bir durum olmamasına rağmen düzen gereği *"âh"* lafzı kaldırılmış ve bir önceki hece, lafzın yerine kullanılmıştır. Böylece vezin dağılımındaki *"tünFâ'ilâtün"* yapısı da sağlanmıştır. Ayrıca venin 2.tef'ilesinde tekrar etmesi beklenen "ge" hecesi simetrik yapıya göre uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.26. Nihâvend Beste: Güfte tekrarı

Eserde 1.mısra tamamlandıktan sonra bağlantı lafızlarının ardından güftenin bir kısmının tekrar ettiği görülmektedir. Ne var ki incelediğimiz tüm eserlerde olduğu gibi klasik eserlerde 2. ve 3.mısrada da aynısının yapılması beklenmektedir. Bu eserde söz konusu tekrarlar yer almamaktadır. Düzen gereği 2. ve 3. mısralardan sonra notaya ilave edilmeyen bu tekrarlar tarafımızdan eklenmiştir. Dolayısıyla 2.satırdaki *"âh elem",* 4.satırdaki *"âh ânın"* kelimeleri uygun nota birirmlerine yerleştirilmiştir.

Vezin kalıbının 2.ve 4. tef'ilesinin başında yer alan *"Fâ'"* ya denk gelen hecelerin simetrik olarak tekrar etmediği görülmektedir. Bu tekrarların aynı doğrultuda olması için 3 tekrar şeklinde düzenlenmiş ve nota üzerine eklenmiştir. Bu düzenlemeler aynı dörtlüklerde yapılmıştır. Dolayısıyla *"Âh elem sahrâ râ râsına", "Âh anın hülyâ yâ yâsına"* şeklinde düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir. 1.ve

3.mısrada ise, veznin 2.tef'ilesindeki *"dâ"* ve *"ker"* heceleri simetrik yapıya göre aynı düzende olmadığı için kaldırılmıştır.

5.1.10.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.10. Nihâvend Bestenin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Şimdi düştü gönlümüz bir* **Fâ'îlâtün Fâ'ilâtün**	*âfetin sevdâsına* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*âfetin sevdâsına* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Saldı keştî-i gönül hüzn-ü*	*elem sahrâsına*	*elem sahrâsına*	A
3.	*Zikr ü fikrim gece gündüz*	*ol perî-peyker hemân*	*ol perî-peyker hemân*	B
4.	*Zevk u şevki terk edip düştüm*	*ânun hülyâsına*	*ânun hülyâsına*	A

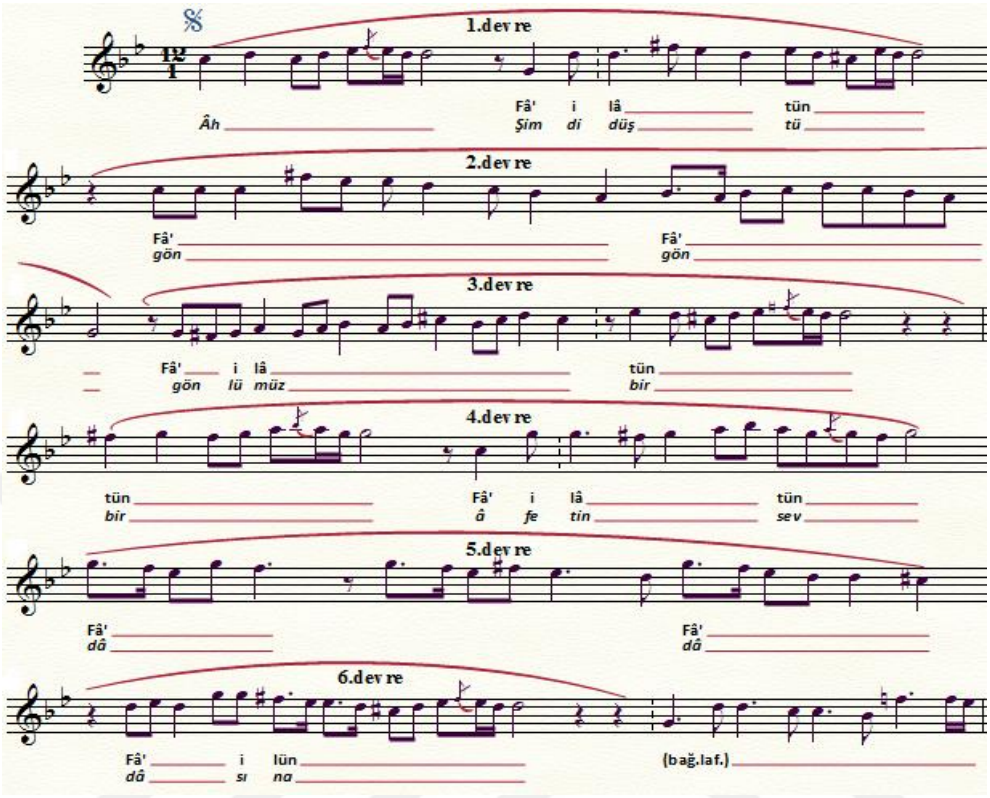
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.27. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

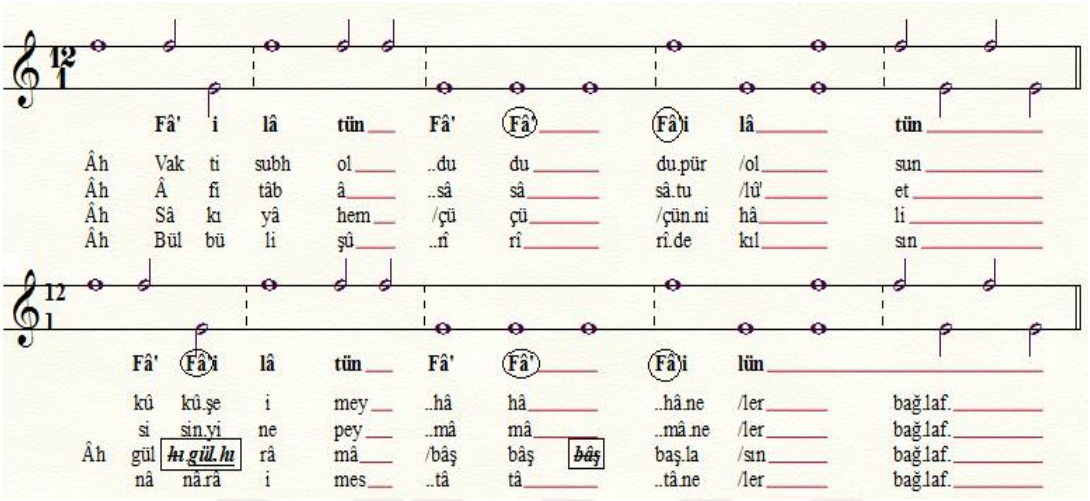
Nihâvend bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmakta, Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"tü"* hecesinde nevâ, *"gön"* hecesinin 2.tekrarında rast, *"bir"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"sev"* hecesinde gerdâniye, *"dâ"* hecesinin 2.tekrarında nim hicâz, *"na"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.11. (Muhayyer Beste) *Vakt-i subh oldu pür olsun kûşe-i meyhâneler*

5.1.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.28. Muhayyer Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Muhayyer bestede görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Bu dağılım şiirin tüm mısralarında simetrik bir şekilde yerleşmiştir.

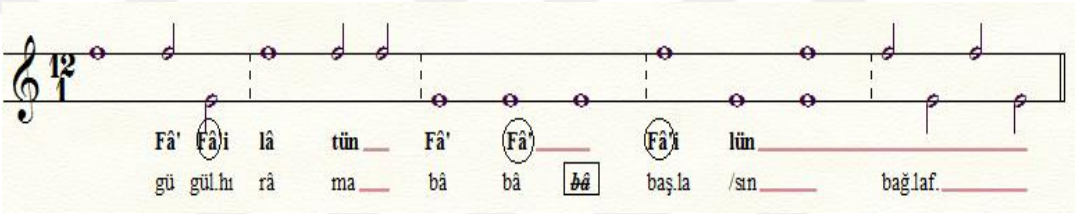
Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Güfte tekrarlarının olduğu kısım ise 1 usûlle tamamlanmıştır.

Yapılan değerlendirme sonrasında eserin zeminhâne ve meyanhâne kısımlarının 1.Ağır Çenber usûlünde*"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün"*, usûlün ikinci tekrarında ise *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" kalıbı kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre eserde diğer eserlerden farklı olarak veznin 2.,3. ve 4. tef'ilelerine denk gelen *"Fâ'"* hecesinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Meyanhânede 1.Ağır Çenber usûlünün sonunda *"nihâli"* kelimesinin *"li"* hecesiyle devam eden bir saz payı mevcuttur. Bu hecenin açık hece olması ve uzatılmasının uygun olamayacağı düşüncesiyle saz payı eklendiği düşünülmektedir. Ancak klâsik eserlerde saz payı kullanımı söz konusu olmadığından, saz payı kaldırılarak adı geçen hecenin, çargâh perdesinde kalış yapması sağlanmıştır. Esasen simetrik olarak düşündüğümüz zeminhânenin mısralarının 2.usûl tekrarının başında *"âh"* lafzı

olmamasına rağmen, meyanhânede yukarıda bahsettiğimiz *"li"* hecesinin açık hece olduğu ve daha uzun bir şekilde devam edemeyeceği için buradaki *"âh"* lafzının muhafaza edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bestenin 1.,2.ve 4.mısralarında ve bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarlarındaki hecelerin *"kû kûşe-i, si sin yine, na' na'râ-i*" şeklinde iki kez tekrar ettiği görülmektedir. Hatta meyanhanenin bağlantı lafzından sonra da bu şekilde bir tekrar etme durumu var iken yine meyanhânenin 2.usûl vuruşundaki *"gül hırâma"* kelimelerinin tekrar etmemesi simetrik yapıyı bozmaktadır. Dolayısıyla bu kelimeler *"gül gül hırâma"* şeklinde mevcut nota değerleri üzerine yazılararak değiştirilmiştir.

Şekil 5.29. Muhayyer Beste: Güfte tekrarı

Veznin 2.ve 4.tef'ilesinin başındaki *"Fâ'"* hecesine denk gelen tekrarlar, eserin aynı düzende olması gereği 2 defa yazılmıştır. Dolayısıyla "bâ" hecesinin 2.tekrarı aynı düzende olmadığı için kaldırılmıştır.

5.1.11.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.11. Muhayyer Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Vakt-i subh oldu pür olsun* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*kûşe-i meyhâneler* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*kûşe-i meyhâneler* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Âfitâb-âsâ tulu' etsin*	*yine peymâneler*	*yine peymâneler*	A
3.	*Sâkıyâ hem çün nihâl-i*	*gül hırâma başlasın*	*gül hırâma başlasın*	B
4.	*Bülbül-i şûride kılsın*	*na'râ-i mestâneler*	*na'râ-i mestâneler*	A

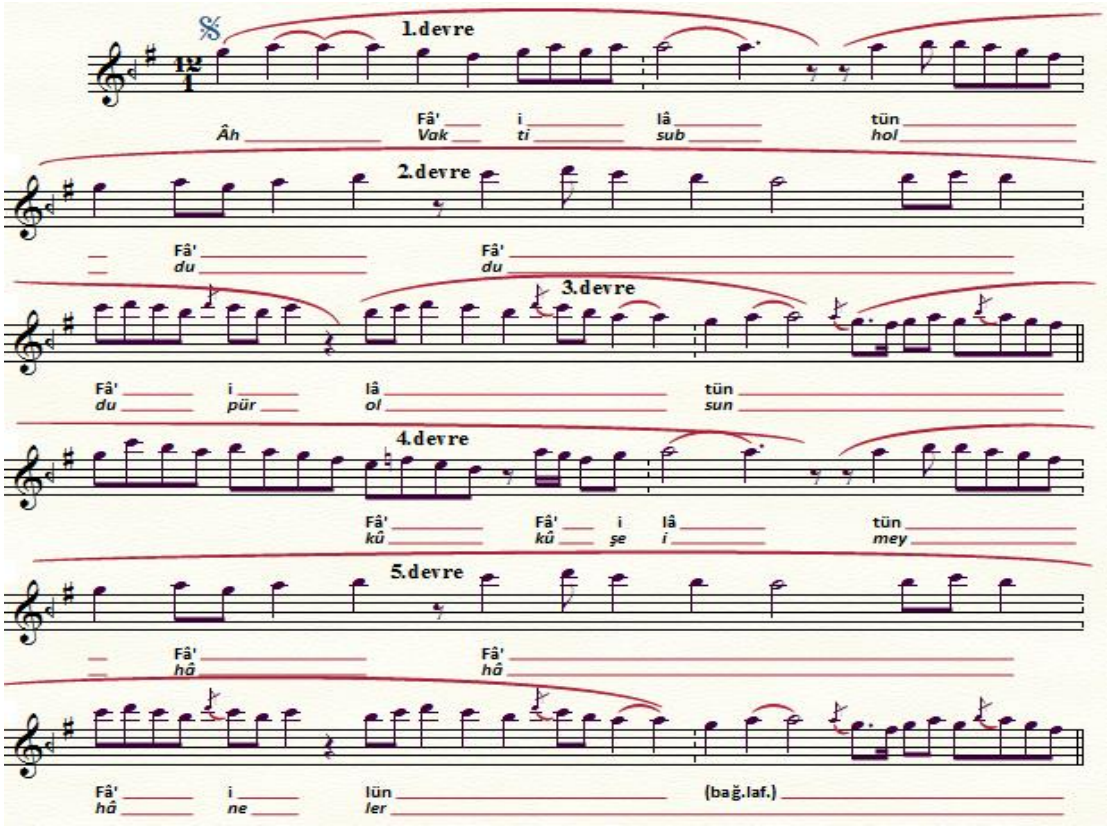
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.30. Muhayyer Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

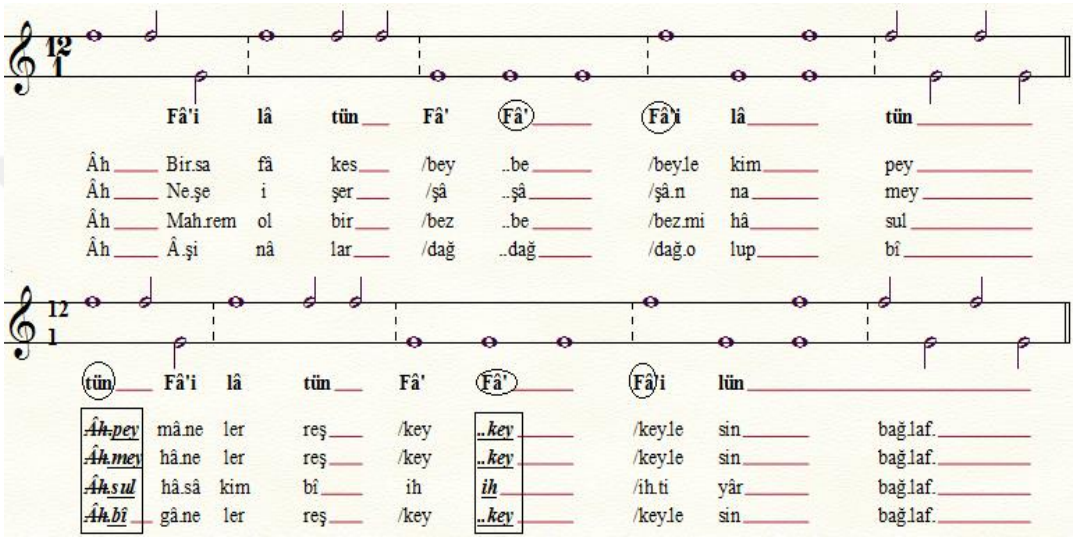
Muhayyer bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"sub"*hecesinde muhayyer,*"pür"* hecesinde tiz çargâh, *"sun"* hecesinde muhayyer, *"i"* hecesinde muhayyer, *"ler"* hecesinde muhayyer perdesinde 5 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerlei simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.12. (Mâhur Beste) *Bir safâ kesbeyle kim peymâneler reşkeylesin*

5.1.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi

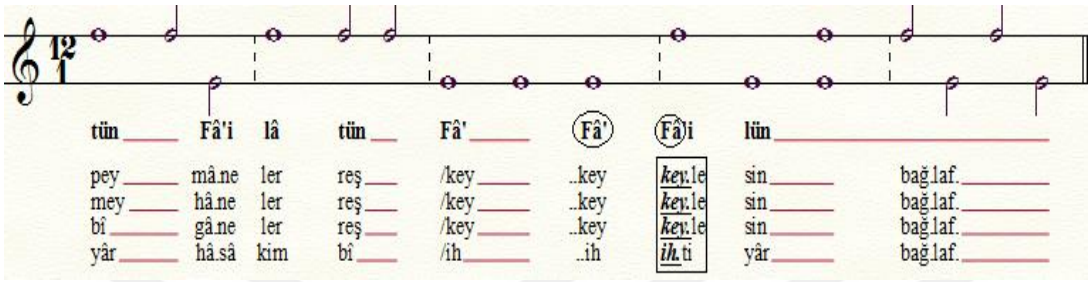

Şekil 5.31. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhur bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 defa tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmıştır. Eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Vezne göre her mısrada düzenli bir dağılım görülmektedir. Her ne kadar eserin vezni yukarıdaki olsa da eserin uygulaması *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklinde olmuştur. Burada, veznin 2. ve 4. tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ'"* nın ve 2.tef'ilenin son hecesi olan *"tün"* hecesinin tekrarlanması söz konusudur.

Eserde güfte dağılımı incelenirken kelimelerdeki bazı bozulmalar dikkati çekmiştir. Bu bozulmalara neden olan kelimeler *"peymâneler, meyhâneler, bigâneler, hâsulhâsâ"* kelimelerinin arasında yerleştirilmiş olan *"âh"* lafızlarının eklenmesiyle oluşmuştur. Dolayısıyla burada *"pey âh mâneler, mey âh hâneler, bî âh gâneler, hâsul âh hâsâ"* gibi anlamsız kelimeler ortaya çıkmaktadır. Böyle bir yazım şekli

kelimelerin manâsına uygun gözükmediği için kelimeler arasında bulunan mezkûr lafızlar kaldırılmıştır. *"Pey peymâneler, mey meyhâneler, bî bigâneler, sul sulhâsa"* şeklinde yazılmıştır. Böylece bir önceki kelime tekrar edilerek kelime bölünmelerine yer verilmemiştir. Ayrıca usûlün 2.tekrarında yer alan *"key" ve "ih"* heceleri düzen gereği 3 kez tekrar ettirilerek nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.32. Mâhur Beste: Güfte tekrarı

Eserin bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarlarında *"tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün" v*ezin uygulamasının kullanılması simetrik bir orantı olması için gerekli olmaktadır. Oysaki notaya alınan eserin güfte tekrarında bu kalıbın kullanılmadığı ve hece tekrarlarının yapılmadığı görülmektedir. Muhtemelen bu durumun eserin notaya alınma esnasında gözden kaçmış olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple eserin güfte tekrarlarında bulunan *"tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasında 3.kez tekrar etmesi beklenen *"key" ve "ih"* hecelerinin, nota yazımında gözden kaçmış olabileceği düşünülmektedir. Söz konusu heceler *"keylesin"* ve *"ihtiyâr"* şeklinde düzeltilmiştir.

5.1.12.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.12. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bir safâ kesbeyle kim* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâ**	*peymâneler reşk eylesün* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*peymâneler reşk eylesün* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Neş'e-i şerşârına*	*meyhâneler reşk eylesün*	*meyhâneler reşk eylesün*	A
3.	*Mahrem ol bezm-i hâsû'l*	*hâsâ kim bî-ihtiyâr*	*hâsâ kim bî-ihtiyâr*	B
4.	*Âşinâlar dağılıp*	*Bigâneler reşk eylesün*	*bigâneler reşk eylesün*	A

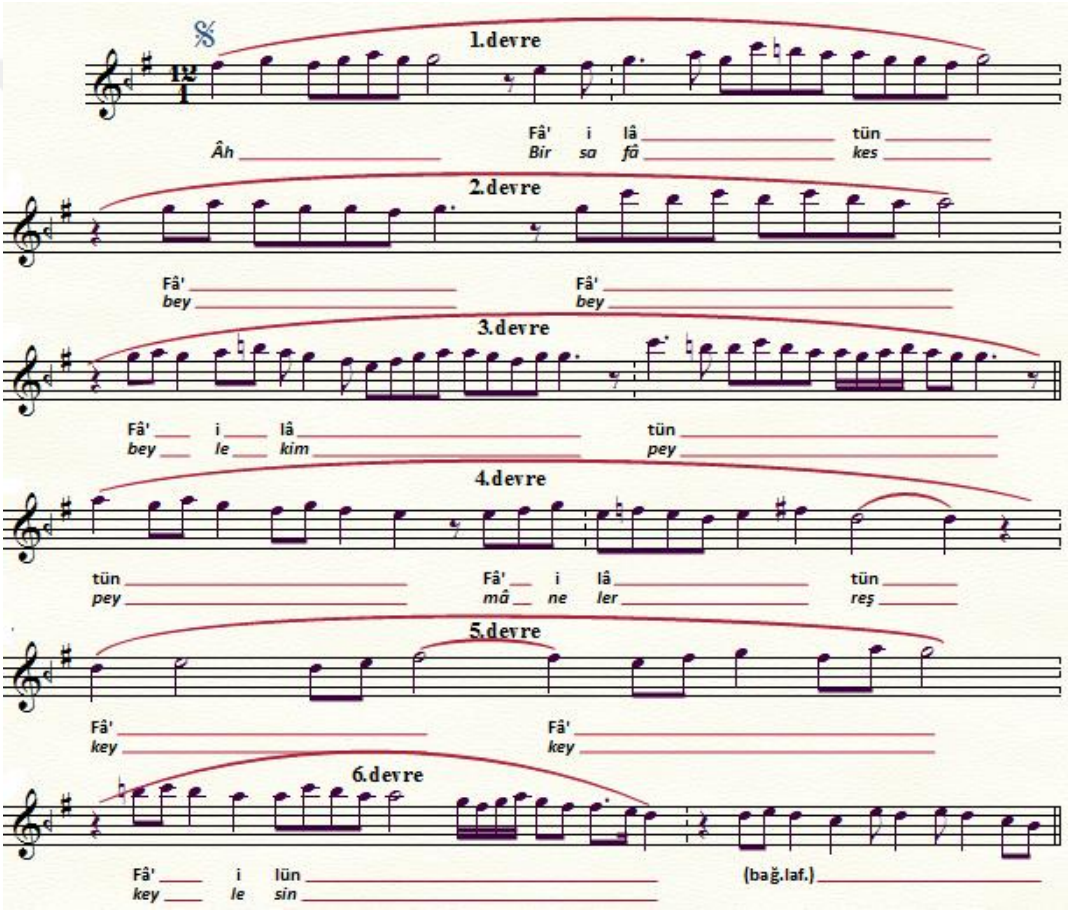
1.A + (1.A^1a +1.A^2b + 1.A^2c)

2.A + (2.A^1a +2.A^2b + 2.A^2c)

3.B + (3.B^1a +3.B^2b + 3.B^2c)

4.A + (4.A^1a +4.A^2b + 4.A^2c)

5.1.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.33. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Mâhur bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. 1.Ağır Çenber usûlünde; *"kes"* hecesinde gerdâniye, *"bey"* hecesinin 2.tekrarınında muhayyer, *"pey"* hecesinin ilkinde muhayyer perdesinde 3 devre oluşumu izlenmiştir. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"reş"* hecesinin ilkinde nevâ,

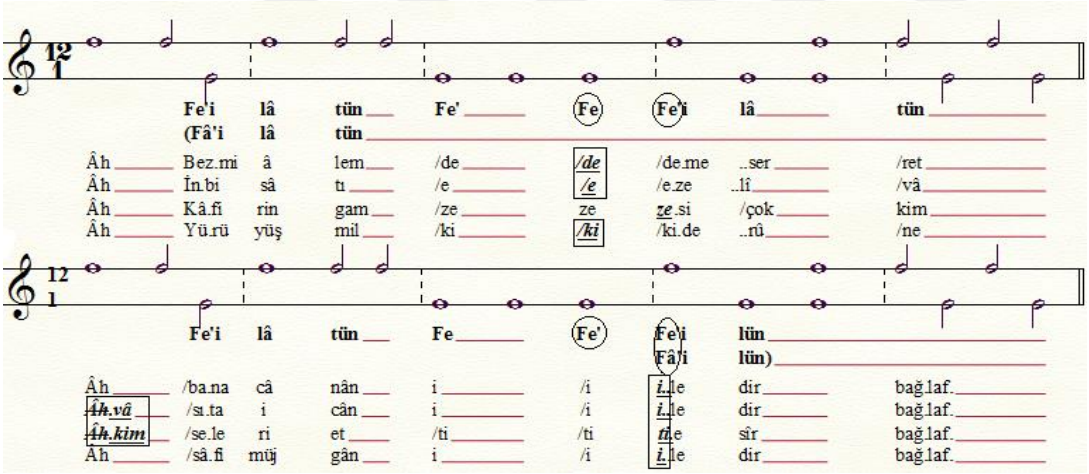
"key" hecesinin ikinci tekrarında gerdâniye, *"sin"* hecesinde nevâ perdesinde 3 devre oluşumu görülmektedir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının akam değerleei simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır

5.1.13. (Zâvil Beste) *Bezm-i âlemde meserret bana cânân iledir*

5.1.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi

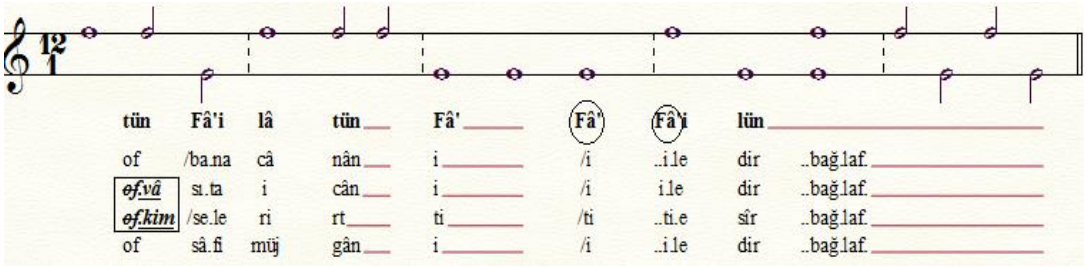
Şekil 5.34. Zâvil Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Zâvil bestenin söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı "*Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün'dür.* Şiirin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. Meyanhâne kısmında ise bazı bozulmaların olduğu görülmektedir. Bunun sebebi meyanhânede 1. Ağır Çeber usûlünde simetrik yapı gereği uygulanması beklenen, veznin 2.tef'ilesi olan *"Fe'ilâtün"* tef'ilesinin *"ilâtün"* şeklinde uygulanmasından

kaynaklanmaktadır. Bu eksiklik bir önceki hecenin tekrarı olan *"ze"* hecesinin tekrarlanmasıyla *"ze zesi çok"* şekline dönüştürülmüştür. Tarafımızdan yapılan bu uygulamaya ek olarak, meyanhânede usûlün 2.tekrarında yer alan *"Fe'ilün"* tef'ilesine denk gelen *"esîr"* kelimesi *"ti esîr"* şeklinde düzenlenmiştir.

Beste de görülen vezin uygulaması usûlün ilkinde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâttün) Fe'Fe'Fe'ilâtü*n,, usûlün 2.tekrarında ise *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'Fe'Fe'ilün (Fâ'Fâ'Fâ'ilün)"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 2. ve 4. tef'ilenin ilk hecesi olan *"Fâ"*nın tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Bahsi geçen uygulamada 1. ve 2. usûl vuruşları arasında *"âh"* lafızları görülmektedir. Bu lafızların varlığı, 1.ve 4.mısralarda anlamı bozmadan ve mana bütünlüğünü desteklemesi gerekçesiyle korunmuştur. Ancak 2.ve 3.mısralardaki kelimelerin ortasına gelen lafızlar anlam bütünlüğünü bozmaktadır. Bu kelimeler *" vâsıtâ, kimseleri"* olması gerekirken kelime aralarına *"âh"* lafzı alarak *"âh sıtâ, âh seleri"* şekline dönüşmüştür. Yani bu kısımda yer alan kelimelerin hece tekrarı yapılarak kelime bütünlüğü korunmuştur.

Bir başka düzenleme ise eserin 2.usûl tekrarında yer alan ve veznin son tef'ilesi olan "(Fe'ilün) *Fâ'ilün"* tef'ilesiyle ilgilidir. Mezkûr heceler notaya alınırken bestede uygulanan yapının son tef'ilesi olan *"Fe'Fe'Fe'ilün"* olması gerekirken *"Fe'"* hecesi oldukça uzun bir şekilde tutularak *"Fe' ilün"* şeklinde yazılmıştır. Buradaki yer alan açık hece olduğundan ve bir önceki hecenin de tekrarı yapılması gerektiğinden *"i iledir, ti ti esîr"* şeklinde düzenlenmiş ve düzen gereği *"Fe'Fe'ilün(Fâ'Fâ'ilün)"* yapısı muhafaza edilmiştir. Ayrıca usûlün ilkinde, veznin 2.tef'ilesinde yer alan "*de", "e", "ki"* heceleri simetrik yapıya göre nota birimlerine yazılmıştır

Şekil 5.35. Zâvil Beste: Güfte tekrarı

Yukarıda incelemelere ek olarak yapılacak düzeltmeler, bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarlarıyla ilgilidir. Burada yer alan kelimeler 1.ve 3. mısranın güfte

tekrarı yapılırken *"bana cânân, sâf-i müjgân"* şeklinde yer alırken 2.ve 4. mısraların tekrarlarında kelime bütünlüğünün korunmadığı göze çarpmaktadır. Bu kelimeler *"sıtâ, seleri"* gibi anlamsız bir şekilde devam etmektedir. Bunu gidermek içinde bağlantı lafzının sonunda yer alan *"of"* lafzının kaldırılarak mezkûr kelimelerin ilk hecesi yerleştirilerek *"vâsıta, kimseleri"* şeklinde düzenlenmiştir.

5.1.13.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.13. Zâvil Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bezm-i âlemde meserret* **Fe'ilâtün Fâ'ilâtün (Fâ'ilâtün)**	*bana cânân iledir* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün (Fâ'lün)**	*bana cânân iledir* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün (Fâ'ilün)**	A
2.	*İnbisât-ı ezelî*	*vâsıta-i cân iledir*	*vâsıta-i cân iledir*	A
3.	*Kâfirin gamzesi çok*	*kimseleri etti esîr*	*kimseleri etti esîr*	B
4.	*Yürüyüş mik-i derûne*	*sâf-ı müjgân iledir*	*sâf-ı müjgân iledir*	A
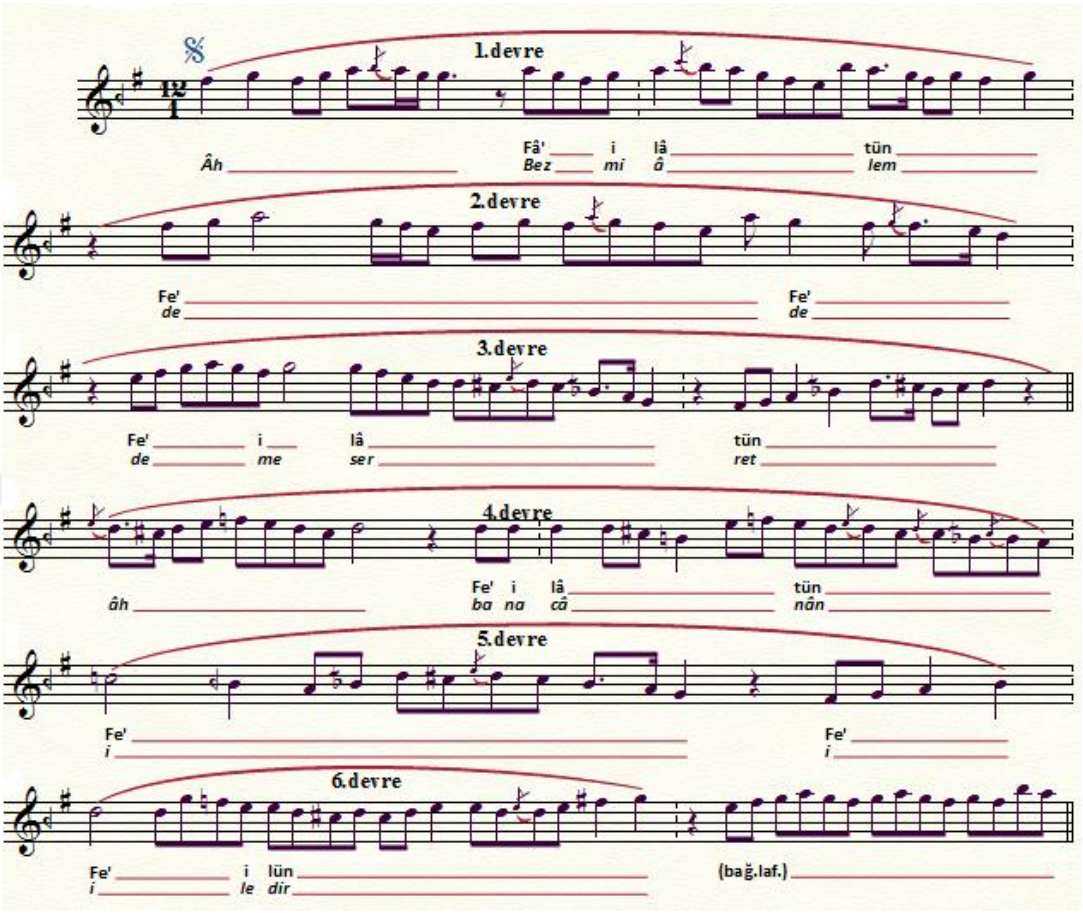
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.36. Zâvil Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Zâvil bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmakta, Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"lem"* hecesinde gerdâniye, *"de"* hecesinde nevâ, *"ret"* hecesinde nevaâ perdesiyle 3 devre oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde; *"nân"* hecesinde dügâh, *"i"* hecesinin 2.tekrarında segâh, *"dir"* hecesinde gerdâniye perdesiyle 3 devre oluşumu izlenmiştir. Bestenin 2.Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağantı lafzından ibaretir.

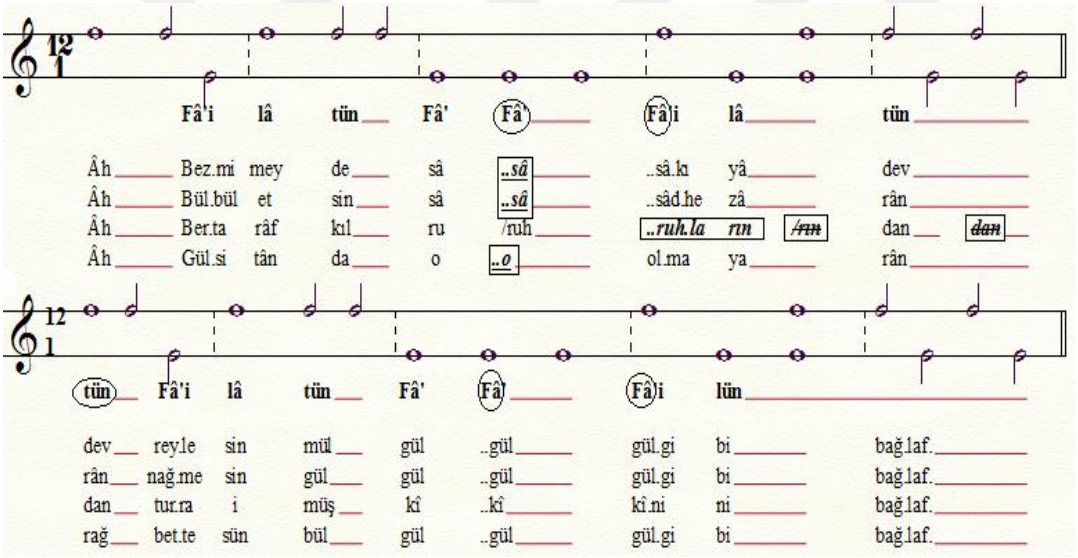
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

Mevcut nüshada eserin "Çenber" olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eser, usûlün 12/1'lik mertebesiyle yazıldığından "Ağır Çenber" şeklinde düzeltilerek nüsha üzerine eklenmiştir.

5.1.14. (Şehnâz Beste) *Bezm-i meyde sâkıyâ devr eylesin mül gül gibi*

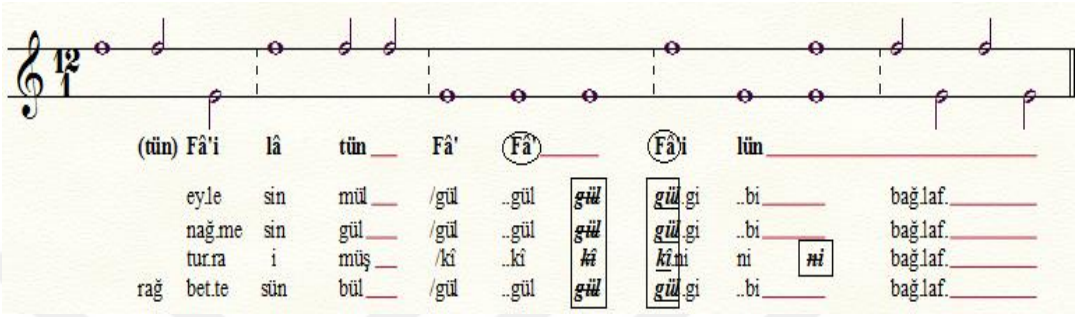
5.1.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.37. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Şehnâz bestenin söz-usûl-vezin dağılımı tablodaki gibidir. Güftenin her mısrası usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Şiirin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*'dür. Şehnaz bestenin yapısında görülen uygulama ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, tünFâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"*'dür. Eserin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. Fakat meyanhâne kısmında dağılımın bozulduğu görülmektedir. Bunun sebebi meyanhânenin 1.Ağır Çenber usûlünde simetrik yapı gereği uygulanması beklenen, veznin 2.tef'ilesi olan *"Fâ'ilâtün"* tef'ilesinin *"ilâtün Fâ'"* şeklinde uygulanmasından ve zeminhaneyi göz önünde

bulundurduğumuzda buradaki sözlerin farklı nota birimlerine yerleştirildiğinden kaynaklanmaktadır. Simetrik yapı gereği *"ruhlarından"* kelimesi uygun nota birimlerine eklenmiş ve herhangi bir aksamaya neden olmamıştır. Ayrıca veznin 2.tef'ilesinde yer alan *"sâ","o", "sâ"* heceleri düzen gereği tekrarlı bir şekilde yazılmıştır.

Şekil 5.38. Şehnâz Beste: Güfte tekrarı

Şiirin vezninin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ'"* nın tekrar sayılarının, eserin genelinde değişkenlik göstermesi nedeniyle eşit hale gelmesi sağlanmıştır. Yani bu heceler tıpkı diğer eserlerde olduğu gibi 3 kez tekrar ettirilerek uygun nota birimlerinin altına yazılarak simetrik yapı korunmuştur. Güfte tekrarlarıyla ilgili bir başka husus ise 4.mısranın *"bettesün"* yerine *"rağbettesün"* şeklinde yazılmasıyla ilgilidir. Bu kısımda esasen kelimenin bölünmediği ve anlamın özellikle muhafaza edildiğini görmekteyiz. Bu vb. uygulamalar anlamın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu eserde ve bazı eserlerde de gördüğümüz uygulamalar, bizim de yapmaya çalıştığımız "kelime bütünlüğünü koruma" ya da "anlamı muhafaza etme" fikrini destekler niteliktedir.

5.1.14.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.14. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bezm-i meyde sâkıyâ devr* **Fâ‘îlâtün Fâ‘ilâtün**	*eylesin mül gül gibi* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*eylesin mül gül gibi* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
2.	*Bülbül etsin sad-hezârân*	*nağmesin gül gül gibi*	*nağmesin gül gül gibi*	A
3.	*Bertaraf kıl ruhlarından*	*turra-i müşkînini*	*turra-i müşkînini*	B
4.	*Gülsitânda olmaya*	*rağbette sünbül gül gibi*	*rağbette sünbül gül gibi*	A

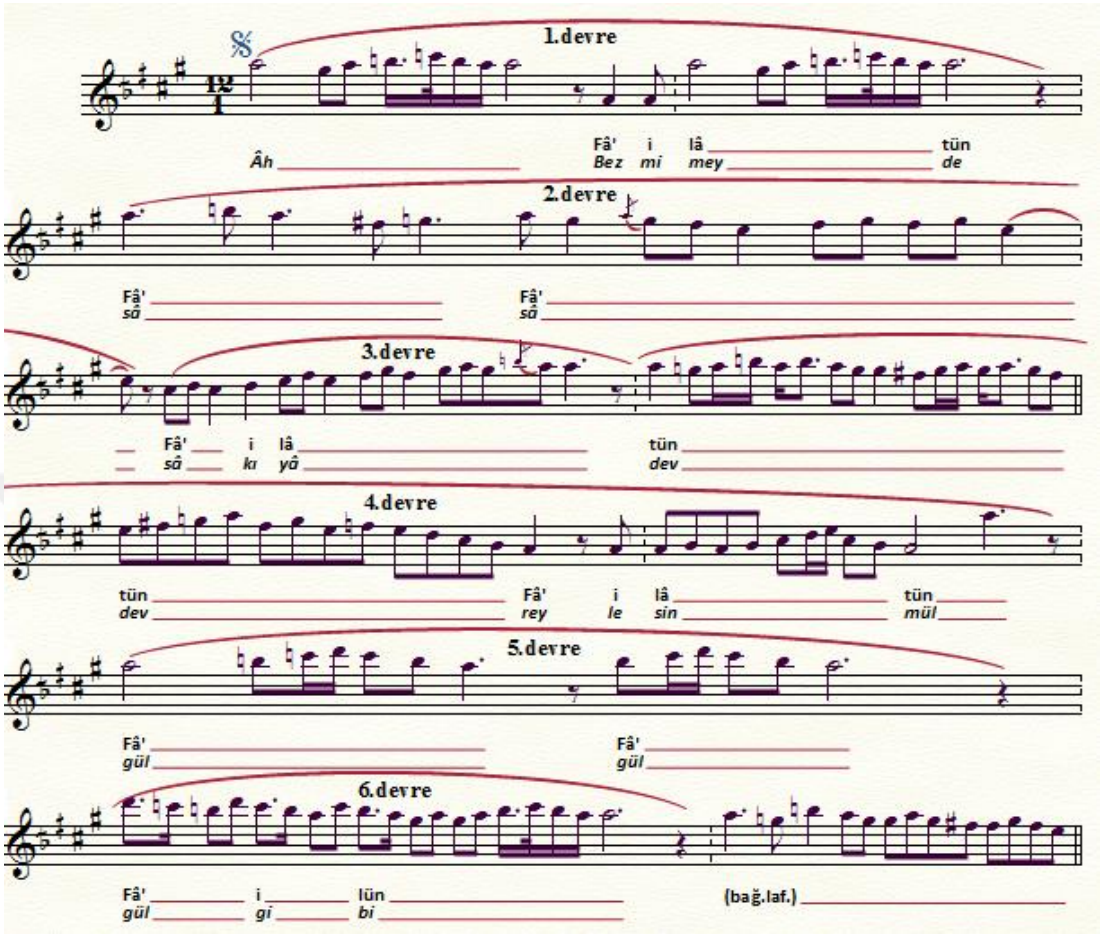
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.39. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

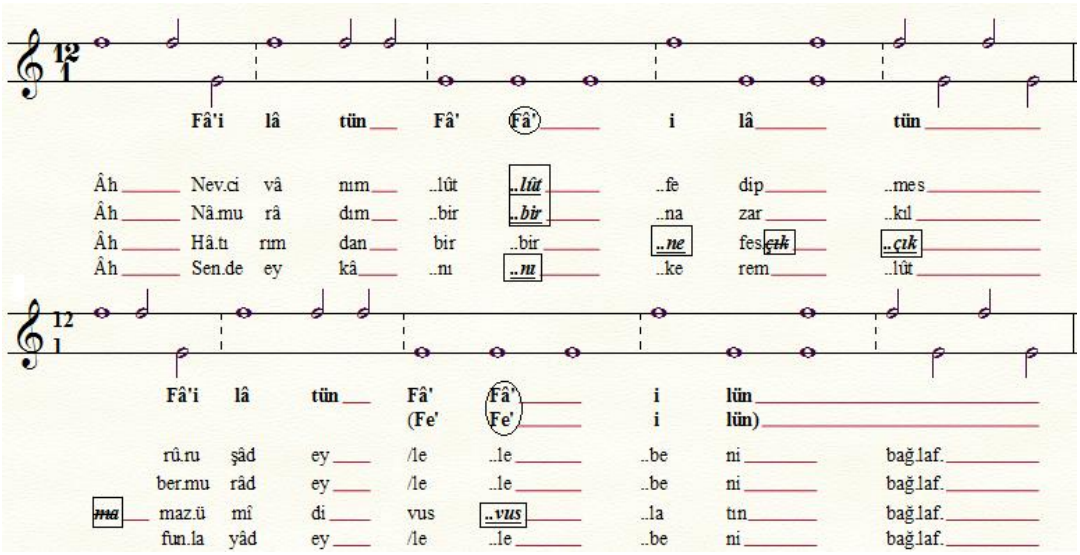
Şehnâz bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"de"* hecesinde muhayyer, *"sâ"* hecesinin 2.tekrarında hüseyni, *"yâ"* hecesinde muhayyer, *"mül"* hecesinde muhayyer, *"gül"* hecesinin 2.tekrarında muhayyer, *"bi"* hecesinin sonunda muhayyer perdesiyle 6 devre oluşumu izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 + = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.15. (Bayâti Arabân Beste) *Nev-civânım lutf edip mesrur u şâd eyle beni*

5.1.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.40. Bayâti Abâban Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bayâti Arabân bestenin söz-usûl-vezin dağılımı tablodaki gibidir. Şiirin her mısrası usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarları da 1 usûlle tamamlanmıştır. Şiirin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*'dür. Ne var ki bu bestenin yapısında görülen vezin uygulaması ise diğer eserlerde görülenden farklı olarak *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün, Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin zeminhânesi olan 1.,2. ve 4. mısralarında simetrik bir dağılım görülmektedir. Fakat meyânhânesi olan 3.mısrasında bu dağılımın bozulduğu görülmektedir. Bunun nedeni meyanhânede düzen gereği uygulanması beklenen, veznin 2.ve 3.tef'ilesindeki hecelerin farklı nota birimlerine yerleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Burada yer alan *"nefes çıkmaz"* kelimeleri simetrik yapının gereği olarak uygun nota birimlerine eklenmiş ve herhangi bir aksama olmamıştır.

Bir diğer düzenleme ise veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesinin zeminhânede 1 kez, meyanhânede 2 kez tekrarlanması ile ilgilidir. Eserin bütünlüğüne bakıldığında yapılması gereken bu tekrarların unutulmuş olabileceği düşünülmektedir. Bununla beraber söz konusu *"lût","bir","nı","vus"* hecelerinin tek bir nefeste okunmasının zorluğu düşünülerek tekrar sayıları 2 kez yazılmıştır.

5.1.15.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.15. Bayâti Arabân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Nev-civânım lutf edip* **Fâ'îlâtün Fâ'ilâ**	*mesrûr u şâd eyle beni* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*mesrûr u şâd eyle beni* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Nâ-murâdım bir nazâr*	*kıl ber-murâd eyle beni*	*kıl ber-murâd eyle beni*	A
3.	*Hatırımdan bir nefes*	*çıkmaz ümîd-i vuslatın*	*çıkmaz ümîd-i vuslatın*	B
4.	*Sen de ey kân-ı kerem*	*lütfunla yâd eyle beni*	*lütfunla yâd eyle beni*	A

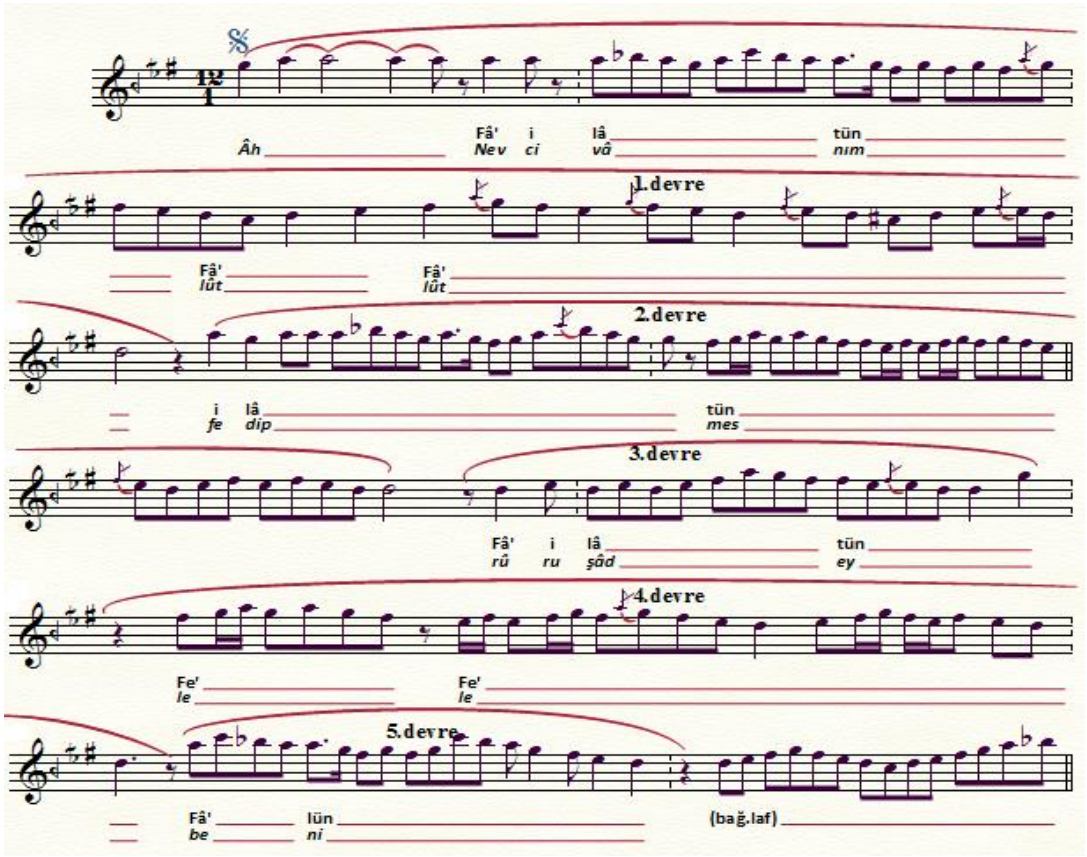
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.41. Bayâti Arabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

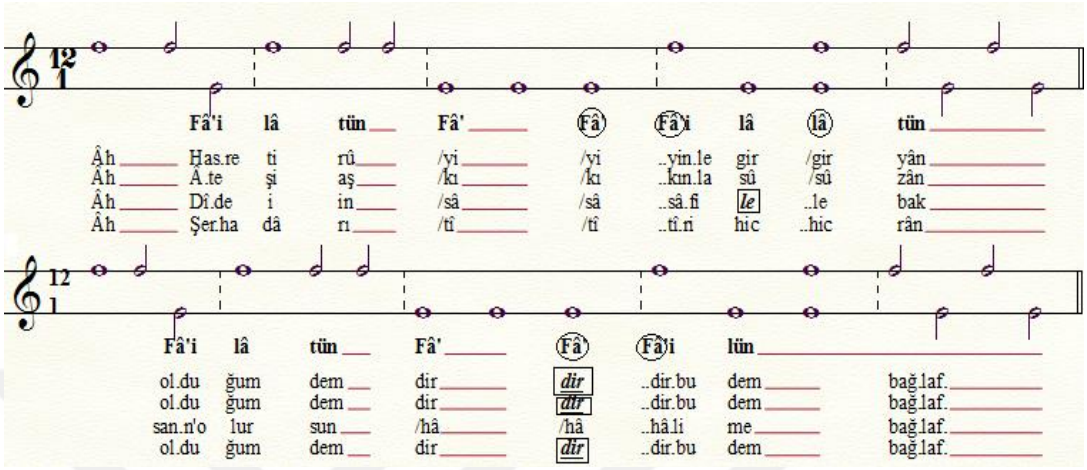
Bayâti Arabân bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadı. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"lût"* hecesinin 2.tekrarında nevâ, *"mes"* hecesinde nevâ, *"ey"* hecesinde gerdâniye, *"le"* hecesinin 2.tekrarında nevâ ve *"ni"* hecesinde nevâ perdesinde devre oluşumları gerçekleşmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri olarak simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 + = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.16. (Hicâz Humâyûn Beste) *Hasret-i rûyinle giryân olduğum demdir bu dem*

5.1.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi

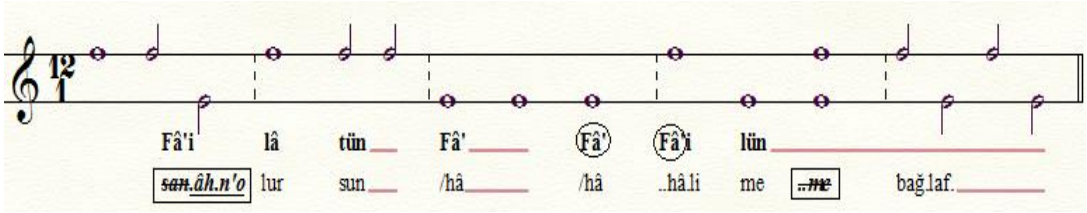
Şekil 5.42. Hicaz Hümâyûn Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Hicaz Hümâyûn bestede söz-usûl-vezin dağılımı şekildeki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*'dür. Beste de görülen vezin uygulaması ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâlâtün, Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" şeklindedir. Yani bu uygulamada, veznin 2. tef'ilesinin 1.ve 3.hecesinin, 3.tef'ilenin 1.hecesinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 2 usûlle tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmaktadır.

Zeminhânenin ilk usûlünde, meyanhânenin 1. ve 2.usûlünde ve veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesinin her seferinde tekrar ettiği görülmektedir. Fakat zeminhânenin 2.usûlündeki ve veznin 4.tef'ilesinde yer alan *"dir"* hecesi iki kez yazılmıştır. Dolayısıyla eserin genel yapısına bakıldığında söz konusu hecenin üçüncü kez yazılmasının gözden kaçmış olabileceği ve bu hecenin hem açık hece olması hem de icranın uzun bir solukta okunmasının zorluğu dikkate alınarak üç kez yazılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bunlardan başka meyanhânenin ilk usûlünde ve veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesine denk gelen hecenin zeminhânede olduğu gibi üç kez

tekrar etmediği görülmüş ve söz konusu *"le"* hecesi üç tekrar olacak şekilde tamamlanmıştır.

Şekil 5.43. Hicaz Hümâyûn Beste: Güfte tekrarı

Mevcut nüshada eserin güfte tekrarlarındaki hecelerin anlamlı bir şekilde tekrarı bulunuyor iken, meyânhânenin güfte tekrarında *"baksan n'olur"* şeklinde olması beklenen sözlerin, *"san n'olur"* şeklinde bölündüğü görülmüş ve anlamsız bir ifadeye sebep olan bu kısımda bir düzeltmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu düzenleme için *"san"* hecesi yerine "âh" yerleştirilmiş, *"âh n'olur"* şekline getirilmiştir. Bir diğer düzenleme ise veznin son tef'ilesi ile ilgilidir. Burada yer alan hecenin zeminhanedeki simetrik yapısı göz önünde bulundurularak *"me"* hecesinin 2.tekrarı kaldırılmıştır.

5.1.16.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.16. Hicaz Hümâyûn Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Hasret-i rûyinle giryân* **Fâ'îlâtün Fâ'ilâtün**	*olduğum demdir bu dem* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*olduğum demdir bu dem* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.1	*Âteş-i aşkınla sûzân*	*olduğum demdir bu dem*	*olduğum demdir bu dem*	A
3.	*Dîde-i insâf ile baksan*	*n'olursun hâlime*	*n'olursun hâlime*	B
4.1	*Şerhâdâr-ı tîr-i hicrân*	*olduğum demdir bu dem*	*olduğum demdir bu dem*	A

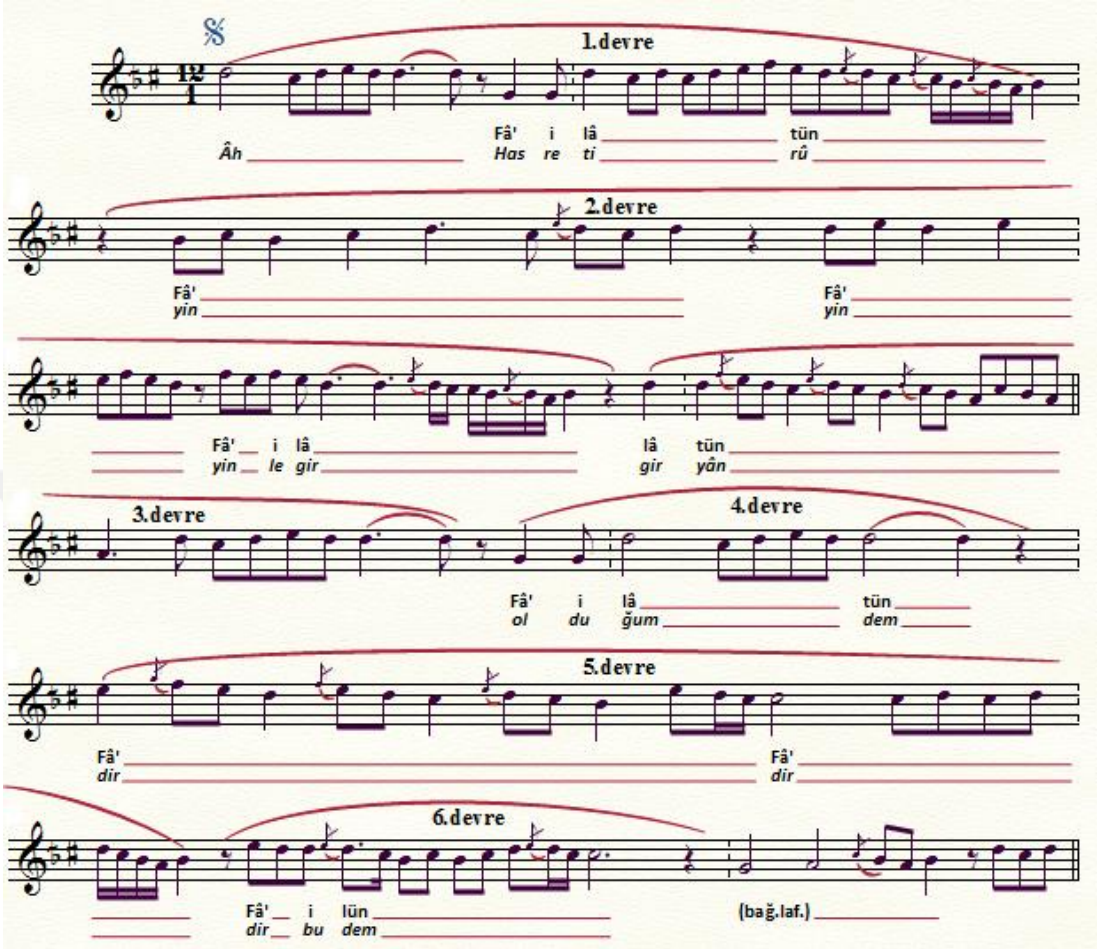
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$2.A + (2.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$3.B + (3.B^1a + 3.B^2b + 3.B^2c)$

$4.A + (4.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

5.1.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.44. Hicâz Hümâyûn Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Hicâz Hümâyûn bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2.Ağır Çenber usûlünde; *"rû"* hecesinde dik kürdî, *"gir"* hecesinin ilkinde dik kürdî, *"yân"* hecesinde nevâ, *"dem"* hecesinde nevâ, *"dir"* hecesinin 2.tekrarında dik kürdî ve *"dem"* hecesinin sonunda nim hicâz perdesiyle devre oluşumları izlenmiştir. Eserin 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

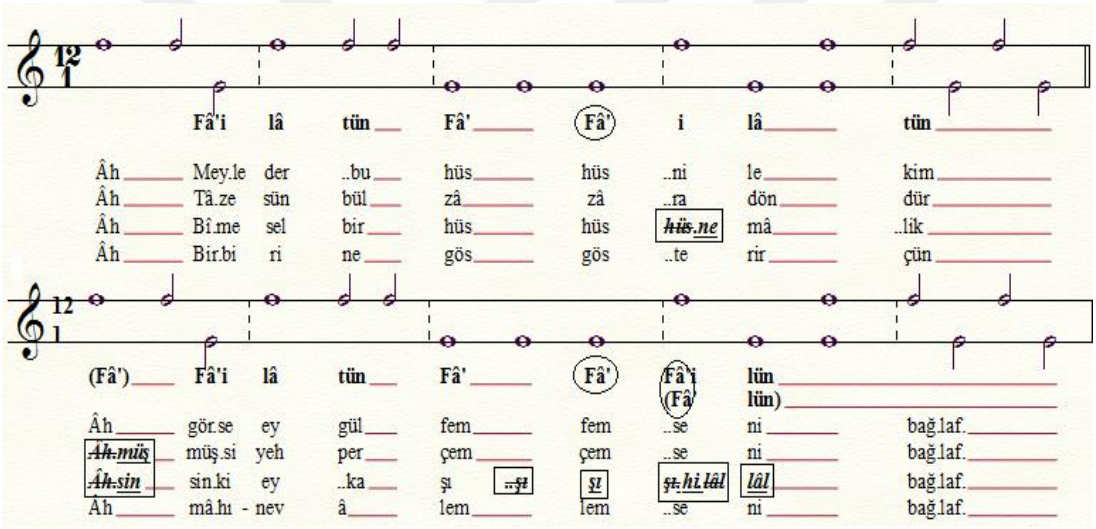
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

Mevcut nüshada eserin "Çenber" olarak yazıldığı tespit edilmiştir. Eser, usûlün 12/1'lik mertebesiyle yazıldığından "Ağır Çenber" şeklinde düzenlenerek nüsha üzerine eklenmiştir.

5.1.17. (Ferahnâk Beste) *Meyl eder bu hüsn ile kim görse gül-fem seni*

5.1.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi

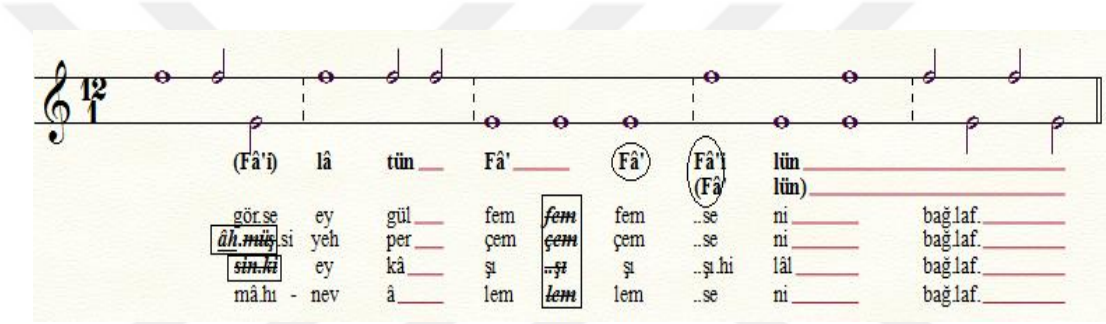

Şekil 5.45. Ferahnâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Ferahnâk bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Bağlantı lafızlarından sonra gelen güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*'dür.

Beste de görülen vezin uygulaması usûlün ilk kullanımında *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün"*, usûlün 2.tekrarında ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 2. ve 4. tef'ilenin ilk hecesi olan *"Fâ'"* nın, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Şiirin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. Fakat Meyânhâne kısmında yer alan, veznin 2.,3.ve 4.tef'ilelerin simetrik yapıya göre aynı düzende olmadığı gözlemlenmiştir. Burada yer alan *"hüsne", "şı", "hilâl"* hece ve kelimeler zeminhâne göz önünde bulundurularak aynı düzende yeniden düzenlenmiştir. Bir diğer husus usûlün 2.tekrarında yer alan "âh" lafızlarıyla ilgilidir. Usûlün 2.tekrarında, 1.ve 4.mısrada yer alan lafızlar kelime bölünmeleri olmadan karşımıza çıkmaktadır. Oysa ki bu lafızlar, 2.ve 3.mısrada kelimeler arasında yer alarak *"döndür âh müş", "mâlik âh sin"* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yazım şekli manayı bozduğu için söz konusu lafızlar kaldırılarak, veznim 3.tef'ilesinin ilk hecesi 2 kez yazılmıştır.

Şekil 5.46. Ferahnâk Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarında yer alan mısraların aynı düzende olmadığı izlenmiştir. Tabloda 2.ve 3.mısralarda kelime bölünmeleri karşımıza çıkmaktadır. 2.mısrada *"müş siyeh"* yerine *"âh siyeh"* getirilmiş, 3.mısrada *"sin ki"* heceleri kaldırılarak anlamın bütünlüğü korunmuştur. Ayrıca veznin 4.tef'ilesinindeki *"fem","çem","şı","lem"* heceleri düzen gereği 2 kez tekrar ettirilerek simetrik yapı sağlanmıştır. .

5.1.17.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.17. Ferahnâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

FERAHNÂK BESTE				
	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Meyl eder bu hüsn ile kim* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün**	*görse ey gül-fem seni* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*görse ey gül-fem seni* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
2.	*Tâze sünbül-zârâ döndürmüş*	*siyeh perçem seni*	*siyeh perçem seni*	A
3.	*Bî-mesel birhüsne mâliksin ki*	*ey kaşı hilâl*	ey kaşı hilâl	B
4.	*Birbirine gösterir çün*	*mâh-ı nev-âlem seni*	*mâh-ı nev-âlem*	A
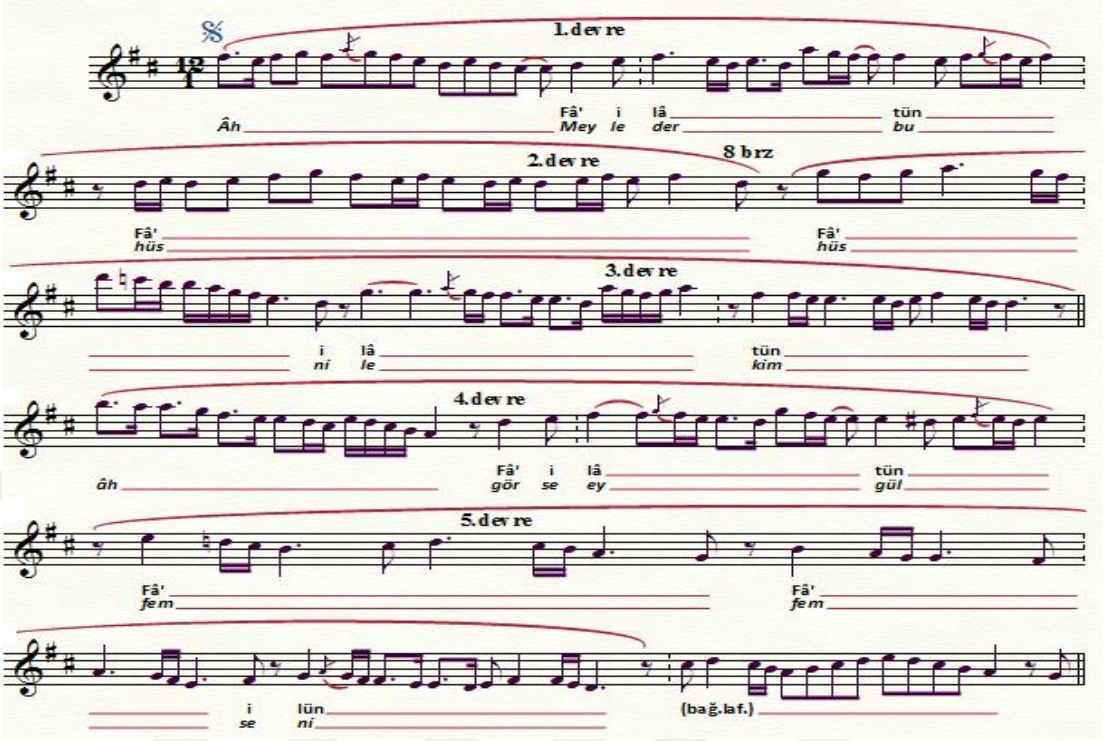
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.A^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.1.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.47. Ferahâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

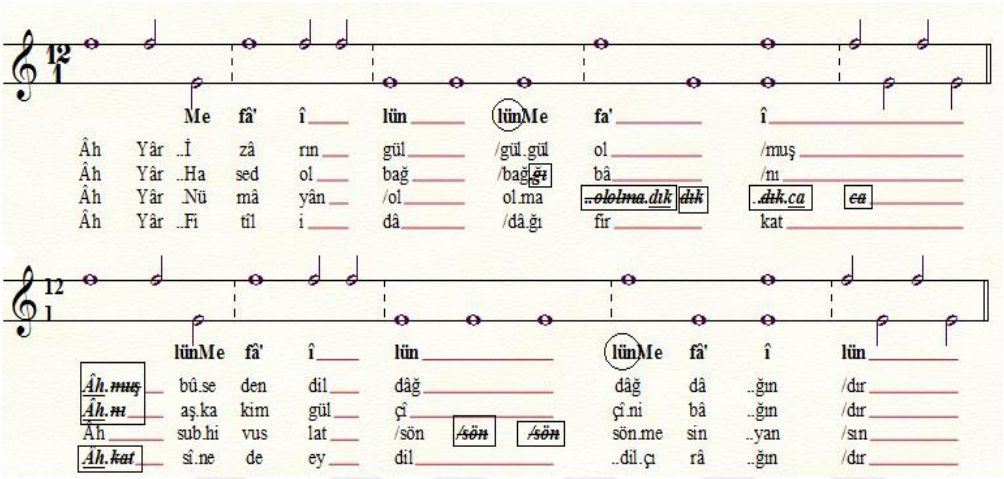
Ferahnâk bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Çenber usûlünün ilkinde; *"bu"* hecesinde evc, *"hüs"* hecesinin ilkinde nevâ, *"kim"* hecesinde nevâ, 2.Ağır Çenber usûlünde *"gül"* hecesinde hüseyni, *"ni"* hecesinde yegâh perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır. 2. Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan 8 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 + = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.1.18. (Dügâh Beste) *Îzârın gül gül olmuş bûseden dil dâğ-dağındır*

5.1.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi

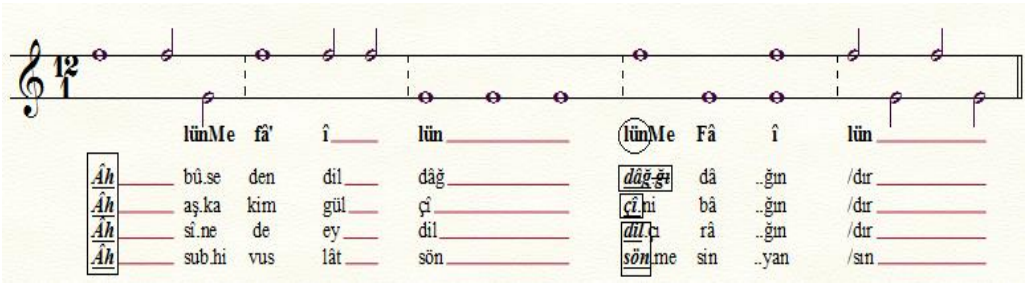
Şekil 5.48. Dügâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Dügâh bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Güfte tekrarları ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"*'dür. Şiirin 2.mısrasında, veznin 1.tef'ilsinde yer alan *"bağbân"* kelimesi nota üzerine "bağıban şeklinde yazılmıştır. Söz konusu *"bâğ"* hecesi üzerinde medd sanatı yapıldığından gerekli düzenleme yapılmıştır. İlâveten 1.mısrada, veznin 3.tef'ilesinde yer alan *"dâğ"* kelimesinde de medd sanatı yapıldığından bu kısımda herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

Beste de uygulanan kalıp *"Mefâ'îlünlün Mefâ'îlün Mefâ'îlünlün Mefâ'îlün"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 1. ve 3. tef'ilenin 4.hecesi olan *"lün'"* ün, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Bir diğer husus, usûlün 2.tekrarının başında yer alan *"muş bûse, nı aşka, hat sinede"* kelimeleriyle ilgilidir. Oysaki 3.mısrada böyle bir bölünme olmadan, *"âh"* lafzının kullanıldığı görülmektedir. Hem düzenin sağlanması hem de mananın vurgulanması için 1.,2.ve 4.mısralarda, usûlün 2.tekrarının başına *"âh"* lafzı getirilmiş ve herhangi bir bozulma olmamıştır.

Bir başka düzenleme usûlün 2.tekrarındaki, 3.mısrada görülen *"sön"* hecesinin 4 kez tekrar etmesiyle ilgilidir. Burada tekrar eden heceler düzen gereği 2 tekrar şeklinde

yazılmış ve simetrik yapı korunmuştur. Ayrıca meyanhanede yer alan "olmadıkça" kelimesinin zeminhâneye göre simetrik olmadığı izlenmiş ve söz konusu kelime simetrik yapıya göre değiştirilmiştir.

Şekil 5.49. Dügâh Beste: Güfte tekrarı

Dügâh bestede usûlün 2.tekrarının başına kelime bölünmelerini engellemek için *"âh"* lafzı eklemiştik. Eserin güfte tekrarının başına da düzen gereği *"âh"* lafzı eklenmiştir. Bir diğer düzenleme 3.tef'ilenin 4.heceleri ile ilgilidir. Simetrik yapıya göre zeminhânede yer alan *"dâğ, çî, dil, sön"* heceleri 2 kez tekrar ettiği için güfte tekrarında da bu tekrarın 2 kez olması uygun olmaktadır.

5.1.18.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.18. Dügâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*İzârın gül gül olmuş* **Mefâ'îlün Mefâ'î**	*bûseden dil dâğ dâğındır* **lün Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	*bûseden dil dâğ dâğındır* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
2.	*Hased ol bâğbân-ı*	*aşka kim gül-çîn-i bâğındır*	*aşka kim gül-çîn-i bâğındır*	A
3.	*Nümayân olmadıkça*	*subh-ı vuslat sönmesin yansın*	*subh-ı vuslat sönmesin yansın*	B
4.	*Fitil-i dâğ-ı fırkat*	*sînede ey dil çerâğındır*	*sînede ey dil çerâğındır*	A

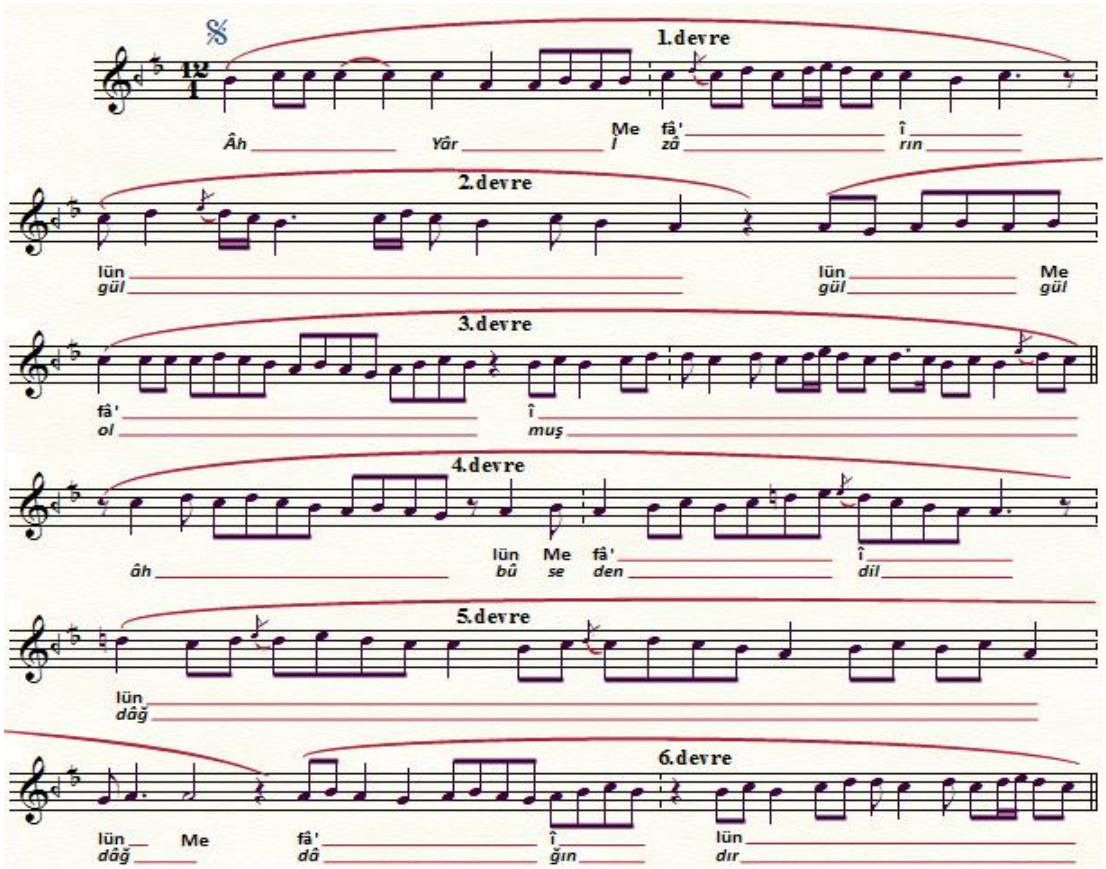
1.A + ($1A^1a$ +$1.A^2$) + $1.A^2c$)

2.A + ($2A^1a$ +$2.A^2b$ + $2.A^2c$)

3.B + ($3.B^1a$ +$3.B^2b$ + $3.B^2c$)

4.A + ($4.A^1a$ +$4.A^2b$ + $4.A^2c$)

5.1.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.50. Dügâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Dügâh bestenin bir mısrası, 2 tane Ağır Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır.1.Ağır çenber usûlünde; *"rın"* hecesinde çargâh, *"gül"* hecesinin ilkinde dügâh, *"muş"* hecesinde çargâh perdesiyle 3 devre oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 2.Ağır Çenber usûlünde *"dil"* hecesinde dügâh, *"dâğ"* hecesinin 2.tekrarında dügâh ve *"dır"* hecesinde çargâh perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir.

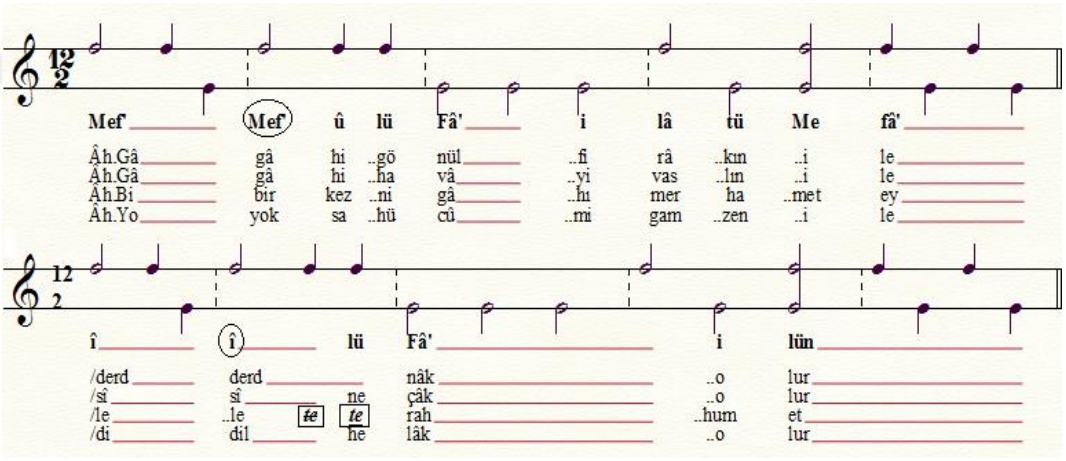
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 + = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.2. Çenber Usûlündeki Eserler

5.2.1. (Nihâvend Beste) *Gâhi gönül firâkın ile derd-nâk olur*

5.2.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.51. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nihâvend bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısım ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"*'dür.

Beste de uygulanan kalıp usûlün ilk kullanımında *"Mef'Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'"*, usûlün 2.tekrarında ise *"îlü Fâ'ilün"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 1.tef'ilenin ilk hecesinin ve 3. tef'ilenin 3.hecesinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Şiirin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. İlâveten veznin 3.tef'ilesindeki *"derd"* hecesindeki meddli kullanım dikkati çekmektedir. Meyânhânede ise, veznin 3.tef'ilesindeki *"le", "te"* hecelerinin simetrik yapıya göre

aynı düzende olmadığı gözlemlenmiştir. Burada yer alan heceler zeminhâne göz önünde bulundurularak simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiştir.

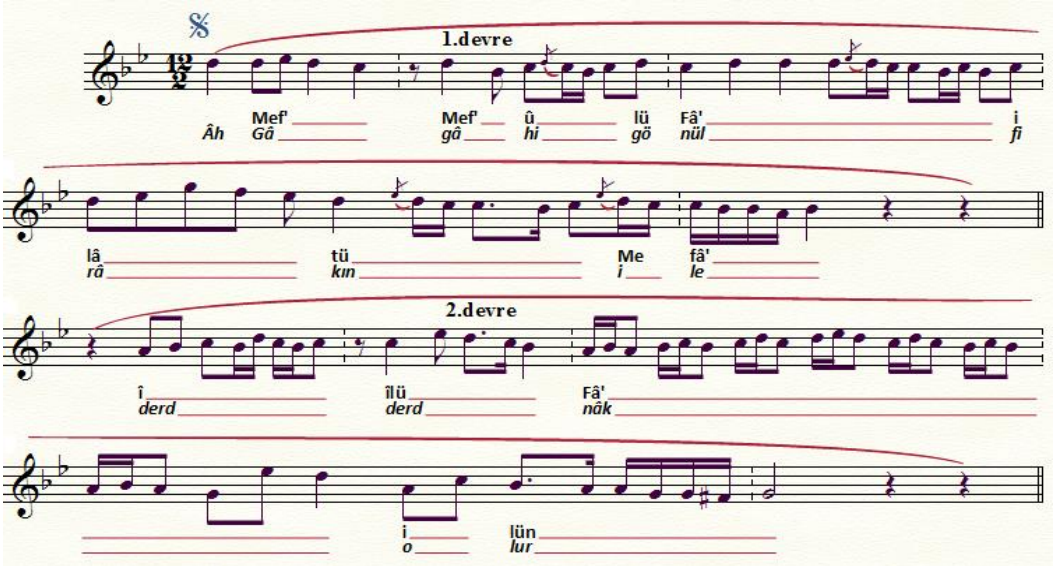
5.2.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.19. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Gâhi gönül firâkın ile derd-nâk olur* **Mef ‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün**	A
T1	**Her çi bâdâbad ile eyyâm olur** **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	**B**
2.	*Gâhi hevâ-yı vaslın ile sîne-çâk olur*	A
T1	**Her çi bâdâbad ile eyyâm olur**	**B**
3.	*Bir kez nigâh-ı merhamet eyle terahhum et*	C
T1	**Her çi bâdâbad ile eyyâm olur**	**D**
4.	*Yoksa hücûmi-i gamzen ile dil helâk olur*	A
T1	**Her çi bâdâbad ile eyyâm olur**	**B**

1.A + T1.B + 2.A + T1.B + 3.C + T1.D + 4.A + T1.B

5.2.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.52. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nihâvend bestenin bir mısrası, 2 tane Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 2 devreden oluşmaktadır.

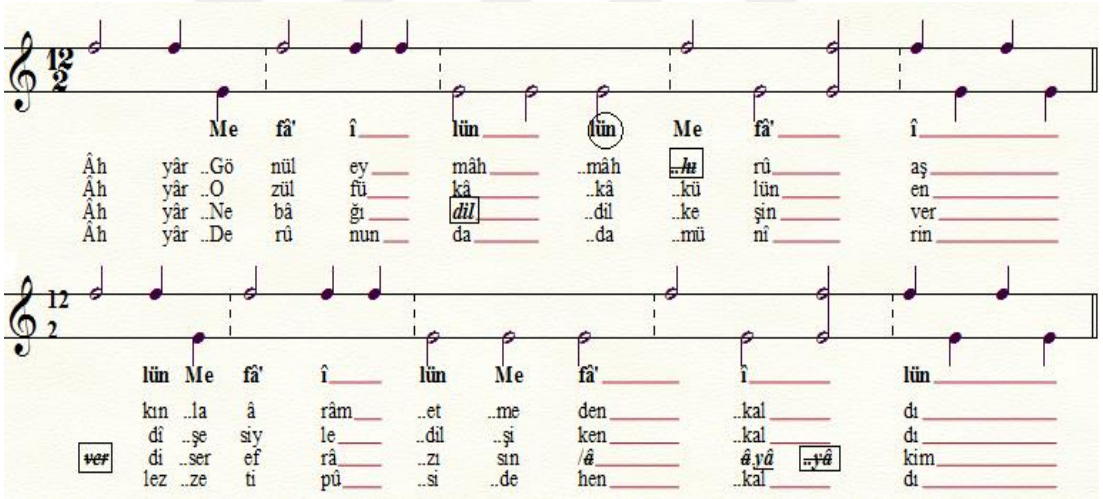
Çenber usûlünün ilkinde; *"le"* hecesinde kürdî, bir mısranın tamamlandığı 2 Çenber usûlünde; *"lur"* hecesinin sonunda râst perdesiyle 2 devre oluşumu izlenmiştir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, lafzî terennüm kısmında 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.2.2. (Müsteâr Beste) *Gönül ey mah-rû aşkınla ârâm etmeden kaldı*

5.2.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.53. Müstâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Müsteâr bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısım ise 1 usûlle tamamlanmıştır. Bestede kullanılan vezin kalıbı *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"*'dür.

Beste de uygulanan kalıp usûlün ilk kullanımında *"Mefâ'îlünlün Mefâî"*, usûlün 2.tekrarında ise *"lün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* şeklindedir. Vezindeki bu uygulama 1.tef'ilenin 4. hecesinin tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Şiirin zeminhânesini oluşturan mısralarda simetrik bir dağılım görülmektedir. Bununla beraber 1.mısrada yer alan *"mâh-rû"* kelimesi açık hece ihtiyacından dolayı *mâhırû"* şeklinde yer almaktadır. Güftenin anlaşılabilir olması açısından, söz konusu kelime düzeltilerek nota üzerine *"mâh-rû"* şeklinde yazılmıştır. Meyânhânede ise, veznin 1.,2.ve 4.tef'ilelerindeki hecelerin simetrik yapıya göre aynı düzende olmadığı gözlemlenmiştir. Burada yer alan *"dil, ver, â, yâ"* heceleri zeminhâne göz önünde bulundurularak simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiştir.

5.2.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.20. Müsteâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Gönül ey mah-rû aşkınla ârâm etmeden* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'**	*kaldı* **îlün**	*kaldı* **îlün**	A
T1	**Âh ömrüm cânım efendim amân yâr**			**B**
2.	*O zülf ü kâkülün endişesiyle dil şiken*	*kaldı*	Kaldı	A
T1	**Âh ömrüm cânım efendim amân yâr**			**B**
3.	*Ne bâğ-ı dilkeşin verd-i ser-efrâzısın*	*âyâ kim*	*âyâ kim*	C
T1	**Âh ömrüm cânım efendim amân yâr**			**D**
4.	*Derûnıunda Münîr'in lezzet-i pûs-ı dehen*	*kaldı*	*Kaldı*	A
T1	**Âh ömrüm cânım efendim amân yâr**			**B**

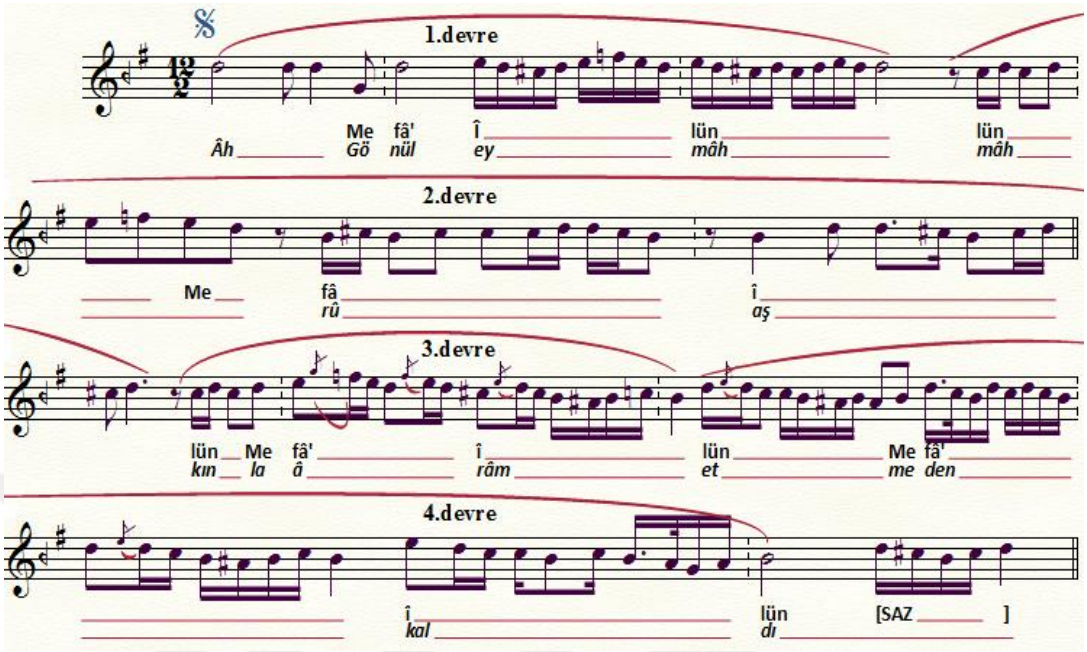
1.A + (1.A.^{1}a +1.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba+ 1.A^{2}b]

2.A + (2.A.^{1}a +2.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba+ 2.A^{2} b]

3.C + (3.C^{1}a +3.C^{2}b) + T1.D [T1.Da + 3.A^{2}b]

4.A + (4.A^{1}a +4.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^{2}b]

5.2.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.54. Müsteâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

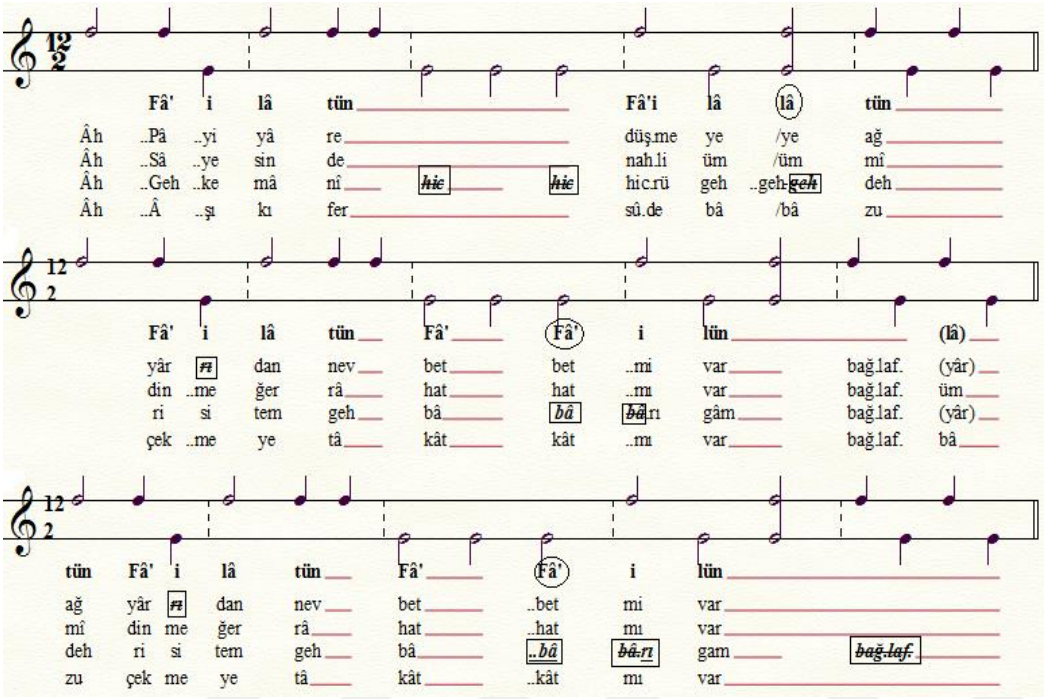
Müsteâr bestenin bir mısrası, 2 tane Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. 1 mısranın tamamlandığı 1.ve 2. Çenber usûlünde; *"mâh"* hecesinin ilkinde nevâ, *"aş"* hecesinde nevâ, *"râm"* hecesinde segâh, *"dı"* hecesinde segâh perdesiyle 4 devre oluşumu izlenmektedir. Eserin 2.Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından oluşmaktadır.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, lafzî terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda kısmında 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.2.3. (Pençgâh Beste) *Pây-i yâre düşmeye ağyârdan nevbet mi var*

5.2.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.55. Pençgâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Pençgâh bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Bu eserde usûlün 2.tekrarının sonunda güfte tekrarının başladığı ve Çenber usûlünün 3.tekrarının sonuna kadar devam ettiği görülmektedir. Bu kullanım şekli diğer eserlerde tesadüf etmediğimiz bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle bir kullanımın, usûlün 3.tekrarında yer alan kelimeleri bölmemek için yapıldığı düşüncesindeyiz. Aksi halde 2.satırda *"mîdin*", 4.satırda *"zu çekmeye"* gibi anlamsız bir okuma söz konusu olacakken, usûlün 2.tekrarında, bağlantı lafzından sonra gelen güfte tekrarlarının ilk heceleri eklenerek mananın bütünlüğü korunmuştur. 1.ve 2.mısraların güfte tekrarlarının başına *"yâr"* lafzının eklenmesi ve usûlün 3.tekrarında herhangi bir kelime bölünmesinin olmaması da bu fikri destekler niteliktedir.

1.mısrada *"yâr"* hecesindeki medd kullanımından dolayı açık heceye ihtiyaç duyulmuş ve güfteye *"yârı"* şeklinde ekleme yapılmıştır. Dolayısıyla burada yer alan

“rı” hecesi kaldırılmıştır. Ayrıca *“hic”,”geh”,”bâ”,”rı”* heceleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş, 3.mısranın sonunda yer alan bağlantı lafzı kaldırılmıştır.

5.2.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.21. Pençgâh Beste'nin form yönünden incelenmesş

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Pây-i yâre düşmeye* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâ**	*ağyârdan nevbet mi var* **tün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*ağyârdan nevbet mi var* **tün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
2.	*Sayesinde nahl-i*	*ümmîdin meğer râhat mi var*	*ümmîdin meğer râhat mı var*	A
3.	*Geh kemân-ı hicr ü geh*	*dehr-i sitem geh bâr-ı gâm*	*dehr-i sitem geh bâr-ı gâm*	B
4.	*Âşık-ı fersude*	*bâzu sînede ey dil çerâğındır*	*bâzu sînede ey dil çerâğındır*	A

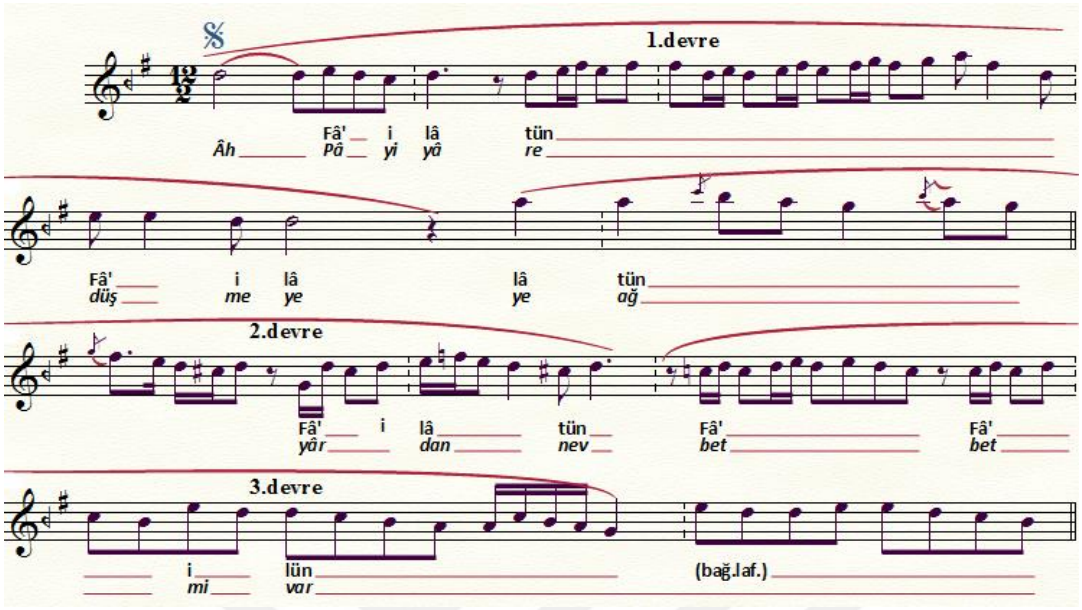
$1.A + (1A^{1}a + 1.A^{2}) + 1.A^{2}c)$

$2.A + (2A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c)$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b + 3.B^{2}c)$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c)$

5.2.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.56. Pençgâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Pençgâh bestenin bir mısrası, 2 tane Çenber usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 1.ve 2. Çenber usûlünde; *"ye"* hecesinde nevâ, *"nev"* hecesinde nevâ, *"var"* hecesinde rast perdesiyle 3 devre oluşmaktadır. Eserin 2.Çenber usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından oluşmaktadır.

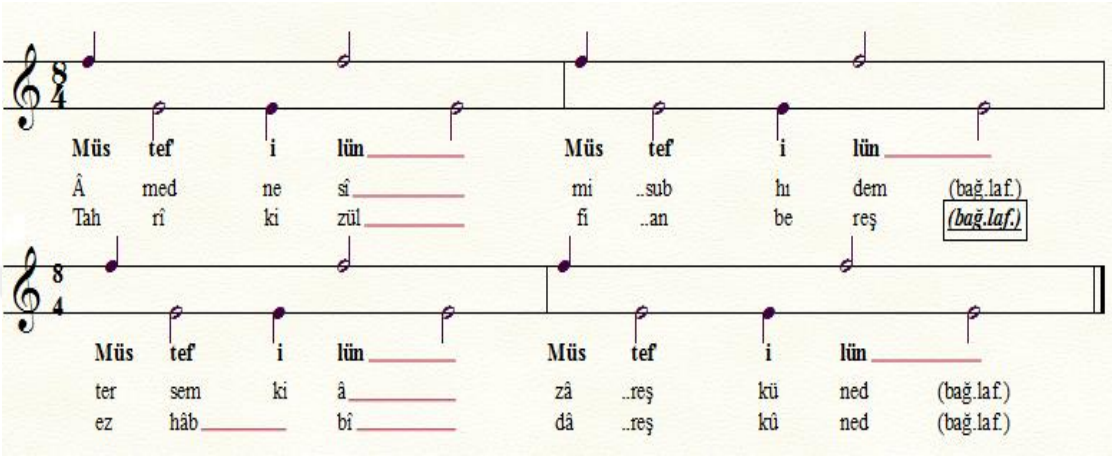
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarının olduğu kısmında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.3. Ağır Düyek Usûlündeki Eserler

5.3.1. (Rast Nakış Beste) *Âmed nesimi subh u dem*

5.3.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.57. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Râst bestenin söz-usûl-vezin dağılımı yukarıdaki gibidir. Güftede kullanılan vezin kalıbı *"Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün"* dür. Eserde hece tekrarları bulunmadığından vezin kalıbı aynı şekilde kullanılmıştır.

Her mısra, usûlün 8 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Nakış formunda olan eserin iki mısrasından sonra gelen bir güfte tekrarı, ikâî terennüm, güfte tekrarı, ikâî terennüm ve son olarak güfte tekrarı yer almaktadır. Bestede usûlün 34 kez kullanımı tespit edilmiştir.

Güftenin 1.ve 2.mısralardaki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir dağılım görülmektedir. Fakat 2.mısrada, veznin 2.tef'ilesinin sonunda simetrik yapıya göre eklenmesi beklenen bağlantı lafzı kısmı yer almamaktadır. Düzen gereği söz konusu kısma bağlantı lafzı eklenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

5.3.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.22. Rast Bestenin from yönünden incelenmesi

RAST BESTE					
		a	b	c (tekrarlı)	
Mısra		1	2	3	Ezgi
1.		*Âmed Nesîm-i subh-ı dem* **Müstef'ilün** **Müstef'ilün**	*Tersem ki âzâreş küned* **Müstef'ilün** **Müstef'ilün**	*tersem ki zâreş küned* **Müstef'ilün** **Müstef'ilün**	A
2.		*Tahrîk-i zülf-i anbereş*	*ez-hâb-ı bîdâreş*	*ez-hâb-ı bîdâreş*	**B**
T1	**a**	**Ten nâ dir nâ det te re dil li ney**			**C**
	b	**Te ne ni tâ dir ney te ne ni tâ dir ney dir ney dir ney**			
	c	**Ye le li ye le lâ ye le li ye le lâ dost ye le li ye le lâ ye le li ye le lâ dost**			

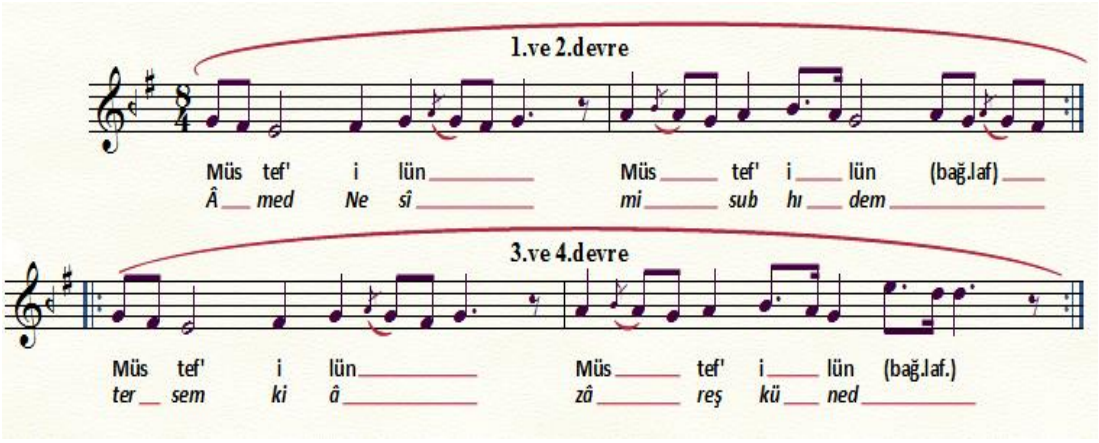
1.A (1A[1]a + 1.A[2]a + 1.A[2]b + 1.A[2]b**‘)**

2.B (2B[1]a + 2.B[1]a**‘** + 2.B[2]c + 2.A[1]b**)**

T1.C [T1.C[1]a + T1C[1]a‘ + T1.C[2]b]

2.B (2B[2]b + 2.B[2]c’) + T1.D (T1.Da T1.Da‘+ 2.B[2]c‘ + 2.B[2]b**)**

5.3.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.58. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nakış formunda olan eserin güftesinin ilk yarısında ve ikinci yarısının sonunda röpriz kullanımı,2.mısradaki güftenin ilk yarısında dolap kullanımı görülmektedir. Ardından

2.mısranın güftesinin 2.yarısı hem kendi mısrasında hem de her terennümden sonra tekrar etmektedir. Terennüm kısmıda iki mısradan sonra gelmektedir.

Rast bestenin bir mısrası, 8 tane Ağır Düyek usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin 1.mısrasındaki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Ağır Düyek usûlünün 2.tekrarında *"dem"* hecesinde rast, 4.tekrarında *"dem"* hecesinde rast, 6.tekrarında *"ned"* hecesinde rast ve 8.tekrarında *"ned"* hecesinde rast perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ağır Düyek usûlünün 8.tekrarının sonunda yer alan 3 dörtlük nota ise bağantı lafzından ibaretir.

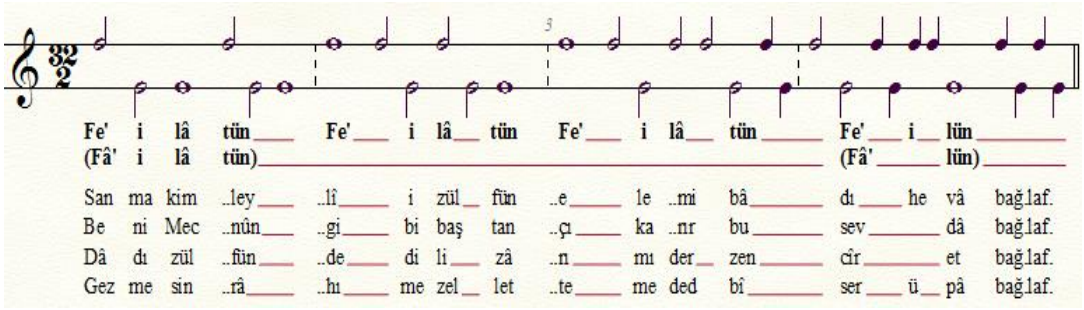
Eserin iki mısrasının ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin 1.mısrasında 8, 2.mısrasında 8, güfte tekrarının olduğu kısımda 8, ikâî terennüm kısımında 12 olmak üzere toplamda 8 + 8 + 8 + 12 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.4. Ağır Hafif Usûlündeki Eserler

5.4.1. (Şehnâz Beste) *Sanma kim leylî-i zülfün elemi bâd-ı hevâ*

5.4.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.59. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Şiirde söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Eserde

kelime tekrarları bulunmamaktadır. Bu yüzden eserde uygulanan yapı *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"* şeklindedir.

Eserin hece dağılımlarına bakıldığında genelde simetrik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Fakat 2.mısranın ve 4.mısranın sonunda yer alan *"sev"* ve *"cîr"* hecelerinden sonra açık hece ihtiyacı olduğundan dolayı vezin *"Fâ'lün"* şeklinde tamamlanmıştır. Buna ilâveten veznin ilk tef'ilesine denk gelen hecelerin kapalı hece olmasından dolayı *"Fâ'ilâtün"* şeklinde yazılması uygun olmaktadır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm kısımları da 1 usûlle tamamlanmaktadır

5.4.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.23. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Sanma kim leylî-i zülfün elemi bâd-ı hevâ* **Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'ilâtün) (Fâ'lün)**	A
T1	**Amân amân ey yüzü gül, saçı sünbül, dili bülbülüm amân yâr yâr sana can fedâ**	**B**
2.	*Beni Mecnûn gibi baştan çıkarır bu sevdâ*	A
T1	**Amân amân ey yüzü gül, saçı sünbül, dili bülbülüm amân yâr yâr sana can fedâ**	**B**
3.	*Dâd-ı zülfünde dil-i zârımı der-zencîr et*	C
T1	**Amân amân ey yüzü gül, saçı sünbül, dili bülbülüm amân yâr yâr sana can fedâ**	**B**
4.	*Gezmesin râh-ı mezellette meded bî ser ü pâ*	A
T1	**Amân amân ey yüzü gül, saçı sünbül, dili bülbülüm amân yâr yâr sana can fedâ**	**B**

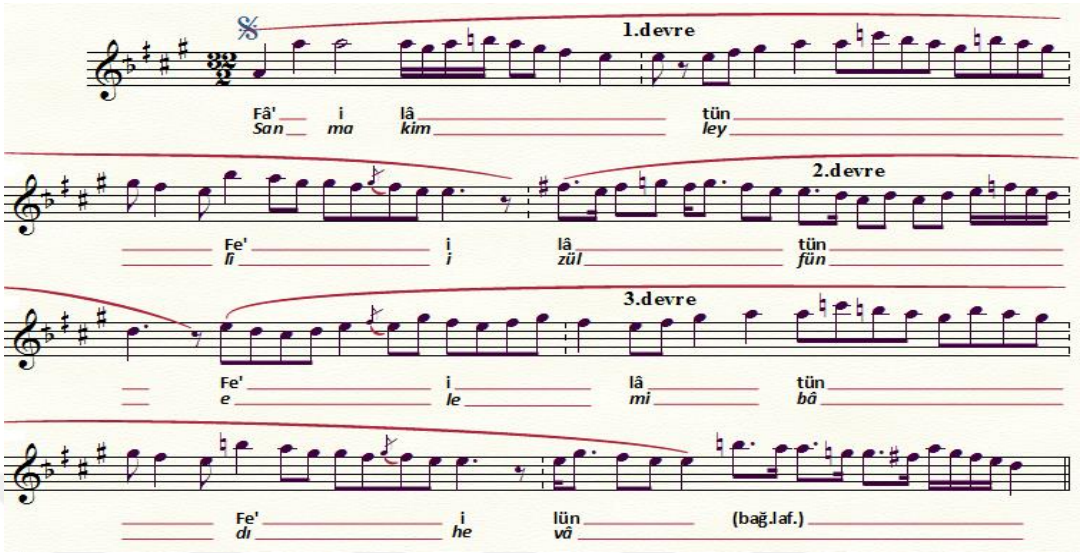
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.60. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

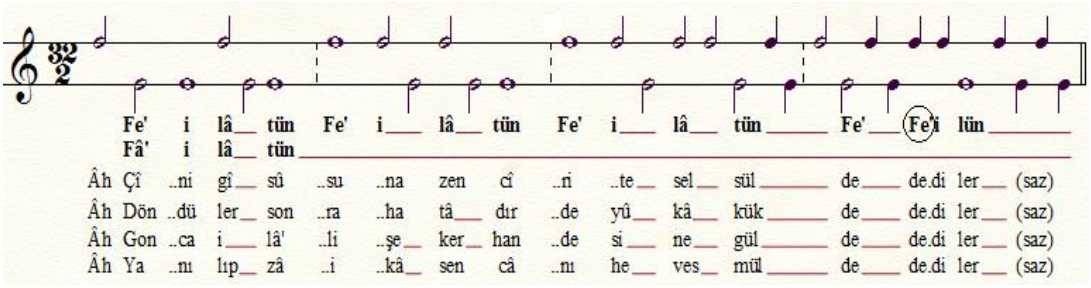
Şehnâz makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"i"* hecesinde hüseyni, *"fün"* hecesinde nevâ ve *"vâ"* hecesinde hüseyni perdesiyle 3 devre oluşumu yer almaktadır. Ağır Hafif usûlünün sonunda yer alan 5 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.2. (Sûzidilâra Beste) *Çîn-i gîsûsuna zencîr-i teselsül dediler*

5.4.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.61. Sûzidilâra Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Eserde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Şiirin bütün mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Eserde görülen vezin uygulaması *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün"* şeklindedir. Ayrıca veznin ilk tef'ilesine den gelen bazı hecelerin kapalı olmasından dolayı bazı mısralar *"Fâ'ilâtün"* şeklinde olmaktadır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâî terennüm ve akabinde yer alan güfte tekrarları da 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.24. Sûzidilâra Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Çîn-i gîsûsuna zencîr-i teselsül* **Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün)**	*dediler* **Fe'îlün**	*dediler* **Fe'îlün**	A
T1	**Âh belî yârim belî mîrim yâr-i men amân amân amân âh**			**B**
2.	*Döndüler sonra hatâdır deyü kâkül*	*dediler*	dediler	A
T1	**Âh belî yârim belî mîrim yâr-i men amân amân amân âh**			**B**
3.	*Gonca-i lâ'l-i şeker-handesine gül*	*der iken*	*der iken*	C
T1	**Âh belî yârim belî mîrim yâr-i men amân amân amân âh**			**B**
4.	*Yanılıp zâ'ikâ sencân-ı heves mül*	*dediler*	*dediler*	A
T1	**Âh belî yârim belî mîrim yâr-i men amân amân amân âh**			**B**

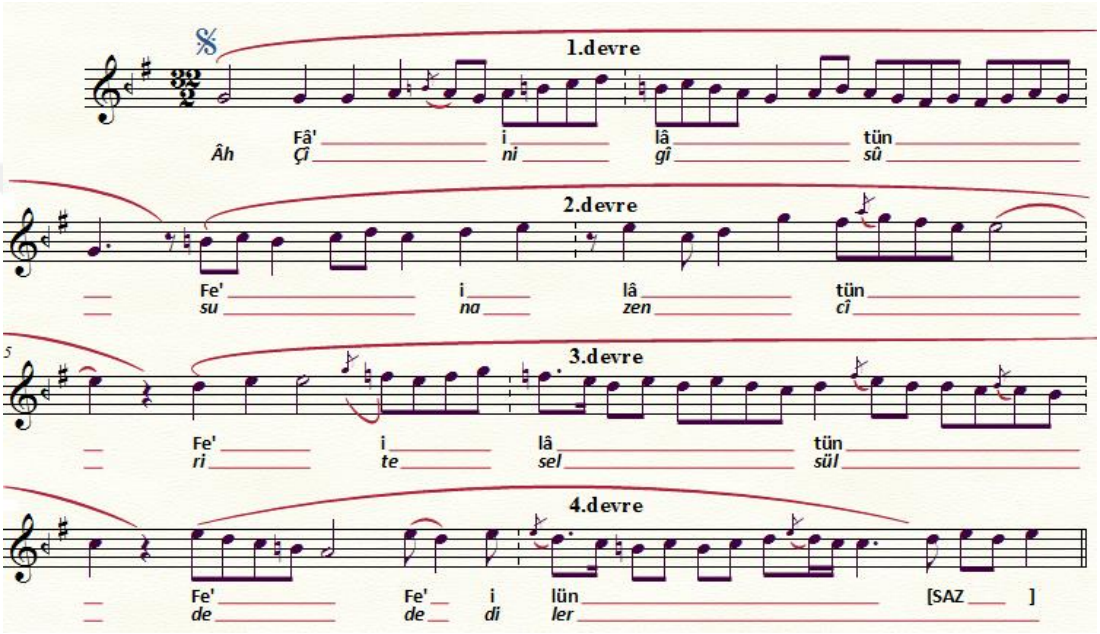
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 1.A^{2}c]$

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B [T1Ba + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.4.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.62. Sûzidilâra Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

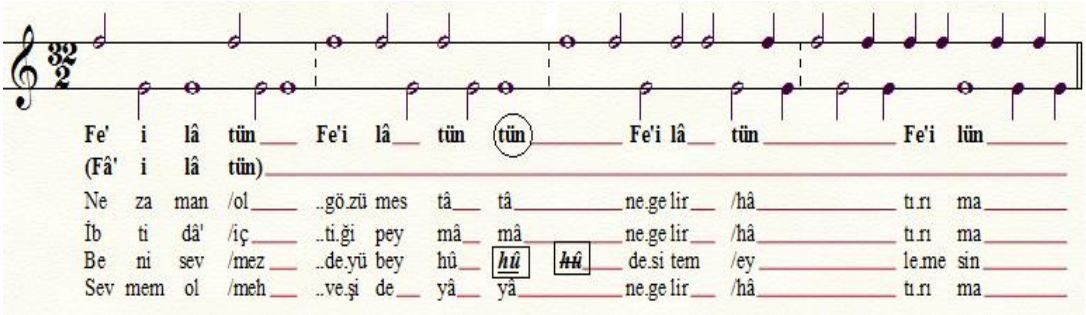
Sûzidilâra makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"sû"* hecesinde rast, *"cî"* hecesinde hüseyni, *"sül"* hecesinin sonunda çargâh, *"ler"* hecesinde çargâh perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir. Ağır Hafif usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kıamında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.3. (Pesendîde Beste) *Ne zaman ol gözü mestâne gelir hatırıma*

5.4.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.63. Pesendîde Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Eserde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde görülen vezin uygulaması ise *"Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün"* şeklindedir. Yani veznin 2.tef'ilesininin 4.hecesi olan *"tün"*ün tekrar etmesi söz konusudur. Ayrıca veznin ilk tef'ilesine den gelen bazı hecelerin kapalı olmasından dolayı bazı mısralar *"Fâ'ilâtün"* şeklinde olmaktadır

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm kısımları da 1 usûlle tamamlanmaktadır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhanede yukarıdaki yapı gereği tekrar etmesi gereken *"hû"* hecesi farklı bir nota birimde yazılmış olup simetrik yapının bozulmasına neden olmuştur. Dolayısıyla *"hû"* hecesi simetrik yapıya göre uygun nota biriminin altına yerleştirilmiş ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

5.4.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.25. Pesendîde Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	
Mısra	1	2	Ezgi
1.	*Ne zaman ol gözü mestâne* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ (Fâ‘ilâtün)**	*gelir hatırıma* **ilâtün Fe‘ilün**	A
T1	**Ben seni ey bî-menendim cümleden âlâ beğendim âmân yâr yâr amân belî yâr-i men**		**B**
2.	*İbtidâ içtiği peymâne*	*gelir hatırıma*	A
T1	**Ben seni ey bî-menendim cümleden âlâ beğendim âmân yâr yâr amân belî yâr-i men**		**B**
3.	*Beni sevmez deyü beyhûde*	*sitem eylemesün*	C
T1	**Ben seni ey bî-menendim cümleden âlâ beğendim âmân yâr yâr amân belî yâr-i men**		**B**
4.	*Sevmem ol meh-veşi de yâ ne*	*gelir hatırıma*	A
T1	**Ben seni ey bî-menendim cümleden âlâ beğendim âmân yâr yâr amân belî yâr-i men**		**B**

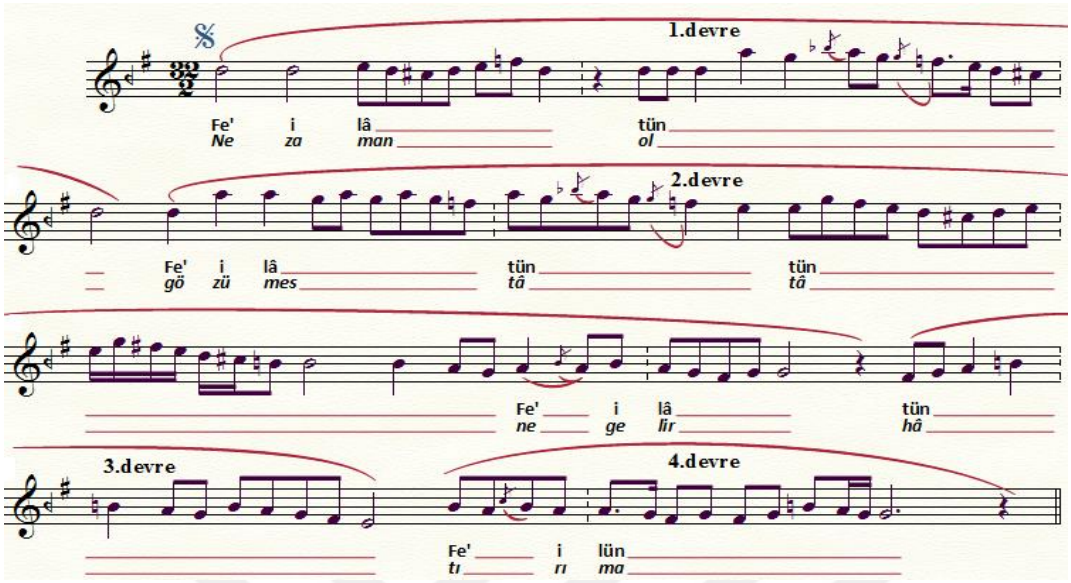
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B$

5.4.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.64. Pesendîde Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

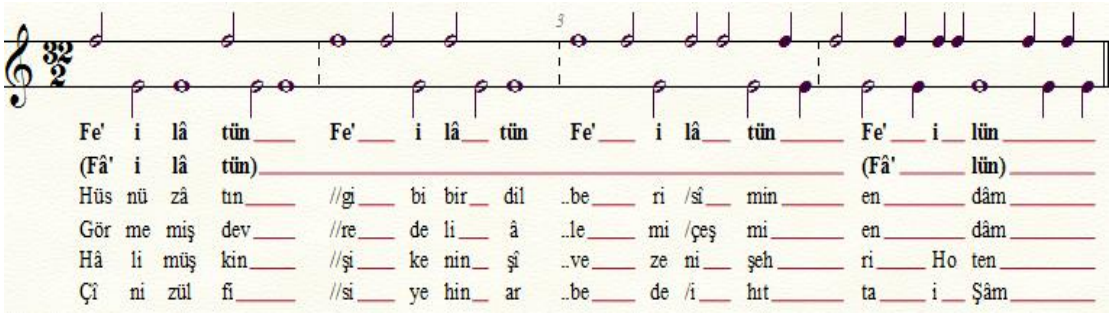
Pesendîde makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"ol"* hecesinde nevâ, *"lir"* hecesinde râst, *"hâ"* hecesinde hüseyni aşîrân ve *"ma"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennümün olduğu kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.4. (Şevkefzâ Beste) *Hüsn ü zâtın gibi dilber-i sîmin-endâm*

5.4.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.65. Şevkefzâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde görülen vezin uygulaması ise *"Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün (Fâ'ilâtüntün) Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün (Fâ'lün)"*şeklindedir. Yani veznin 2.tef'ilesinin "tün" hecesinin tekrar etmesi söz konusudur. Ayrıca veznin ilk tef'ilesine denk gelen bazı hecelerin kapalı olmasından dolayı bu mısralar *"Fâ'ilâtün*" şeklinde olmaktadır. Veznin son tef'ilesine denk gelen bazı hecelerin açık heceye ihtiyacı olması sebebiyle de söz konusu vezni *"Fâ'lün"* şeklinde de göstermek uygun olmaktadır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhanede yukarıdaki yapı gereği tekrar etmesi gereken *"hû"* hecesi farklı bir nota birimde yazılmış olup simetrik yapının bozulmasına neden olmuştur. Dolayısıyla *"hû"* hecesi olması gereken nota biriminin altına yerleştirilmiş ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm kısımları da 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.26. Şevkefzâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Hüsn ü zâtın gibi dilber-i sîmin-endâm* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün** **(Fâ‘ilâtün) (Fâ‘lün)**	A
T1	**Gel a cânım nev-civânım rûy-ı mâhım** **Mû-meyânım yâr yâr belî şâh-ı men**	**B**
2.	*Görmemiş devr edeli âlemi çeşm-i eyyâm*	A
T1	**Gel a cânım nev-civânım rûy-ı mâhım** **Mû-meyânım yâr yâr belî şâh-ı men**	**B**
3.	*Hâl-i müşkîn-şikenin şîve-zen-i şehr-i Hoten*	C
T1	**Gel a cânım nev-civânım rûy-ı mâhım** **Mû-meyânım yâr yâr belî şâh-ı men**	**B**
4.	*Çîn-i zülf-i siyehin arbede-i hıtta-i Şâm*	A
T1	**Gel a cânım nev-civânım rûy-ı mâhım** **Mû-meyânım yâr yâr belî şâh-ı men**	**B**

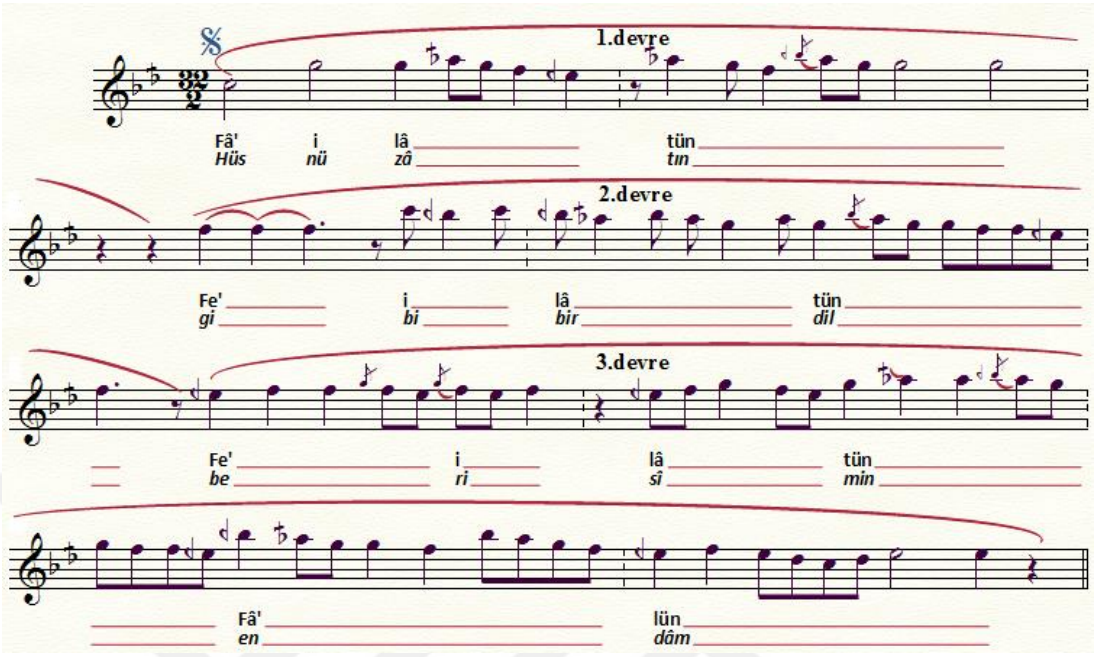
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.66. Şevkefzâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

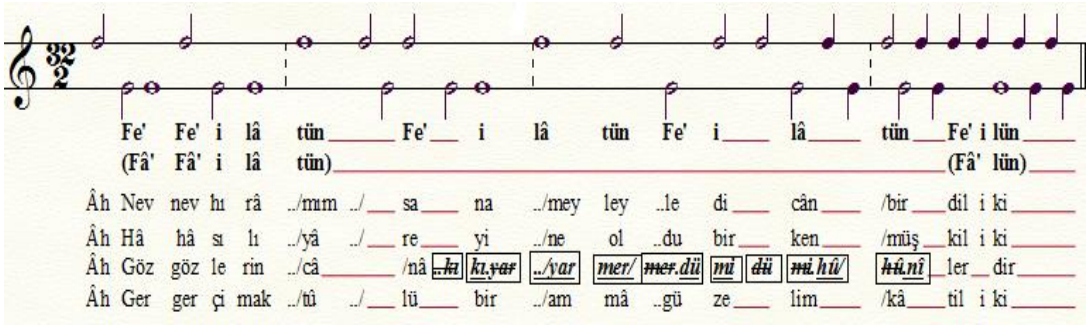
Şevkefzâ makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"tın"* hecesinde gerdâniye, *"dil"* hecesinde acem, *"dâm"* hecesinde hüseyni perdesiyle 3 devre oluşmaktadır.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.5. (Rast Beste) *Nev-hırâmım sana meyleyledi cân bir dil iki*

5.4.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.67. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde görülen vezin uygulaması ise *"Fe'Fe'ilâtün (Fâ'Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)"* şeklindedir. Yani bu uygulamada veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrar etmesi söz konusudur. Ayrıca veznin ilk tef'ilesine denk gelen bazı hecelerin kapalı olmasından dolayı bu mısralar *"Fâ'ilâtün*" şeklinde olmaktadır. Veznin son tef'ilesine denk gelen bazı hecelerin açık heceye ihtiyacı olması sebebiyle de söz konusu vezin *"Fâ'lün"* şeklinde de göstermek uygun olmaktadır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhanede yer alan kelimelerin simetrik yapıya uygun bir dağılım göstermediği izlenmiştir. Bu yüzden veznin 2.ve3.tef'ilelerinde yer alan *"kıyar merdüm-i hûnî"* kelimeleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerinin altına yazılmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâî terennüm kısımları da 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.27. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Nev-hırâmım sana meyleyledi cân bir dil iki* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (Fâ‘ilâtün) (Fâ‘lün)**	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le lel li ye le li ye le lel li le le le le le le lel li yâr yâr yâr belî yâr-i men**	**B**
2.	*Hâsılı yâre yine oldu birken müşkül iki*	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le lel li ye le li ye le lel li le le le le le le lel li yâr yâr yâr belî yâr-i men**	**B**
3.	*Gözlerin cânâ kıyar merdûm-i hûnîlerdir*	C
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le lel li ye le li ye le lel li le le le le le le lel li yâr yâr yâr belî yâr-i men**	**D**
4.	*Gerçi maktûlü bir ammâ güzelim kâtil iki*	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le lel li ye le li ye le lel li le le le le le le lel li yâr yâr yâr belî yâr-i men**	**B**

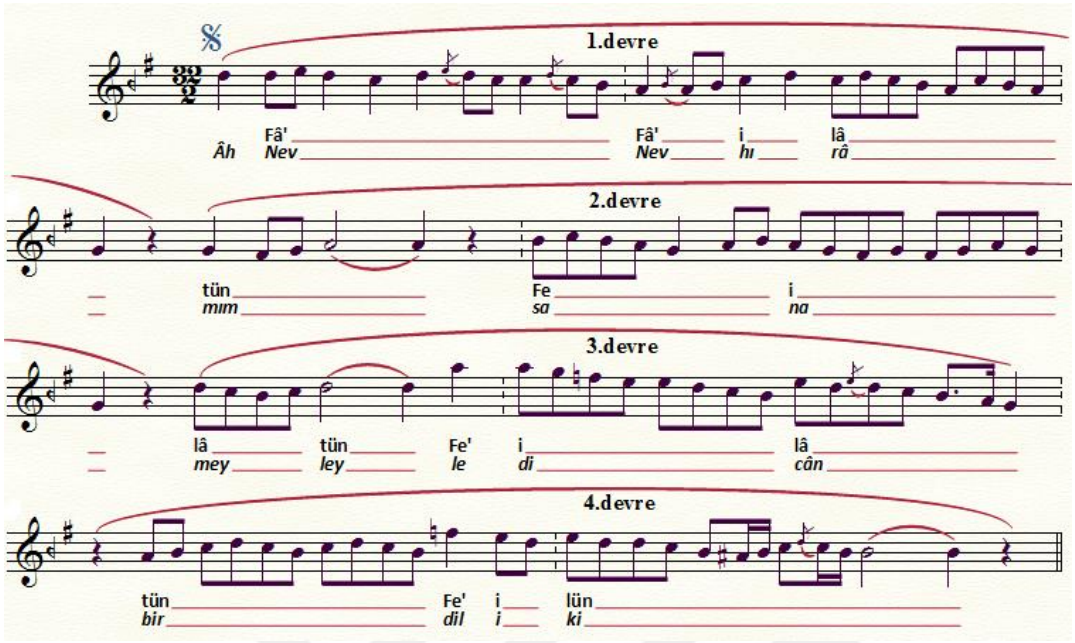
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.D

4.A + T1.B

5.4.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.68. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

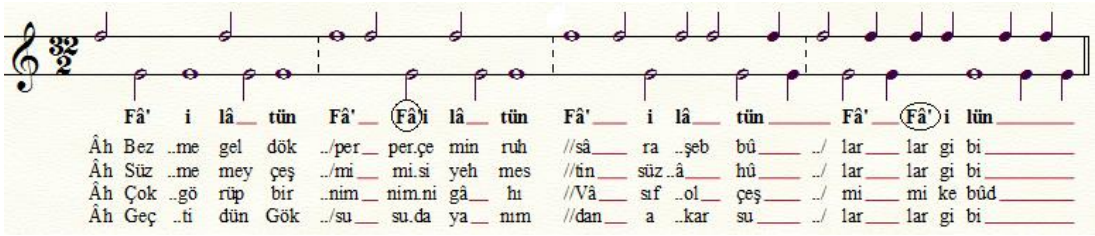
Râst makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"râ"* hecesinde rast, *"na"* hecesinde rast, *"cân"* hecesininde rast ve *"ki"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu izlenmiştir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennüm kısmında 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.6. (Nihâvend Beste) *Bezme gel dök perçemin ruhsâra şebbûlar gibi*

5.4.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.69. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nihâvend bestede *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde görülen vezin uygulaması ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir. Yani veznin 2.ve 4.tef'ilesine denk gelen ilk hecelerin tekrar etmesi söz konusudur.

Şiirin hem zeminhâne hem de meyânhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî ve ikâi lafızlardan oluşan terennüm kısımları da 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.6.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.28. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Bezme gel dök perçemin ruhsâra şebbûlar gibi* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Âh nev-civânım âh cânânım gül-fidânım amân amaân cânım yâ lâ yel lel le li âh belî şâh-ı men**	**B**
2.	*Süzme mey çeşm-i siyeh-mestin süz âhûlar gibi*	A
T1	**Âh nev-civânım âh cânânım gül-fidânım amân amaân cânım yâ lâ yel lel le li âh belî şâh-ı men**	**B**
3.	*Çok görüp bir nîm-nigâhı Vâsıf ol çeşm-i kebûd*	C
T1	**Âh nev-civânım âh cânânım gül-fidânım amân amaân cânım yâ lâ yel lel le li âh belî şâh-ı men**	**B**
4.	*Geçti dün Göksu'da yanımdan akarsular gibi*	A
T1	**Âh nev-civânım âh cânânım gül-fidânım amân amaân cânım yâ lâ yel lel le li âh belî şâh-ı men**	**B**

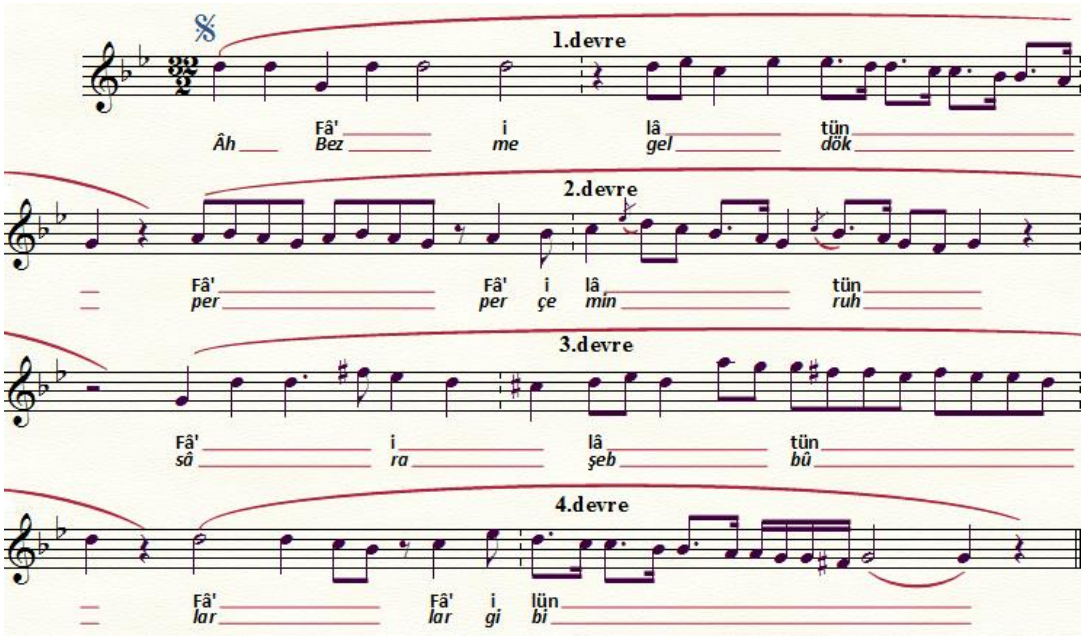
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.6.3. Usûl- Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.70. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

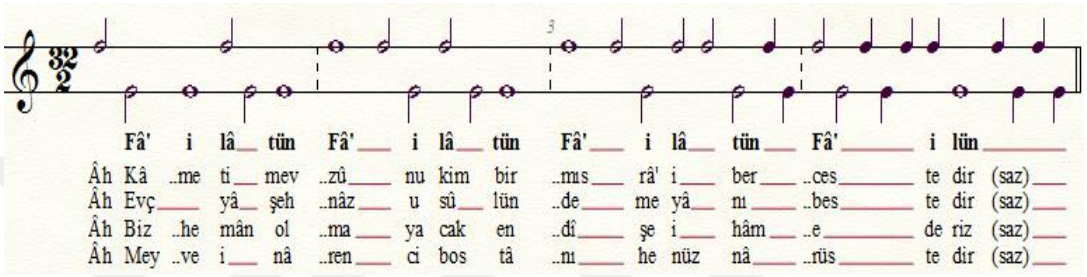
Nihâvend makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"dök"* hecesinde rast, *"rûh"* hecesinde rast, *"bû"* hecesinde neva ve *"bi"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu izlenmiştir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.7. (Evcârâ Beste) *Kâmet-i mevzunu ki bir mısrâ'ı bercestedir*

5.4.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.71. Evcârâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Evcârâ bestede *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilü*n" vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu eserde hece tekrarlarına rastlanmadığı için söz konusu vezin aynı şekilde uygulanmıştır.

Şiirin hem zeminhâne hem de meyânhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Yalnızca 2.mısrada yer alan *"Evç"* kelimesi açık heceye ihtiyaç duyduğundan meddli olarak uzatılmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm ve güfte tekrarlarından oluşan kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.7.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.29. Evcârâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Kâmet-i mevzunu ki bir mısra'-ı* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâ**	*bercestedir* **tün Fâ'ilün**	*bercestedir* **tün Fâ'ilün**	A
T1	**Gonca dehânım, mû-meyânım gel efendim tâze civânım amân amân**			**B**
2.	*Evc yâ şehnâz usûlünde meyânı*	*bestedir*	*bestedir*	A
T1	**Gonca dehânım, mû-meyânım gel efendim tâze civânım amân amân**			**B**
3.	*Biz hemân olmayacak endişe-i hâm*	*eyleriz*	*eyleriz*	C
T1	**Gonca dehânım, mû-meyânım gel efendim tâze civânım amân amân**			**B**
4.	*Meyve-i nârenc-i bostânı henüz*	*nâ-rüstedir*	*nâ-rüstedir*	A
T1	**Gonca dehânım, mû-meyânım gel efendim tâze civânım amân amân**			**B**

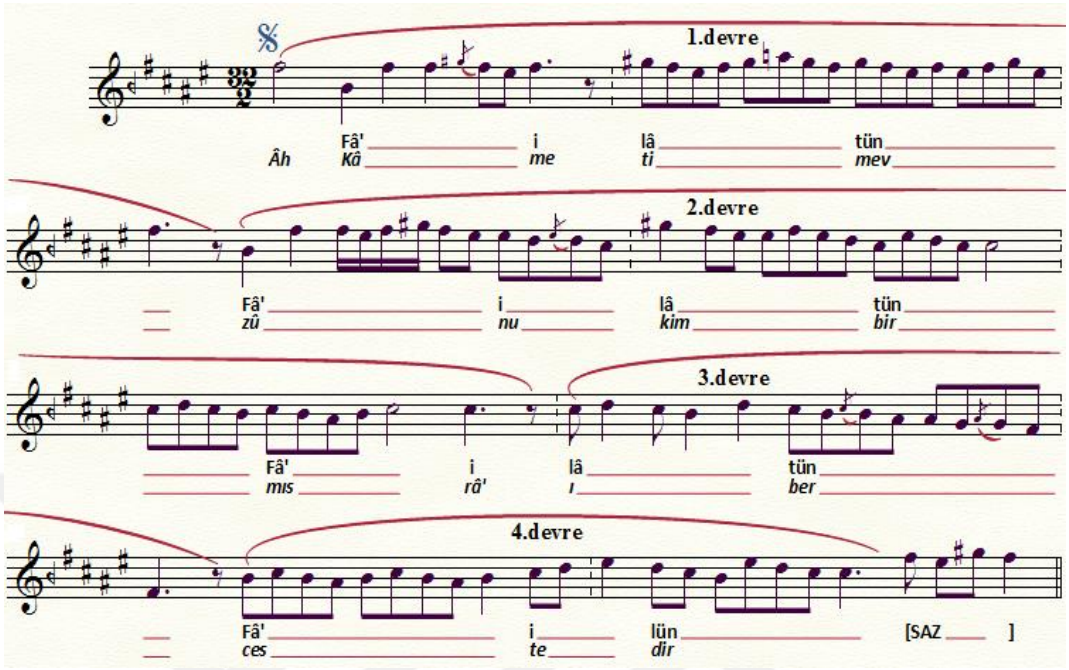
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B + [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.4.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.72. Evcârâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

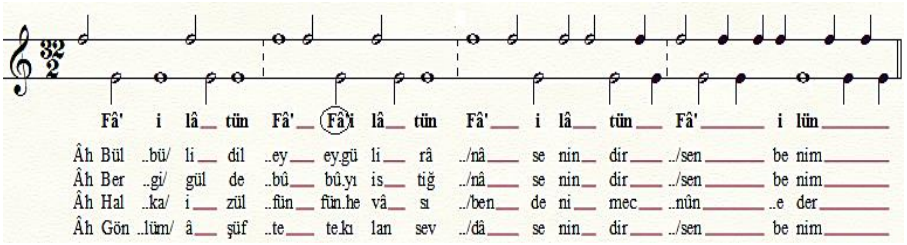
Evcâra makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"mev"* hecesinde evc, *"râ'"* hecesinde nim hicâz, *"ber"* hecesinde ırak, *"dır"* hecesinde nim hicâz perdesiyle 4 devre oluşumu izlenmiştir. Ağır Hafif usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.8. (Bayâti Arabân Beste) *Bülbül-i dil ey gül-i râ'nâ senindir sen benim*

5.4.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.73. Bayâti Arabân Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bâyâti Arâbân bestede *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* şeklinde olmaktadır.

Şiirin hem zeminhâne hem de meyânhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennüm kısmı da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.8.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.30. Bayâti Arabân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	
Mısra	1	2	Ezgi
1.	*Bülbül-i dil ey gül-i râ'nâ* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'**	*senindir sen benim* **ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Âh benim cânım âh cenânım Mihribânım amân amân sen benimsin sen benimsin sen benim**		**B**
2.	*Berg-i gülde bûy-ı istiğnâ*	*senindir sen benim*	A
T1	**Âh benim cânım âh cenânım Mihribânım amân amân sen benimsin sen benimsin sen benim**		**B**
3.	*Halka-i zülfün hevâsı*	*bendeni mecnûn eder*	C
T1	**Âh benim cânım âh cenânım Mihribânım amân amân sen benimsin sen benimsin sen benim**		**B**
4.	*Gönlüm âşüfte kılan sevdâ*	*senindir sen benim*	A
T1	**Âh benim cânım âh cenânım Mihribânım amân amân sen benimsin sen benimsin sen benim**		**B**

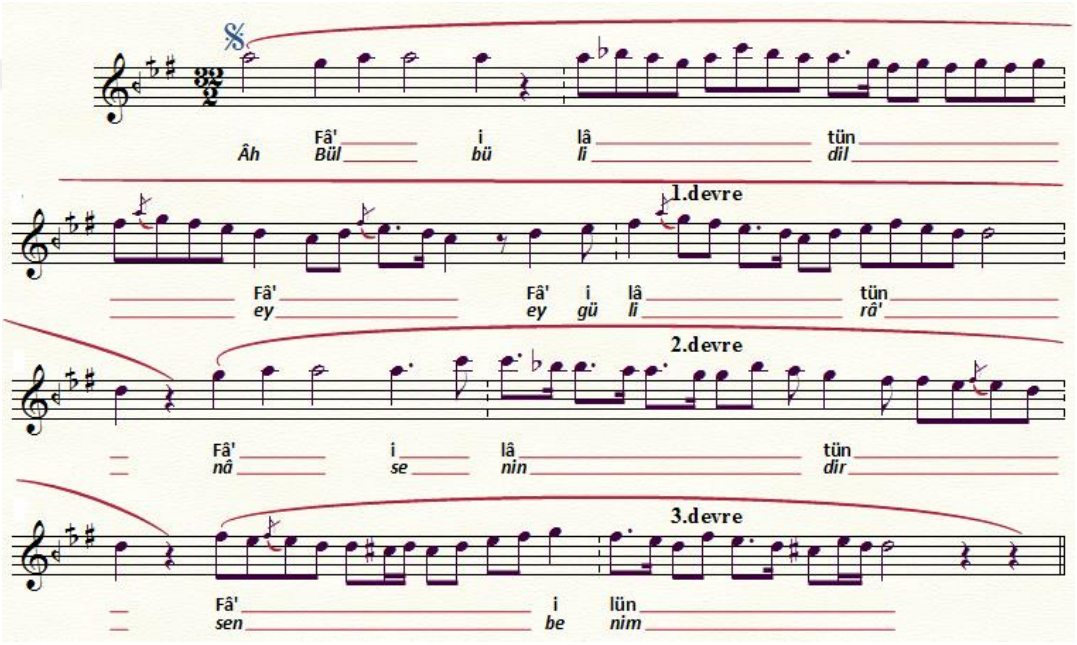
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B

5.4.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.74. Bayâti Arabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

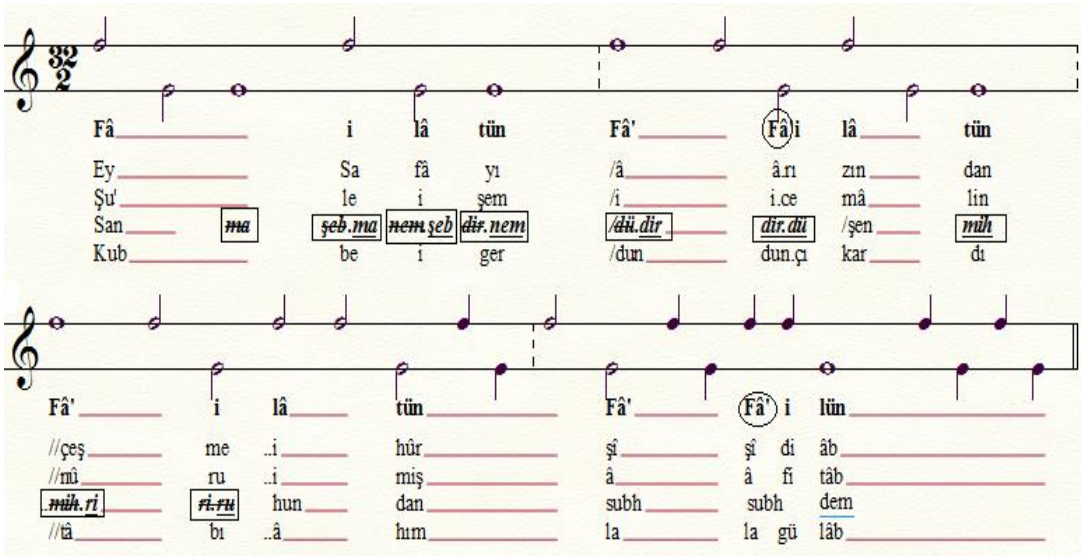
Bayâti Arabân makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"râ'"* hecesinde nevâ, *"dir"* hecesinde nevâ ve *"nim"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.9. (Şedarabân Beste) *Ey safâ-yı ârızından çeşme-i hurşîd-i âb*

5.4.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.75. Şedarabân Beste: USûl-Vezin incelemesi

Bu eserin usûl-vezin incelemesi diğer eserlerden farklı olarak 2 satır halinde gösterilmiştir. Bunun nedeni ise 3.satırın simetrik yapıya uygun olmayan birçok düzeltmeye ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır.

Şedarabân bestede *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklinde olmaktadır. Yani veznin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı olarak kullanılmıştır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhâne mısrasında yer alan *"ma şebnemdir düşen mihr-i ru"* kelime ve hecelerin simetrik yapıdan farklı bir düzende kullanıldığı görülmüştür. Bu kelimelerin zeminhâne mısralarıyla aynı düzende olması için gerekli düzenlemeler yapılmış ve söz konusu simetrik yapı sağlanmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennüm ve ardından gelen güfte tekrarlarının bulunduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.9.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.31. Şedarabân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ey safâ-yı ârızından* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün**	*çeşme-i hûrşîd-i âb* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*çeşme-i hûrşîd-i âb* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Âh yel le lâ yel lel le lâ ye le le le le le le le lel li vay**			**B**
2.	*Şu’le-i şem-i cemâlin*	*nûru imiş âfitâb*	*nûru imiş âfitâb*	A
T1	**Âh yel le lâ yel lel le lâ ye le le le le le le le lel li vay**			**B**
3.	*Sanma şebnemdir düşen*	*mihr-i ruhundan subh-dem*	*mihr-i ruhundan subh-dem*	C
T1	**Âh yel le lâ yel lel le lâ ye le le le le le le le lel li vay**			**B’**
4.	*Kubbe-i gerdûn çıkardı*	*tâb-ı âhımla gülâb*	*tâb-ı âhımla gülâb*	A
T1	**Âh yel le lâ yel lel le lâ ye le le le le le le le lel li vay**			**B**
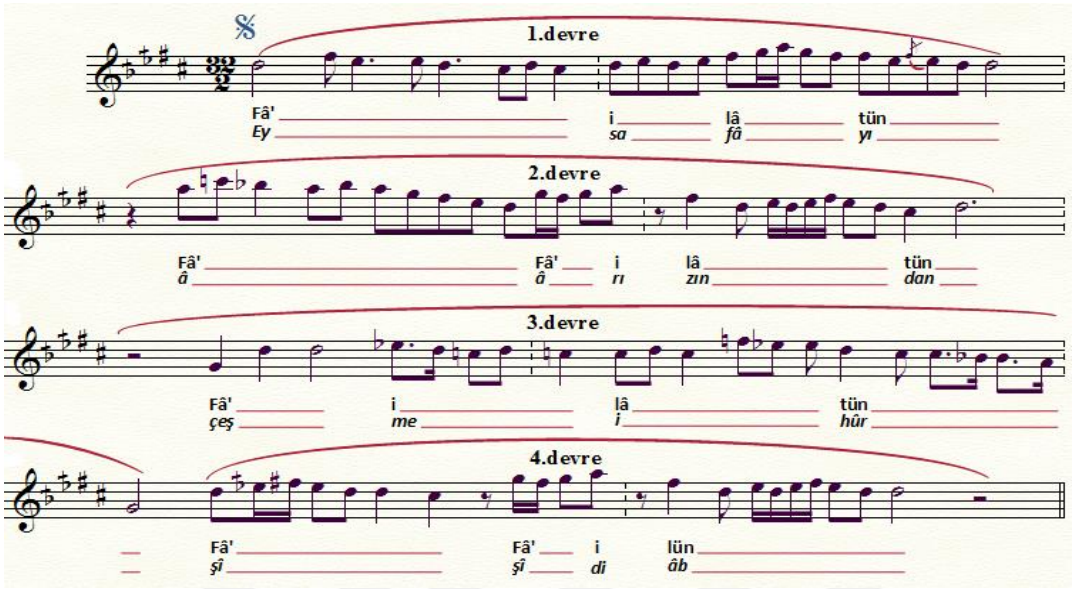
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B + [T1.Ba +1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B’[T1.B’a+ 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.4.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.76. Şedarabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

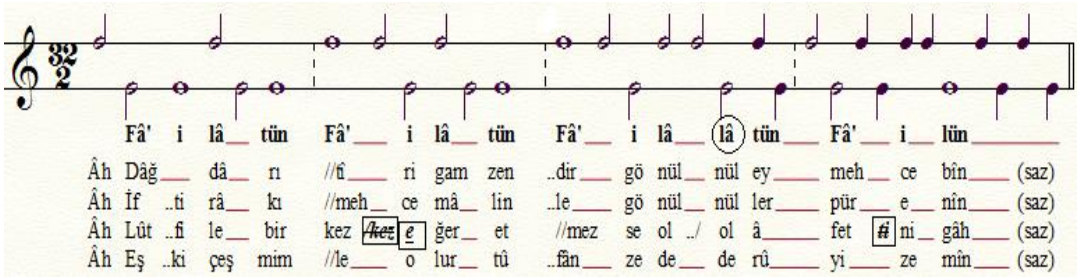
Şedarabân makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"ye"* hecesinde nevâ, *"dan"* hecesinde nevâ, *"hûr"* hecesinde rast, *"âb"* kelimesinde nevâ perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarnın rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.10. (Gülizâr Beste) *Dâğ-dâr-ı tîr-i gamzendir gönül ey meh-cebînim*

5.4.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.77. Gülizâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Gülizâr bestede *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilün"* şeklinde olmaktadır. Yani veznin 3.tef'ilesinin 2. hecesi tekrarlı olarak kullanılmıştır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. İlaveten 1.mısrada yer alan *"dâğ"* hecesinde medd sanatı yapıldığı ve açık heceye ihtiyaç duyulduğu için söz konusu kelime 1,5 hece değerinde uzatılmıştır. Meyanhânede ise, veznin 2.tef'ilesinde yer alan *"kez"* hecesinin simetrik yapıyı bozuğu görülmektedir. Ayrıca aynı mısrada yer alan *"âfet-i nigâh"* kelimeleri vezni bozduğu için *"âfet-nigâh"* şeklinde yazılmıştır. Dolayısıyla 3.mısrada simetrik yapıyı bozan kelimeler düzen gereği uygun nota birimlerinin altına yazılmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennüm kısmı da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.10.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.32. Gülizâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Dâğ-dâr-ı tîr-i gamzendir gönül ey meh-cebîn* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Âh yel le lel li yel lel li dost te re lel le lel lel li âh ye le lel le le lel le le lel lel lel li âh belî yâr-ı men**	**B**
2.	*İftirâk-ı meh-cemâlinle gönüller pür-enîn*	A
T1	**Âh yel le lel li yel lel li dost te re lel le lel lel li âh ye le lel le le lel le le lel lel lel li âh belî yâr-ı men**	**B**
3.	*Lûtf ile bir kez eğer etmezse ol âfet nigâh*	C
T1	**Âh yel le lel li yel lel li dost te re lel le lel lel li âh ye le lel le le lel le le lel lel lel li âh belî yâr-ı men**	**B**
4.	*Eşk-i çeşmimle olur tûfân-zede rûy-i zemîn*	A
T1	**Âh yel le lel li yel lel li dost te re lel le lel lel li âh ye le lel le le lel le le lel lel lel li âh belî yâr-ı men**	**B**

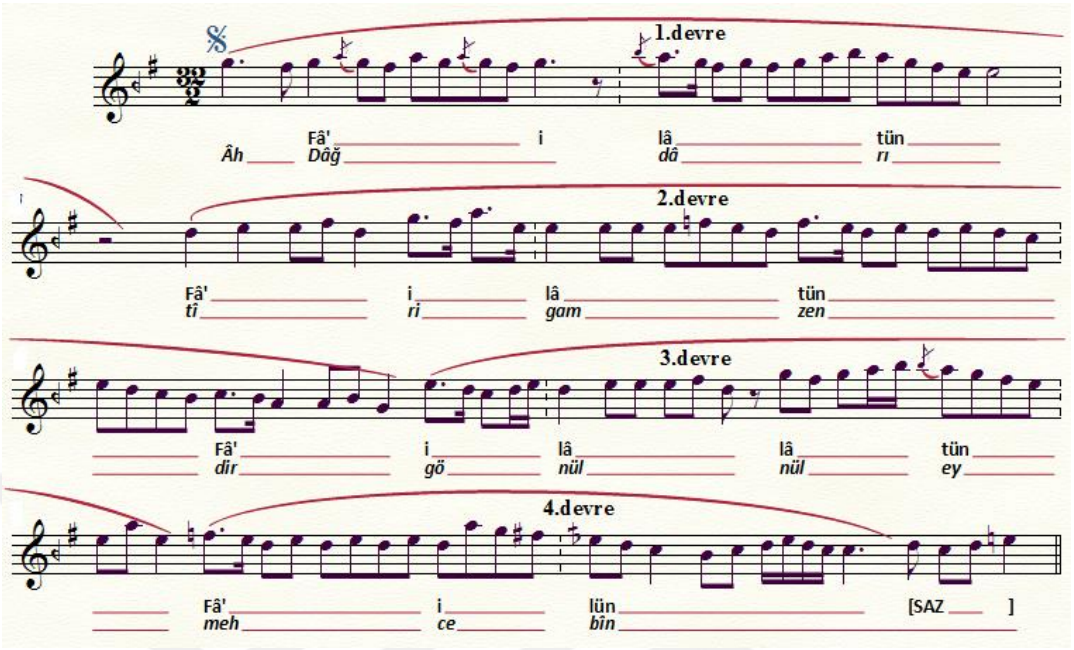
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.78. Gülizâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

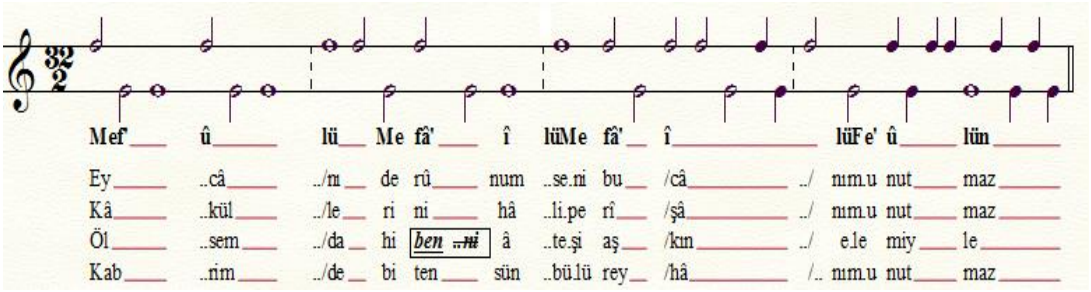
Gülizâr makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"rı"* hecesinde hüseyni, *"dir"* hecesinde rast, *"ey"* hecesinde hüseyni ve *"bîn"* hecesinde çargâh perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir. Ağır Hafif usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennüm kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.11. (Nihâvend Beste) *Ey cân-ı derûnum seni bu cânım unutmaz*

5.4.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.79. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nihâvend bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün*" vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde hece tekrarı olmadığı için söz konusu vezin aynı şekilde uygulanmıştır.

Şiirin zeminhâne mısralarında söz-vezin dağılımının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhâne yer alan "beni" kelimesi, vezne uygunluk göstermediği ve mısranın anlamını bozduğu için *"ben"* şeklinde düzeltilmiş ve simetrik yapıya uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennüm ve ardından gelen güfte tekrarlarının bulunduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.11.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.33. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ey cân-ı derûnum* **Mef'ûlü Mefâ'î**	*seni bu cânım unutmaz* **lü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	*seni bu cânım unutmaz* **lü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le le lel li cânım ye le lel le le lel le le lel le le lel li**			**B**
2.	*Kâküllerini*	*hâl-i perişânım unutmaz*	*hâl-i perişânım unutmaz*	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le le lel li cânım ye le lel le le lel le le lel le le lel li**			**B**
3.	*Ölsem dahi ben*	*âteş-i aşkın elemiyle*	*âteş-i aşkın elemiyle*	C
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le le lel li cânım ye le lel le le lel le le lel le le lel li**			**B**
4.	*Kabrimde biten*	*sünbül ü reyhânım unutmaz*	*sünbül ü reyhânım unutmaz*	A
T1	**Âh yel le lel li te re li ye le le lel li cânım ye le lel le le lel le le lel le le lel li**			**B**

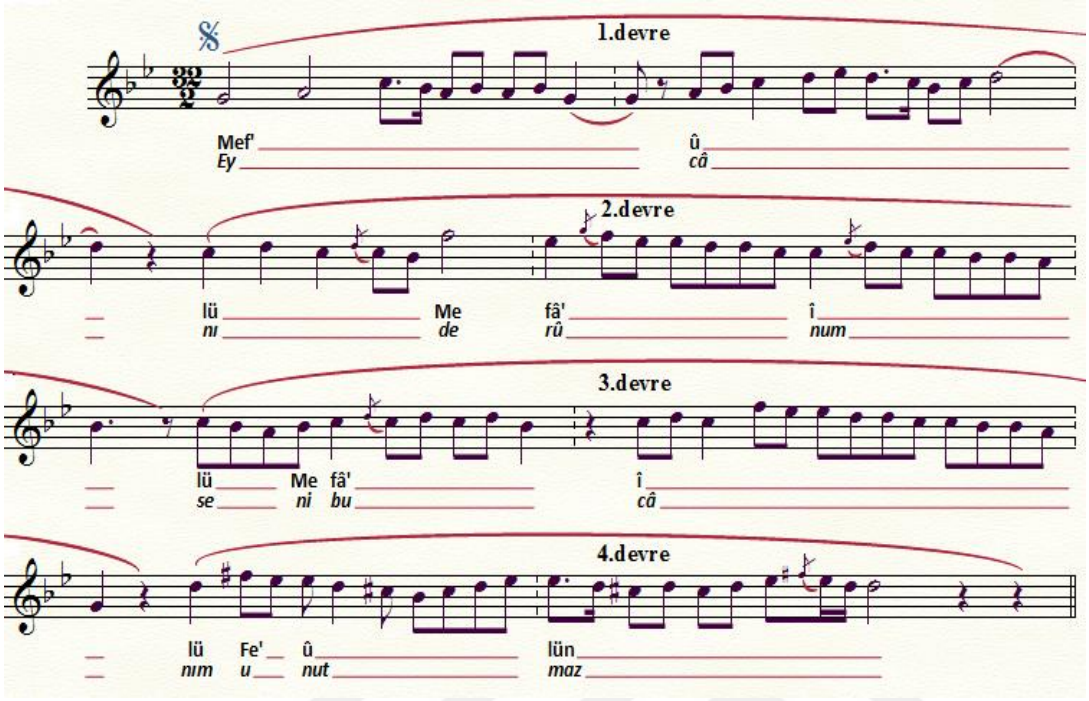
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [\ T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.4.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.80. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

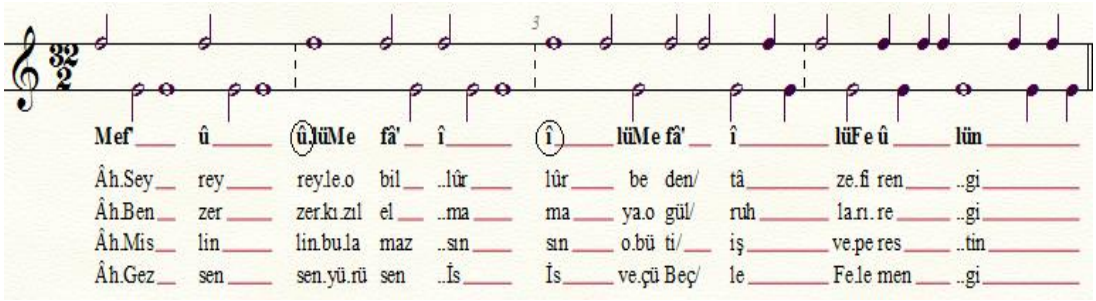
Nihâvend makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"câ"* hecesinde nevâ, *"num"* hecesinde kürdî, *"câ"* hecesinde rast ve *"maz"* hecesinde nevâ perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.12. (Rast Beste) *Seyreyle o billûr beden tâz-ı Frengi*

5.4.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.81. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde veznin uygulaması ise *"Mef'ûûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* şeklinde olmuştur. Burada veznin 1.tef'ilesinin "û" hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır.

Şiirin ilk mısrasındaki *"billûr"* kelimesinin *"lûr"* hecesi açık heceye ihtiyaç duyduğundan dolayı meddli bir şekilde kullanılmıştır. Bunun dışında şiirin her mısrasında da hece dağılımının simetrik olduğu görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır

5.4.12.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.34. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra			Ezgi
1.		*Seyreyle o billûr beden tâz-ı Frengî* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün**	A
T1	a	**Ye le lel lel le le le le lel li te re lel lel le lele le lel li yen tir yel lel le le lel lel le le lel li hey cânım**	**B**
	b	**Hey ömrüm hey mîrim hey hey te ne tâ dir ney**	
2.		*Benzer kızıl elmaya o gül-ruhları rengi*	A
T1	a	**Ye le lel lel le le le le lel li te re lel lel le lele le lel li yen tir yel lel le le lel lel le le lel li hey cânım**	**B**
	b	**Hey ömrüm hey mîrim hey hey te ne tâ dir ney**	
3.		*Mislin bulamazsın o büt-i işve-perestin*	C
T1	a	**Ye le lel lel le le le le lel li te re lel lel le lele le lel li yen tir yel lel le le lel lel le le lel li hey cânım**	**D**
	b	**Hey ömrüm hey mîrim hey hey te ne tâ dir ney**	**B**
4.		*Gezsen yürüsen İsveç ü Beçle Felemengi*	A
T1	a	**Ye le lel lel le le le le lel li te re lel lel le lele le lel li yen tir yel lel le le lel lel le le lel li hey cânım**	**B**
	a	**Hey ömrüm hey mîrim hey hey te ne tâ dir ney**	

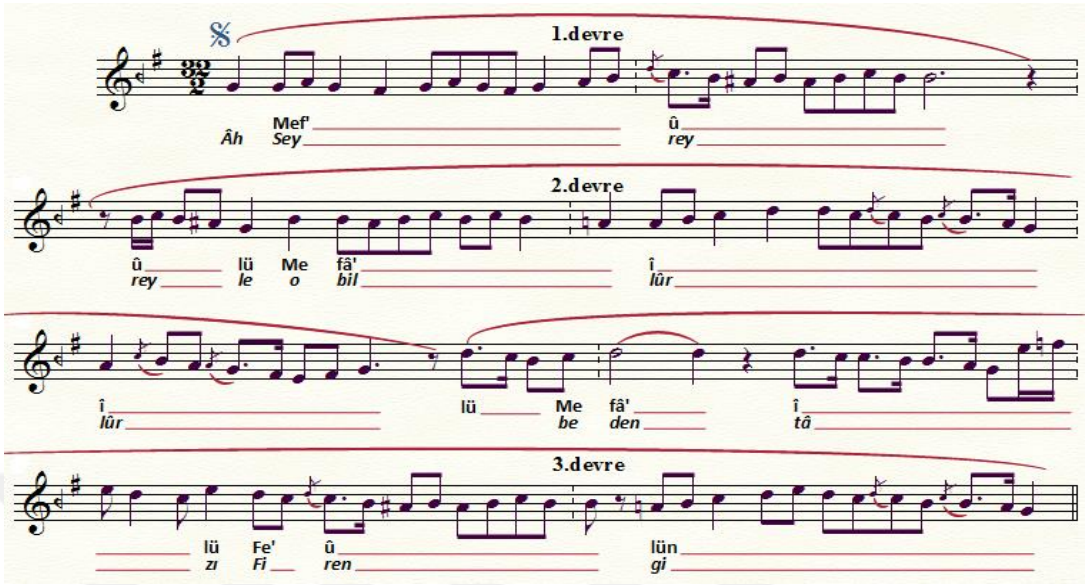
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.B^{1}a + T1.B^{2}b]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1B^{1}a + T1.B^{2}b]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.D^{1}a + T1.B^{2}b]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [\ T1.B^{1}a + T1.B^{2}\ b]$

5.4.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.82. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

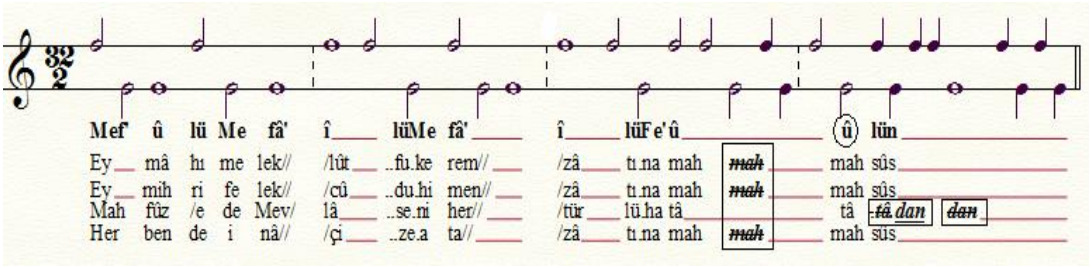
Râst makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"rey"* hecesinin ilkinde nevâ, *"lûr"* hecesinin 2.tekrarında rast, *"gi"* hecesinde rast perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri olarak simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî ve ikâi terennümün birlikte yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.13. (Revnaknümâ Beste) *Ey mâh-ı melek lûtf u kerem zâtına mahsus*

5.4.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.83. Revnaknümâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde veznin uygulaması ise *"Mef'ûûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûûlün"* şeklinde olmuştur. Burada veznin 4.tef'ilesinin *"û"* hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır.

Eserin zeminhâne mısralarına bakıldığında hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Meyanhânede ise bu dağılımın zeminhaneden farklı olduğu görülmektedir. Veznin 4.tef'ilesinin *"û"* ve *"lün"* hecelerine denk gelen *"tâ"* ve *"dan"* heceleri simetrik yapı gereği uygun yerlere yerleştirilmiştir. Bunların dışında diğer eserlerde hece tekrarlarının 2 kez yapıldığı ve bu eserde de hece tekrarlarının 2 kez yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu yüzden *"mah"* hecesinin tekrar sayısı 3 iken 2'ye indirilmiş ve bu heceler uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.13.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.35. Revnaknümâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	
Mısra	1	2	Ezgi
1.	*Ey mâh-ı melek lûtf u kerem* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün**	*zâtına mahsus*	A
T1	**Âh yel le lâ tir yel le lel lel li te re lel lel lel le lel lel li ye le lel le lel le lel lel li belî yâr-i men**		**B**
2.	*Ey mihr-i felek cûd u himen*	*zâtına mahsus*	A
T1	**Âh yel le lâ tir yel le lel lel li te re lel lel lel le lel lel li ye le lel le lel le lel lel li belî yâr-i men**		**B**
3.	*Mahfûz ede Mevlâ seni her*	*türlü hatâdan*	C
T1	**Âh yel le lâ tir yel le lel lel li te re lel lel lel le lel lel li ye le lel le lel le lel lel li belî yâr-i men**		**B‘**
4.	*Her bende-i nâ-çîze atâ*	*zâtına mahsus*	A
T1	**Âh yel le lâ tir yel le lel lel li te re lel lel lel le lel lel li ye le lel le lel le lel lel li belî yâr-i men**		**B**

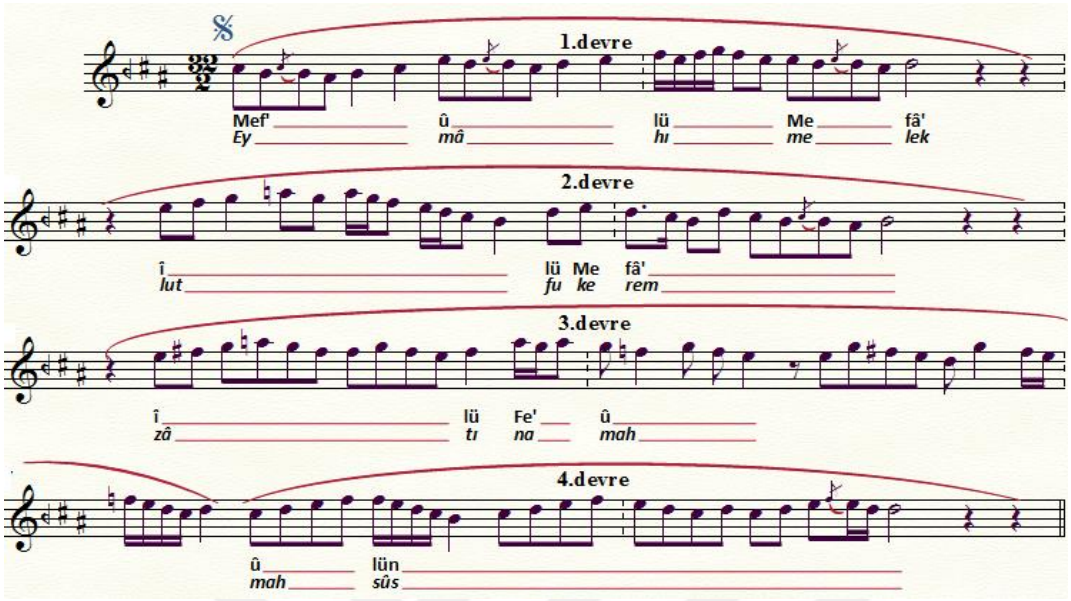
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B‘$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B$

5.4.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.84. Revnaknümâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

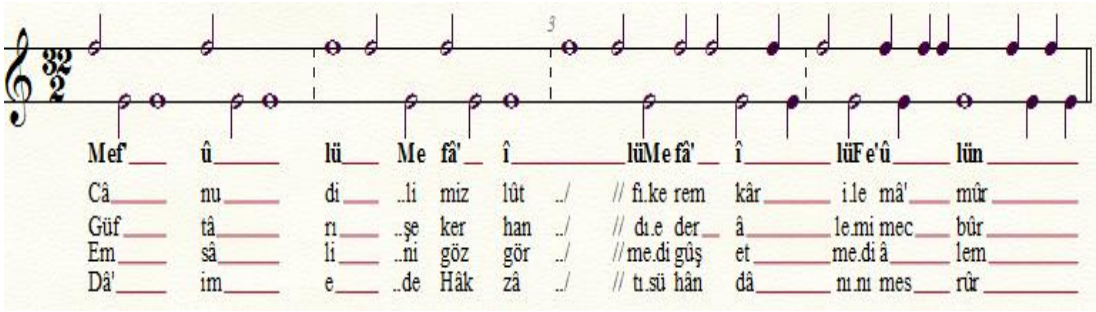
Revnâknümâ makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"lek"* hecesinde nevâ, *"rem"* hecesinde segâh, *"mah"* hecesinin ilkinde nevâ ve *"sûs"* hecesinde nevâ perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kıamında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.14. (Sultâniyegâh Beste) *Cân u dilimiz lûtf-ı keremkâr ile mâ'mûr*

5.4.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.85. Sultâniyegâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde hece tekrarları bulunmadığı için veznin aynen uygulanmıştır.

Bestenin hem zeminhânedeki hem de meyanhânedeki mısralara bakıldığında hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.14.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.36. Sultâniyegâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Cân u dilimiz lûtf-ı kerem-kâr ile mâ'mûr* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Yâ le le lel le lel le lel le li ten te re lel lel lel le lel le lel le lel li yâ lâ yâ lâ yel lel lel lel lel li belî yâr-i men**	**B**
2.	*Güftâr-ı şeker-handı eder âlemi mecbur*	A
T1	**Yâ le le lel le lel le lel le li ten te re lel lel lel le lel le lel le lel li yâ lâ yâ lâ yel lel lel lel lel li belî yâr-i men**	**B**
3.	*Emsâlini göz görmedi gûş etmedi âlem*	C
T1	**Yâ le le lel le lel le lel le li ten te re lel lel lel le lel le lel le lel li yâ lâ yâ lâ yel lel lel lel lel li belî yâr-i men**	**B**
4.	*Dâ'im ede Hâk zât-ı sühândânını mesrur*	A
T1	**Yâ le le lel le lel le lel le li ten te re lel lel lel le lel le lel le lel li yâ lâ yâ lâ yel lel lel lel lel li belî yâr-i men**	**B**

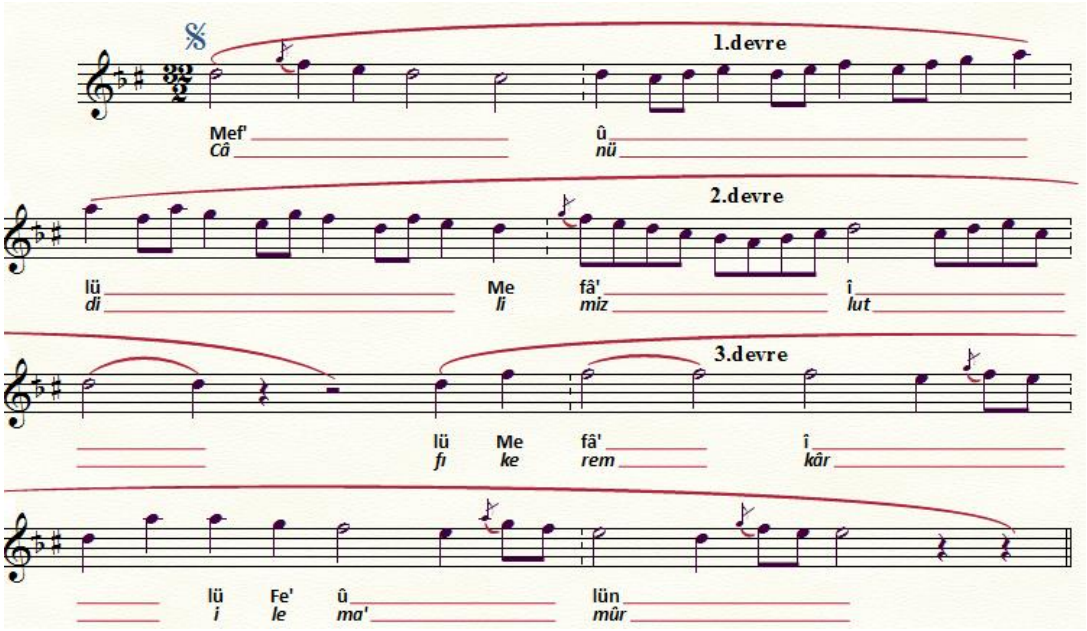
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.86. Sultâniyegâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi
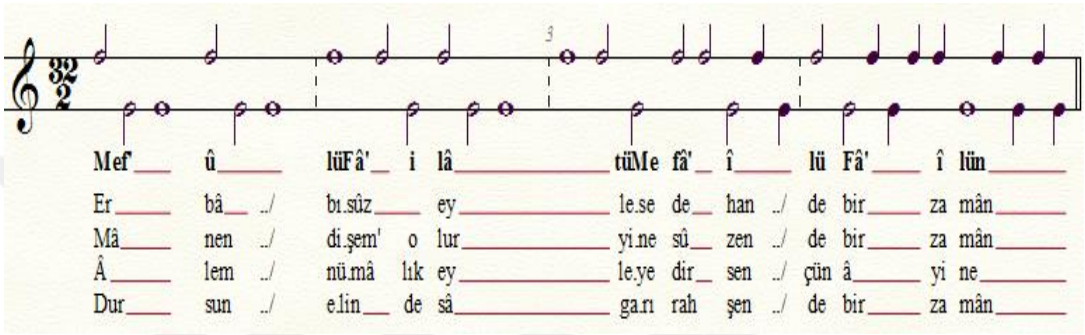
Sultâniyegâh makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"nü"* hecesinde muhayyer, *"lut"* hecesinde nevâ ve *"mûr"* hecesinde hüseyni perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.15. (Nikriz Beste) *Erbâb-ı sûz eylese de hande bir zamân*

5.4.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.87. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde hece tekrarları bulunmadığı için veznin uygulaması da aynı şekilde olmuştur.

Bestenin 1.mısrasının 2.tef'ilesinde yer alan *"sûz"* hecesi açık hece ihtiyacından dolayı meddli olarak kullanılmıştır. Bunun dışında eserde hem zeminhâne hem de meyanhâne güftelerinin hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.15.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.37. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra			Ezgi
1.		*Erbâb-ı sûz eylese de hande bir zamân* **Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün**	A
T1	a	**Te re li ye le le le le le le lel li te re li ye le le le le le le lel li**	**B**
	b	**Âh belî belî tir yel le le li âh belî yâr-i men**	
2.		*Mânend-i şem' olur yine süzende bir zamân*	A
T1	a	**Te re li ye le le le le le le lel li te re li ye le le le le le le lel li**	**B**
	b	**Âh belî belî tir yel le le li âh belî yâr-i men**	
3.		*Âlem-nümâlık eyleye dirsen çün âyine*	C
T1	a	**Te re li ye le le le le le le lel li te re li ye le le le le le le lel li**	**B**
	b	**Âh belî belî tir yel le le li âh belî yâr-i men**	
4.		*Dursun elinde sâgar-ı rahşende bir zamân*	A
T1	a	**Te re li ye le le le le le le lel li te re li ye le le le le le le lel li**	**B**
	b	**Âh belî belî tir yel le le li âh belî yâr-i men**	

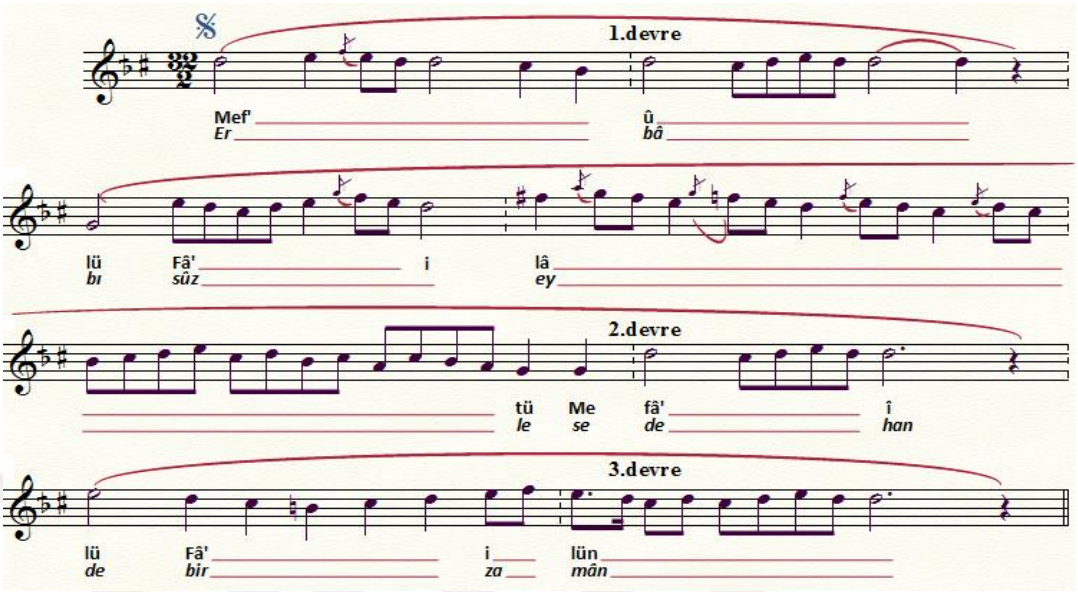
1.A + T1.B ($T1.B^1a$ +$T1.B^2b$)

2.A + T1.B ($T1.B^1a$ +$T1.B^2b$)

3.C + T1.D ($T1.D^1a$ +$T1.B^2b$)

4.A + T1.B ($T1.B^1a$ +$T1.B^2b$)

5.4.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.88. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

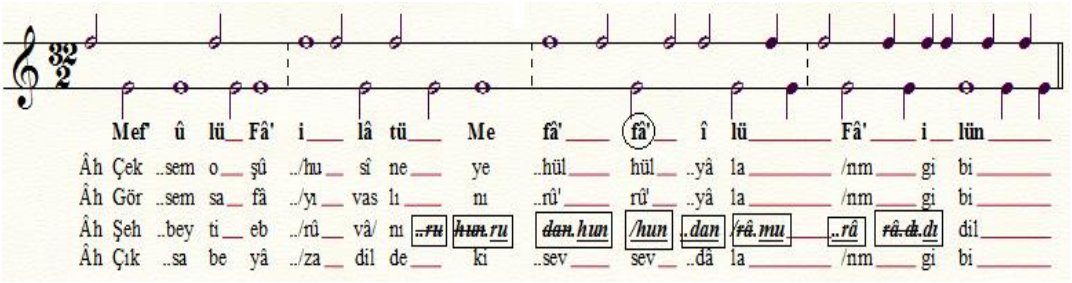
Nikrîz makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"bâ"* hecesinde nevâ, *"han"* hecesinde nevâ ve *"mân"* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.16. (Rast Mâye Beste) *Çeksem o şuhu sineye hülyâlarım gibi*

5.4.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.89. Rast Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Rast Mâye bestede *"Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'fâ'îlü Fâ'ilün"* şeklinde olmuştur. Yani veznin 3. tef'ilesinin *"fâ'"* hecesinin tekrar etmesi görülmektedir.

Bestenin zeminhâne kısmındaki güftelerin hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Eserin meyanhâne güftelesinin 3. ve 4. tef'ilelerinde yer alan kelimelerin zeminhâneye göre farklı bir biçimde yerleştirilmesi sonucunda simetrik yapı bozulmuştur. Burada yer alan *"ruhundan murâdı"* kelimeleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenerek yazılmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.16.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.38. Rast Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra			Ezgi
1.		*Çeksem o şuhu sineye hülyâlarım gibi* **Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün**	A
T1	a	**Âh bî-amânım rûh-ı revanım itme cefâ nev-civânım**	**B**
	b	**Âh gel gel a cânım gel**	
2.		*Görsem safâ-yı vaslını rü’yâlarım gibi*	A
T1	a	**Âh bî-amânım rûh-ı revanım itme cefâ nev-civânım**	**B**
	b	**Âh gel gel a cânım gel**	
3.		*Şeh-beyt-i ebruvânı ruhundan murâd-ı dil*	C
T1	a	**Âh bî-amânım rûh-ı revanım itme cefâ nev-civânım**	**D**
	b	**Âh gel gel a cânım gel**	**B**
4.		*Çıksa beyâza dildeki sevdâlarım gibi*	A
T1	a	**Âh bî-amânım rûh-ı revanım itme cefâ nev-civânım**	**B**
	b	**Âh gel gel a cânım gel**	

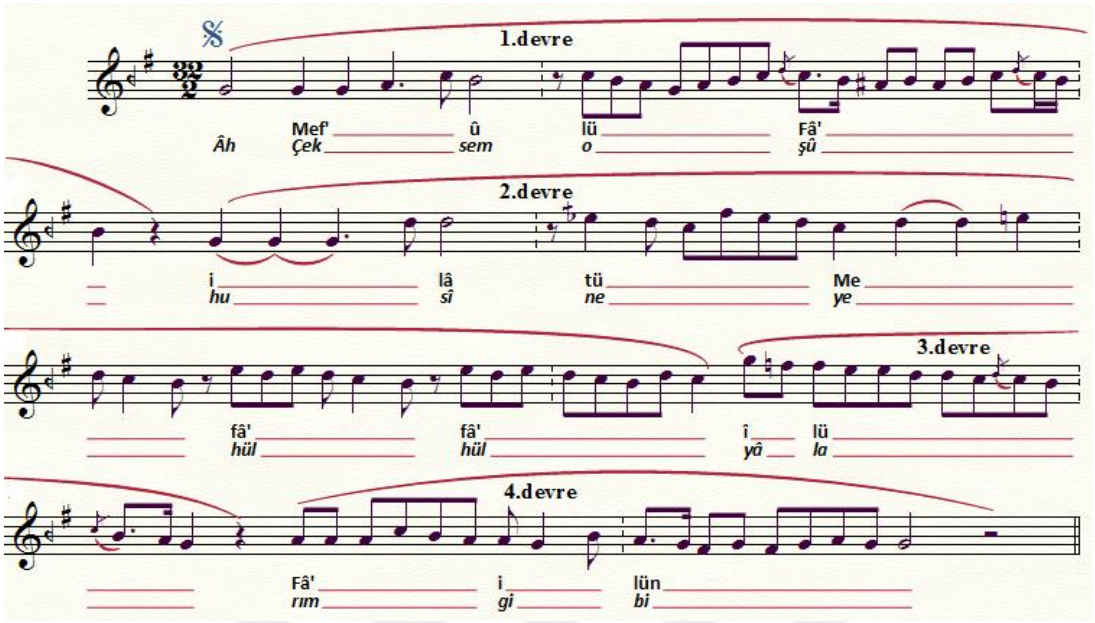
1.A + T1.B [$T1.B^1a$ +$T1.B^2b$]

2.A + T1.B [$T1.B^1a$ +$T1.B^2b$]

3.C + T1.D [$T1.D^1a$ +$T1.B^2b$]

4.A + T1.B [$T1.B^1a$ +$T1.B^2b$]

5.4.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.90. Râst Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

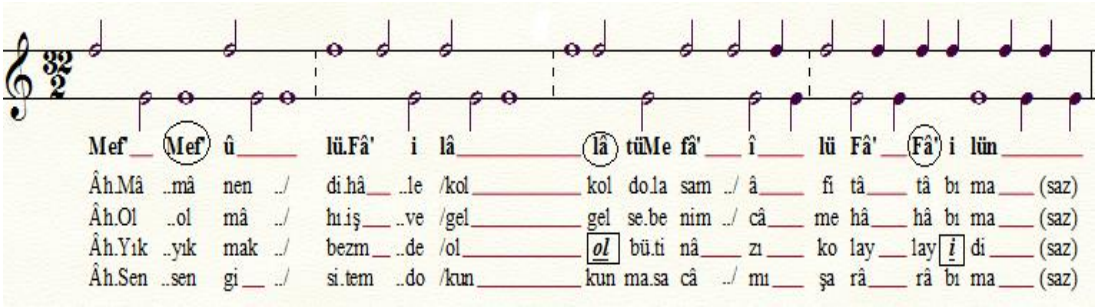
Râst Mâye makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"şu"* hecesinde segâh, *"hül"* hecesinin 2.tekrarında çargâh, *"la"* hecesinde rast ve *"bi"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.17. (Müstear Beste) *Mânend-i hâle kol dolasam âfitâbıma*

5.4.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi

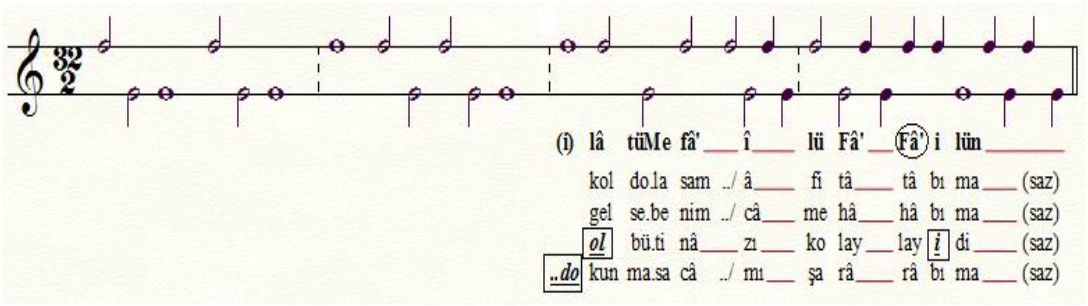

Şekil 5.91. Müstear Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Müstear bestede *"Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Mef'Mef'ûlü Fâ'ilâlâtü Mefâ'îlü Fâ'Fâ'ilün*" şeklinde olmuştur. Bu uygulamada veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin, 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrar etmesi söz konusudur.

Bestenin zeminhâne kısmındaki güftelerin hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Eserin meyanhâne güftelesinin 2.tef'ilesinin 4.hecesine karşılık gelen *"ol"* hecesinin notaya alınırken unutulmuş olabileceği düşünülmektedir. Bu yüzden söz konusu hece, düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir. Buna ilâveten meyanhânenin 4.tef'ilesinin 2.hecesine karşılık gelen *"i"* hecesinin de aynı şekilde gözden kaçmış olabileceği düşünülerek söz konusu heceler düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiş ve simetrik yapı sağlanmıştır.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün ve ardından gelen güfte tekrarlarının olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

Şekil 5.92. Müstear Beste: Güfte tekrarı

Müsteâr bestenin terennümden sonra yer alan güftenin hece dağılımlarına bakıldığında simetrik düzeni bozan bazı uygulamalar göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki 3.mısranın güfte tekrarında yer alması gereken *"ol"* hecesinin notada yer almamasından kaynaklanmaktadır. Zeminhanede yer alan güfte tekrarları göz önünde bulundurularak söz konusu hece uygun nota birimine yerleştirilmiş ve hiçbir aksama olmamıştır. Diğer husus, 4.mısranın güfte tekrarında yer alması gereken *"dokunmasa"* kelimesi *"kunmasa"* şeklinde notaya alınmış ve kelime bütünlüğü bozulmuştur. Bu kelime nota üzerine yeniden yazılarak düzeltilmiş ve mana bütünlüğü korunmuştur.

5.4.17.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.39. Müstear Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Mânend-i hâle* **Mef'ûlü Fâ'i**	*kol dolasam âfitâbıma* **lâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün**	*kol dolasam âfitâbıma* **lâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün**	A
T1	**Âh cânım yâr, yâr yel le lel lel lel le le lel li yâr yâr**			**B**
2.	*Ol mâh-ı işve*	*gelse benim câme-hâbıma*	*gelse benim câme-hâbıma*	A
T1	**Âh cânım yâr, yâr yel le lel lel lel le le lel li yâr yâr**			**B**
3.	*Yıkmak bezmde ol*	*büt-i nâzı kolay idi*	*büt-i nâzı kolay idi*	C
T1	**Âh cânım yâr, yâr yel le lel lel lel le le lel li yâr yâr**			**B'**
4.	*Seng-i sitem*	*dokunmasa câm-ı şarabıma*	*dokunmasa câm-ı şarabıma*	A
T1	**Âh cânım yâr, yâr yel le lel lel lel le le lel li yâr yâr**			**B**

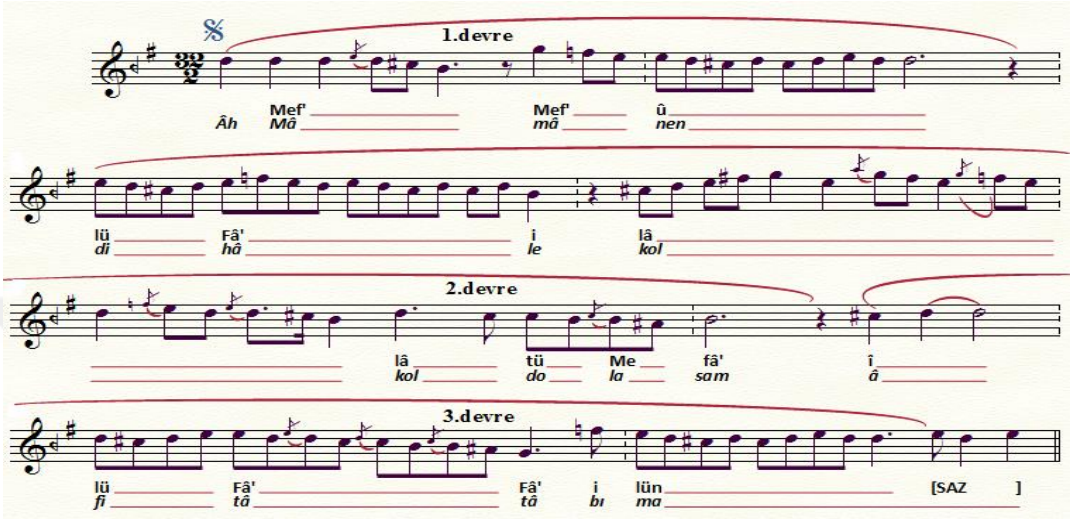
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.B a+ 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C[1]a +3.C[2]b) + T1.B‘ [T1.B‘a+ 3.C[2]c]

4.A + (4.A[1]a +4.A[2]b) + T1.B [T1.Ba+ 4.A[2]c] B

5.4.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.93. Müstear Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

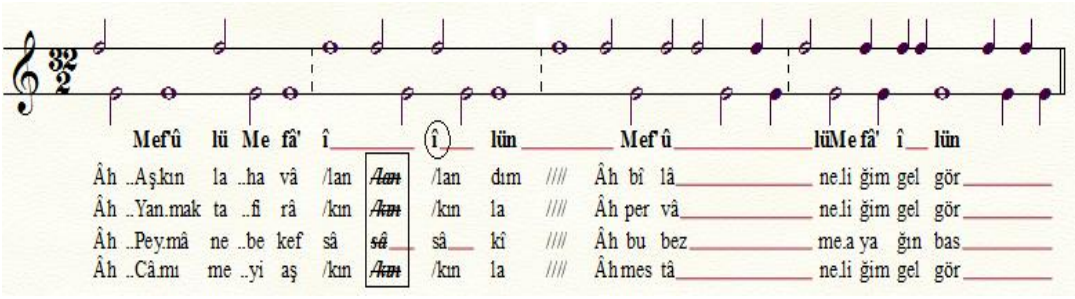
Müsteâr makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *“nen”* hecesinde nevâ, *“sam”* hecesinde segâh ve *“ma”* hecesinde nevâ perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir. Usûlün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.18. (Büzürg Beste) *Aşkınla havâlandım bî-lâneliğim gel gör*

5.4.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.94. Büzürg Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Büzürg bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Veznin uygulanması ise *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mef'ûlü Mefâ'îlün"* şeklinde olmuştur. Yani veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrar etmesi söz konusudur.

Şiirin bütün mısralarında güftenin hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Buna ilâveten diğer eserlerde de karşılaştığımız bazı tef'ilelerin hecelerinin tekrar etmesi, bu eserde de söz konusudur. Fakat simetrik yapı gereği uyguladığımız hecelerin tekrar sayısının 2 olması gerekirken bu eserde tekrar sayısının 3 olduğu izlenmiş ve *"lan, kın, sa, kın"* hecelerindeki tekrar sayıları 2'ye indirilmiştir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. Lafzî terennümün ve ardından gelen güfte tekrarlarının olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.18.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.40. Büzürg Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Aşkınla havâlandım bî-lâneliğim* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mef‘ûlü Mefâ‘îlün**	*gel gör*	*gel gör*	A
T1	**Âh bî-menendim dil-pesendim âh nev-civânım sîne-bendim amân amân**			**B**
2.	*Yanmakta firâkınla pervâneliğim*	*gel gör*	*gel gör*	A
T1	**Âh bî-menendim dil-pesendim âh nev-civânım sîne-bendim amân amân**			**B**
3.	*Peymâne be-kef sâkî bu bezme*	*ayağın bas*	*ayağın bas*	C
T1	**Âh bî-menendim dil-pesendim âh nev-civânım sîne-bendim amân amân**			**B‘**
4.	*Câm-ı mey-i aşkınla mestâneliğim*	*gel gör*	*gel gör*	A
T1	**Âh bî-menendim dil-pesendim âh nev-civânım sîne-bendim amân amân**			**B**

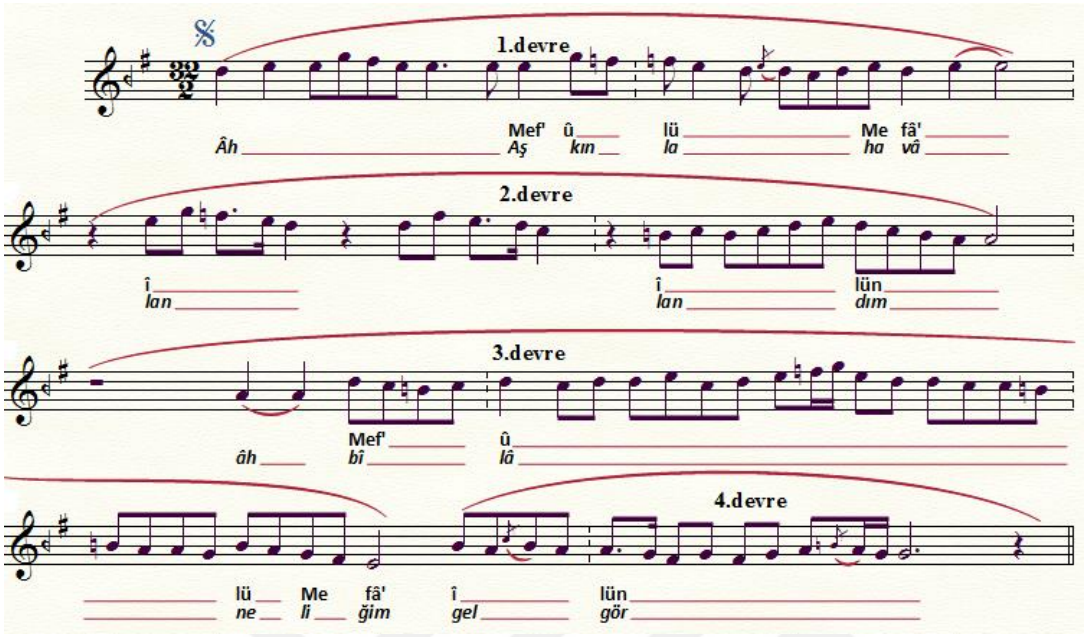
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B‘ [T1.B‘a + 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.4.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.95. Büzürg Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

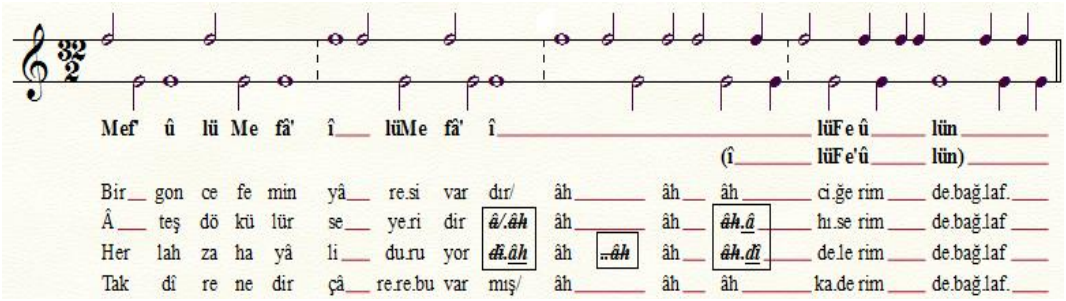
Büzürg makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"vâ"* hecesinde hüseyni, *"dım"* hecesinde dügâh, *"ğim"* hecesinde hüseyni aşîrân ve *"gör"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.19. (Bayâti Beste) *Bir gonce femin yâresi vardır ciğerimde*

5.4.19.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.96. Bayâti Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bayâti bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mef'âîlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu eserde kelime tekrarı olmadığı için vezin aynı şekilde uygulanmıştır.

Güftedeki her mısra usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm kısmı da usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Güftenin 1.ve 4.mısralarındaki hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat 2.ve 3.mısralardaki dağılımın farklı olduğu görülmektedir. Bu kısımda yapılan düzenlemeler kelime bölünmelerine yol açan *"âh"* lafızlarıyla ilgilidir. Esasen Dede Efendi'nin bazı eserlerinde gördüğümüz bu kullanım, bu eserde hem kelimeler arasına, hem de heceler arasına yerleştirilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. 1.ve 4.mısrada kelime bölünmeleri olmaksızın karşımıza çıkan *"âh"* lafızları, bestekârın duygularının, iç çekişinin bir ifadesi olarak düşünülebilir. 2.ve 3.mısrada heceler arasında yer alan lafızlar ise, yine söz konusu ifadeyi sağlamakla beraber, anlamı bozduğu için ve düzen gereği uygun nota birimlerin altına yazılmıştır.

Beste ile ilgili değinilecek diğer husus *"âh"* lafızlarının 3'er defa tekrarlanması ile ilgilidir. Dede Efendi'ye ait bazı eserlerde gördüğümüz lafızların yinelenerek kullanılmasını bu eserde de görmekteyiz. Bu kullanım güftenin anlamını güçlendirdiği gibi söz konusu bestekârın kişisel yorumu olarak da değerlendirilebilir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.4.19.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.41. Bayâti Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Bir gonce-femin yâresi vardır ciğerimde* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Efendim yel lel lâ yel le lel li yel le lel lel lel lel li âh âh âh belî şâh-ı men**	**B**
2.	*Âteş dökülürse yeridir âh-ı serimde*	A
T1	**Efendim yel lel lâ yel le lel li yel le lel lel lel lel li âh âh âh belî şâh-ı men**	**B**
3.	*Her lahza hayâli duruyor dîdelerimde*	C
T1	**Efendim yel lel lâ yel le lel li yel le lel lel lel lel li âh âh âh belî şâh-ı men**	**B**
4.	*Takdîre nedir çâre bu varmış kaderimde*	A
T1	**Efendim yel lel lâ yel le lel li yel le lel lel lel lel li âh âh âh belî şâh-ı men**	**B**

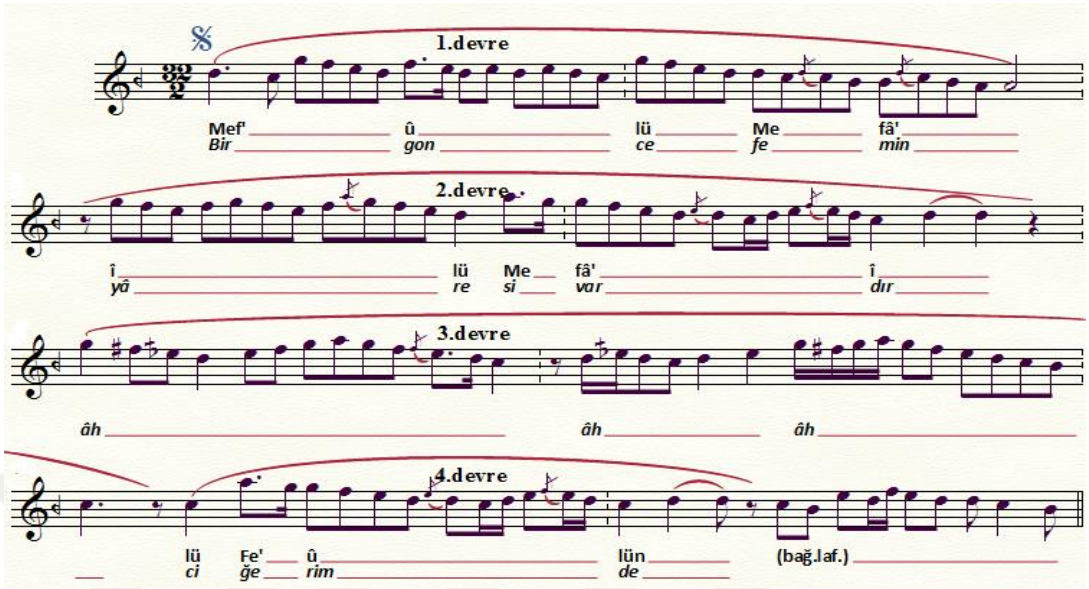
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.4.19.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.97. Bayâti Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

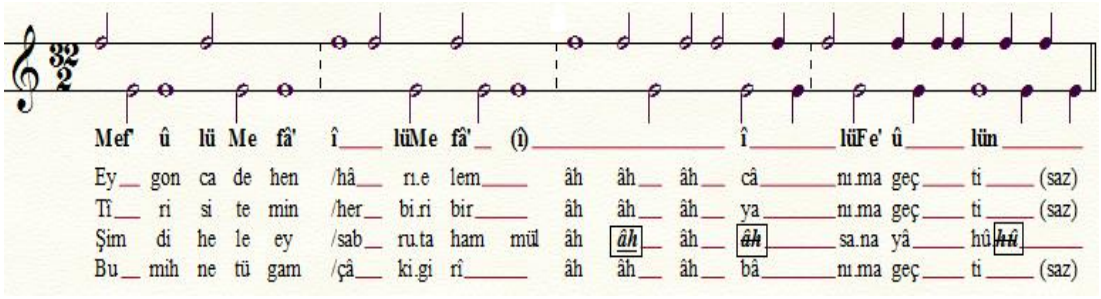
Bayâti makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"min"* hecesinde dügâh, *"dır"* hecesinde nevâ, *"âh"* lafzının 3.tekrarında çargâh ve *"de"* hecesinde nevâ perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir. Ağır Hafif usûlünün sonunda yer alan 5 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.4.20. (Mâhur Beste) *Ey gonca dehen hâr-ı elem cânıma geçti*

5.4.20.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.98. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhûr bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mef'âîlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu eserde kelime tekrarı olmadığı için vezin aynı şekilde uygulanmıştır.

Güftedeki her mısra usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm kısmı da usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Bestenin zeminhâdeki mısraların hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhânedeki hece dağılımının farklı olduğu görülmektedir. Bu kısımda öncelikle *"tahammül"* kelimesini bölmemek için tef'ilelerin zeminhâneye göre farklı bir şekilde yerleştirildiği görülmektedir. Tıpkı Dede Efendi'nin Bayâti eserinde olduğu gibi *"âh"* lafızlarının 3'er kez tekrar ettiği ve bu lafızların anlamı güçlendirmek için eklendiği kanaatindeyiz. İlâveten 3.mısrada yer alan *"hû"* hecesi ve*"âh"* lafızları düzen gereği uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

5.4.20.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.42. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Ey gonca-dehen hâr-ı elem cânıma geçti* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Serv-i bülendim sensin efendim dil sana bende, zülfü kemendim** **Sabrımı sâmânımı yağmaladın ey mâh çekeyim ben âh**	**B**
2.	*Tîr-i sitemin her biri bir yanıma geçti*	A
T1	**Serv-i bülendim sensin efendim dil sana bende, zülfü kemendim** **Sabrımı sâmânımı yağmaladın ey mâh çekeyim ben âh**	**B**
3.	*Şimdi hele ey sabr u tahammül sana yâ hû*	C
T1	**Serv-i bülendim sensin efendim dil sana bende, zülfü kemendim** **Sabrımı sâmânımı yağmaladın ey mâh çekeyim ben âh**	**B'**
4.	*Bu mihnet ü gam çâk-i girîbânıma geçti*	A
T1	**Serv-i bülendim sensin efendim dil sana bende, zülfü kemendim** **Sabrımı sâmânımı yağmaladın ey mâh çekeyim ben âh**	**B**

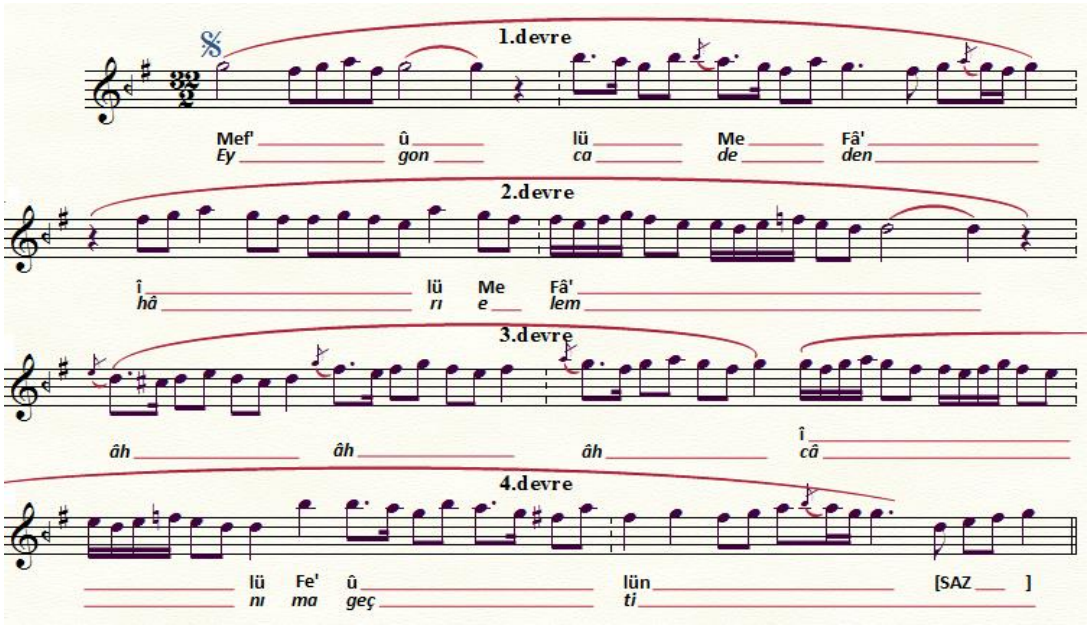
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B'

4.A + T1.B

5.4.20.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.99. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Mâhûr makamındaki bestenin bir mısrası, 1 tane Ağır Hafif usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, bir mısranın tamamlandığı Ağır Hafif usûlünde; *"dem"* hecesinde gerdâniye,*"lem"* hecesinde nevâ, *"ti"* hecesinde gerdâniye perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir. Usûlün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennüm kısmında 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

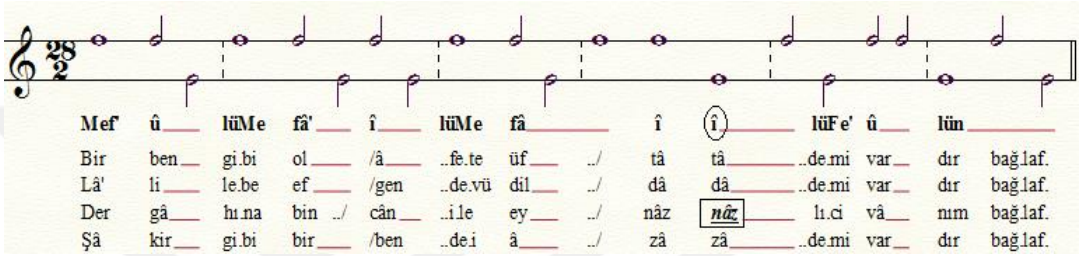
Beste ile ilgili değinilecek diğer husus *"âh"* lafızlarının 3'er defa tekrarlanması ile ilgilidir. Dede Efendi'ye ait bazı eserlerde gördüğümüz lafızların yinelenerek kullanılmasını bu eserde de görmekteyiz. Bu kullanım güftenin anlamını güçlendirdiği gibi söz konusu bestekârın kişisel yorumu olarak da değerlendirilebilir.

Eserde zeminhâne ve meyanhâne bölümleri 1 usûlle tamamlanmaktadır. İkâi terennümün olduğu kısımlar da yine 1 usûlle tamamlanmaktadır.

5.5. Ağır Remel Usûlündeki Eserler

5.5.1. (Isfahânek Beste) *Bir ben gibi ol âfete üftâde var mıdır*

5.5.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.100. Isfahânek Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Isfahânek bestede *"Mef 'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*dür. Bununla beraber şiirin her mısrası usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede tekrar etmesi gereken, veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin nota üzerine yazılmadığı dikkati çekmektedir. Tekrar etmesi beklenen *"nâz"* hecesi simetrik yapıya göre uygun nota biriminin altına yazılarak her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

5.5.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.43. Isfahânek Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Bir ben gibi ol âfete üftâde mi vardır* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Nâzlı yârim şîve-kârım, dinle benim âh u zârım yâr amân belî şâh-ı men**	**B**
2.	*Lâ'li lebe efgende vü dildâde mi vardır*	A
T1	**Nâzlı yârim şîve-kârım, dinle benim âh u zârım yâr amân belî şâh-ı men**	**B**
3.	*Dergâhına bin cân ile ey nâzlı civânım*	C
T1	**Nâzlı yârim şîve-kârım, dinle benim âh u zârım yâr amân belî şâh-ı men**	**B**
4.	*Şâkir gibi bir bende-i âzâde mi vardır*	A
T1	**Nâzlı yârim şîve-kârım, dinle benim âh u zârım yâr amân belî şâh-ı men**	**B**

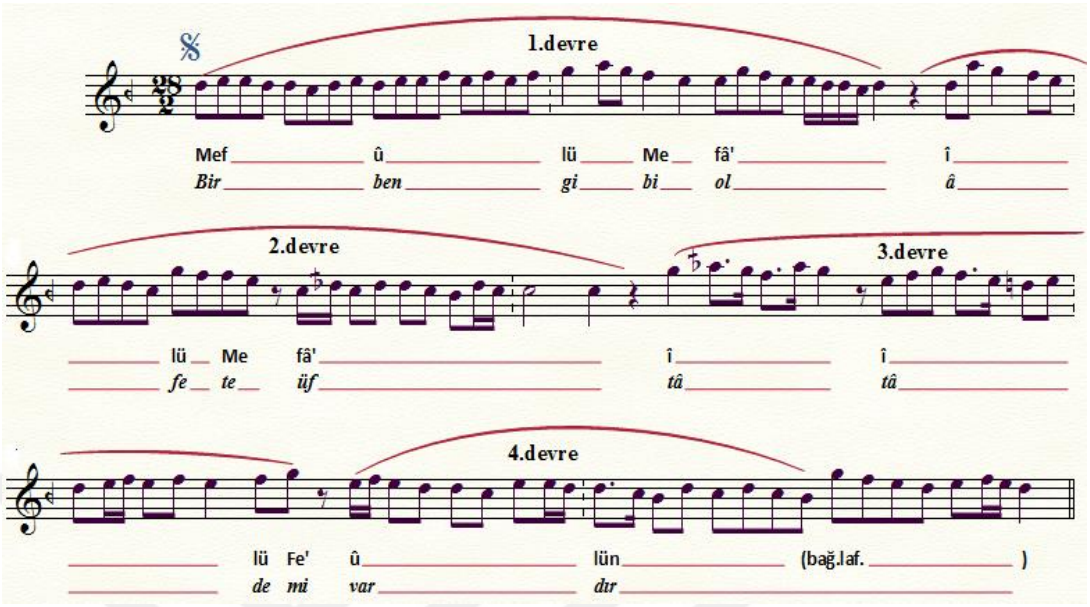
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.5.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.101. Isfahânek Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Isfahânek bestenin bir mısrası, Ağır Remel usûlünün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Remel usûlündeki devreler; *"ol"* hecesinde nevâ, *"üf"* hecesinde çargâh, *"mi"* hecesinde gerdâniye, *"lün"* hecesinde segâh perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

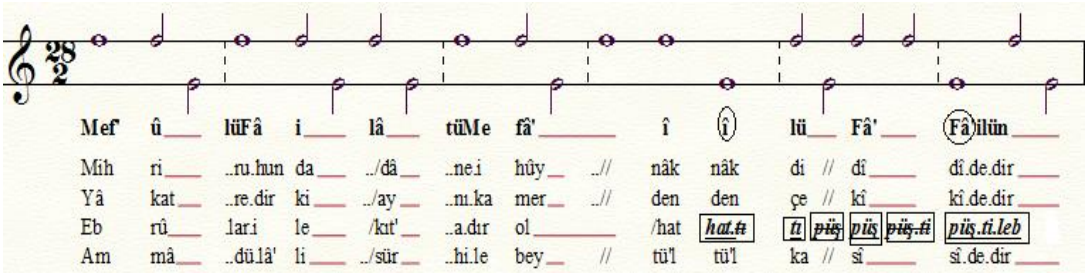
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzi ve ikâi terennümün bir arada kullanıldığı ve güfte tekrarının da yer aldığı kısımda 1, tane usûl kullanılmıştır. Meyanhânede ise 1, meyanheden sonra gelen lafzî ve ikâi terennümün bir arada kullanıldığı ve güfte tekrarının da yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet Ağır Remel usûlü kullanılmıştır.

Eserin mevcut nüshasında usûlün "Remel" olarak yazıldığı, ancak usûlün 2'lik mertebesinden dolayı usûlün "Ağır Remel" olarak yazılmasının daha makul olacağı düşünülmektedir.

5.5.2. (Mâye Beste) *Mihr-i ruhunda dâne-i hûy nakd-i didedir*

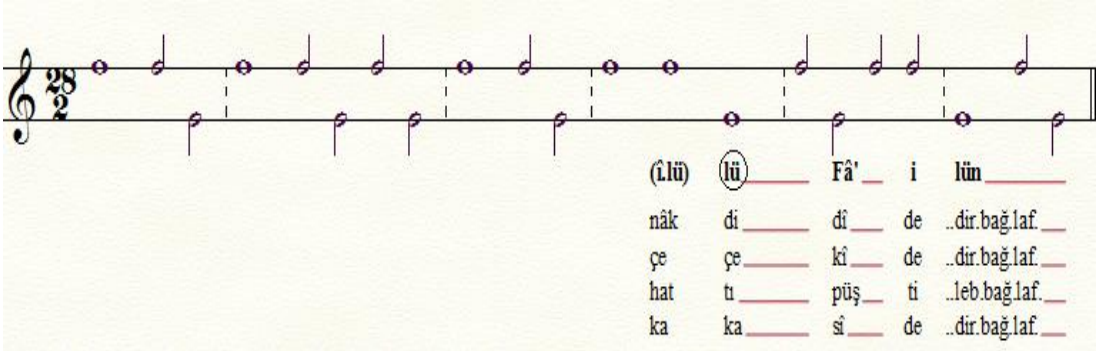
5.5.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.102. Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4. tef'ilesinin ilk hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îîlü Fâ'Fâ'ilün"* dür. Bu bigilere ilâveten şiirin her mısrası usûlün 1 kez kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede yer alan, veznin 3.ve 4.tef'tef'ilelerine karşılık gelen kelimelerin simetrik olarak uygun bir işleyiş göstermediği dikkati çekmektedir. Burada yer alan *"hatt-ı püşt-i leb"* kelimeleri, zeminhâne göz önünde bulundurularak uygun nota birimlerine yerleştirilmiş ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Şekil 5.103. Mâye Beste: Güfte tekrarı

Bestenin 2.ve 4.mısrasının güfte tekrarlarına bakıldığında *"çe"* ve *"ka"* hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Oysaki 1.ve 3.mısraların ilk heceleri

tekrar ettirilmeden nota üzerine yer almaktadır. Burada, diğer eserlerde de sıkça rastladığımız kelime bölünmelerini engellemek için tef'ilelerin her mısrada farklı yerleştirilmesi durumu söz konusudur. Bu yüzden söz konusu kısımda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

5.5.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.44. Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Mihr-i ruhunda dâne-i hûy* **Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'**	*nakd-i didedir* **îlü Fâ'îlün**	*nakd-i didedir* **îlü Fâ'îlün**	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yâ le lel le lel le lel lel li**			**B**
2.	*Yâ katredir ki ayn-ı kamerden*	*çekidedir*	*çekidedir*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yâ le lel le lel le lel lel li**			**B**
3.	*Ebrûlar ile kıt'adır ol*	*hatt-ı püşt-i leb*	*hatt-ı püşt-i leb*	C
T1	**Yâ lâ yâ lâ yâ le lel le lel le lel lel li**			**D**
4.	*Ammâ dü lâ'li sürh ile beytü'l*	*Kasidedir*	*Kasidedir*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yâ le lel le lel le lel lel li**			**B**

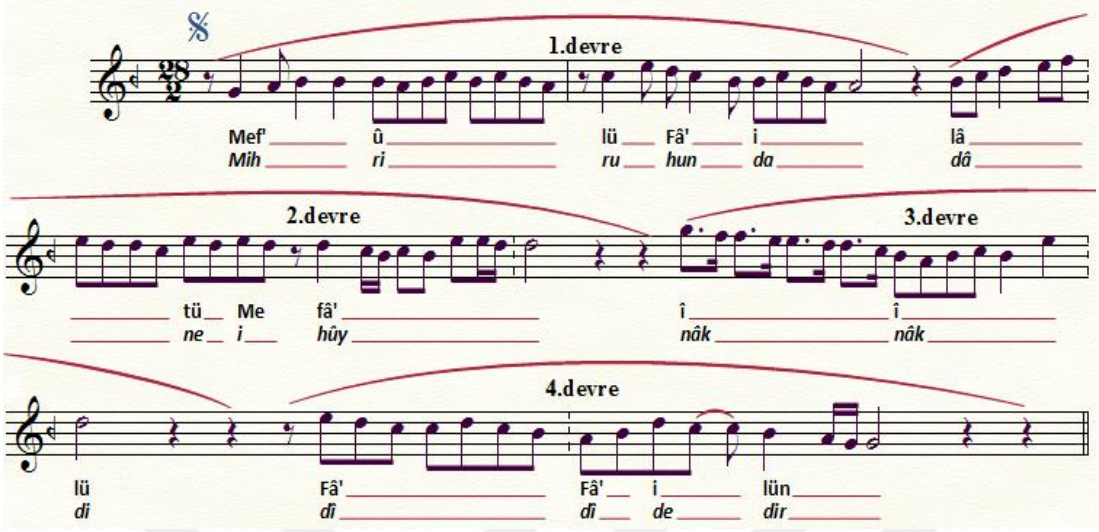
1.A + (1.A^1a +1.A^2b +) +T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b +) + T1.D [T1.Da + 3.A^2c^1]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.5.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.104. Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

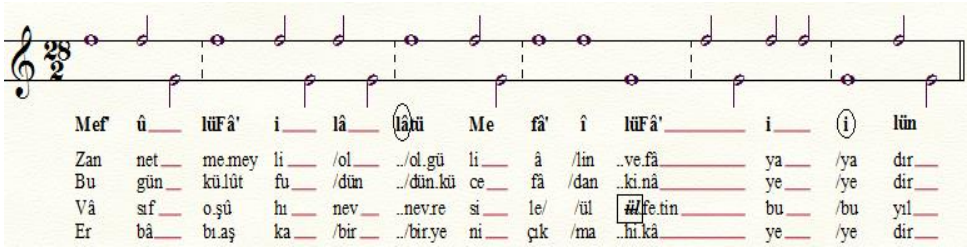
Mâye bestenin bir mısrası, Ağır Remel usûlünün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Remel usûlündeki devreler; *"da"* hecesinde dügâh, *"hûy"* hecesinde nevâ, *"di"* hecesinde nevâ ve *"dir"* hecesinde rast perdesiyle 4 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün ve güfte tekrarının bir arada kullanıldığı kısımda 1, tane usûl kullanılmıştır. Meyanhânede ise 1, meyanheden sonra gelen ikâi terennümün ve güfte tekrarının bir arada yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet Ağır Remel usûlü kullanılmıştır.

5.5.3. (Rast Beste) *Zannetme meyl-i ol gül-i âlin vefâyadır*

5.5.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.105. Rast Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Rast bestede *"Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Yani bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mef'ûlü Fâ'lâlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün"*'dür. Bu bilgilere ilâveten şiirin her mısrası usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede yer alan, veznin 3.tef'ilesine karşılık gelen *"ül"* hecesinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı ve bu kullanımın yapıyı bozduğu görülmektedir. Bu yüzden söz konusu kelime tekrarı kaldırılarak her mısrada simetrik düzen sağlanmıştır.

5.5.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.45. Rast Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Zannetme meyli ol gül-i âlin vefâyadır* **Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün**	A
T1	**Bir dilâra sevdim ammâ kaddi hâlâ gayet âlâ amân belî yâr-i men hey cânım**	**B**
2.	*Bu günkü lutfu dünkü cefadan kinayedir*	A
T1	**Bir dilâra sevdim ammâ kaddi hâlâ gayet âlâ amân belî yâr-i men hey cânım**	**B**
3.	*Vâsıf o şûh-ı nevres ile ülfetin bu yıl*	C
T1	**Bir dilâra sevdim ammâ kaddi hâlâ gayet âlâ amân belî yâr-i men hey cânım**	**B**
4.	*Erbâb-ı aşka bir yeni çıkma hikâyedir*	A
T1	**Bir dilâra sevdim ammâ kaddi hâlâ gayet âlâ amân belî yâr-i men hey cânım**	**B**

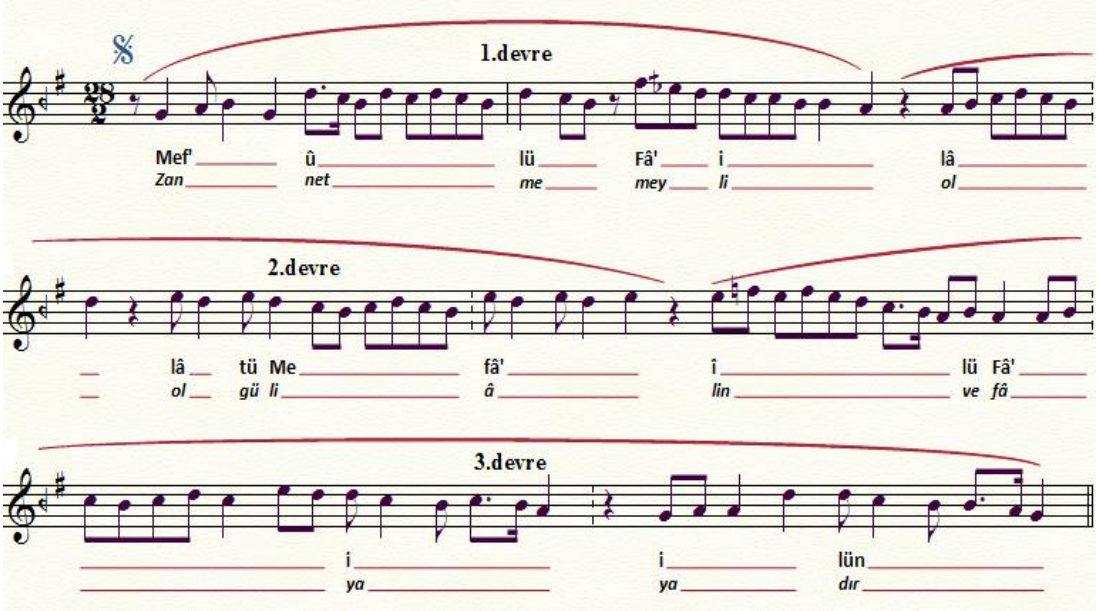
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.5.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.106. Rast Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Râst bestenin bir mısrası, Ağır Remel usûlünün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Remel usûlünde; *"li"* hecesinde dügâh, *"â"* hecesinde hüseyni ve *"dir"* hecesininde rast perdesiyle 3 devre görülmektedir.

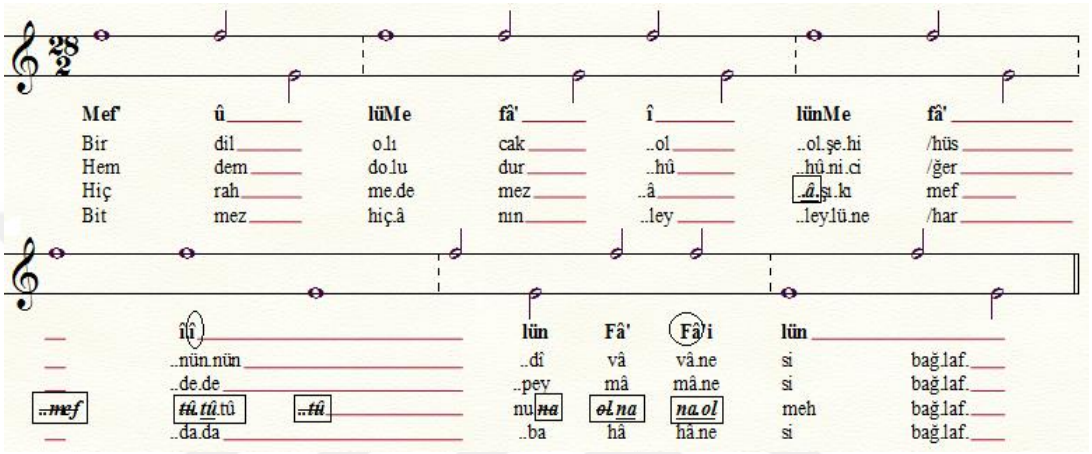
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzi ve ikâi terennümün bir arada kullanıldığı kısımda 1, tane usûl kullanılmıştır. Meyanhânede ise 1, meyanheden sonra gelen lafzî ve ikâi

terennümün bir arada kullanıldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet Ağır Remel usûlü kullanılmıştır.

5.5.4. (Sazkâr Beste) *Bir dil olıcak ol şeh-i hüsnün dîvânesi*

5.5.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.107. Sazkâr Beste: Usûl-Vezi incelemesi

Sazkâr bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin, 3.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4. tef'ilesinin ilk hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Yani bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'Fâ'îlün"*dür. Bu bigilere ilâveten şiirin her mısrası usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede yer alan, veznin 2., 3.ve 4. tef'ilelerine denk gelen *"â, mef, tu, na, ol"* hecelerinin zeminhaneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Bu yüzden söz konusu tef'ilelere karşılık gelen heceler simetrik yapıya göre yeniden yazılmıştır.

5.5.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.46. Sazkâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bir dil olıcak ol şeh-i hüsnün* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mefâ‘î**	*dîvânesi* **lün Fâ‘îlün**	*dîvânesi* **lün Fâ‘îlün**	A
T1	**Yâ lel li yâ lel li yâ le le lel li te ne lel li te ne lel li ye le lel li âh ye le lel lel lel lel li yâr yâr**			**B**
2.	*Her dem doludur hûn-ı ciğerde*	*peymânesi*	*peymânesi*	A
T1	**Yâ lel li yâ lel li yâ le le lel li te ne lel li te ne lel li ye le lel li âh ye le lel lel lel lel li yâr yâr**			**B**
3.	*Hiç rahm idemez âşık-ı*	*meftûnuna ol meh*	*meftûnuna ol meh*	C
T1	**Yâ lel li yâ lel li yâ le le lel li te ne lel li te ne lel li ye le lel li âh ye le lel lel lel lel li yâr yâr**			**B‘**
4.	*Bitmez hiç ânın leyl ü nehârda*	*Bahânesi*	*bahânesi*	A
T1	**Yâ lel li yâ lel li yâ le le lel li te ne lel li te ne lel li ye le lel li âh ye le lel lel lel lel li yâr yâr**			**B**

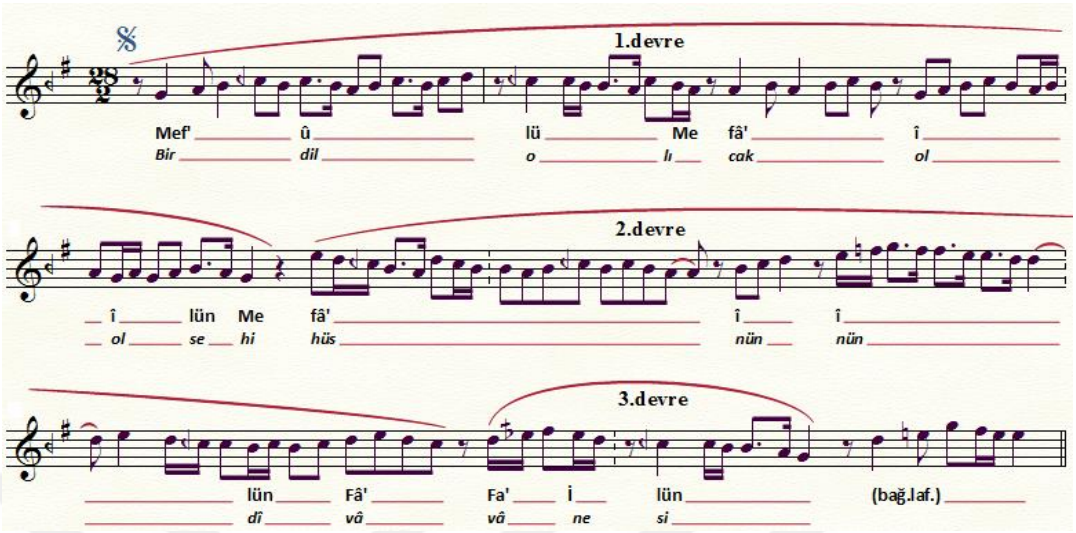
1.A + (1.A^1a +1.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b +) + T1.B‘ [T1.B‘a+ 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.5.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.108. Sazkâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

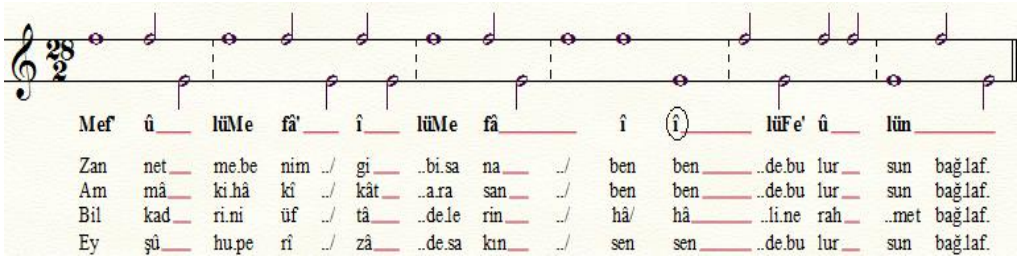
Sazkâr bestenin bir mısrası, Ağır Remel usûlünün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Remel usûlündeki ezgi kalışları; *"hi"* hecesinde rast, *"vâ"* hecesinde çargâh ve *"si"* hecesinde rast perdesiyle 3 devre oluşumu görülmektedir. Usûlün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün ve güfte tekrarının yer aldığı kısımda 1, tane usûl kullanılmıştır. Meyanhânede ise 1, meyanheden sonra gelen ikâi terennümün ve güfte tekrarının yer aldığı kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet Ağır Remel usûlü kullanılmıştır.

5.5.5. (Rehâvi Beste) *Zannetme benim gibi sana bende bulursun*

5.5.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.109. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Rehâvi bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Beste, veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Yani bu eserde ugörülen vezin uygulaması *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fâ'îlün"*'dür. Bu bilgilere ek olarak şiirin her mısrası usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin hem zeminhâne hem de meyânhânesindeki güftelerin hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir.

5.5.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.47. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi

		a	b	
Mısra		1	2	Ezgi
1.		*Zannetme benim gibi sana bende* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü**	*bulursun* **Fe'ûlün**	A
T1	a	**Dil de re lel li ten dir ten ter dil li ter dil li ten di de re de re dir de re dir ten dir ten nen dir ten**		**B**
	b	**te ne nen dir te ne nen dir te ne dir te nen te dir ney**		
2.		*Ammâ ki hakîkât ararsan bende*	*bulursun*	A
T1	a	**Dil de re lel li ten dir ten ter dil li ter dil li ten di de re de re dir de re dir ten dir ten nen dir ten**		**B**
	b	**Te ne nen dir te ne nen dir te ne dir te nen te dir ney**		
3.		*Bil kadrini üftâdelerin hâline*	*rahmet*	C
T1	a	**Dil de re lel li ten dir ten ter dil li ter dil li ten di de re de re dir de re dir ten dir ten nen dir ten**		**D**
	b	**Te ne nen dir te ne nen dir te ne dir te nen te dir ney**		**B**
4.		*Ey şûh u perî-zâde sakın sen de*	*bulursun*	A
T1	a	**Dil de re lel li ten dir ten ter dil li ter dil li ten di de re de re dir de re dir ten dir ten nen dir ten**		**B**
	b	**Te ne nen dir te ne nen dir te ne dir te nen te dir ney**		

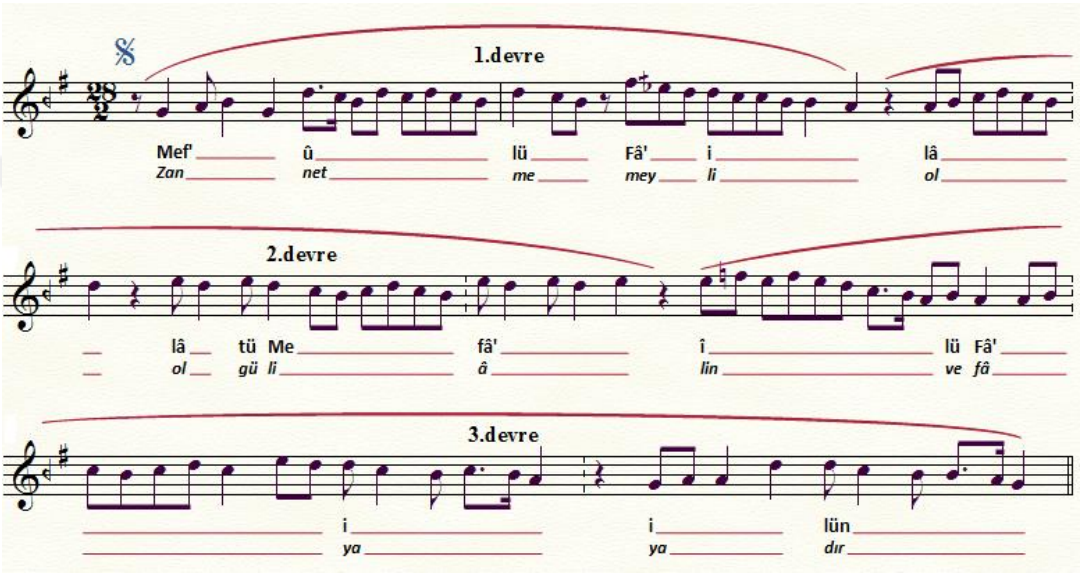
1.A + (1.A[1]a + 1A[2]b) + T1.B [T1.B[1]a +T1.B[2]b]

2.A + (2.A[1]a + 2.A[2]b) + T1.B [T1.B[1]a +T1.B[2]b]

3.C + (3.C[1]a + 3C[2]b) + T1.D [T1.D[1]a +T1.B[2]b]

4.A + (4.A[1]a + 4.A[2]b) + T1.B [T1.B[1]a +T1.B[2]b]

5.5.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.110. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Rehâvi bestenin bir mısrası, Ağır Remel usûlünün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı Ağır Remel usûlündeki ezgi kalışları; *"li"* hecesinde dügâh, *"â"* hecesinde hüseyni ve *"dir"* hecesinde rast perdesiyle 3 devre görülmektedir. Usûlün sonunda yer alan 5 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

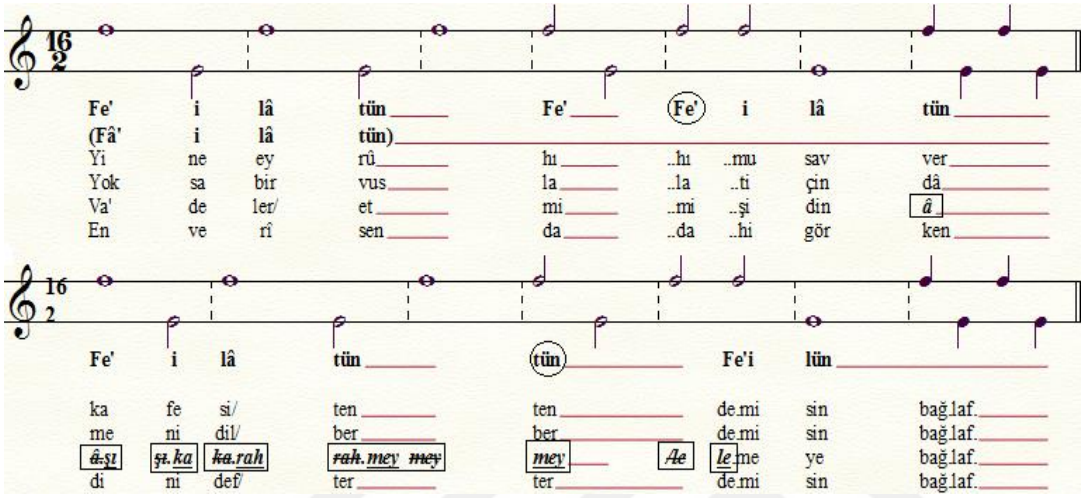
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, ikâi terennümün olduğu kısımda 1 tane usûl kullanılmıştır. Meyanhânede ise 1, meyanheden sonra gelen ikâi terennümün olduğu kısmında 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 4 adet Ağır Remel usûlü kullanılmıştır.

5.6. Berefşân Usûlündeki Eserler

5.6.1. (Rehâvi Beste) *Yine ey rûh-ı musavver kafes-i tende misin*

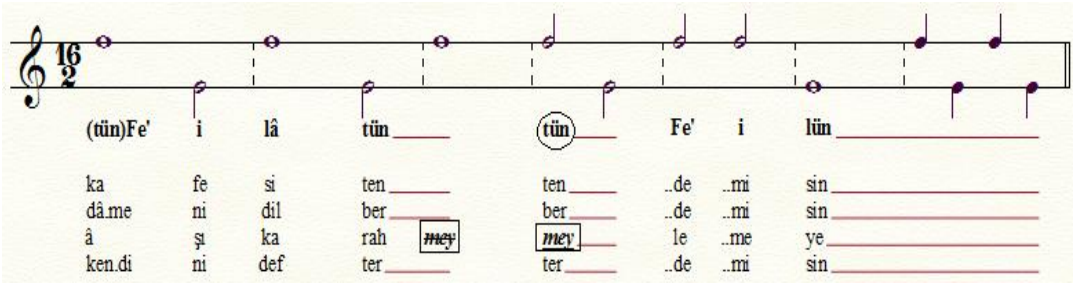
5.6.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.111. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Rehâvi beste de görülen vezin kalıbı *"Fe'ilâtün(Fâ'ilâtün), Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* dür. Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm kısımlarında da yine usûl 2 kez tekrar etmektedir. Buna ilaveten eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de söz konusudur. Veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesi, 3.tef'ilesinin son hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan yapı "*Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilün"* şeklindedir.

Eserde usûl-hece dağılımı şekildeki gibidir. Yani zeminhâne güftelerinin aynı düzende yerleşirilmiş olduğu açıktır. Fakat meyânhânede veznin 2.,3.ve 4. tef'ilelerin simetrik bir dağılım göstermediği izlenmiştir. Bu nedenle söz konusu tef'ilelerde yer alan *"âşıka rahmeyle"* kelimeleri zeminhâne göz önünde bulundurularak simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir.

Şekil 5.112. Rehâvi Beste: Güfte tekrarı

Eserin zeminhânesindeki güfte tekrarlarına bakıldığında kelime bölünmelerinin olmadığı göze çarpmaktadır. Aynı zamanda burada veznin 3.tef'ilesinin son hecesindeki *"mey"* in tekrarlı bir şekilde kullanılmadığı izlenmiştir. Bu yüzden söz konusu keli me simetrik yapıya göre düzenlenerek uygun nota birimine yazılmıştır.

Güfte tekrarı kısmı ile ilgili bir husus da her mısrada vezin tef'ilelerinin farklı dağılım göstermiş olması ile ilgilidir. Mevcut nüshada kelimelerin anlamlı ve bölünmeden yerleştirildiği görülmekte ve simetrik yapının değiştiği bir durumu göstermektedir.

5.6.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.48. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Yine ey rûh-ı musavver* **Fe'ilâtün Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün)**	*kafes-i tende misin* **Fe'ilâtün Fe'ilün**	*kafes-i sende misin* **Fe'ilâtün Fe'ilün**	A
2.	*Yoksa bir vuslat için*	*dâmen-i dilberde misin*	*dâmen-i dilberde misin*	A
3.	*Va'deler etmiş idin*	*âşıka rahm eylemeye*	*âşıka rahm eylemeye*	B
4.	*Enverî sen dahi gör*	*kendini defterde misin*	*kendini defterde misin*	A

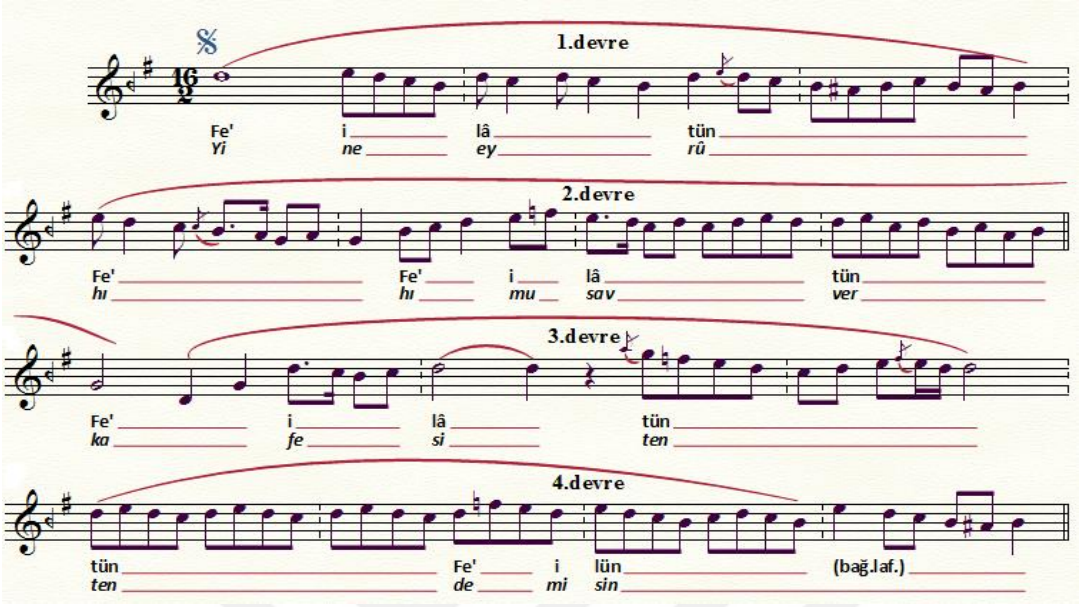
1.A + (1.A^1a +1.A^2b + 1.A^2c)

2.A + (2.A^1a +2.A^2b + 2.A^2c)

3.B + (3.B^1a +3.B^2b + 3.B^2b')

4.A + (4.A^1a +2.A^2b + 4.A^2c)

5.6.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.113. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

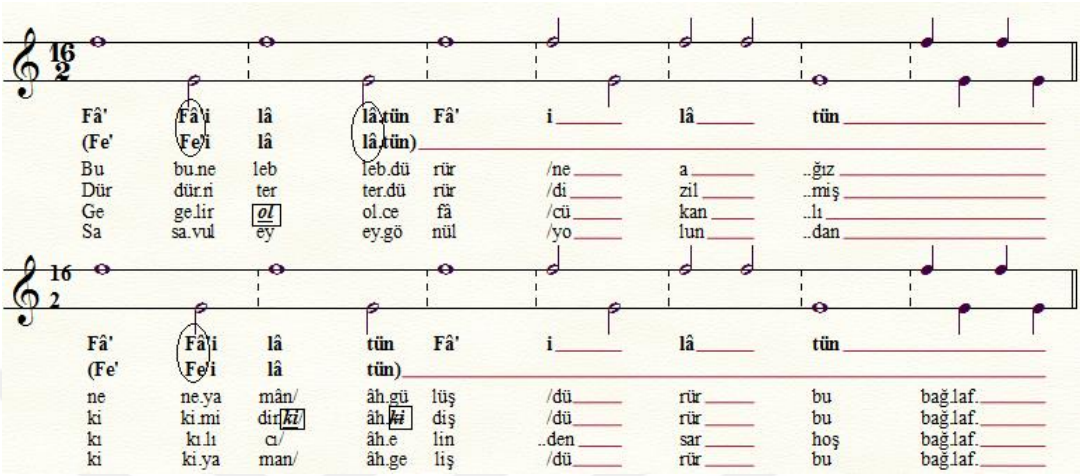
Bu eserin bir mısrası, 2 tane Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. 1.ve 2.Berefşân usûlününde; *"rû"* hecesinin sonumda segâh, *"ka"* hecesinde rast, *"ten"* hecesinde nevâ, *"sin"* hecesinde segâh perdesiyle 4 devre oluşumşumu görülmektedir. Bestenin 2.Berefşân usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2,meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.6.2. (Mâhur Beste) *Bu ne lebdürür ne ağız ne yaman gülüşdürür bu*

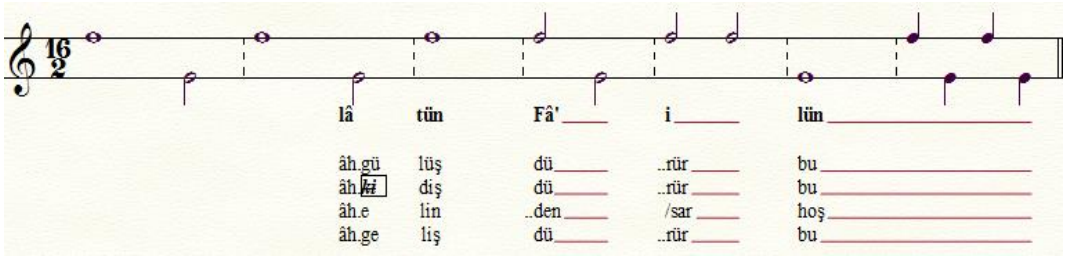
5.6.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.114. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhur beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün (Fe'ilâtün), Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün" Fâ'ilâtün (Fe'ilâtün)"* dür. Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm kısımlarında da yine usûl 2 kez tekrar etmektedir. Buna ilaveten eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar ettiği görülmektedir. Veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesi ve 3.hecesi, 3.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani bestede görülen vezin uygulaması "*Fâ'Fâ'ilâlâtün (Fe'Fe'ilâlâtün) Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün (Fe'Fe'ilâtün) Fâ'ilâtün"* şeklindedir

Eserde usûl-hece dağılımı şekildeki gibidir. Yani 1.ve 4.mısralarının aynı düzende olduğu görülmektedir. 2.mısrada usûlün 2. tekrarında ve veznin 3.tef'ilesinde yer alan *"kimidir ki âh"* kelimesinin arasına *"âh"* lafzı yerleştirilmiş ve *"kimi dir âh ki"* şeklinde anlamsız bir ifade ortaya çıkmıştır. Mevcut lafız ve *"ki"*hecesi yer değiştirilerek kelimenin anlamının bozulmasına yer verilmemiştir. Meyanhânede ise veznin ilk tef'ilesinde yer alan *"ol"* hecesi simetrik yapı göz önünde bulundurularak iki kez yazılmış ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Şekil 5.115. Mâhur Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarına bakıldığında 2.mısrada görülen anlamsız bölünme *"âh ki diş dürür"* şeklinde notaya alınmış olup, tarafımızdan *"âh diş dürür"* şeklinde düzenlenmiştir.

5.6.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.49. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bu ne leb dürür ne ağız* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün (Fe'ilâtün)**	*ne yaman gülüşdürür bu* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün (Fe'ilâtün)**	*ne yaman gülüşdürür bu* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün (Fe'ilâtün)**	A
2.	*Dürr-i terdürür dizilmiş*	*kimi dir ki dişdürür bu*	*Kimidir ki dişdürür bu*	A
3.	*Gelür ol cefâ-cü kanlı*	*kılıcı elinde sarhoş*	*kılıcı elinde sarhoş*	B
4.	*Savul ey gönül yolundan ki*	*yaman gülüşdürür bu*	*yaman gülüşdürür bu*	A

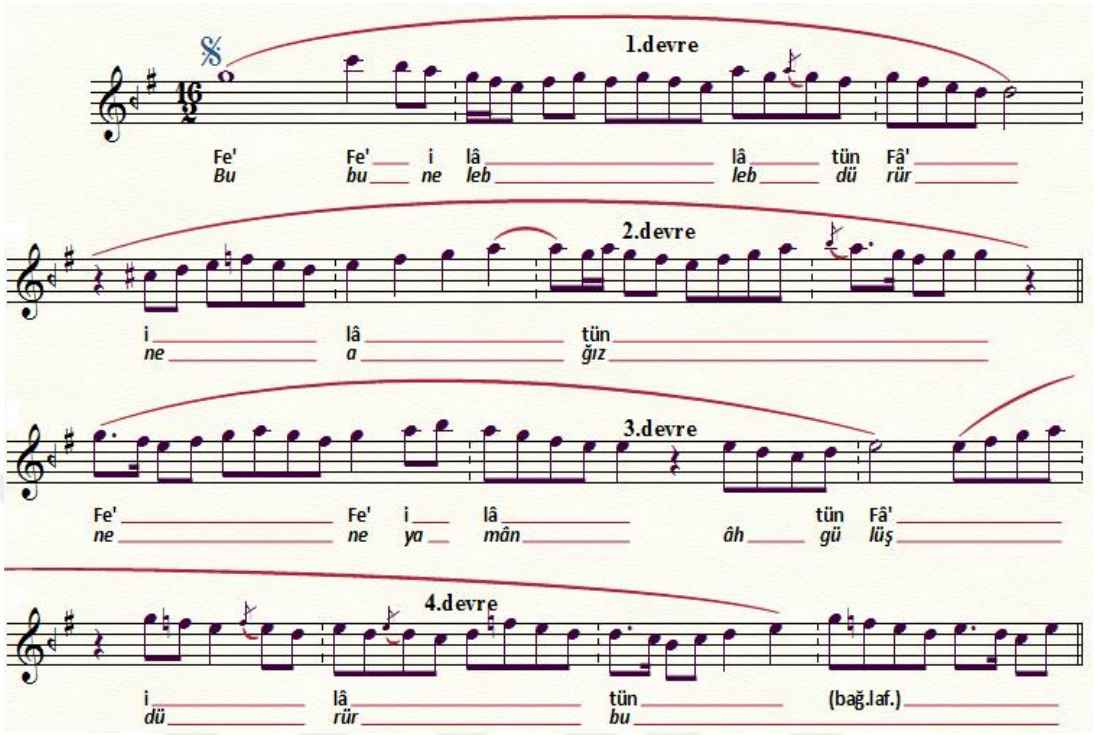
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c)$

$3.B + (3.B^1a + 3.B^2b + 3.B^2c)$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b + 4.A^2c)$

5.6.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.116. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

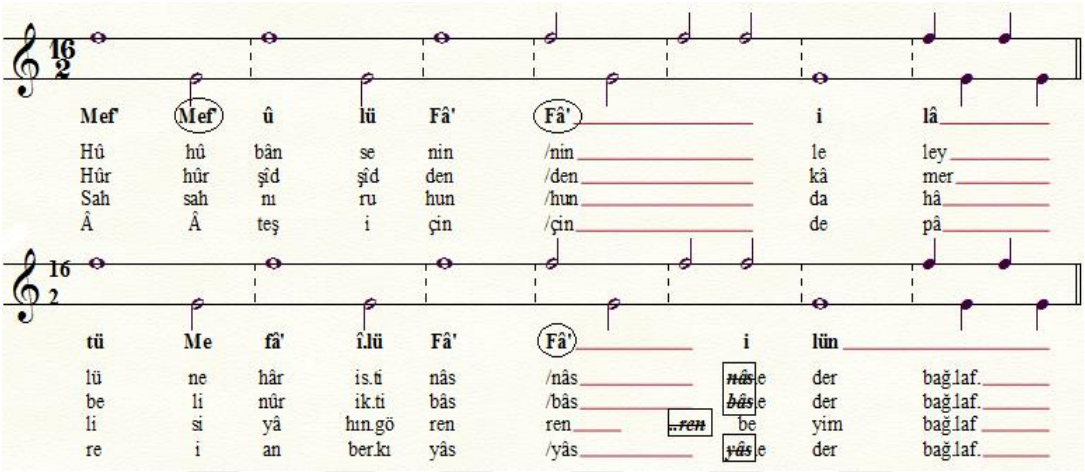
Bu eserin bir mısrası, 2 tane Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Berefşân usûlünün ilkinde; "*rür"* hecesinde nevâ, *"ğız"* hecesinde gerdâniye perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı 2.Berefşân usûlünde; *"lüş"* hecesinde hüseyni, *"bu"* hecesinde hüseyni perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir. Bestenin 2.Berefşân usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanheden sonra gelen güfte tekrarında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.6.3. (Büzürg Beste) *Hûbân seninle ley ü nehar istinâs eder*

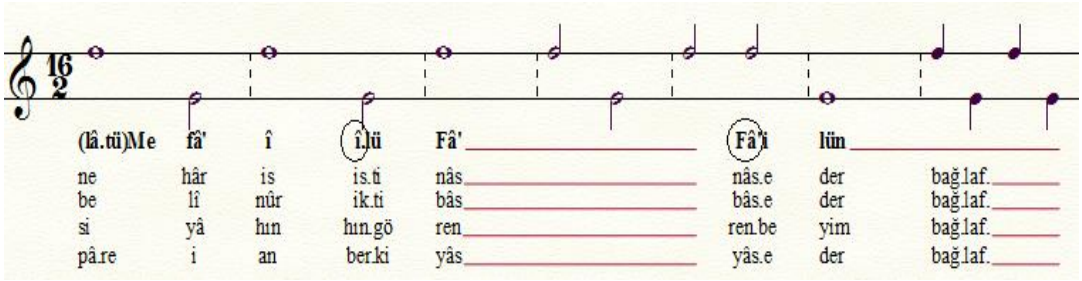
5.6.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.117. Büzürg Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Büzürg beste de görülen vezin kalıbı *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"*dür. Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarında da yine usûlün 1'er kez kullanıldığı izlenmiştir. Buna ilaveten eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar ettiği görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesi, 2.tef'ilesinin ilk hecesi 2 kez tekrarlı, 4.tef'ilesinin ilk hecesi 3 kez tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Berefşân eserlerde görülen tekrarların 2 kez yapıldığı ve bu eserde de 2 kez yapılmasının uygun olacağı düşüncesindeyiz. Dolayısıyla beste de kullanılan vezin uygulaması *"Mef'Mef'ûlü Fâ'Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir

Eserde usûl-hece dağılımı şekildeki gibidir. Yani zeminhâne mısralarının simetrik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Meyanhânede ise usûlün 2.tekrarında ve veznin son tef'ilesinde yer alan *"ren"* hecesi düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.118. Büzürg Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarında yer alan tef'ilelerin her mısrada aynı düzende olmadığı izlenmiştir. Aynı düzende olmayan bu yazım şeklinin, kelime bölünmelerine yer verilmediği için ve anlam bütünlüğünü muhafaza etmek maksadıyla yazıldığı düşünülmektedir.

5.6.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.50. Büzürg Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Hûban seninle leyl ü* **Mef'ûlü Fâ'îlâtü**	*nehâr istinâs eder* **Mefâ'îlü Fâ'îlün**	*nehâr istinâs eder* **Mefâ'îlü Fâ'îlün**	A
T1	**Yâ lel le lel lel le lel le le lel lel lel lel li vây**			**B**
2.	*Hûrşîdden kamer*	*beli nûr iktibâs eder*	*beli nûr iktibâs eder*	A
T1	**Yâ lel le lel lel le lel le le lel lel lel lel li vây**			**B**
3.	*Sahn-ı ruhunda hâl-i*	*siyâhın gören beyim*	*siyâhın gören beyim*	C
T1	**Yâ lel le lel lel le lel le le lel lel lel lel li vây**			**B'**
4.	*Âteş içinde*	*pâre-i anber kıyar eder*	*pâre-i kıyâs eder*	A
T1	**Yâ lel le lel lel le lel le le lel lel lel lel li vây**			**B**

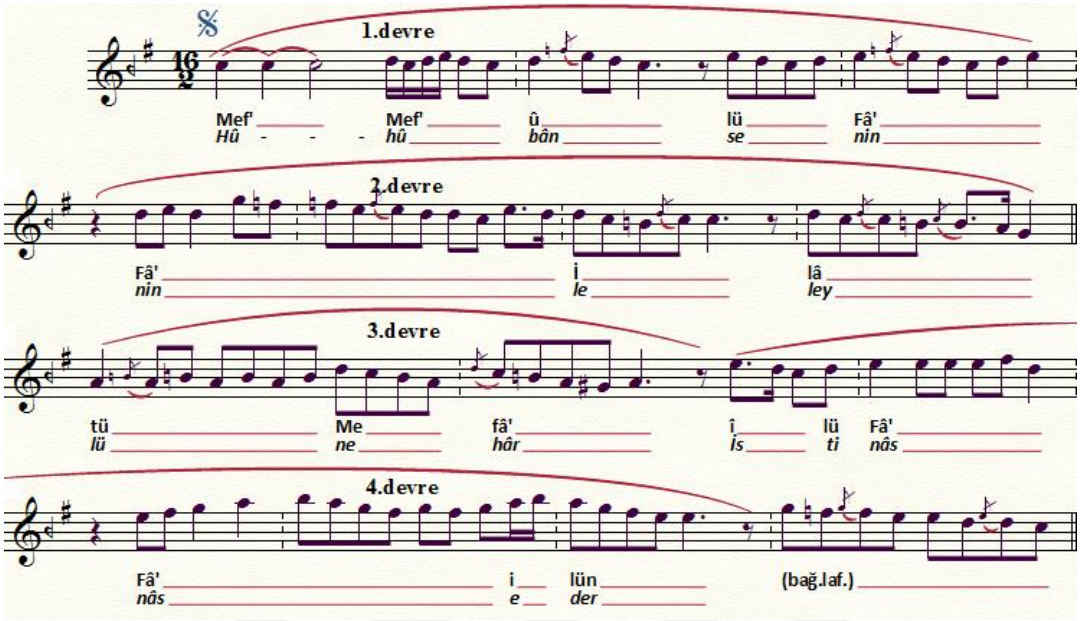
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B' [T1.B'a + 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.6.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.119. Büzürg Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

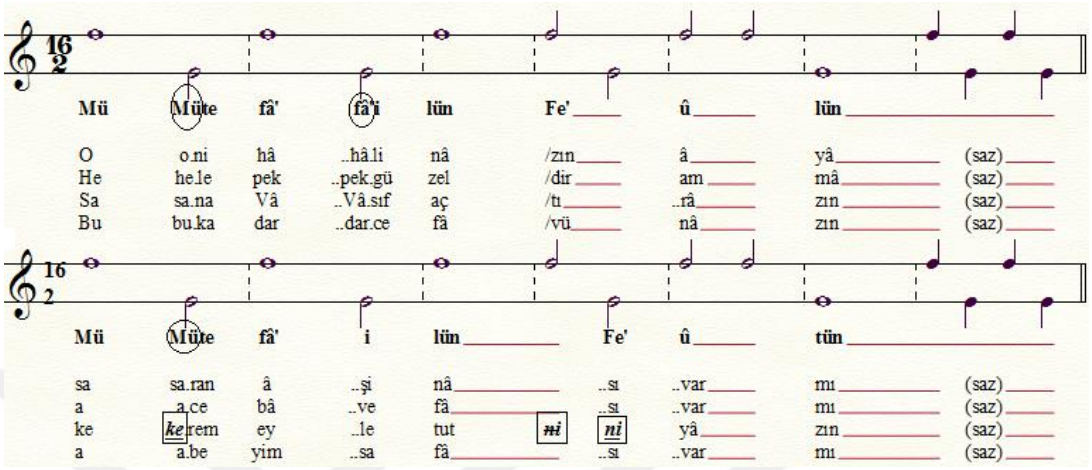
Büzürg bestenin bir mısrası, 2 tane Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Berefşân usûlünün ilkinde; *"nin"* hecesinde hüseyni, *"key"* hecesinde rast perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı 2.Berefşân usûlünde; *"hâr"* hecesinde dügâh ve *"de"* hecesinde hüseyni perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir. Bestenin 2.Berefşân usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanheden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.6.4. (Neveser Beste) *O nihâli nazın âyâ saran âşinâsı var mı*

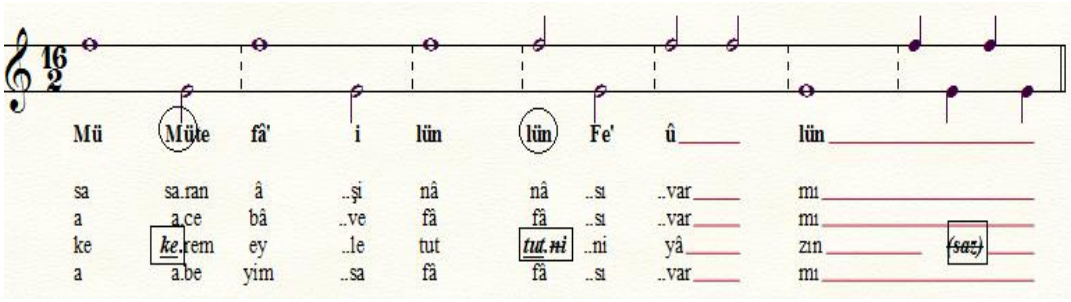
5.6.4.1. Usûl-Vezin İnceleme

Şekil 5.120. Neveser Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Neveser beste de görülen vezin kalıbı *"Mütefâ'ilün Fe'ûlün Metefâ'ilün Fe'ûlün Fe'ûlün"*'dür. Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarında da yine usûlün 1'er kez kullanıldığı izlenmiştir. Buna ilaveten eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar ettiği görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesi ve 3.hecesi, 3.tef'ilenin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla beste nin 1.Berefşân usûlünde *"MüMütefâfâ'ilün Fe'ûlün",* usûlün ikinci tekrarında *"MüMütefâ'ilün Fe'ûlün"* yapısı kullanılmıştır.

Eserde usûl-hece dağılımı yukarıdaki gibidir. Zeminhâne mısralarının simetrik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Meyanhânede ise usûlün 2.tekrarında ve veznin 3.ve 4.tef'ilelerinde yer alan *"ke"* ve *"ni"* heceleri simetrik yapıya göre uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.121. Neveser Beste: Güfte tekrarı

Eserin zeminhânesindeki güfte tekrarlarının simetrik olarak yer aldığı görülmektedir. Fakat meyanhânenin hece dağılımının aynı düzende olmadığı izlenmiştir. Bu yüzden burada yer alan *"ke","tut", "ni"* heceleri düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir. Bununla beraber aynı gerekçeyle saz kısmı kaldırılmıştır.

5.6.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.51. Neveser Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*O nihâl-i nâzın âyâ* **Mütefâ'ilün Fe'ûlün**	*saran âşinâsı var mı* **Mütefâ'ilün Fe'ûlün**	*saran âşinâsı var mı* **Metefâ'ilün Fe'ûlün**	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yel le lâ ye le lel lel le le le li vây**			**B**
2.	*Hele pek güzeldir ammâ*	*acebâ vefâsı var mı*	*acebâ vefâsı varmı*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yel le lâ ye le lel lel le le le li vây**			**B**
3.	*Sana Vâsıf açtı râzın*	*kerem eyle tut niyâzın*	*kerem eyle tut niyâzın*	C
T1	**Yâ lâ yâ lâ yel le lâ ye le lel lel le le le li vây**			**B**
4.	*Bu kadar cefâ vü nâzın*	*a beyim safâsı var mı*	*a beyim safâsı var mı*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ yel le lâ ye le lel lel le le le li vây**			**B**

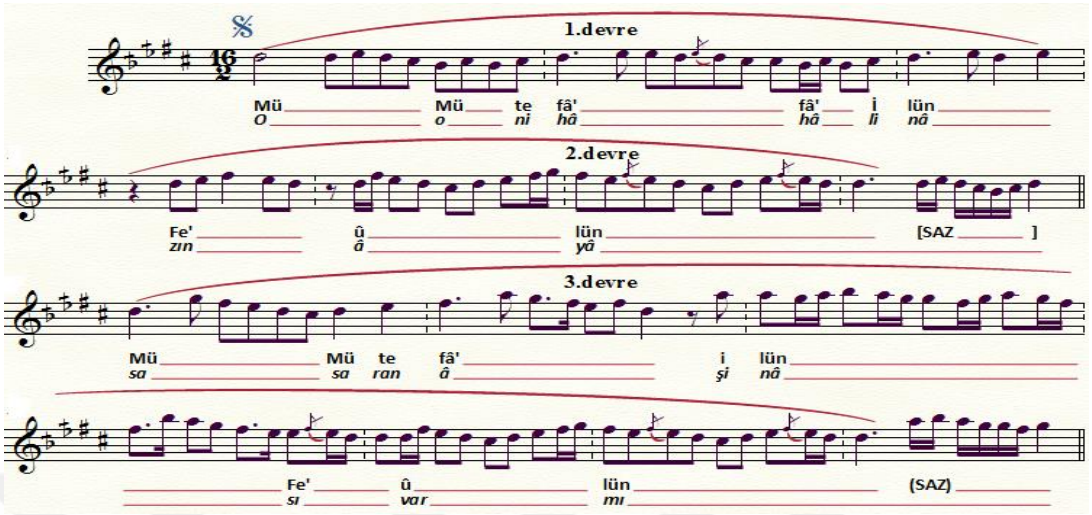
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B [T1.Ba + 3.C^2b']

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.6.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.122. Neveser Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserin bir mısrası, 2 tane Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmakta, Berefşân usûlünün ilkinde; *"mâ"* hecesinde hisar ve *"yâ"* hecesinde nevâ perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı 2.Berefşân usûlünde; *"mı"* hecesinde nevâ perdesiyle 1 devre oluşumu görülmektedir. Bestenin 1.ve 2.Berefşân usûllerinin sonunda yer alan 2'şer dörtlük nota, saz kısmından ibarettir.

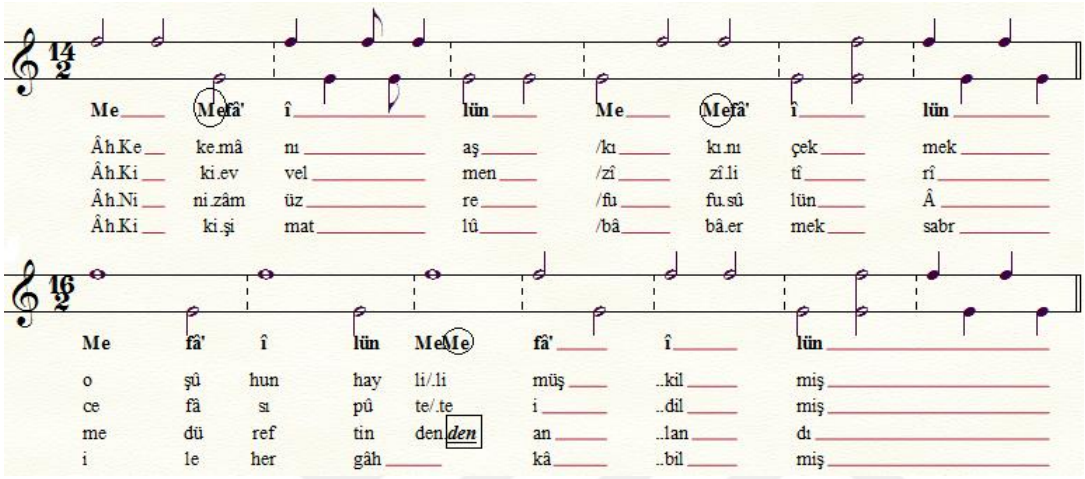
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanheden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.7. Darbeyn Usûlündeki Eserler

5.7.1. (Sûzidilâra Beste) *Kemanı aşkını çekmek o şuhun hayli müşkîlmiş*

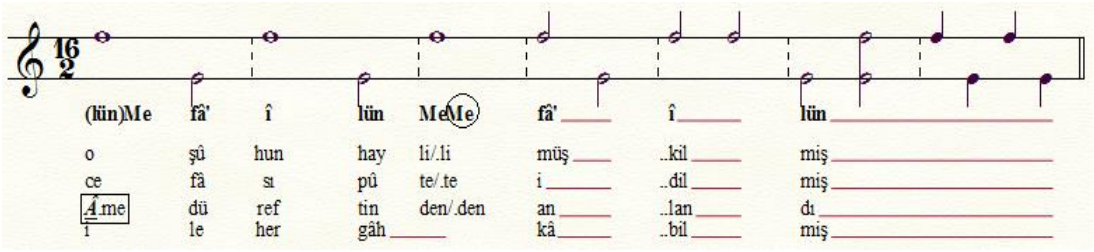
5.7.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.123. Sûzidilâra Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Sûzidilârâ bestede *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 1.hecesinin, 2.tef'iesinin 1.hecesinin ve 4.tef'ilesinin 1.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"MeMefâ'îlün MeMefâ'îlün Mefâ'îlün MeMefâ'îlün"*dür. Bununla beraber şiirin her mısrası Devr-i Kebir ve Berefşân usûlünün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında 1.2. mısralarda simetrik bir işleyiş görülmektedir. 4.mısrada ve Berefşân usûlünde yer alan "gâh" kelimesinde medd sanatı yapıldığından dolayı diğer mısralarla aynı düzende olmamaktadır. Ayrıca meyanhânede tekrar etmesi beklenen, veznin 3.tef'ilesinin ilk hecesinin nota üzerine yazılmadığı dikkati çekmektedir. Tekrar etmesi beklenen *"den"* hecesi düzen gereği uygun nota biriminin altına yazılarak her mısrada simetrik yapı korunmuştur.

Şekil 5.124. Sûzidilâra Beste: Güfte tekrarı

Bestenin 1.ve 2.mısralarındaki güfte tekrarlarında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyânhânenin güfte tekrarında *"Âmedü"* yazılması beklenirken *"medü"* şeklinde bir yazımın olduğu görülmektedir. Bu yazım şekli güftedeki manayı bozduğu için, gerekli düzeltme uygun nota biriminin altına yazılmıştır. Ayrıca 4.mısrada ki *"gâh"* kelimesinde yapılan medd sanatı burada da söz konusudur.

5.7.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.52. Sûzidilâra Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Kemân-ı aşkını çekmek* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	*o şûhun çekmek hayli müşkilmiş* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	*o şûhun çekmek hayli müşkilmiş* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	A
T1	**Âh yâ lâ ye le lel lel lel lel lel lel li vây**			**B**
2.	*Kî evvel menzil-i tîr-i*	*cefâsı pûte-i dilmiş*	*cefâsı pûte-i dilmiş*	A
T1	**Âh yâ lâ ye le lel lel lel lel lel lel li vây**			**B**
3.	*Nizâm üzre fusûlün*	*âmed ü reftinden anlandı*	*âmed ü reftinden anlandı*	C
T1	**Âh yâ lâ ye le lel lel lel lel lel lel li vây**			**B**
4.	*Kişi matlûba ermek sabr*	*ile her gâh kâbilmiş*	*ile her gâh kâbilmiş*	A
T1	**Âh yâ lâ ye le lel lel lel lel lel lel li vây**			**B**

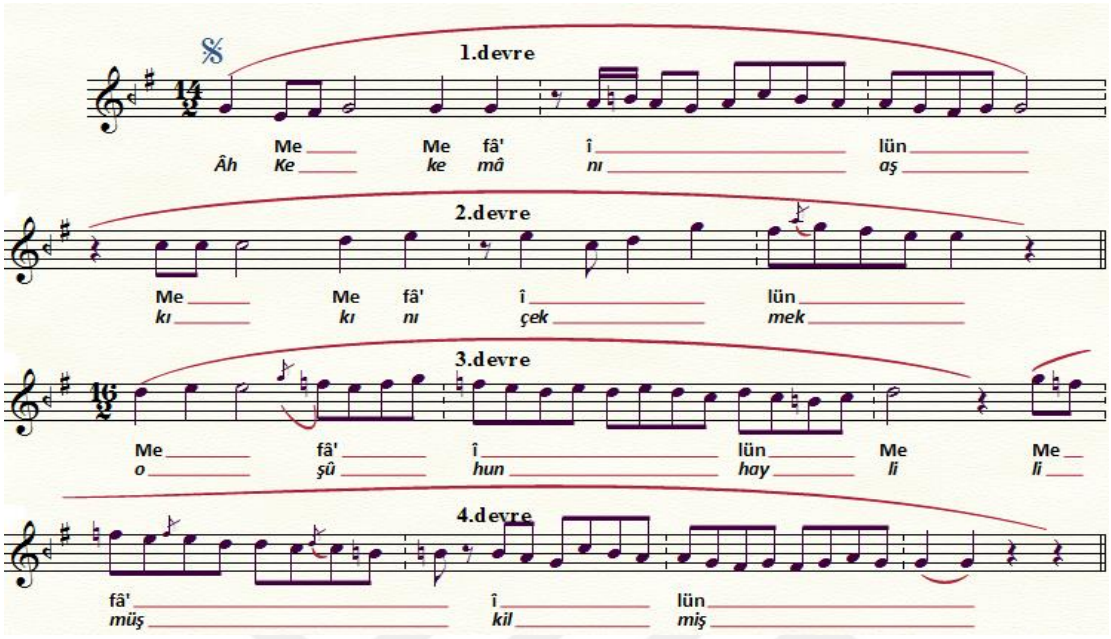
1.A + (1.A^1a +1.A^2b +) + T1.B [T1.Ba+ 1.A^2b^1]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b +) + T1B [T1.Ba + 2.A^2b^1]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b +) + T1B [T1.B a+ 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2b^1]

5.7.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.125. Sûzidilâra Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserde 1 Devr-i Kebîr ve 1 Berefşân usûlününün birleşiminden oluşan Darbeyn usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. İkâi terennüm Devr-i Kebîr usûlüyle, güfte tekrarı ise Berefşân usûlüyle bestelenmiştir.

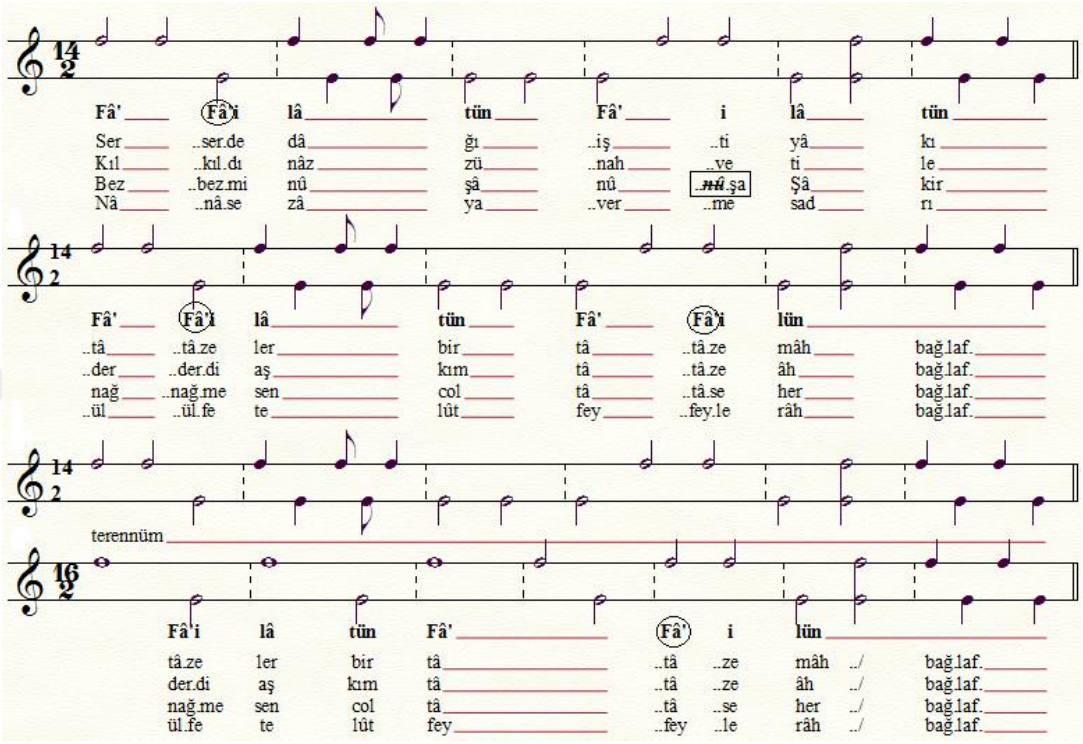
Eserin zeminhânesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Devr-i Kebîr usûlünün ilk kullanımında; *"aş"* hecesinde rast ve *"mek"* hecesinde hüseyni perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı Berefşân usûlünde; *"li"* hecesinde nevâ ve *"miş"* hecesinde rast perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı espi edilmiştir. Yani her iki kısmın ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm kısmında 1 güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümünün olduğu kısımda 1 ve güfte tekrarının olduğu kısımda 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1+ 2 + 1 + 1 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.7.2. (Isfahânek Beste) *Serde dâğ-ı iştiyak-ı tâzeler bir tâze mâh*

5.7.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.126. Isfahânek Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Isfahânek bestede *"Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 1.hecesinin, 3.tef'iesinin 1.hecesinin ve 4.tef'ilesinin 1.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'Fâ'îlâtün Fâ'Fâ'îlün"*dür. Bununla beraber şiirin her mısrası 3 tane Devr-i Kebir ve 1 tane Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânenin 2.tef'ilesinde yer alan ve tekrar etmesi beklenen *"nû"* hecesi tekrarlı bir şekilde yazılmamıştır. Düzen gereği söz konusu hece tekrarlı bir şekilde ve uygun nota birimlerinin altına yazılmıştır.

Eserin güfte tekrarları kısımlarına bakıldığında kelime bölünmeleri olmadan simetrik bir şekilde sözlerin yerleştirildiği gözlemlenmiştir.

5.7.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.53. Isfahânek Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Serde dâğ-ı iştiyâk-ı* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün**	*tâzeler bir tâze mâh* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*tâzeler bir mâh* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Tâ dir ten dir ye le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le le le le lel lel li vây**			**B**
2.	*Kaldı nâzü nahvet ile*	*derd-i aşkım tâze mâh*	*derd-i aşkım tâze mâh*	A
T1	**Tâ dir ten dir ye le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le le le le lel lel li vây**			**B**
3.	*Bezm-i nûş-â-nûşâ Şâkir*	*nağme-senc ol tâ seher*	*nağme-senc ol tâ seher*	C
T1	**Tâ dir ten dir ye le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le le le le lel lel li vây**			**B**
4.	*Nâ-sezâya verme sadr-ı*	*ülfete lûtf eyle râh*	*ülfete lûtf eyle râh*	A
T1	**Tâ dir ten dir ye le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le le le le lel lel li vây**			**B**

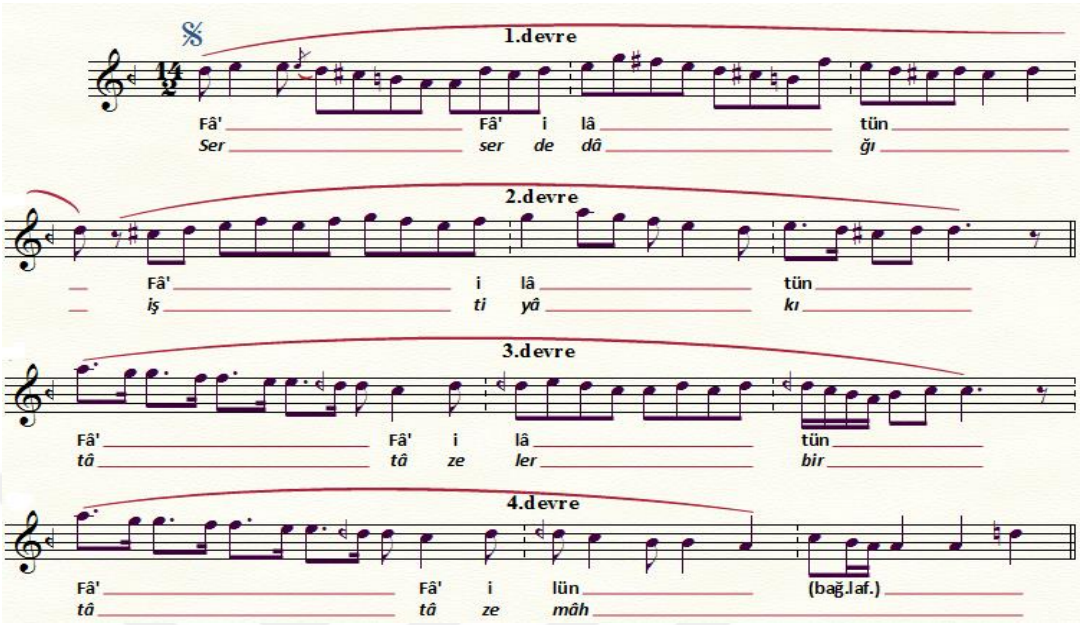
1.A + (1.A^1a +1.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b +) + T1.B[T1.Ba+ 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b +) + T1.B [T1.Ba + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b +) + T1.B [T1.Ba+ 4.A^2c]

5.7.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.127. Isfahânek Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserde 3 Devr-i Kebîr ve 1 Berefşân usûlününün birleşiminden oluşan Darbeyn usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Devr-i Kebîr usûlün 2 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlünün 3.tekrarı ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarı kısmından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı 2 tane Devr-i Kebîr usûlü üzerinde yapılmıştır.

Eser zeminhânesindeki ezgi kalışları, 4 devreden oluşmakta, Devr-i Kebîr usûlünün ilk kullanımında; *"ğı"* hecesinde nevâ, *"kı"* hecesinde nevâ perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı Devr-i Kebîr usûlünün 2.tekrarında ise *"bir"* hecesinde çargâh, *"mâh"* hecesinde dügâh perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir. Mısranın bitiminde yer alan son 4 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

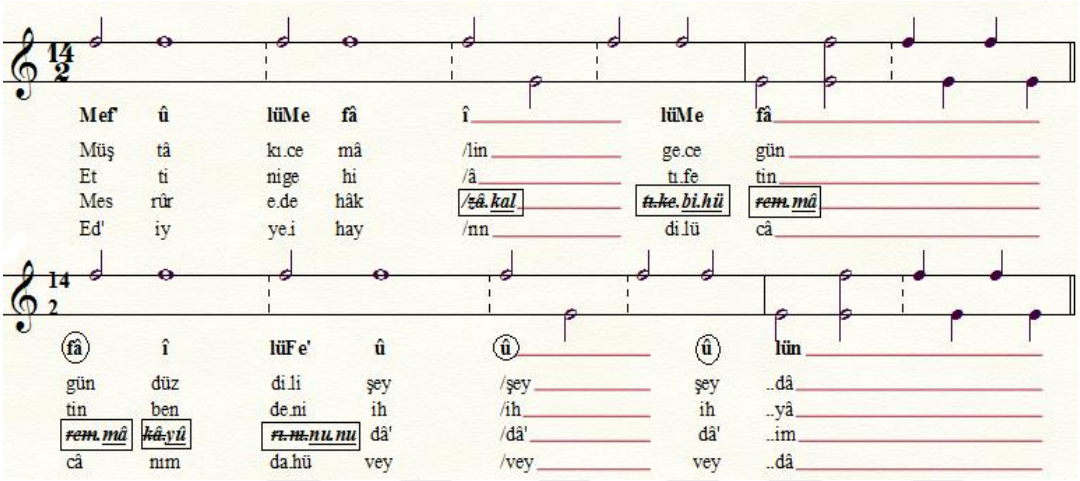
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla her iki kısmın ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1, güfte

tekrarının olduğu kısımda 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1 + 2 + 1 + 1 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.7.3. (Sûzinâk Beste) *Müştâk-ı cemâlin gece gündüz dil-i şeydâ*

5.7.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.128. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Sûzinâk bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 3.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez, 4.tef'iesinin 2.hecesinin 3 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'fâ'îlü Fe'ûûûlün"*dür. Bununla beraber şiirin her mısrası 2 tane Frengifer usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm kısımları ise 1 Frengifer ve 1 Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânedeki mısralarındaki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Meyanhânede ise *"kalb-i hümâyûnunu"* kelimelerinin anlamca daha uygun olabileceği söz konusudur. Bunun nedeninin zamanla çeşitli sebeplerle vuku bulan güfte değişiklerine bağlı olarak *" zât-ı kerem-kârını"* yazılmış olduğu düşünülmektedir. Zira Bardakçı (1975,30) bir makalesinde söz konusu güftenin yazımı ile ilgili bu şeklinden bahsetmiştir. Bu yüzden 3.mısrada *"zât-ı kerem-kârını"* kelimelerinin yerine "*kalb-i hümâyûnunu"* kelimeleri getirilmiş ve nota birimerinin altına yerleştirilmiştir.

5.7.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.54. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Müştâk-ı cemâlin gece gündüz dil-i şeydâ* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün**	A
T1	**Yâ lâ yel le lel lel le le lel le le lel le le lel le le lel lel le lel lel lel lel lel li**	**B**
T2	**Yâr işve-bâz, dil-nüvâz, âh belî şâh-ı men**	**C**
2.	*Etti nigeh-i âtıfetin bendeni ihyâ*	A
T1	**Yâ lâ yel le lel lel le le lel le le lel le le lel le le lel lel le lel lel lel lel lel li**	**B**
T2	**Yâr işve-bâz, dil-nüvâz, âh belî şâh-ı men**	**C**
3.	*Mesrûr ede Hâk kalb-i hümây'ununu dâim*	D
T1	**Yâ lâ yel le lel lel le le lel le le lel le le lel le le lel lel le lel lel lel lel lel li**	**B**
T2	**Yâr işve-bâz, dil-nüvâz, âh belî şâh-ı men**	**C**
4.	*Ed'iyye-i hayrın dil ü cânımda hüveydâ*	A
T1	**Yâ lâ yel le lel lel le le lel le le lel le le lel le le lel lel le lel lel lel lel lel li**	**B**
T2	**Yâr işve-bâz, dil-nüvâz, âh belî şâh-ı men**	**C**

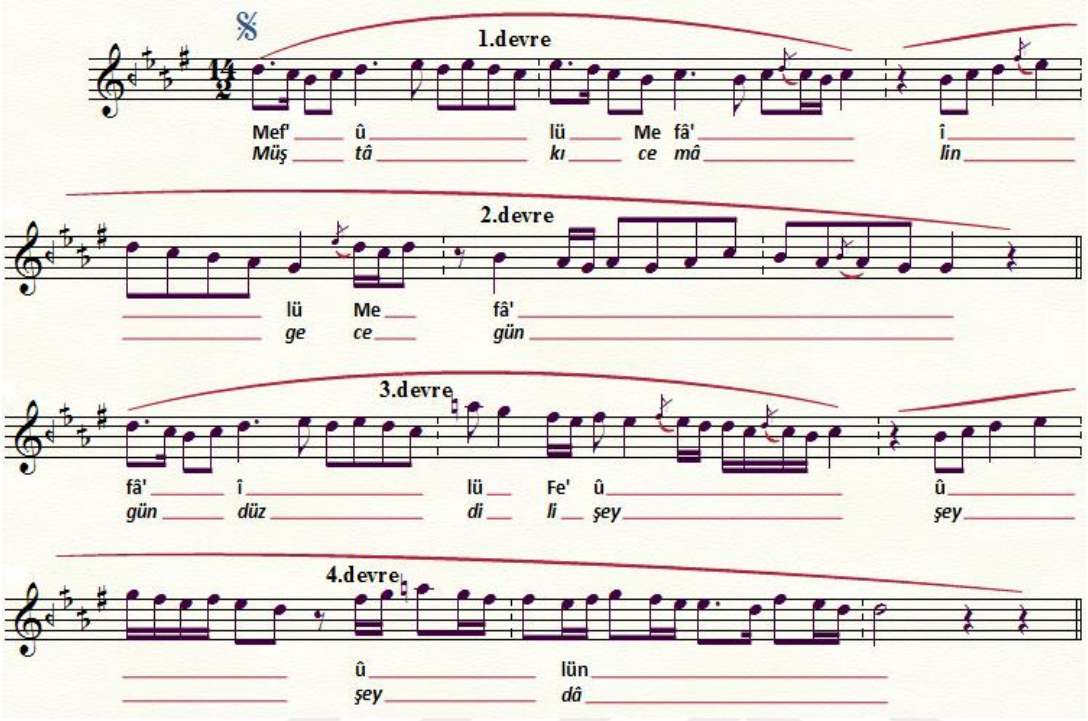
1.A + T1.B + T2.C

2.A + T1.B + T2.C

3.D + T1.B + T2.C

4.A + T1.B + T2.C

5.7.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.129. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserde 3 Frengifer ve 1 Berefşân usûlününün birleşiminden oluşan Darbeyn usûlü kullanılmıştır. İlk mısra 2 tane Frengifer usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. 3.Frengifer usûlü ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise lafzî terennümden oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı 2 tane Frengifer usûlü üzerinde yapılmıştır.

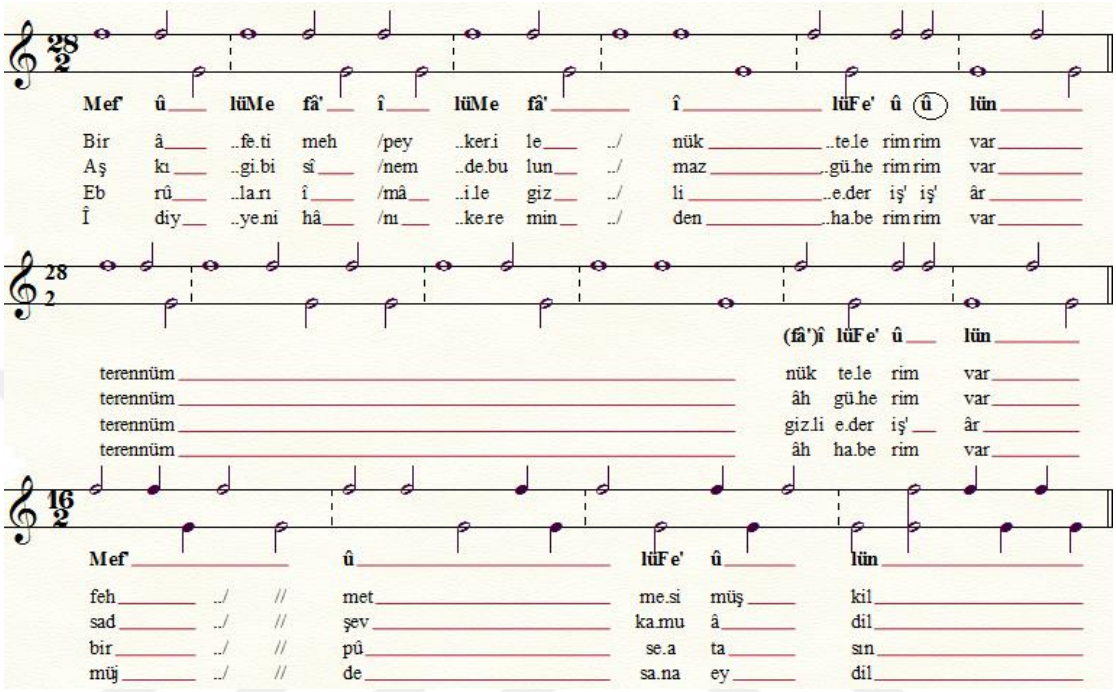
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. 28 zamanlı Frengifer usûlünün ilkinde; *"mâ"* hecesinde çargâh, *"gün"* hecesinde rast perdesiyle 2 devre, *"şey"* hecesinin ilkinde çargâh, *"dâ"* hecesinde nevâ perdeiyle 2 devre görülmekredir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu görülmüştür. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik olduğu tespit edilmiştir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi ve lafzî terennümün birlikte kullanıldığı kısmında 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi ve lafzî terennümünün birlikte kullanıldığı kısımda 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.7.4. (Mâhur Beste) *Bir âfeti meh-peyker ile nüktelerim var fehmetmesi müşkil*

5.7.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.130. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhûr bestede "*Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserin ziyâde mısralarında ise *"Mef'ûlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Dolayısıyla bu eserde izlenen vezin uygulaması *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûûlün"*dür. Ziyâde mısralarda hece tekrarı bulunmadığından vezin aynı şekilde kullanılmıştır. Güftenin her mısrası, terennüm kısımları ve güfte tekrarları kısmı 2 tane Remel usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Ziyâde mısralar ise kısımları ise 1 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin hem ana güftesinde hem de ziyâde mısralarındaki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir.

5.7.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.55. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b/c (tekrarlı)	d	
Mısra	1	2	3 (ziyâde mısra)	Ezgi
1.	*Bir âfet-i meh-peyker ile* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘**	*nüktelerim var* **îlü Fe‘ûlün**	*Fehmetmesi müşkil* **Mef‘ûlü Fe‘ûlün**	A
T1	**Âh ben senin hayrânınam, ben senin kurbânınam, amân amân (nüktelerim var)**			**B**
2.	*Aşkı gibi sînemde bulunmaz*	*güherim var*	*Sad şevka muâdil*	A
T1	**Âh ben senin hayrânınam, ben senin kurbânınam, amân amân (güherim var)**			**B**
3.	*Ebrûları îmâ ile gizli*	*ider iş’âr*	*Bir bûse atâsın*	C
T1	**Âh ben senin hayrânınam, ben senin kurbânınam, amân amân (ider iş’âr)**			**B**
4.	*Îdiyye nihân-ı kereminden*	*haberim var*	*Müjde sana ey dil*	A
T1	**Âh ben senin hayrânınam, ben senin kurbânınam, amân amân (haberim var)**			**B**

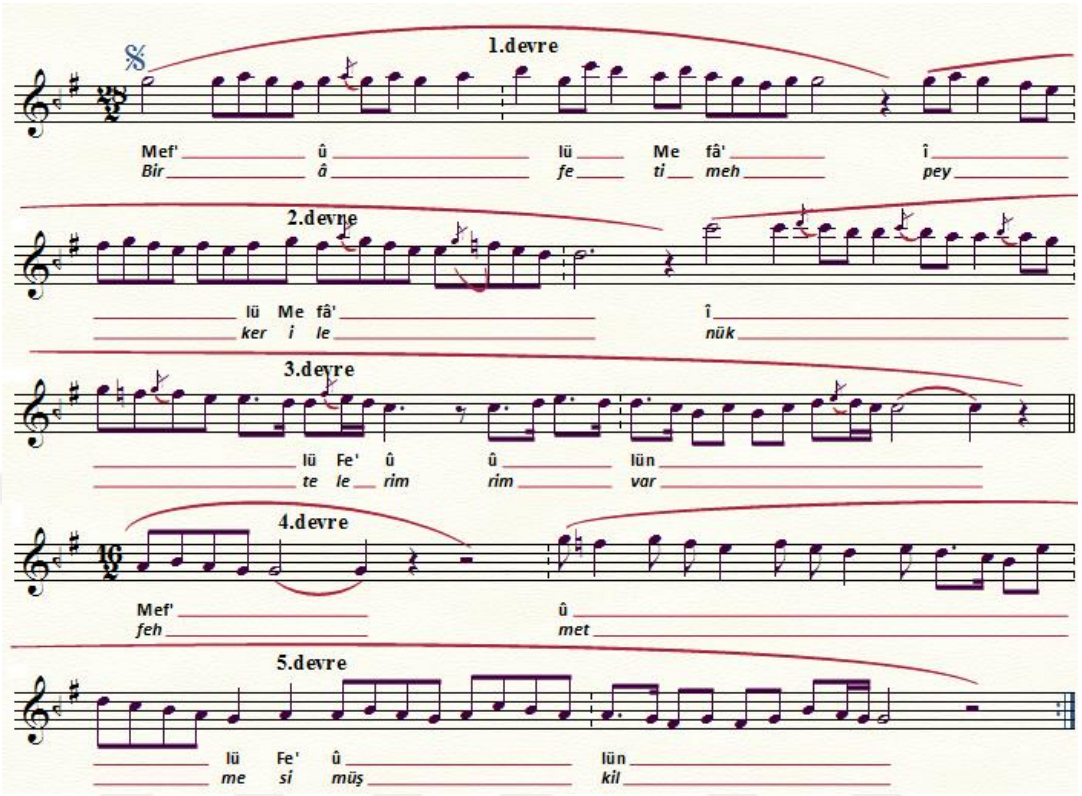
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b +) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c + 1.A^{3}d]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b +) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c + 2.A^{3}d]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b +) + T1.B\ [T1.Ba + 3.A^{2}c + 3.A^{3}d]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b +) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c + 4.A^{3}d]$

5.7.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.131. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Mâhûr bestede 2 tane Remel usûlü ve 1 Muhammes usûlününün birleşiminden oluşan Darbeyn usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Nim Sakîl usûlünün 1 kez kullanılmasından oluşmaktadır. Lafzî terennüm ve güfte tekrarı da Remel usûlünün 2.tekrarından oluşmaktadır. Ziyâde mısra ise Muhammes usûlünün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

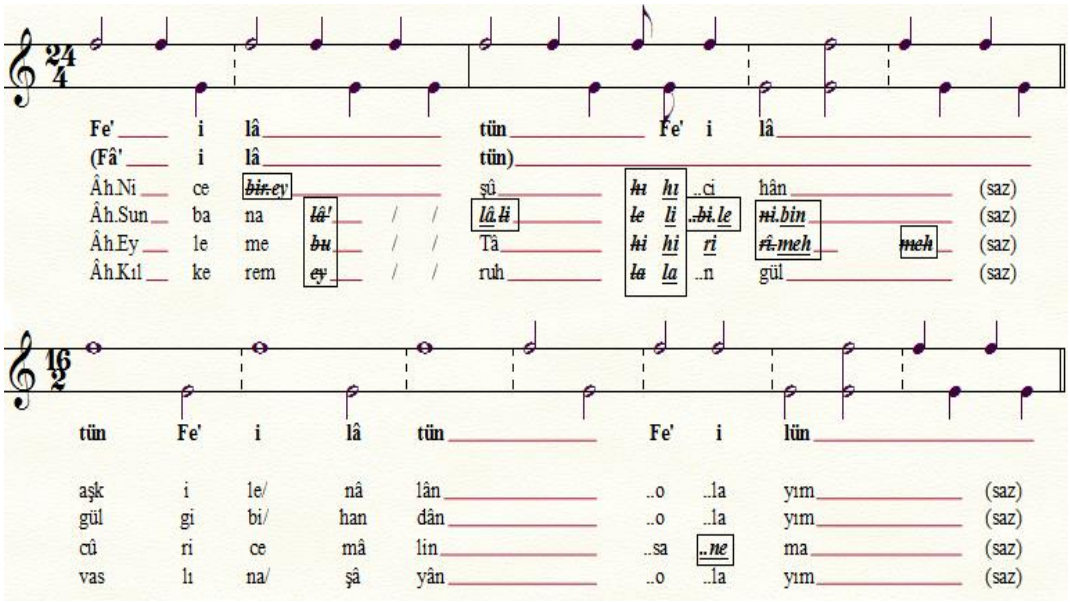
Eser üzerindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Remel usûlünün ilk kullanımında; *"meh"* hecesinde gerdâniye, *"le"* hecesinde nevâ, *"var"* hecesinde çargâh perdesiyle 3 devre, ziyâde mısralardaki ezgi kalışları ise, Muhammes usûlünde; *"feh"* hecesinde rast, *"kil"* hecesinde rast perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu görülmüştür. Dolayısıyla her iki kısmın ezgi değerlerinin rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 1, lafzî terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1, ziyâde mısrada 1, meyanhânede 1, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1, ziyâde mısrada 1 olmak üzere toplamda 1 + 1 + 1 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.7.5. (Arazbar Bûselik Beste) *Nice ey şûh-ı cihân aşk ile nâlân olayım*

5.7.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.132. Arazbar Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Arazbar Bûselik bestede *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserde hece tekrarı olmadığı için vezin aynı şekilde uygulanmıştır. Güftenin her mısrası, bir Nim Sakîl ve 1 Berefşân usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm kısmı 1 Nim Sakîl ve güfte tekrarının olduğu kısım ise Berefşân usûlünden oluşmaktadır.

Bu eseri titizlikle açıklamak için öncelikle güfteyi ayrıntılı bir şekilde görmek gerekir.

Nice **bir** ey şûh-ı cihân aşk ile nâlân olayım

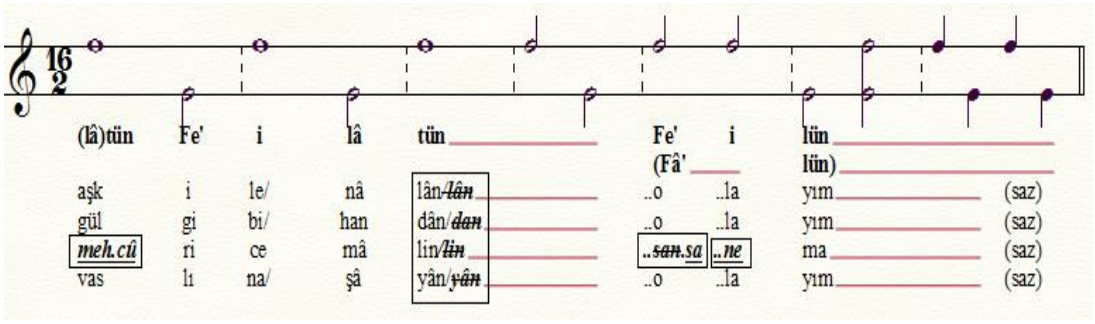
Sun bana lâ'l-i lebin**i** gül gibi handân olayım

Eyleme **bu** Tâhiri mehcûr-ı cemâlin sanemâ

Kıl kerem **ey** ruhları gül vaslına şâyân olayım

Eserin güftesine bakıldığında her mısrada vezni bozan bir hece yer almaktadır. Bunlar; 1.mısrada *"ey"*, 2.mısrada *"ni"*, 3.mısrada *"bu"* ve 4.mısrada *"ey"* heceleridir. Bu heceler eserden çıkarıldığında güftedeki diğer hece ve kelimelerin dağılımında mevcut nüshaya göre farklılıklar olmuştur. Bu yüzden her mısrada vezni bozan söz konusu heceler nora üzerinden kaldırılmış ve diğer hece ve kelimeler aynı düzende yerleştirilmiştir. Bu uygulamayla beraber mevcut nüsha ile düzenlenen nüsha üzerindeki hece ve kelimelerin dağılımında farklılıklar izlenmiştir. Ayrıca 3.mısranın sonunda, veznin son tef'ilesinde yer alan *"sanma"* kelimesi, *"sanema"* şeklinde düzenlenerek uygun nota birimlerine yazılmıştır**.** Nihayetinde https://www.yedinota.com/beste/nice-bir-ey-suh-i-cihan-ask-ile-nalan-olayim-8406 ve http://projetsm.com/uploads/attachment/8292_v1_1.gif internet kaynaklarında eserin güftesi tarafımızdan düzenlenen şekliyle yer almaktadır

Güftenin yanlış yazılması sonucunda dağılımın simetrik olmadığı izlenmiştir.

Şekil 5.133. Arazbar Bûselik Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarına bakıldığında simetrik yapıya uymayan hece tekrarları bulunmaktadır. Burada yer alan *"lân"*,*"dân"*, "*lin", "yân"* heceleri düzen gereği kaldırılmıştır. Ayrıca 3.mısranın güfte tekrarı yazılırken *"cûr-i"* şeklinde yazılmış ve anlamsız bir okuma ortaya çıkmıştır. Kelimenin anlamının doğru anlaşılması bakılımdan söz konusu kısımdaki düzeltme *"mehcûr-i"* şeklinde düzenlenmiştir. Yine aynı kısımda yer alan *"sanma"* kelimesi *"sanema"* şeklinde düzeltilerek uygun nota birimlerine yazılmıştır.

5.7.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.56. Arazbar Bûselik Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Nice ey şûh-ı cihân* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâ (Fâ‘ilâtün)**	*aşk ile nalân olayım* **tün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**	*aşk ile nalân olayım* **tün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**	A
T1	**Âh cânım ye le lel le le lel le le lel le le le le le le le le lel li**			**B**
2.	*Sun bana lâ’l-i lebin*	*gül gibi handân olayım*	*gül gibi handân olayım*	A
T1	**Âh cânım ye le lel le le lel le le lel le le le le le le le le lel li**			**B**
3.	*Eyleme Tâhiri*	*mehcûr-ı cemâlin sanemâ*	*mehcûr-ı cemâlin sanemâ*	C
T1	**Âh cânım ye le lel le le lel le le lel le le le le le le le le lel li**			**B**
4.	*Kıl kerem ruhları gül*	*vaslına hayrân olayım*	*vaslına hayrân olayım*	A
T1	**Âh cânım ye le lel le le lel le le lel le le le le le le le le lel li**			**B**

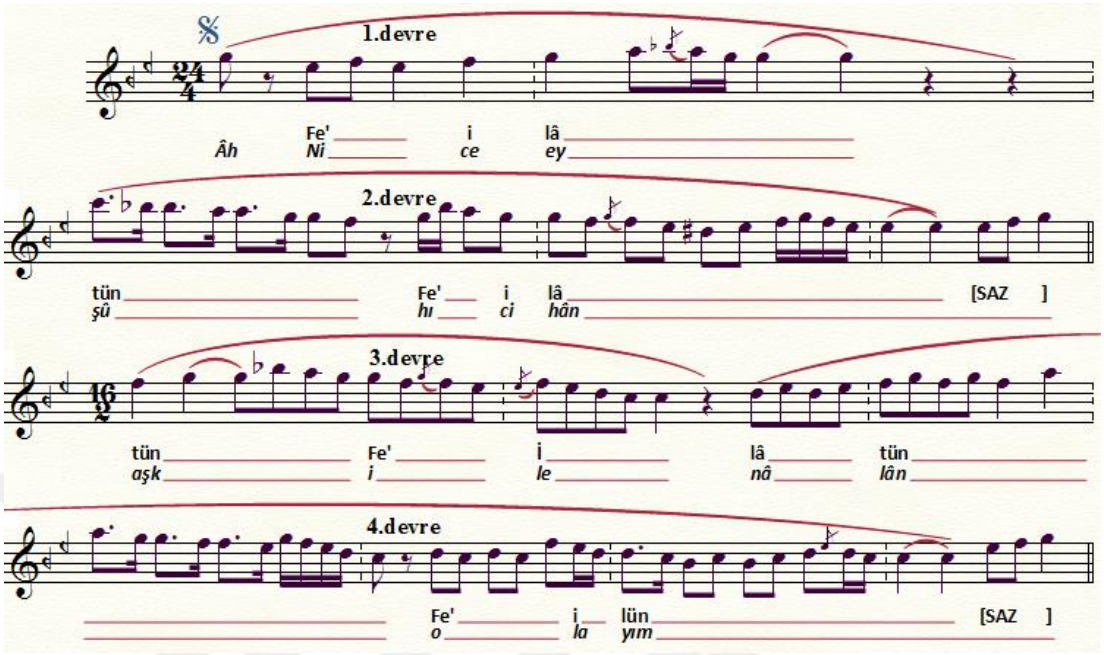
1.A + (1.A^1a +1.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b +) + T1.B [T1.Ba + 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b +) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.7.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.134. Arazbar Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Arazbar Bûselik eserde 1 Nim Sakîl ve 1 Berefşân usûlününün birleşiminden oluşan Darbeyn usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Nim Sakîl ve Berefşân usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. İkâi terennüm Nim Sakîl usûlüyle, güfte tekrarı ise Berefşân usûlüyle bestelenmiştir.

Eserin zeminhânesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Nim Sakîl usûlününde; *"ey"* hecesinde gerdâniye, *"hân"* hecesinde dik hisâr perdesiyle 2 devre, mısranın tamamlandığı Berefşân usûlünde; *"le"* hecesinde çargâh, *"yım"* hecesinde çargâh perdesiyle 2 devre oluşumu görülmektedir. Nim Sakîl ve Berefşân usûllerinin sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kszmından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Yani her iki kısmın ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

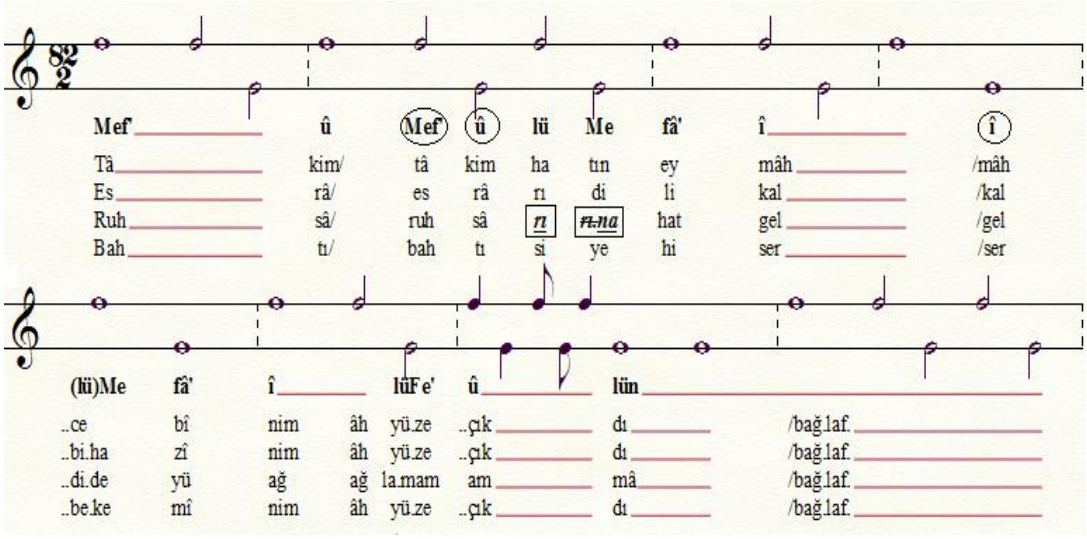
Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümünün olduğu kısımda 1

ve güfte tekrarının olduğu kısımda 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1 + 2 + 1 + 1 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.8. Darb-ı Fetih Usûlündeki Eserler

5.8.1. (Nühüft Beste) *Ta kim hattın ey mâh-cebînim yüze çıkdı*

5.8.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.135. Nühüft Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Şiirde bazı kelime tekrarları bulunduğundan vezin uygulaması ise *"Mef'ûMef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* şeklinde olmaktadır.

Her mısra usûlün ilk 64.dörtlüğünde tamamlanmaktadır. 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlü ancak, zeminhâne mısrası, bağlantı lafızları, güfte tekrarı ve ikâî terennümün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhanesindeki hece dağılımları simetriktir. Fakat meyanhânede veznin 1.ve 2 tef'ilelerin aynı düzende olmadığı izlenmiştir. Burada yer alan *"rı"* ve *"na"* heceleri, simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Eserle ilgili değinilecek bir husus da veznin 3.tefîlesinde yer alan *"âh"* lafızları ile ilgilidir. 1.,2.ve 4.mısralarda görülen bu lafızların, güftenin anlamını güçlendirmek için yer almaktadır. Oysaki 3. Mısrada söz konusu lafız bulunmamaktadır. Bunun en temel nedeni anlamı bozabilecek kelime bölünmelerini engellemektir. Bu yüzden, veznin 3.ve 4.tef'ilelerinde yer alan heceler, *"ağ âh lamam"* yerine simetrik yapı aranmaksızın, ilk hece tekrar ettirilmek suretiyle *"ağ ağlamam"* şeklinde mevcut nüshaya yazıldığı izlenmiştir.

5.8.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.57. Nühüft Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Tâ kim hatın ey mâh-cebînim* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'î**	*yüze çıkdı* **lü Fe'ûlün**	*yüze çıkdı* **lün Fe'ûlün**	A
T1	**Beli belî belî yel le lel li cânım yel lel lel lel lel li yâ lâ ye le lâ li yâr yâr dost dost belî şâh-ı men**			**B**
2.	*Esrâr-ıı dil-i kalb-i hazinim*	*yüze çıkdı*	*yüze çıkdı*	A
T1	**Beli belî belî yel le lel li cânım yel lel lel lel lel li yâ lâ ye le lâ li yâr yâr dost dost belî şâh-ı men**			**B**
3.	*Ruhsârına hat geldi deyü*	*ağlamam amma*	*ağlamam amma*	C
T1	**Beli belî belî yel le lel li cânım yel lel lel lel lel li yâ lâ ye le lâ li yâr yâr dost dost belî şâh-ı men**			**B'**
4.	*Baht-ı siyeh-i ser-be-kemînim*	*yüze çıkdı*	*yüze çıkdı*	A
T1	**Beli belî belî yel le lel li cânım yel lel lel lel lel li yâ lâ ye le lâ li yâr yâr dost dost belî şâh-ı men**			**B**

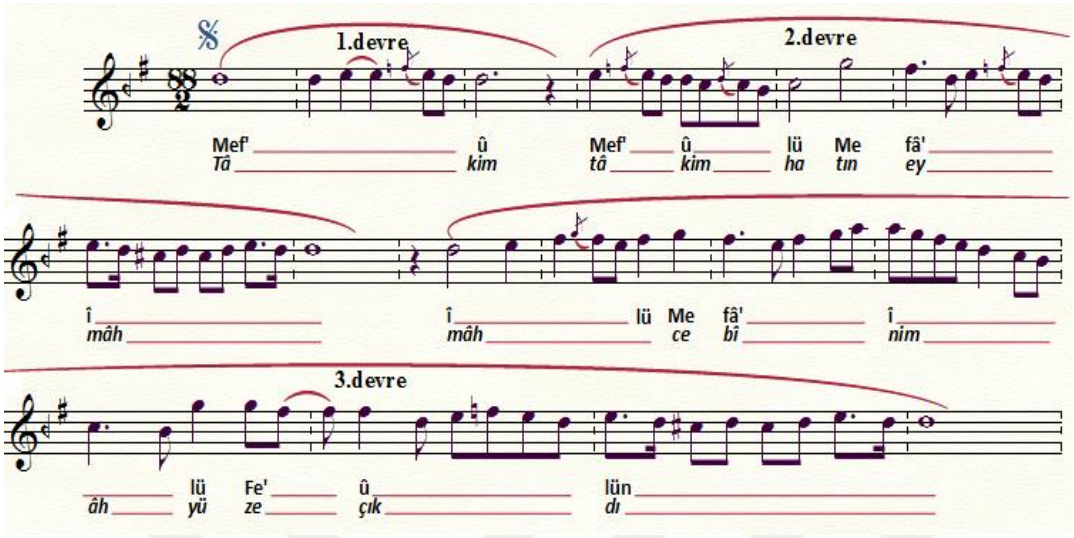
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c) + T1.B$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c) + T1.B$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b + 3.C^2c) + T1.B'$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b + 4.A^2c) + T1.B$

5.8.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.136. Nühüft Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

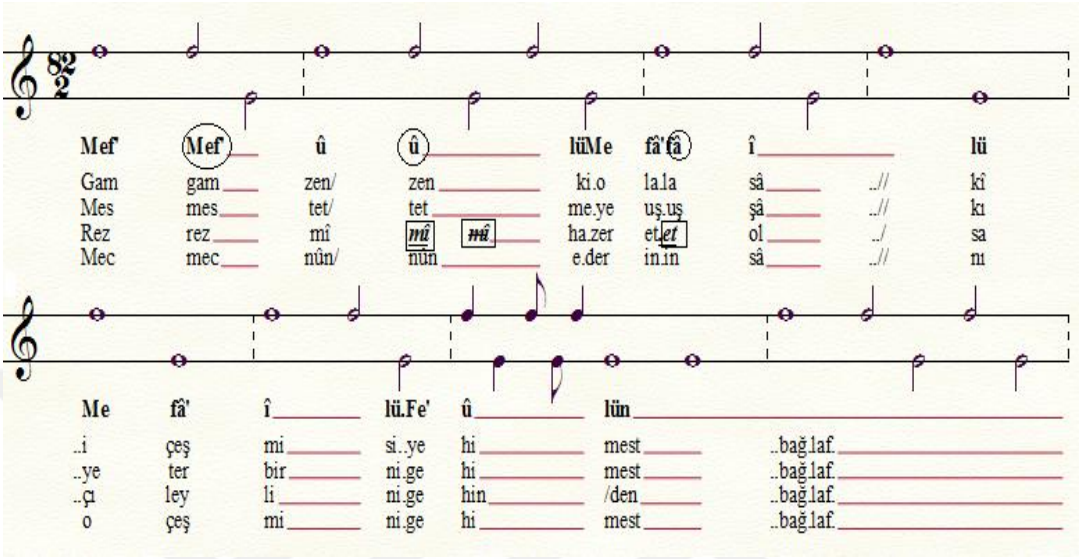
Nühüft eserin bir mısrası, 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlünün 64.dörtlüğünde tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Darb-ı Fetih usûlünde bir mısranın tamamlandığı, 64.dörtlüğe kadar olan kısımda; *"kim"* hecesinde nevâ, *"mâh"* hecesinin ilkinde nevâ, *"dı"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserde bir mısranın, bağlantı lafızlarının, güfte tekrarının ve ikâi terennümün kullanılmasıyla 1tane 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlü tamamlanabilmektedir.

5.8.2. (Bestenigâr Beste) *Gamzen ki ola sâkî-i çeşm-i siyeh-i mest*[2]

5.8.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.137. Bestenigâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bestenigâr beste de Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün vezin kalıbı kullanılmıştır. Şiirde bazı kelime tekrarları bulunduğundan vezin uygulaması ise *"Mef'Mef'ûûlü Mefâ'fâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* şeklinde olmaktadır.

Her mısra usûlün ilk 65.dörtlüğünde tamamlanmaktadır. 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlü ancak, zeminhâne mısrası, bağlantı lafızları, güfte tekrarı, ikâi terennüm ve güfte tekrarının 2.kez kullanımısıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhanesindeki hece dağılımları simetriktir. Fakat meyanhânede veznin 1.ve 2 tef'ilelerindeki *"mî"* ve *"et"* hecelerinin aynı düzende olmadığı izlenmiştir. Burada yer alan heceler, simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

[2] Şiirde yer alan "siyeh-mest" ve nigeh-mest" kelimeleri, vezin kalıbını zorlayan bir durum yarattığından söz konusu kelimeler "siyeh-i mest" ve "nigeh-i mest" şeklinde düzenlenmiştir. Kelimelerin bu şekilde düzenlenmesi, güftede anlam bakımından herhangi bir bozulmaya sebep olmamıştır.

5.8.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.58. Bestenigâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

		a	b	c	d	
Mısra		1	2	3	4	Ezgi
1.		*Gamzen ki ola sâkî-i çeşm-i Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'î*	*siyeh-i mest*	*siyeh-i mest*	*siyeh-i mest*	A
T1	**a**	**Tir yel le lel le le lel le lel lel li âh te re li yel lel lel lel lel li**				**B**
	b	**yâ lâ ye lel lel li yâr hey dost hey**				
2.		*Mest etmeye uşşâkı yeter bir*	*nigeh-i mest*	*nigeh-i mest*	*nigeh-i mest*	A
T1	**a**	**Tir yel le lel le le lel le lel lel li âh te re li yel lel lel lel lel li**				**B**
	b	**yâ lâ ye lel lel li yâr hey dost hey**				
3.		*Rezmî hazer et ol saçı leylî*	*nigehinden*	*nigehinden*	*nigehinden*	C
T1	**a**	**Tir yel le lel le le lel le lel lel li âh te re li yel lel lel lel lel li**				**D**
	b	**yâ lâ ye lel lel li yâr hey dost hey**				
4.		*Mecnûn eder insanı o çeşm-i*	*siyeh-i mest*	*siyeh-i mest*	*siyeh-i mest*	A
T1	**a**	**Tir yel le lel le le lel le lel lel li âh te re li yel lel lel lel lel li**				**B**
	b	**yâ lâ ye lel lel li yâr hey dost hey**				

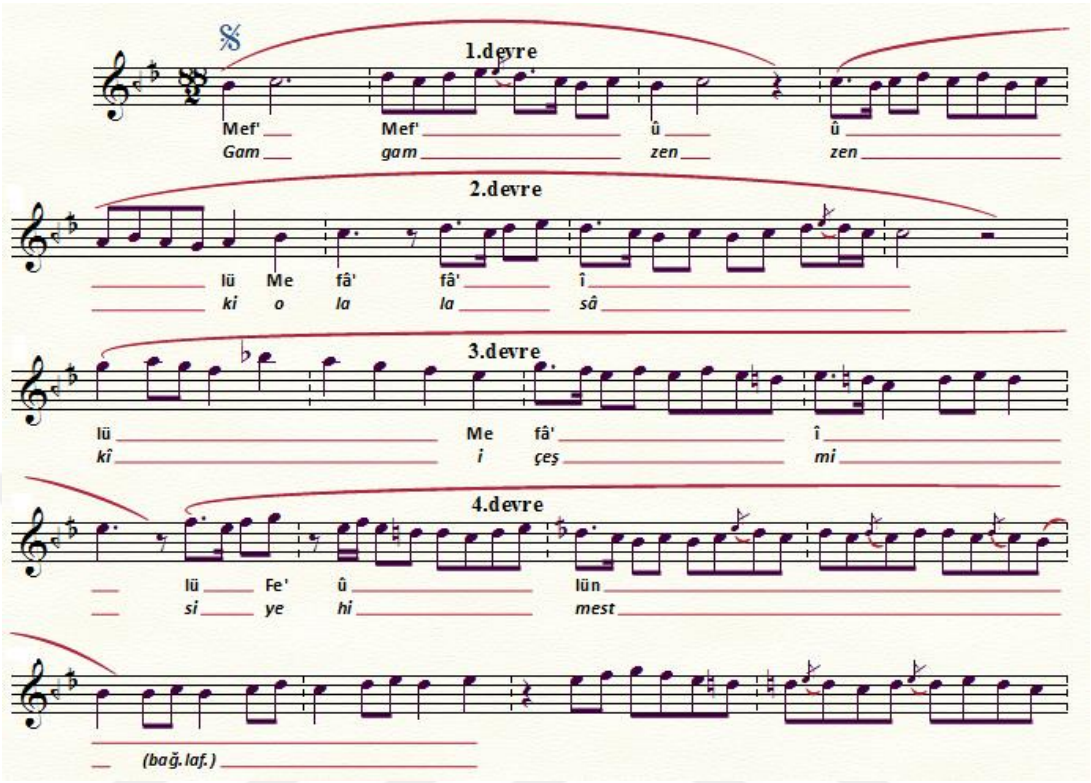
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b + 1.A^{2}c) + T1.B\ [\ T1.B^{1}a + T1B^{2}b + 1.A^{2}d]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b + 2.A^{2}c) + T1.B\ [\ T1.B^{1}a + T1B^{2}b + 2.A^{2}d]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b + 3.C^{2}c) + T1.D\ [\ T1.D^{1}a + T1B^{2}b + 3.A^{2}d]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b + 4.A^{2}c) + T1.B\ [\ T1.B^{1}a + T1B^{2}b + 4.A^{2}d]$

5.8.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.138. Bestenigâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bestenigâr bestenin bir mısrası, 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlünün 65.dörtlüğünde tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, Darb-ı Fetih usûlünde bir mısranın tamamlandığı, 65.dörtlüğe kadar olan kısımda; "zen" hecesinin ilkinde çargâh, *"sâ"* hecesinde çargâh, *"mi"* hecesinde hüseyni ve *"mest"* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

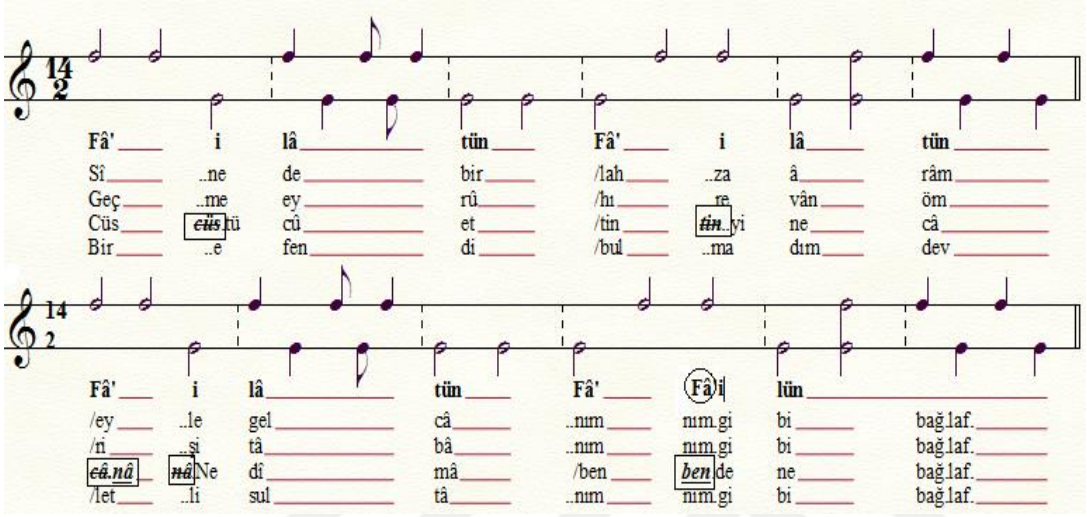
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir

Eserde bir mısranın, bağlantı lafızlarının, güfte tekrarının ve ikâi terennüm ve 2.güfte tekrarının kullanılmasıyla 1tane 88/2'lik Darb-ı Fetih usûlü tamamlanabilmektedir

5.9. Devr-î Kebir Usûlündeki Eserler

5.9.1. (Sûzinâk Beste) *Sînede bir lahza ârâm eyle gel cânım gibi*

5.9.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.139. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Sûzinâk beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Ayrıca bu eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Yani veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla beste de kullanılann vezin uygulaması *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin 1.,2.ve 4.mısralarında söz dağılımlarının simetrik olarak işlendiği görülmektedir. Fakat 3.mısrada ve yer alan *"cüs"*, *"tin"*,*"câ"*, *"nâ"*,*"ben"* hecelerinin zeminhâneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Söz konusu 3.mısradaki heceler simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

5.9.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.59. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Sînede bir lahza ârâm* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün**	*eyle gel cânım gibi* **Fâ‘îlâtün Fâ‘ilün**	*eyle gel cânım gibi* **Fâ‘îlâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Tâ dir ten til lil len nen dir tâ nâ ye le lel lel le le lel le li vây**			**B**
2.	*Geçme er rûh-ı revân*	*ömr-i şitâbânım gibi*	*ömr-i şitâbânım gibi*	A
T1	**Tâ dir ten til lil len nen dir tâ nâ ye le lel lel le le lel le li vây**			**B**
3.	*Cüst ü cû ettim yine*	*cânâ Nedîmâ bendene*	*cânâ Nedîmâ bendene*	C
T1	**Tâ dir ten til lil len nen dir tâ nâ ye le lel lel le le lel le li vây**			**B**
4.	*Bir efendi bulmadım*	*devletli sultânım gibi*	*devletli sultânım gibi*	A
T1	**Tâ dir ten til lil len nen dir tâ nâ ye le lel lel le le lel le li vây**			**B**

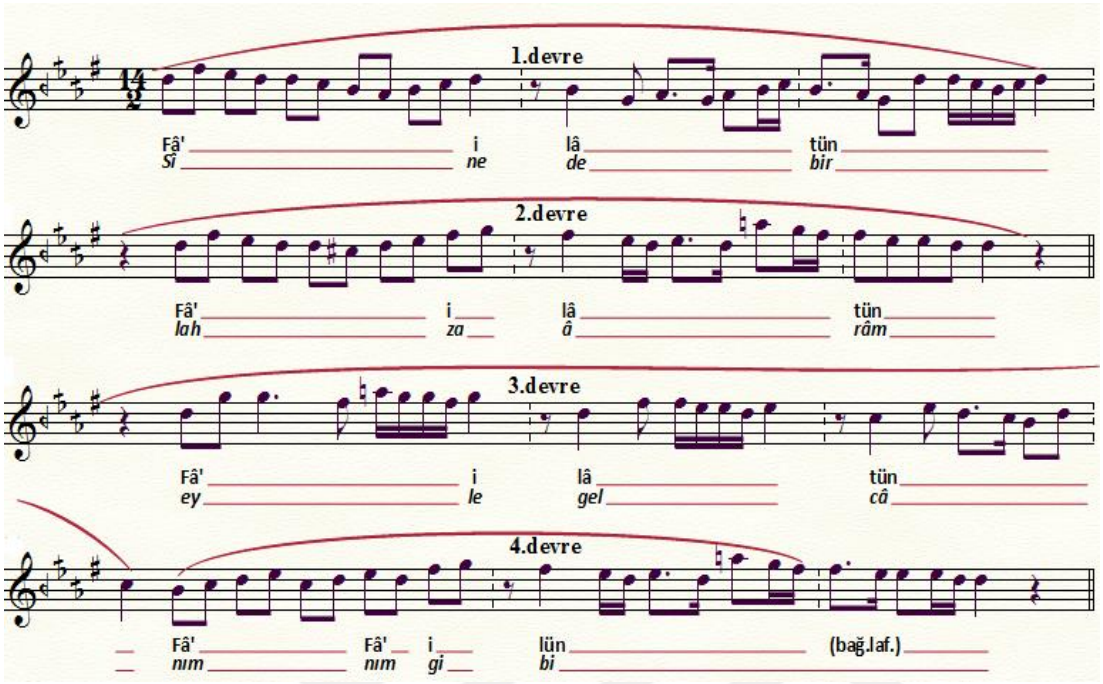
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 3.A^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.9.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.140. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

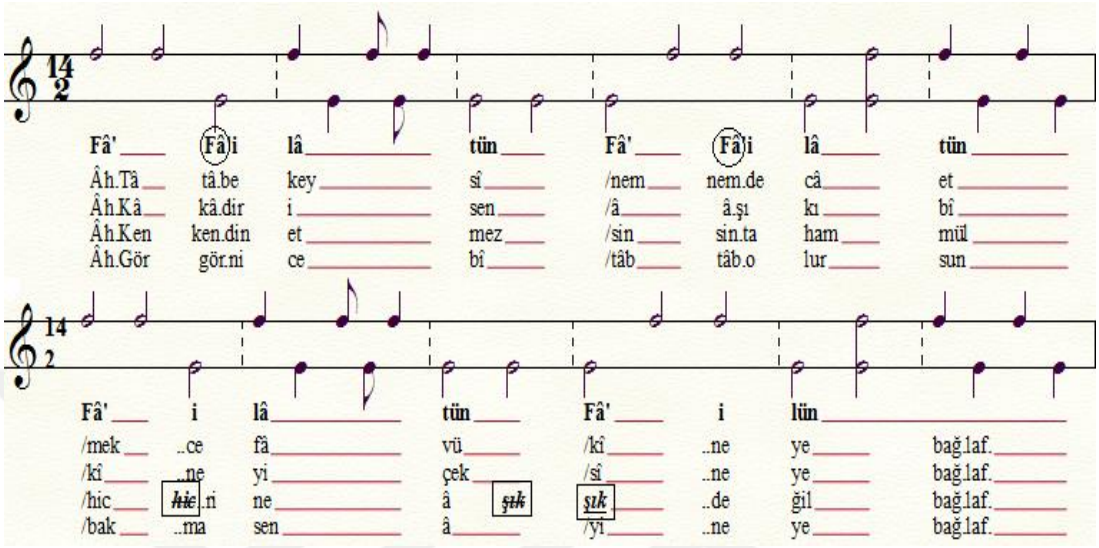
Sûzinâk eserin bir mısrası, 2 tane Devr-i Kebîr usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Devr-i Kebîr usûlünün ilkinde; *"bir"* hecesinde nevâ, *"râm"* hecesinde nevâ, mısranın tamamlandığı 2.Devr-i Kebîr usûlünde; *"câ"* hecesinde çargâh ve *"bi"* hecesinde evc perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 2.Devr-i Kebîr usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1+ 2 + 1 + 1 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.9.2. (Mâhur Beste) *Tâ-be-key sînemde câ etmek cefâ vü kîneye*

5.9.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

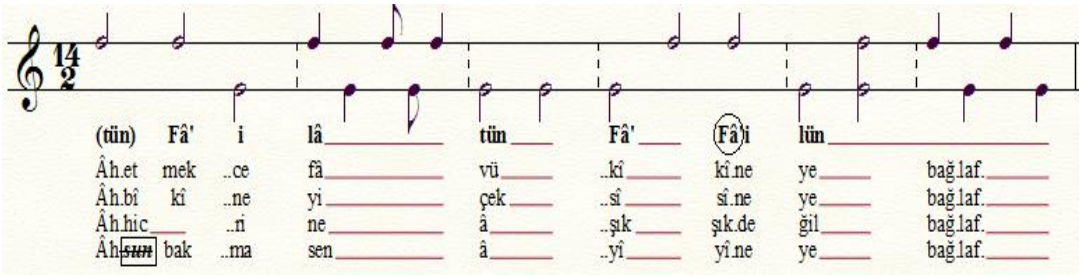

Şekil 5.141. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhûr beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen ikâî terennüm kısmı Devr-i Kebîr usûlünün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Ardından gelen lafzî terennüm kısmı ise Aksak Semâi usûlünün 2 kez tekrar etmesiyle tamamlanmaktadır. Ayrıca bu eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Yani veznin 1.ve 2. tef'ilenin ilk heceleri tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla beste de kullanılan vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin 1.,2.ve 4.mısralarında söz dağılımlarının simetrik olarak işlendiği görülmektedir. Fakat 3.mısrada ve yer alan hecelerin zeminhâneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Söz konusu 3.mısradaki *"hic"* ve *"şık"* heceleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.142. Mâhur Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarına bakıldığında 3.ve 4.mısranın diğer mısralara göre aynı düzende olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu burada yer alan *"sun"* hecesi düzen gereği uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

5.9.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.60. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Tâ-be-key sînemde* **Fâ'ilâtün Fâ'i**	*câ etmek cefâ vü kîneye* **lâtün Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	*cefâ vü kîneyei* **lâtünFâ'îlâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Tâ dir ten nen dir ten til lil len ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
T2	**Âh atma beni yakma beni sevdim seni aman atma beni yakma beni sevdim seni âh çeşmine hayrânım gel amân**			**C**
2.	*Kâdir isen âşık-ı*	*bî-kîneyi çek sîneye*	*bî-kîneyi çek sîneye*	A
T1	**Tâ dir ten nen dir ten til lil len ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
T2	**Âh atma beni yakma beni sevdim seni aman atma beni yakma beni sevdim seni âh çeşmine hayrânım gel amân**			**C**
3.	*Kendin etmezsin tahammül*	*hicrine âşık değil*	*hicrine âşık değil*	D
T1	**Tâ dir ten nen dir ten til lil len ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
T2	**Âh atma beni yakma beni sevdim seni aman atma beni yakma beni sevdim seni âh çeşmine hayrânım gel amân**			**E**
4.	*Gör nice bi-tâb olursun*	*bakma sen âyîneye*	*bakma sen âyîneye*	A
T1	**Tâ dir ten nen dir ten til lil len ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
T2	**Âh atma beni yakma beni sevdim seni aman atma beni yakma beni sevdim seni âh çeşmine hayrânım gel amân**			**C**

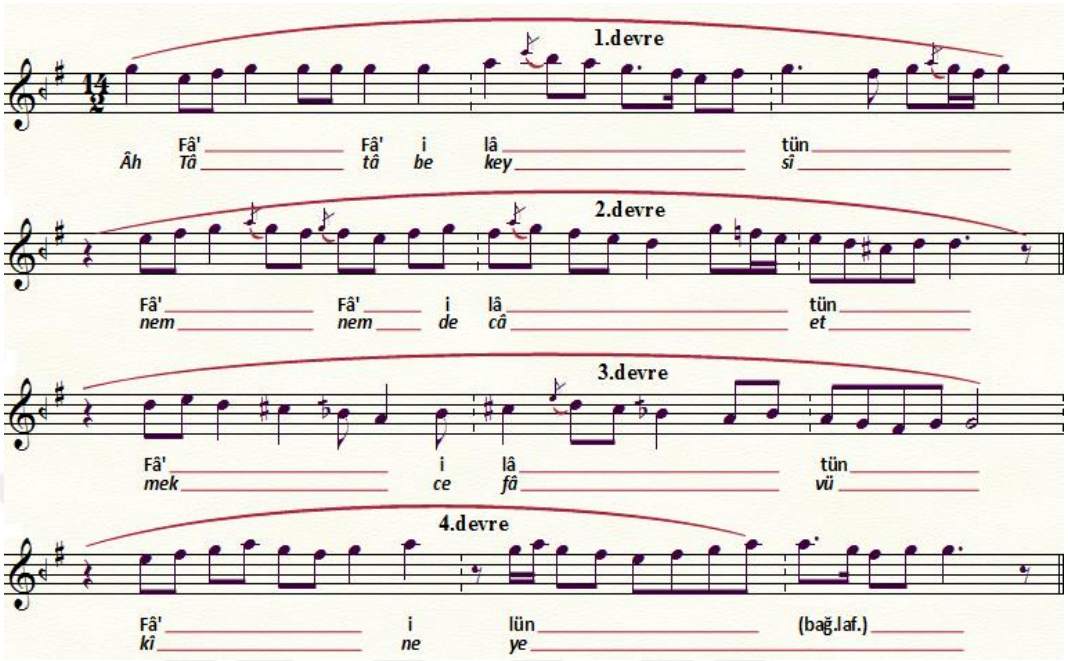
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + [T1.B + T2.C + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + [T1.B + T2.C + 2.A^2c]$

$3.D + (3.D^1a + 3.D^2b) + [T1.B + T2.E + 3.D^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + [T1.B + T2.C + 4.A^2c]$

5.9.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.143. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi Yönündend incelenmesi

Mâhûr eserin bir mısrası, 2 tane Devr-i Kebîr usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgil kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Devr-i Kebîr usûlünün ilkinde; *"sî"* hecesinde erdâniye, *"et"* hecesinde nevâ, mısranın tamamlandığı 2.Devr-i Kebîr usûlünde *"vü"* hecesinde rast ve *"ye"* hecesinde muhayyer perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır. 2.Devr-i Kebîr usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzıdır. Bestenin 10/8'lik Aksak Semâi usûlü ise lafzî terennüm kısmından ibarettir.

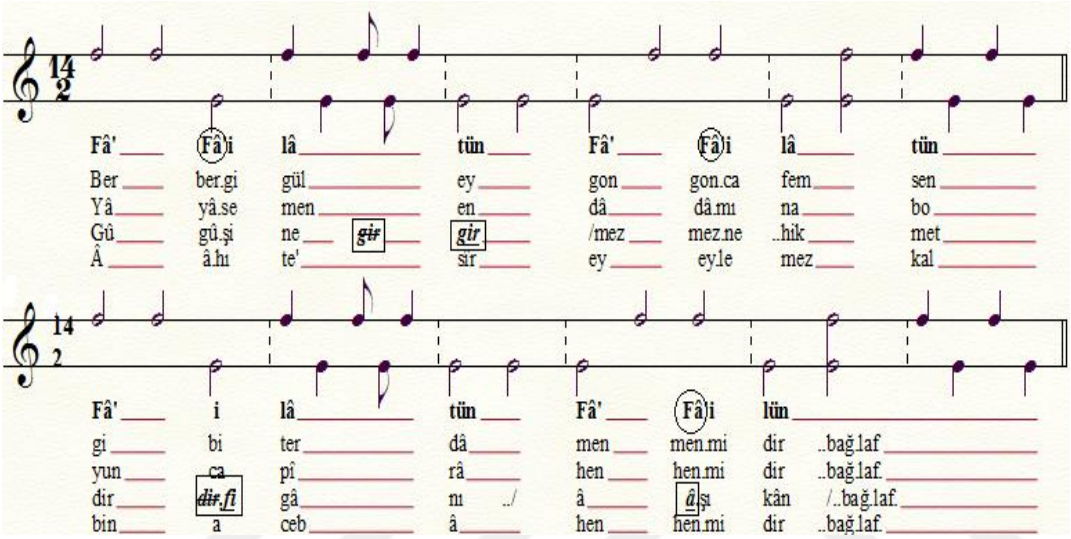
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir..

Eserin zeminhânesinde 2 tane Devr-i Kebir usûlü, ikâi terennümün olduğu kısımda 1 tane Devr-i Kebîr usûlü, lafzî terennüm kısmında 8 tane Aksak Semâi usûlü, güfte tekrarının olduğu kısımda 1 tane Devr-i Kebîr usûlü bulunmaktadır. Meyanhânede 2 tane Devr-i Kebîr usûlü, ikâi terennüm kısmında 1 tane Devr-i Kebîr usûlü, lafzî terennüm kısmında 8 tane Aksak Semâi usûlü, güfte tekrarının olduğu kısımda 1 tane

Devr-i Kebîr usûlü olmak üzere toplamda 2 + 1 + 8 + 1 + 2 + 1 + 8 + 1 + = 24 adet usûl kullanılmıştır.

5.9.3. (Dügâh Beste) *Berg-i gül ey gonca-fem sen gibi ter-dâmen midir*

5.9.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

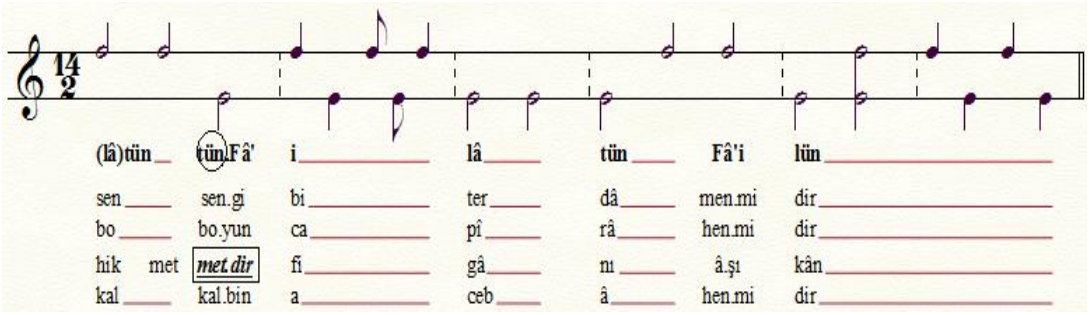

Şekil 5.144. Dügâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Dügâh beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir. Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarı kısımları da usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Beste'de veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Yani veznin 1., 2.ve 4.tef'ilelerinin ilk heceleri tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla beste de kullanılan vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin 1.,2.ve 4.mısralarında söz dağılımlarının simetrik olarak işlendiği görülmektedir. Fakat 3.mısrada ve yer alan hecelerin zeminhâneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Söz konusu 3.mısradaki "*gir","dir", "fi"* heceleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.145. Dügâh Beste: Güfte tekrarı

Bestenin güfte tekrarlarına bakıldığında 3.mısranın diğer mısralara göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Söz konusu 3.mısrada yer alan *"hikmetdir"* kelimesi diğer mısraların tef'ilesine göre aynı düzende yerleştirilmiş olsaydı *"metdir"* gibi anlamsız bir okunma söz konusu olacakken, eserin notaya alımında kelime bölünmelerinin olmaması için gerekli özenin gösterilmiş olduğu kanaatindeyiz. Buna ilâveten *"met"* hecesi düzen gereği ekrarlı bir şekilde yazılarak simetrik yapı korunmuştur.

5.9.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.61. Dügâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Berg-i gül ey gonca-fem* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâ**	*Sen gibi ter-dâmen midir* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*Sen gibi ter-dâmen midir* **tün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
2.	*Yâsemen endâmına*	*Boyunca pîrâhen midir*	*Boyunca pîrâhen midir*	A
3.	*Gûşına girmez ne*	*Hikmetdir figân-ı âşıkân*	*Hikmetdir figân-ı âşıkân*	B
4.	*Âh te'sîr eylemez*	*Kalbin acep âhen midir*	*Kalbin acep âhen midir*	A

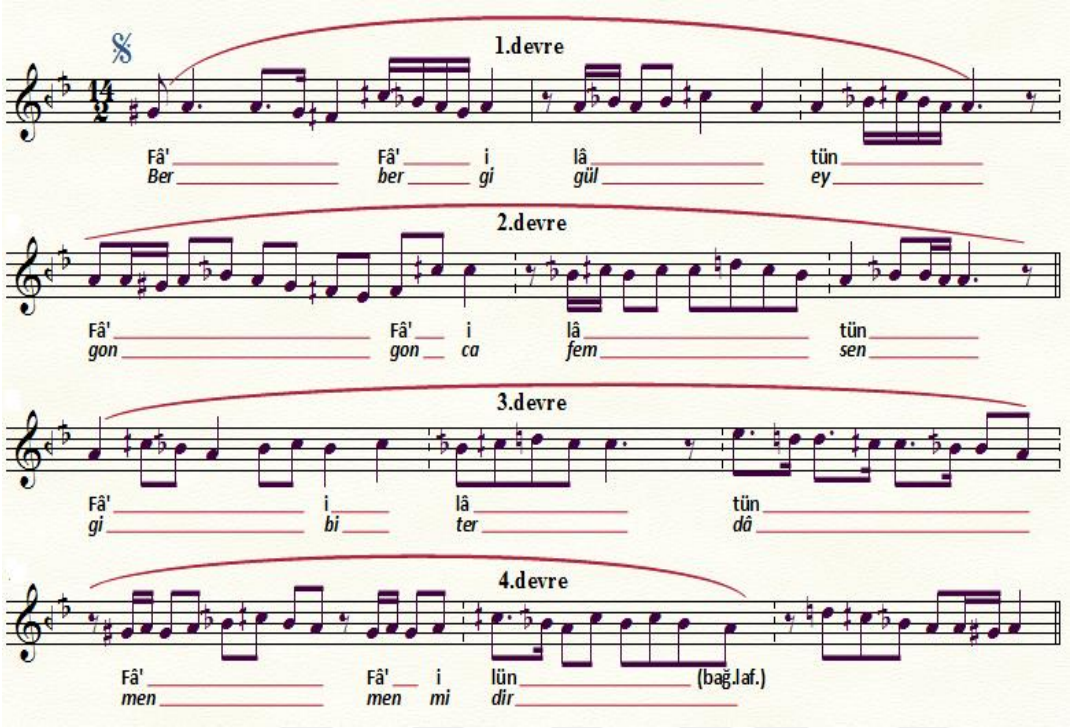
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b + 1.A^2c)$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b + 2.A^2c)$

$3.B + (3.B^1a + 3.B^2b + 3.A^2c)$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b + 4.A^2c)$

5.9.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.146. Dügâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Dügâh eserin bir mısrası, 2 tane Devr-i Kebîr usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, Devr-i Kebîr usûlünün ilkinde; *"ey"* hecesinde dügâh, *"sen"* hecesinde dügâh, mısranın tamamlandığı 2.Devr-i Kebîr usûlünde *"dâ"* hecesinde dügâh ve *"dir"* hecesinde dügâh perdeleriyle devre oluşumları görülmektedir. 2.Devr-i Kebîr usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

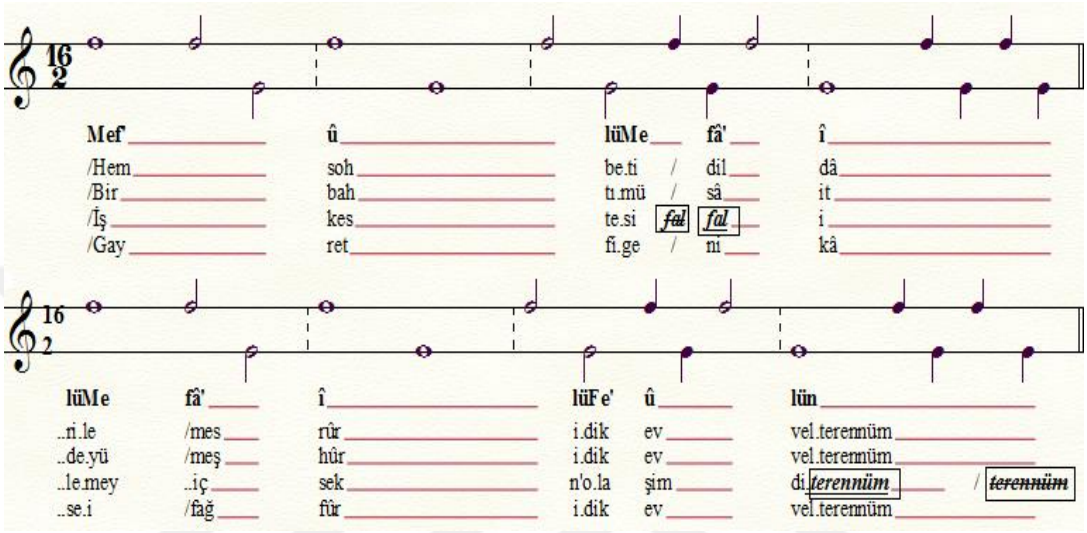
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 + = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.10. Fer Usûlündeki Eserler

5.10.1. (Pençgâh Beste) *Hem sohbet-i dildâr ile mesrur idik evvel*

5.10.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.147. Pençgâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Pençgâh beste de görülen vezin kalıbı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir. Eserde her mısra, usûlün 2 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bu eserde terennüm usûlün 2.tekrarı bitmeden, yani 1 mısranın sonunda yer almış ve usûlün 3.kez kullanımında da yer almıştır. Dolayısıyla terennümün bir kısmı usûlün 2.tekrarında, diğer kısmı ise güfte tekrarıyla beraber usûlün 3.tekrarında yer almıştır. Bu eserde hece tekrarları olmadığından, söz konusu vezin aynı şekilde kullanılmıştır.

Şiirin zeminhâne kısımlarındaki söz dağılımlarının simetrik olarak işlendiği görülmektedir. Fakat 3.mısrada ve yer alan *"fal"* hecesinin ve terennüm kısmının zeminhâneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Söz konusu 3.mısradaki hece ve terennüm kısmı simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

5.10.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.62. Pençgâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Hem sohbet-i dildâr ile* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Me**	*mesrûr idik evvel* **fâ‘îlü Fe‘ûlün**	*mesrûr idik evvel* **fâ‘îlü Fe‘ûlün**	A
T1	**Lel le le le le lel li**			**B**
2.	*Bir baht-ı müsâit deyü*	*meşhur idik evvel*	*meşhur idik evvel*	A
T1	**Lel le le le le lel li**			**B**
3.	*İskeste sifâl ile mey*	*İçsek n’ola şimdi*	*İçsek n’ola şimdi*	C
T1	**Lel le le le le lel li**			**D**
4.	*Gayret-figen-i kâse-i*	*fağfur idik evvel*	*fağfur idik evvel*	A
T1	**Lel le le le le lel li**			**B**

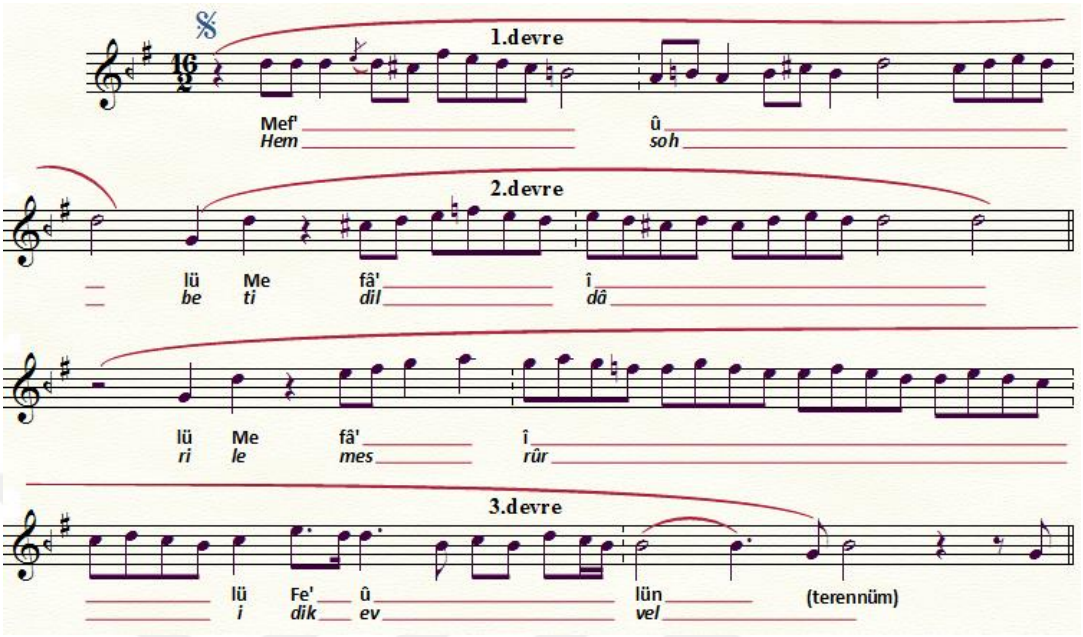
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.B + 4.A^{2}c]$

5.10.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.148. Pençgâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserin bir mısrası, 2 tane Fer usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmakta, Fer usûlünün ilkinde; *"soh"* hecesinde nevâ, *"dâ"* hecesinde nevâ, mısranın tamamlandığı 2.Fer usûlünde "*vel"* hecesinde rast perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Bestenin 2.Fer usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise terennümden ibarettir.

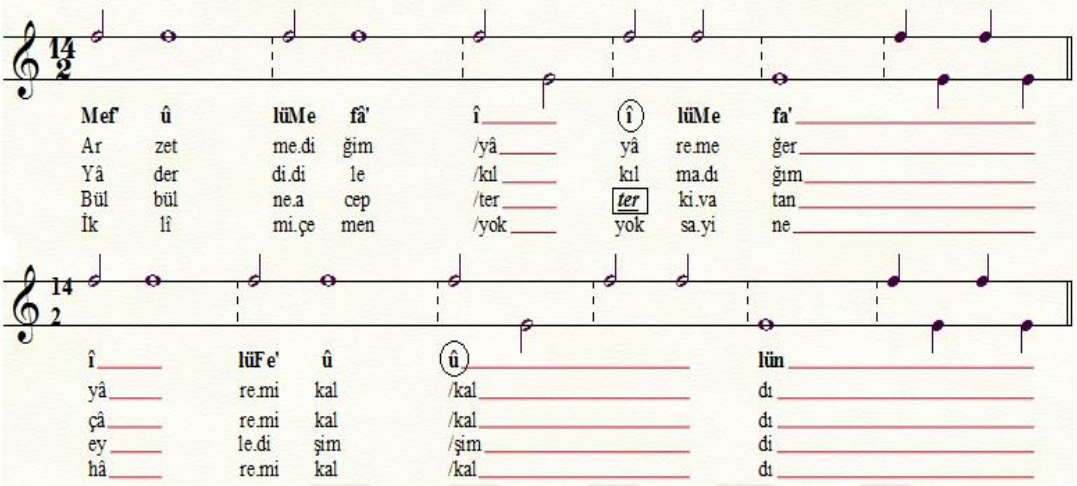
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının birlikte yer aldığı kısımda 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet usûl kullanılmıştır.

5.11. Firengifer Usûlündeki Eserler

5.11.1. (Rehâvi Beste) *Arz etmediğim yâre meğer yâre mi kaldı*

5.11.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.149. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin İncelemesi

Rehâvi bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün*" vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûûlün"*'dür. Bununla beraber şiirin her mısrası usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede tekrar etmesi gereken, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin nota üzerine yazılmadığı dikkati çekmektedir. Düzen gereği tekrar etmesi beklenen *"ter"* hecesi olması gereken nota biriminin altına yazılarak her mısrada simetrik yapı sağlanmıştır.

5.11.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.63. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ey kâşı kemân tîr-i müjen* **Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘**	*cânıma geçdi* **îlü Fe‘ûlün**	*cânıma geçdi* **îlün Fe‘ûlün**	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**
2.	*Peykanlarının her biri bir*	*yanıma geçdi*	*yanıma geçdi*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**
3.	*Bu kec-nigehe sabr ü tahammül*	*nice mümkün*	*nice mümkün*	C
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B‘**
4.	*Evvel nazın sîne-i*	*sûzânıma geçdi*	*sûzânıma geçdi*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**

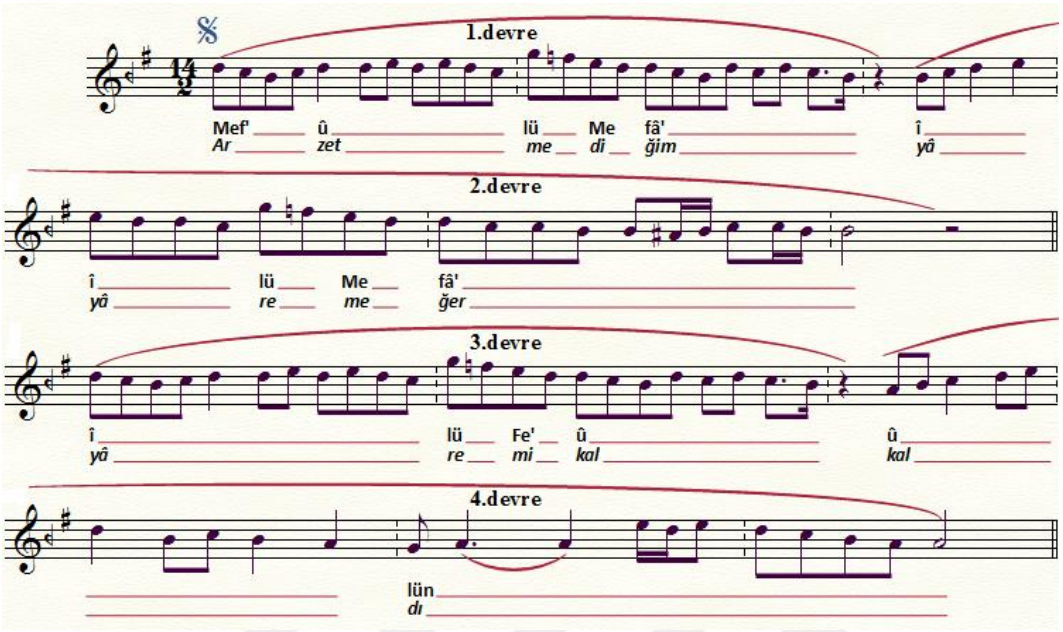
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b\ ) + T1.B‘\ [T1.B‘a + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.11.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.150. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

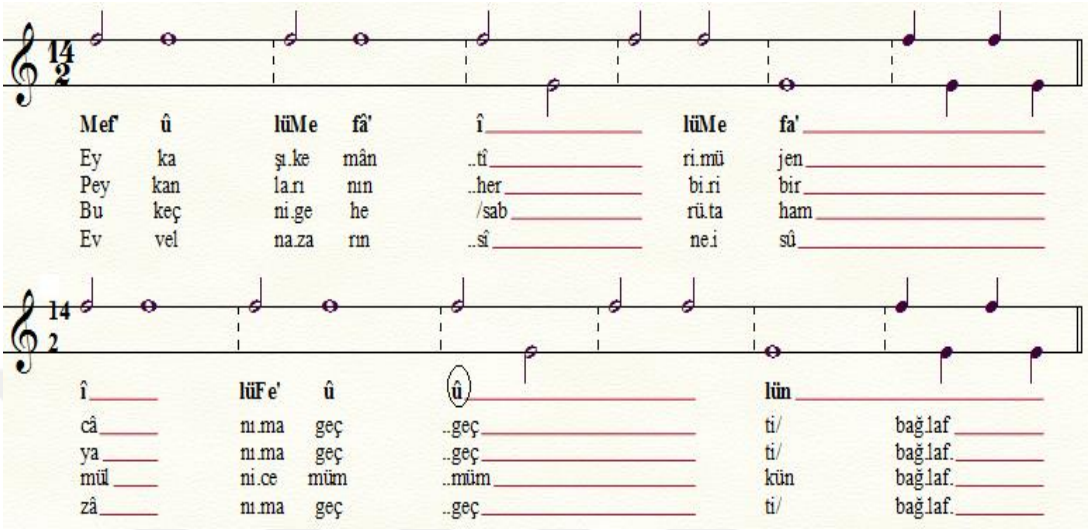
Rehâvî eserin bir mısrası, 2 tane Frengifer usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışlarI 4 devreden oluşmaktadır. Frengifer usûlünün ilkinde; *"ğim"* hecesinde segâh, *"ğer"* hecesinde segâh, mısranın tamamlandığı 2.Frengifer usûlünde *"kal"* hecesinde segâh ve *"dı"* hecesinde dügâh perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 6 adet Frengifer usûlü kullanılmıştır.

5.11.2. (Ferahfezâ Beste) *Ey kaşı kemân tîr-i müjen cânıma geçti*

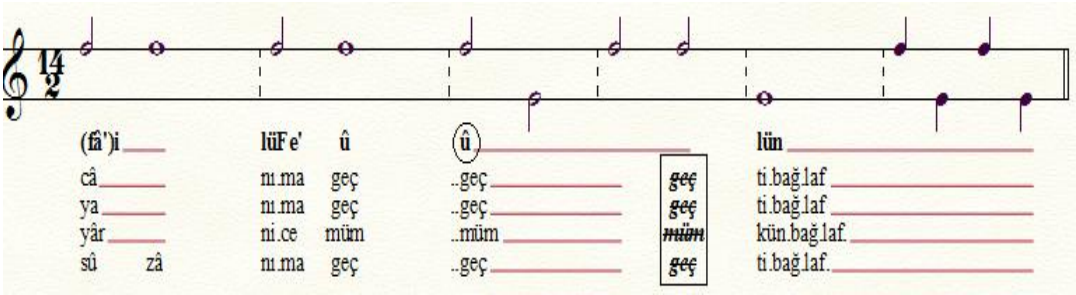
5.11.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.151. Ferahfezâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Ferahfezâ bestede *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün*" vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*'dür. Bununla beraber şiirin her mısrası usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır.

Şiirin zeminhâne ve meyanhâne kısımlarındaki hece dağılımlarına bakıldığında bütün mısralarının simetrik bir işleyiş gösterdiği görülmektedir.

Şekil 5.152. Ferahfezâ Beste: Güfte tekrarı

Eserin terennümden sonra gelen güfte tekrarlarına bakıldığında özellikle 3.satırda *"mül nice mümkün"* yazılması beklenen *"yâr nice mümkün"* şeklinde bir yazım görmekteyiz. Güfte tekrarının başına eklenen *"yâr"* lafzı sayesinde kelime bölünmesi

engellenerek anlamın bütünlüğü muhafaza edilmiştir. Bu yüzden söz konusu kısımda herhangi bir düzeltme yapılmamıştır. Bunun dışında veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesi, zeminhâne ve meyanhâne kısımlarında 2 kez tekrar ederken, bu kısımda 3 kez tekrar etmiştir. Tekrar sayısı 2'ye indirilerek her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

5.11.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.64. Ferahfezâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ey kaşı kemân tîr-i müjen* **Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'**	*cânıma geçdi* **îlü Fe'ûlün**	*cânıma geçdi* **îlün Fe'ûlün**	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**
2.	*Peykanlarının her biri bir*	*yanıma geçdi*	*yanıma geçdi*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**
3.	*Bu kec-nigehe sabr ü tahammül*	*nice mümkün*	*nice mümkün*	C
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B'**
4.	*Evvel nazın sîne-i*	*sûzânıma geçdi*	*sûzânıma geçdi*	A
T1	**Yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel li**			**B**

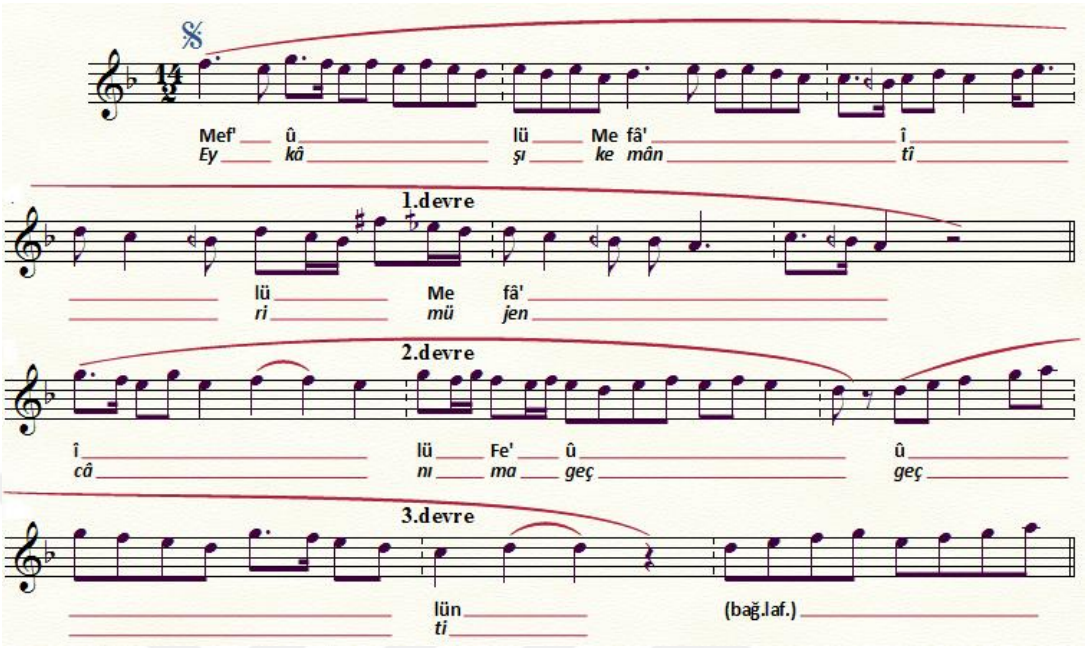
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^2c]$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b\ ) + T1.B'\ [T1.B'a + 3.A^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^2c]$

5.11.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.153. Ferahfezâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Ferahfezâ eserin bir mısrası, 2 tane Frengifer usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmaktadır. Frengifer usûlünün ilkinde; *"jen"* hecesinde dügâh, mısranın tamamlandığı 2.Frengifer usûlünde *"geç"* hecesinin ilkinde nevâ ve *"ti"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 2.Frengifer usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

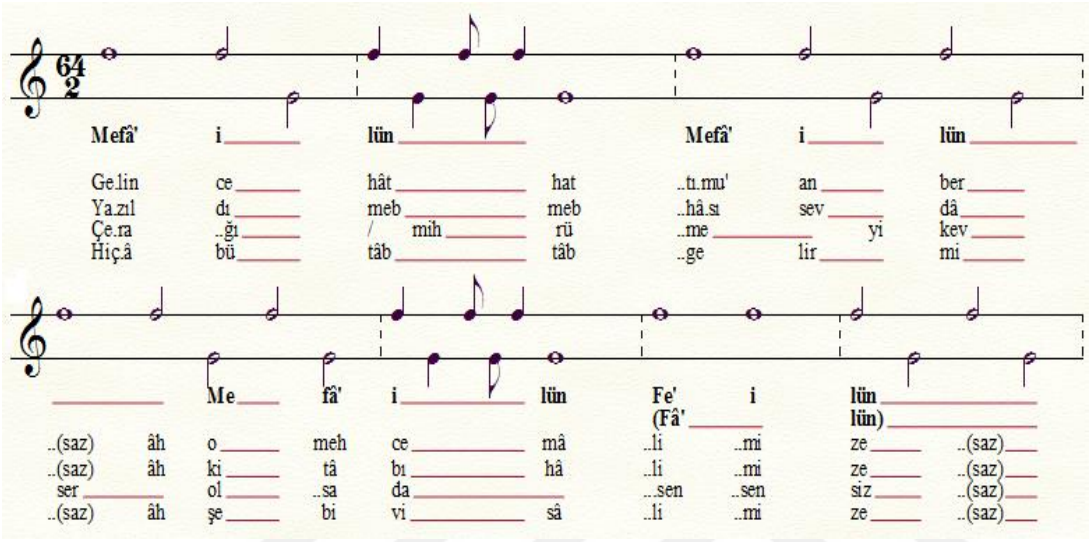
Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 1 + 2 + 1 + 1= 8 adet Frengifer usûlü kullanılmıştır.

5.12. Hâvi Usûlündeki Eserler

5.12.1. Evcârâ Beste

5.12.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.154. Evcârâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde zemihâne mısraları ortasında saz kısmı görülmektedir. Oysaki meyanhânedeki mısrada böyle bir durum söz konusu değildir. Söz konusu 3.mısra zeminhânedeki simetrik düzene göre düzenlenmesi ezgi açısından mümkün gözükmemektedir. Bunun temel nedeninin eserin yüzyıllar içerisinde değişime uğramış olabileceği varsayımıdır. Daha önceki incelediğimiz eserlerde böyle bir kullanıma tesadüf edilmediğinden, bu eserle ilgili sadece form incelemesi yapılacaktır.

5.12.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.65. Evcârâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Gelince hatt-ı mu'anber o meh cemâlimize* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
T1	**Nâzlı yârim şivekârım, âh gel efendim ey gül-'izârım, yâr, amân a zîbâ-yı men**	**B**
2.	*Yazıldı mehbas-i sevdâ kitâb-ı hâlimize*	A
T1	**Nâzlı yârim şivekârım, âh gel efendim ey gül-'izârım, yâr, amân a zîbâ-yı men**	**B**
3.	*Çerâğ-ı mihr ü mey-i kevser olsa da sensiz*	C
T1	**Nâzlı yârim şivekârım, âh gel efendim ey gül-'izârım, yâr, amân a zîbâ-yı men**	**B**
4.	*Hiç âb ü tâb gelir mi şeb-i visâlimize*	A
T1	**Nâzlı yârim şivekârım, âh gel efendim ey gül-'izârım, yâr, amân a zîbâ-yı men**	**B**

1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

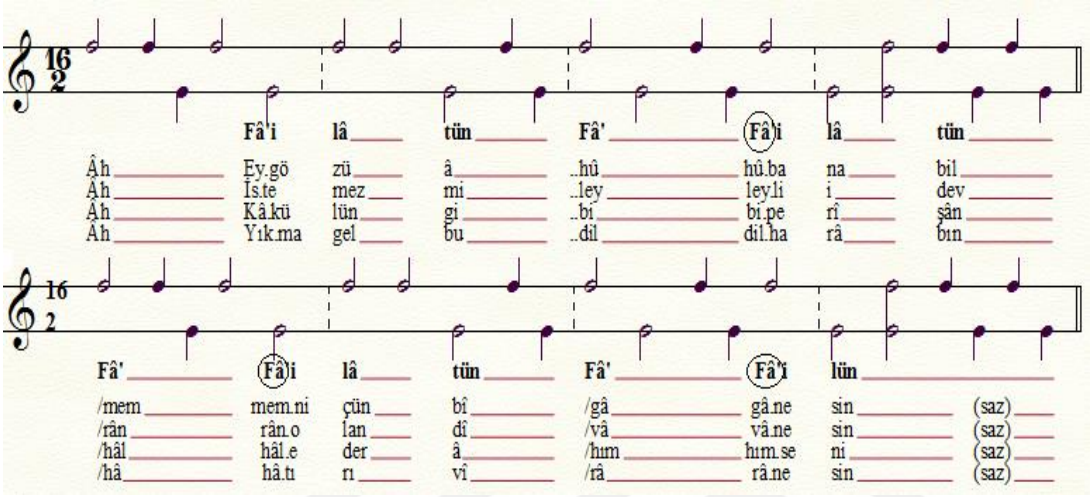
5.12.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Bu eserin usûl-vezin ve ezgi yönünden incelemesi yapılamamaktadır.

5.13. Muhammes Usûlündeki Eserler

5.13.1. (Mâhur Beste) *Ey gözü âhû bana bilmem niçün bigânesin*

5.13.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.155. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Mâhur beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir. Yani güftenin söz-usûl-vezin dağılımı her mısrada simetrik bir şekilde olmuştur.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm kısımlarında da yine usûl 2 kez tekrar etmektedir. Ayrıca bu eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesi, 3.tef'ilesinin ilk hecesi, 4.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan yapı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir.

5.13.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.66. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Ey gözü âhû bana bilmem niçün bigânesin* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Tâ dir ten nâ til lil len ne nâ te ne nen dir ten nen nen nen nen dir yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel lel li amân amân yâr amân**	**B**
2.	*İstemez mi leyli-i devrân olan dîvânesin*	A
T1	**Tâ dir ten nâ til lil len ne nâ te ne nen dir ten nen nen nen nen dir yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel lel li amân amân yâr amân**	**B**
3.	*Kâkülün gibi perîşân-hâl eder âhım seni*	C
T1	**Tâ dir ten nâ til lil len ne nâ te ne nen dir ten nen nen nen nen dir yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel lel li amân amân yâr amân**	**D**
4.	*Yıkma gel bu dil-harâbın hâtır-ı vîrânesin*	A
T1	**Tâ dir ten nâ til lil len ne nâ te ne nen dir ten nen nen nen nen dir yâ lâ yâ lâ ye le lel lel lel lel li amân amân yâr amân**	**B**

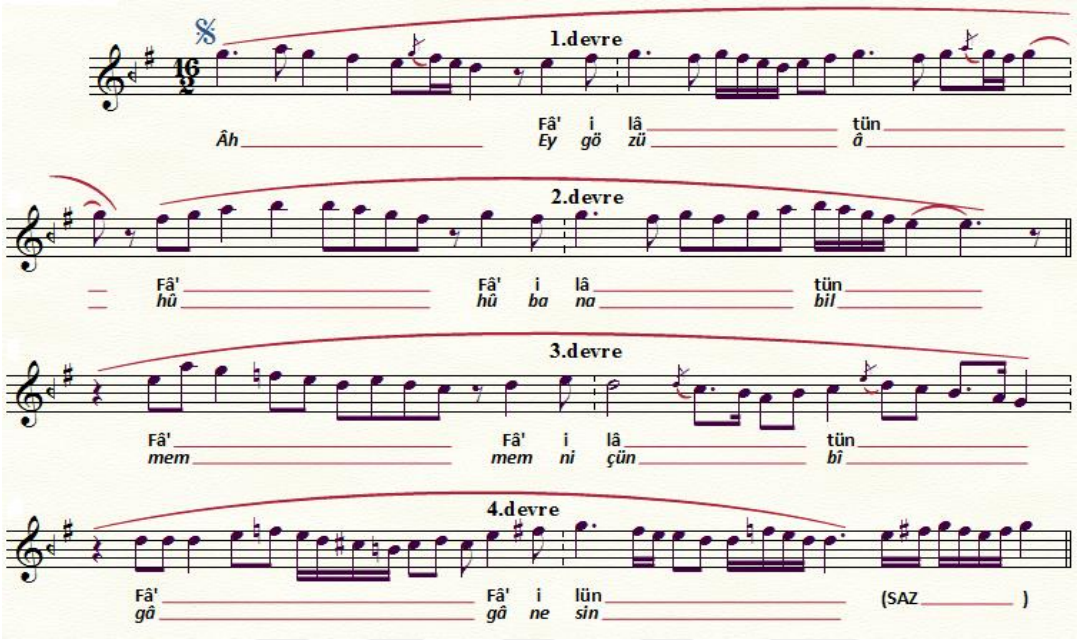
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.D

4.A + T1.B

5.13.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.156. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

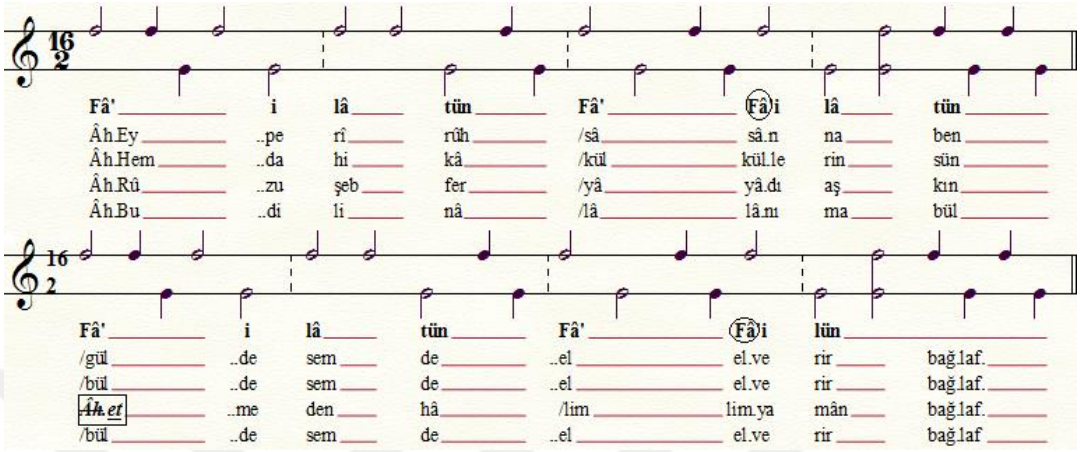
Mâhur makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"â"* hecesinde gerdâniye, *"bil"* hecesinde hüseyni, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"bî"* hecesinde rast ve *"sin"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ayrıca 2.Muhammes usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennümün olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.2. (Mâhur Beste) *Ey perî rûhsârına ben gül desem de el verir*

5.13.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.157. Mâhur Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu eserde görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesi, 4.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan vezin uygulaması "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının aynı düzende olduğu açıktır. Fakat meyanhânede usûlün 2.tekrarının başında simetrik yapıya uymayan bir *"âh"* lafzı görülmektedir. Buna ilâveten *"et"* hecesinin de simetrik yapıya göre notaya uygun yerleştirilmediği tespit edilmiştir. Söz konusu *"âh"* lafzı kaldırılarak ve *"et"* hecesi uygun şekilde yerleştirilerek her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

5.13.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.67. Mâhur Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ey perî ruhsârına* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâ**	*ben gül desem de elverir* **tün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	*ben gül desem de elverir* **tün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Âh düm de rel lâ dir lâ dir dir ten te ne dir te nen te ne tâ dir ney amân**			**B**
2.	*Hem dahi kâküllerin*	*sünbül desem de elverir*	*sünbül desem de elverir*	A
T1	**Âh düm de rel lâ dir lâ dir dir ten te ne dir te nen te ne tâ dir ney amân**			**B**
3.	*Rûz u şeb feryâd-ı aşkın*	*etmeden hâlim yamân*	*etmeden hâlim yamân*	C
T1	**Âh düm de rel lâ dir lâ dir dir ten te ne dir te nen te ne tâ dir ney amân**			**D**
4.	*Bu dil-i nâlânıma*	*bülbül desem de el verir*	*bülbül desem de elverir*	A
T1	**Âh düm de rel lâ dir lâ dir dir ten te ne dir te nen te ne tâ dir ney amân**			**B**

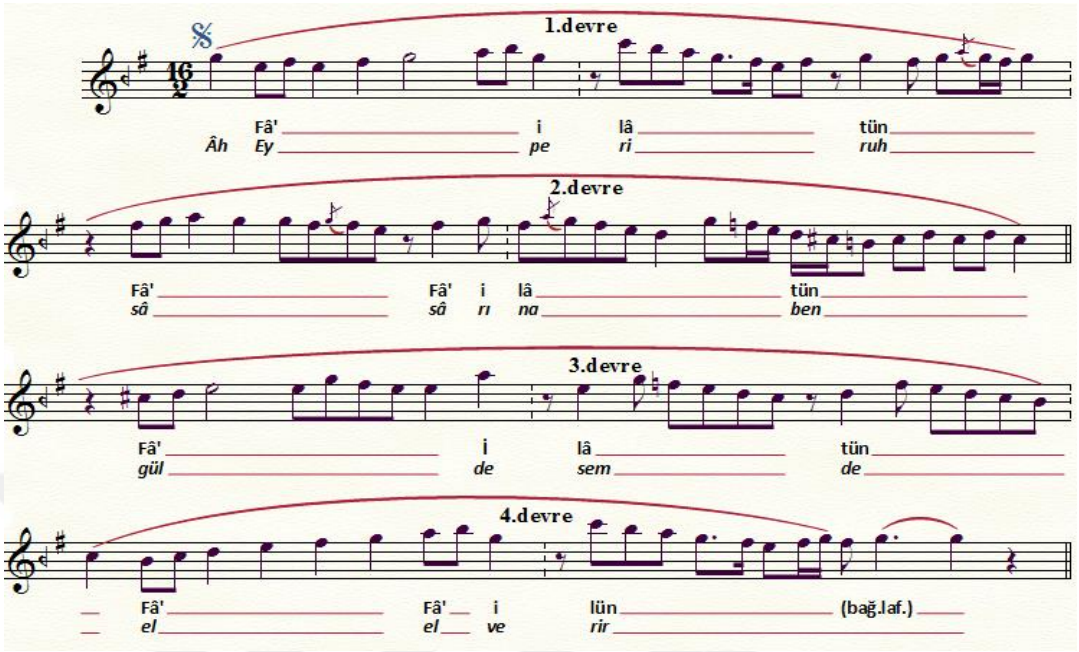
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.A^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.13.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.158. Mâhur Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

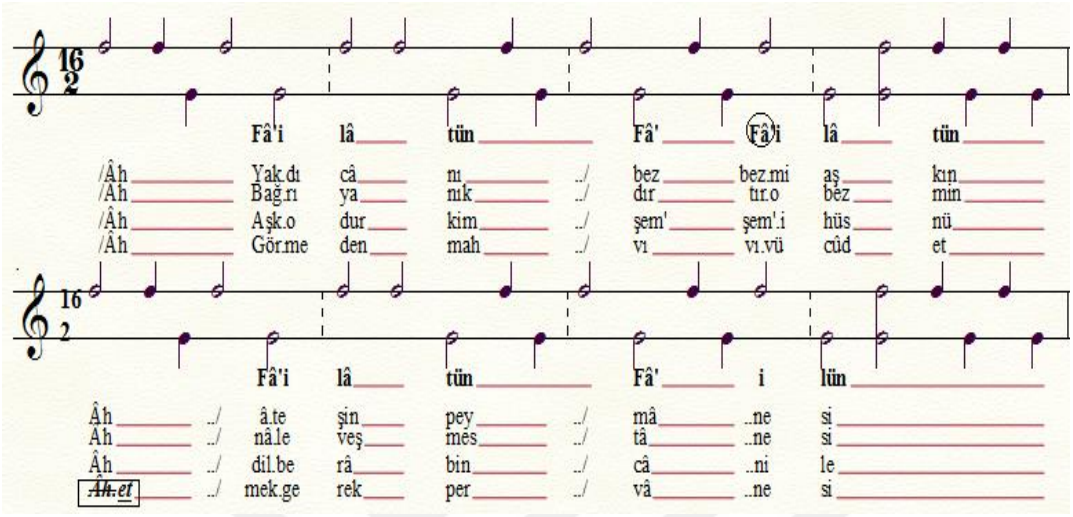
Mâhur makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"ruh"* hecesinde gerdâniye, *"ben"* hecesinde çargâh, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"de"* hecesinde segâh, *"rir"* hecesinde gerdâniye perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ayrıca 2.Muhammes usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzından oluşmaktadır.

Ayrıca eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerlerini simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarınında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.3. (Zâvil Beste) *Yakdı cânı bezm-i aşkın âteşin peymânesi*

5.13.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

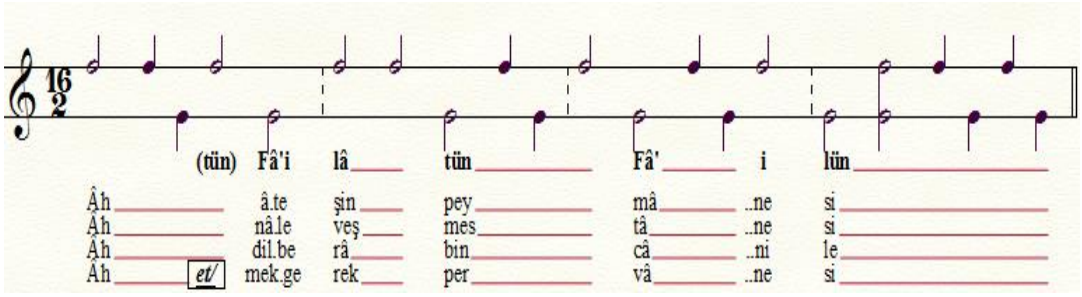

Şekil 5.159. Zâvil Beste: Usûl-Vezin İncelemesi

Zâvil beste de görülen vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin bu vezne göre söz-usûl-vezin dağılımı şekilde ki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Ayrıca bu eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Yani veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Dolayısıyla beste de kullanılan yapı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* şeklindedir.

Şiirin 1.,2.ve 3.mısralarında söz dağılımlarının simetrik olarak işlendiği görülmektedir. Fakat 4.mısrada ve usûlün 2.tekrarının başında yer alan *"âh"* lafzı *"et âh mek"* gibi anlamsız bir okuyuşa sebep olduğu için kaldırılmıştır. Dolayısıyla *"et"* hecesi tekrar ettirilerek *"et etmek"* şeklinde yazılmış ve anlamın bütünlüğü muhafaza edilmiştir.

Şekil 5.160. Zâvil Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarına bakıldığında zeminhânenin 4.satırında yer alan *"etmek"* kelimesinin *"mek"* şeklinde yazıldığı ve bu yazımın anlam bütünlüğünü bozduğu görülmektedir. Bu yazım yanlışını düzeltmek ve anlamın bütünlüğünü muhafaza etmek için *"mek"* hecesi, başına *"ek"* hecesi eklenerek *"etmek"* şeklinde düzeltilmiştir.

5.13.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.68. Zâvil Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	b	3	Ezgi
1.	*Yakdı cânı bezm-i aşkın* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*âteşin peymânesi* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*âteşin peymânesi* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li ye le lâ**			**B**
2.	*Bağrı yanıktır o bezmin*	*nâle-veş mestânesi*	*nâle-veş mestânesi*	A
T1	**Yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li ye le lâ**			**B**
3.	*Aşk odur kim şem'i hüsnü*	*dilberâ bin cân ile*	*dilberâ bin cân ile*	C
T1	**Yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li ye le lâ**			**B**
4.	*Görmeden mahv-ı vücûd*	*etmek gerek pervânesi*	*etmek gerek pervânesi*	A
T1	**Yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li yâ le lel li ye le lâ**			**B**

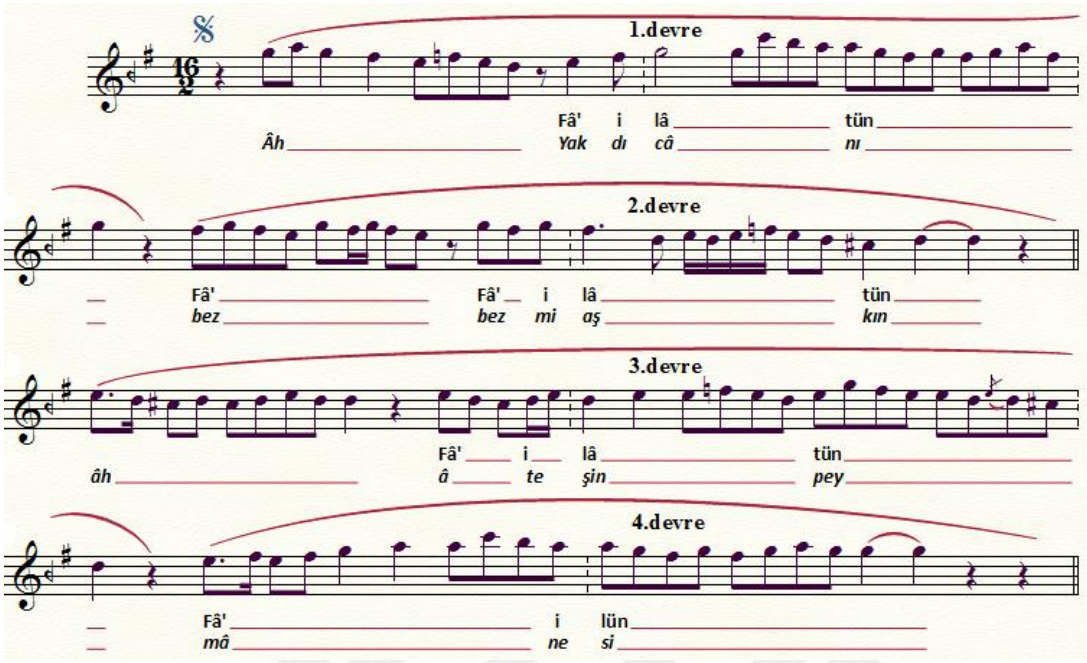
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B [T1.Ba + 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.13.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.161. Zâvil Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

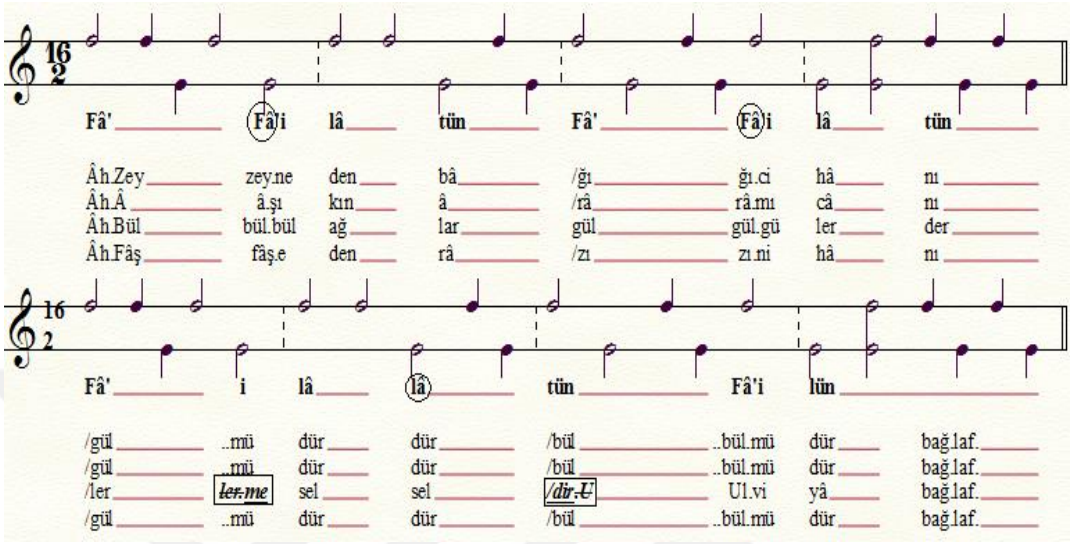
Bu eserin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"nı"* hecesinde gerdâniye, *"kın"* hecesinde nevâ, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde *"pey"* hecesinde nevâ, *"si"* hecesinde gerdâniye perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrikir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarınında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.4. (Nevâ Beste) *Zeyn eden bâğ-ı cihânı gül müdür bülbül müdür*

5.13.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

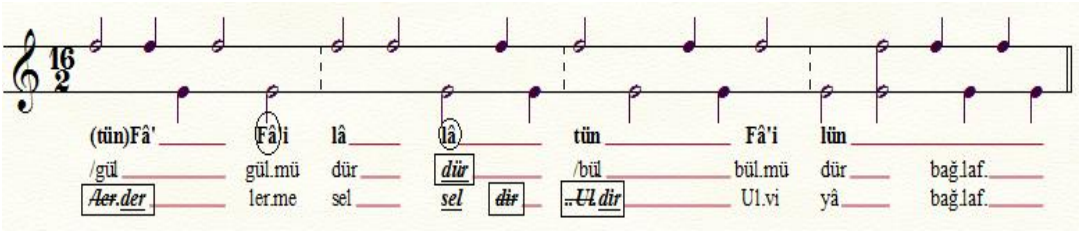

Şekil 5.162. Nevâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nevâ bestenin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.ve 2.tef'ilesinin ilk hecesi, 3.tef'ilesinin 3.ve 4. hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de görülen vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtüntün Fâ'ilün"* şeklindedir.

Güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının aynı düzende olduğu görülmektedir. Fakat meyanhânede usûlün 2.tekrarının başında ve veznin 3.tef'ilesinde yer alan *"ler"* hecesinin tekrarlı bir şekilde yazıldığı, yine aynı tef'ilede yer alan "*Ul"* hecesinin veznin yapısına göre uygun yerleştirilmediği görülmektedir. Hece dağılımında oluşan bu bozulmalarla ilgili gerekli düzenlemeler yapılarak her mısrada aynı düzen sağlanmış olmaktadır.

Şekil 5.163. Nevâ Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarının söz dağılımına bakıldığında, zeminhâne ve meyânhâne kısımlarında bazı bozulmalar göze çarpmaktadır. Bu bozulmalar zeminhâne göz önünde bulundurulduğunda, usûlün 2.tekrarında yer alması gereken *"Fâ'Fâ'ilâlâtün Fâ'ilün"* yapısında olmaktadır. Şekilde olduğu gibi söz konusu yapıyı bozan *"ler"*, "Ul" ve *"dir"* heceleri düzenlenmiş, simetrik yapıya göre tekrar etmesi beklenen *"dür"*,*"sel"* heceleri uygun nota birimlerine yerleştirilmiş, zeminhâne ve meyânhâne arasındaki uyum sağlanmıştır.

5.13.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.69. Nevâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Zeyn eden bâğ-ı cihânı* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*gül müdür bülbül müdür* **Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	*gül müdür bülbül müdür* **Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Âh serv-i nâzım dil-nüvâzım**			**B**
2.	*Âşıkın arâm-ı cânı*	*gül müdür bülbül müdür*	*gül müdür bülbül müdür*	A
T1	**Âh serv-i nâzım dil-nüvâzım**			**B**
3.	*Bülbül ağlar gül güler*	*derler meseldir Ulviyâ*	*derler meseldir Ulviyâ*	C
T1	**Âh serv-i nâzım dil-nüvâzım**			**D**
4.	*Fâş eden râz-ı nihânı*	*gül müdür bülbül müdür*	*gül müdür bülbül müdür*	A
T1	**Âh serv-i nâzım dil-nüvâzım**			**B**

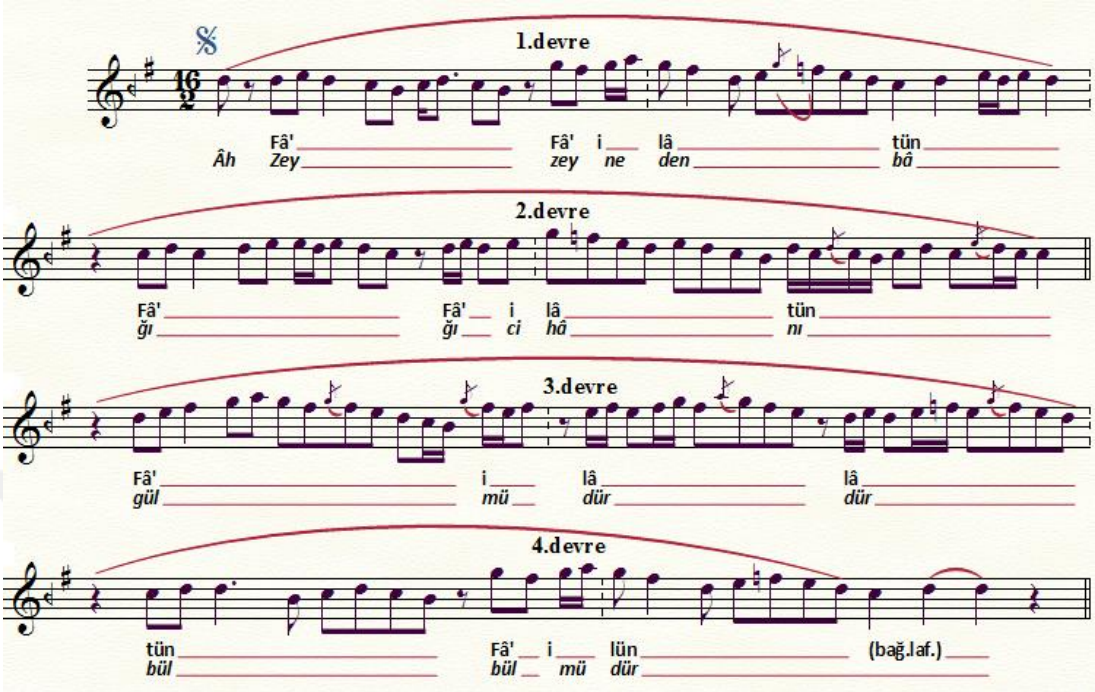
1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.13.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.164. Nevâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

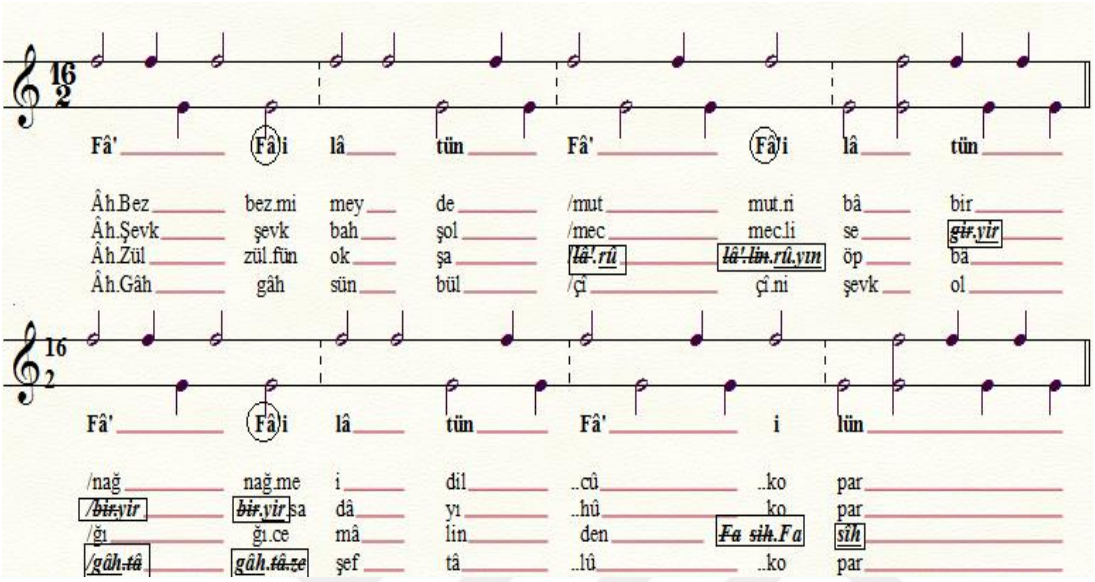
Nevâ makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"bâ"* hecesinde nevâ, *"nı"* hecesinde çargâh, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"dür"* hecesinin 2.tekrarında nevâ ve *"dür"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ayrıca 2.Muhammes usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota bağlantı lafzından oluşmaktadır.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, lafzî terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm ve güfte tekrarınında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.5. (Segâh Beste) *Bezm-i meyde mutrîbâ bir nağme-i dil-cû kopar*

5.13.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.165. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Segâh bestenin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı şekildeki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennümün olduğu kısımlarda da yine usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.ve 2.ve 3.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani bestede kullanılan vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* şeklindedir.

Güftenin Fasih Divânı'ndaki mevcut nüshasında güfte aşağıdaki gibidir:

Bezm-i meyde mutribâ bir nağme-i dil-cû kopar

Şevk-bahş ol meclise **gir bir** sadâ-yı hû kopar

Zülfün okşa **la'lin** öp bâğ-ı cemâlinden Fasîh

Gâh sünbül-çîn-i şevk ol **<u>tâze</u>** şeftâlû kopar

Fasih Dîvânı'nda yer alan güfteye göre 2.mısrada *"gir bir"* yerine *"yir yir",* 3.mısrada *"lâ'lin"* yerine *"rûyın", "tâze"* yerine *"gâh"* kelimelerinin yer aldığı görülmektedir. (Çıpan, 2003, s. 303). Söz konusu kelimeler, simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve nota birimlerinin üzerine yerleştirilmiştir. Nitekim güftelerdeki değişimin, zamanla bozulmuş ya da dilden dile aktarımda farklı kelimeler eklenerek değişmiş olmasından kaynaklandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Böylelikle güfte, Fasih Divânı'ndaki haliyle nota üzerine eklenmiştir.

Bir diğer husus, güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının aynı düzende olmasıdır. Fakat meyanhânede usûlün 2.tekrarında ve veznin 4.tef'ilesinde yer alan *"Fasih"* kelimesinin hece dağılımlarında bozulmalar görülmektedir. Zeminhânedeki hece dağılımları göz önünde bulundurularak, bu kelime simetrik yapıya göre olması gerektiği şekilde yerleştirilmiştir.

5.13.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.70. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Bezm-i meyde mutribâ bir nağme-i dil-cû kopar* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Âh cânım yâ lâ yel le le lel li te re le lel li ye le lel le li vây dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey belî yâr-i men**	**B**
2.	*Şevk-bahş ol meclise gir bir sadâ-yı hû kopar*	A
T1	**Âh cânım yâ lâ yel le le lel li te re le lel li ye le lel le li vây dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey belî yâr-i men**	**B**
3.	*Zülfün okşa lâ'lin öp bâğ-ı cemâlinden Fasîh*	C
T1	**Âh cânım yâ lâ yel le le lel li te re le lel li ye le lel le li vây dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey belî yâr-i men**	**B'**
4.	*Gâh sünbül-çîn-i şevk ol gâh şeftâlû kopar*	A
T1	**Âh cânım yâ lâ yel le le lel li te re le lel li ye le lel le li vây dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey dâd ey belî yâr-i men**	**B**

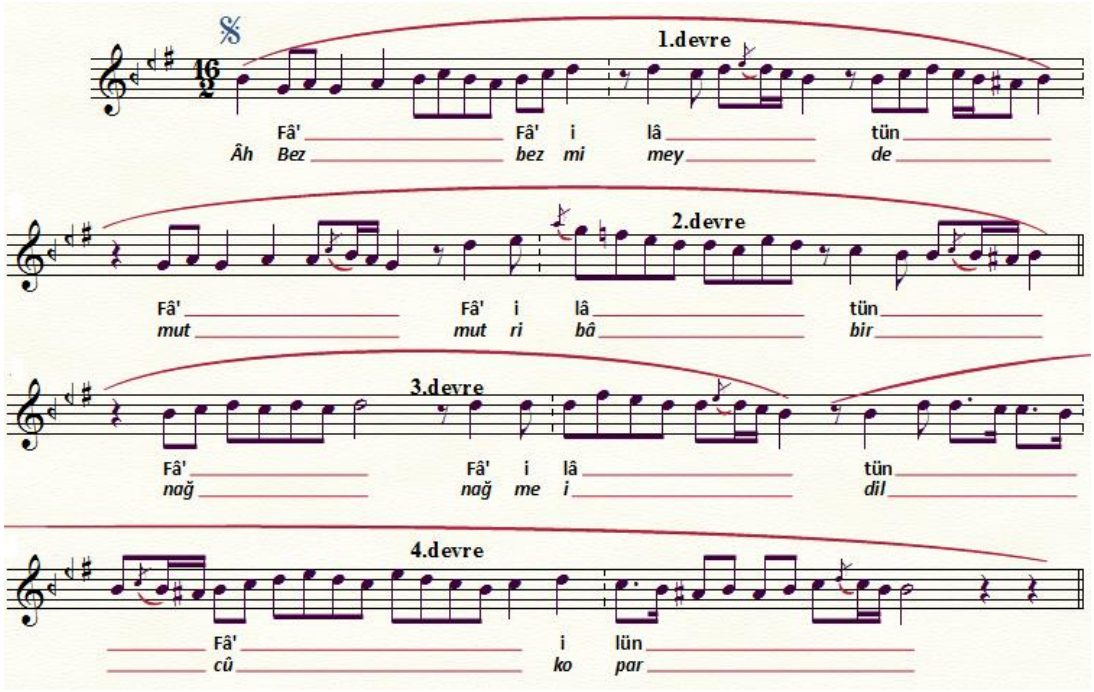
1.A [$1.A^1a$ + $1.A^2b$] T1.B

2.A [$2.A^1a$ + $2.A^2b$] T1.B

3.C [3.C^{1}a + 3.C^{2} b] T1.B‘

4.A [4.A^{1}a + 4.A^{2} b] T1.B

5.13.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.166. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

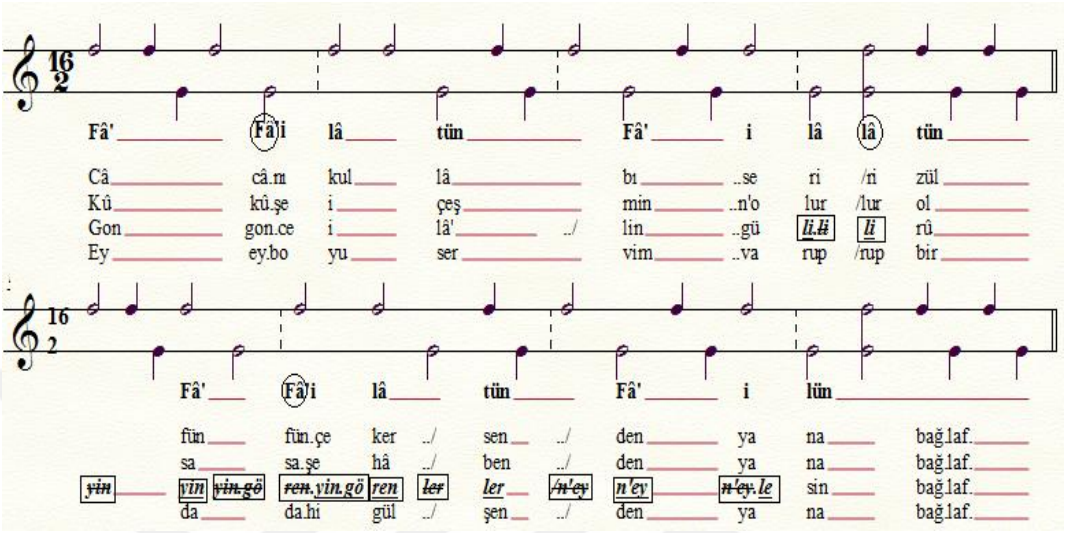
Segâh makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *“de”* hecesinde segâh, *“bir”* hecesinde segâh, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *“i”* hecesinde segâh, *“par”* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâî terennümün olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâî terennüm kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.6. (Nikrîz Beste) *Cânı kullâbı ser-i zülfün çeker senden yana*

5.13.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi

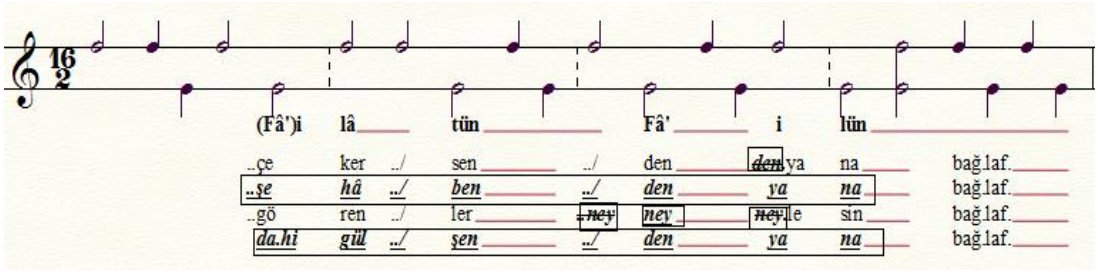

Şekil 5.167. Nikrîz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nikrîz bestenin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı şekildeki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennümün ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da yine usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.ve 3.tef'ilesinin ilk hecesi, 2.tef'ilenin 3.hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* şeklindedir.

Bestenin yukarıdaki şekli incelendiğinde güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhânenin 2.,3.ve 4.tef'ilelerine karşılık gelen hecelerin dağılımının simetrik olmadığı görülmektedir. Meyanhâne de bozulmalara yol açan *"li rûyin görenler n'eyle"* hece ve kelimeleri simetrik yapı gereği yeniden düzenlenmiş ve uygun nota birimlerine yerleştirilmiştir.

Şekil 5.168. Nikrîz Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarındaki kısımda sözlerin mevcut nüsha üzerine yazılmadığı tespit edilmiştir.2.mısrada "şehâ senden yana", 4.mısrada "da" kelimeleri simetrik yapıya göre düzenlenip nota birimlerine yerleştirilmiştir. Bu kısımda yaptığımız diğer değişiklikler ise veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesine denk gelen *"den"* ve "ney" in tekrarlı bir şekilde yazılması ile ilgilidir. Bu hecelerin tekraları zeminhâne göz önünde bulundurularak kaldırılmıştır.

5.13.6.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.71. Nikrîz Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Cânı kullâbı ser-i zülfün* **Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘**	*çeker senden yana* **ilâtün Fâ‘ilün**	*çeker senden yana* **ilâtün Fâ‘ilün**	A
T1	**Cenânım yel lel lel le le lel lel lel lel le le le lel lel lel lel li**			**B**
2.	*Kûşe-i çeşmin n'olur olsa*	*şehâ benden yana*	*şehâ benden yana*	A
T1	**Cenânım yel lel lel le le lel lel lel lel le le le lel lel lel lel li**			**B**
3.	*Gonçe-i lâ'lin gül-i rûyin*	*görenler n'eylesin*	*görenler n'eylesin*	C
T1	**Cenânım yel lel lel le le lel lel lel lel le le le lel lel lel lel li**			**B‘**
4.	*Ey boyu servim varup bir*	*dahi gülşenden yana*	*dahi gülşenden yana*	A
T1	**Cenânım yel lel lel le le lel lel lel lel le le le lel lel lel lel li**			**B**

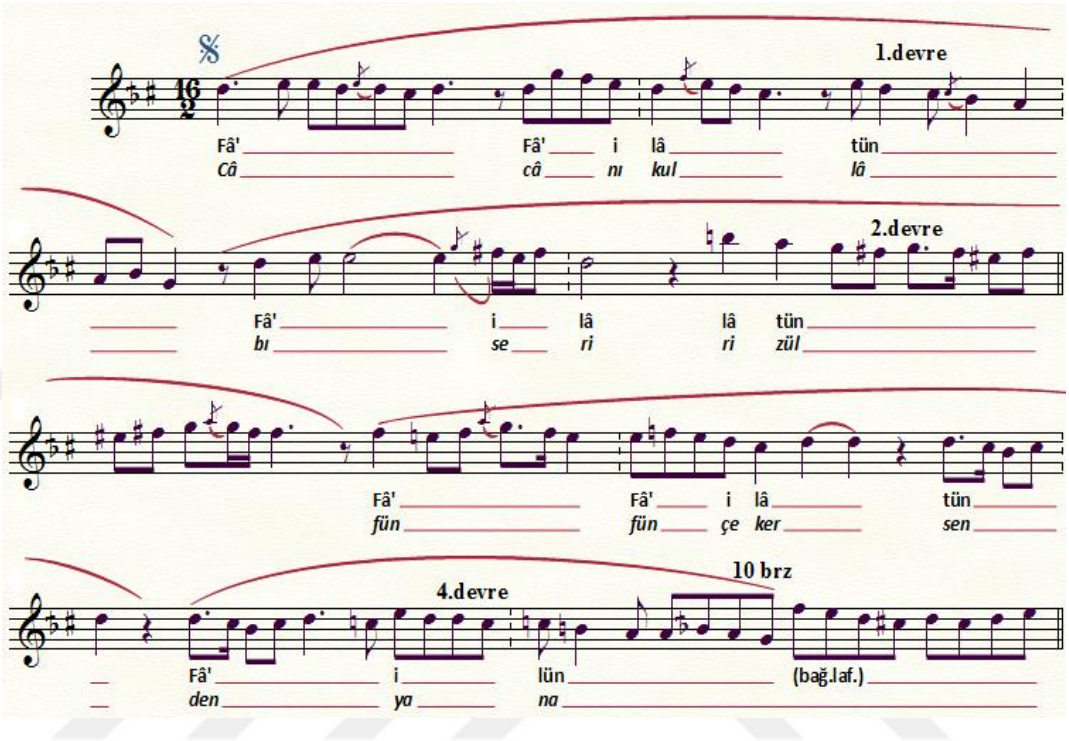
1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.B‘ [T1.B‘a + 3.C^2c]

4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^{2}c]

5.13.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.169. Nikrîz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

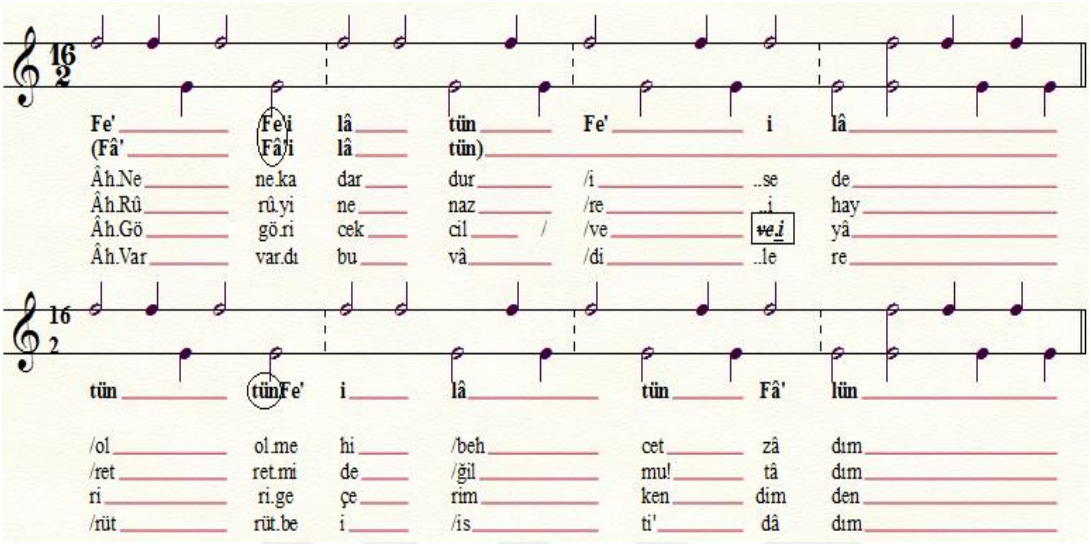
Nikriz makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır Muhammes usûlünün ilkinde; *"kâ"* hecesinde rast, *"zül"* hecesinde evc, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"sen"* hecesinde nevâ, *"na"* hecesinde rast perdesiyle oluşumları görülmektedir. Ayrıca 2.Muhammes usûlünün sonunda yer alan 4 dörtlük nota ise bağlantı lafzından ibarettir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.7. (Rehâvi Beste) *Ne kadar dûr ise de ol meh-i behcet-zâdım*

5.13.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.170. Rehâvi Beste: usûl-Vezin İncelemesi

Rehâvi bestenin vezin kalıbı *"(Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı şekildeki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennümün olduğu kısımlarda da yine usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesi ve 2.tef'ilesinin son hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan vezin uygulaması *"(Fâ'Fâ'ilâtün) Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilâtün Fâ'lün*" şeklindedir.

Şiirin yukarıdaki şekli incelendiğinde güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat meyanhânenin 2.tef'ilesinin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmış ve simetrik olarak bozulmaya neden olmuştur. Söz konusu tekrar eden *"ve"* hecesi nota üzerinden kaldırılarak her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

5.13.7.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.72. Rehâvi Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra			Ezgi
1.		*Ne kadar dûr ise de ol meh-i behcet-zâdım* **Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün (Fâ‘ilâtün)**	A
T1	**a**	**Cânım yâ lâ yel lel lel li te re rel rel lel lel li vây âh**	**B**
	b	**yâr cânım belî şâh-ı men**	
2.		*Rûyine nazre-i hayret mi değil mu‘tâdım*	A
T1	**a**	**Cânım yâ lâ yel lel lel li te re rel rel lel lel li vây âh**	**B**
	b	**yâr cânım belî şâh-ı men**	
3.		*Göricek cilve-i yâri geçerim kendimden*	C
T1	**a**	**Cânım yâ lâ yel lel lel li te re rel rel lel lel li vây âh**	**D**
	b	**yâr cânım belî şâh-ı men**	**B**
4.		*Vardı bu vâdilere rütbe-i isti‘dâdım*	A
T1	**a**	**Cânım yâ lâ yel lel lel li te re rel rel lel lel li vây âh**	**B**
	b	**yâr cânım belî şâh-ı men**	

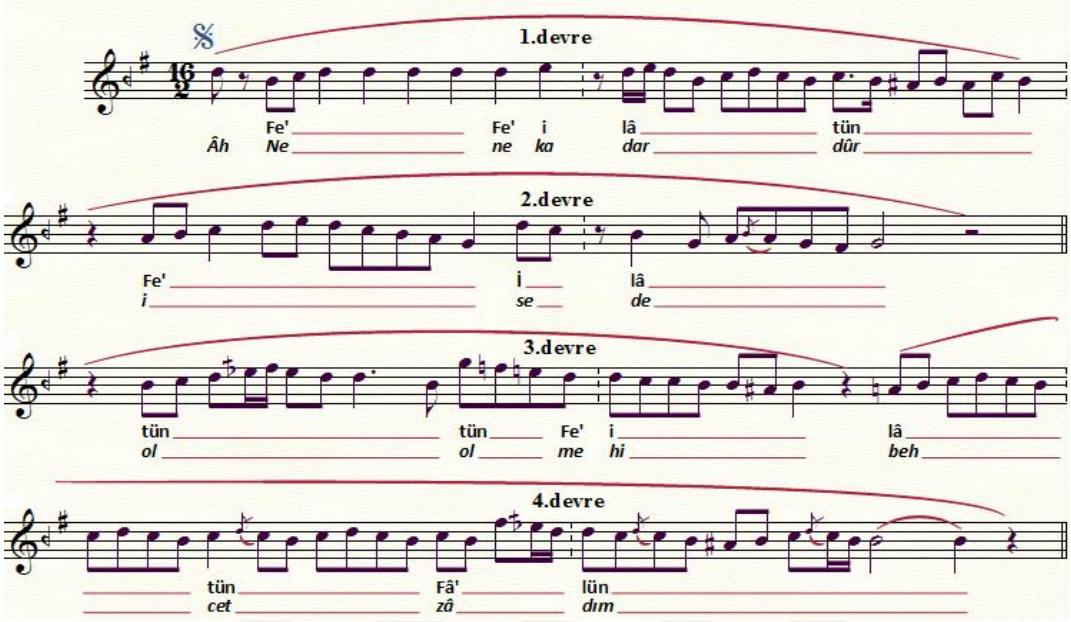
1.A + T1.B [$T1B^1a$ + $T1B^2b$]

2.A + T1.B [$T1B^1a$ + $T1B^2b$]

3.C + T1.D [$T1D^1a$ + $T1B^2b$]

4.A + T1.B [$T1B^1a$ + $T1B^2b$]

5.13.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.171. Rehâvi Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

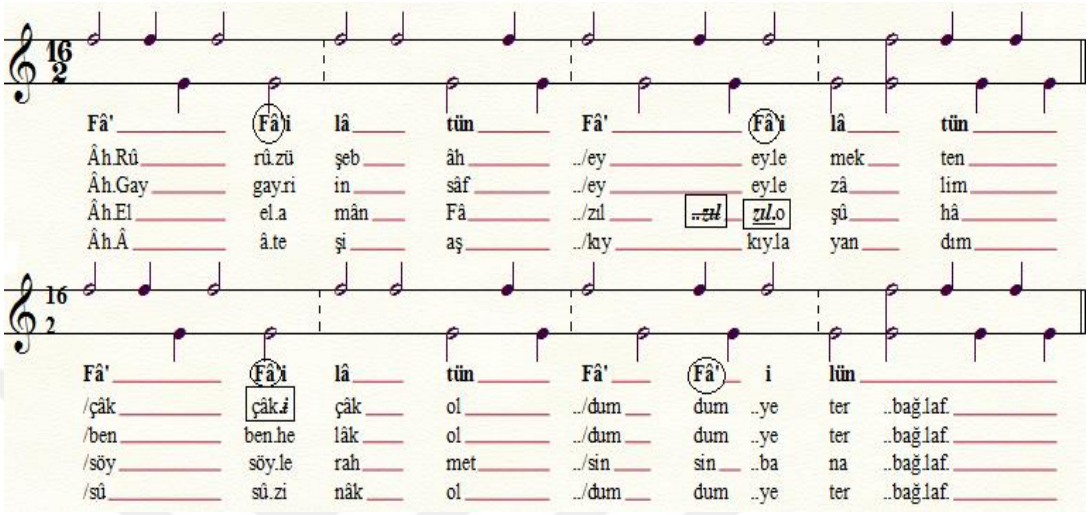
Rehâvî makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"dûr"* hecesinde segâh, *"de"* hecesinde rast, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"hi"* hecesinde segâh, *"dım"* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennümün olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâî terennüm kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.8. (Sûzinâk Beste) *Rûz u şeb âh eylemekten çâk çâk oldum yeter*

5.13.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.172. Sûzinâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Sûznâk bestenin vezin kalıbı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* dür. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennümün olduğu kısımlarda da yine usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.,2.,3.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesi ekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan vezin uygulaması *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ' Fâ'ilün"* şeklindedir.

Bestenin yukarıdaki şekli incelendiğinde güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat şiirin 1.mısrasında ve usûlün 2.tekrarında yer alan *"çâk"* hecele meddli kullanımdan ve açık heceye ihtiyaç olduğundan dolayı *"çâk-i"* şeklinde yazılmıştır. Böyle bir yazılışın okumayı kolaylaştırması için yazılmış olduğu düşünülmektedir. Fakat terkibli olarak yazılan bu hecenin anlamı olmaması sebebiyle *"çâk"* olarak değiştirilmesinin daha anlaşılır olacağı kanaatindeyiz.

Bir diğer düzeltme meyanhânenin 2.tef'ilesinde yer alan *"zıl"* hecesi ile ilgilidir. Bu kelime simetrik yapıya göre yeniden yazılmış ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Bu eserin mısra sonlarında görülen *"amân"* lafzının, usûlü tamamlama gibi bir görevi olduğu düşünülse de, aslında şiirin manasına yönelik kullanıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Şiirin muhteviyatı doğrultusunda çekilen ıstırabın, kederin *"amân"* kelimesiyle *"bağışlama, yalvarma, imdat"* anlamlarını ifade ettiği şiirin anlamını güçlendirmektedir (Doğan, 2013, s. 65).

5.13.8.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.73. Sûzinâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	
Mısra	1	2	Ezgi
1.	*Rûz u şeb âh eylemekten çâk çâk* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâ**	*oldum yeter* **tün Fâ'ilün**	A
T1	**Efendim gel amân yâr cânım belî şâh-ı men**		**B**
2.	*Gayri insâf eyle zâlim ben helâk*	*oldum yeter*	A
T1	**Efendim gel amân yâr cânım belî şâh-ı men**		**B**
3.	*El amân Fâzıl o şuha söyle rahm*	*etsin bana*	C
T1	**Efendim gel amân yâr cânım belî şâh-ı men**		**B**
4.	*Âteş-i aşkıyla yandım sûzinâk*	*oldum yeter*	A
T1	**Efendim gel amân yâr cânım belî şâh-ı men**		**B**

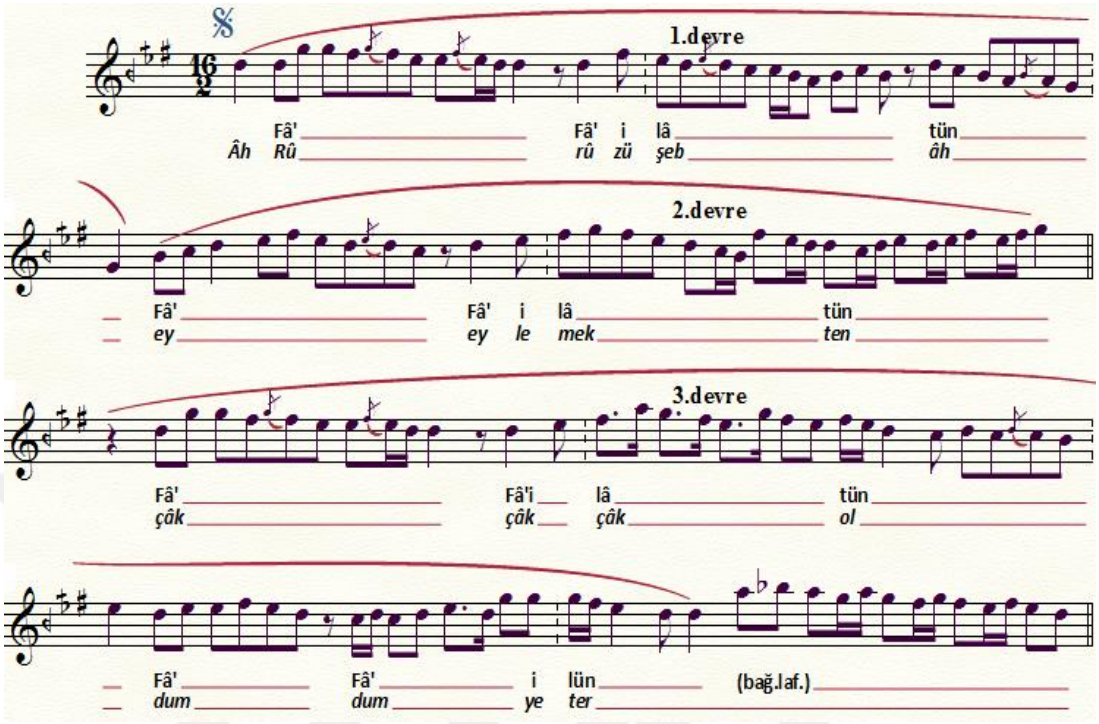
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.A^{2}b) + T1.B$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B$

5.13.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.173. Sûzinâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

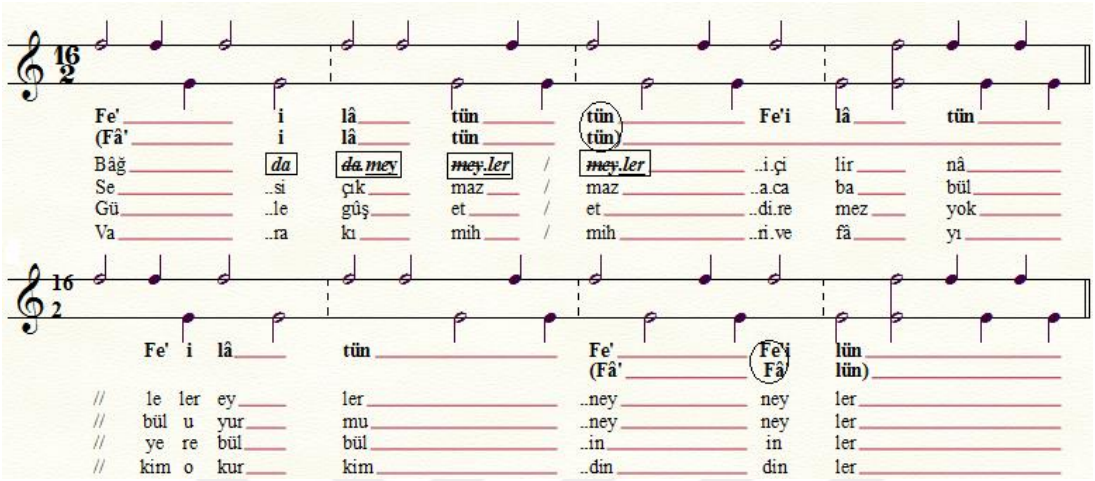
Sûzinâk makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 3 devreden oluşmakta, Muhammes usûlünün ilkinde; *"âh"* hecesinde rast, *"ten"* hecesinde gerdâniye, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"ter"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ayrıca 2.Muhammes usûlünün sonunda yer alan 5 dörtlük nota ise bağlantı lafzından oluşmaktadır.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve lafzî terennüm kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve lafzî terennüm kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.9. (Nihâvend-i Kebîr Beste) *Bağda meyler içilir nâleler eyler neyler*

5.13.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.174. Rehâvi Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu bestenin vezin kalıbı *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'lün)" dür*. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin 4.hecesi, 4.tef'ilenin ilk hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de Görülen vezin uygulaması *"Fe'ilâtüntün (Fâ'ilâtüntün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün (Fâ'Fâ'lün)"* şeklindedir.

Bestenin yukarıdaki şekli incelendiğinde mevcut nüshanın 1.mısrasında yer alan güftenin vezin açısından doğru olmadığı tespit edilmiştir. Her ne kadar Dâr'ül-elhân külliyâtı'nda ve bazı nota arşivlerinde söz konusu güfte *"Bâğda mey içilir"* şeklinde yer alsa da, eserin vezne uygunluğu bakımından *"Bâğda meyler içilir"* şeklinde yazılması daha doğru olacaktır. Araştırmamız sonucunda bu eserin iki şekilde de yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla 1.mısradaki dağılımlar yeniden düzenlenmiştir. Eserin diğer mısralarındaki dağılım ise simetriktir.

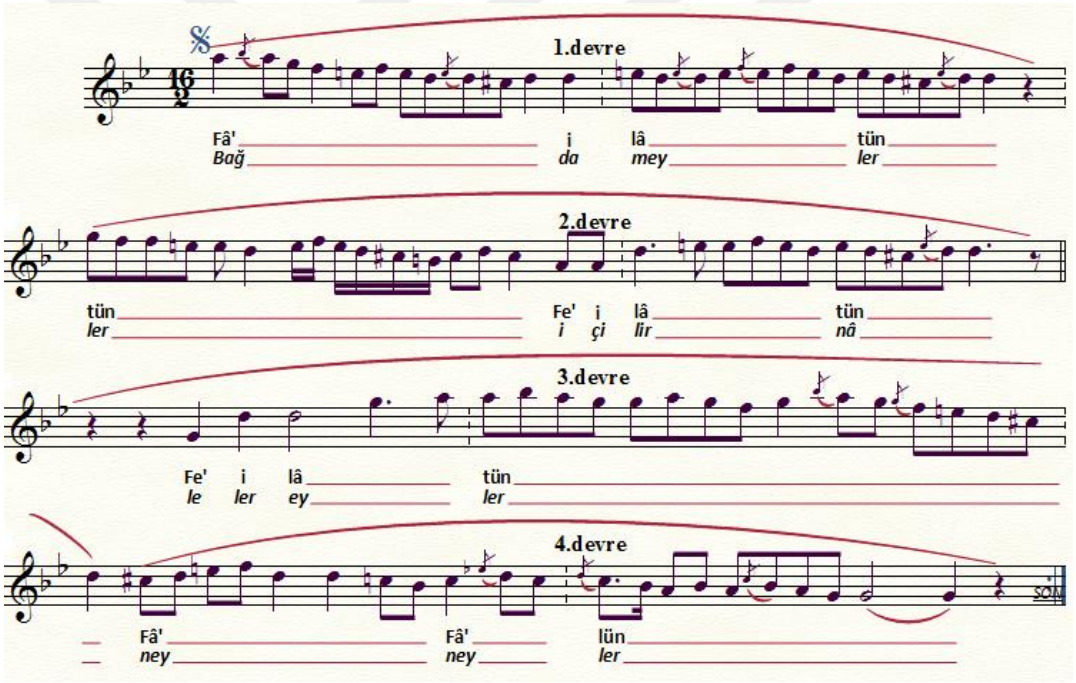
5.13.9.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.74. Nihâvend-i Kebîr Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Bâğda meyler içilir nâleler eyler neyler* **Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün (Fâ'ilâtün) (Fâ'ilün)**	A
2.	*Sesi çıkmaz acaba bülbül uyur mu neyler*	A
3.	*Güle gûş etdiremez yok yere bülbül inler*	B
4.	*Varak-ı mihr-i vefâyı kim okur kim dinler*	A

1.A + 2.A + 3.B + 4.A

5.13.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.175. Nihâvend-i Kebîr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

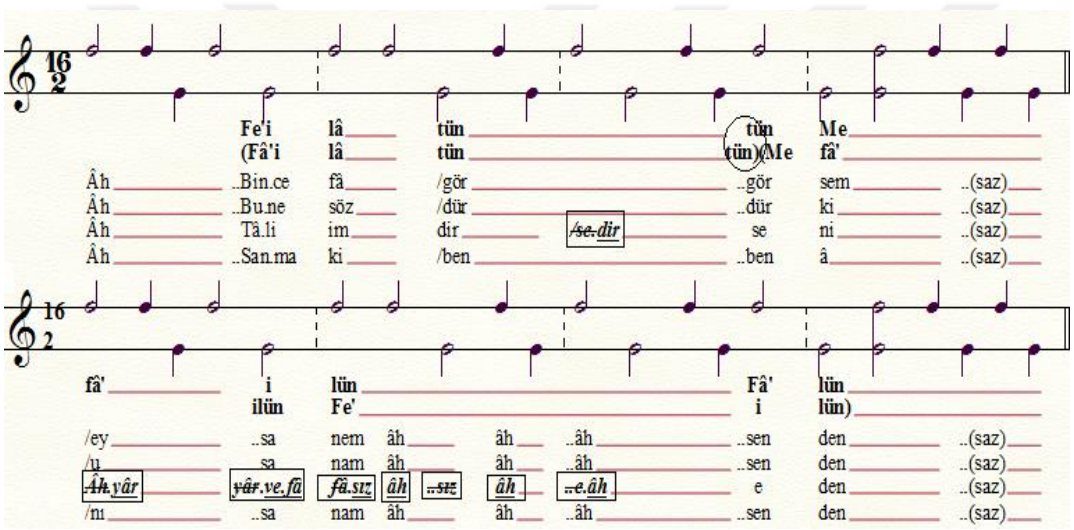
Nihâvend-i Kebîr makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, Muhammes usûlünün ilkinde; *"ler"* hecesinde nevâ, *"nâ"* hecesinde nevâ, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"ler"* hecesinde nevâ ve *"ler"* hecesinde rast perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakams değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, meyanhânede 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 = 4 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.10. (Acem Aşirân Beste) *Bin cefa görsem ey sanem senden*

5.13.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi

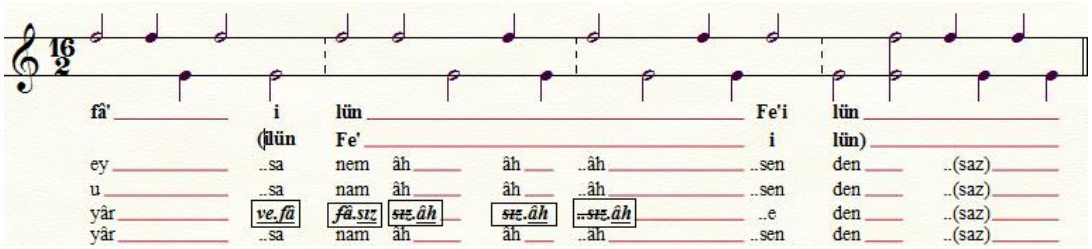
Şekil 5.176. Acem Aşirân Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Acemaşîrân bestenin vezin kalıbı *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'ilün)" dür*. Şiirin mısralarının vezne göre söz-usûl dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûllün 2 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarlarının olduğu kısımlarda da usûlün 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bununla beraber eserde veznin tef'ilelerindeki hecelerin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin 4.hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan vezin uygulaması *"Fe'ilâtüntün (Fâ'ilâtüntün) Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* şeklindedir.

Güftenin zeminhâne mısralarındaki hece dağılımlarının aynı düzende olduğu görülmektedir. Fakat meyanhânenin, zeminhânenin aksine farklı bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Bu eserin zeminhâne mısralarında dikkati çeken en belirgin özellik, tıpkı Dede Efendi'nin de bazı bestelerinde 3'er defa ve ard arda kullandığı lafızlar gibi, Zekâi Dede'nin de bu eserinde söz konusu lafızların birbirini müteakiben kullanılmış olmasıdır. Burada görülen lafızlar bir besteleme tekniği olabileceği gibi, Zekâi Dede'nin Dede Efendi'nin bestekârlık anlayışından etkilenmiş olduğunun da kanıtı olabilir. Başka bir teori de bestekârın güftedeki sözlerin arasına yerleştirdiği *"âh, âh, âh"* lafızları âşığın hissiyatının belirgin hale gelmesini sağlamak ve manayı kuvvetlendirmek adına yapılmış olması ihtimalidir. Meyanhânede de söz konusu ard arda gelen lafızlar bulunmamaktadır. Bu kısımda özellikle *"sevgiliyi kast etme"* anlamında kullanıldığını düşündüğümüz *"yâr"* lafzı dikkat çekicidir. Dolayısıyla mananın lafızlarla kuvvetlendirildiği ifâdeler söz konusudur. Bu yüzden de 3.mısrada anlamı ön plana çıkarmak istenmesi, veznin tef'ilelerine karşılık gelen farklı dağılımlara neden olabilmektedir. Bu doğrultuda güftede, zeminhâne göz önünde bulundurularak uygun bir dağılım yapılmıştır. Fakat yeni düzenlemeye göre anlamın bütünlüğünün korunması gerekçesiyle söz konusu 3.mısra aynı düzende yapılmamıştır.

Şekil 5.177. Acem Aşirân Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarında simetrik yapının bozulduğu görülmektedir. Bununla beraber 3.ve 4.mısralarda *"yâr"* lafzının eklenmesinin nedeninin hem sevgiliyi kast etmek, olduğu hem de kelime bölünmelerine izin vermemek sonucundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca söz konusu 3.mısrada yer alan *"vefâsız âh"* kelimeleri düzen gereği zeminhâneye göre yeniden düzenlenmiştir.

5.13.10.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.75. Acem Aşirân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Bin cefâ görsem* **Fe‘ilâtün Me‘ Fâ‘ilâtün Me)**	*ey sanem senden* **fâ‘ilün Fâ‘lün (Fe‘ilün)**	*ey sanem senden* **fâ‘ilün Fâ‘lün (Fe‘ilün)**	A
T1	**Te ne nen ni te ne nen dir dir tâ nâ**			**B**
2.	*Bu ne sözdür ki*	*usanam senden*	*usanam senden*	A
T1	**Te ne nen ni te ne nen dir dir tâ nâ**			**B**
3.	*Tâli‘imdir seni*	*vefâsız eden*	*vefâsız eden*	C
T1	**Te ne nen ni te ne nen dir dir tâ nâ**			**B**
4.	*Sanma ki anı*	*sanam senden*	*sanam senden*	A
T1	**Te ne nen ni te ne nen dir dir tâ nâ**			**B**

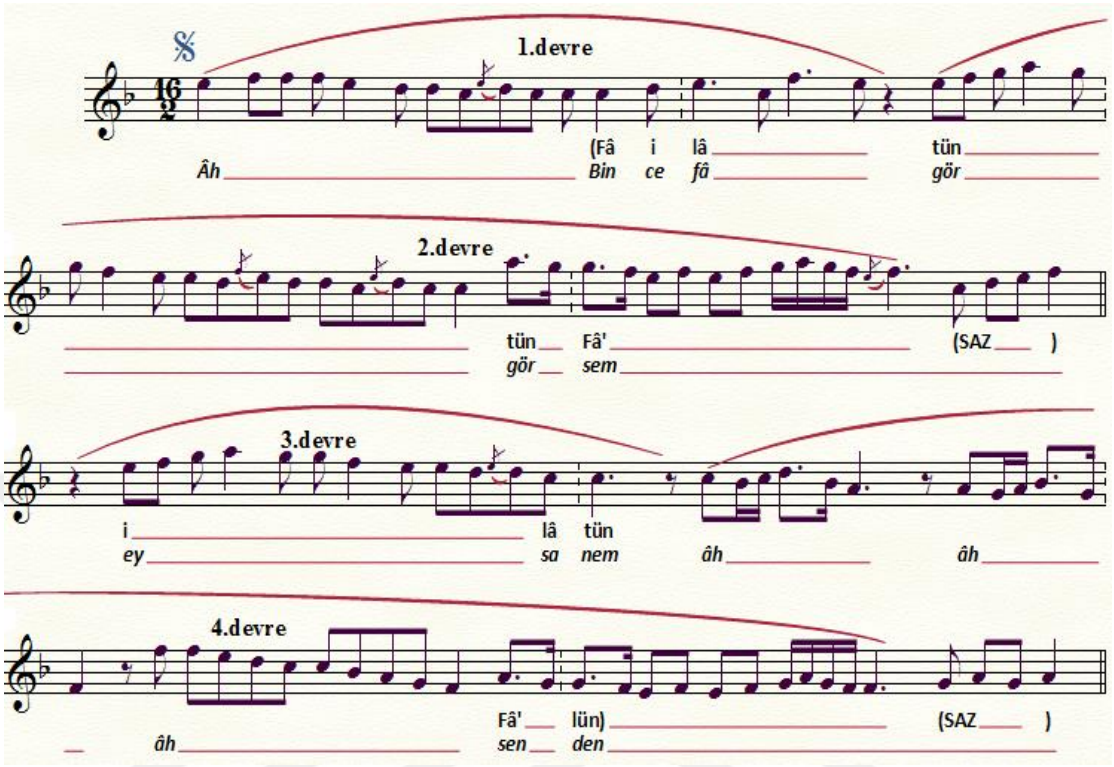
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 1.A^2b]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2b]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.B [T1.Ba + 3.A^2b]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2b]

5.13.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.178. Acem Aşîrân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

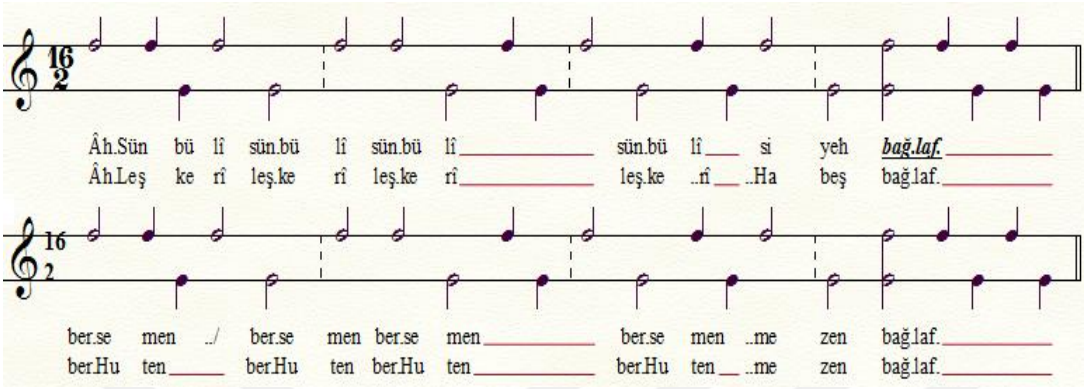
Acem Aşîrân makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"fâ"* hecesinde hüseyni, *"sem"* hecesinde acem, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"nem"* hecesinde çargâh ve *"den"* hecesinde acem aşîrân perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır. Ayrıca 1.ve 2. Muhammes usûllerinin sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı saz kısmından oluşmaktadır.

Bestenin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımda 2, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısmında 2 olmak üzere toplamda 2 + 2 + 2 + 2 = 8 adet usûl kullanılmıştır.

5.13.11. (Rehâvi Beste) *Sünbüli siyeh ber semen mezen*

5.13.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.179. Rehâvî Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Rehâvî Beste'nin güftesi her ne kadar çoğu kaynakta Hüseyin Baykara'ya ait gibi görünse de söz konusu güfte Baykara Dîvânı'nda bulunamamıştır. Bu güfte Hâcû-yi Kirmânî Divânı'nda 762. gazel olarak kaydedilmiştir. Güfte, gazelin ilk beyitidir. Ayrıca güfte'nin altında bu şiirin Farsça hece vezni ile yazıldığı ibaresi bulunmaktadır (Hânsârî, 1336). [3].Dolayısıyla bu güftenin 5 + 5 =10 hece ölçüsüne göre yazıldığı muhtemeldir.

Bu eserde her mısra usûlün 2 defa tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Şiirin hece dağılımlarının simetrik olduğu görülmektedir. Fakat usûlün ilkinde, 1.mısrada yer alması beklenen bağlantı lafzı bulunmaktadır. Bu sebeple 1.Muhammes usûlünde1.mısranın sonuna bağlantı lafzı eklenmiştir.

Güftenin bazı kelimelerinin bestede 3'er defa tekrar ettiği görülmektedir. Bu tekrarlarla ilgili tahmin ettiğimiz birkaç teoriyi söylemek için öncelikle şiirin anlamını açıklamak da yarar olacaktır. Güftenin anlamı *"Siyah sümbülü yasemin üzerine koyma, Habeş ordusunu üzerine saldırtma"*[4]şeklindedir. Dolayısıyla güfte, askeri bir düzeni, bir sınırı ifade ediyor olabilir. Bir varsayım bestekârın bu düzeni, ritmik

[3] Gazelin üzerine düşülen nota göre; "*Bu şiir Yusuf Endicâni tarafından Herat şehrinde, muhammes usûlünde, 400 sene önce bestelenmiştir. Derviş Ali Çengi, "Tufetüs sürûr" isimli eserde bu şiirin Mevlânâ Âzeri'ye ait olduğunu söylemiştir"*
[4] Bu güfte Prof. Dr. İbrahim Kunt tarafından tercüme edilmiştir.

şekilde ifade etmek için sümbül, ber semen, leşkerî ve ber Huten kelimelerine yansıtmış olduğu ve dolayısıyla söz konusu kelimeleri tıpkı bir askeri yürüyüşe benzetmiş olması olasılığıdır. İkinci bir varsayım da eserin Nakış Beste olması ve bestekârın kelimeleri tekrar ettirerek süslemiş olmasıdır.

5.13.11.2. Form İncelemesi

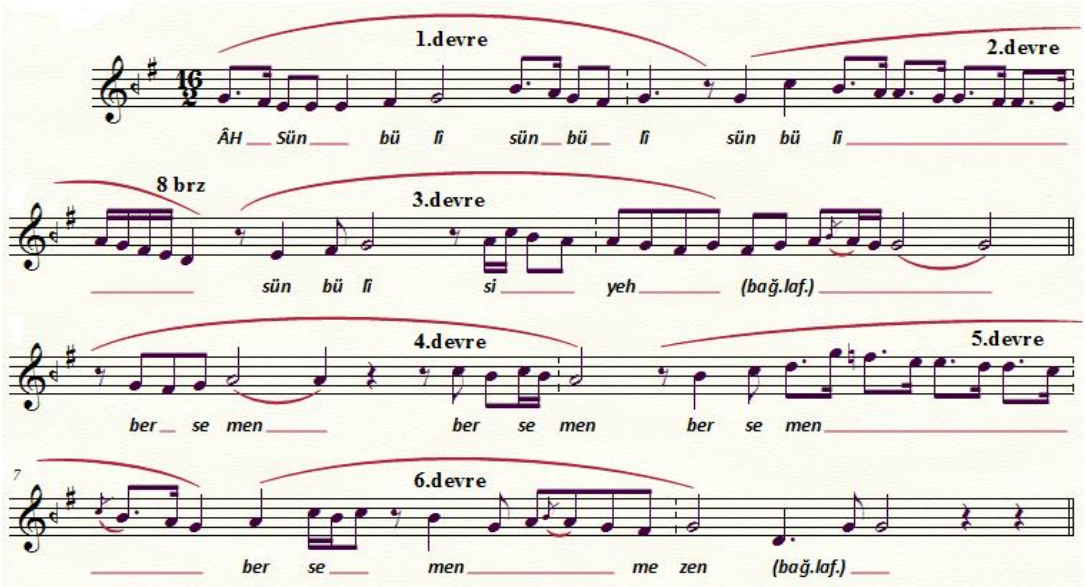
Çizelge 5.76. Rehâvî Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Sünbülî siyeh*	*ber semen mezen*	*ber semen mezen*	A
T1	**Belî yârim belî mîrim yâ habîbe'z-zamân belî yârim belî mîrim yâ imâ müz-zamân**			**B**
2.	*Leşkerî Habeş*	*ber Huten mezen*	*ber Huten mezen*	C
T1	**Belî yârim belî mîrim yâ habîbe'z-zamân belî yârim belî mîrim yâ imâ müz-zamân**			**B**

1.A + (1.A^{1}a +1.A^{2}b) +T1.B [T1.Ba + 1.A^{2}b]

2.C + (2.C^{1}a +2.C^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^{2}b]

5.13.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.180. Rehâvi Beste'ninb Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Rehâvi makamındaki bestenin bir mısrası, 2 tane Muhammes usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 6 devreden oluşmaktadır. Muhammes usûlünün ilkinde; *"lî"* hecesinde rast*, "lî"* gecesinde segâh, *"yeh"* hecesinde rast, mısranın tamamlandığı 2.Muhammes usûlünde; *"men"* hecesinde dügâh, *"men"* hecesinde rast ve *"zen"* hecesinde rast perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır. Ayrıca 1.ve 2.Muhammes usûllerinin sonunda yer alan 6 dörtlük nota bağlantı lafzından oluşmaktadır.

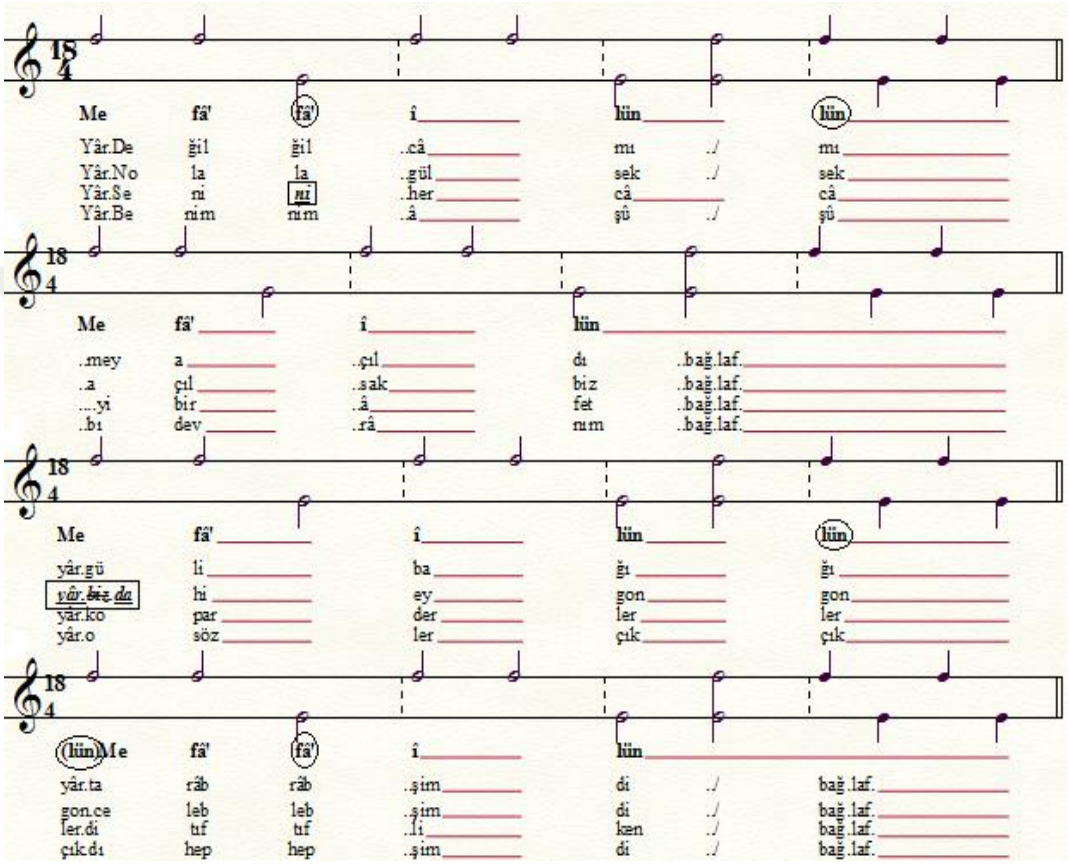
Ayrıca eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 2, ikâi terennüm kısmında 2, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 2, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 2, güfte tekrarının olduğu kısmında 1 olmak üzere toplamda 2 + 2 + + 1 + 2 + 2 + 1 = 10 adet usûl kullanımı görülmektedir.

5.14. Nim Devir Usûlündeki Eserler

5.14.1. (Bayâti Beste) *Değil câm-ı mey açıldı gül-i bâğ-ı tarâb şimdi*

5.14.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

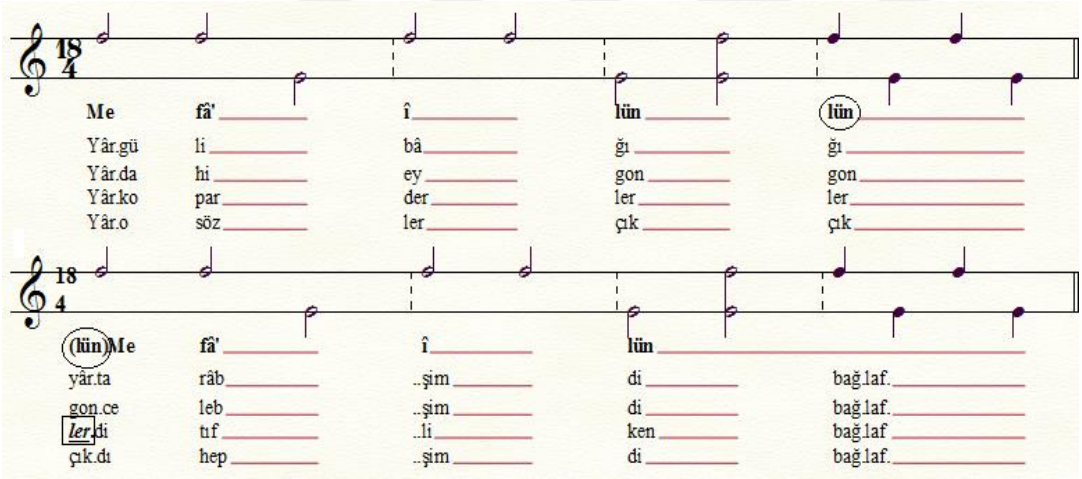
Şekil 5.181. Bayâti Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bayâti bestede görülen vezin kalıbı *"Mefâ'îllün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"*dür. Şiirin bu vezne göre hece dağılımı yukarıdaki gibidir.

Eserde her mısra, usûlün 4 kez tekrar edilmesiyle tamamlanmaktadır. Güfte tekrarı kısmında ise usûl 1 kez kullanılmıştır. Ayrıca bu eserde veznin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrar etmesi de görülmektedir. Veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4. hecesi, 3.tef'ilesinin son hecesi, 4.tef'ilesinin 2. hecesi tekrarlı bir şekilde kullanılmıştır. Yani beste de kullanılan yapı *"Mefâ'fâ'îlünlün Mefâ'îlün Mefâ'îlünlün Mefâ'fâ'îlün*" şeklindedir.

Eserin 1.ve 4.mısraların uygun bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Eserin 2.mısrasında ve usûlün 3.tekrarında simetrik yapı gereği yer alması gereken *"yâr"* lafzı eserde "biz da" şeklinde yazılmış ve söz konusu yapıyı bozmuştur. Bu yüzden bu kısma *"yâr"* lafzı eklenerek uygun nota biriminin altına yazılmıştır. Ayrıca meyanhâne de yer alan ve veznin ilk tef'ilesinde yer alan *"ni"* hecesi tekrar ettirilmeden yazılmıştır. Düzen gereği söz konusu hece tekrarlı bir şekilde yazılarak uygun nota biriminin altına yazılmıştır.

Yukarıdaki bilgilere ilâveten ilk mısranın güfte tekrarı yapılırken *"tarâb şimdi"* kelimelerinin başına *"yâr"* lafzı eklenerek mana ön plana çıkartılmıştır. Zira bestekârın *"yâr"* lafzıyla sevgiliyi kast etmiş olması muhtemeldir. Bununla beraber yine aynı satırda *"tarab"* kelimesinin başına kapalı bir hece getirilerek hece dağılımının diğer mısralarla eşit olması sağlanmıştır. Bu yüzden söz konusu kısımda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Şekil 5.182. Bayâti Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarındaki dağılımının usûlün 2.tekrarında simetrik olmadığı gözlemlenmişir. 2.ve 4.mısranın güfte tekrarları yapılırken *"gönce"* ve *"çıkdı"* kelimelerinin arasına 1.mısra göz önünde bulundurulduğunda *"yâr"* lafzının yerleştirilmediği ve söz konusu kelimelerin ilk hecelerinin 3 kez tekrar ettiği görülmüştür. Simetrik olmasa bile burada yapılan tekrarlar, kelimelerin bölünmemesi ve dolayısıyla anlamın aktarımının doğru olabilmesi içindir. 3.mısrada ise düzen gereği tekrar etmesi gereken *"ler"* hecesi 3 kez tekrar ettirilerek uygun nota biriminin altına yazılmştır.

5.14.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.77. Bayâti Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Değil câm-ı mey açıldı* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	*gül-i bâğ-ı tarâb şimdi* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	*gül-i bâğ-ı tarâb şimdi* **Mefâ'îlün Mefâ'îlün**	A
2.	*N'ola gülsek açılsak biz*	*dahi ey gönce-leb şimdi*	*dahi ey gönce-leb şimdi*	A
3.	*Seni hercâyi bir âfet*	*kopar derlerdi tıfl iken*	*kopar derlerdi tıfl iken*	B
4.	*Benim âşûb-ı devrânım*	*o sözler çıkdı hep şimdi*	*o sözler çıkdı hep şimdi*	A
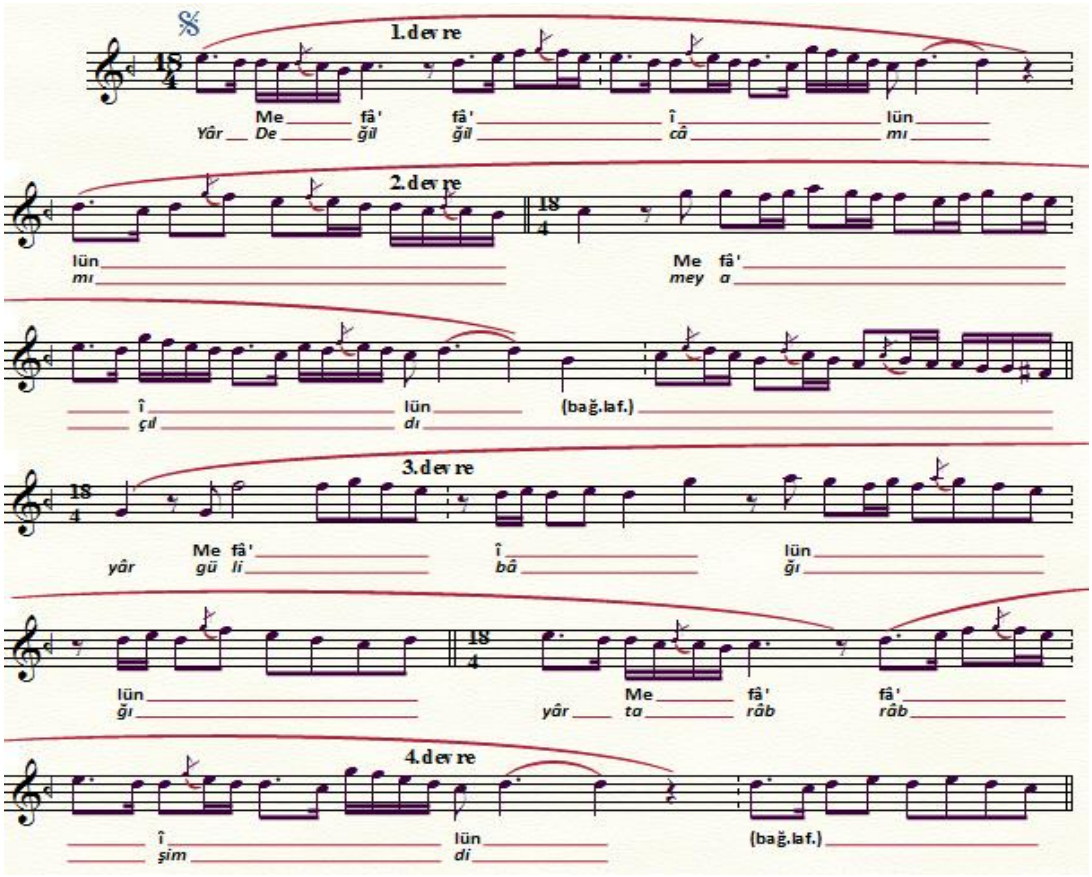
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b +) + 1.A^{2}c$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b +) + 2.A^{2}c$

$3.B + (3.B^{1}a + 3.B^{2}b +) + 3.B^{2}c$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b +) + 4.A^{2}c$

5.14.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.183. Bayâti Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bu eserin bir mısrası, 4 tane Nim Devir usûlünün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı 4 tane Nim Devir usûlünde; *"mı"* hecesinin ilkinde nevâ, *"dı"* hecesinde nevâ, *"râb"* hecesinin ilkinde çargâh ve *"dı"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Eserde 4.Nim Devir usûlünün sonunda yer alan4 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

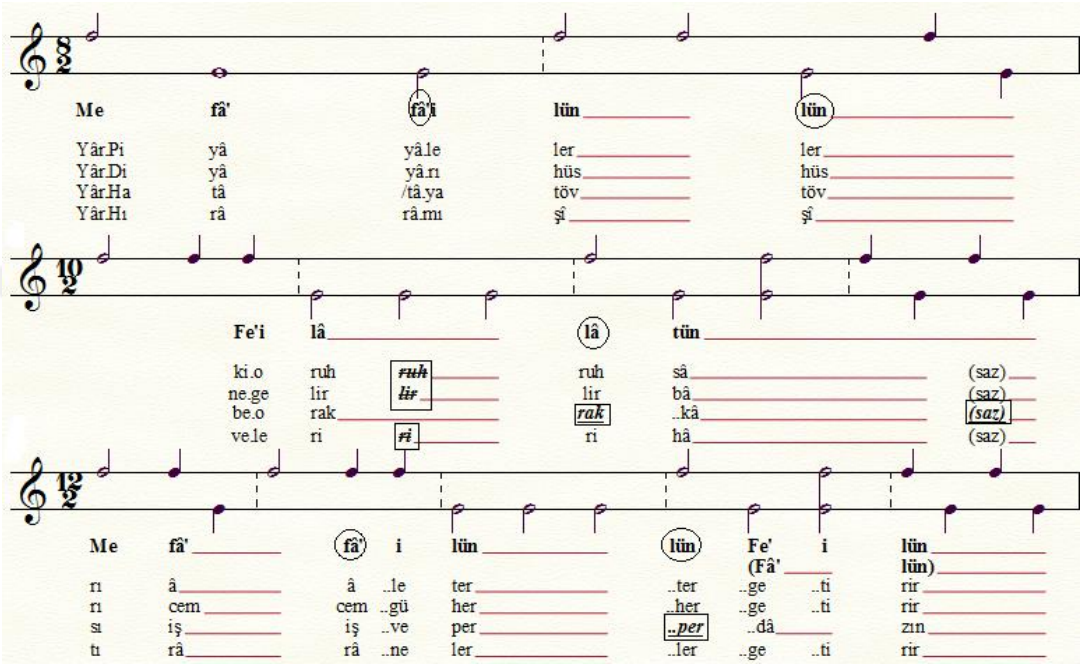
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrikir.

Eserin zeminhânesinde 4, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 4, meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarınında 1 olmak üzere toplamda 2 + 1 + 2 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır.

5.15. Zencir Usûlündeki Eserler

5.15.1. (Nevâ Beste) *Piyâleler ki o ruhsâr-ı âle ter getirir*

5.15.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

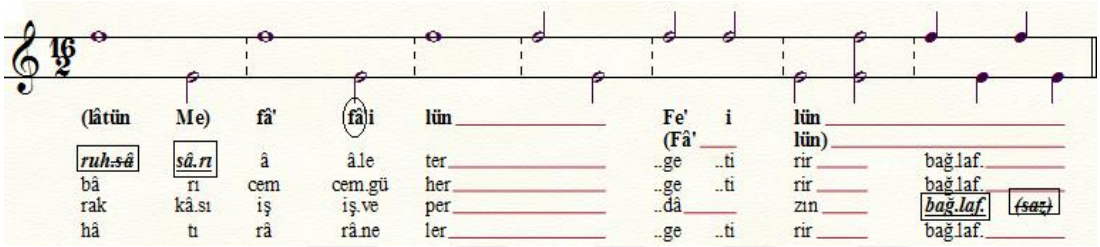

Şekil 5.184. Nevâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nevâ bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilenin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında genelde simetrik bir işleyiş göze çarpmaktadır. Fakat söz konusu kısımın 2.tef'ilesinin 2.hecesinin 3 kez tekrar ettiği görülmektedir. Bu tekrarların 3 kez olasının nedeninin, tekrar eden hecenin nota biriminin önünde yer alan sekizlik es'lerden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Zira meyânhâde yer alan ve aynı tef'ileye denk gelen hecenin bir kez yazılmış olduğu görülmektedir. Fakat *"ruh, lir, ri"* hecelerinin okunmasının icracı

açısından zorluğu ve zencîr eserlerde tekrar eden hece sayılarının 2'şerli olarak yapıldığı düşünüldüğünde tekrar sayılarının 2'ye indirilmesi uygun görünmektedir. Meyanhânede ise simetrik yapıyı bozan birkaç husus dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki meyanhânedeki güftenin 2.tef'ilesinin sonunda yer almayan saz payıdır. Zeminhâne göz önünde bulundurulduğunda 2.tef'ilenin sonundaki 2 dörtlük notanın altına saz kısmının eklenmesi uygun olacaktır. Diğer husus ise yine meyanhânede yer alan güftenin 2.tef'ilesinin 4.hecesin ve 3.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanılmadığıdır. Düzen gereği söz konusu *"rak"* ve *"per"* heceleri, uygun nota biriminin altına yazılarak her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Şekil 5.185. Nevâ Beste: Güfte tekrarı

Eserin 2.,3.ve 4.mısralarının güfte tekrarlarına bakıldığında tef'ilelerin farklı yerleştirilmesi, kelime bölünmelerinin olmadığı ve mananın muhafaza edildiği görülmektedir. Fakat 1.mısranın güfte tekrarında böyle bir durum söz konusu değildir. Bu yüzden *"sârı"* hecesi anlamlı hale dönüştürülerek *"ruhsârı"* şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca 3.mısranın güfte tekrarının sonunda yer alan saz kısmı kaldırılmış ve bağlantı lafzı eklenmiştir.

5.15.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.78. Nevâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

		a	b	c (tekrarlı)	
Mısra		1	2	3	Ezgi
1.		*Piyâleler ki o* **Mefâ'ilün Fe'i**	*ruhsâr-ı âle ter getirir* **lâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*ruhsâr-ı âle ter getirir* **lâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	A
T1	**a**	**Ömrüm yâ lâ ye le lel le lâ**			**B**
	b	**Mîrim yâ lâ lel le le le lel li**			
2.		*Diyâr-ı hüsne gelir*	*bâr-ı Cem güher getirir*	*bâr-ı Cem güher getirir*	A
T1	**a**	**Ömrüm yâ lâ ye le lel le lâ**			**B**
	b	**Mîrim yâ lâ lel le le le lel li**			
3.		*Hatâya tövbe o*	*rakkâs-ı işve-perdâzın*	*rakkâs-ı işve-perdâzın*	C
T1	**a**	**Ömrüm yâ lâ ye le lel le lâ**			**D**
	b	**Mîrim yâ lâ lel le le le lel li**			**B**
4		*Hırâm-ı şîveleri*	*hâtıra neler getirir*	*hâtıra neler getirir*	A
T1	**a**	**Ömrüm yâ lâ ye le lel le lâ**			**B**
	b	**Mîrim yâ lâ lel le le le lel li**			

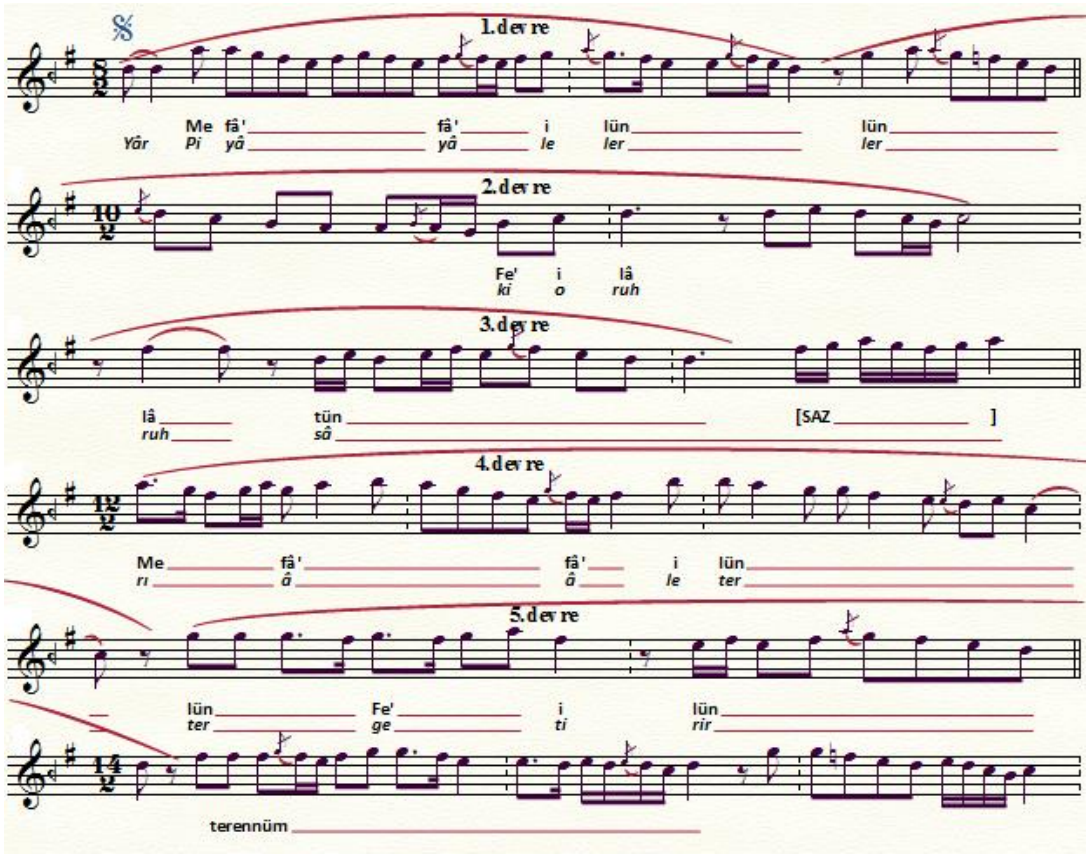
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.B^1a + T1.B^2b + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B\ [T1.B^1a + T1.B^2\ b + 2.A^2c]$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.D\ [T1.D^1a + T1.B^2\ b + 3.C^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T1.B\ [T1B^1a + T1.B^1\ b + 4.A^2c]$

5.15.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.186. Nevâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nevâ bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerini ve Devr-i Kebîr usûlün ilk dörtlük notasını kapsamaktadır. Devr-i Kebîr usûlün geriye kalan kısmı ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlleri ile Devr-i Kebîr usûlünün ilk dörtlük notası üzerinde yapılmıştır.

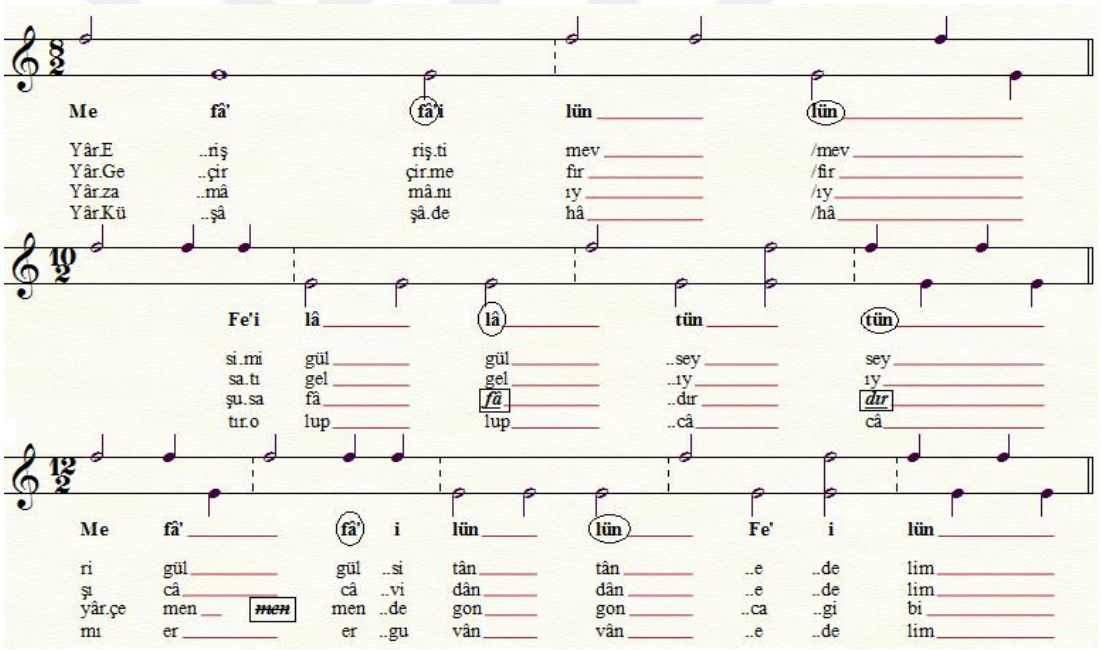
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, *"ler"* hecesinin ilkinde nevâ, *"ruh"* hecesinde çargâh, *"sâ"* hecesinde nevâ, *"ter"* hecesinin ilkinde çargâh ve *"rir"* hecesinde nevâ perdesinde devre oluşumları görülmektedir. Fahte usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ise saz kısmından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.2. (Bestenigâr Beste) *Erişti mevsim-i gül seyr-i gülsitân edelim*

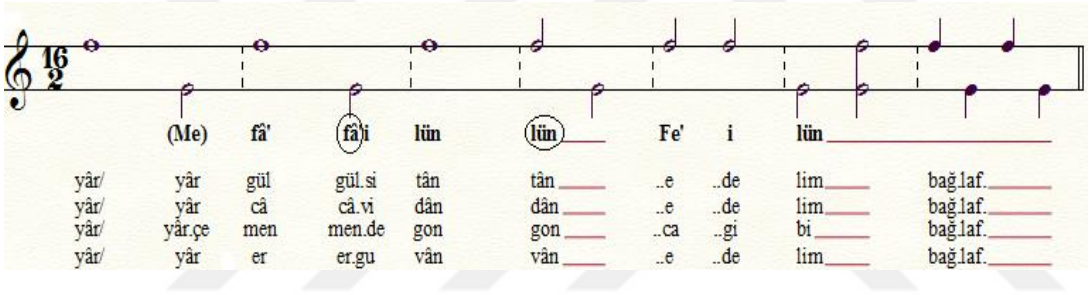
5.15.2.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.187. Bestenigâr Beste: Usûl-Vezin İnceleme

Bestenigâr bestede *"Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.ve 4.hecelerinin 2 kez, 3.tef'ilenin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'îlâlâtüntün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün"dür*. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında zeminhanedeki simetrik işleyiş dikkati çekmektedir. Fakat meyanhânede aynı düzen görülmemektedir. Zeminhânedeki simetrik yapı göz önünde bulundurulduğunda meyanhânedeki mısranın 2.ve 3.tef'ilelerinde yer alan *"fa", dır, men"* hecelerinin farklı nota birimlerinde yer aldığı görülmüş ve düzen gereği söz konusu heceler uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir. Meyanhânede dikkati çeken bir husus da 3.tef'ilenin altında yer alan *"yâr"* lafzıdır. Bu lafız her ne kadar simetrik yapıyı bozmuş gibi görünse de, bu kullanımın bir maksadı olduğu söz konusu olabilir. Bestekârın *"çemende gonca gibidir"* ifadesine *"yâr"* lafzı ekleyerek sevgiliyi kasdettiğini düşünecek olursak, söz konusu lafızla anlamın kuvvetlendirildiğini söylemek mümkündür.

Şekil 5.188. Bestenigâr Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarları ile ilgili olarak da zeminhâneden sonra yer alan tekrarlarda, düzenli bir işleyiş görülmektedir. Meyanhâneden sonra yer alan güfte tekrarında da yukarıda bahsettiğimiz anlamın kuvvetlendirilmesi bahsi bu kısımda da söz konusudur.

5.15.2.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.79. Bestenigâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Erişti mevsim-i gül seyr-i* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün Me**	*gülsitân edelim* **fâ'ilün Fe'ilün**	*gülsitân edelim* **fâ'iün Fe'ilün**	A
T1	**Cânım yâ lâ ye le lel le le lel le le lel li te re li ye le li ye le lel le le lel le le le lel**			**B**
2.	*Geçirme fırsatı gel ıyş-ı*	*câvidân edelim*	*câvidân edelim*	A
T1	**Cânım yâ lâ ye le lel le le lel le le lel li te re li ye le li ye le lel le le lel le le le lel**			**B**
3.	*Zamân-ı ıyş u safâdır*	*çemende gonca gibi*	*çemende gonca gibi*	C
T1	**Cânım yâ lâ ye le lel le le lel le le lel li te re li ye le li ye le lel le le lel le le le lel**			**D**
4.	*Küşâde-hâtır olup câm-ı*	*erguvân edelim*	*erguvân edelim*	A
T1	**Cânım yâ lâ ye le lel le le lel le le lel li te re li ye le li ye le lel le le lel le le le lel**			**B**
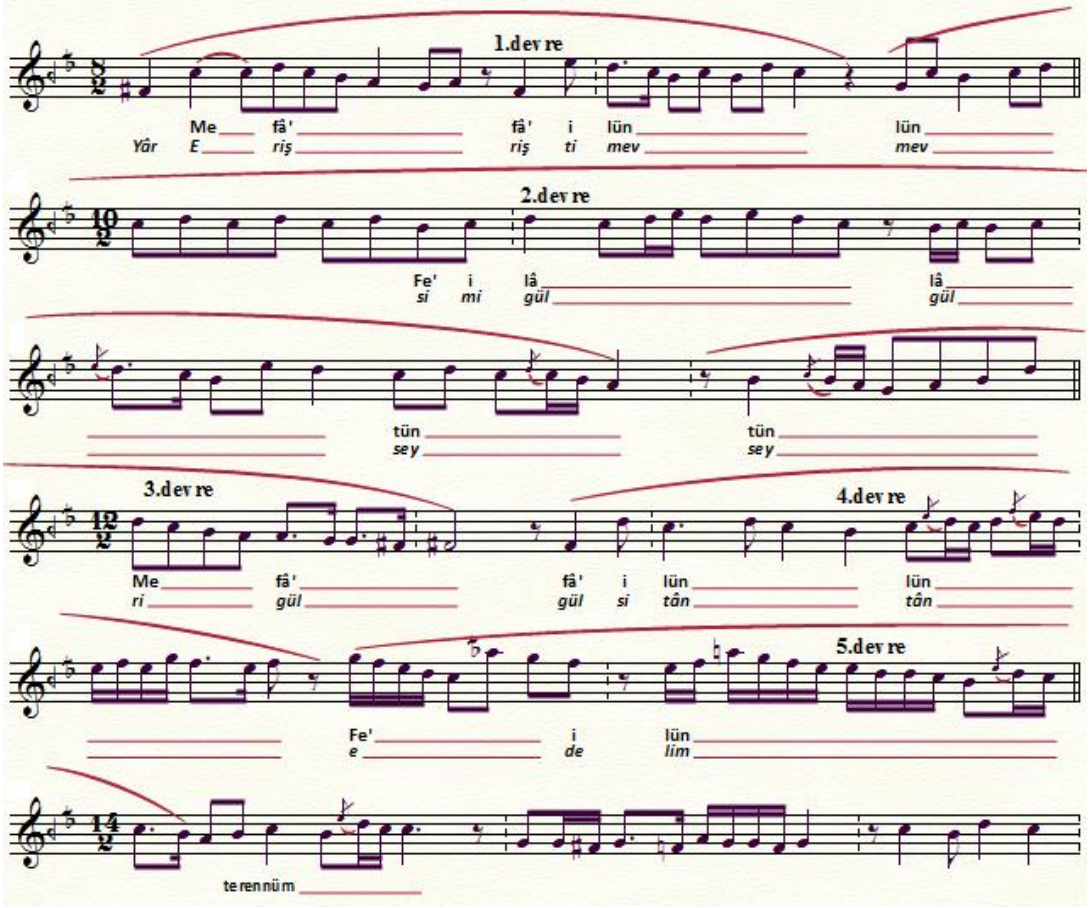
$1.A + (1.A^1a + 1.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^2c]$

$2.A + (2.A^1a + 2.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^2c]$

$3.C + (3.C^1a + 3.C^2b) + T1.D\ [T1.Da + 3.A^2c]$

$4.A + (4.A^1a + 4.A^2b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^2c]$

5.15.2.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.189. Bestenigâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Bestenigâr bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerini ve Devr-i Kebîr usûlün ilk dörtlük notasını kapsamaktadır. Devr-i Kebîr usûlün geriye kalan kısmı ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlleri ile Devr-i Kebîr usûlünün ilk dörtlük notası üzerinde yapılmıştır.

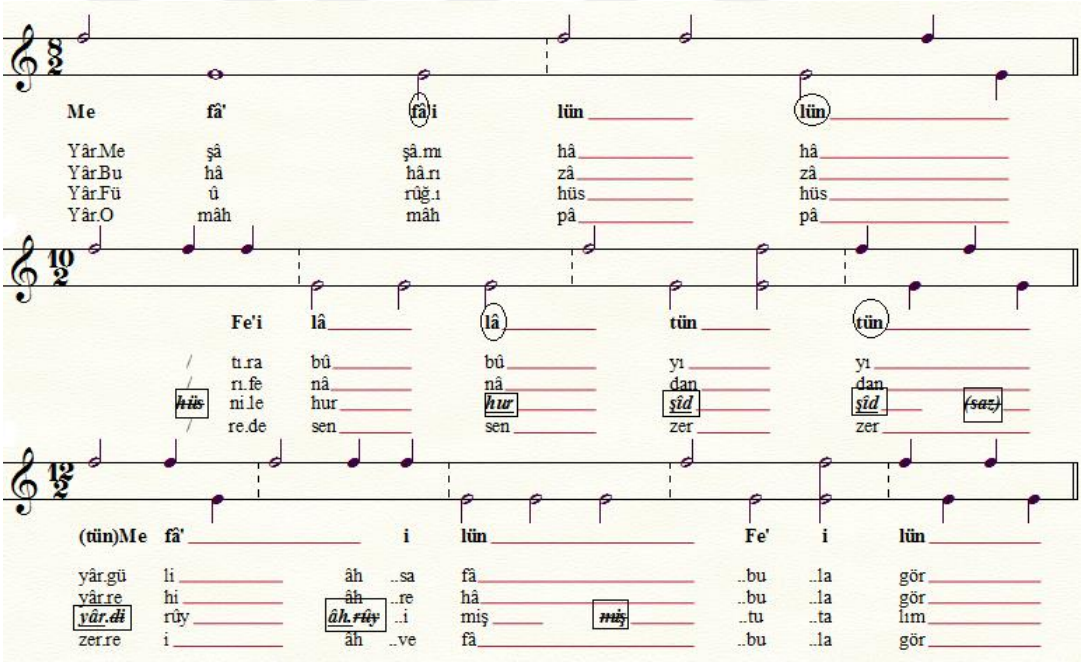
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, *"mev"* hecesinin ilkinde çargâh, *"sey"* hecesinin ilkinde dügâh, *"gül"* hecesinin ilkinde ırâk, *"tân"* hecesinin 2.tekrarında acem ve *"lim"* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.3. (Acem Aşirân Beste) *Meşâm-ı hâtıra bûy-ı gül-i safâ bula gör*

5.15.3.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.190. Acem Aşir'an Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Acemaşîrân bestede *"Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.ve 4.hecelerinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"Mefâfâ'ilünlün Fe'îlâlâtüntün Mefâ'ilün Fe'ilün"*'dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Zencîr usûlünün diğer usûllerden farklı olarak 1 kez kullanılması zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik işleyiş dikkati çekmektedir. İlaveten 4.mısrada ve 12/4 lük usûlün başında *"yâr"* lafzının olmaması kelime bütünlüğünün bozulmaması bakımından dikkat çekicidir. Meyanhâne görülen hece dağılımları ise aynı düzende değildir. Zeminhânedeki simetrik yapı göz önünde bulundurulduğunda meyanhânedeki mısranın 2.ve 3.tef'ilelerinde yer alan *"hüs"* , *"hur"*, *"şîd" "di", "rûy" "miş"* hecelerin farklı nota birimlerinin altında yer aldığı görülmektedir. Düzen gereği söz konusu heceler uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir. Meyanhânede dikkati çeken bir husus da 2.tef'ilenin sonunda yer alan saz payının yazılmış olmasıdır. Yine düzen gereği saz kısmı tarafımızdan kaldırılmış ve icrada hiçbir sıkıtı olmamıştır.

Güfte tekrarları ile ilgili olarak da şiirin 1.,2.ve 4.mısralardan sonra gelen tekrarlarda, düzenli bir işleyiş görülmektedir. Fakat 3.mısradan sonra gelen güfte tekrarında, veznin 3.tef'ilesine denk gelen *"di, rûy, miş"* hecelerinin simetrik olarak yazılmadığı izlenmiştir. Söz konusu heceler düzen gereği uygun nota birimlerinin altına yazılmış ve simetrik yapı sağlanmıştır. Son olarak da, 1.,2.ve, 4.mısraların güfte tekrarlarında yer alan ve veznin 3. tef'ilesindeki kelimeler arasında bulunan *"âh"* lafzı 3.mısraya da yerleştirilerek hem düzenli bir işleyişin sağlandığı hem de anlamın kuvvetlendirildiği düşünülmektedir.

5.15.3.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.80. Acem Aşîrân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Meşâm-ı hâtıra bûy-ı* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün**	*gül-i safâ bula gör* **Mefâ'ilün Fe'ilün**	*gül-i safâ bula gör* **Mefâ'iün Fe'ilün**	A
T1	**Serv-i nâzım, işve-bâzım, dil-nüvâzım, amân amân**			**B**
2.	*Bu hâr-ı zâr-ı fenâdan*	*reh-i rehâ bula gör*	*reh-i rehâ bula gör*	A
T1	**Serv-i nâzım, işve-bâzım, dil-nüvâzım, amân amân**			**B**
3.	*Fürûğ-ı hüsn ile*	*hurşîd-ruy imiş tutalım*	*hurşîd-ruy imiş tutalım*	C
T1	**Serv-i nâzım, işve-bâzım, dil-nüvâzım, amân amân**			**D**
4.	*O mâh-pârede sen*	*zerre-i vefâ bula gör*	*zerre-i vefâ bula gör*	A
T1	**Serv-i nâzım, işve-bâzım, dil-nüvâzım, amân amân**			**B**
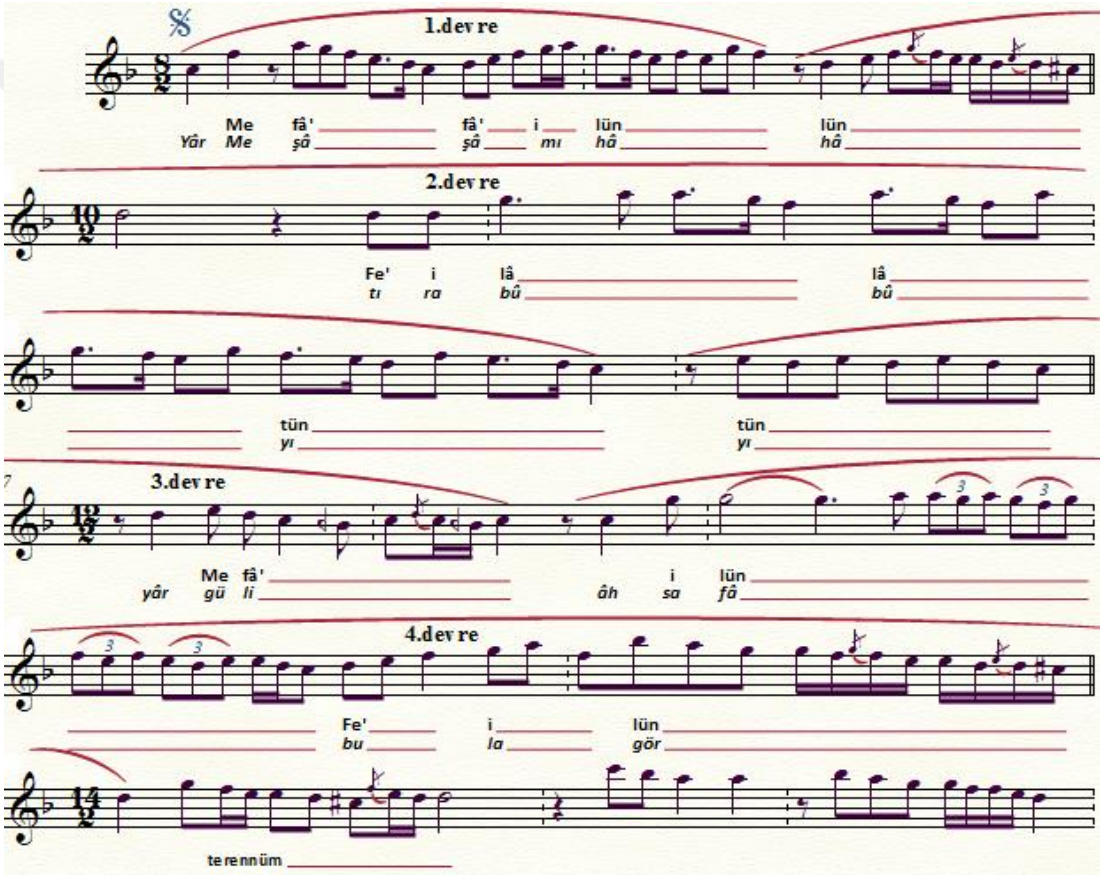
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba+ 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.15.3.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.191. Acem Aşîrân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Acem Aşîrân bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerini ve Devr-i Kebîr usûlün ilk dörtlük notasını kapsamaktadır. Devr-i Kebîr usûlün geriye kalan kısmı lafzî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek,

Fahte, Çember usûlleri ile Devr-i Kebîr usûlünün ilk dörtlük notası üzerinde yapılmıştır.

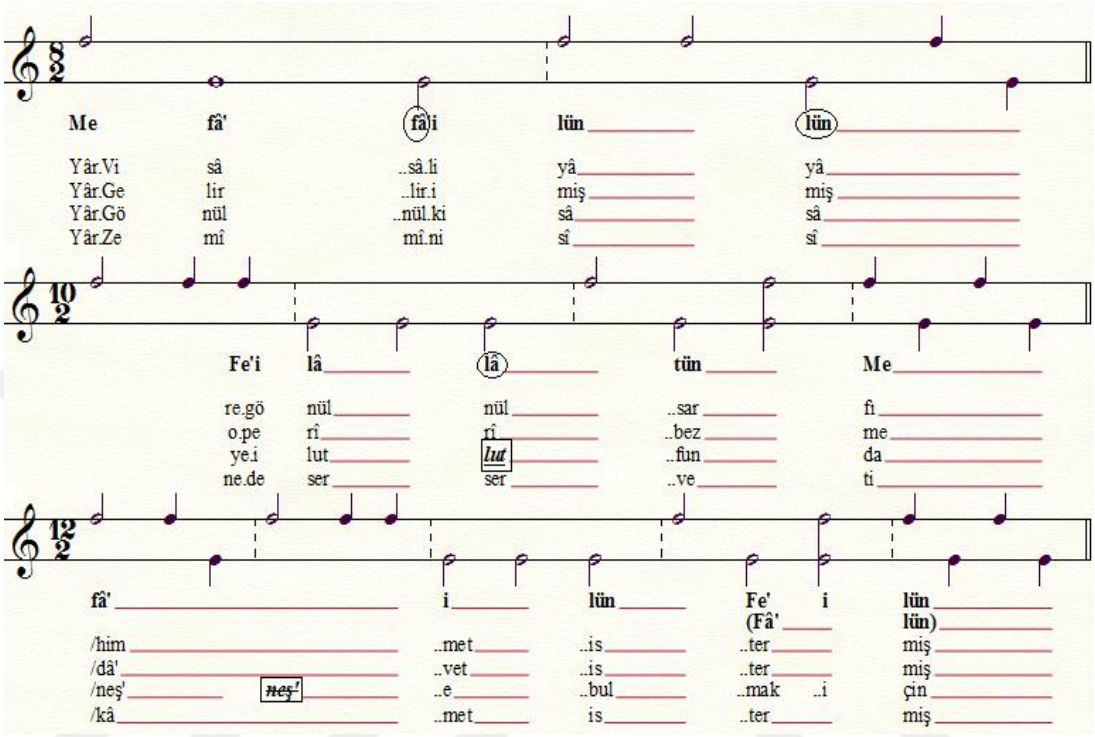
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, *"hâ"* hecesinin ilkinde acem, *"yı"* hecesinin ilkinde çargâh, *"li"* hecesinde çargâh ve *"gör"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarnın rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.4. (Nihâvend Beste) *Visâli yâre gönül sarf-ı himmet istermiş*

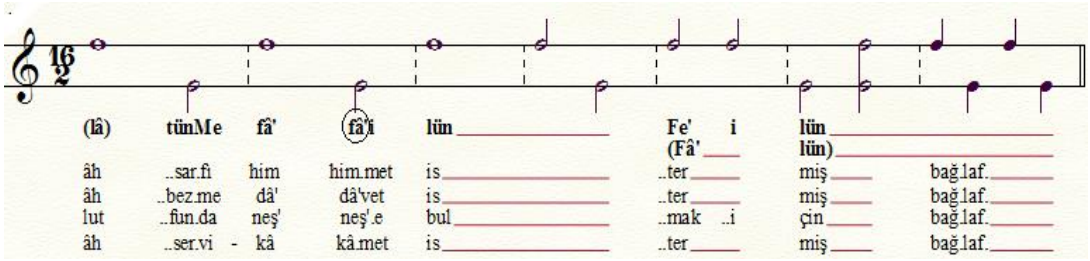
5.15.4.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.192. Nihâvend Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nihâvend bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'İlün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik işleyiş dikkati çekmektedir. Fakat meyanhânede aynı düzen görülmemektedir. Zeminhânedeki simetrik yapı göz önünde bulundurulduğunda meyanhânedeki mısranın 2.ve 3.tef'ilelerinde yer alan bazı hecelerin farklı nota birimlerinin altında yer aldığı izlenmiştir. Burada yer alan *"lût"* ve *"neş"* heceleri düzen gereği uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Şekil 5.193. Nihâvend Beste: Güfte tekrarı

Bir başka husus, şiirin 1.,2.ve 4.mısralarından sonra gelen güfte tekrarlarının başında *"âh"* lafzın yer aldığı fakat 3.mısranın güftesinin başında söz konusu lafzın yer almadığı görülmüştür. Bunun nedeninin kelime bölünmesinin ve anlam bütünlüğünün kaybolmasının önüne geçmek olduğu kanaatindeyiz. Zira bu durum, bizim yapmakta olduğumuz kelime bölünmelerini mümkün mertebede engellemek ve kelimelerin anlam bütünlüğünün korunması yönündeki fikirlerimizi destekler nitelikte gözükmektedir.

5.15.4.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.81. Nihâvend Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Visâl-i yâre gönül* **Mefâ'ilün Fe'ilâ**	*sarf-ı himmet istermiş* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*sarf-ı himmet istermiş* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	A
T1	**Cânım yel le lel le le lel lel lel lel lel li mîrim yâ lâ ye le lel le li vây**			**B**
2.	*Gelir imiş o perî*	*bezme da'vet istermiş*	*Bezme da'vet istermiş*	A
T1	**Cânım yel le lel le le lel lel lel lel lel li mîrim yâ lâ ye le lel le li vây**			**B**
3.	*Gönül ki sâye-i*	*lutfunda neşe bulmak için*	*lutfunda neşe bulmak için*	C
T1	**Cânım yel le lel le le lel lel lel lel lel li mîrim yâ lâ ye le lel le li vây**			**D**
4.	*Zemîn-i sînede bir*	*servet-i kâmet istermiş*	*servet-i kâmet istermiş*	A
T1	**Cânım yel le lel le le lel lel lel lel lel li mîrim yâ lâ ye le lel le li vây**			**B**
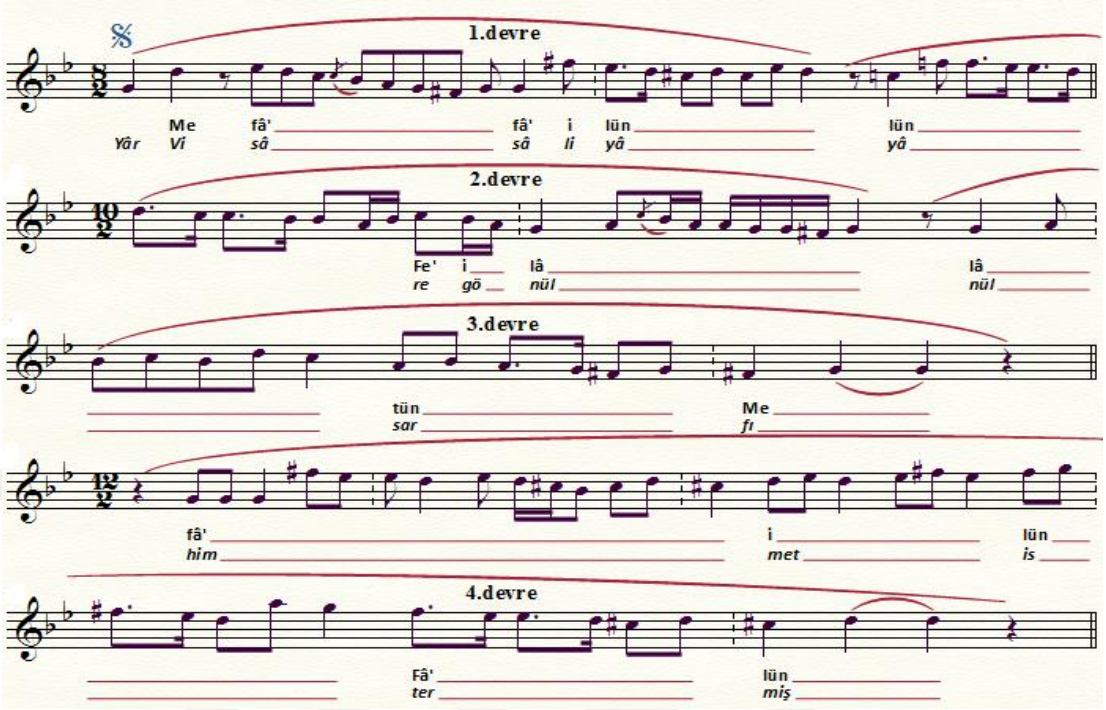
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.A^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Da+ 4.A^2c]

5.15.4.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.194. Nihâvend Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nihâvend bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, *"yâ"* hecesinin ilkinde nevâ, *"nül"* hecesinin ilkinde rast, *"fı"* hecesinde rast, *"miş"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

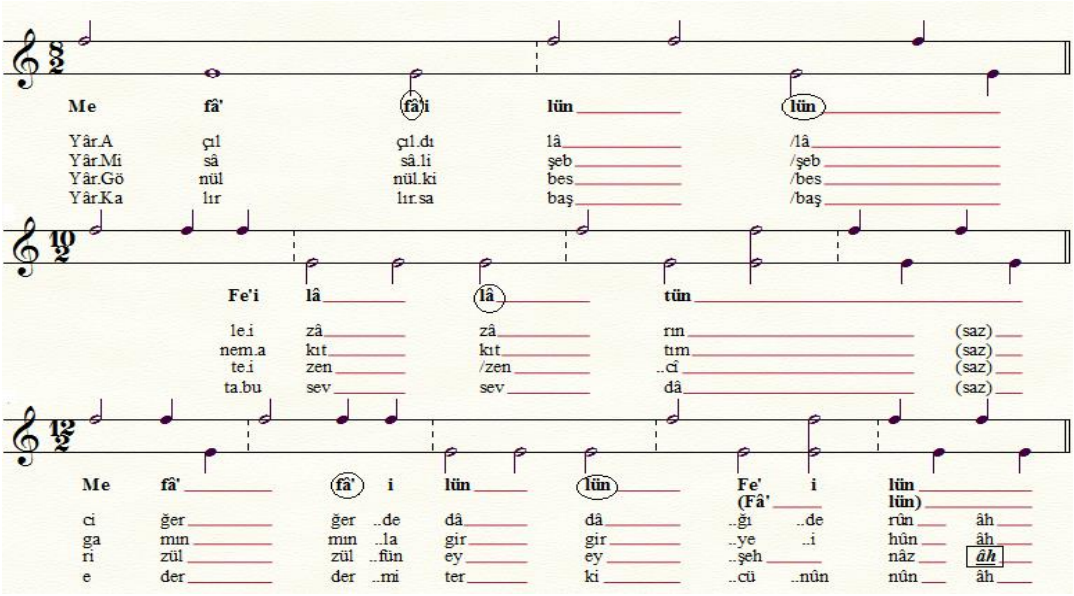
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte

tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.5. (Şehnâz Beste) *Açıldı lâle izârın ciğerde dâğ-ı derûn*

5.15.5.1. Usûl-Vezin İncelemesi

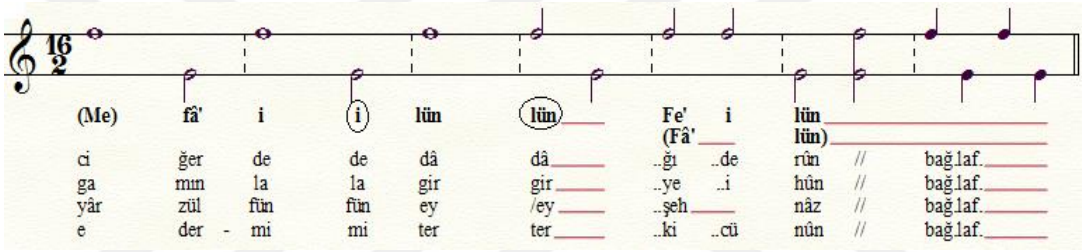
Şekil 5.195. Şehnâz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Şehnâz bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*'dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Şiirin hece dağılımlarına bakıldığında simetrik işleyiş dikkati çekmektedir. Bunun yanında mısra sonlarında yer alan *"âh"* lafzı, Dede Efendi'nin çoğu eserinde kullandığı gibi mısraların anlamını güçlendirmek amacıyla yazdığı açıktır.

Eserin zeminhâne ve meyanhânedeki mısralarındaki hece dağılımlarının simetrik olduğu gözükmektedir. İlâveten 3.mısrada, veznin sonundaki tef'ilenin *"Fâ'lün"* tef'ilesiye bitmiş olduğu gözükmektedir.

Bir başka husus, şiirin 1.,2.ve 4.mısralarından sonra yazılmış olan *"âh"* lafzı ile ilgilidir. Dede Efendi, *"dâğ-ı derûn", "girye-i hûn"* ve *"terk-i cünun"* kelimelerinin önüne *"âh"* lafzını ekleyerek çektiği sıkıntılı durumu ifade etmek için böyle bir yöntem izlemiş olabilir. Nihayetinde çoğu eserinde de bu tür kullanımlar mevcut olduğundan dolayı söz konusu lafzın, kelimenin anlamını güçlendirmek ve manâya vurgu yapmak için yazıldığını söyleyebiliriz. 3.mısranın sonunda yer almayan *"âh"* lafzı, tarafımızdan eklenerek aynı düzen sağlanmıştır.

Şekil 5.196. Şehnâz Beste: Güfte tekrarı

Eserin güfte tekrarlarında esasen simetrik bir işleyiş gözükmektedir. Fakat 3.mısrada yer alan *"yâr zülfün ey şehnâz"* kelimelerinin başında yer alan *"yâr"* lafzının, hem sevgiliye hitaben yazıldığı hem de kelime bölünmelerinin önüne geçmek istenildiği fikrini desteklemektedir.

5.15.5.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.82. Şehnâz Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Açıldı lâle-i zârın* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün**	*ciğerde dâğ-ı derûn* **Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*ciğerde dâğ-ı derûn* **Mefâ'iün Fe'ilün (Fâ'lün)**	A
T1	**Sîne sûzân, dîde giryân**			**B**
2.	*Misâl-i şebnem akıttım*	*gamınla girye-i hûn*	*gamınla girye-i hûn*	A
T1	**Sine sûzân, dîde giryân**			**B**
3.	*Gönül ki beste-i zencîr-i*	*zülfün ey şehnâz*	*zülfün ey şehnâz*	C
T1	**Sine sûzân, dîde giryân**			**D**
4.	*Kalırsa başta bu sevdâ*	*eder mi terk-i cünûn*	*eder mi terk-i cünûn*	A
T1	**Sine sûzân, dîde giryân**			**B**
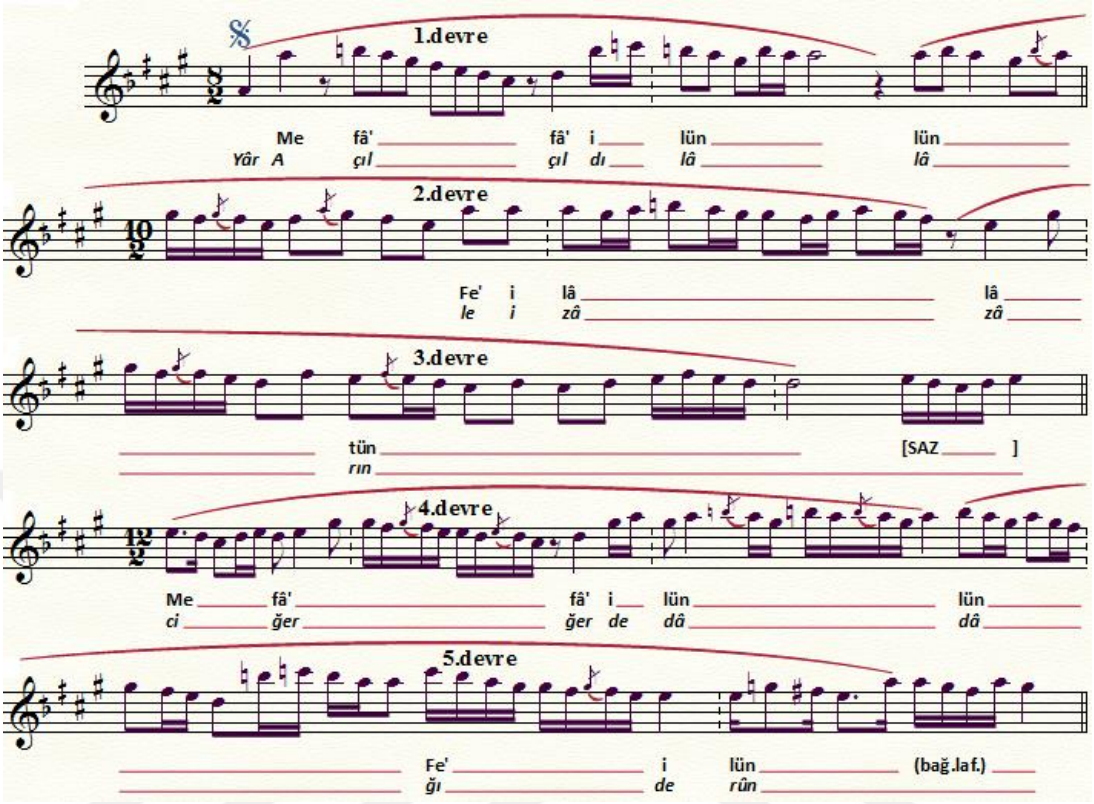
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.5.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.197. Şehnâz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Şehnâz bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü lafzî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır. Eserde 10/2'lik Fahte usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota ve 12/2'lik Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ibarettir.

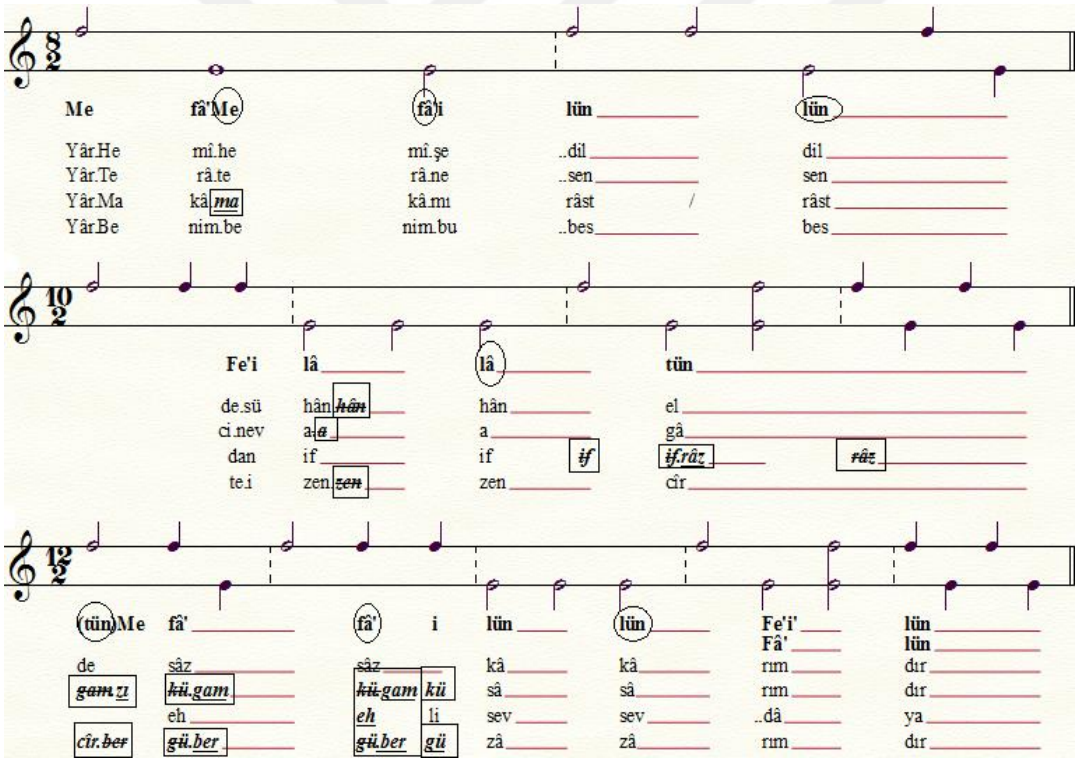
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, *"lâ"* hecesinde muhayyer, *"zâ"* hecesinin ilkinde dik acem, *"rın"* hecesinde nevâ, *"dâ"* hecesinin ilkinde muhayyer ve *"rûn"* hecesinde muhayyer perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. Ayrıca Fahte usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ve Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî terennümün olduğu kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısmında 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.6. (Sazkâr Beste) *Hemîşe dilde suhân elde sâz kârımdır*

5.15.6.1. Usûl-Vezin İncelemesi

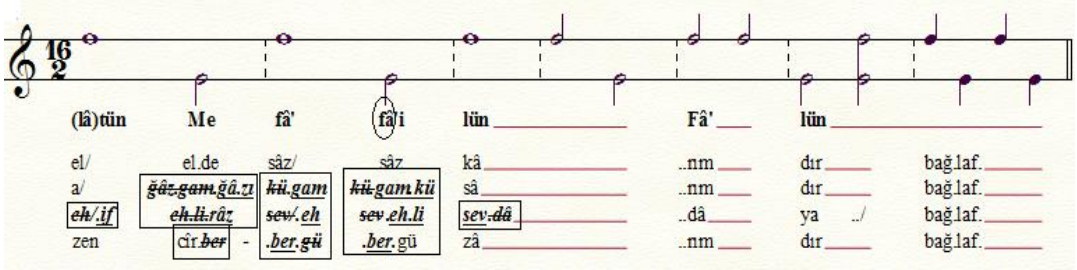

Şekil 5.198. Sazkâr Beste: Usûl-VEzin İncelemesi

Sazkâr bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu eserde diğer eserlerde tesadüf etmediğimiz veznin, 1.tef'ilesinin 1.ve 2.tef'ilesinin art arda ve 2 defa tekrarlanması söz konusudur. Ayrıca veznin 1.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez. 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrar ettiği görülmektedir. Yani bu eserde görülen vezin uygulaması

*"MefâMefâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilünlün (Fe'ilün)Fâ'ilün"*dür. Şiirin her mısrası Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımlar ise Devr-i Kebîr ve Berefşân usûllerinden oluşmaktadır. Zencîr usûlünün 1 kez kullanılması ise bir mısra, terennüm ve güfte tekrarını kapsamaktadır. Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarına bakıldığında simetrik bir işleyiş görülmemektedir. Öyleki bazı tef'ilelerin altına uygun düşmeyen hecelerin yerleştirildiği izlenmiştir. Bunun nedenlerinden ilki mevcut güftedeki kelimelerin yanlış yazılmış olmasındandır. 2.satırda *"âğâz gam"* kelimelerinin şiirin veznini bozduğu ve anlam bakımından *"âğâzı gam"* şeklinde yazılmasının şiirin anlam bütünlüğünü açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bir diğer neden ise medd li hecelerin hece dağılımları yapılırken 1,5 hece değerinin gözden kaçmış olmasındandır. Öyle ki 3.mısrada *"râz"* hecesi ile, 4 mısrada *"cîr"* hecesinin farklı tef'ilelerin altına yazılmış olduğu izlenmiştir. Yâni medd kullanımının sayısal değerinin göz ardı edilmesi ve kelimelerin doğru yazılmamasıyla 0,5 değerindeki hece değeri yerine bir sonraki tef'ilenin hecelerinin yerleştirilmesi söz konusu olmuştur. Simetrik yapıya göre hecelerin, olması gereken tef'ilelerde yer almaması ve söz konusu hecelerin farklı tef'ilelerin altına yazılması, eserin zeminhâne, meyanhâne ve güfte tekrarlarında ciddi bir tahribahta neden olmuştur. Böylece her mısrada farklı bir dağılım oluşmuştur.

Eserde veznin 2.tef'iledeki hece tekrarlarının, diğer eserlerde gördüğümüz tekrarların 2'şer defa yapıldığı ve bu eserde de 2 defa yapılmasının uygun olmaktadır. Bu yüzden *"hân, â, zen"* heceleri 2'şer tekrarlı olarak yazılmıştır. Ayrıca Meyanhâne yer alan *"ma, if" "râz, eh"* heceleri simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiş ve vezni bozan hece ve kelimeler tarafımızdan düzeltilmiş olup, bu heceler vezin tef'ilelerinin altına simetrik olarak yerleştirilmiştir.

Şekil 5.199. Sazkâr Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarında da yukarıda bahsettiğimiz sebeplerden dolayı simetrik bir dağılım yoktur. Bu yüzden hece dağılımları, uygun nota birimlerine aynı düzende yerleştirilmiş ve simetrik yapı korunmuştur.

5.15.6.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.83. Sazkâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Hemîşe dilde suhân* **Mefâ‘ilün Fe‘ilâ**	*elde sâz kârımdır* **tün Mefâ‘ilün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	*elde sâz kârımdır* **tün Mefâ‘ilün Fe‘lün (Fâ‘lün)**	A
T1	**Ser-bülendim, dil-pesendim, gel efendim amân amân**			**B**
2.	*Terâne-senc-i nev-*	*ağâz gâm-küsârımdır*	*ağâz gâm-küsârımdır*	A
T1	**Ser-bülendim, dil-pesendim, gel efendim amân amân**			**B**
3.	*Makâm-ı Râstdan ifrâz*	*ehl-i sevdâya*	*ehl-i sevdâya*	C
T1	**Ser-bülendim, dil-pesendim, gel efendim amân amân**			**B**
4.	*Benim bu beste-i*	*zencîr bergüzârımdır*	*zencîr bergüzârımdır*	A
T1	**Ser-bülendim, dil-pesendim, gel efendim amân amân**			**B**
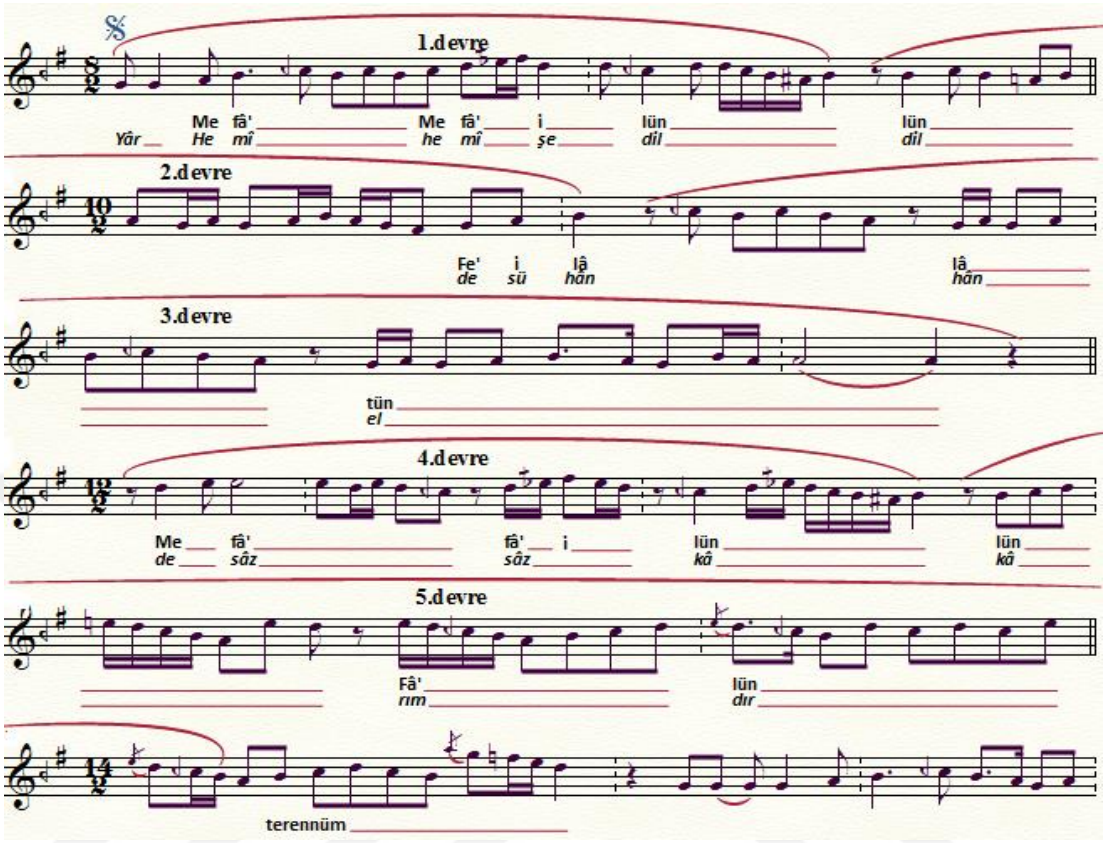
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B[T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B[T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 3.A^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.6.3. Usûl-Vezin-Ezgi Sonuçları

Şekil 5.200. Sazkâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Sazkâr bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çember, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr lafzî terennümden, Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

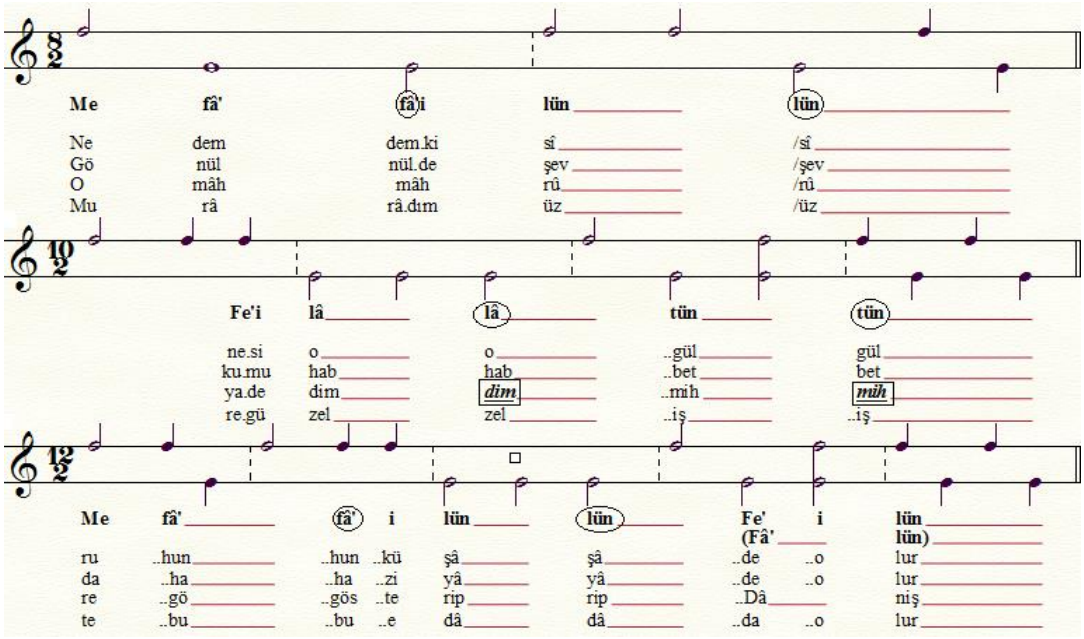
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, *"dil"* hecesinin ilkinde segâh, *"hân"* hecesinin ilkinde segâh, *"el"* hecesinde dügâh, *"kâ"* hecesinin ilkinde segâh, *"dır"* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 12/2'lik Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.7. (Şedarabân Beste) *Ne dem ki sinesi o gül ruhun küşâde olur*

5.15.7.1. Usûl-Vezin İncelemesi

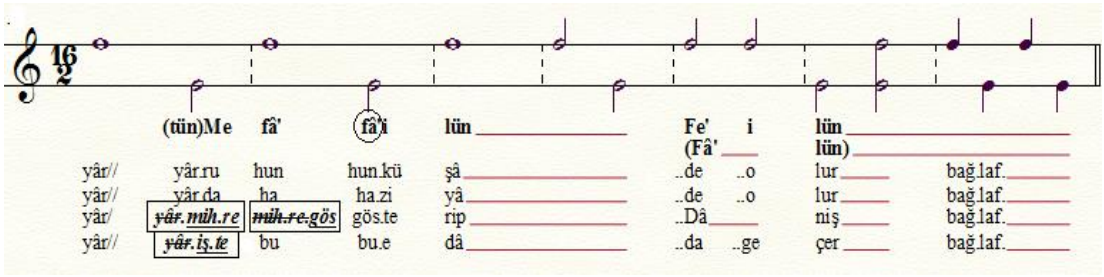

Şekil 5.201. Şedarabân Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Şedarabân bestede *"Mefâ'ilün Fe'İlâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.ve 4.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımlar ise Devr-i Kebîr ve Berefşân usûllerinden oluşmaktadır. Zencîr usûlünün 1 kez kullanılması ise bir mısra, terennüm ve güfte tekrarını kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği dikkati çekmektedir. Fakat meyanhânede aynı düzen görülmemektedir. Zeminhânedeki

simetrik yapı göz önünde bulundurulduğunda meyanhânedeki mısranın 2.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrar etmediği görülmüş ve burada yer alan *"dim"* ve *"mih"* heceleri uygun nota birimlerinin altına yazılmıştır.

Şekil 5.202. Şedarabân Beste: Güfte tekrarı

Bir başka husus, şiirin 3.ve 4.mısralarının güfte tekrarları ile ilgilidir. 3.mısranın güfte tekrarları zeminhâneye göre aynı düzende yerleşirilmemiştir. 4.mısranın güfte tekrarında da aynı durum söz konusudur. Bu tekrarının başında yer alan 2.*"yâr"* lafzı kaldırılmış ve burada yer alan *"mih, re, gös, iş, te"* heceleri düzen gereği uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

5.15.7.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.84. Şedarabân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Ne dem ki sinesi o gül* **Mefâ‘ilün Fe‘ilâ**	*ruhun küşâde olur* **tün Mefâ‘ilün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	*ruhun küşâde olur* **tün Mefâ‘ilün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	A
T1	**Âh yel le lel lel lel le le le le lel li te re lel lel le le le le le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**
2.	*Gönülde şevk u muhabbet*	*daha ziyâde olur*	*daha ziyâde olur*	A
T1	**Âh yel le lel lel lel le le le le lel li te re lel lel le le le le le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**
3.	*O mâh-rûya dedim*	*mihre gösterip Dâniş*	*mihre gösterip Dâniş*	C
T1	**Âh yel le lel lel lel le le le le lel li te re lel lel le le le le le lel le lel lel lel lel lel li**			**D**
4.	*Murâdım üzre güzel*	*işte bu edâda olur*	*işte bu edâda olur*	A
T1	**Âh yel le lel lel lel le le le le lel li te re lel lel le le le le le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**
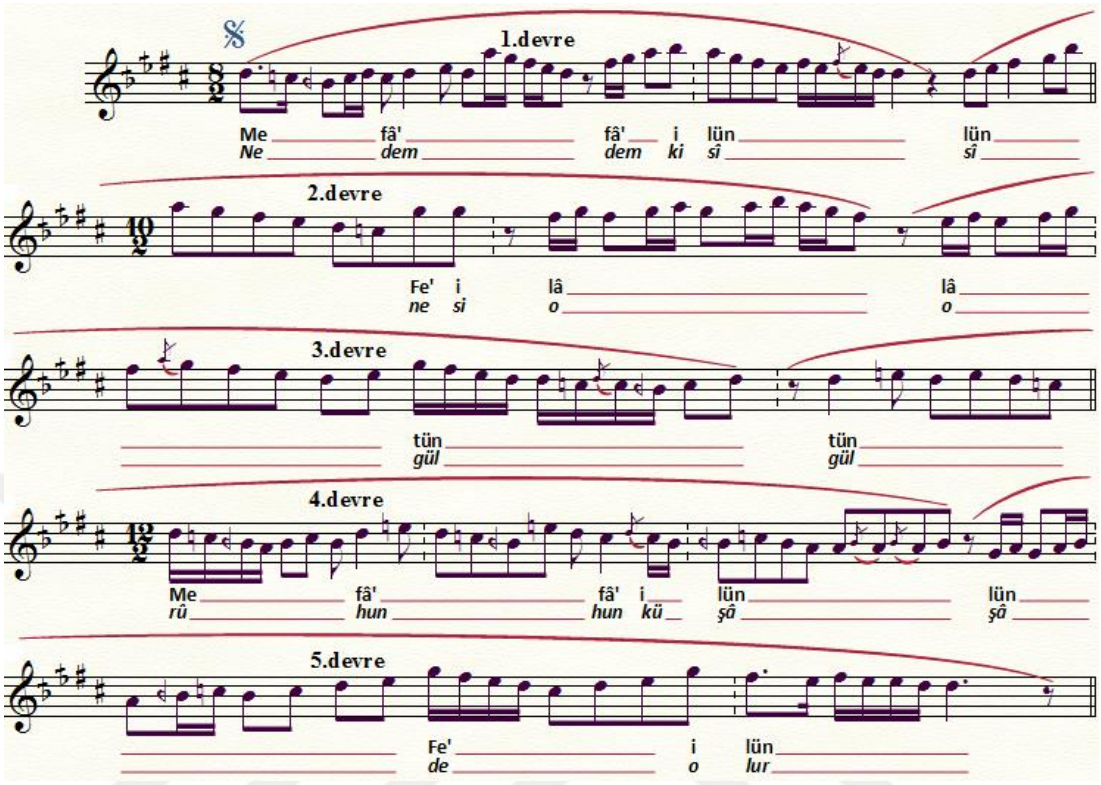
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.7.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.203. Şedarabân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Şedarabân bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

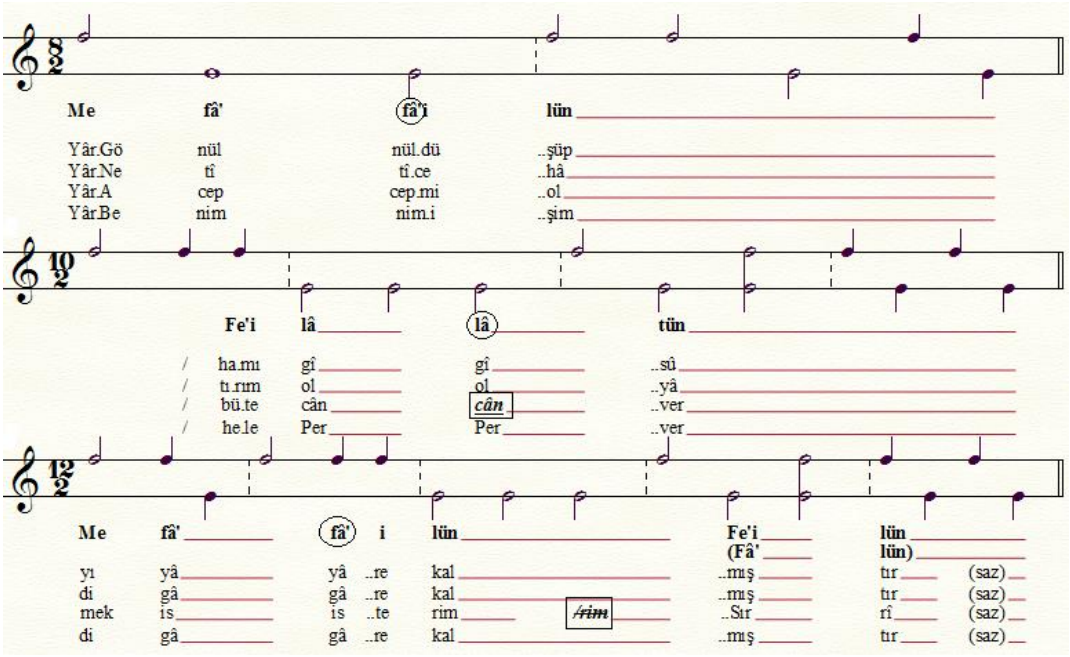
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranı tamamlandığı *"sî"* hecesinin ilkinde nevâ, *"o"* hecesinin ilkinde evc, *"gül"* hecesinin ilkinde nevâ, *"şâ"* hecesinin ilkinde dik kürdî, *"lur"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.8. (Muhayyer Beste) *Gönül düşüp ham-ı gîsû-yı yâre kalmıştır*

5.15.8.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.204. Muhayyer Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Muhayyer bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *"Mefâfâ'ilün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımlar ise Devr-i Kebîr ve Berefşân usûllerinden oluşmaktadır. Zencîr usûlünün 1 kez kullanılması ise bir mısra, terennüm ve güfte tekrarını kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânede yer alan ve veznin 2.tef'ilesinde yer alan *"cân"* kelimesinin

simetrik yapıya göre tekrarlı bir şekilde yazılmadığı görülmüştür. Bunun yanında veznin 3.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı bir şekilde yazıldığı görülmektedir. Simetrik işleyiş gereği tekrar eden *"cân"* kelimesi iki kez yazılmış olup, *"rim"* hecesi düzen gereği kaldırılmıştır.

5.15.8.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.85. Muhayyer Beste^nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Gönül düşüp ham-ı* **Mefâ'ilün Fe'i**	*gîsû-yı yâre kalmıştır* **lâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*gîsû-yı yâre kalmıştır* **Mefâ'iün Fe'ilün (Fâ'lün)**	A
T1	**Âh belî yârim, işvebâzım serv-i nâzım, cânım â cânım**			**B**
2.	*Netîce hâtırım ol*	*yâdigâre kalmıştır*	*yâdigâre kalmıştır*	A
T1	**Âh belî yârim, işvebâzım serv-i nâzım, cânım â cânım**			**B**
3.	*Acep mi ol büte*	*can vermek isterim Sırrî*	*can vermek isterim Sırrî*	C
T1	**Âh belî yârim, işvebâzım serv-i nâzım, cânım â cânım**			**B**
4.	*Benim işim hele*	*perverdigâre kalmıştır*	*perverdigâre kalmıştır*	A
T1	**Âh belî yârim, işvebâzım serv-i nâzım, cânım â cânım**			**B**

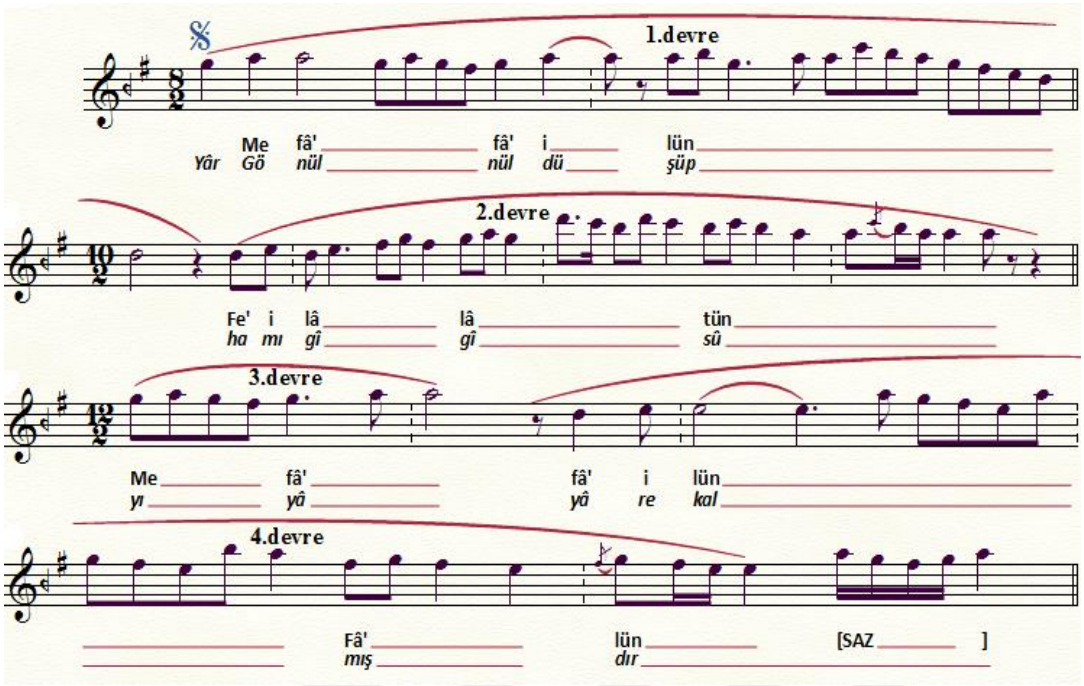
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 3.A^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.8.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.205. Muhayyer Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Muhayyer bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi ve lafzî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

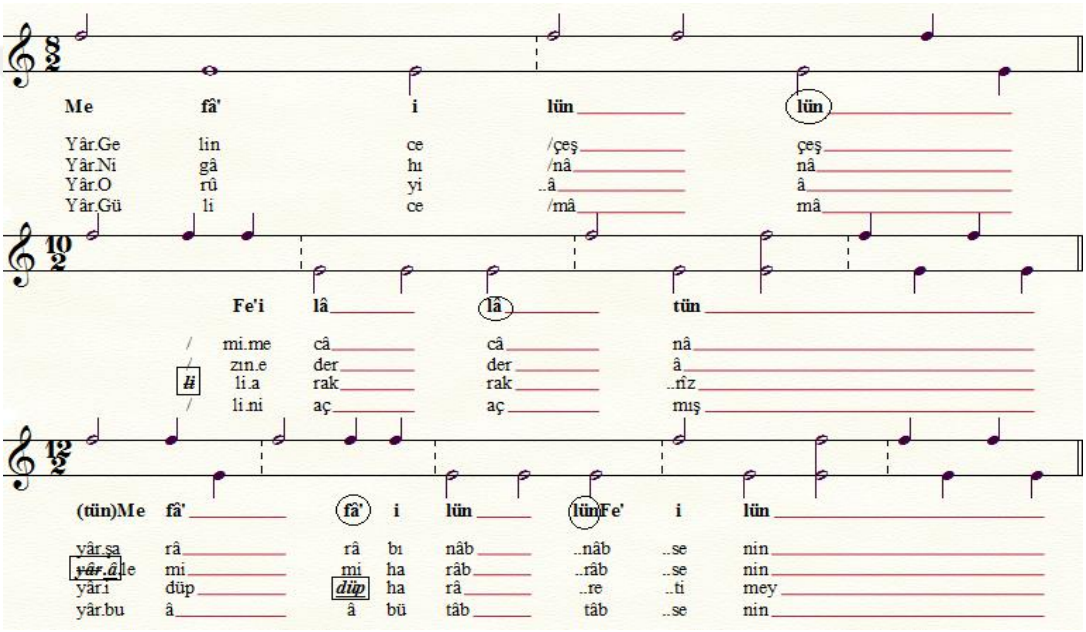
Eserin zeminhanesindeki ezgisel kalışlar 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"şüp"* hecesinde nevâ, *"sû"* hecesinde muhayyer, *"yâ"* hecesinde muhayyer ve *"dır"* hecesinde hüseyni perdesiyle devre oluşumları görülmekedir. Eserin 12/2'lik Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi ve lafzî terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi ve lafzî terennümün birlite yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.9. (Nikriz Beste) *Gelince çeşmime cânâ şarâb-ı nâb senin*

5.15.9.1. Usûl-Vezin İncelemesi

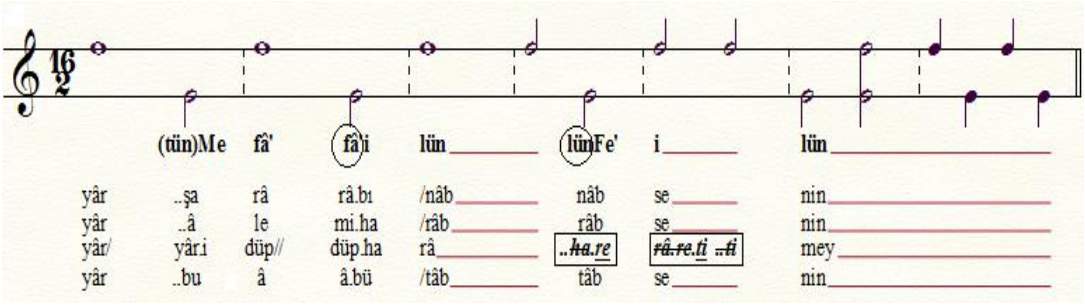

Şekil 5.206. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nikrîz bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânede yer alan ve veznin 2. Ve 3.tef'ilesinde yer alan *"li"* ve *"düp"*

hecelerinin simetrik düzene göre yerleştirilmediği izlenmiş ve söz konusu he eler uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Şekil 5.207. Nikriz Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarında da bazı hususlardan bahsetmek gerekir. Esasen 1.,2.ve 4.mısraların güfte tekrarlarının simetrik bir şekilde olduğu görünmektedir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarının simetrik yapıya göre yazılmadığı görülmüştür. Burada yer alan *"harareti"* kelimesi simetrik yapı gereği uygun nota birimlerine yazılmıştır.

5.15.9.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.86. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Gelince çeşmime cânâ* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün**	*şarâb-ı nâb senin* **Mefâ'ilün Fe'ilün**	*şarâb-ı nâb senin* **Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
T1	**Yâ le lel lel lel lel lel li yâ le le lel li**			**B**
2.	*Nigâh-ı nâzın ider*	*âlemi harâb senin*	*âlemi harâb senin*	A
T1	**Yâ le lel lel lel lel lel li yâ le le lel li**			**B**
3.	*O rûy-i âli arak-riz*	*idüp harâret-i mey*	*idüp harâret-i mey*	C
T1	**Yâ le lel lel lel lel lel li yâ le le lel li**			**D**
4.	*Gül-i cemâlini açmış*	*bu âb u tâb senin*	*bu âb u tâb senin*	A
T1	**Yâ le lel lel lel lel lel li yâ le le lel li**			**B**

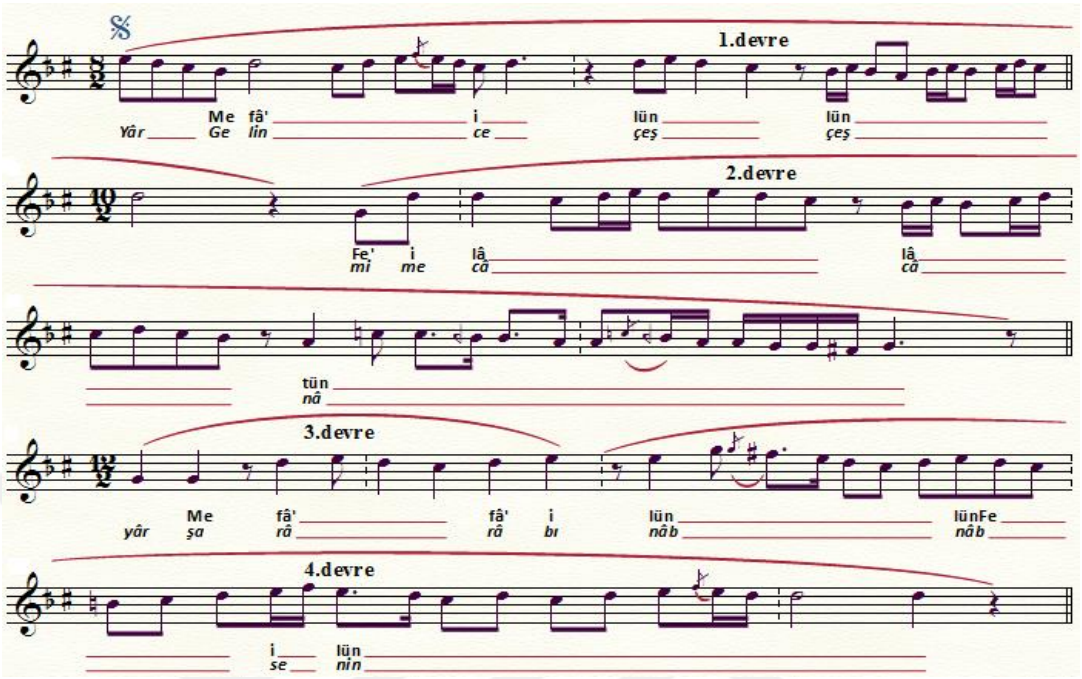
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.15.9.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.208. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nikrîz bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmakta, *"çeş"* hecesinin 2.tekrarında nevâ, *"nâ"* hecesinde rast, *"bı"* hecesinde hüseyni ve *"nin"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte

tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

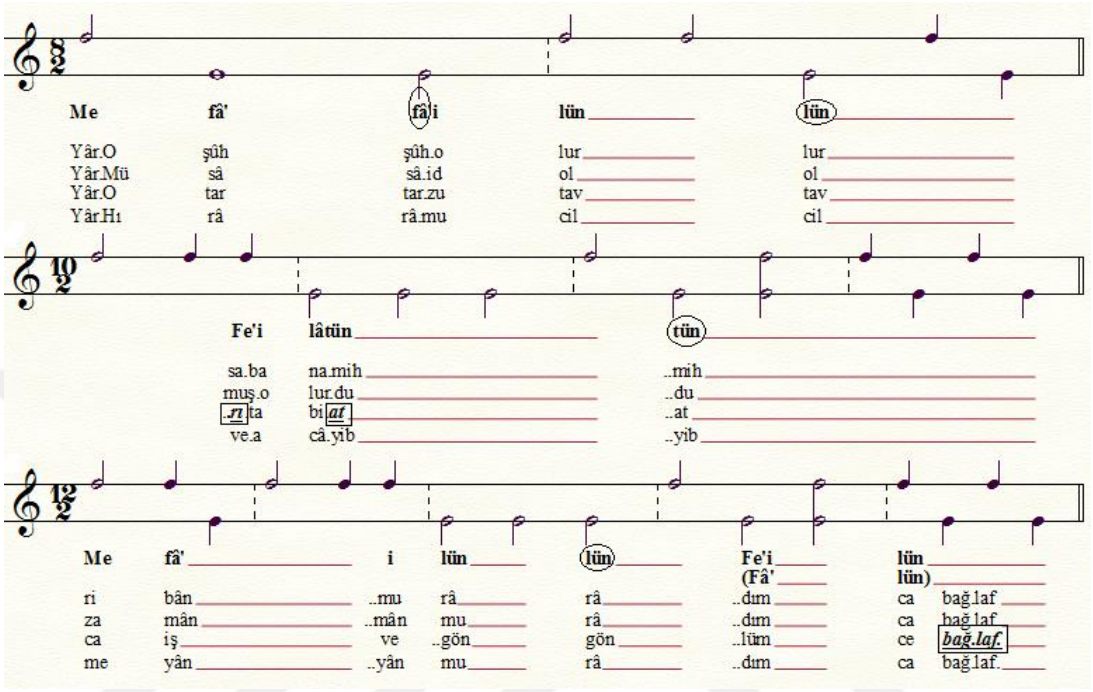
Nikrîz bestede Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef‘ilesinin 4.hecesinin 2 kez, 2.tef’ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3 tef’ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde uygulanan yapı *“Mefâ‘ilünlün Fe‘ilâlâtün Mefâfâ‘ilünlün Fe‘ilün”*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânede yer alan ve veznin 2. Ve 3.tef’ilesinde yer alan *“li”* ve *“düp”* hecelerinin simetrik düzene göre yerleştirilmedi izlenmiş ve söz konusu he eler uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Güfte tekrarlarında da değinilmesi gereken bazı hususlardan bahsetmek gerekir. Esasen 1.,2.ve 4.mısraların güfte tekrarlarının simetrik bir şekilde olduğu görünmektedir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarının simetrik yapıya göre yazılmadığı görülmüştür. Burada yer alan heceler simetrik yapı gereği uygun nota birimlerine yazılmıştır.

5.15.10. (Nühüft Beste) *O şûh olursa bana mihribân muradımca*

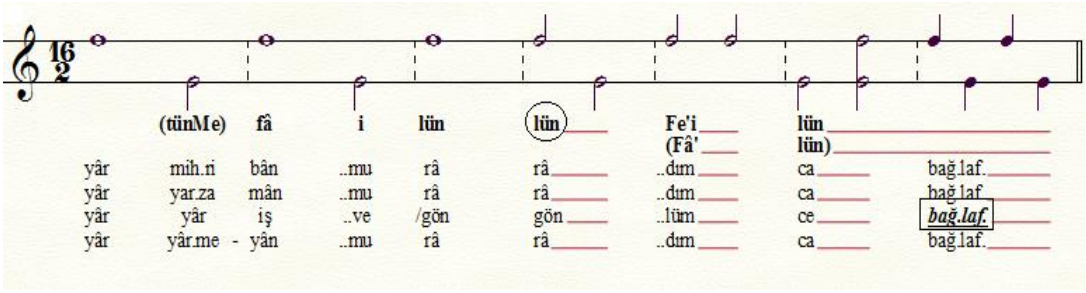
5.15.10.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.209. Nühüft Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nühüft bestenin vezni *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)*"dür. Fakat her mısra *"Fâ'lün"* tef' ilesiyle bitmektedir. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâtüntün Mefâ'ilünlün Fâ'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu diğer usûllerden farklı olarak, zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânede yer alan ve veznin 2.tef'ilesinde yer alan *"rı"* ve *"at"* hecelerinin ve bağlantı lafzının simetrik düzene göre yerleştirilmediği izlenmiş ve söz konusu heceler ve lafız kısmı uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Şekil 5.210. Nühüft Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarındaki vezin tef'ilelerinin 4 mısrada da farklı bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunun en bariz nedeni ise kelime bölünmelerine yer vermemek için güfte tekrarlarının başına eklenen *"yâr"* lafızlarıdır. Bu uygulamayla bestekârın burada manayı ön plana çıkarmak istediği düşüncesindeyiz. Aksi halde 1.mısranın güfte tekrarında *"yâr ribân",* 3.mısranın güfte tekrarında ise *"yâr ca iş"* gibi anlamsız bir ifade söz konusu olacakken bestekârın güfte tekrarının başına koyduğu lafızlar anlamı muhafaza etme görevi taşıdığından, bu mısralar üzerindeki kelimelerde değişiklik yapılmamıştır. Yalnızca 3.mısranın sonuna simetrik yapıya göre bağlantı lafzı eklenmiştir.

5.15.10.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.87. Nüfüht Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*O şûh olursa bana* **Mefâ'ilün Fe'ilâ**	*mihrîbân murâdımca* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	*mihribân murâdımca* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
T1	**Amân belî yâr-i men belî belî şâh-ı men belî**			**B**
2.	*Müsâid olmuş olurdu*	*zamân murâdımca*	*zamân murâdımca*	A
T1	**Amân belî yâr-i men belî belî şâh-ı men belî**			**B**
3.	*O tarz u tavrı tabîatça*	*işve gönlümce*	*işve gönlümce*	C
T1	**Amân belî yâr-i men belî belî şâh-ı men belî**			**D**
4.	*Hırâm u cilve acâ'ib*	*meyân murâdımca*	*meyân murâdımca*	A
T1	**Amân belî yâr-i men belî belî şâh-ı men belî**			**B**

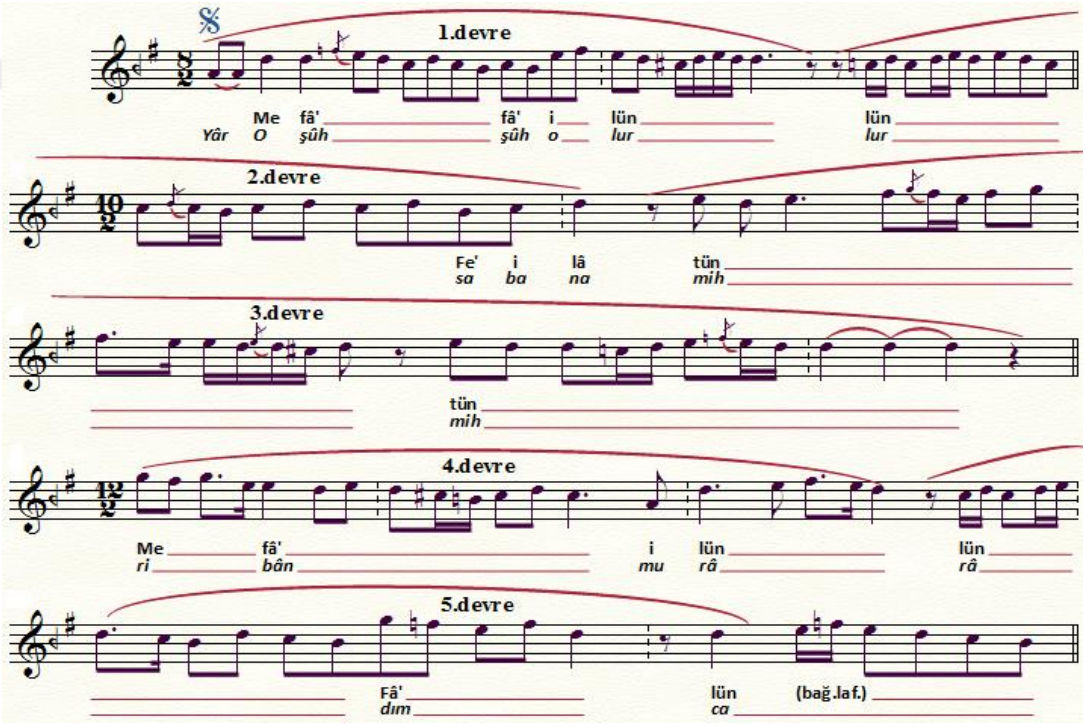
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1.D [T1.Da + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.15.10.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.211. Nühüft Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nühüft bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"lur"* hecesinin ilkinde nevâ, *"na"* hecesinde nevâ, *"mih"* hecesinin 2.tekrarında nevâ, *"râ"* hecesinin ilkinde nevâ ve *"ca"* hecesinde nevâ perdesiyle

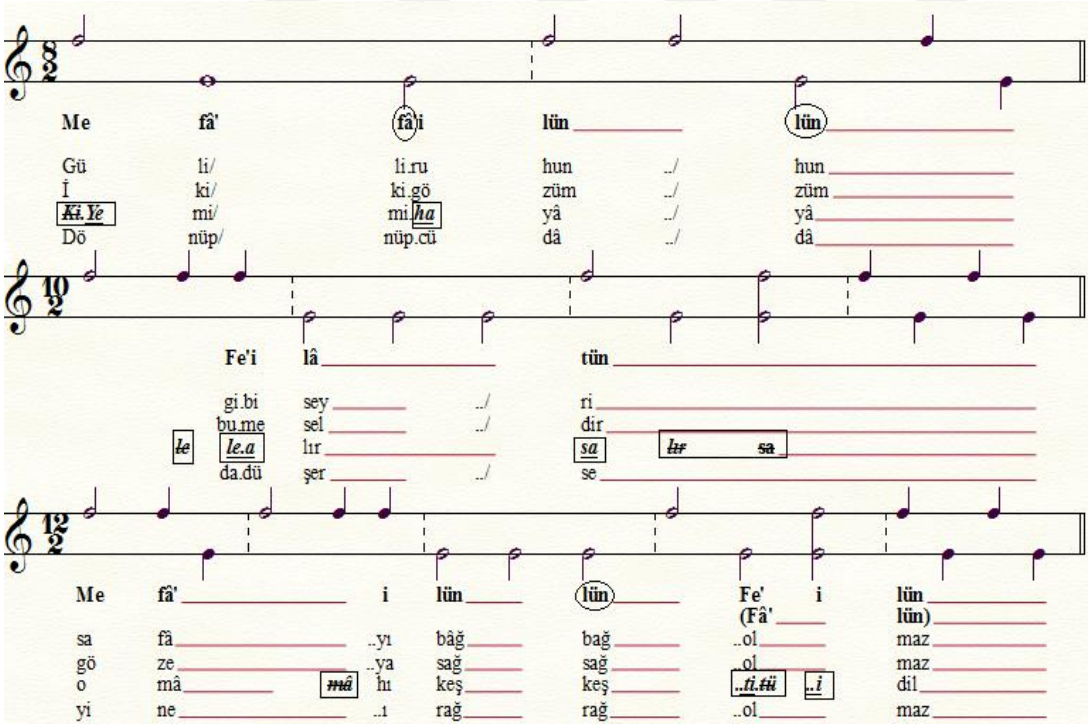
devre oluşumları görülmektedir. 12/2'lik Çenber usûlün sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.11. (Nikriz Beste) *Güli ruhun gibi seyr-i safâyı bâğ olmaz*

5.15.11.1. Usûl-Vezin İncelemesi

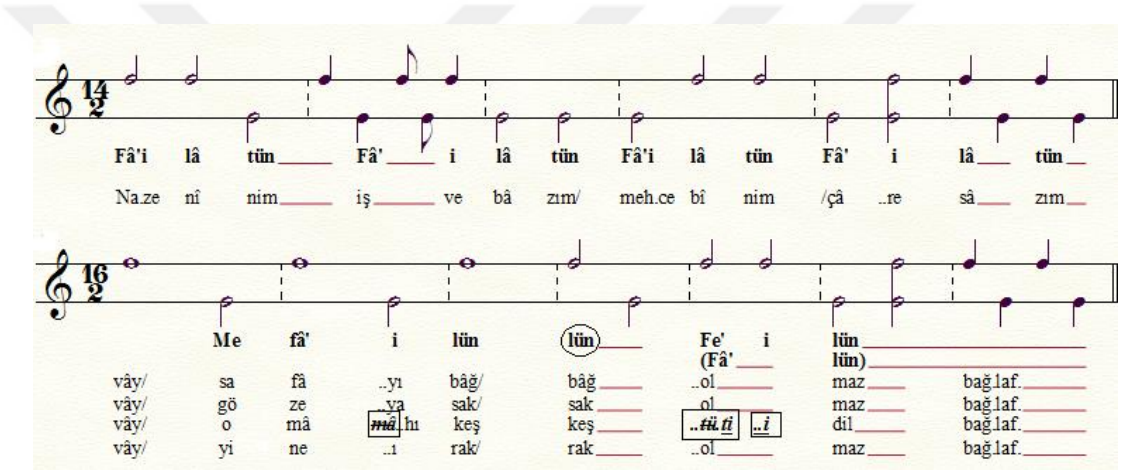

Şekil 5.212. Nikriz Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Nikrîz bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması

*"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâtün Mefâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl kullanımı zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat mevcut nüshada yer alan 3.mısranın sözlerinin vezne uygunluk göstermemektedir. Bu gazelin meyanhânesindeki güfte, mevcut nüshada *"Kimi hayâle alırsa o mâhı keştü dil"* şeklinde yazılmıştır. Nâzîm Divânı'nda yer alan bu şiirin 3.mısrası *"Yem-i hayâle alırsa o mâh-ı keşt-i dil"* şeklinde değiştirilmiş ve nota üzerine aynı düzende yazılmıştır (Demir, 2008, s. 477).

Şekil 5.213. Nikriz Beste: Güfte tekrarı

Bu kısımda eserin lafzî terennümünün kısmı ve güfte tekrarları kısmı yer lmaktadır. Terennümün kısmı şiirin vezin kalıbından farklı olarak *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün"* vezin kalıbıyla bestelenmiştir.

Güfte tekrarlarının 1.,2.ve 4.mısralarında düzenli bir hece dağılımı gözükmektedir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarında yukarıda bahsi geçen nedenlerden dolayı güfteler yeniden düzenlenmiş ve simetrik yapıya göre uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

5.15.11.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.88. Nikriz Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Gül-i ruhun gibi seyr-i* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün**	*safâ-yı bâğ olmaz* **Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*safâ-yı bâğ olmaz* **Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün) (Fâ'lün)**	A
T1	**Nâzenînim, meh-cebînim, işve-bâzım, çâre-sâzım Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**			**B**
2.	*İki gözüm bu meseldir*	*göze yasak olmaz*	*göze yasak olmaz*	A
T1	**Nâzenînim, meh-cebînim, işve-bâzım, çâre-sâzım**			**B**
3.	*Yem-i hayâle alırsa*	*o mâh-ı keşt-i dil*	*o mâh-ı keşt-i dil*	C
T1	**Nâzenînim, meh-cebînim, işve-bâzım, çâre-sâzım**			**D**
4.	*Dönüp cüdâ da düşerse*	*yine ırâğ olmaz*	*yine ırâğ olmaz*	A
T1	**Nâzenînim, meh-cebînim, işve-bâzım, çâre-sâzım**			**B**

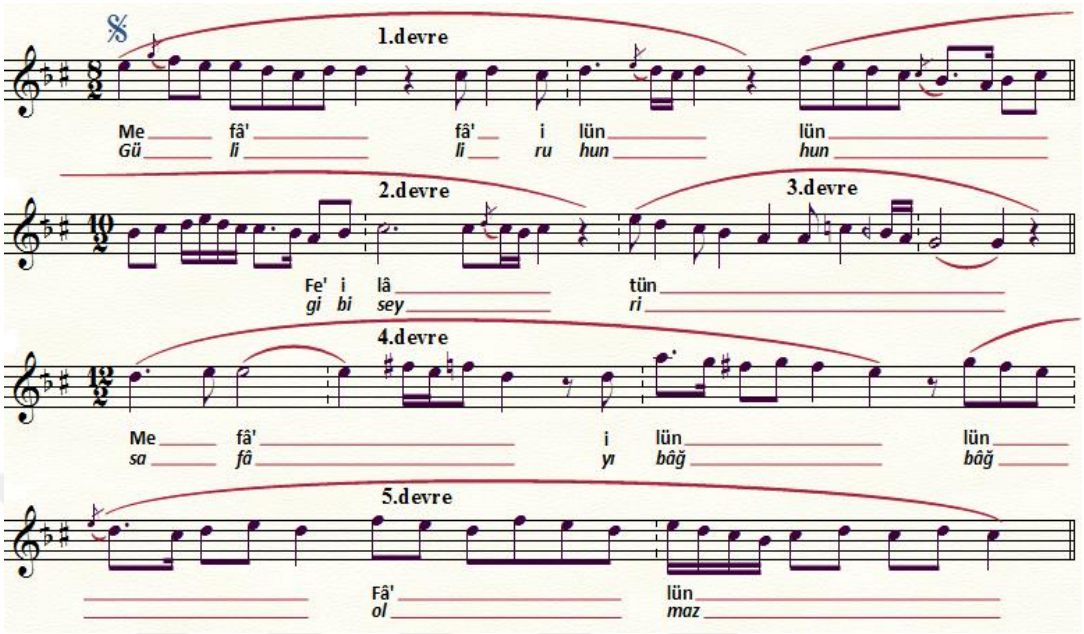
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.11.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.214. Nikriz Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Nikrîz bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgisel kalışlar 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"hun"* hecesinin ilkinde nevâ, *"sey"* hecesinde nim hicâz, *"ri"* hecesinde rast, *"bâğ"* hecesinin ilkinde hüseyni ve *"maz"* hecesinde nim hicâz perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

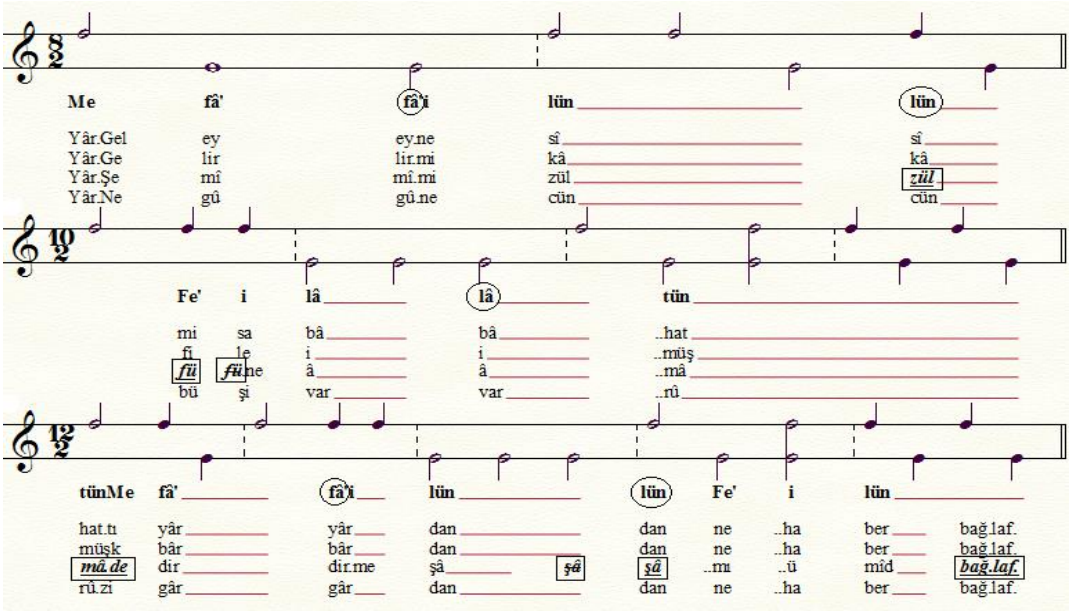
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennüm kısımda 1, güfte

tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.12. (Isfahân Beste) *Gel ey Nesîm- sabâ hatt-ı yârdan ne haber*

5.15.12.1. Usûl-Vezin İncelemesi

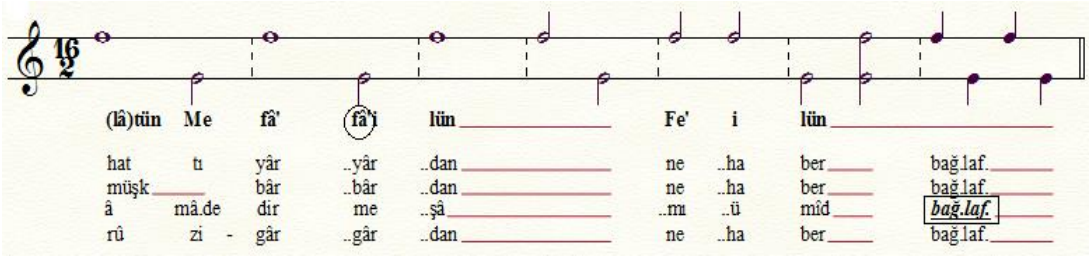

Şekil 5.215. Isfahân Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Isfahân bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2 tef'ilesinin 3.ve 4.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl kullanımı ise zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. İlâveten 2.mısradaki *"müşk"* kelimesindeki meddli kullanım dikkati çekmektedir. Meyanhânede ise yer alan ve veznin 1.2.ve 3. Tef'ilelerinde yer alan *"zül, fü, mâ, de, şâ"*hecelerinin simetrik yapıya göre yazılmadığı izlenmiştir. Bu heceler zeminhâne göz önünde bulundurularak uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir. Bir diğer

düzenleme de 3. Mısranın sonunda, simetrik yapıya göre yer alması beklenen bağlantı lafzının yazılmasıdır.

Şekil 5.216. Isfahân Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarının 1.,2.ve 4.mısralarında düzenli bir hece dağılımı gözükmektedir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarında ise kelime bölünmelerine yer vermemek ve manayı bozmamak adına "*mâdedir"* heceleri *"âmâdedir"* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Burada bestekârın anlam bütünlüğüne önem verdiği dikkati çekmektedir. Bu yüzden bu kısımda düzenleme yapılmamıştır. Ayrıca 3.mısranın sonunda yer alması beklenen bağlantı lafzı simetrik yapıya göre düzenlenmiş ve notaların üzerine yerleştirilmiştir.

5.15.12.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.89. Isfahân Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Gel ey nesîm-i sabâ* **Mefâ'ilün Fe'ilâ**	*hatt-ı yârdan ne haber* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	*hatt-ı yârdan neh aber* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
T1	**Amân serv ü nâzım işve-bâzım dil-nüvâzım cânım a cânım**			**B**
2.	*Gelir mi kâfile-i*	*müşk-bârdan ne haber*	*müşk-bârdan ne haber*	A
T1	**Amân serv ü nâzım işve-bâzım dil-nüvâzım cânım a cânım**			**B**
3.	*Şemîm-i zülfüne*	*âmâdedir meşâm-ı ümîd*	*âmâdedir meşâm-ı ümîd*	C
T1	**Amân serv ü nâzım işve-bâzım dil-nüvâzım cânım a cânım**			**D**
4.	*Ne gûne cümbüşi var*	*rûzigârdan ne haber*	*rûzigârdan ne haber*	A
T1	**Amân serv ü nâzım işve-bâzım dil-nüvâzım cânım a cânım**			**B**

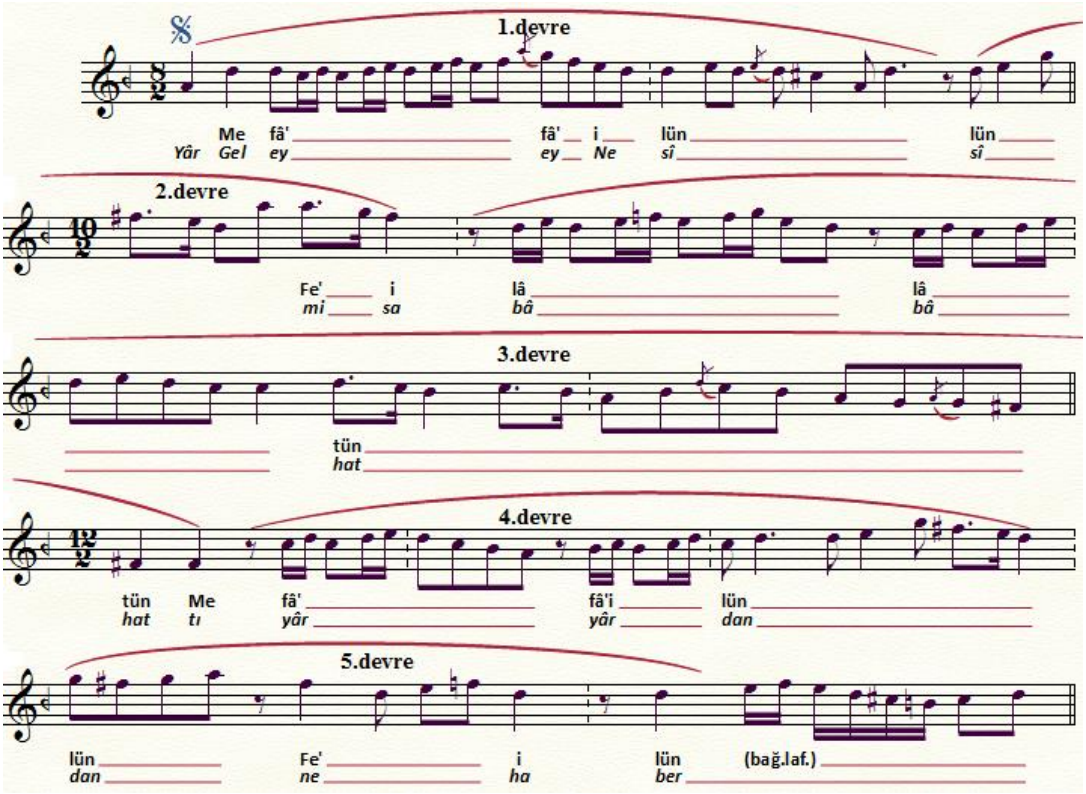
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) + T1.B [T1Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^{1}a +2.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^{2}c]

3.C + (3.C^{1}a +3.C^{2}b) + T1.D [T1.Da + 3.C^{2}c]

4.A + (4.A^{1}a +4.A^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 4.A^{2}c]

5.15.12.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.217. Isfahân Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Isfahân bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr lafzî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"sî"* hecesinde nevâ, *"sa"* hecesinde acem, *"tı"* hecesinde ırâk, *"dan"* hecesinin ilkinde nevâ ve *"ber"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları

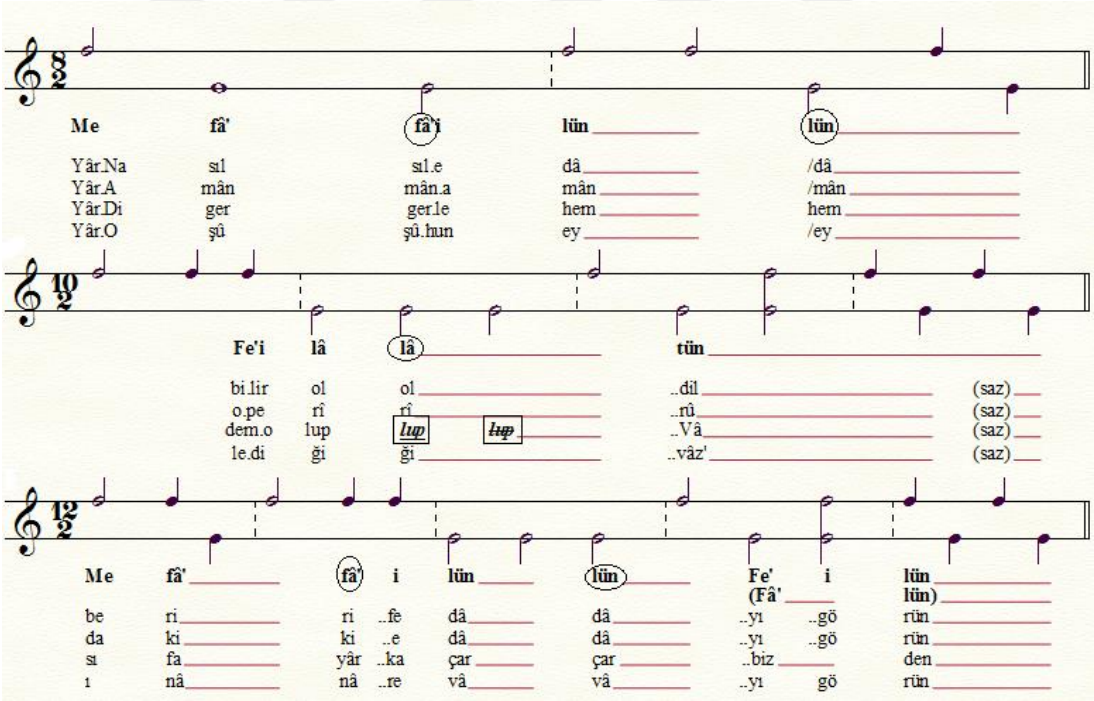
görülmektedir. 12/2'lik Çember usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarnının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.13. (Neveser Beste) *Nasıl edâ bilir ol dilber-i fedâyi görün*

5.15.13.1. Usûl-Vezin İncelemesi

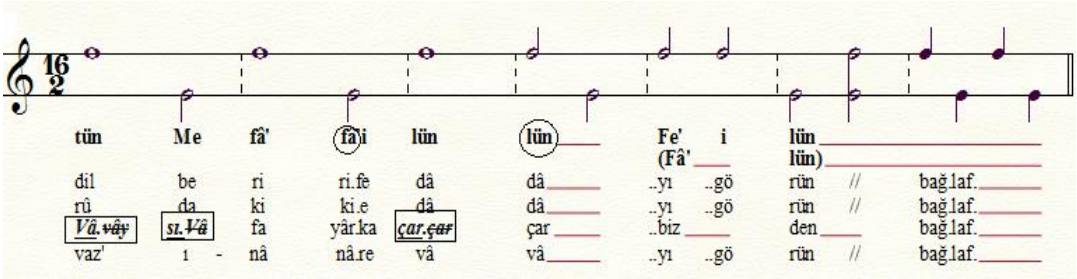

Şekil 5.218. Neveser Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Neveser bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır.

Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânedeki hece dağılımların aynı düzende olmadığı görülmüştür. Bu kısımda yer alan ve veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesi olan*"lup*", simetrik yapıya göre düzenlenmiş ve uygun nota biriminin altına yazılmıştır.

Şekil 5.219. Neveser Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarında ise 1.,2.ve 4.mısralarında düzenli bir hece dağılımı gözükmektedir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarında gerekli olmayan bir *"vây"* lafzı kullanılmış ve *"vâ, sı, çar"* kelimeleri uygun vezin tef'ilelerinin altına yerleştirilmemiştir. Bu yüzden söz konusu lafız kaldırılmış ve bu kısımda yer alan güfte uygun tef'ilelerin ve nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir. Bu uygulama yapıldığında eserde hiçbir bozulma olmamış ve her mısrada aynı düzen sağlanmıştır.

Eserde dikkati çeken bir husus da hem meyânhâde hem de güfte tekrarında yer alan, veznin 3.tef'ilesinin 2 kez tekrar etmemesi ile ilgilidir. Bu kısımda tekrar etmesi beklenen hece yerine bestekâr *"yâr"* lafzı kullanmıştır. Burada özellikle sevgilinin vurgulandığı ve anlamı kuvvetlendirmek adına *"yâr kaçar bizden"* şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

5.15.13.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.90. Neveser Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Nasıl edâ bilir ol* **Mefâ'ilün Fe'ilâ**	*dilber-i fedâyı görün* **tün Mefâ'ilün Fe'ilün**	*dilber-i fedâyı görün* **tün Mefâ'iün Fe'ilün**	A
T1	**Cânım yâ le lel li te re lel lel le le lel li ömrüm yâ lel li yâ le le le lel li**			**B**
2.	*Amân amân o perî-*	*rûdaki edâyı görün*	*rûdaki edâyı görün*	A
T1	**Cânım yâ le lel li te re lel lel le le lel li ömrüm yâ lel li yâ le le le lel li**			**B**
3.	*Digerle hem dem olup*	*Vâsıfâ kaçar bizden*	*Vâsıfâ kaçar bizden*	C
T1	**Cânım yâ le lel li te re lel lel le le lel li ömrüm yâ lel li yâ le le le lel li**			**D**
4.	*O şûhun eylediği*	*vaz'ı nâ-revâyı görün*	*va'z-ı nâ-revâyı görün*	A
T1	**Cânım yâ le lel li te re lel lel le le lel li ömrüm yâ lel li yâ le le le lel li**			**B**
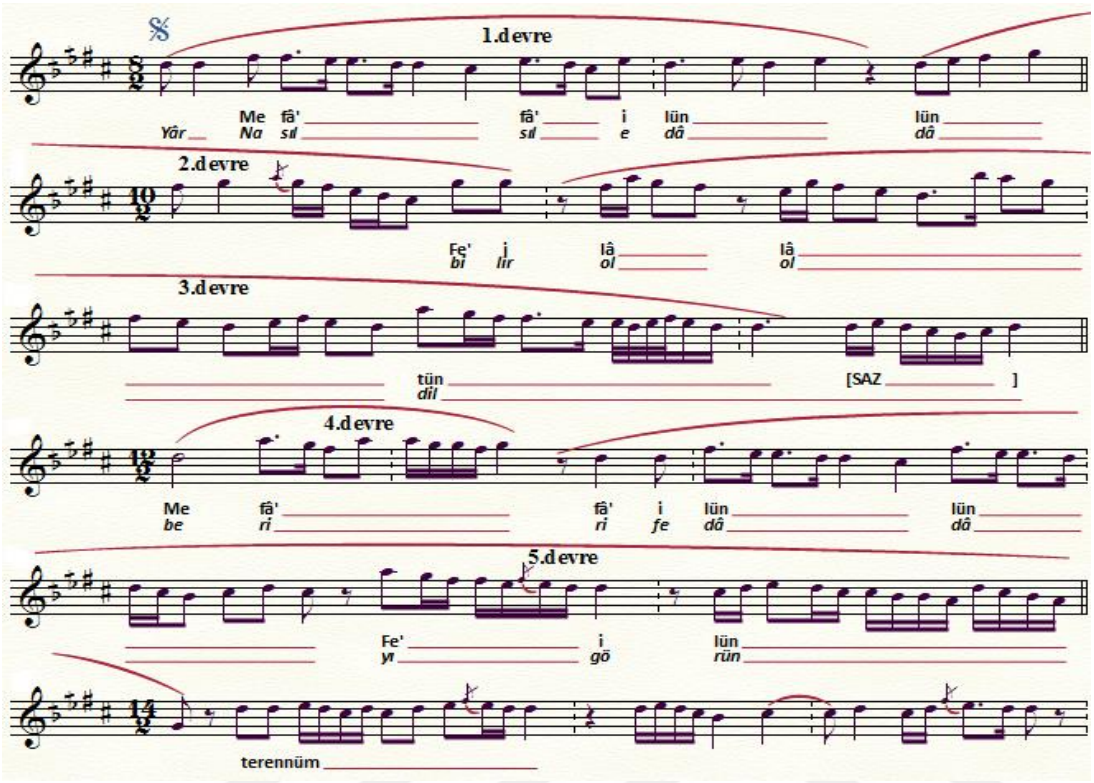
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.13.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.220. Neveser Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Neveser bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerini ve Devr-i Kebîr usûlün ilk dörtlük notasını kapsamaktadır. Devr-i Kebîr usûlün geriye kalan kısmı ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlleri ile Devr-i Kebîr usûlünün ilk dörtlük notası üzerinde yapılmıştır.

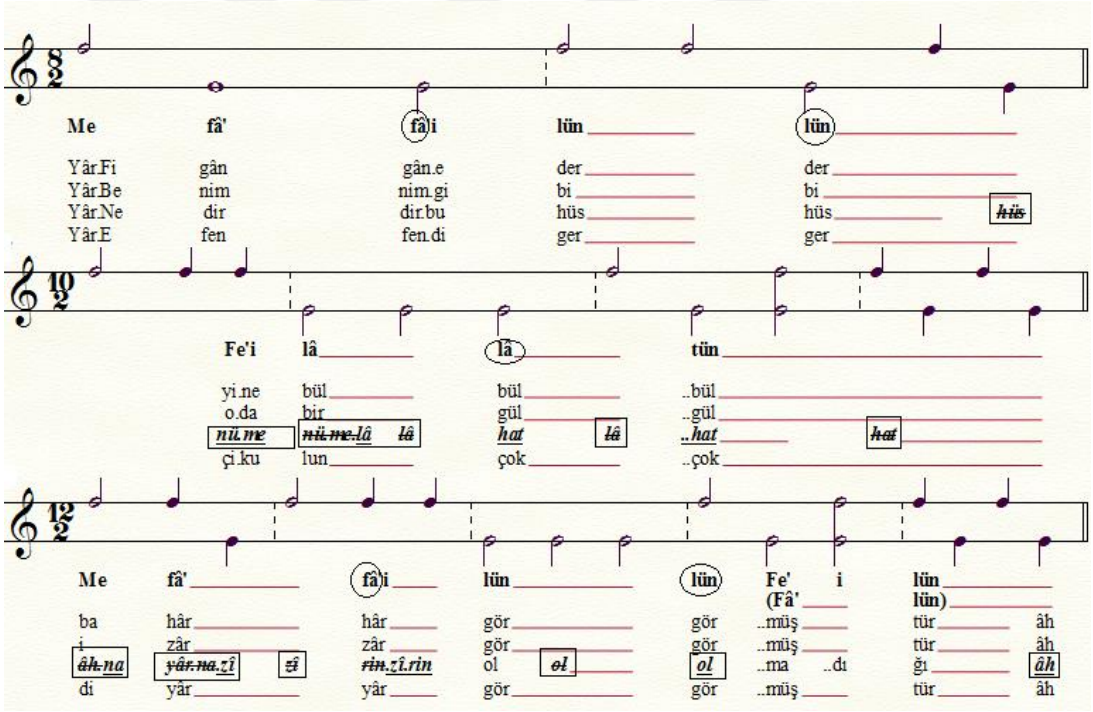
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"dâ"* hecesinin ilkinde hisar, *"lir"* hecesinde gerdâniye, *"dil"* hecesinde nevâ, *"ri"* hecesinin ilkinde gerdâniye ve *"rün"* hecesinde rast perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarnın rakam değeri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.14. (Ferahnâk Beste) *Figân eder yine bülbül bahâr görmüştür*

5.15.14.1. Usûl-Vezin İncelemesi

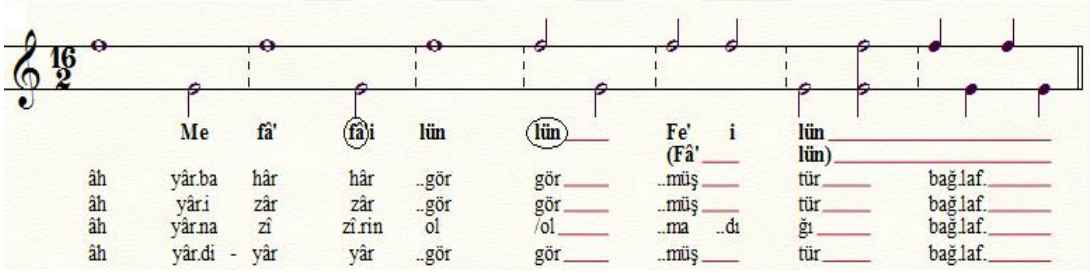

Şekil 5.221. Ferahnâk Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Ferahnâk bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâtüntün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla

tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânenin hece dağılımlarının aynı düzende olmadığı görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri, *"hüsn ü melâhat"* ve *"nazirin ol"* kelimelerinin zeminhâneye göre farklı bir düzende yazılmış olmasından dolayıdır. Diğer neden ise zeminhânede ve veznin 3.tef'ilesinde yer alan "bahâr, izâr ve diyâr" kelimelerinin meddli olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Oysaki 3. Mısrada ve aynı tef'ilede medli bir kullanım olmadığı için hece dağılımları aynı düzende değildir. 3.mısra ile ilgili yaptığımız bir diğer düzenleme ise veznin 3.tef'ilesinin başında gördüğümüz *"âh yâr"* lafzının düzen gereği kaldırılması ve veznin 4.tef'ilesinin sonunda bulunan son dörtlüğe *"âh"* lafzının eklenmesidir. Böylece her mısrada aynı düzen sağlanarak simetrik yapı muhafaza edilmiştir.

Şekil 5.222. Ferahnâk Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarındaki dağılımın simetrik olduğu anlaşılmaktadır. Burada yine dikkati çeken ayrıntı ise kelime bölünmelerine yer vermemek için güfte tekrarlarının başına eklenen "âh yâr" lafızlarıdır. Bu kısımda kelime bölünmelerini engellemekten öte bir vurgunun olabileceği kanaatindeyiz. Zira bestekârın her mısranın sonunda bir iç çekiş ifadesi olarak "âh" lafzını kullandığını söyleyebiliriz. Bestekâr güfte tekrarlarında da bu iç çekişi sürdürerek "âh" lafızını yinelemiştir. Ardından *"yâr bahâr görmüştür, yâr izâr görmüştür, yâr nazirin olmadığı, yâr diyâr görmüştür"* kelimeleriyle kast edilen kişinin sevgili olduğu kanaatindeyiz. Bu yüzden burada yer alan *"yâr"* lafzı bir lafız olmaktan çok, sevgiliyi nitelemek için kullanılmıştır diyebiliriz.

5.15.14.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.91. Ferahnâk Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Figân eder yine bülbül* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün**	*bahâr görmüştür* **Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)**	*bahâr görmüştür* **Mefâ'iün Fe'ilün (Fâ'lün)**	A
T1	**Yel le lel le le le le le le lel li te re lel li ye lel li ye lel le lel lel lel lel li âh yâr**			**B**
2.	*Benim gibi o da bir gül-*	*'izâr görmüştür*	*'izâr görmüştür*	A
T1	**Yel le lel le le le le le le lel li te re lel li ye lel li ye lel le lel lel lel lel li âh yâr**			**B**
3.	*Nedir bu hüsn ü melâhat*	*nazîrin olmadığı*	*nazîrin olmadığı*	C
T1	**Yel le lel le le le le le le lel li te re lel li ye lel li ye lel le lel lel lel lel li âh yâr**			**D**
4.	*Efendi gerçi kulun çok*	*diyâr görmüştür*	*diyâr görmüştür*	A
T1	**Yel le lel le le le le le le lel li te re lel li ye lel li ye lel le lel lel lel lel li âh yâr**			**B**

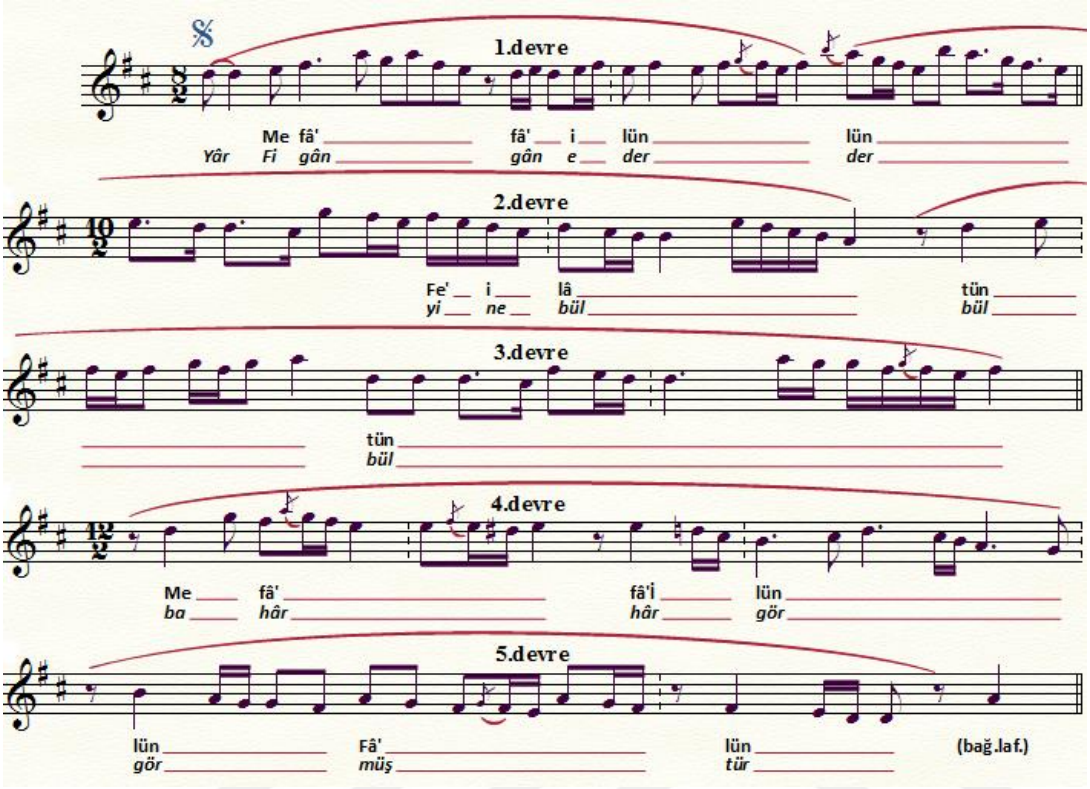
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.D\ [T1.Da + 3.C^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.14.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.223. Ferahnâk Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Ferahnâk bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

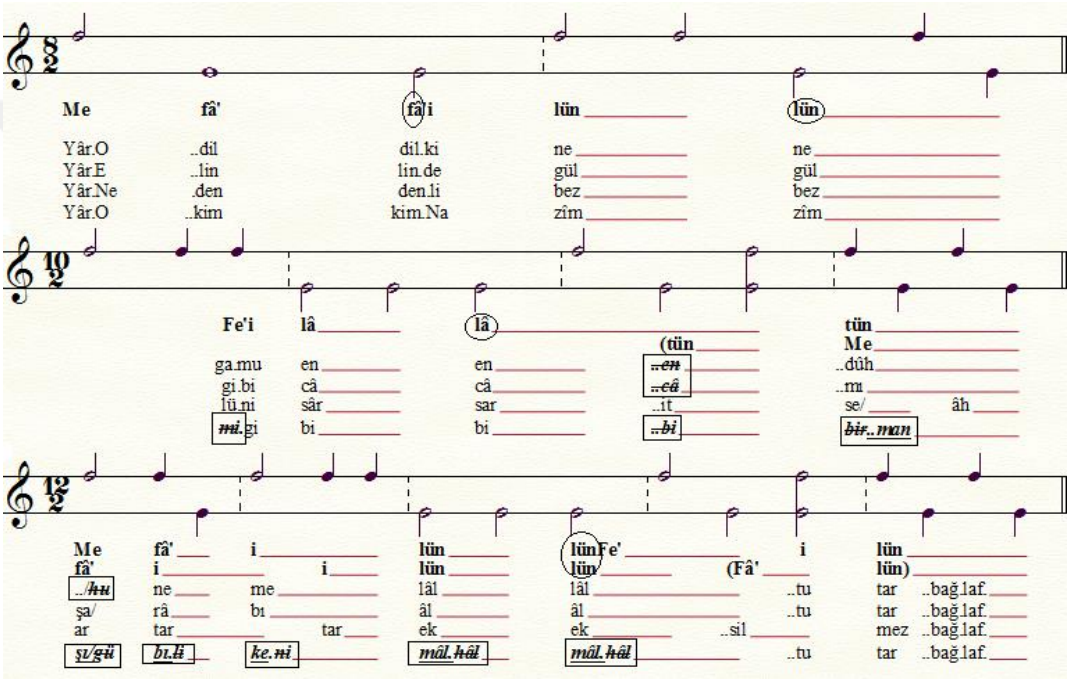
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"der"* hecesinin ilkinde evc, *"bül"* hecesinin ilkinde dügâh, 2.*"bül"* hecesinde evc, *"gör"* hecesinin ilkinde rast ve "tür" hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 12/2'lik Çenber usûlünün sonunda yer alan 1 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısmında 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısmında 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.15. (Revnâknümâ Beste) *O dil ki ne gam u endûh ne melâl tutar*

5.15.15.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.224. Revnâknümâ Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Revnaknümâ bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilünlün Fe'ilün (Fâ'lün)"*dür. Şiirin her mısrası Çifte Düyek, Fahte, Çenber usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. İkâi terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımlar ise Devr-i Kebîr ve Berefşân usûllerinden oluşmaktadır. Zencîr usûlünün 1 kez kullanılması ise bir mısra, terennüm ve güfte tekrarını kapsamaktadır.

Eserin hem zeminhâne hem de meyanhânedeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş göstermediği görülmektedir. Tıpkı Sazkâr Beste'de olduğu gibi bu güftede de medd sanatının yapılmış olması ve sayısal değerinin dikkate alınmaması, mevcut sözlerin farklı dağılım göstermesi sonucunda eserde birçok yazım yanlışı ortaya çıkmıştır. Bunları sırasıyla yazacak olursak; *"zîm"*,"*dûh"* ve *"hâl"* hecelerindeki meddli kullanımların 1,5 hece değerinde kullanılması gerektiği ve bu hecelerin 0,5 değerindeki kısmına, veznin tef'ilesinde yer alan bir sonraki hecelerin yerleştirilmesi, hece dağılımında düzensizlik yaratmıştır. Diğer neden, meyanhânede mananın ön plana çıkartılması için mısranın sonuna *"âh"* lafzının eklenmesiyle olmaktadır. Burada *"Ne denlü bezl ü nisâr itse **âh** artar eksilmez, O kim Nazîm gibi mansıb-ı kemâl tuta*r" beyitini, *"Ne kadar dağıtıp saçsa da artar eksilmez, O ki Nazîm gibi olgun mertebede tutar"* şeklinde açıklayabilliriz. İlaveten Nazîm Divânı'nda bulunan şiirin bütününe bakıldığında şâirin gönlünde hüzne ve gama yer olmadığı, aşk şarabını içtiği, gönül hoşluğuyla kâbede tavaf etttiği, aşkın şarabıyla söz ehli olduğu gibi manalar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bestekârın 3.mısraya eklediği *"âh"* lafzıyla, şâirin içinde bulunduğu duygu durumunu beğenmesi kastedilmektedir. Nitekim Devellioğlu (1999, s. 14) *"âh"* kelimesinin bilinen anlamlarının dışında *"âferin"* anlamına geldiğini de belirtmiştir. Genel olarak lafzın herkes tarafından iç çekiş gibi bir manası olduğu düşünülse de, bu eserde Dellâlzâde'nin bestekâra nazîre yapması ve beğendiğini ifade etmesi dikkat çekicidir.

Bir başka neden ise Nâzîm Dîvânı'nda yer alan güftenin sözleri ile ilgilidir. Eserin 3.mısrasındaki güfte, mevcut nüshasda *"O kim Nâzîm gibi bir gülnihâl tutar*" şeklinde yer alırken, Nâzîm Dîvânı'nda *"O kim Nâzim gibi mansıb-ı kemâl tutar"* şeklinde yer almaktadır (Çakır, 2018, s. 783). Dolayısıyla güftenin zamanla değişmiş olabileceği düşünüldüğünde 3.mısranın Dîvân'da yer alan şeklini nota üzerine eklemek gerekliliği hâsıl olmuştur.

5.15.15.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.92. Revnaknümâ Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*O dil ki ne gam u* **Mefâ‘ilün Fe‘i**	*endûh ne melâl tutar* **lâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	*endûh ne melâl tutar* **lâtün Mefâ‘iün Fe‘ilün (Fâ‘lün)**	A
T1	**Amân amân yel le lel lel lel le le lel li mîrîm yâ lâ ye lel le lel le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**
2.	*Elinde gül gibi*	*câm-ı şarâb-ı âl tutar*	*câm-ı şarâb-ı âl tutar*	A
T1	**Amân amân yel le lel lel lel le le lel li mîrîm yâ lâ ye lel le lel le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**
3.	*Ne denlü bezl ü nisâr*	*etse artar eksilmez*	*etse artar eksilmez*	C
T1	**Amân amân yel le lel lel lel le le lel li mîrîm yâ lâ ye lel le lel le lel le lel lel lel lel lel li**			**B‘**
4.	*O kim Nazîm gibi*	*mansıb-ı kemâl tutar*	*mansıb-ı kemâl tutar*	A
T1	**Amân amân yel le lel lel lel le le lel li mîrîm yâ lâ ye lel le lel le lel le lel lel lel lel lel li**			**B**

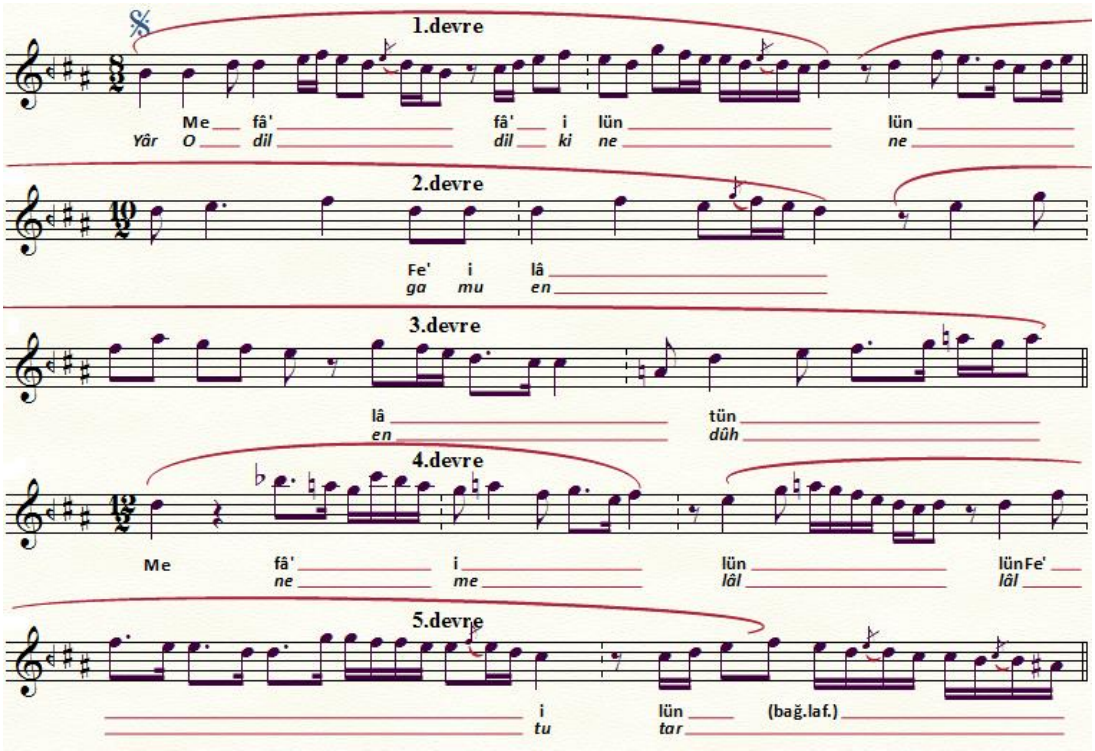
1.A + (1.A^1a +1.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 1.A^2c]

2.A + (2.A^1a +2.A^2b) + T1.B [T1.Ba + 2.A^2c]

3.C + (3.C^1a +3.C^2b) + T1B‘ [T1.B‘a + 3.C^2c]

4.A + (4.A^1a +4.A^2b) +T1.B [T1.Ba + 4.A^2c]

5.15.15.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.225. Revnâknümâ Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Revnâknümâ bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr ikâî terennümden, Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

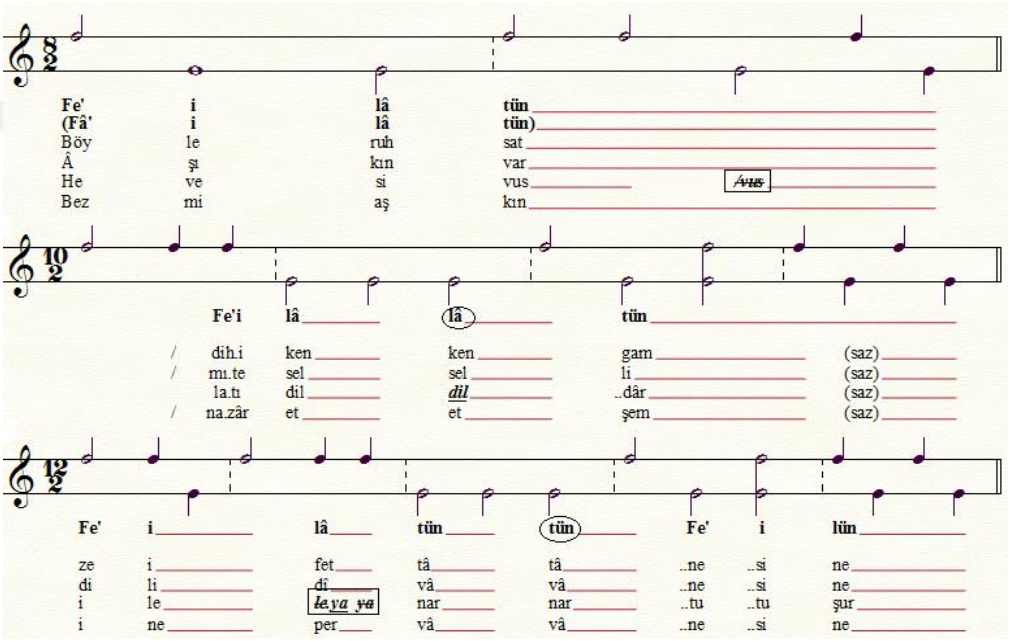
Eserin zeminhanesindeki ezgisel kalışlar 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"ne"* hecesinin ilkinde nevâ, *"en"* hecesinin ilkinde nevâ, *"me"* hecesinde muhayyer, acem ve *"tar"* hecesinde hüseyni perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 12/2'lik Çenber usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota bağlantı lafzından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışları rakamsal olarak simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.16. (Segâh Beste) *Böyle ruhsat-dih iken gamze-i fettanesine*

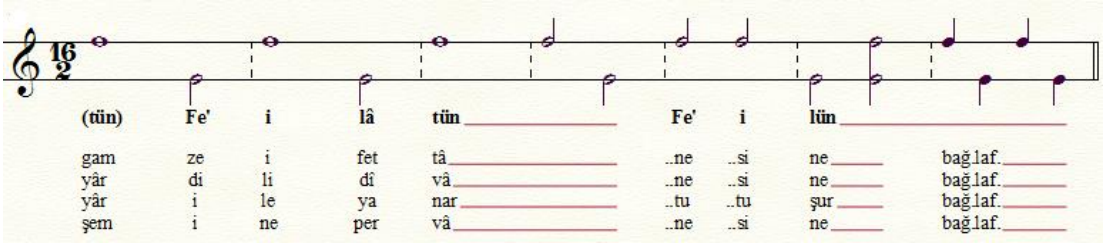
5.15.16.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.226. Segâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Segâh bestede *"Fe'ilâlün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) Fe'ilâlâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânenin 1.2.ve 3.tef'ilelerinde yer alan *"vus, dil, le, ya"* hecelerinin aynı düzende olmadığı tespit edilmiş ve bu heceler simetrik yapıya göre düzenlenerek uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Şekil 5.227. Segâh Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarındaki hece dağılımı 1.ve 4.satırda simetrik olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat 2.ve 3.mısraların güfte tekrarlarının başına *"yâr"* lafzının eklendiği gözükmektedir. Bunun nedeninin kelime bölünmelerini engellemek olduğu düşüncesindeyiz. Zira birçok eserde de karşımıza çıkan bu uygulamada, bestekârların mananın muhafaza edilmesine ne denli önem verdiğini göstermektedir. Bu vb. uygulamalar bestekârların güfte tekrarlarında vezin tef'ilelerinin farklı şekillerde yerleştirilmesinin ön planda tutulmadığını göstermektedir. Önemli olan ise kelime bütünlüğünün korunup anlamın muhafaza edilmesi fikridir. Ancak kelime bölünmelerinin olmadığı durumlarda tef'ilelelerin simetrik yerleştirildiğini görmekteyiz. Bu yüzden söz konusu kısımda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır

5.15.16.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.93. Segâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Böyle ruhsat-dih iken* **Fe'ilâtün Fe'ilâ**	*gamze-i fettânesine* **tün Fe'ilâtün Fe'ilün**	*gamze-i fettânesine* **tün Fe'ilâtün Fe'ilün**	A
T1	**Ömrüm cânım efendim yâ lâ lel le lel le lel le le le le lel lel le le le lel lel lel li**			**B**
2.	*Âşıkın var mı teselli*	*dil-i dîvânesine*	*dil-i dîvânesine*	A
T1	**Ömrüm cânım efendim yâ lâ lel le lel le lel le le le le lel lel le le le lel lel lel li**			**B**
3.	*Heves-i vuslat-ı dil-dâr*	*ile yanar tutuşur*	*ile yanar tutuşur*	C
T1	**Ömrüm cânım efendim yâ lâ lel le lel le lel le le le le lel lel le le le lel lel lel li**			**B**
4.	*Bazm-i aşkın nazar et*	*şem'ine pervânesine*	*şem'ine pervânesine*	A
T1	**Ömrüm cânım efendim yâ lâ lel le lel le lel le le le le lel lel le le le lel lel lel li**			**B**

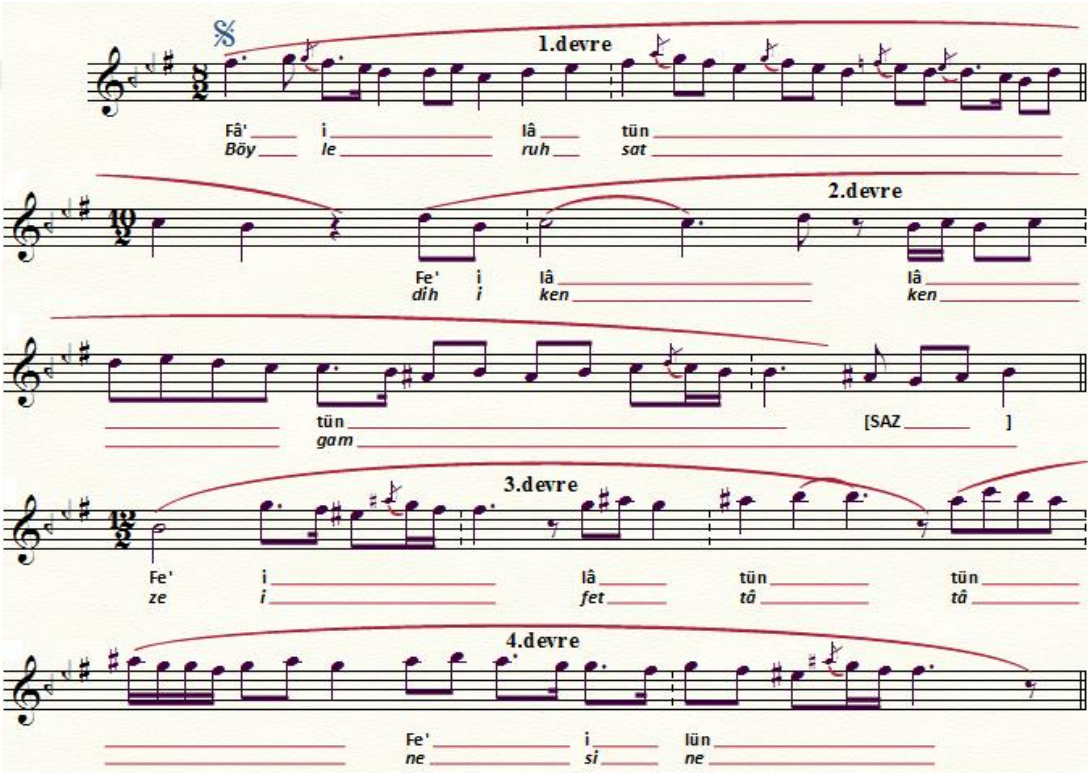
1.A + (1.A^{1}a +1.A^{2}b) + T1.B [T1B.a + 1.A^{2}c]

2.A + (2.A^{1}a +2.A^{2}b) + T1.B [T1Ba + 2.A^{2}c]

3.C + (3.C^{1}a +3.C^{2}b) + T1.B [T1.Ba + 3.A^{2}c]

4.A + (4.A^{1}a +4.A^{2}b) + T1.B [T1Ba + 4.A^{2}c]

5.15.16.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.228. Segâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Segâh bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü lafzî ve ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

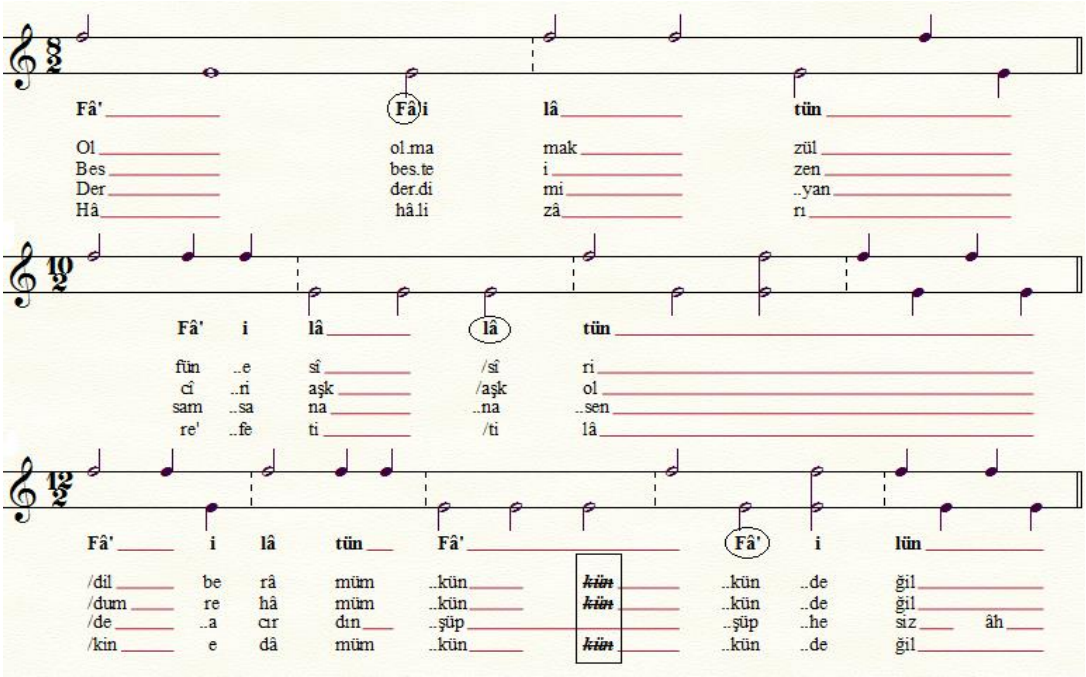
Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"sat"* hecesinde segâh, *"gam"* hecesinde segâh, *"tâ"* hecesinin ilkinde tiz segâh ve *"ne"* hecesinde evc perdesiyle devre oluşumları görülmektedir. 10/2'lik Fahte usûlünün sonunda yer alan 2 dörtlük nota saz kısmından ibarettir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışları rakamsal olarak simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, lafzî ve ikâî terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen lafzî ve ikâî terennümün birlikte yer aldığı kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.17. (Mâye Beste) *Olmamak zülfün esîri dilberâ mümkün değil*

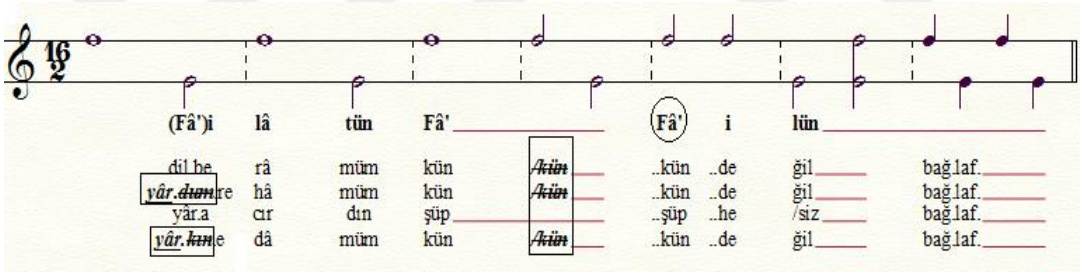
5.15.17.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.229. Mâye Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Bu bestede *"Fâ'ilâlün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 1.,hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 4.hecesinin 2 kez, , 4 tef'ilesinin 1.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"FâFâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâtün FâFâ'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserde veznin 1., 2., ve 3.tef'ilelerindeki hece dağılımlarının simetrik işleyiş gösterdiği görülmektedir. Fakat zeminhanenin ve veznin 4.tef'ilesindeki hece tekrarlarının 3 kez tekrar edilmesinden kaynaklanan bir dağılım göze çarpmaktadır Oysaki meyanhânede bu tekrarın 2 kez yapıldığı görülmektedir. Zeminhane kısmında yapılan bu uzun tekrarların hece önünde bulunan 8'lik es'lerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu yüzden söz konusu tekrar eden hece sayıları 2 kez olarak uygun nota birimlerinin altına yazılmıştır. Ayrıca 3.mısranın sonunda yer alan *"âh"* lafzı diğer mısraların sonunda yer almamaktadır. Burada söz konusu lafzın, *"Derdimi yansam sana şüphesiz sende acırdın"* sözlerindeki sızlanışın ifadesi olarak eklenmiş olabileceği söz konusudur.

Şekil 5.230. Mâye Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarındaki hece dağılımları ile ilgili olarak da yukarıdaki belirttiğimiz nedenlerden dolayı tekrar eden kelime sayıları 2 kez olacak şekilde yazılmıştır. Bu kısımda değinilecek başka bir husus 2.ve 4.mısraların güfte tekrarları yazılırken manayı bozacak kelime bölünmeleri karşımıza çıkmaktadır. 3.mısranın güfte tekrarının başında ise kelimenin manasının bozulmaması için *"yâr"* lafzı eklenirken 2.ve 4.mısrada aynı uygulamanın yapılmamasının notaya alınırken dikkatten kaçmış olabileceğini düşündürmektedir. Gerek incelediğimiz bu eserde ve çoğu eserde gördüğümüz, gerekse Dede Efendi'nin diğer eserlerinde anlamın bütünlüğünün korunmasına dikkat edildiği göz önünde bulundurulduğunda 2.ve 4.mısranın güfte

tekrarının başında bulunan *"dum rehâ, kin edâ"* kelime ve heceleri, *"yâr"* lafzının eklenmesiyle *"yâr rehâ, yâr edâ"* şekline dönüştürülmüştür.

5.15.17.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.94. Mâye Beste'nin form yönünden incelenmesi

	a	b	c (tekrarlı)	
Mısra	1	2	3	Ezgi
1.	*Olmamak zülfün esîri* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*dilberâ mümkün değil* **Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	*dilberâ mümkün değil* **Fâ'îlâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Yel le lel lel lel le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le lel le li vây**			**B**
2.	*Beste-i zencîr-i aşk oldum*	*rehâ mümkün değil*	*rehâ mümkün değil*	A
T1	**Yel le lel lel lel le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le lel le li vây**			**B**
3.	*Derdimi yansam sana sen de*	*acırdın şüphesiz*	*acırdın şüphesiz*	C
T1	**Yel le lel lel lel le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le lel le li vây**			**B**
4.	*Hâl-i zâr-ı Re'fet-i lâkin*	*edâ mümkün değil*	*edâ mümkün değil*	A
T1	**Yel le lel lel lel le le le le lel li mîrim yâ lâ ye le le lel le li vây**			**B**

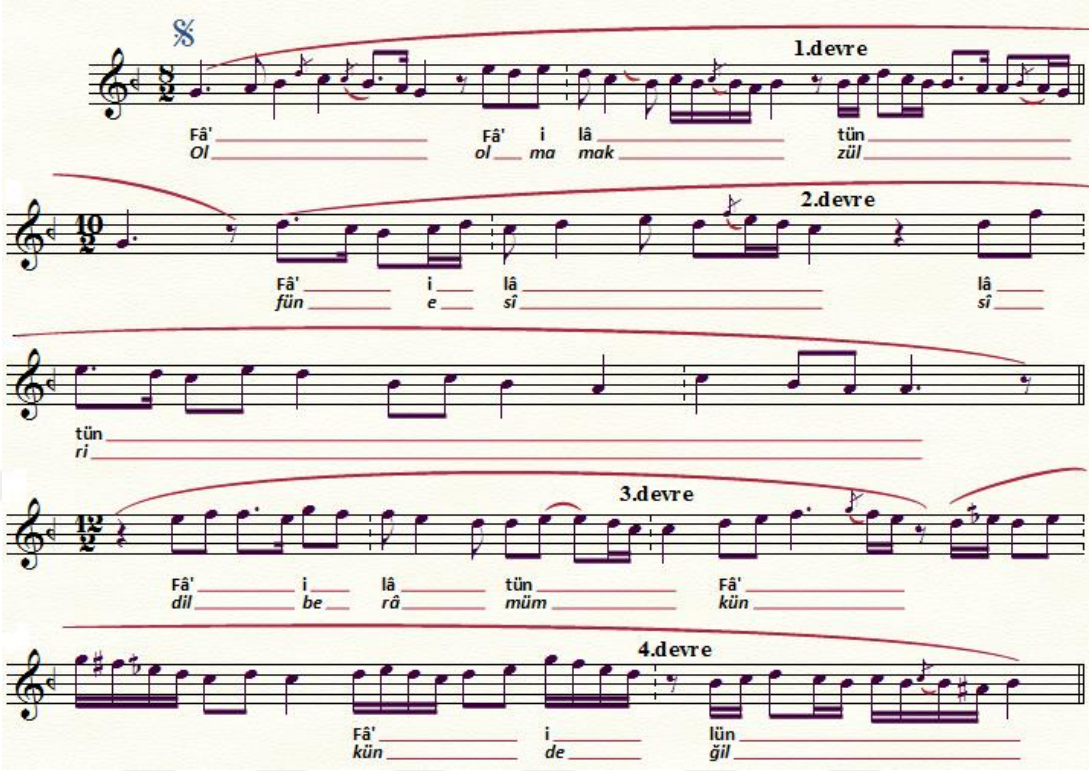
$1.A + (1.A^{1}a + 1.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 1.A^{2}c]$

$2.A + (2.A^{1}a + 2.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 2.A^{2}c]$

$3.C + (3.C^{1}a + 3.C^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 3.A^{2}c]$

$4.A + (4.A^{1}a + 4.A^{2}b) + T1.B\ [T1.Ba + 4.A^{2}c]$

5.15.17.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.231. Mâye Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Mâye bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 4 devreden oluşmaktadır Bir mısranın tamamlandığı *"zül"* hecesinde rast, *"ri"* hecesinde dügâh, *"kün"* hecesinin ilkinde hüseyni ve *"ğil"* hecesinde segâh perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır.

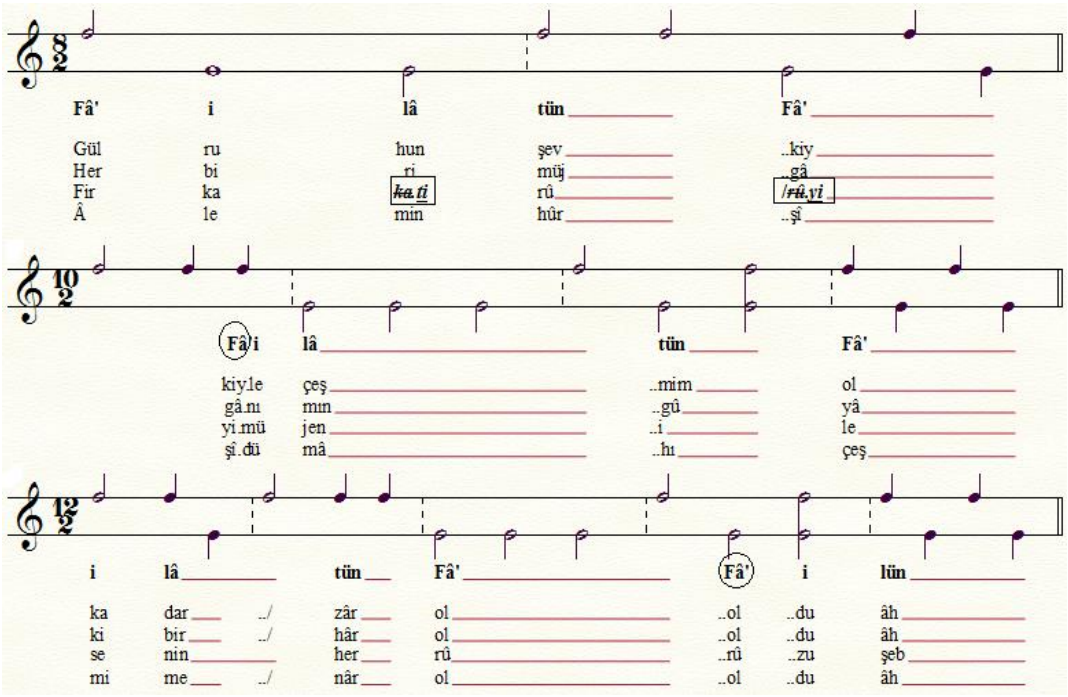
Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümün olduğu

kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.18. (Tâhir Bûselik Beste) *Gül-ruhun şevkiyle çeşmim ol kadar zâr oldu âh*

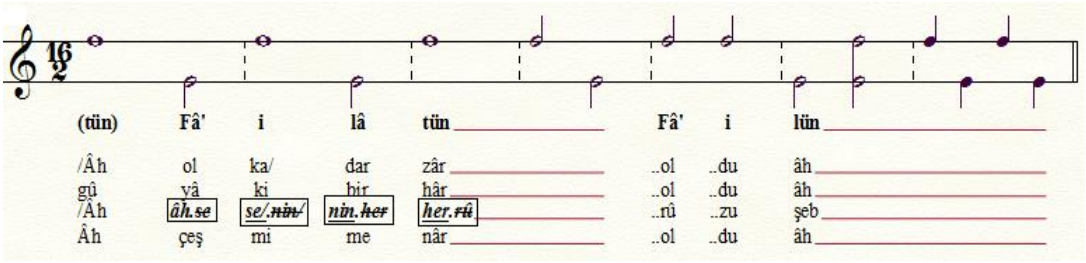
5.15.18.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.232. Tâhir Bûselik Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Tâhir Bûselik bestede *"Fâ'ilâlün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 2.tef'ilesinin 1.,hecesinin 2 kez, 4.tef'ilesinin 1.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün FâFâ'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kez vurulmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne, terennüm ve güfte tekrarının olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhanesindeki hece dağılımlarında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede bulunan ve veznin 1.ve 2.tef'ilelerindeki hece dağılımlarının aynı düzende olmadığı görülmektedir. Burada yer alan *"ka, ti, rû, yi"* heceleri zeminhâne göz önünde bulundurularak uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Şekil 5.233. Tâhir Bûselik Beste: Güfte tekrarı

Güfte tekrarlarının 1.2.ve.4.mısralardaki hece dağılımlarında da yine kelimelerin bütünlüğünü bozabilecek bir durum rastlanmamıştır. Hatta 1.ve 4.mısların güfte tekrarlarının başına *"âh"* lafızı yerleştirilerek kelimelerin bütünlüğü muhafaza edilmiştir. Fakat 3.mısranın güfte tekrarında *"ilâtün Fâ'ilün"* tef'ilesine denk gelen *"senin her rûz u şeb"* kelimelerinin *"Fâilâtün Fâ'ilün"* tef'ilelerinin altına yazıldığı görülmektedir. Bu yüzden meyanhânenin güfte tekrarı düzen gereği uygun tef'ilelerin altına yazılmıştır. Bu düzenleme yapılırken güfte tekrarının başına *"âh"* lafzı eklenmiş ve kelimeler simetrik olarak tef'ilelerin altında yer almıştır. Bu yaptığımız düzenleme, diğer çoğu eserde de karşımıza çıkan ve bestekârlar tarafından kelime bölünmelerini engellemek ve bu kelimeleri uygun tef'ilelere yerleştirmek esasından kaynaklanıyor.

5.15.18.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.95. Tâhir Bûselik Beste'nin form yönünden incelenmesi

		a	b	c (tekrarlı)	
Mısra		1	2	3	Ezgi
1.		*Gül ruhun şevkiyle çeşmim* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün**	*ol kadar zâr oldu âh* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	*ol kadar zâr oldu âh* **Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**a**	**Âh ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
	b	**Mîrim yâ lâ ye le lel lel lel le le li**			
2.		*Her biri müjgânımın*	*gûyâ ki bir hâr oldu âh*	*gûyâ ki bir hâr oldu âh*	A
T1	**a**	**Âh ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
	b	**Mîrim yâ lâ ye le lel lel lel le le li**			
3.		*Firkat-i rûy-i müjen ile*	*senin her rûz u şeb*	*senin her rûz u şeb*	C
T1	**a**	**Âh ye le lel lel lel le le le le lel li**			**D**
	b	**Mîrim yâ lâ ye le lel lel lel le le li**			**B**
4		*Âlemin hûrşîd ü mâhı*	*çeşmime nâr oldu âh*	*çeşmime nâr oldu âh*	A
T1	**a**	**Âh ye le lel lel lel le le le le lel li**			**B**
	a	**Mîrim yâ lâ ye le lel lel lel le le li**			

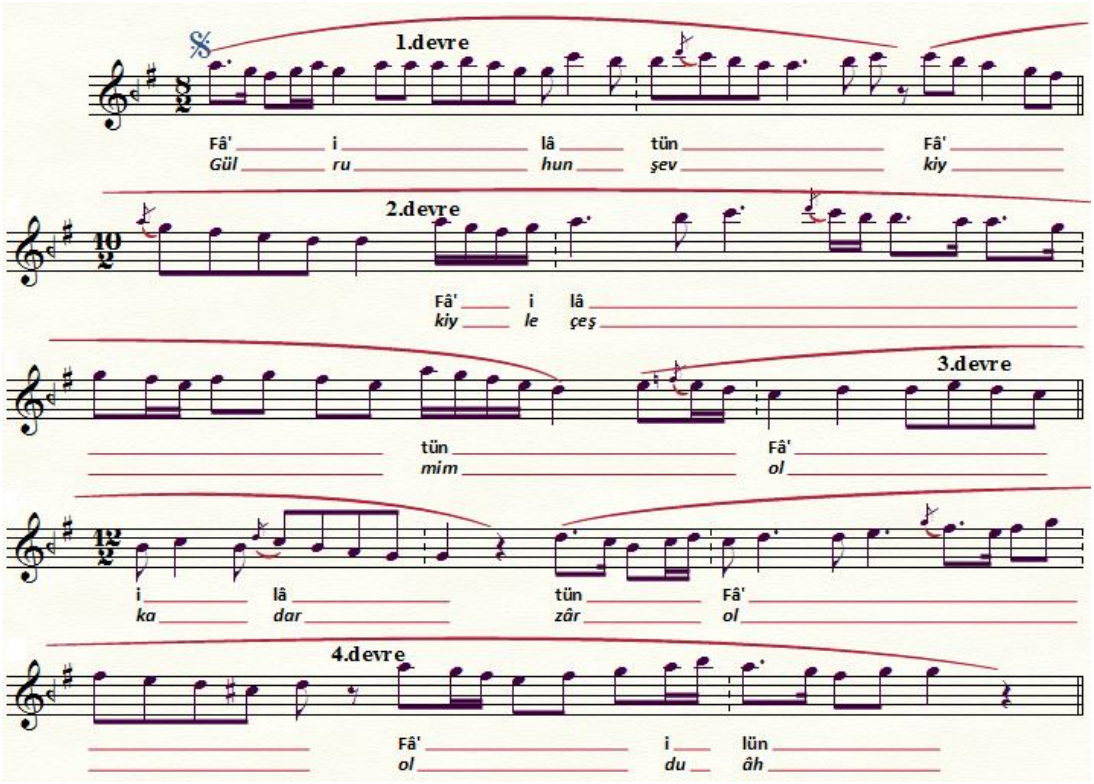
1.A + (1.A^{1}a +1.A^{2}b) + T1.B [T1.B^{1}a + T1.B^{2}b + 1.A^{2}c]

2.A + (2.A^{1}a +2.A^{2}b) + T1.B [T1B^{1}a + T1B^{2}b + 2.A^{2}c]

3.C + (3.C^{1}a +3.C^{2}b) + T1.D [T1.D^{1}a + T1.B^{2}b + 3.A^{2}c]

4.A + (4.A^{1}a +4.A^{2}b) + T1.B [T1B^{1}a + T1.B^{2}b + 4.A^{2}c]

5.15.18.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.234. Tâhir Bûselik Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Tâhir Bûselik bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr lafzî terennümden ve Berefşân usûlü ise güfte tekrarından oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

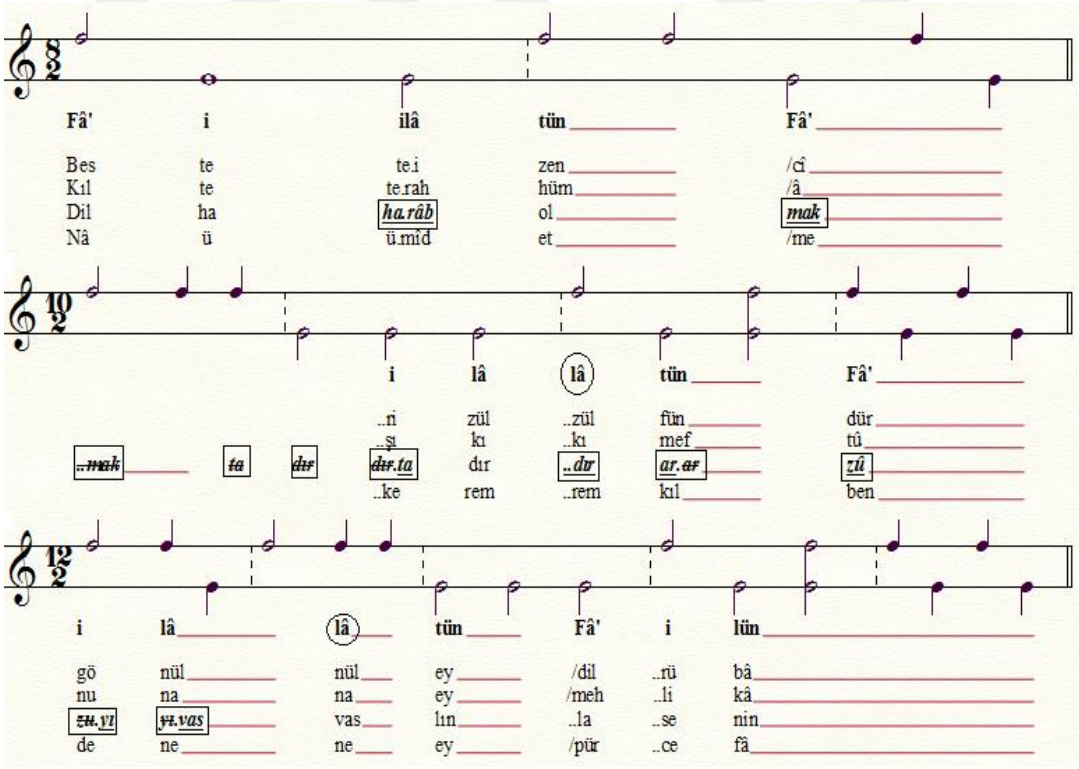
Eserin zeminhanesindeki ezgisel kalışlar 4 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"şev"* hecesinde tiz çargâh, *"mim"* hecesinde nevâ, *"dar"* hecesinde rast ve *"âh"* hecesinde gerdâniye perdesiyle devre oluşumları tamamlanmaktadır.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik değildir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, güfte tekrarının olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümün olduğu kısımda 1, güfte tekrarı kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.15.19. (Gülizâr Beste) *Beste-i zencîr-i zülfündür*

5.15.19.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.235. Gülizâr Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Gülizâr bestede *"Fâ'ilâlün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde görülen vezin uygulaması *"Fâ'iilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilün"*dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir usûl vuruşu zeminhâne ve terennümün olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhanesindeki hece dağılımlarında simetrik bir işleyiş görülmektedir. Fakat meyanhânede bulunan ve veznin 1.ve 2.ve 3.tef'ilelerindeki hece dağılımlarının aynı düzende olmadığı görülmektedir. Burada yer alan *"ha, râb, mak, ta, ar, zû, yı, vas"* heceleri zeminhâne göz önünde bulundurularak uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir.

Bu eserde diğer zencîrlerde çoğunlukla gördüğümüz güfte tekrarı bulunmamaktadır.

5.15.19.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.96. Gülizâr Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Beste-i zencîr-i zülfündür gönül ey dil-rübâ* **Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**	A
T1	**Yen tir lâ tir ye le lel lel lel lel lel li yen tir lâ tir ye le le le lel le le lel li vây nâzlı yâr, şivekâr gel a ömrüm gel vây**	**B**
2.	*Kıl terahhüm âşık-ı meftûnuna ey meh-likâ*	A
T1	**Yen tir lâ tir ye le lel lel lel lel lel li yen tir lâ tir ye le le le lel le le lel li vây nâzlı yâr, şivekâr gel a ömrüm gel vây**	**B**
3.	*Dil harâb olmaktadır ârzû-yı vaslınla senin*	C
T1	**Yen tir lâ tir ye le lel lel lel lel lel li yen tir lâ tir ye le le le lel le le lel li vây nâzlı yâr, şivekâr gel a ömrüm gel vây**	**B'**
4.	*Nâ ümîd etme kerem kıl bendene ey pür-cefâ*	A
T1	**Yen tir lâ tir ye le lel lel lel lel lel li yen tir lâ tir ye le le le lel le le lel li vây nâzlı yâr, şivekâr gel a ömrüm gel vây**	**B**

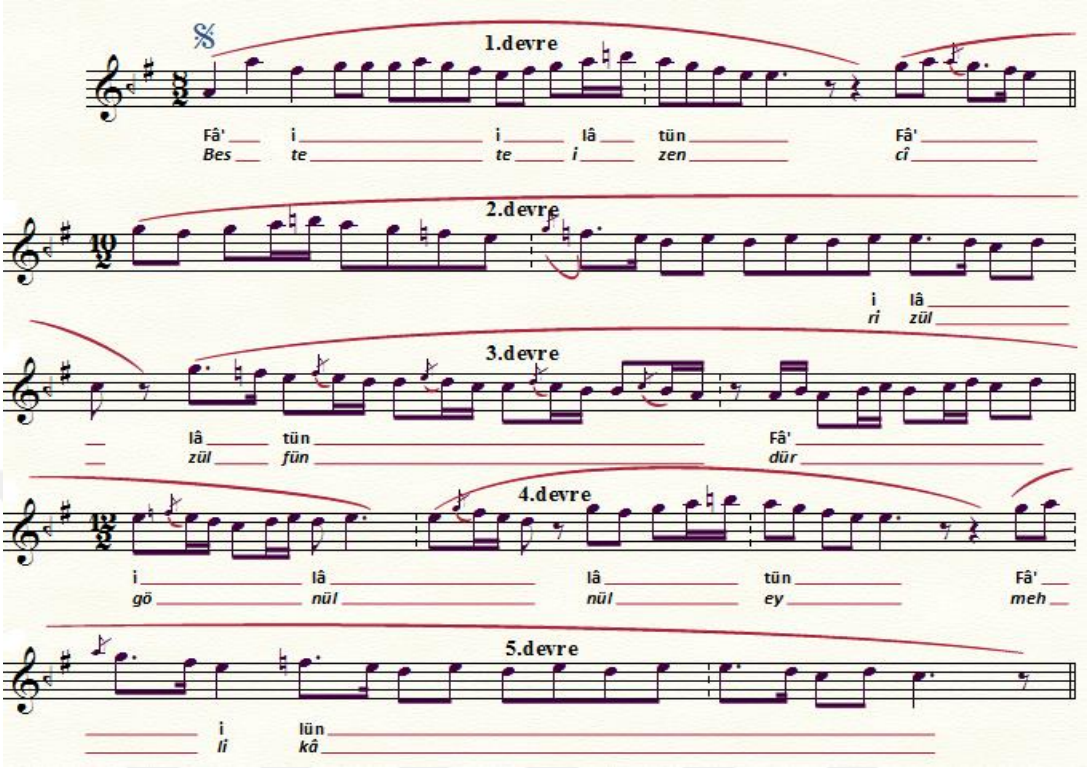
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B'

4.A + T1.B

5.15.19.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.236. Gülizâr Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Gülizâr bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr ve Berefşân usûlünün birleşiminden oluşan Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi terennümden ve Berefşân usûlü ise lafzî terennümden oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmakta, *"zen"* hecesinde hüseyni, *"zül"* hecesinde çargâh, *"nül"* hecesinin ilkinde hüseyni, *"ey"* hecesinde hüseyni ve "kâ" hecesinde çargâh perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışları rakam değerleri simetrik değildir.

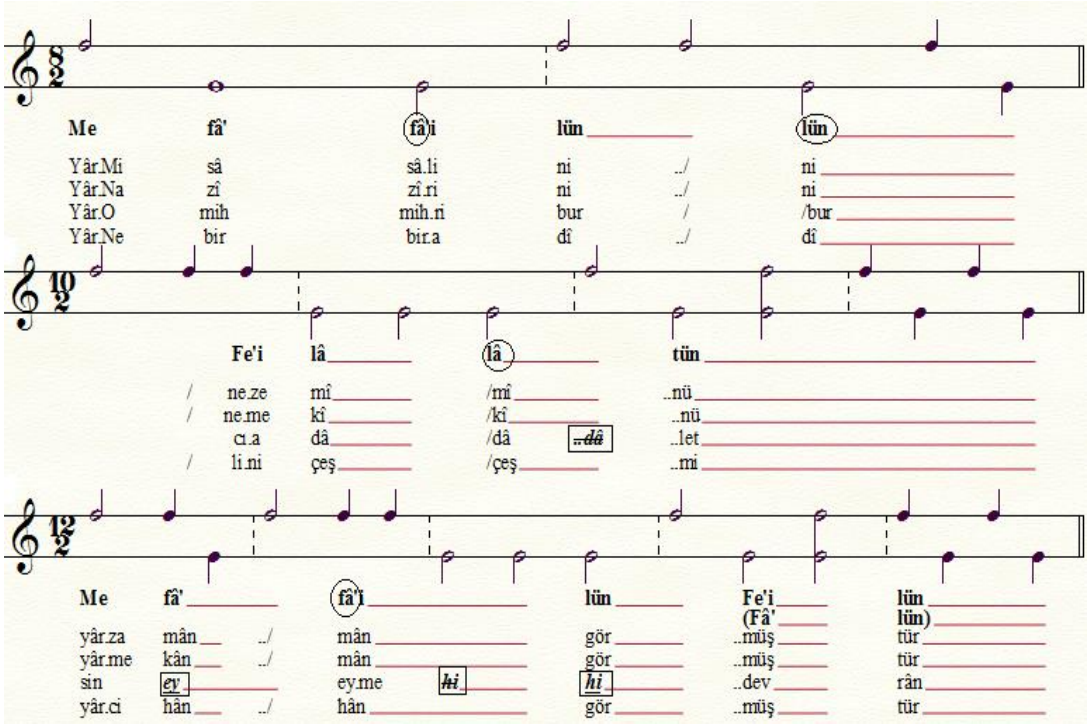
Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennümün kısmında 1, lafzî terennümün olduğu kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennüm kısımda 1, lafzî

terennüm kısmında 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 1 + 3 + 1 + 1 = 10 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Zencîr usûlü kullanılmıştır.

5.16. Eksik Zencîr

5.16.1. (Sultâniyegâh Beste) *Misâni ne zemîn ü zamân görmüştür*

5.16.1.1. Usûl-Vezin İncelemesi

Şekil 5.237. Sultâniyegâh Beste: Usûl-Vezin incelemesi

Sultâniyegâh bestede *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4..hecesinin 2 kez, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin 2 kez, 3 tef'ilesinin 2.hecesinin 2 kez tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Dolayısıyla bu eserde kullanılan vezin uygulaması *"Mefâfâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ'ilün Fe'ilün (Fâ'lün)"* dür. Şiirin her mısrası usûlün bir kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Bir eksik zencîr usûlünün kullanımı, zeminhâne ve terennümün olduğu kısımları kapsamaktadır.

Eserin zeminhânesindeki hece dağılımlarının simetrik bir işleyiş gösterdiği izlenmiştir. Fakat meyanhânede yer alan ve veznin 2. ve 3.tef'ilesinde yer alan *"dâ"* ve *"hi"* ve

"ey" hecelerinin simetrik düzene göre yerleştirilmediği görülmüş ve söz konusu heceler uygun nota birimlerinin altına yerleştirilmiştir. Ayrıca mevcut nüshada yer alan *"adâletsin ki"* kelimesindeki *"ki"* eki vezni bozduğu için kaldırılmıştır.

Eser de yukarıda anlatılanlardan başka hususlara da değinmek gerekmektedir. Bunlardan ilki eser *"yâr"* lafzıyla başladığı ve 3.tef'ilenin başına yine *"yâr"* lafzı eklendiği görülmektedir. Meyanhânede ise söz konusu lafzın olmadığı ve simetrik yapının bozulduğu görülmüştür. Bestekârın 3.tef'ilenin başına lafız koymamasının nedeninin kelime bütünlüğünün bozulmasının önüne geçmek olabileceği kanaatindeyiz. Aksi halde *"adâlet yâr sin"* gibi anlamsız bir okuma muhtemeldi. Bu yüzden 3.mısranın 3.tef'ilesinin başında hiçbir değişikliğe gidilmemiştir. Bir diğer husus ise 4.mısrada yer alan *"çeşm-i cihân"* kelimeleriyle ilgilidir. Bizim diğer eserler üzerinde yaptığımız uygulamalardan birisi, terkîbli kelimelerin bölünmemesi ya da iki kelime arasına manayı bozabilecek her hangi bir lafızın alınmamasıydı. Fakat burada bestekâr *"çeşm-i cihân*" kelimelerinin arasına *"yâr"* lafzı koyarak *"çeşm-i yâr cihân"* şeklinde bir okumaya sevk etmiştir. Burada bestekârın, cihân kelimesinin önüne *"yâr"* lafzı koyarak *"cihân"* kelimesininin anlamını kuvvetlendirmiş olabileceğini ve sevgiliyi dünyaya benzetmiş ve olabileceği düşünülmektedir. Dede Efendi'nin hem bu eserinde hem de incelediğimiz çoğu eserinde de karşımıza çıkan bu uygulamalar, bestekârın beste-güfte ilişkisinde manaya vurgu yaptığı sonucunu ortaya koymaktadır.

5.16.1.2. Form İncelemesi

Çizelge 5.97. Sultâniyegâh Beste'nin form yönünden incelenmesi

Mısra		Ezgi
1.	*Misâlini ne zemîn ü zamân görmüştür* **Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün**	A
T1	**Cânım yâ le lel li ye le lel lel le le lel li te re lel lel le le lel lel li**	**B**
2.	*Nazîrini ne mekîn ü mekân görmüştür*	A
T1	**Cânım yâ le lel li ye le lel lel le le lel li te re lel lel le le lel lel li**	**B**
3.	*O mihr-i burc u adâletsin ey meh-i devrân*	C
T1	**Cânım yâ le lel li ye le lel lel le le lel li te re lel lel le le lel lel li**	**B**
4.	*Ne bir adîlini çeşm-i cihân görmüştür*	A
T1	**Cânım yâ le lel li ye le lel lel le le lel li te re lel lel le le lel lel li**	**B**

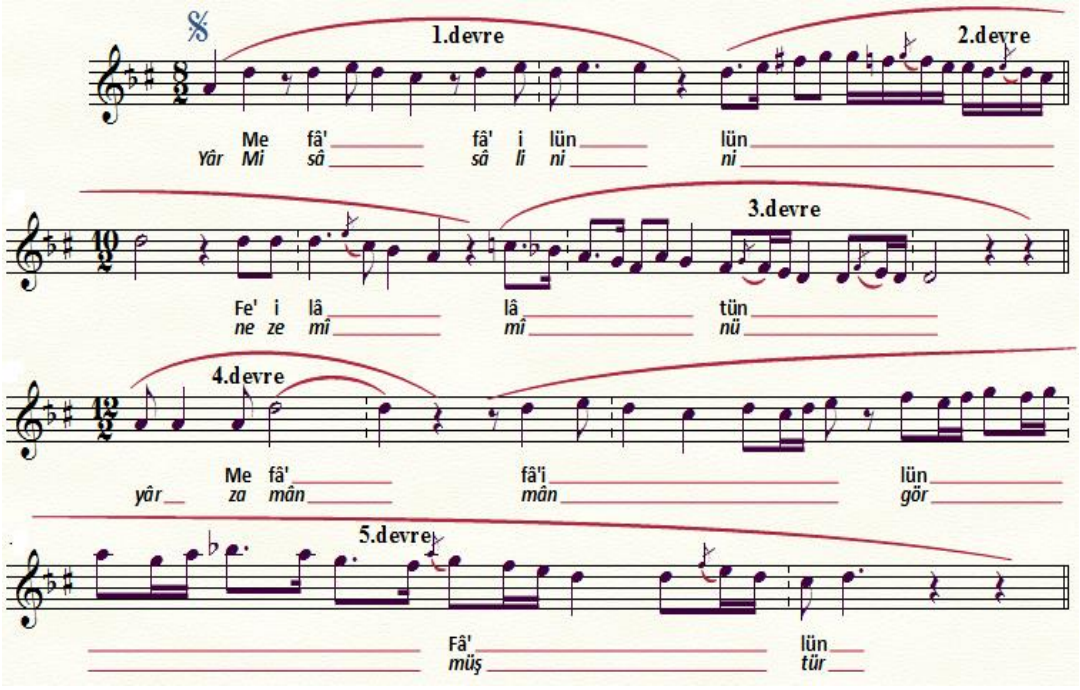
1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

5.16.1.3. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemesi

Şekil 5.238. Sultâniyegâh Beste'nin Usûl-Vezin-Ezgi yönünden incelenmesi

Sultâniyegâh bestede Çifte Düyek, Fâhte, Çenber, Devr-i Kebîr usûlünün birleşiminden oluşan Eksik Zencîr usûlü kullanılmıştır. İlk mısra Çifte Düyek, Fâhte, Çenber usûllerinin kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Devr-i Kebîr usûlü ikâi terennümden oluşmaktadır. Dolayısıyla ezgi incelemesi bir mısranın tamamlandığı Çifte Düyek, Fahte ve Çenber usûlleri üzerinde yapılmıştır.

Eserin zeminhanesindeki ezgi kalışları 5 devreden oluşmaktadır. Bir mısranın tamamlandığı *"ni"* hecesinin ilkinde hüseyni, *"mî"* hecesinin ilkinde dügâh, *"nü"* hecesinde yegâh, *"mân"* hecesinde nevâ ve *"tür"* hecesinde nevâ perdesiyle devre oluşumları görülmektedir.

Eserin zeminhâne ve meyânhâne ezgileri incelendiğinde, ezgi kalışlarının aynı nota birimlerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple her iki bölümün ezgi kalışlarının rakam değerleri simetriktir.

Eserin zeminhânesinde 3, ikâi terennüm kısımda 1, meyanhânede 3, meyanhâneden sonra gelen ikâi terennümün olduğu kısımda 1 tane olmak üzere toplamda 3 + 1 + 3 + 1 = 8 adet usûl kullanılmıştır. Dolayısıyla eserde 2 tane Eksik Zencîr usûlü kullanılmıştır.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI[5]

6.1. Ağır Çenber Eserlere İlişkin Bulgular

6.1.1. Usûl-Vezin İncelemeleri

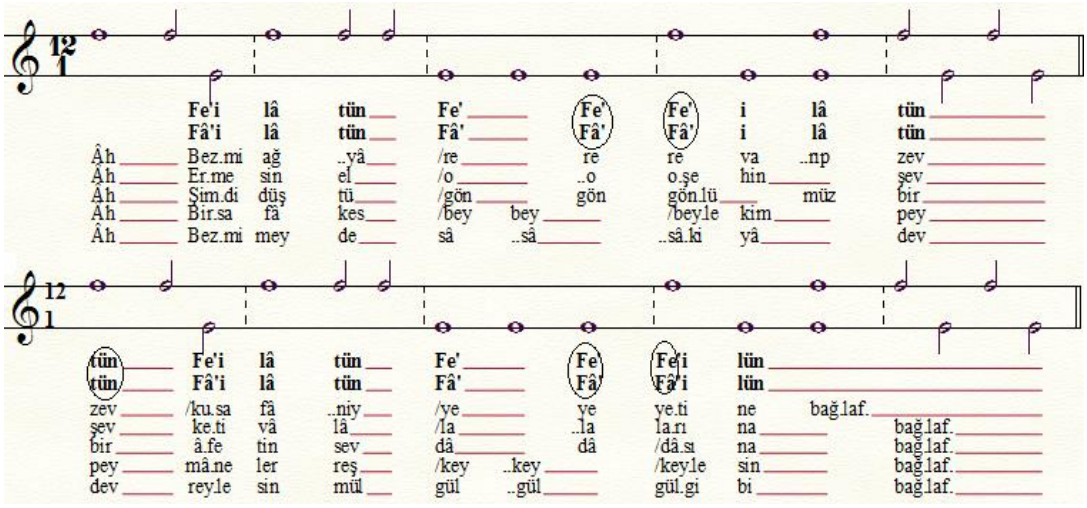
Elimizde bulunan 18 adet Ağır Çenber usûlünde olan eserde her mısra usûlün 2 kez tekrar etmesiyle tamamlanmaktadır. Bağlantı lafzı ve güfte tekrarları ise usûlün bir kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Dolayısıyla bir bestenin zeminhânesinde 2, bağlantı lafzı ve güfte tekrarlarında 1,meyanhânede 2, bağlantı lafzı ve güfte tekrarlarında 1 olmak üzere 2 + 1 + 2 + 1 toplamda 6 adet usûl vuruşu kullanılmaktadır.

Ağır Çenber eserlerde 3 farklı vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunlardan "*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezninde 14 eser *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezninde 3 eser, *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezninde 1 eser bulunmaktadır.

Mevcut notaların bazı belli başlı vezin uygulamalarını takip ettiği ve bu eserlerin birbirinden etkilenerek yazılmış olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında güfte tekrarlarındaki vezin uygulamaları, zeminhâne ile aynı düzende olabileceği gibi farklı düzenlerde de yazıldığı ortaya çıkmıştır. Bunun nedenlerinden ilki notaya alımların eksik yapılmış ya da dikkatten kaçmış olabileceğidir. İkinci nedeni ise güfte tekrarlarında eğer şiirin anlamını bozacak kelime bölünmeleri var ise simetrik yapının aranmamış olması sonucundandır. Bazı eserlerde bu uygulamayı tespit ettik. Dolayısıyla simetrik düzende olan, fakat kelime bölünmelerinin olduğu diğer eserlerin güfte tekrarlarında mana bütünlüğünü bozan eserler anlamlı hale getirilerek yeniden düzenlenmiştir.

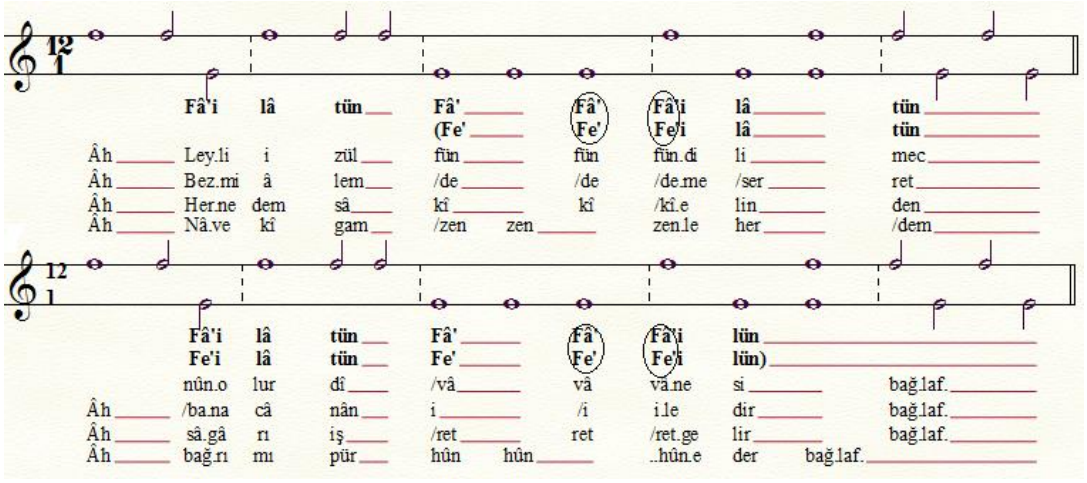
Eserler üzerinde yapılan incelemeler sonucunda Ağır Çenberler bestelerde kullanılan vezin uygulamaları aşağıdaki gibidir:

[5] Beşinci Bölümde incelenen eserler arasında Ağır Düyek, Hâvi, Nim Devir ve Fer usûllerinden birer eser bulunduğundan ve başka bir eserle mukayese yapılamayacağından söz konusu usûllerdeki eserler bu bölüm kapsamında değerlendirmeye anılmamış olup 5. Bölüm'deki inceleme ile yetinilmiştir.

Şekil 6.1. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -1

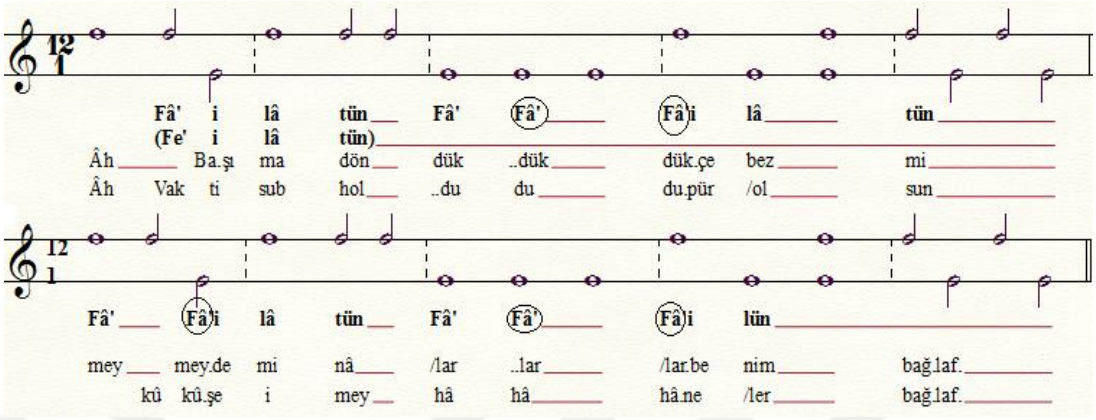
Sûzinâk, Şevkefzâ, Nihâvend, Mâhur, Şehnâz, makamında bestelenmiş 5 eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ' Fâ'ilatün, Fâ'ilâtün Fâ' Fâ'ilün*" ve *"Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilâtün, Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla yapılan eserlerin ilk mısralarının hece dağılımlarına bakıldığında Ağır Çenber usûlün ilkinde, veznin 2.tef'ilesinde yer alan ilk hecenin 3 defa tekrar ettiği görülmüştür. Bununla beraber 2.tef'ilenin hece dağılımının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Usûlün 2.tekrarında, veznin 2.tef'ilesinin de 3 kez tekrar ettiği görülmüştür. Aynı zamanda burada yer alan 2.tef'ilenin hece dağılımlarının farklılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Şekil 6.2. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -2

Isfahân, Zâvil, Pesendîde ve Râst Mâye makamlarında bestelenmiş 4 eserde *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ' Fâ'ilatün, Fâ'ilâtün Fâ' Fâ'ilün*" ve *"Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilâtün,*

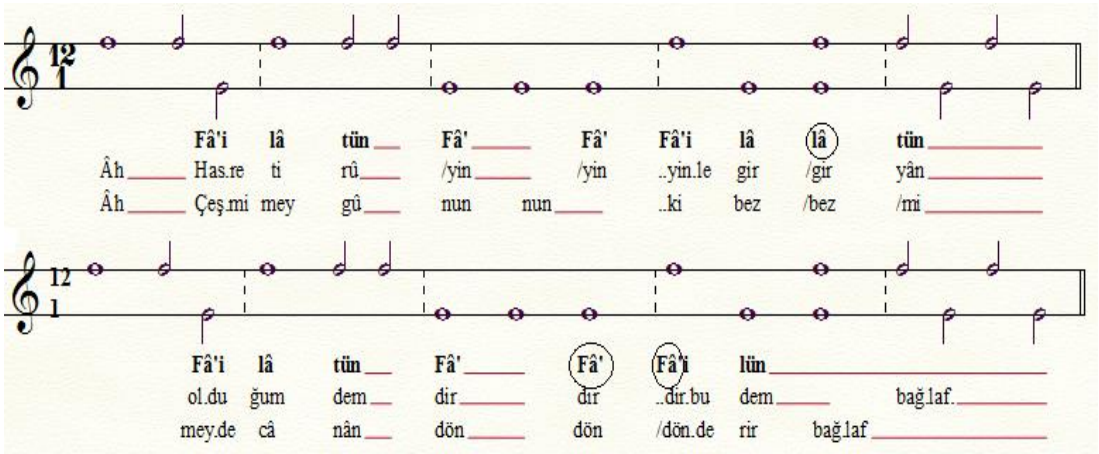
Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilün" vezin uygulaması kullanılmıştır. Bu uygulama ile bestelenen eserlerin genelde simetrik bir işleyiş gösterdiği görülmüştür.

Şekil 6.3. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulamsı -3

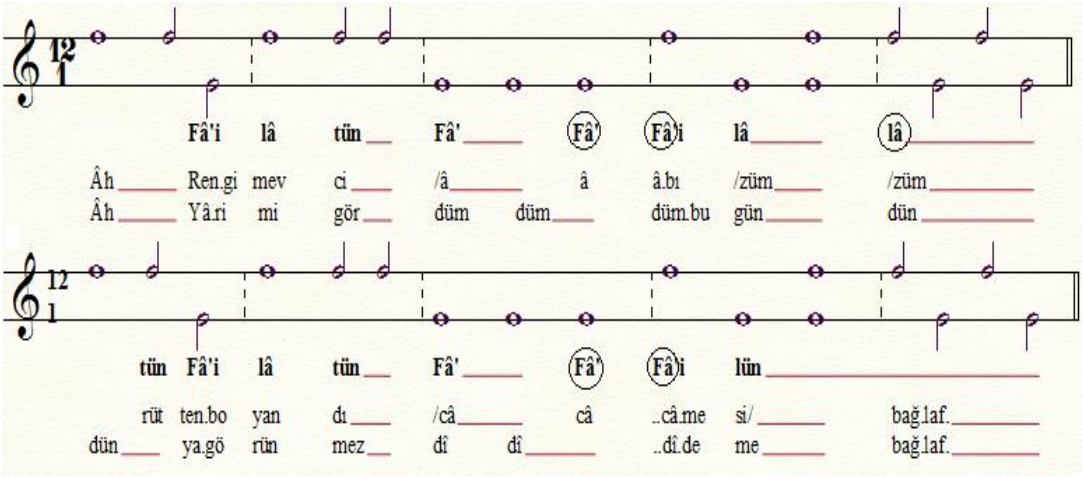
Tâhir Bûselik ve Muhayyer makamlarında bestelenmiş *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün, Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün*" vezin uygulaması kullanılmış, bestelenen eserlerde veznin 1.ve 3. tef'ilelerinin simetrik olmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bilgilere ilaveten aynı vezin uygulamasına sahip olmasa da benzer vezin uygulaması özelliğine sahip olan eserler de mevcuttur. Bu eserleri de alt alta gruplandırdığımız zaman aşağıdaki şekiller ortaya çıkmaktadır.

Şekil 6.4. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -4

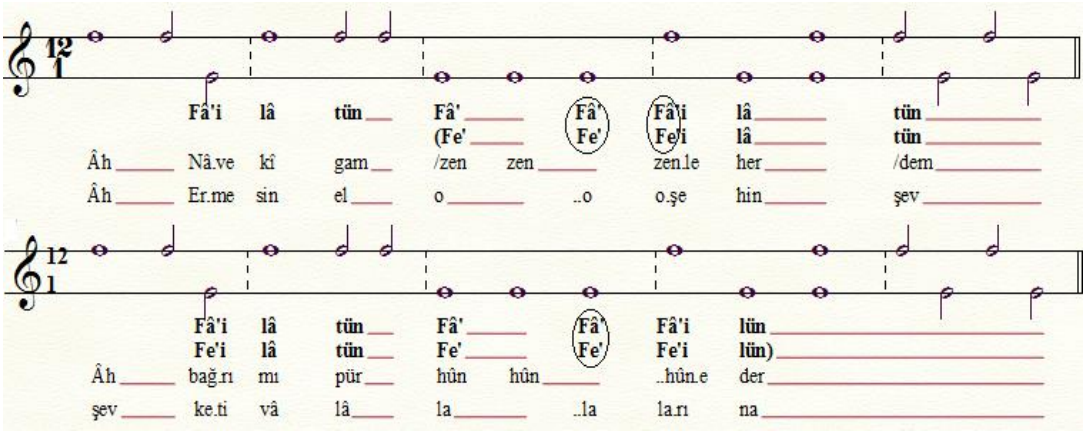
Şekil 6.4'te Hicâz ve Segâh makamındaki 2 Beste'nin 1.usûlünde yer alan, veznin 2.tefîlesinin 3.hecesi olan *"lâ"* nın 2 defa tekrar edildiği, Usûlün 2.tekrarında veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"*nın 3 ez tekrar ettiği görülmüştür.

Şekil 6.5. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -5

Şekil 6.5'de Râst ve Ferahfezâ bestenin 2.tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"*nın 3 defa tekrar ettiği, usûlün 2. tekrarının, 2. tef'ilenin son hecesi olan "tün" hecesi ile başladığı ve veznin son tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"*nin 3 kez tekrar ettiği görülmektedir. Ferahfezâ bestede usûlün 2. tekrarının *"tün"* hecesi ile başlamasının, kelime bölünmelerini engellemek üzere yapılmış olduğunu söyleyebiliriz.

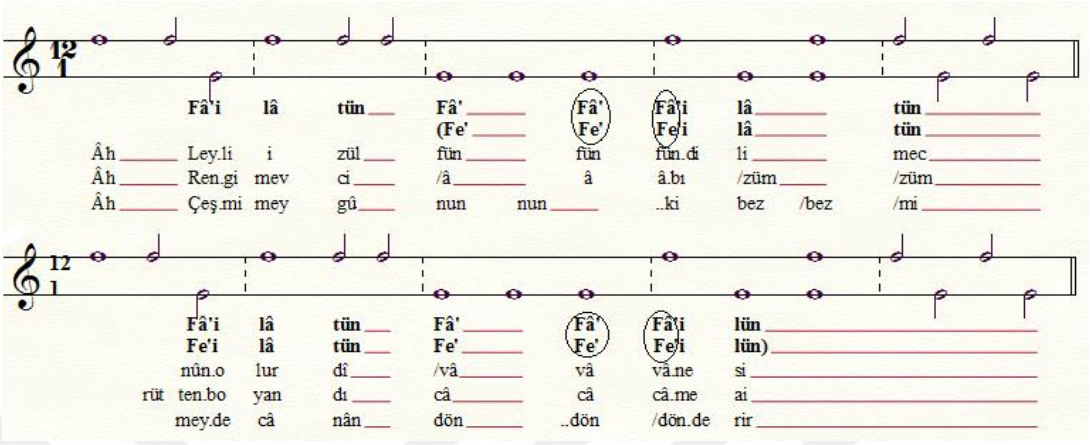
Veznin 2. ve 4. tef'ilesinin ilk hecesi olan *"Fâ"* ve *"Fe"*nin tekrarlı bir şekilde kullanılmış olması bütün eserlerde en temel ortak özelliktir.

Şekil 6.6. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -6

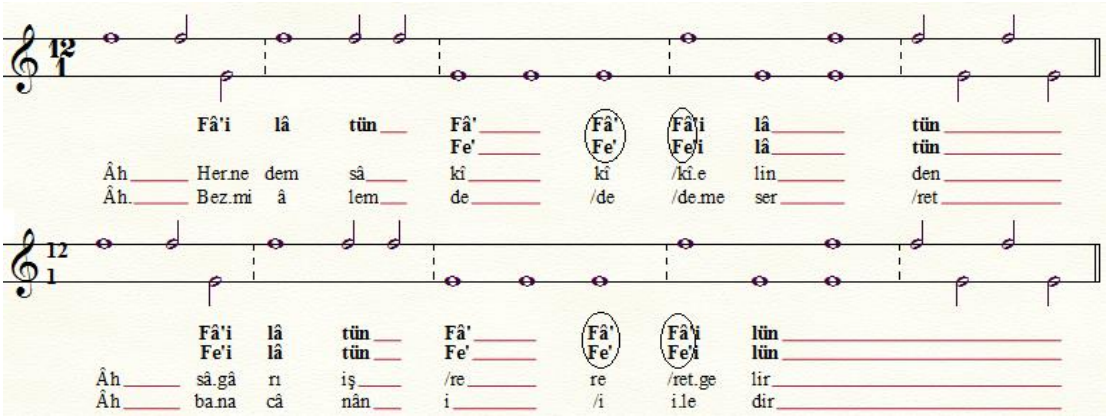
Şekil 6.6'da Dede Efendi'ye ait Râst Mâye ve Şevkefzâ makamıındaki bestelerin vezin uygulaması yer almaktadır. Bu uygulamaya göre 2 eserde de veznin 2.ve 4.tef'ilelerindeki tekrar eden heceler farklı nota birimlerinde yer almaktadır. Bir diğer

farklılık ise Şevkefzâ beste de veznin 2.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı bir şekilde kullanılmasıdır.

Şekil 6.7. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -7

Şekil 6.7'de Zaharya'ya ait Isfâhan, Râst ve Segâh makamıındaki bestelerin vezin uygulaması yer almaktadır. Bu uygulamaya göre 3 eserde de veznin 2.ve 4.tef'ilelerindeki tekrar eden heceler farklı nota birimlerinde yer almaktadır. Şekildeki hece dağılımlarına göre bestekârın 3 eserini de birbirinden farklı vezin uygulaması ile bestelediği görülmektedir. Bu eserlerde görülen ortak nokta, veznin 2.ve 4.tef'ilelerinin tekrarlı bir şekilde kullanılmasıdır.

Şekil 6.8. Ağır Çenber Eserlerde Vezin Uygulaması -8

Şekil 6.8'de III. Selim'e ait Zâvil ve Pesendîde makamıındaki bestelerin vezin uygulaması yer almaktadır. Bu uygulamaya göre 2 eserde de veznin uygulamasının aynı düzende olduğu görülmektedir.

6.1.2. Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Ağır Çenber bestelerin ezgi kalışları ile ilgili yapılan incelemede, bazı eserlerin aynı tef'ilelerde devre oluşumunu sağladığı tespit edilmiştir. Buna göre ortak özellik gösteren devrelerin vezin tef'ileleri üzerindeki oluşumları aşağıdaki gibidir:

Zâvil, Pesendîde, Isfahân, Tâhir Bûselik ve Râst Mâye bestede:

1. "Fâ'ilâtün / Fâ' Fâ' / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'Fâ' / Fâ'ilün"

2. "Fe'ilâtün / Fe'Fe' / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'Fe' / Fe'ilün"

Yukarıdaki vezin uygulamasına göre ezgiler, her tef'ilenin sonunda ve 2.ve 4. tef'ilelerin ilk hecesinde gerçekleşmektedir.

Mâhûr, Sûzinâk ve Nihâvend bestede;

3. "Fâ'ilâtün / Fâ'Fâ' / Fâ'ilâtün / tün Fâ'ilâtün / Fâ'Fâ' / Fâ'ilün"

4. "Fe'ilâtün / Fe'Fe' / Fe'ilâtün / tün Fe'ilâtün / Fe'Fe' / Fe'ilün"

Bu kısımdaki devrelerin oluşumu veznin 1.,2.ve 4.tef'ilesinde, 2.ve 4.tef'ilenin ilk hecesinde ve 2.tef'ilenin son hecesinde gerçekleşmektedir. Diğer eserlerde ise benzer devre oluşumuna rastlanmamıştır.

İncelenen 18 eserden 14 tanesinin 6 devreden, 4 eserin 5 devreden oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca Ağır Çenber usûlündeki 9 eserin zeminhâne ve meyanhânedeki ezgi değerlerinin aynı olduğu, 9 tanesinin aynı düzende olmadığı tespit edilmiştir.

6.2. Çenber Eserlere İlişkin Bulgular

6.2.1. Çenber: Usûl-Vezin İncelemeleri

Çenber usûlündeki 3 bestede yapılan incelemeler neticesinde, 1 eser , *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* , 1 eser *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün",* 1

eserde *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiştir. Her eser farklı bir vezin kalıbından oluştuğu için ortak özellik gösteren ya da benzerlik bulunan vezin uygulaması söz konusu değildir.

Mevcut incelemeye göre 2 eserde lafzî terennümlü, 1 eser terennümsüzdür. 2 eserde güfte tekrarı bulunmaktadır.

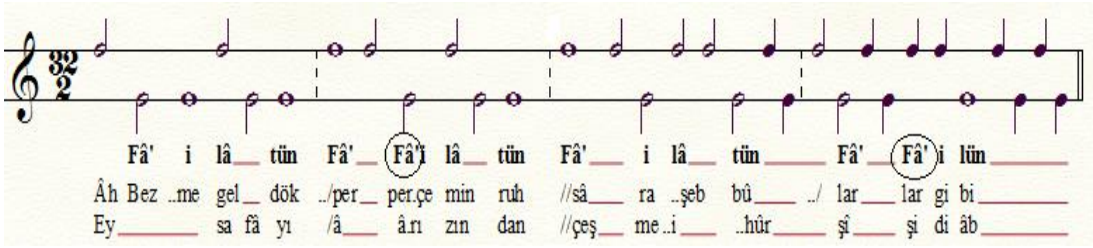
6.2.2. Çenber: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

İncelenen 3 tane Çenber eser, birbirinden farklı vezin kalıplarıyla bestelendiğinden dolayı ortak özellik gösteren eser bulunmamaktadır. Ayrıca 2 eserde 4 devre, 1 eserde 3 devre tespit edilmiştir. Bu bilgilere ek olarak, 2 eserin zeminhâne ve meyânhânedeki ezgi değerlerinin rakamsal olarak simetrik olmadığı, 1 eserin simetrik olduğu tespit edilmiştir.

6.3. Ağır Hafif Eserlere İlişkin Bulgular

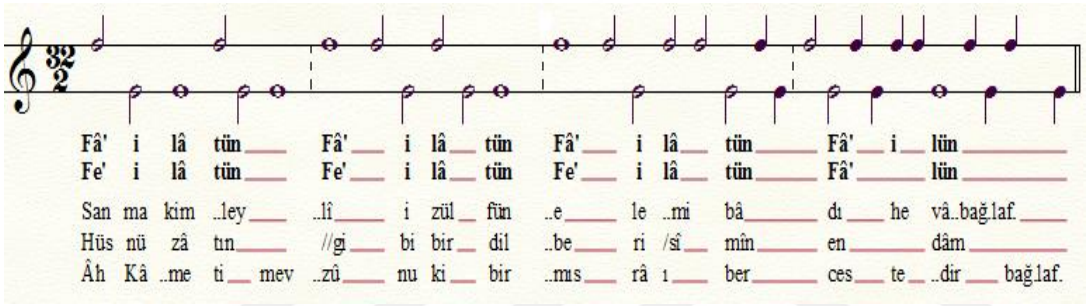
6.3.1. Ağır Hafif: Usûl-Vezin İncelemeleri

Ağır Hafif bestelerde her mısra, usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. İlâveten Ağır Hafif eserlerde 5 adet vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserlerden 5 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*", 5 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün",* 1 tanesi *Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün",* 7 tanesi *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*, 2 tanesi *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbındadır. Bu vezin kalıplarına göre 2.,3.ve 4.tef'ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı ya da veznin aynı şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bazı hecelerin tekrar etmesi ve kelimelerin tekrarsız bir şekilde kullanılması sonucunda ortak özellik gösteren bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalar tablolar halinde gösterilmektedir.

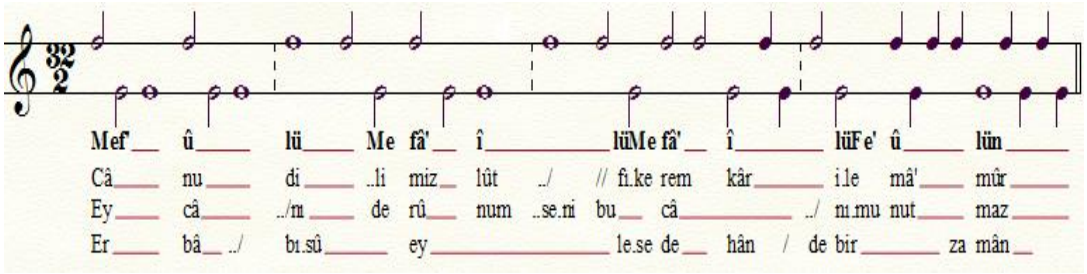
Şekil 6.9. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -1

Şekil 6.9'da Şedarabân ve Nihavend bestenin aynı vezin uygulamasıyla bestelendiği görülmektedir. Fakat veznin ilk tef'ilesinin iki eserde farklı nota birimlerine yerleştirilmiş olduğu izlenmiştir. 2.3.ve 4.tef'ileler aynı düzendedir.

Şekil 6.10. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -2

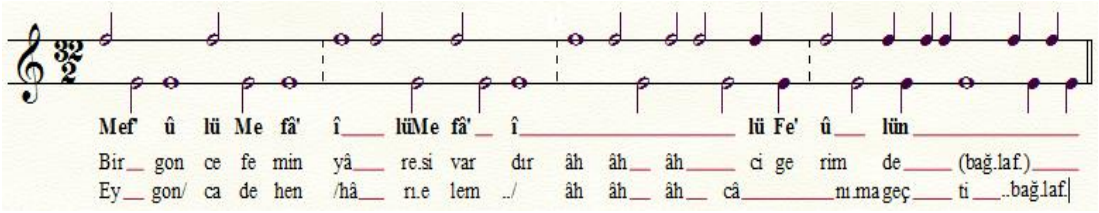
Şekil 6.10'da Şehnâz, Şevkefzâ ve Evcârâ bestede hece tekrarları bulunmadığından vezin aynı şekilde uygulanmıştır. Şehnâz ve Şevkefzâ bestenin hece dağılımlarının aynı düzende olduğu görülmektedir. Evcârâ bestenin ise esere *"âh"* lafzıyla başlamış olması, hece dağılımlarının diğer iki esere göre farklılık göstermesinin sebebi olabilir.

Şekil 6.11. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -3
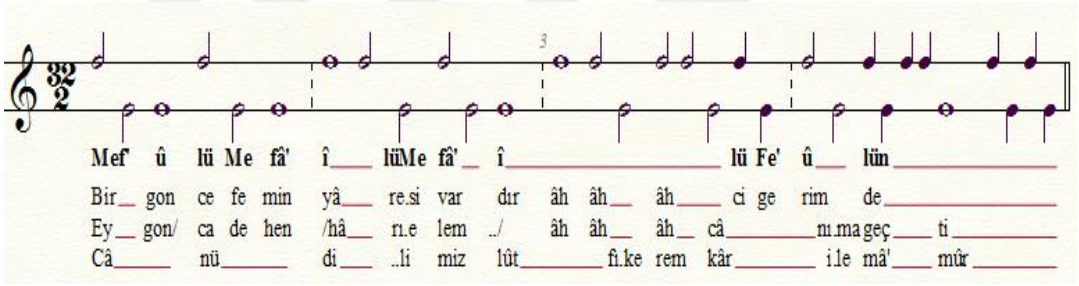
Sultâniyegâh beste ve Nihâvend beste ve Nikriz bestenin aynı vezin kalıbıyla hestelendiği görülmüştür. 3 eserde hece tekrarı olmadığı için vezin aynı şekilde

kullanılmıştır. Bestelerin hece dağılımlarının ise her 3 eserde de farklılık gösterdiği görülmektedir.

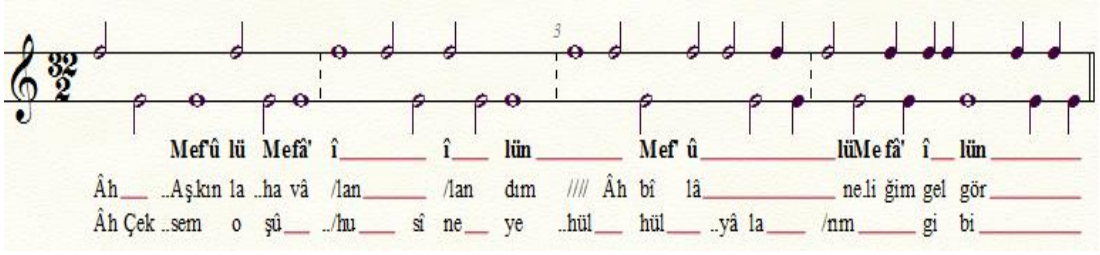
Şekil 6.12. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -4

Yukarıdaki tabloda Dede Efendi'ye ait olan Bayâti ve Mâhûr bestenin hece dağılımlarının farklı olduğu görülmektedir. Bu dağılım her ne kadar farklı olsa da kelimeler arasına yerleştirilen *"âh"* lafızları her iki eserde de aynı nota birimlerinde bulunmaktadır.
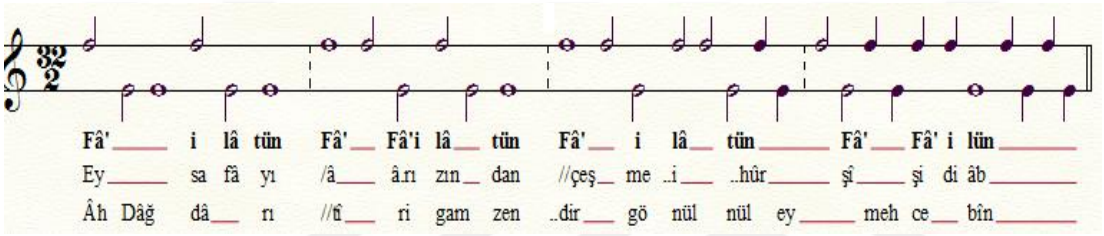

Şekil 6.13. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -5

Şekil 6.13'te Dede Efendi'nin aynı vezin kalıbıyla bestelemiş olduğu eserlerin hece dağılımları görülmektedir. Buna göre Bayâti ve Mâhur makamında bestelediği eserler arasında görülen *"âh"* lafızları benzer vezin uygulamasıyla yer alırken, Sultâniyegâh makamındaki bestesinde böyle bir durum söz konusu değildir. Bunun olası nedenlerinden ilki, Bayâti ve Mâhûr bestedeki güftenin içeriğinin, acı çekme ve sıkıntılı bir hal içerisinde olma ile alakalı duyguları ifade etmiş olmasıyla ilgilidir. İkinci olası nedeni ise Bestekârın farklı yapılar kullanmak suretiyle kişisel yorumu olarak değerlendirilebilir.

Şekil 6.14. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -6

Şekil 6.14'te III. Selim'e ait Büzürg ve Râst makamlarındaki bestelerin hece dağılımları görülmektedir. İki beste de aynı vezin kalıbıyla bestelenmiş olsa da aynı vezin uygulaması görülmemektedir.

Şekil 6.15. Ağır Hafif Eserlerde Vezin Uygulaması -7

Şekil 6.15'de Tanbûrî İshâk'a ait Gülizâr ve Şedarabân bestelerin hece dağılımları görülmektedir. Her iki beste aynı vezin kalıbıyla bestelense de aynı vezin uygulaması görülmemektedir.

İncelenen 8 eserde lafzî terennüm, 10 eserde ikâi terennüm bulunmaktadır. 2 eserde ise hem lafzî, hem de ikâi terennüm bulunmaktadır. Güfte tekrarlarıyla ilgili olarak da 6 eserde söz konusu tekrarlar bulunmaktadır. Diğer 12 eserde ise güfte tekrarı yoktur.

6.3.2. Ağır Hafif: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Ağır Hafif eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı birkaç eserde benzerlik gösterse de diğer eserlerde farklı şekillerde olmaktadır. Sûzidilâra, Nihâvend ve Şedarabân makamındaki eserlerin devrelerinin vezin tef'ilelerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

"Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün"

“Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün”

Dede Efendi tarafından Bayâti ve Mâhûr makamında bestelenen eserlerin ortak özelliği, vezin tef’ilelerinin arasına yerleştirilen lafızlardır. Bu lafızlar her iki eserde benzer şekilde kullanılmıştır. İlâveten iki eserin ezgilerinin veznin tef’ilelerine göre dağılımı Bayâti beste başta olmak üzere aşağıdaki gibidir:

“Mef‘ûlü Mefâ‘ / îlü Mefâ‘î / âh âh âh / lü Fe‘ûlün”

“Mef‘ûlü Mefâ‘ / îlü Mefâ‘ / âh âh âh / îlü Fe‘ûlün”

Diğer eserlerin her birinde ezgilerin vezin tef’ilelerine göre dağılımı farklı şekillerde olmaktadır.

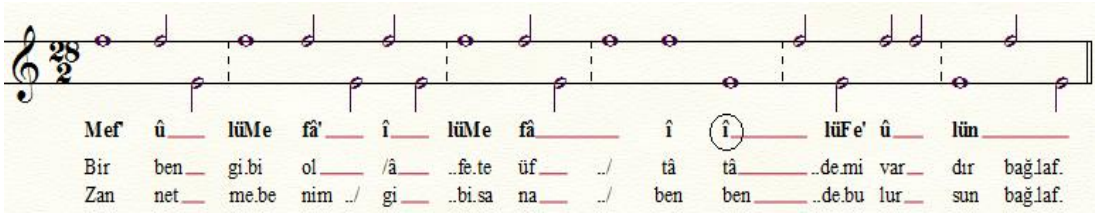
İncelenen 20 eserde 4 devreli 12 eser, 3 devreli 7 eser bulunmaktadır. Bu eserlerden zeminhâne ve meyânhâne ezgileri rakamsal olarak simetrik olan 10 eser, simetrik olmayan 10 eser tespit edilmiştir.

6.4. Ağır Remel Eserlere İlişkin Bulgular

6.4.1. Ağır Remel: Usûl-Vezin İncelemeleri

Ağır Remel bestelerde her mısra usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Ağır Remel eserlerde 3 adet vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunlardan 2 tanesi *“Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün”* vezin kalıbıdır. 1 tanesi *“Mef‘ûlü Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fâ‘ilün”,* 2 tane si de *“Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün”* vezin kalıbındadır. Bu vezin kalıplarına göre 2.,3.ve 4.tef’ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bazı hecelerin tekrar etmesi sonucunda bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalarda aynı özelliğe sahip 2 tane Ağır Remel beste bulunmaktadır. Isfahânek ve Rehâvi bestenin hece dağılımının aynı vezin uygulamasıyla bestelendiği görülmektedir. Buna göre iki eserin hece dağılımı aşağıdaki gibidir:

Şekil 6.16. Ağır Remel Eserlerde Vezin Uygulaması

İncelenen 5 eserden 3 tanesinde ikâi terennüm, 2 tanesinde hem lafzî hem de ikâi terennüm, 3 eserde de güfte tekrarı bulunmaktadır.

Ağır Remel eserlerden 3 tanesinde ikâi terennüm, 2 eserde lafzi ve ikai terennüm bulunmaktadır. 3 eserde de güfte tekrarı bulunmaktadır.

6.4.2. Ağır Remel: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Ağır Remel bestelerin ezgi kalışları ile ilgili incelemede, eserlerin aynı tef'ilelerde devre oluşumunu sağlamadığı tespit edilmiştir. Eserlerin devrelerinin vezin tef'ilelerine göre dağılımı 5 eserde de farklı şekillerde olmuştur.

İncelenen 5 eserden 3 tanesinin 3 devreli, 2 tanesinin 4 devreli olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber 5 eserden 3 tanesinin ezgi değerlerinin hem zeminhânede hem de meyânhânede simetrik olduğu, 2 tanesinin simetrik olmadığı tespit edilmiştir.

6.5. Berefşân Eserlere İlişkin Bulgular

6.5.1. Berefşân: Usûl-Vezin İncelemeleri

Berefşân usûlündeki eserlerde her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Her mısradan sonra gelen terennüm ya da terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. 2 eserde zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. 2 Eserde de zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. Yani terennüm bulunmamaktadır.

Berefşân usûlündeki bestelerde 4 adet vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunlar; *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün", "Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*", *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fe'ûlün*","*Mütefâ'ilün Fe'ûlün Mütefâ'ilün Fe'ûlün*" vezin kalıplarıdır. Bu vezin kalıplarına göre 1.,2.,3.ve 4.tef'ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Tekrar eden heceler sonucunda bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalarda aynı özelliğe sahip Berefşân beste yoktur.

Berefşân usûlündeki eserlerden 2 tanesinde terennüm olmaksızın sadece güfte tekrarı bulunmaktadır. Diğer 2 eserde de hem ikâi terennüm hem de güfte tekrarı bulunmaktadır.

6.5.2. Berefşân: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Berefşân eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı her eserde farklı şekillerde olmaktadır. Bunun nedeni, 4 eserde 3 tane farklı vezin kalıbı kullanılmış olmasıdır.

Berefşân usûlündeki incelenen 4 eserden 3 tanesinin ilk mısraları 4 devreden, 1 tanesinin 3 devreden olduğu tespit edilmiştir. İlâveten 2 eserin zeminhâne ve meyânhânedeki ezgi değerlerinin simetrik olduğu, 2 eserin simetrik olmadığı tespit edilmiştir.

6.6. Darbeyn Eserlere İlişkin Bulgular

6.6.1. Darbeyn: Usûl-Vezin İncelemeleri

Darbeyn bestelerde her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla ya da 2 farklı usûlün kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Darbeyn eserlerde 5 adet vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserlerden 1 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün,* 1 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*", 1 tanesi *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün //Mef'ûlü Fe'ûlün"*, 1 tanesi *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün",* 1 tanesi *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin

kalıbındadır. Bu vezin kalıplarına göre vezin tef'ilelerinin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı ya da veznin aynı şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Darbeyn eserlerin vezin uygulamalarıyla ilgili benzer özellik gösteren eser tespit edilememiştir. Bunun nedeni 5 eserin her birinin farklı usûllerden birleşmiş bir Darbeyn usûlü olması olarak gösterilebilir.

Darbeyn eserlerde 3 eserde lafzî terennüm, 1eserde ikâi terennüm bulunmaktadır. 1 eserde ise hem lafzî, hem de ikâi terennüm bulunmaktadır. Güfte tekrarlarıyla ilgili olarak da 4 eserde söz konusu tekrarlar bulunmaktadır. Diğer eserde ise güfte tekrarı yoktur.

6.6.2. Darbeyn: Usûl-Vezin Ezgi İncelemeleri

Darbeyn eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı 5 eserde de farklı şekillerde olmaktadır.

İncelenen 5 eserin 4 tanesi 4 devreli, 1 tanesi 5 devrelidir. Bu eserlerden zeminhâne ve meyânhâne ezgileri rakamsal olarak simetrik olan 2 eser, simetrik olmayan 3 eser tespit edilmiştir.

6.7. Darb-ı Fetih Eserlere İlişkin Bulgular

6.7.1. Darb-ı Fetih: Usûl-Vezin İncelemeleri

Darb-ı Fetih usûlündeki 2 bestede her mısra, usûlün belli bir kısmında yer almaktadır. Darb-ı Fetih usûlü, bir mısra, bağlantı lafzı, ikâi terennüm ve güfte tekrarlarının yer almasıyla tamamlanmaktadır.

İncelenen her iki beste, *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbıdır. Bu vezin kalıbına göre bazı tef'ilelerin hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu tekrarlar sonucunda bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Fakat bu incelemede aynı vezin uygulaması özelliğine sahip Darb-ı Fetih beste yoktur.

İncelenen her iki 2 bestede ikâi terennüm ve güfte tekrarı bulunmaktadır.

6.7.2. Darb-ı Fetih: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Darb-ı Fetih eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı 2 eserde de farklı şekilde olmaktadır.

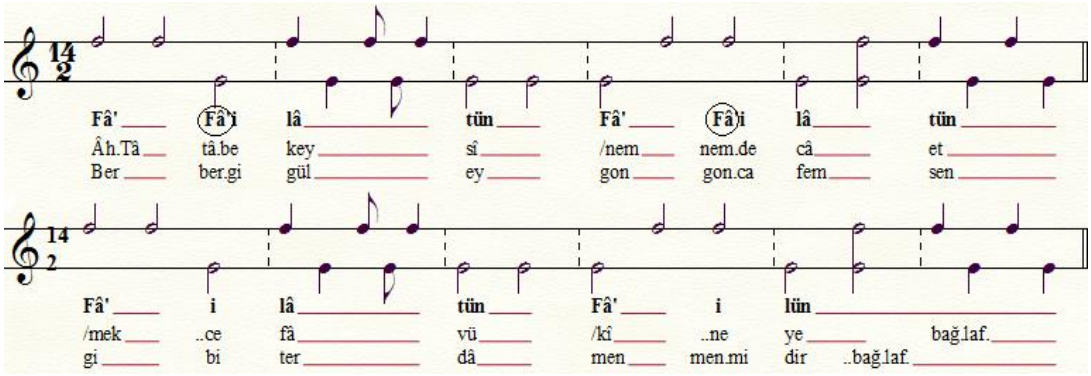
İncelenen 1 eserin 4 devreli, diğer eserin 3 devreli olduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerden zeminhâne ve meyânhâne ezgileri rakamsal olarak simetrik olan 1 eser, simetrik olmayan 1 eser ortaya çıkmıştır. Her iki eserde de güfte tekrarları ve ikâi terennüm bulunmaktadır.

6.8. Devr-i Kebîr Eserlere İlişkin Bulgular

6.8.1. Devr-i Kebîr: Usûl-Vezin İncelemeleri

Devr-i Kebîr bestelerde her mısra usûlün 2 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Mâhûr bestede her mısradan sonra gelen terennüm ve güfte tekrarı bulunmaktadır. Bu kısımlar da usûlün 4 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Sûzinâk bestede her mısradan sonra gelen terennüm ve güfte tekrarı bulunmaktadır. Bu kısımlar da usûlün 2 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır. Dügâh bestede ise her mısradan sonra gelen sadece güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. Bu kısım da usûlün 1 kez kullanılmasıyla tamamlanmaktadır.

Devr-i Kebîr eserlerde sadece "*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu vezin kalıbına göre 1.,2.,3.ve 4.tef'ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla hecelerin tekrar etmesi sonucunda bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalarda aynı özelliğe sahip Devr-i Kebîr beste yoktur. Fakat Mâhûr ve Dügâh bestenin 1.Devr-i Kebîr usûlündeki tef'ileler aynı vezin uygulamasıyla kullanılmıştır. 2.Devr-i Kebîr usûlünde ise aynı durum söz konusu değildir. Mâhûr ve Dügâh bestenin hece dağılımları aşağıdaki gibidir:

Şekil 6.17. Devr-i Kebîr Eserlerde Vezin Uygulaması

İncelenen 1 eserde ikâi terennüm, 1 eserde hem lafzî hem de ikâi terennüm bulunmaktadır. Her üç eserde de güfte tekrarları da göze çarpmaktadır.

6.8.2. Devr-i Kebîr: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Devr-i Kebîr eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı 3 eserde de aynı şekilde olmaktadır. Mâhur, Sûzinâk ve Dügâh makamındaki eserlerin devrelerinin vezin tef'ilelerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

"Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün" şeklindedir.

İncelenen 3 eserin de 4 devreli olduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerden zeminhâne ve meyânhâne ezgileri rakamsal olarak simetrik olan 2 eser, simetrik olmayan 1 eser bulunmaktadır.

6.9. Frengifer Eserlere İlişkin Bulgular

6.9.1. Frengifer: Usûl-Vezin İncelemeleri

Frengifer usûlündeki bestelerde her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Her mısradan sonra gelen terennüm ya da terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. 1 eserde zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen terennüm bulunmaktadır. Diğer eserde ise zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır.

Bu besteler *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbıdır. Bu vezin kalıplarına göre 2.ve 4.tef'ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu tekrarlar sonucunda bazı vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Fakat bu incelemede aynı vezin uygulaması özelliğine sahip Frengifer beste yoktur.

İncelenen her iki 2 bestede ikâi terennüm bulunmaktadır. 1 bestede de güfte tekrarı bulunmaktadır.

6.9.2. Frengifer: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Frengifer eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı her iki eserde de farklı şekilde olmaktadır.

İncelenen 2 eserin 1 tanesinin 3 devreli, diğerinin 4 devreli olduğu tespit edilmiştir. Bu eserlerin her ikisinin de zeminhâne ve meyânhâne ezgilerinin rakam değerleri simetriktir.

6.10. Muhammes Eserlere İlişkin Bulgular

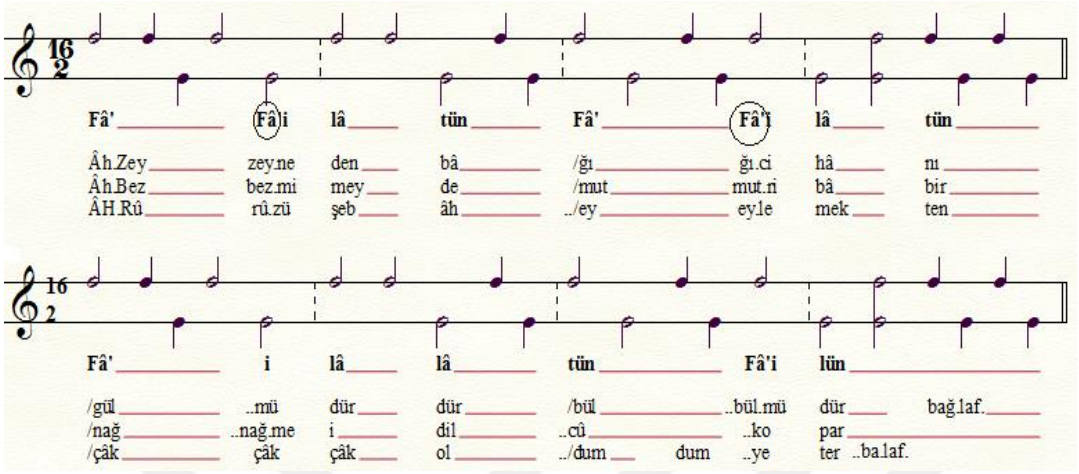
6.10.1. Muhammes: Usûl-Vezin İncelemeleri

Muhammesler de her mısra usûlün 2 kez tekrarlanmasıyla tamamlanmaktadır. Her mısradan sonra gelen terennüm ya da terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır. 4 eserde zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen terennüm bulunmaktadır. 6 Eserde de zeminhâne ve meyanhâneden sonra gelen terennüm ve güfte tekrarı kısımları bulunmaktadır.

Bu eserlerden 7 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbıdır. 2 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* 1 tanesi *"Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbında, 1 tanesi de Farsça hece veznine göre yazılmıştır.

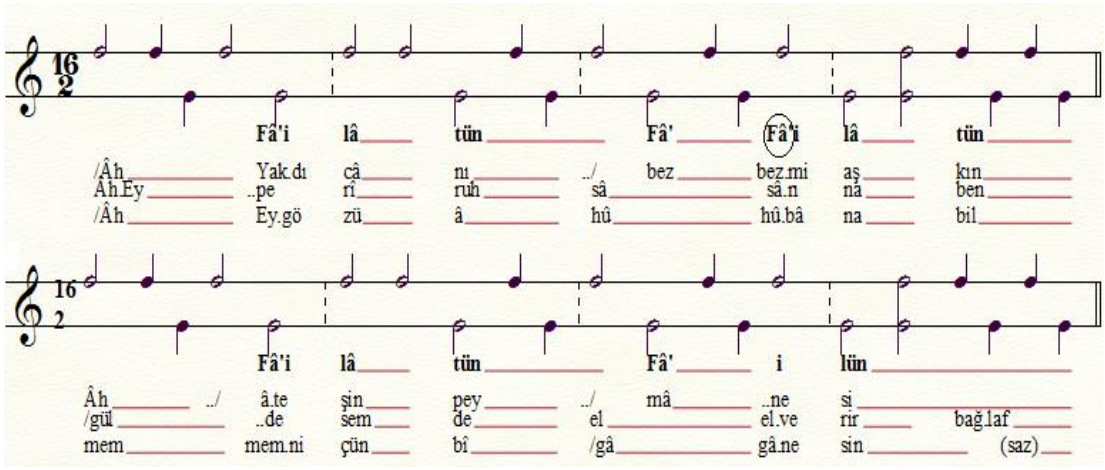
Eserlerin vezin kalıplarına göre 1.,2.,3.ve 4.tef'ilelerin bazı hecelerinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bazı hecelerin tekrar etmesi sonucunda çeşili vezin uygulamaları ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalarda aynı özelliğe

sahip Muhammes beste yoktur. Fakat benzer vezin uygulaması özelliği gösteren eserlerin şekli aşağıdaki gibidir:

Şekil 6.18. Muhammes Eserlerde Vezin Uygulaması -1

Şekil 6.18'de Sûzinâk, Segâh ve Nevâ bestenin hece dağılımları bulunmaktadır. Bu şekil, 1.Muhammes usûlündeki ortak özellikler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu kısımda yer alan kelimelerin 3 eserde de simetrik bir dağılım gösterdiği izlenmiştir. Usûlün 2.tekrarındaki dağılımlar ise farklılık göstermektedir.

Şekil 6.19. Muhammes Eserlerde Vezin Uygulaması -2

Şekil 6.19'da Mâhur, Zavil ve Mâhur bestenin hece dağılımları bulunmaktadır. Bu şekil 1. Muhammes usûlündeki vezin uygulaması esas alınarak hazırlanmıştır. Burada yer alan her iki Mâhur bestenin hece dağılımlarının aynı düzende olduğu görülmektedir. Zâvil bestenin hece dağılımı ise diğer 2 besteye göre farklıdır.

İncelenen 11 eserden 5 tanesinde ikâi terennüm ve güfte tekrarı bulunmaktadır.1 eserde lafzî terennüm ve güfte tekrarı yer almaktadır. 1 eserde hem lafzi hem de ikâi terennüm, 3 eserde ikâi terennüm bulunmakta ve 1 eserde terennüm ya da güfte tekrarı bulunmamaktadır.

6.10.2. Muhammes: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Muhammes bestelerin ezgi kalışları ile ilgili incelemede, bazı eserlerin aynı tef'ilelerde devre oluşumunu sağladığı tespit edilmiştir. Buna göre devrelerin vezin tef'ileleri üzerindeki oluşumları aşağıdaki gibidir;

Zâvil, Nikriz, Mâhur ve Mâhur bestede;

1.Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün,

. Segâh ve Nevâ bestede;

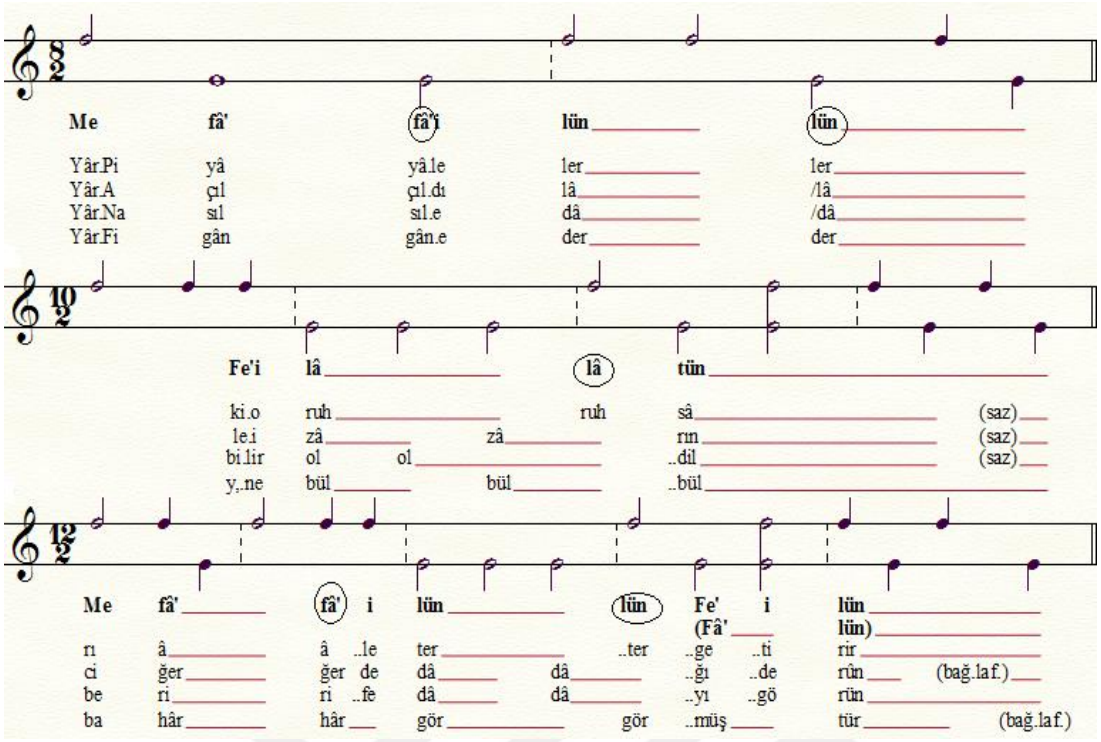
2. Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâ / tün Fâ‘ilün, şeklinde olmaktadır.

İncelenen 11 eserden 9 tanesinin 4 devreden, 1 eserin 3 devreden ve 1 eserin 6 devreden oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca muhammes usûlündeki 8 eserin zeminhâne ve meyanhânedeki ezgi değerlerinin aynı olduğu, 3 tanesinin aynı düzende olmadığı tespit edilmiştir.

6.11. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlere İlişkin Bulgular

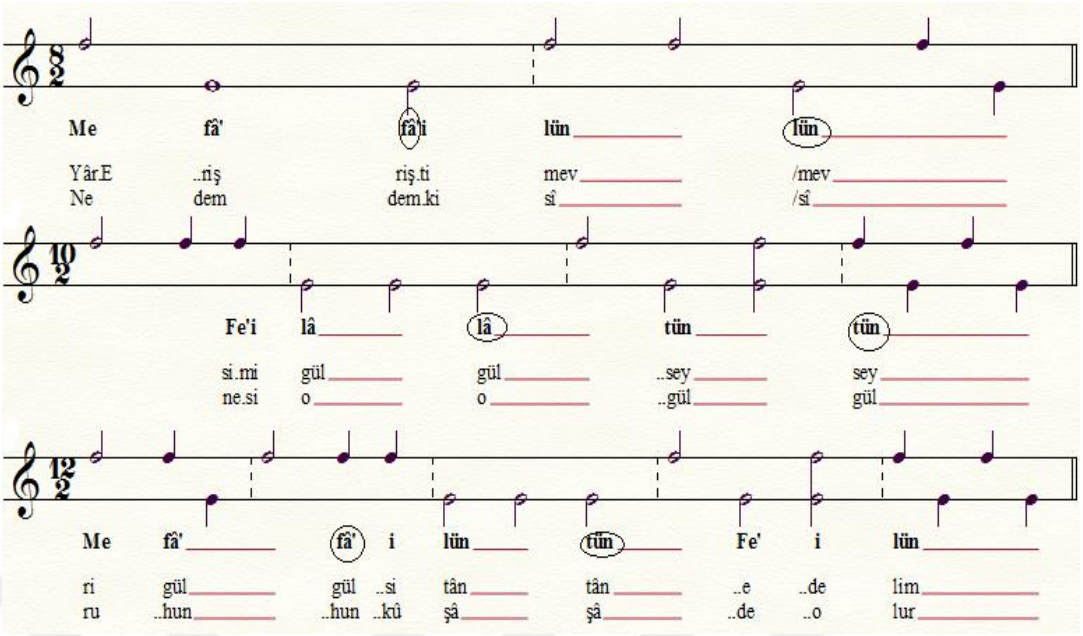
6.11.1. Zencîr ve Eksik Zencîr: Usûl-Vezin İncelemeleri

Zencîr ve Eksik Zencîr eserler üzerinde yapılan incelemeler neticesinde 3 tane vezin kalıbının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu eserlerden 15 tanesi *"Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün"*, 3 tanesi *"Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün"* ve 1 tane si*"Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün*" vezin kalıbında bestelenmiştir. Buna göre eserlerde görülen ortak ve benzer vezin uygulamaları aşağıdaki gibidir.

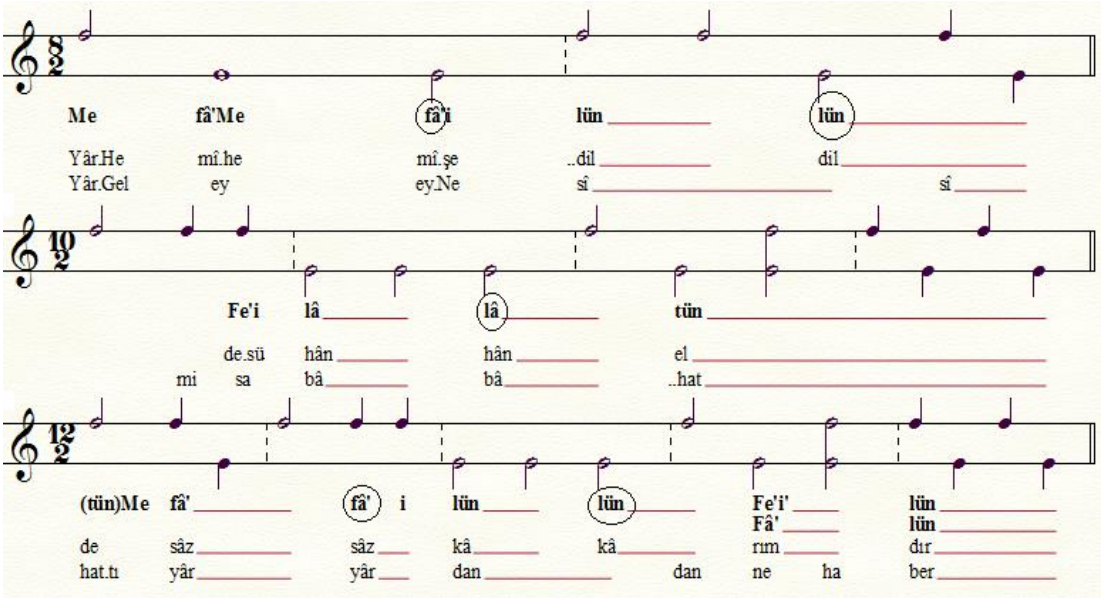
Şekil 6.20. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -3

Şekil 6.20'de 3 tanesi Dede Efendi'ye, 1 tanesi Itrî'ye ait Şehnâz, Ferahnâk, Neveser ve Nevâ makamlarındaki besteler görülmektedir. Bu 4 eser aynı vezin uygulamasını kullanmasına rağmen veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesindeki ve 3. Tef'ilesinin 2.hecesindeki tekrar eden hecelerin aynı nota birimlerinde olmadığı izlenmiştir. Şekil xxx de görülen bu vezin uygulamalarının her iki bestekârın eserlerinde de kullanılmış olması, Itrî'nin, kendinden sonraki dönemlerde yaşayan Dede Efendî'ye tesir etmiş olabileceği fikrini düşündürmektedir.

Şekil 6.21. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -4

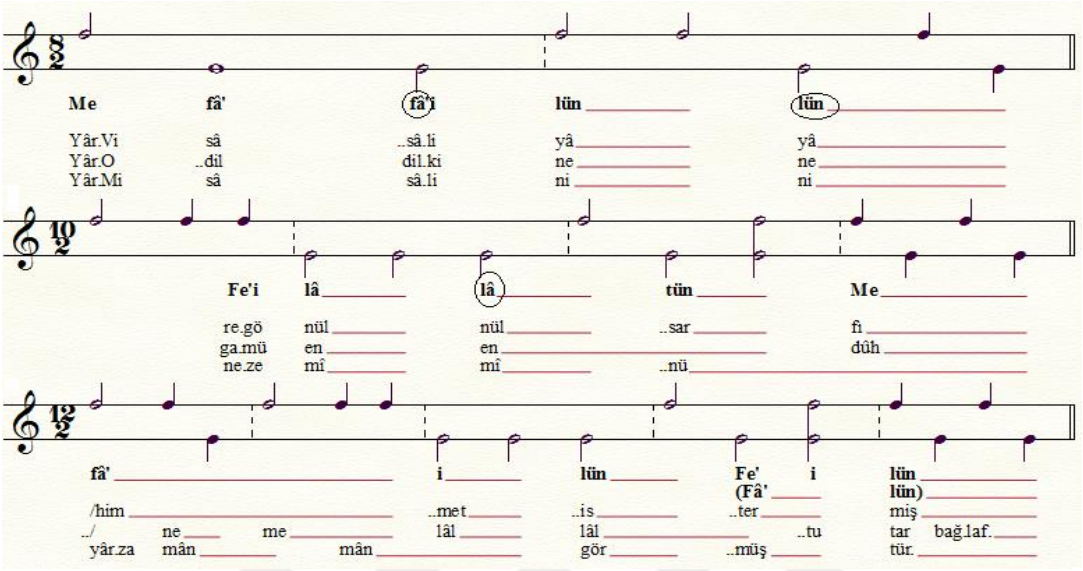
Şekil 6.21'de Dede Efendi ve Sadullah Ağa'ya ait Bestenigâr ve Şedarabân makamlarındaki bestelerin vezin uygulamalarının aynı düzende olduğu görülmektedir. Sadullah Ağa ve Dede Efendi'nin aynı tarihsel dönemde yaşadığı düşünülecek olursa, bu iki bestekârın birbirine tesir etmiş olması muhtemeldir.

Şekil 6.22. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -5

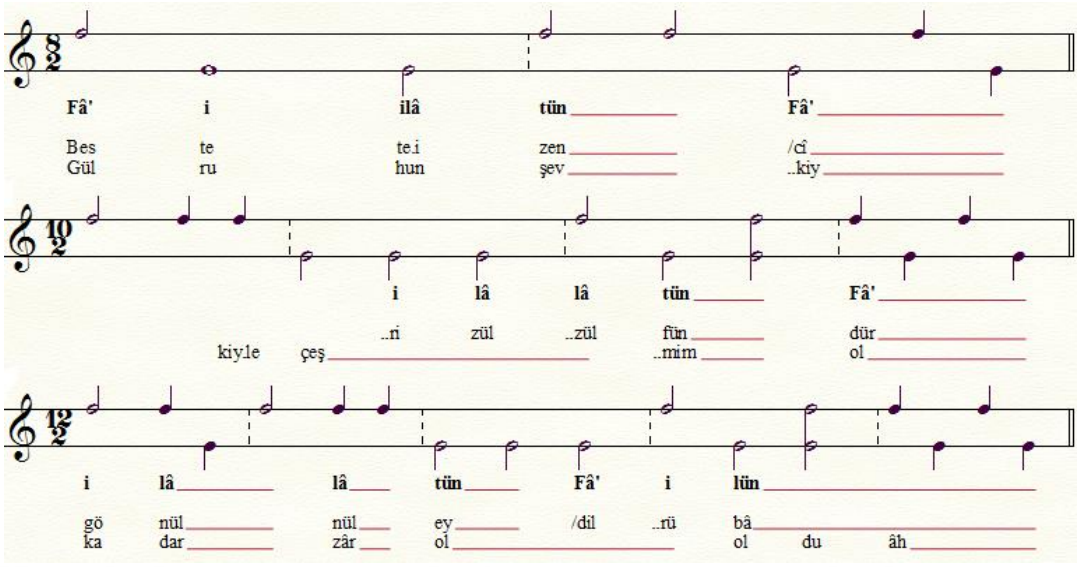
Şekil 6.22'de Itrî ve Tab'i Mustafa Efendi'ye ait Sazkâr ve Isfahân makamlarındaki bestelerin vezin uygulamasının veznin 2.,3.ve 4.tef'ilelerde benzerlik gösterdiği

izlenmiştir. Bu iki bestenin birbirine benzer bir dağılım göstermesi ve söz konusu bestekârların aynı dönemlerde yaşamış olması dikkat çekicidir.

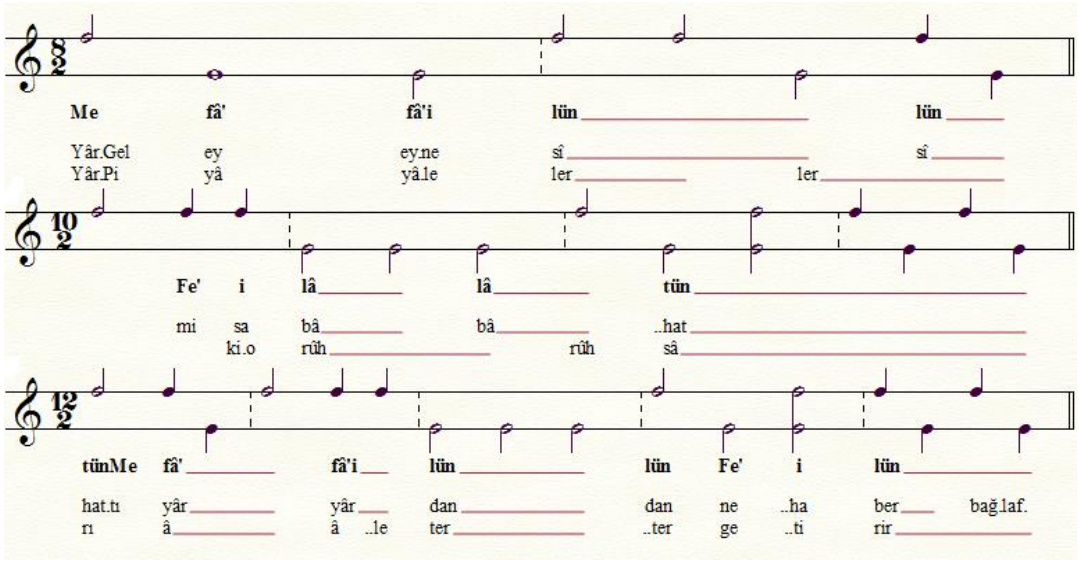
Şekil 6.23. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -6

Şekil 6.23'te, Sultâniyegâh, Revnâknümâ ve Neveser makamlarında bestelerin vezin uygulaması görülmektedir. Bu uygulamada, veznin 1. ve 2.tef'ilesindeki hece dağılımlarının benzer şekilde dağılım gösterdiği izlenmiştir. Söz konusu bestelerin, sırasıyla Dede Efendi, Dellalzâde ve Hacı Fâik Bey tarafından bestelendiği düşünüldüğünde, usta-çırak ilişkisi içinde yetişen bu bestekârların benzer vezin uygulaması kullanması doğal bir süreçtir.

Şekil 6.24. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -7

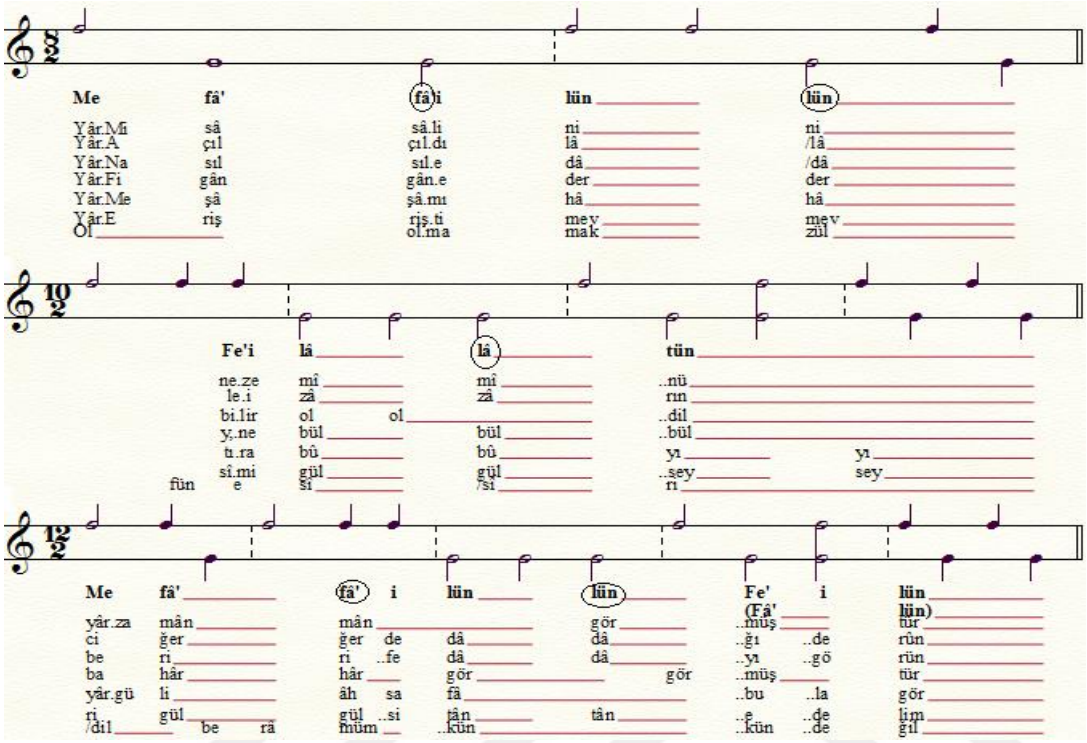
Şekil 6.24'de Tâhir Bûselik ve Gülizâr makamlarındaki bestelerin vezin uygulaması yer almaktadır. Tanbûri İshâk tarafından bestelenmiş iki eserde de, veznin bütün tef'illerinde farklı bir yerleşim söz konusudur. Dolayısıyla bestekârı aynı olsa bile eserlerde kullanılan farklı vezin uygulamaları, bestekârın kişisel yorumu olarak değerlendirilebilir.

Şekil 6.25. Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -8

Şekil 6.25'de Isfahân ve Nevâ makamlarındaki bestelerin vezin uygulaması yer almaktadır. Itrî tarafından bestelenmiş iki eserde de, veznin sadece 4.tef'ilesinde ortak bir uygulama görülmektedir. Dolayısıyla bestekârı aynı olsa bile, eserlerde

kullandıkları farklı vezin uygulamaları, bestekârın kişisel yorumu olarak nitelendirilebilir.

Şekil 6.26. Zencîr ve Eksik Zencîr Eserlerde Vezin Uygulaması -9

Şekilde Dede Efendi'nin Sultâniyegâh, Şehnâz, Neveser, Ferahnâk, Acem Aşirân, Bestenigâr, Mâye makamlarında bestelediği eserlerin hece dağılımları yer almaktadır. Bu eserlerin ortak noktası veznin ilk tef'ilesinin aynı vezin uygulamasıyla kullanılmış olmasıdır. İkinci tef'ilede ise tekrar eden hecelerin bulunduğu usûl darbı değişebilmektedir.

Zencîr ve Eksik Zencîr eserlerle ilgili son olarak usûl başlarında yer alan *"yâr"* lafızlarının kullanımı ile bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bestelerde kullanılan veznin ilk tef'ilesinin açık hece olması ve zencîr ve eksik usûlünün ilk darbının kuvvetli zamana tekabül etmesi sonucunda, açık heceyle başlayan güftenin başına yâr lafzı eklendiği görülmektedir. Güftesi kapalı hece ile başlayan eserlerde ise böyle bir uygulama yer almamaktadır. Bu iki uygulama zencîr usûlüne has bir durum gibi görünse de Şedarabân ve Nikrîz bestelerin ilk hecesi açık hece olduğu ve güfte başında herhangi bir lafız kullanılmadığı görülmektedir. Nitekim Gargun (2011, s. 155,156) Zencîr usûlünün başında yer alan lafız kullanımının vezin gereği olduğunu belirtmiştir.

6.11.2. Zencir ve Eksik Zencîr: Usûl-Vezin-Ezgi İncelemeleri

Zencîr ve Eksik Zencîr usûlündeki eserlerin ezgilerinin (devrelerin) vezin tef'ilelerine göre dağılımı incelenen 20 eserde farklı şekillerde olmaktadır. *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün" ve "Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiş eserlerin tek bir ortak noktası, bütün eserlerin ilk devresinin veznin ilk tef'ilesinin sonunda yapılmış olmasıdır.

İncelenen 20 eserde 5 devreli 15 eser, 4 devreli 5 eser tespit edilmiştir. Bu eserlerden, zeminhâne ve meyânhânedeki ezgi kalışlarının rakam değerleri simetrik olan 15 eser, simetrik olmayan 5 eser tespit edilmiştir.

7. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda bulunan Beste formundaki 96 eserin, söz-usûl-vezin bağlamında tashihi gerçekleştirilmiştir. Eserler üzerinde yapılan incelemede 15 tane aruz vezniyle, 1 tane Farsça hece vezniyle yazılmış eserlerin söz-usûl-vezin dağılımı analiz edilmiş ve her eserin 4 mısrası usûl çizgilerinin altına yazılarak her mısrada simetrik bir işleyişin olup olmadığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak güfte tekrarları üzerinden söz konusu simetrik işleyişin olup olmadığı izlenmiştir.

Zeminhâne mısraları üzerinde söz konusu vezin kalıplarının hangi hece ve kelimelere karşılık geldiğine dair incelemede Ağır Çenber usûlündeki eserlerde 3 farklı vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunlardan *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezninde 14 eser *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilân Fe'ilün"* vezninde 3 eser, *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezninde 1 eser bulunmaktadır."*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* ve *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilân Fe'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiş eserlerde veznin 2.tef'ilesinin 1.ve 4.hecesinin, 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtüntün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* ve*"Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilâtün Fe'ilân Fe'Fe'Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 5 eser tespit edilmiştir. Yine aynı vezin kalıplarına göre veznin 2.ve 4.tef'ilelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* ve *Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 4 eser bulunmaktadır. İlaveten veznin 2.,3. ve 4.tef'ilelerinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* ve *"Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilâtün Fe'Fe'ilâtün Fe'Fe'Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 2 eser tespit edilmiştir. "*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiş diğer eserlerde veznin 2.ve 4 tef'ilesinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin tef'ilesinin 1.ve 3.hecesinin, 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.tef'ilesinin 1.ve 4.hecesinin ve 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtüntün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.tef'ilesinin 2.ve 3.hecesinin, 4.tef'ilenin ilk hecesinin

tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamaasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 2 eser tespit edilmiştir.*"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin kalıbında bestelenmiş eserde veznin 1.tef'ilesinin 4.hecesinin, 3.tef'ilenin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mefâ'îlünlün Mefâ'îlün Mefâ'îlünlün Mefâ'îlün"*vezin uygulamasıyla beselenmiş 1 eser bulunmaktadır. Dolayısıyla Ağır Çenber usûlündeki eserlerde 10 farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

Çenber eserlerde 1 eser*"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'ilün Mefâ'îlün"*, 1 eser *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün",* 1 eser *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiştir. *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenen eserde veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4.tef'ilsinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser*, "Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin kalıbıyla bestelenen eserde veznin ilk tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mefâ'îlünlün Mefâ'îlün Mefâ'ilün Mefâ'îlün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbında bestelenmiş eserde veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin ve 3.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"*,vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Çenber usûlündeki eserlerde 3 farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

Ağır Düyek usûlündeki eserde hece tekrarları bulunmadığından veznin *"Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün"* şekilde uygulandığı görülmüştür.

Ağır Hafif usûlündeki eserlerden 5 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*", 5 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün",* 1 tanesi *Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün",* 7 tanesi *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*, 2 tanesi *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"*vezin kalıplarıyla kullanıldığı ve söz konusu vezin kalıplarının 1.,2.,3.ve 4. tef'ilelerindeki hecelerinin 2 kez tekrarlı şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Vezin uygulamalarına göre en fazla kullanılan veznin 2.ve 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ''ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 2 eser, veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı

"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ''ilün" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ''ilün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbındaki eserlerde veznin ilk tef'ilesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir.*"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün*" vezin kalıbındaki eserlerde veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin, 2.tef'ilenin 3.hecesinin ve 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'Mef'ûlü Fâ'ilâlâtü Mefâ'îlü Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 3.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'fâ'îlü Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir.

"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün" vezin kalıbındaki eserlerde veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûûlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*vezin kalıbıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. *"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün"* vezin kalıbındaki eserde, veznin 2.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îîlün Mef'ûlü Mefâ'îlün"*vezin uygulamasıyla bestelenmiş 1 eser tespit edilmiştir.

"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün" vezin kalıbıyla bestelenmiş 2 eserde, *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbında bestelenmiş 1 eserde, *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbıyla bestelenmiş 4 eserde, *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenmiş eserlerde hece tekrarları bulunmadığı için vezin kalıpları aynı şekilde uygulanmıştır. Dolayısıyla Ağır Hafif eserlerde 13 tane vezin uygulamasının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ağır Remel eserlerde 3 farklı vezin kalıbının kullanıldığı, 2 eserin *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla, 1 eserin *"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'ilün"* vezin kalıbıyla, 1 eserin *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbıyla

bestelendiği görülmüştür. *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*vezin kalıbındaki eserlerde veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îîlü Fe'ûlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 2 eser, *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün"* vezin kalıbındaki eserlerde veznin veznin 3.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4.tef'ilesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îîlü Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelendiği 1 eser tespit edilmiştir.*"Mef'ûlü Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'ilün"* vezin kalıbındaki eserde veznin 2 tef'ilesinin 3.hecesinin, 3.tef'ilesinin 3.hecesinin ve 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı şekilde kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îîlün Mefâ'îîlün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Ağır Remel usûlündeki eserlerde 3 tane vezin uygulaması bulunmaktadır.

Berefşân usûlündeki bestelerde 4 farklı vezin kalıbı kullanılmıştır. Bunlar; *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün", "Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*", *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fe'ûlün*","*Mütefâ'ilün Fe'ûlün Metefâ'ilün Fe'ûlün*" vezin kalıplarıdır. *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*" vezin kalıbındaki eserlerde veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin , 3.tef'ilesinin ilk hecesinin ve veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, 2.tef'ilenin ilk hecesinin ve 3.tef'ilenin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'ilâtün Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser görülmüştür. *"Mütefâ'ilün Fe'ûlün Metefâ'ilün Fe'ûlün*" vezin kalıbındaki eserde veznin ilk tef'ilesinin 1.ve 3.hecesinin ve 3.tef'ilenin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"MüMütefâ'fâ'ilün Fe'ûlün MüMütefâ'ilün Fe'ûlün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, *"Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fe'ûlün*" vezin kalıbındaki eserde veznin ilk tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fe'ûlün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Berefşân usûlündeki eserlerde 4 farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

Darbeyn eserlerde 5 farklı vezin kalıbı kullanılmıştır. Eserlerden 1 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün",* 1 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*", 2 tanesi *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün",* 1 tanesi *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin kalıbıdır. *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*" vezin kalıbındaki

eserde veznin 1.,2.ve 4.tef'ilelerin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün / Mef'ûlü Fe'ûlün"*vezin kalıbındaki eserde veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'fâ'îlü Fe'ûûlün /Mef'ûlü Fe'ûlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbındaki eserde veznin 3.tef'ilesinin 2.hecesinin ve 4.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'fâ'îlü Fe'ûûlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, *"Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün"* vezin kalıbındaki eserde veznin 1.,2.ve 4.tef'ilelerindeki ilk hecelerin tekrarlı kullanıldığı *"MeMefâ'îlün MeMefâ'îlün Mefâ'îlün MeMefâ'îlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbıyla bestelenen eserde ise hece tekrarı bulunmadığı için vezin aynı şekilde uygulanmıştır. Dolayısıyla Darbeyn usûlündeki eserlerde 5 tane vezin uygulaması bulunmaktadır.

Darb-ı Fetih usûlündeki iki beste, *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Buna göre veznin 1.tef'ilenin 1.ve 2.hecesinin, 2.tef'ilenin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"MefMef'ûûlü Mefâ'fâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.tef'ilesindeki 1.ve 2 hecenin ard arda, 2.tef'ilenin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûMef'ûlü Mefâ'îîlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Yani Darb-ı Fetih usûlündeki eserlerde 2 farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

Devr-i Kebîr usûlündeki eserlerde sadece "*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Buna göre veznin 1.,2.ve 4.tef'ilelerinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.ve 3.tef'ilesinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı "*Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Bir eserde de hece tekrarları bulunmadığından vezin aynı şekilde uygulanmıştır. Dolayısıyla Devr-i Kebîr usûlündeki eserlerde 3 farklı vezin uygulaması görülmüştür.

Firengifer usûlündeki 2 eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Buna göre veznin 2.tef'ilesinin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı

"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 4.tef'ilesinin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûûlün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Firengifer usûlündeki eserlerde 2 tane vezin uygulaması bulunmaktadır.

Fer usûlünde bestelenen eserde *"Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün"* vezin kalıbı kullanılmıştır. Bu eserde hece tekrarı bulunmadığından vezin aynı şekilde uygulanmıştır.

Muhammes usûlündeki eserlerden 7 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"*, 2 tanesi *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün",* 1 tanesi *"Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbındadır. 1 tanesi de Farsça hece veznine göre yazılmıştır. *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*" vezin kalıbında bestelenmiş eserlerde veznin 1.ve 3.tef'ilesinin ilk hecelerinin, 2.tef'ilenin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.,2.,3.ve 4.tef'ilelerinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.,2.ve 3.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.ve 2.tef'ilesinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2.ve 4.tef'ilelerinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 2., 3.ve 4.tef'ilelerinin ilk hecelerinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. *"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin kalıbında bestelenmiş eserlerde veznin 1.tef'ilesinin 4. hecesinin ve 4. tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'ilâtüntün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.tef'ilesinin ilk hecesinin ve 2.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'Fe'ilâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilâtün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. *"Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbında bestelenen eserde ise veznin ilk tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı

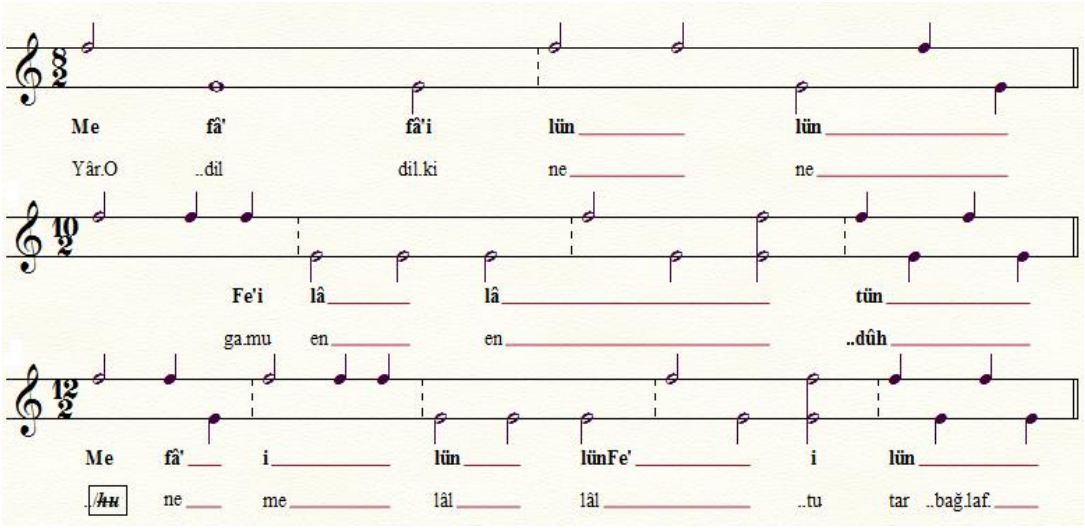
"Fe'ilâtüntün Mefâ'ilün Fe'ilün" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Muhammes usûlündeki eserlerde 10 tane farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

Zencîr ve Eksik Zencîr usûlusûlünde bestelenmiş eserlerde 3 farklı vezin kalıbının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu eserlerden 15 tanesi *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün",* 3 tanesi *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* ve 1 tane si*"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*" vezin kalıbında bestelenmiştir. *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin kalıbında bestelenmiş eserlerde veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecelerinin, 2.tef'ilesinin 2.hecesinin, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin tekrarlı bir şekilde kullanıldığı *"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 4 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 2.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilün*" vezin uygulamasıyşa bestelenen 2 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 2.tef'ilesinin 3.ve 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 2.tef'ilenin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâ'ilün Fe'ilün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin ilk tef'ilesinin 4.hecesinin, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin, 3.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Mefâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenmiş 1 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 3.tef'ilenin 4..hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâ'ilün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Yine aynı vezin kalıbındaki eserlerde veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 2.tef'ilenin 3.hecesinin, 3.tef'ilenin 2.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâfâ''ilün Fe'ilün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4. Hecesinin, 2.tef'ilesinin 3.ve 4.hecesinin, 3.tef'ilenin 3.ve 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtüntün Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenmiş 1 eser, veznin 1.tef'ilesinin 2.ve 4.hecesinin, 2.tef'ilesinin 3.hecesinin, 3.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Mefâ'fâ'ilünlün Fe'ilâlâtün Mefâ'ilünlün Fe'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir.*"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün"* vezin kalıbında bestelenmiş eserlerde veznin 1.tef'ilenin 2.hecesinin,

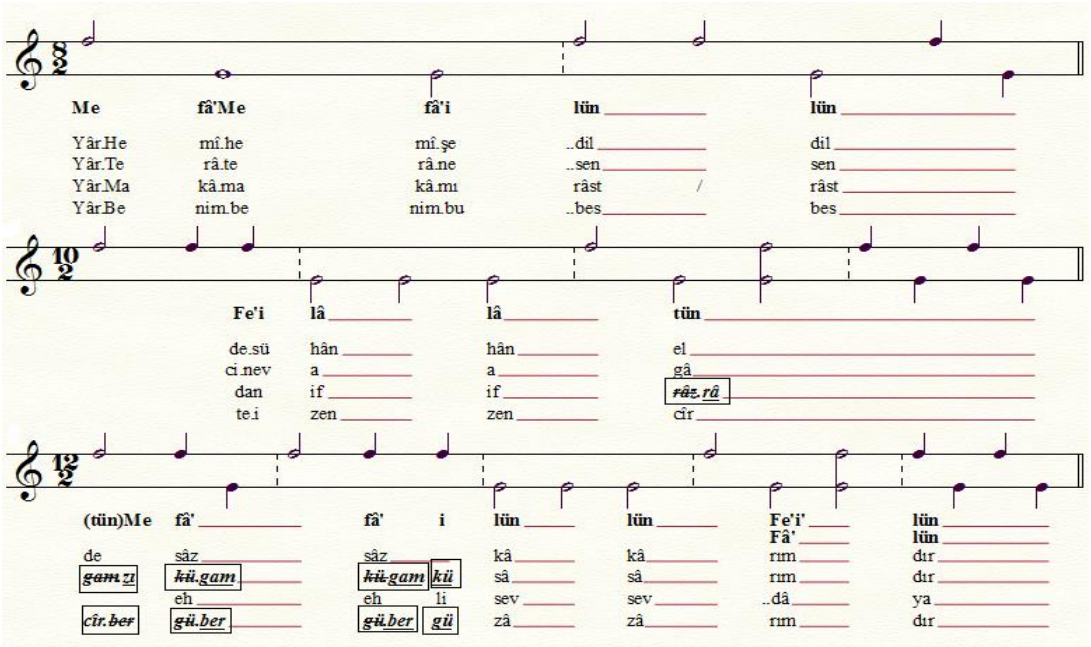
2.tef'ilenin 3.hecesinin, 3.tefîlenin 3.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'iilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenmiş 1 eser, veznin 4.tef'ilesinin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"* vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser, veznin 1.tef'ilenin ilk hecesinin, 2.tef'ilenin 3.hecesinin ve 4.tef'ilenin ilk hecesinin tekrarlı kullanıldığı*"Fâ'Fâ'ilâtün Fâ'ilâlâtün Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'ilün"*vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir.*"Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*" vezin kalıbında bestelenmiş son eserde veznin 2.tef'ilesinin 2.hecesinin ve 3.tef'ilesinin 4.hecesinin tekrarlı kullanıldığı *"Fe'ilâtün Fe'ilâlâtün Fe'ilâtüntün Fe'ilün*" vezin uygulamasıyla bestelenen 1 eser tespit edilmiştir. Dolayısıyla Zencîr ve Eksik Zencîr eserlerde 18 farklı vezin uygulaması bulunmaktadır.

İncelemede öncelikle zeminhânede yer alan bu vezin uygulamasının, meyanhânede ve güfte tekrarları kısmında olup olmadığı incelenmiş ve zeminhâne kısmı ile meyanhâne ve güfte tekrarları kısmında farklılıklar zeminhâne göz önünde bulundurularak her bölüm, aynı vezin uygulamasını izleyecek şekilde uyarlanmıştır. Bununla beraber kelime ve anlam bütünlüğünü bozan terkipler, lafızlar ve heceler tespit edilmiş ve düzen gereği kaldırılmıştır.

İnceleme sonucunda 19 eserin notaya alımında zeminhâne ve meyânhânenin aynı düzende olduğu, güfte tekrarları yapılırken mana vurgusuna dikkati çekerek kelime bütünlüğünün korunduğu gözlemlenmiştir. 77 eserin zeminhâne ve meyanhânesi nota üzerine yazılırken, hece dağılımlarının vezin uygulamalarına göre simetrik yerleştirilmediği, 38 eserin güfte tekrarlarının aynı düzende olmadığı görülmüştür. Aynı düzende yazılmayan güftelerin, notaya alan kişilerin dikkatinden kaçmış olduğu, gerek kelime ve terkiplerin doğru yazılamaması, gerekse medd sanatı yapılan kelimelerde 1,5 hece değerinin ihmal edilmesi ve dolayısıyla vezin kalıbının doğru aktarılamaması, notaya alımlarda edebî bilgi eksikliği sonucunu ortaya koymuştur. Söz gelimi güftelerdeki meddli kelime ya da hecelerin nota üzerine yerleştirilirken 1,5 hece değerinin göz ardı edilmesi, bir mısranın hece dağılımının farklı ya da yanlış olmasına sebep olmuştur. Dellâlzâde'nin Revnaknümâ bestesi bunun bariz örneklerindendir.

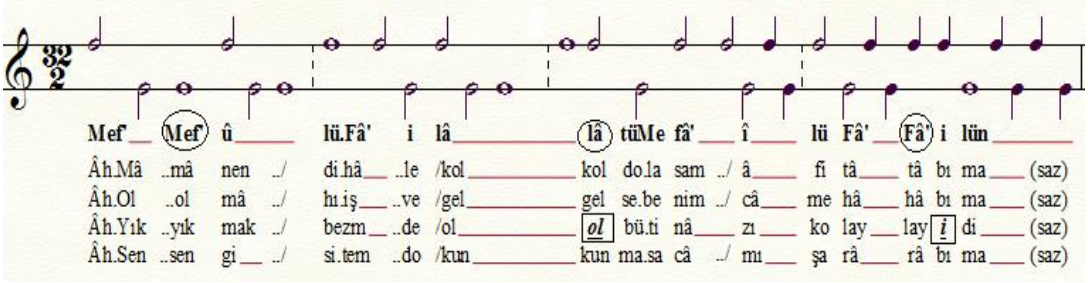

Yukarıda örneği verilen Zencîr usûlünde bestelenen eserde; *"endûh"* kelimesi yerine nota üzerine *"endûh u"* yazılmış ve mısradaki anlam değişime uğramıştır. Dolayısıyla eserin belkide daha kolay okunabilmesi adına eklenen *"u"* hecesinin 0,5 hece değerinde kullanıldığı görülmekedir. Fakat söz konusu hecenin eklenmesi mısranın anlamını bozacağı için 12/2 lik Çenber usûlünün başında görülen hece kaldırılmış ve *"dûh"* hecesi 2 dörtlük nota birimi kadar daha uzatılmıştır. Eserde *"dûh u ne melâl"* kelimeleri arasına yerleştirilen *"u"* harfinin görülmesiyle ilgili başka bir fikir ise, eğer bir kelime sessiz harfle bitiyor ve bir sonraki kelime yine sessiz harfle başlıyor ise dilin, damak, dudak, çene vb. hareketlerle istemsiz olarak araya sesli harf alma ihtiyacından kaynaklanmış olmasıdır. Nitekim birçok icracı söz gelimi *"âh benim cânım cânânım"* gibi kelimeleri ezgiyle birlikte seslendirdikleri vakit kelime aralarına *"ı,i"* harfleri alarak *"âh(ı) benim(i) cânım(ı) cânânım"* şeklinde seslendirmektedir. Dolayısıyla Dârü'l-Elhân Külliyâtı'ndaki eserlerin bir kısmının yukarıda bahsedilen okuyuş üzere hafızada kaldığı, böylece terkipsiz kelimelerin terkipliymiş gibi okunmasına ve nota üzerine okunduğu şekilde yazılmasına doğru giden bir süreç söz konusudur. Aşağıda bu durum açıkça görülmektedir.

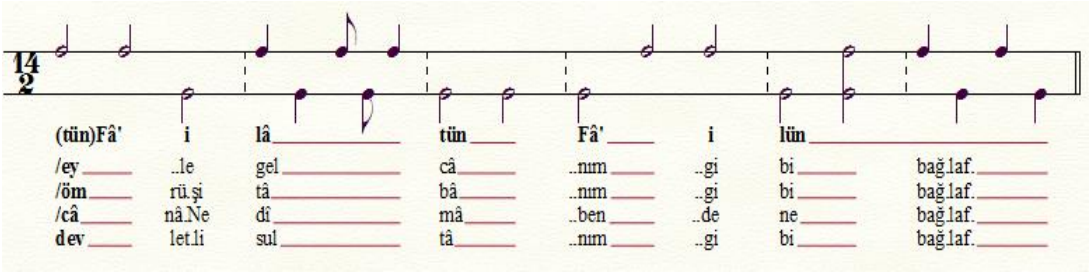
Bir başka örnek olarak Sazkâr terkibinde ve Zencîr usûlündeki beste için verilebilir. Yukarıda da görüleceği gibi güftede veznin 2.ve 3 tef'ilesine denk gelen *"ağâz gam"* kelimeleri yerine *"ağâzı gam*" kelimelerinin nota üzerine yerleştirilmesi anlam bakımından daha uygun gözükmemektedir. Bir diğer düzeltme, medd sanatı yapılan *"zencîr"* kelimesindeki 1,5 hece değerinin göz ardı edilmiş olması ile ilgilidir. Her iki kelimenin yukarıda bahsedilen iki durumda da yanlış yazılması sonucunda, söz konusu kelimelerden sonra gelen hecelerin dağılımı değişmiştir. Güftenin manasının anlaşılması ve hece değerlerinin rakam verileri açısından doğru yerleştirilmesi, kelimelerin etimolojik olarak doğru algılanmasını ve her mısra görülen dağılımın aynı düzende olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden eserdeki yanlış yazılan kelime düzeltilmiş, medd kullanımı ile ortaya çıkan hece dağılımı, simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiştir.

Başka bir örnek olarak Ağır Hafif usûlündeki beste için verilebilir;

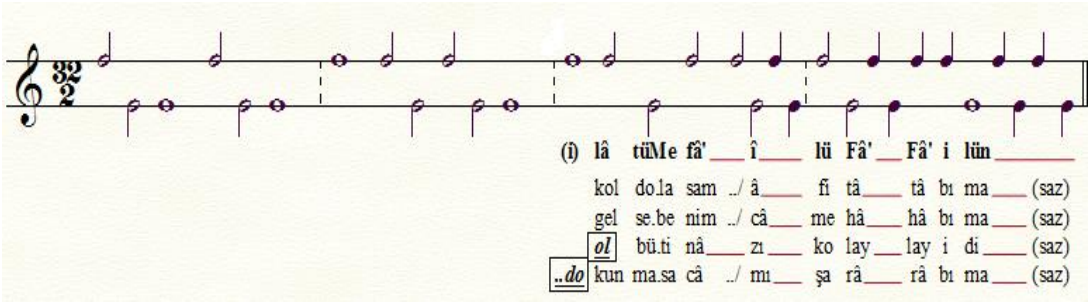

Örnekte 3.mısrada veznin 3.ve 4.tef'ilesindeki *"ol"* ve *"i"* hecelerinin zeminhâneye göre aynı düzende olmadığı görülmektedir. Bu yüzden 3. mısrada yer alan söz konusu heceler simetrik yapıya göre yeniden düzenlenmiştir.

Mevcut notaların belli başlı vezin uygulamalarını takip ettiği ve bu eserlerin birbirinden etkilenerek yazılmış olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında güfte tekrarlarındaki vezin uygulamaları, zeminhâne ile aynı düzende olabileceği gibi farklı düzenlerde de yazıldığı ortaya çıkmıştır. Bunun temel nedenlerinden biri, notaya alımların eksik yapılmış ya da dikkatten kaçmış olduğudur. İkinci bir neden ise güfte tekrarlarında eğer şiirin anlamını bozacak kelime bölünmeleri veya duygu vurguları var ise simetrik yapının aranmamış olması sonucundandır. Dolayısıyla simetrik düzende olan, fakat kelime bölünmelerinin olduğu güfte tekrarlarında mana bütünlüğünü bozan kelimeler, anlamlı hale getirilerek yeniden düzenlenmiştir. Dellâlzâde'nin Sûzinâk bestesinde güfte tekrarlarının kelime bölünmelerine izin vermeden anlamlı bir şekilde yazıldığı, fakat simetrik yapının değiştiği görülmektedir.

Yukarıda, güftenin ilk mısrasındaki hecenin, veznin *"tün"* hecesiyle ve diğer mısraların *"Fâ'"* hecesiyle başladığı görülmektedir. Bu yüzden eserin söz konusu kısmında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Yukarıdaki örnekte Müstear Ağır Hafif bestenin güfte tekrarları yer almaktadır. Bu kısımda 1.ve 2.mısralarda kelimeler anlamlı bir şekilde yer alırken, 4. mısrada böyle bir durum yoktur. Dolayısıyla 4.mısraya *"do"* hecesi eklenerek *"dokunmasa"* şekline getirilmiştir. 3.mısraya ise *"ol"* hecesi eklenerek ilk 2 mısrayla aynı düzen olması sağlanmıştır.

İncelemede, bestekârların aynı usûlde besteledikleri eserlerini hem aynı vezin uygulamasıyla hem de kendi döneminde yaşayan diğer bestekârlarla aynı şekilde kullandıkları tespit edilmiştir.

Bunların dışında bazı usûllerdeki bestelerin ezgi kalışlarını, veznin aynı tef'ilelerinde yaptığı, bazı usûllerde ise veznin belirli tef'ilelerinde yaptığı ortaya çıkmaktadır. Söz gelimi Ağır Çenber usûlünde *"Fâ'ilâtün /Fâ' / Fâ' / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ' / Fâ' / Fâ'ilâtün*" şeklindeki tef'ilelerde ezgi kalışları bulunmaktadır. Dolayısıyla her bir tef'ile bir devreye denk gelmektedir. Zencîr usûlünde ise *"Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün"* veznindeki eserlerin ezgi kalışlarının ilk tef'ilede yapıldığı ve diğer tef'ilelerdeki ezgi kalışlarının değiştiği tespit edilmiştir. Bir diğer ayrıntı ise bestekârların zeminhâne ve meyanhânedeki ezgi kalışlarını aynı nota birimlerinde yaptığı dikkati çekmektedir. Fakat her eserde böyle bir durum söz konusu değildir. Burada bestekârın kendi yorumunun dahil edilmesi söz konusudur.

Çalışmada kullanılan *"Oter"* yöntemiyle biçim açısından incelenen eserlerde biçimin çeşitliliğinin ortaya çıkmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Böylece güftenin her bir mısrasının ezgi yapı ya da yapılarının beste biçimlerinin çeşitliliğinin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada XV. yy'da bestelenmiş 1 eser, XVII. yy'dan XVIII. yy'lın ilk yarısına kadar 13 eser, XVIII. yy'lın ikinci yarısından XIX. yy'lın ortalarına kadar 66 eser, XIX. yy'lın ikinci yarısından sonraki döneme ait 16 eser tespit edilmiştir. İlaveten 1 eserin bestekârı meçhul olduğundan, eserin bestelendiği asır bilinmemektedir. Bu doğrultuda Dârü'l Elhân Külliyâtı'ndaki notaya alınan besteler, en çok söz konusu XVIII. yy ve XIX. yy'larda bestelenmiş eserlerden oluşmaktadır.

Beste formunun yüzyıllar arasındaki çeşitliliği incelendiğinde XV. yy'da 1 tane, XVII. yy'dan XVIII. yy'ın ilk yarısına kadar 7 tane, XVIII. yy'ın ikinci yarısından XIX. yy'ın ilk yarısına kadar olan dönemde 21 tane, XIX. yy'lın ilk yarısından sonraki dönemde 11 tane olmak üzere toplamda 30 farklı beste formu biçimine ulaşılmıştır. Eser sayılarının verileri dikkate alındığında XVIII.-XIX. yy'lardaki eser sayısının ve form çeşitliliğinin fazlalığı, bestekârların oldukça üretken olduğu söz konusu dönemlerde, eserlerini besteleme hususunda yeni arayış eğilimleri içerisinde olduklarının göstergesidir. XVII. yy.'da bestelerin bir kısmı terennümsüz kullanılmış olup, her mısradan sonra güfte tekrarları bulunmaktadır. Bir kısmı ise terennümlü kullanılmış ve terennümden sonra güfte tekrarları yapılmıştır. XVIII.-XIX. yy'larda ise en fazla tercih edilen beste formu yapısından bir tanesi, eserlerin terennümsüz fakat güfte tekrarlarıyla birlikte kullanıldığı şekildir. Bir diğer biçimde, eserlerin terennümleriyle birlikte kullanıldığı gibi, terennümden sonra gelen güfte tekrarları bulunmaktadır. Güfte tekrarları bazen kendi mısrasının ezgileriyle bazen de başka mısraların ezgilerine bezemektedir. 1.ve 3.mısradan sonra gelen terennüm ezgilerinin bazılarında aynı ezgi yapıları kullanıldığı gibi bazılarında tamamen farklı ezgi yapılar da kullanılmıştır. Fakat bazı eserlerde zeminhaneden sonra gelen terennüm ezgilerinin bir kısmının, meyanhaneden sonra gelen terennüm ezgilerin bir kısmıyla aynı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla güftenin, ezgi ve usûl unsurları ile formu çokça çeşitlendirdiği görülmüştür. XIX. yy'lın ortalarında ise beste biçimlerinden en fazla tercih edileni, her mısradan sonra aynı ezgiye sahip terennümün bulunduğu şekildir.

Beste biçimleriyle ilgili olarak XV. yy'dan XIX. yy'a kadar en fazla tercih edilen şekil aşağıdaki gibidir:

1.A + ($1A^1a$ +$1.A^2$ + $1.A^2c$)

2.A + ($2A^1a$ +$2.A^2b$ + $2.A^2c$)

3.B + ($3.B^1a$ +$3.B^2b$ + $3.B^2c$)

4.A + ($4.A^1a$ +$4.A^2b$ + $4.A^2c$)

Şekilde güfte tekrarları yer almakla beraber terennüm bulunmamaktadır.

XIX. yy'ın ikinci yarısından sonraki dönemde beste formu çeşitliliğinin XVII. yy'ın sonu ile XIX. yy'ın ilk yarısına kadar olan döneme nazaran daha az oluşu 2 şekilde değerlendendirilmektedir. Bunlardan ilki XVIII. yy'ın sonları ve XIX. yy'lın başlarında bestekârların diğer asırlara göre oldukça faal olduklarıdır. İkinci bir fikir olarak bestekârların Türk müziğinin diğer saz ya da sözlü formlarına rağbet etmiş olmasıdır. Son olarak XIX. yy'ın yarısından itibaren beste formundaki çeşitliliğin bestekârlar tarafından daha sade ve anlaşılır olarak yapma eğilimleri söz konusu çeşitliliğin azalmasında etkili olduğu fikridir. Zira bestekârların beste formunu genelde temel özellikleriyle alıp, artık alışılagelmiş bir uygulama olarak mısralardan sonra terennümü kulllandıkları tespit edilmiştir. Bunun yanısıra bestekârarın kişisel yorumlarını dahil ettikleri ve özgürce işledikleri nakış bestelere daha fazla yönelmesi de kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda XIX. yy'ın yarısından itibaren görülen beste biçimlerinden en fazla kullanılanı aşağıdaki gibidir:

1.A + T1.B

2.A + T1.B

3.C + T1.B

4.A + T1.B

şekilde her mısradan sonra değişmeyen bir terennüm bulunmaktadır.

Beste formundaki çeşitliliğinin önemli nedenlerden bir diğeri de güftenin vezin/aruz kalıbıdır. Vezin/aruz kalıbı içerisindeki uygulamalar, güfte tekrarlarının simetrik ya da simetrik olmayan fakat anlamlı tekrarların yapılmasında bir eserin biçiminin anlaşılması bakımından önemlilik arz etmektedir. Dolayısıyla vezin/aruz kalıpları ve uygulamaları, bestekârları benzer ya da farklı biçimlerde eser bestelemeye teşvik ettiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir diğer husus ise eserlerde kullanılan usûllerin küçük ya da büyük zamanlarla ölçülmüş olmasıyla ilgilidir. Mesela, Merâgî'nin Ağır Düyek usûlünde bestelediği eserde biçim, tekrarların varlığıyla çeşitlenmiştir. Oysaki büyük usûllerde güfte tekrarları benzer ya da farklı ezgilerle tekrar ettirilerek, terennümün sözleri ya da ezgileri uzatılarak tamamlanmaktadır. Böylece usûl, vezin, ezgi ve bestekârların kişisel anlayışları dahilinde söz konusu çeşitlilik oluşmaktadır.

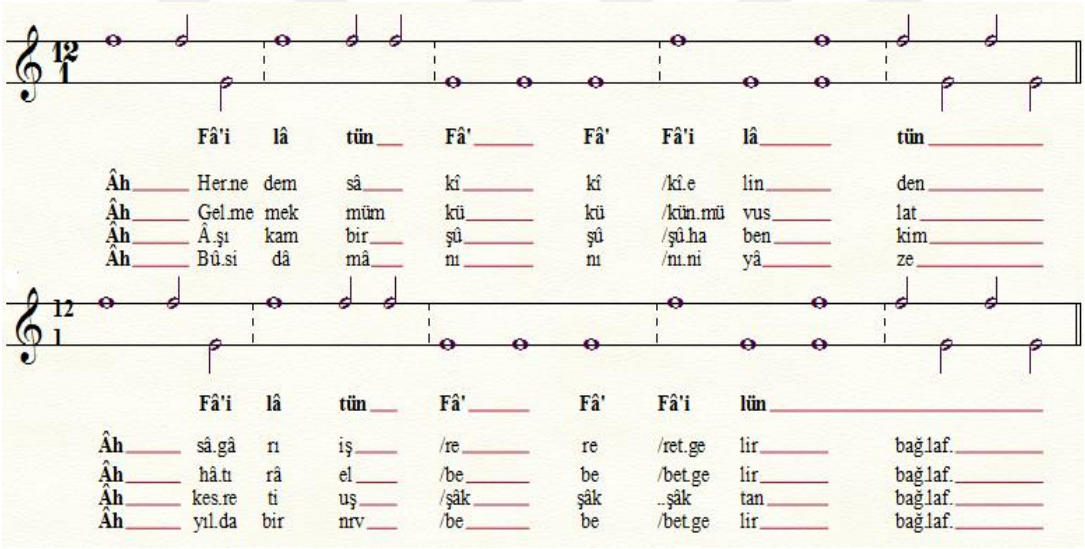
Beste formunun çeşitliliğinde terennümlerin usûl ve ezgi kullanımlarıyla beraber azımsanmayacak kadar etkisi olduğu görülmüştür. Her mısrada değişmeyen bir terennümün olması, 3.mısradan sonra değişen bir terennümün olması ya da 3.mısradaki terennümün ezgi olarak çok benzemesi fakat bir yönüyle ayrılması, terennümün bir kısmının farklı bir usûlle bestelenmesi, terennüm ezgilerinin 2 farklı ezgiyle bestelenmesi ve meyanhâneden sonra gelen terennümün yarısının söz konusu 2 farklı ezgiden biriyle bestelenmesi çeşitliliğin artışında önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda bulunan besteler üzerinde yaptığımız incelemeler sonucunda bağlantı lafızlarının farklı şekillerde ve farklı görevlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu lafızlardan en fazla karşımıza çıkan *"âh"* lafzıdır. Söz konusu *"âh"* lafzı ve diğer lafızlarların kullanım yerleri ile ilgili bilgileri birkaç maddede sıralamak, bunların hangi gerekçelerle kullanıldığını anlamayı sağlayacaktır:

1. Bestede, usûlün ilk darbının başında ve güfteden önce gelen *"ah, yâr"* gibi lafızların esere hazırlık anlamında kullanıldığı görülmüştür. Burada genellikle büyük usûllerin ilk darplarının kuvvetli zamana tekabül etmesi, bestekârın da güfteden ziyade bir lafız ile başlaması, lafız ve darbın aynı kuvvetle birlikte kullanılmasını kolaylaştırmıştır. Bu kullanım tarihsel süreç içerisinde geleneğin bir parçası haline gelmiştir. Elbette

lafızlarla başlamayan eserlerde mevcuttur. Burada bestekârların kişisel yorumları dahil olmaktadır.

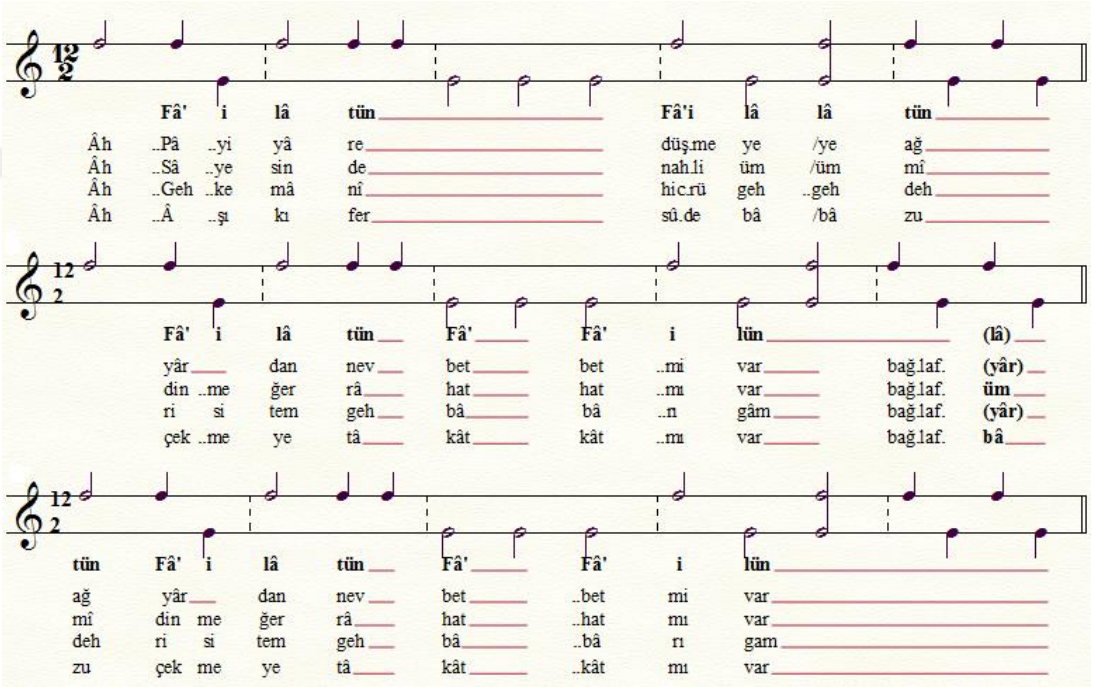
2. Hem güftenin başında hem de ortasında yer alan *"âh"* lafzı, bir kalıbın ya da düzenin parçası olarak görülmüştür. Ağır Çenber eserler üzerinde yapılan çalışma bunun ispatı niteliğindedir. *"Âh Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilâtün / Âh Fâ'ilâtün Fâ'Fâ'Fâ'ilün"* vb. şekillerde, güfte arasına yerleştirilen kullanımlara çokça tesadüf edilmiştir. Burada usûlün ilk başında yer alan lafız, usûlün ikinci tekrarının başında da yer alarak usûl başlangıçlarını belirtmek için bulunuyor gözükmektedir. Bir diğer tespit ise veznin başında ve ortasında bulunan lafzın, kalıplaşmış bir vezin uygulaması olduğu yönündedir.

Yukarıdaki şekilde Pesendîde bestede, Ağır Çenber usûlün başında ve usûlün 2.tekrarında *"âh"* lafzı görülmektedir. Ağır Çenber'ler incelendiğinde *"âh"* lafzı kullanımının muhakkak suretle usûlün başında kullanıldığı, usûlün 2.tekrarında ise her zaman kullanılmadığı ortaya çıkmaktadır. Eğer usûlün 2.tekrarında kelime bölünmeleri var ise söz konusu lafızlar yerine 1.Ağır Çenber usûlünün sonunda yer alan hece tekrar etmekte, ya da 2. Ağır Çenber usûlünün başında yer alan hece tekrar etmektedir. Dolayısıyla bu eserde kelime bölünmeleri yer almadığından usûlün ikinci tekrarındaki lafız kullanımı ile usûl döngüsünün yinelendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca mevcut nüshalar incelendiğinde veznin 2.ve 4.tef'ilelerindeki bazı hecelerin tekrar

ettiği, *"âh"* lafzının, 1.usûlün ve 2.usûlün başına eklendiği ve bu kullanımın gelenek haline dönüşen bir vezin uygulaması olduğu düşünülmektedir.
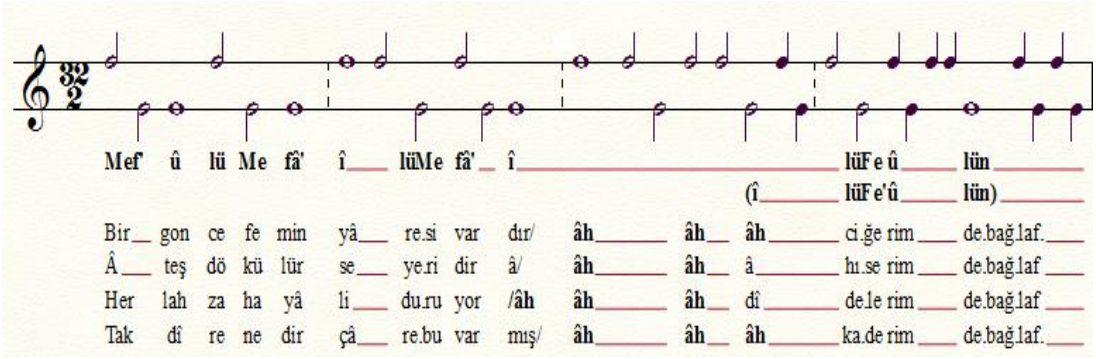
3. Eserlerin genellikle güfte tekrarı kısmında yer alan *"âh, of, yâr, ey"* vb. lafızlar, kelime bölünmelerini engellemek maksadıyla bulunmaktadır. Böylece tekrar eden güfte, heceler bölünmeden anlamlı hale gelmektedir. Buna en güzel örnek Itrî'nin Pencgâh Çenber bestesidir.

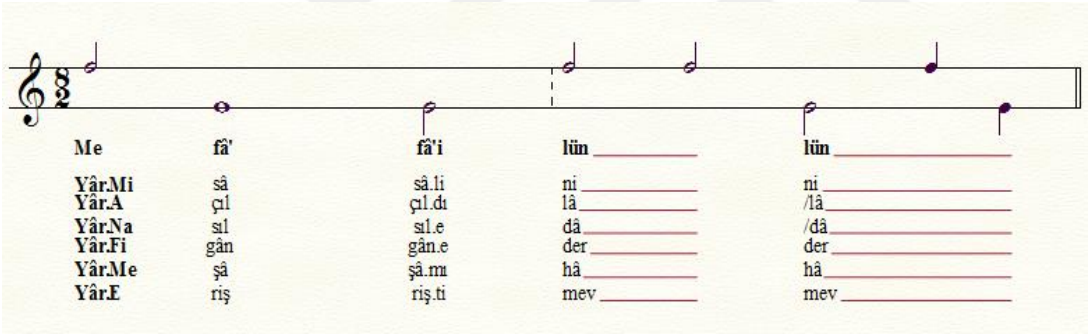
Ağır Çenber usûlün 2.tekrarının son iki darbından başlayan güfte tekrarında, 2.mısranın *"üm"* hecesiyle, 4.mısranın *"ba"* hecesiyle başladığı, fakat 1.ve 3.mısranın *"yâr"* lafzıyla başladığı ve dolayısıyla lafızlardan sonra gelen hecelerin bölünmesine izin verilmediği tespit edilmiştir. Bu yüzden söz konusu kısımda bir düzenleme yapılmamıştır.

4. *"Âh"* lafzı bazen kelimelerin önünde tekrarlı ya da tekrarsız bir şekilde, bazen de kelimelerin sonunda tekrarsız bir şekilde kullanılmıştır. Eserler incelendikçe bu kullanımın farklı bir görevi olduğu ortaya çıkmıştır. Dede Efendi'nin Ağır Hafif usûlündeki, Bayâtî terkîbiyle bestelediği eser bunun bariz örneklerindendir. Eserde bestekârların kişisel yorumu dahilinde görülen lafızlar, kelimenin anlamına güç

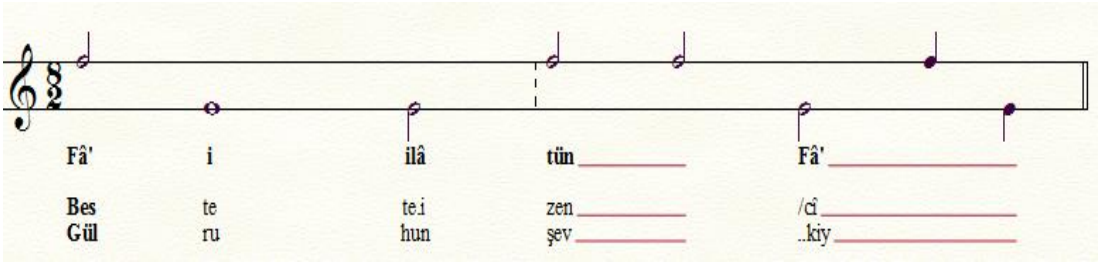
katmak, yaşanan hissiyatın daha çok ön plana çıkarılması gibi bir misyonu üstlenmektedir:

5. Zencîr eserlerdeki güftenin açık heceye denk gelmesi halinde *"yâr"* lafzı kullanımı görülmüş böylece usûlün ilk darbının kuvvetli zaman denk gelmesi ve *"yâr"* lafzının aynı kuvvet değerinde okunması sağlanmış gözükmektedir:

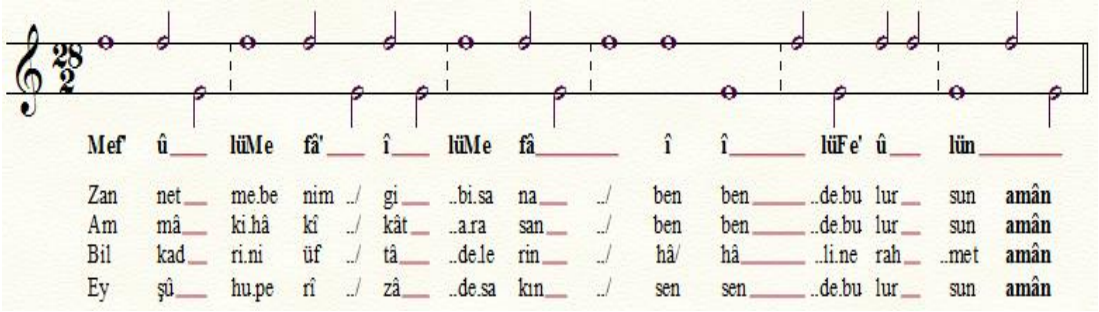

Aşağıdaki örnekte ise Zencîr usûlündeki iki bestenin kapalı heceyle başladığı ve *"yâr"* lafzının kullanılmadığı görülmektedir:

6. Diğer bağlantı lafızları ile ilgili olarak *"Of, yâr, amân, cânım, ömrüm, vây"* vb. lafızların güftede bir mısranın sonunda usûlü tamamlamak için kullanıldığı tespit edilmiştir. Bazı durumlarda ise hem usûlün tamamlanması hem de güfte tekrarlarına

geçiş yapılırken *"ömrüm cânım vây"* gibi birden fazla lafızın kullanıldığı görülmektedir. Yani burada söz konusu lafızlar, güfte tekrarı ile bağlantılı bir şekilde kullanılmaktadır.

Yukarıdaki örnekte bestekârı bilinmeyen, Remel usûlünde ve Rehâvi makamında bestelenen eser yer almaktadır. Örneğe göre her mısranın sonunda yer alan *"amân"* lafzı, usûlün tamamlanması görevini üstlenmektedir.

Çalışma sadece Dârü'l-Elhân Külliyâtı'nda bulunan mevcut eserlerle sınırlandırıldığı için XV. yy, XVII. yy, XVIII. yy. ve XIX. yy'lardaki beste formu şekillerinden bahsedilmiştir. Beste formunun güfteye, usûle, ezgiye, vezne ve bestekârın kişisel yorumuna göre farklı şekilleri ortaya çıkabileceği gibi tarihsel süreç içerisindeki kullanımları da bu çeşitliliği artırmada etkili olacaktır. Bu yüzden beste formunun daha iyi anlaşılması ve bütün kullanımlarının görülebilmesi için XV. yy'dan itibaren elimize ulaşan bütün eserlerin incelenmesi yerinde olacaktır. Ayrıca Hâvi usûlündeki bestenin ezgi yapısı ile ilgili muhtemel bir bozulma olduğu düşünülmektedir. Bu bestenin ezgi, makam/terkib yönünden incelenmesi, eserin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Akdoğu, Onur (1996). *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi

Bardakçı, Murat (1975). İsmail Dede. *Töre – Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*. 52, 29-31

Bardakçı, Murat (1986). *Maragalı Abdülkadir*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

Behar, Cem (2010). *Şeyhülislâm'ın Müziği.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Behar, Cem. (1998). *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*. İstanbul: YKY Yayınları.

Cançelik, A. (2013). Divan Şiiri-Osmanlı Klasik Musikisi İlişkisi ve 18. Yüzyıl Divan Şiirinden Örnekler. *Türkiyat Mecmuası*, (23), 19-36.

Cevher, M. Hakan (1995). *Ali Ufkî Bey ve Hâzâ Mecmû'a-i Sâz ü Söz.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çeltik, Halil (2006). Gazel Merkezli Klasik Nazım Şekillerinin Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*. 34(169), https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422353

Çetinkaya, Yalçın (1995). *İhvân-ı Safâ'da Müzik Düşünc*esi. İstanbul: İnsan Yayınları

Çevik, Ayşe Emsal Aksın (2011). *Sultan III. Selîm'in Beste Formundaki Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi yönünden incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

Çıpan, Mustafa (2003). *Fasih Divanı İnceleme-Tenkidli Metin*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Çiftçi, Kibele Kıvılcım (2014). *Türk Mûsikî Makâm Eğitiminde Kullanılabilirliği Bakımından Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin Beste Formundaki Eserlerinin Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Demir Hiclal (2008). *Lâzikî-zâde Feyzullah Nâfiz Divanı (İnceleme-Metin-Özel Adlar Dizini)*. (Basılmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Devellioğlu, Ferit (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûga*t. Ankara: Aydın Kitabevi

Dikmen, Doğan (2010). *Dârü'l-Elhan Külliyâtı*. İstanbul: İstanbul 2010 Arupa Kültür Başkenti Ajansı.

Dilçin, Cem (2019). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Doğan, D.Mehmet (2013). *Büyük Türkçe Sözlük.* Ankara: Yazar Yayınları.

Ezgi, S., Yekta, R. ve Diğerleri (1995). *Dârü'l-Elhan Külliyatı*, Türk Musikîsinin Klasikleri. İstanbul: İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı / İstanbul Sema Vakfı

Ezgi, Suphi (1935). *Nazari Ameli Türk Mûsikîsi*. Cilt III, İstanbul: Bankalar Basımevi.

Ezgi, Suphi (1993). *Nazari Ameli Türk Mûsikîsi*. Cilt III, İstanbul: Bankalar Basımevi.

Gargun, Aslı (2011). *Dede Efendi, Zekâi Dede ve Dellâl-zâde'nin Beste Formunda, Zencîr Usûlündeki Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi yönünden incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (2020). Devlet Korosu Nota Arşivi. http://www.devletkorosu.com/index.php/nota-arsivi/nota-arsivi. (Erişim Tarihi: 20.10.2020).

Hânsârî, Ahmed-i Süheylî (1336). *Dîvân-ı Eşʿâr-ı Ḫâcû-yi Kirmânî.* Tahran 1336.

Hatipoğlu, Ahmet (1996). *Türk Mûsikîsi'nde Formlar.* Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Sanat Musikisi Bölümü Ders Notları, Konya.

Hatipoğlu, Emrah (2017). *Musiki Nazariyatı, Muallim Kâzım Uz,* https://books.google.com.tr/books?id=Nth7DwAAQBAJ&hl

İpekten, Haluk (2018). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları

İrden, Sühan (2012). *Hammamizâde Dede Efendi'nin Mevlevî Âyinlerindeki Makâm ve Form Anlayışının Türk Din Mûsikîsi'ne Etkileri.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İslam Ansiklopedisi (2021). *Dârülelhan.* https://islamansiklopedisi.org.tr/darulelhan (Erişim Tarihi: 22.09.2021)

Karaman, Sibel (2006). *Biçim ve Usûl Açısından Abdülkâdir Merâgi'nin Kârları.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kolukırık, Kubilay (2016). Osmanlı Devletinde İlk Resmi Konservatuvar Olan Darülelhân'da Derleme ve Yayım Faaliyetleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 35, 479-798

Oter, Serda Türkel (2018). Klasik Türk Mûsikîsi'nde Sözlü Eserlere Yönelik Olarak Yeni Bir Form Analizi Yöntemi Önerisi. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergi*, 10(39): 292-309.

Oter, Serda Türkel (2019). *Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler – Cilt 1*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Oter, Serda Türkel (2021). Kârların Form Düzeni Hakkında Bilinmeyenler ve Bozulmuş Kâr Yapılarında Restorasyon, Haluk Yücel ve Serda Türkel Oter (Ed.), *Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler – 6: Türler Biçimler, Eser Analizleri-1* içinde (s. 22-47). Konya: Eğitim Yayınevi

Özalp, M. Nazmi (1992). *Türk Mûsikîsi Beste Formları*. Ankara: TRT Genel Sekreterlik Basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları.

Özalp, M. Nazmi (2000). *Türk Mûsikîsi Tarihi - Cilt 1*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi.

Özkan (1994). *Türk Musikîsi Nazariyaı ve Usûlleri.* İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

Özpekel, Osman Nuri (2019). *Dârü'l Elhân Külliyâtı*: *263 Klasik Eser*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Öztuna Yılmaz (1990). *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi – Cilt 1*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Dizisi.

Öztuna Yılmaz (1990). *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi – Cilt 2*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Dizisi.

Paçacı, Gönül (1994). *Kâr-ı Nâtık Formu Üzerine Bir Çalışma ve Yeni Bir Kâr-ı Nâtık.* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Proje TSM (2020). Arazbar Bûselik Beste Notası. http://projetsm.com/uploads/attachment/8292_v1_1.gif (Erişim Tarihi: 20.09.2020).

Şenduran, M. & Oter Türkel, S. (2019). Abdülkâdir Merâgî'ye Atfedilen Kâr'ların Form Açısından Analizi ve Acem Kâr'ın Restorasyonu. *Akademik Sanat; Sanat ve Tasarım ve Bilim Dergisi*, (7):152-176

Şenocak, Esra (2012). *Tarihi Süreç İçinde Türk Müziği'nde Şarkı Formu.*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tanrıkorur, Cinuçen (2005). *Osmanlı Türk Mûsîkisi*. Ankara: Dergâh Yayınları

Tekin, Hakkı (1993). *Şeyhülislâm Esad Efendi ve Atrabü'l Âsâr Fi Tezkiret-i Urefâ'il-Edvâr Adlı Eseri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri

Tura, Yalçın (2001). *Kantemiroğlu, Kitâb'u ilm'i- Mûsikî 'ala Vechi'l-Hurûfat, Mûsikîyi Harflerle Tesbît ve İcrâ İlminin Kitabı, Cilt-I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
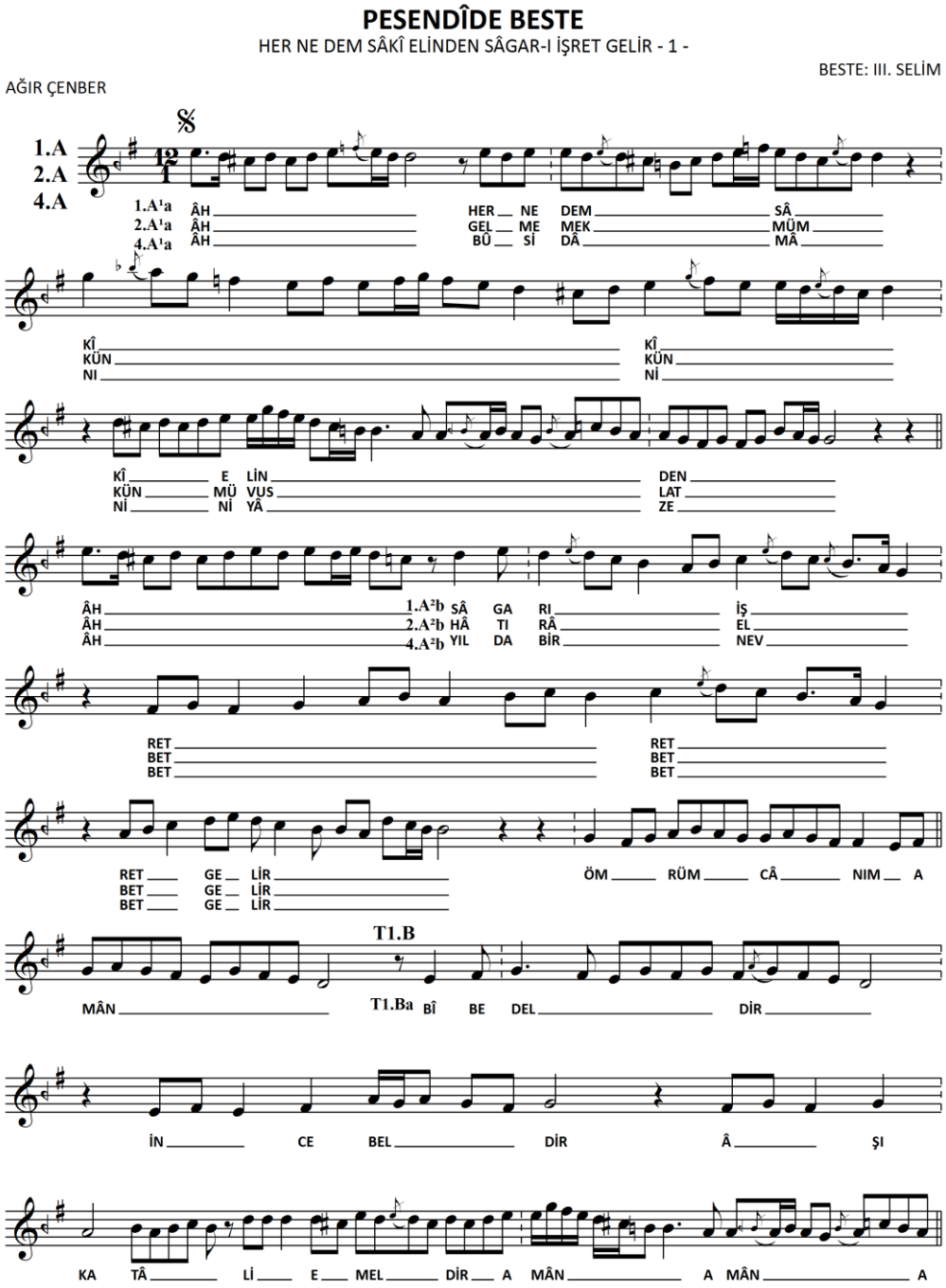
Yavaşça, Alaeddin (2002). *Türk Mûsikîsi'nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı

Yedi Nota (2020). **Nice bir ey şuh-i cihan aşk ile nalan olayım (Nota).** https://www.yedinota.com/beste/nice-bir-ey-suh-i-cihan-ask-ile-nalan-olayim-8406 (Erişim Tarihi: 25.09.2020).
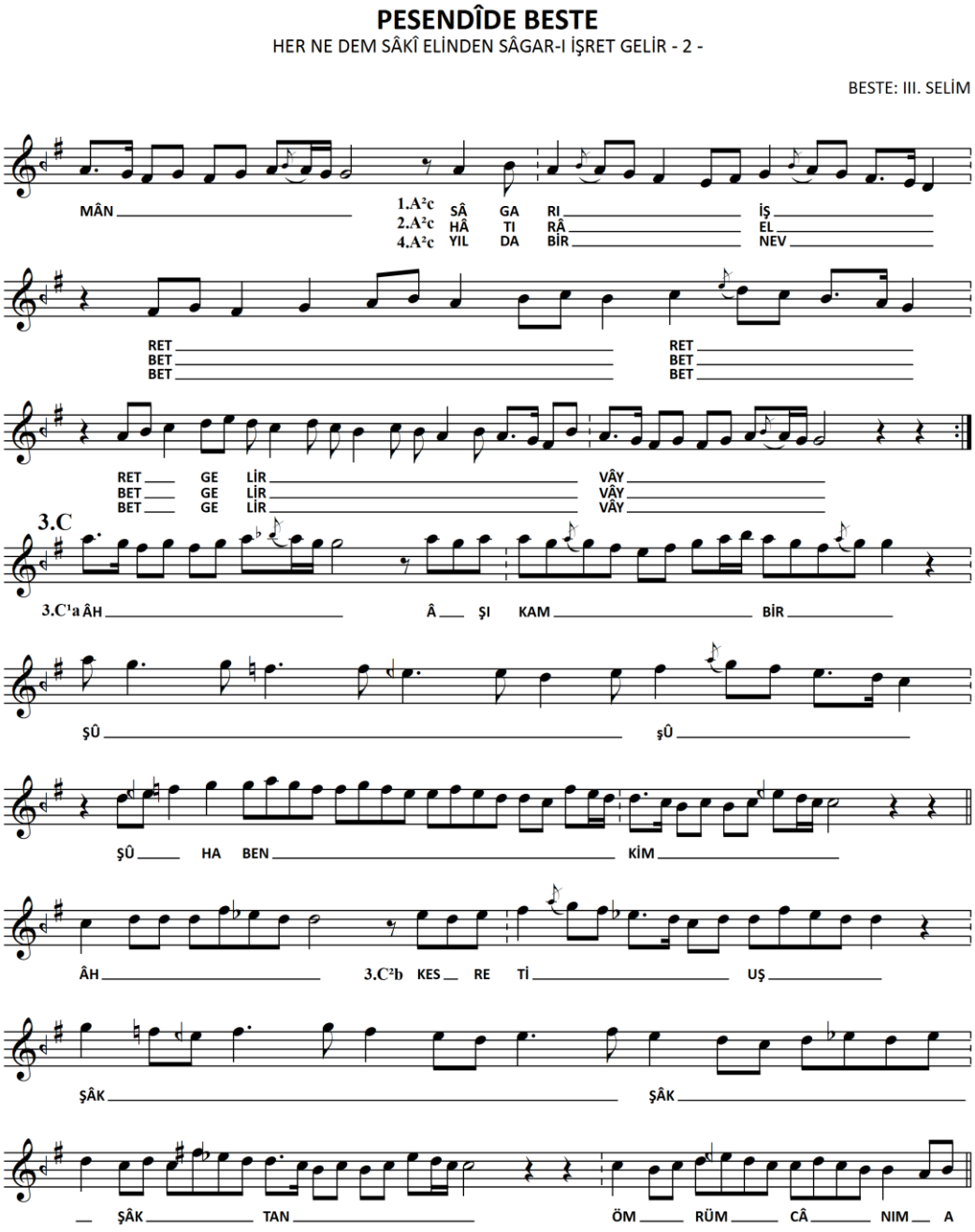
Yılmaz, Ahmet (1994). *Türk Mûsikîsi'nde Şarkı Formu (Doğuşu ve Gelişimi).* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

EKLER

EK 1.

PESENDÎDE BESTE
HER NE DEM SÂKÎ ELİNDEN SÂGAR-I İŞRET GELİR - 1 -
BESTE: III. SELİM
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹a ÂH HER NE DEM SÂ
2.A¹a ÂH GEL ME MEK MÜM
4.A¹a ÂH BÛ SÎ DÂ MÂ
KÎ KÜN Nİ
KÎ KÜN Nİ
KÎ E LİN DEN
KÜN MÜ VUS LAT
Nİ Nİ YÂ ZE
ÂH 1.A²b SÂ GA RI İŞ
ÂH 2.A²b HÂ TI RÂ EL
ÂH 4.A²b YIL DA BİR NEV
RET BET BET
RET BET BET
RET GE LİR BET GE LİR BET GE LİR
ÖM RÜM CÂ NIM A
T1.B
MÂN T1.Ba Bî BE DEL DİR
İN CE BEL DİR Â ŞI
KA TÂ Lİ E MEL DİR A MÂN A MÂN A

EK 1 (devam).
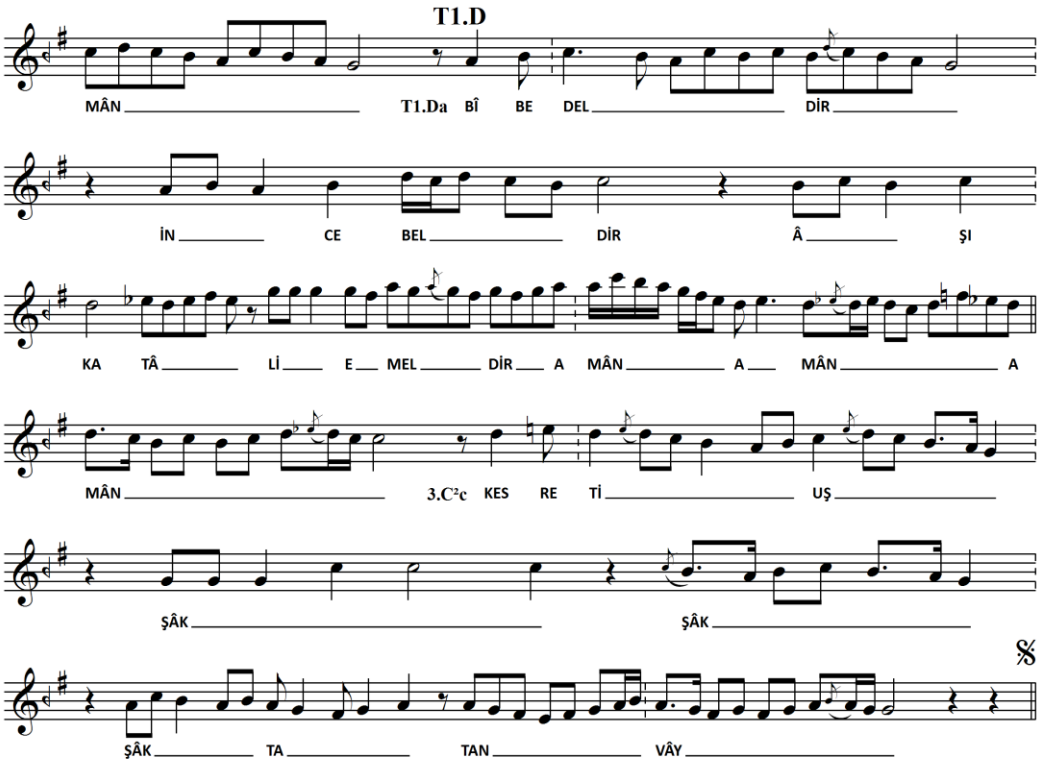

PESENDÎDE BESTE
HER NE DEM SÂKÎ ELİNDEN SÂGAR-I İŞRET GELİR - 2 -
BESTE: III. SELİM
MÂN
1.A²c SÂ GA RI İŞ
2.A²c HÂ TI RÂ EL
4.A²c YIL DA BİR NEV
RET BET BET
RET BET BET
RET GE LİR VÂY
BET GE LİR VÂY
BET GE LİR VÂY
3.C
3.C¹a ÂH
Â ŞI KAM BİR
ŞÛ
şÛ
ŞÛ HA BEN KİM
ÂH
3.C²b KES RE Tİ UŞ
ŞÂK
ŞÂK
ŞÂK TAN
ÖM RÜM CÂ NIM A

EK 1 (devam).

PESENDÎDE BESTE
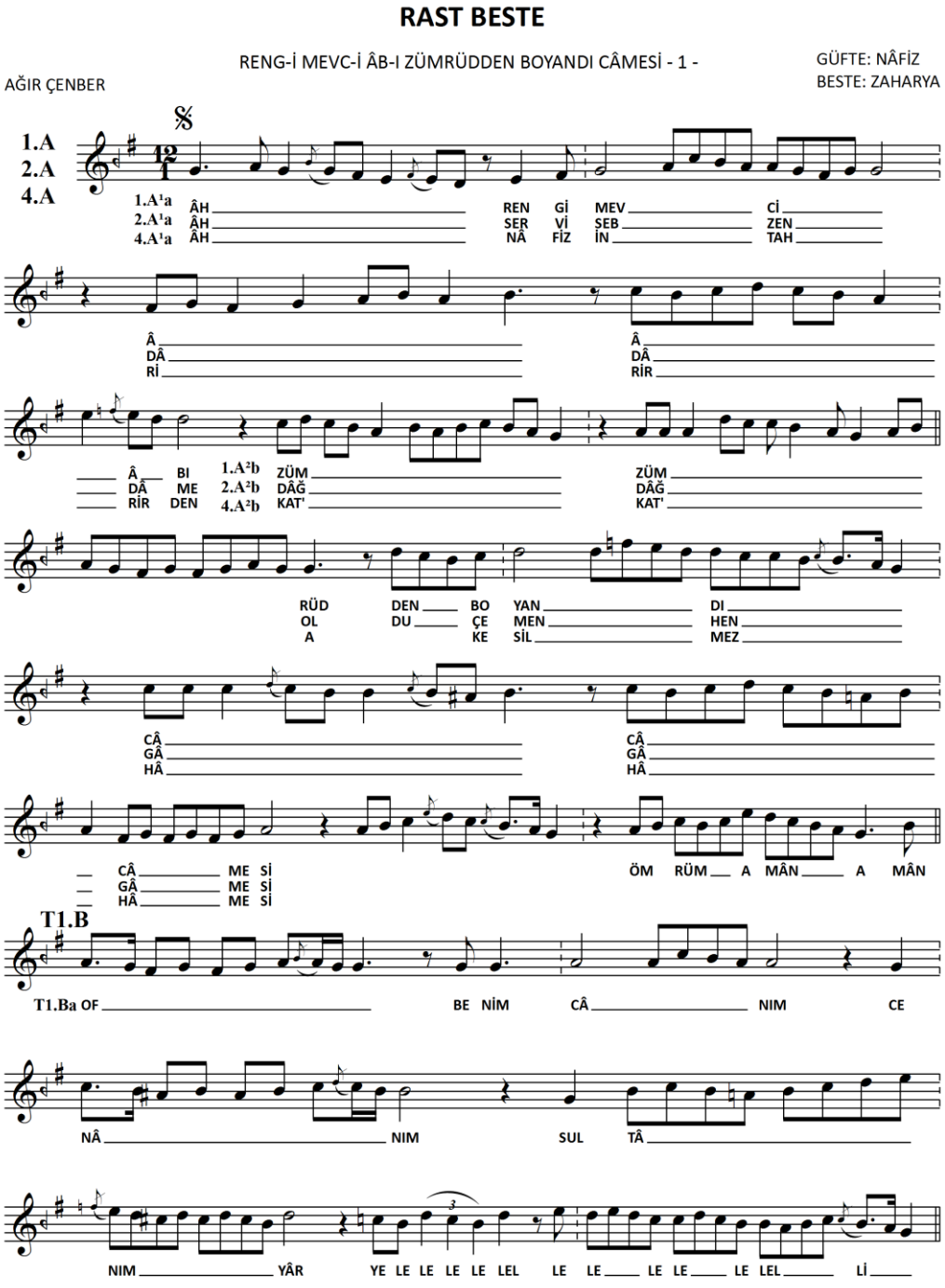
HER NE DEM SÂKÎ ELİNDEN SÂGAR-I İŞRET GELİR - 3 -

BESTE: III. SELİM
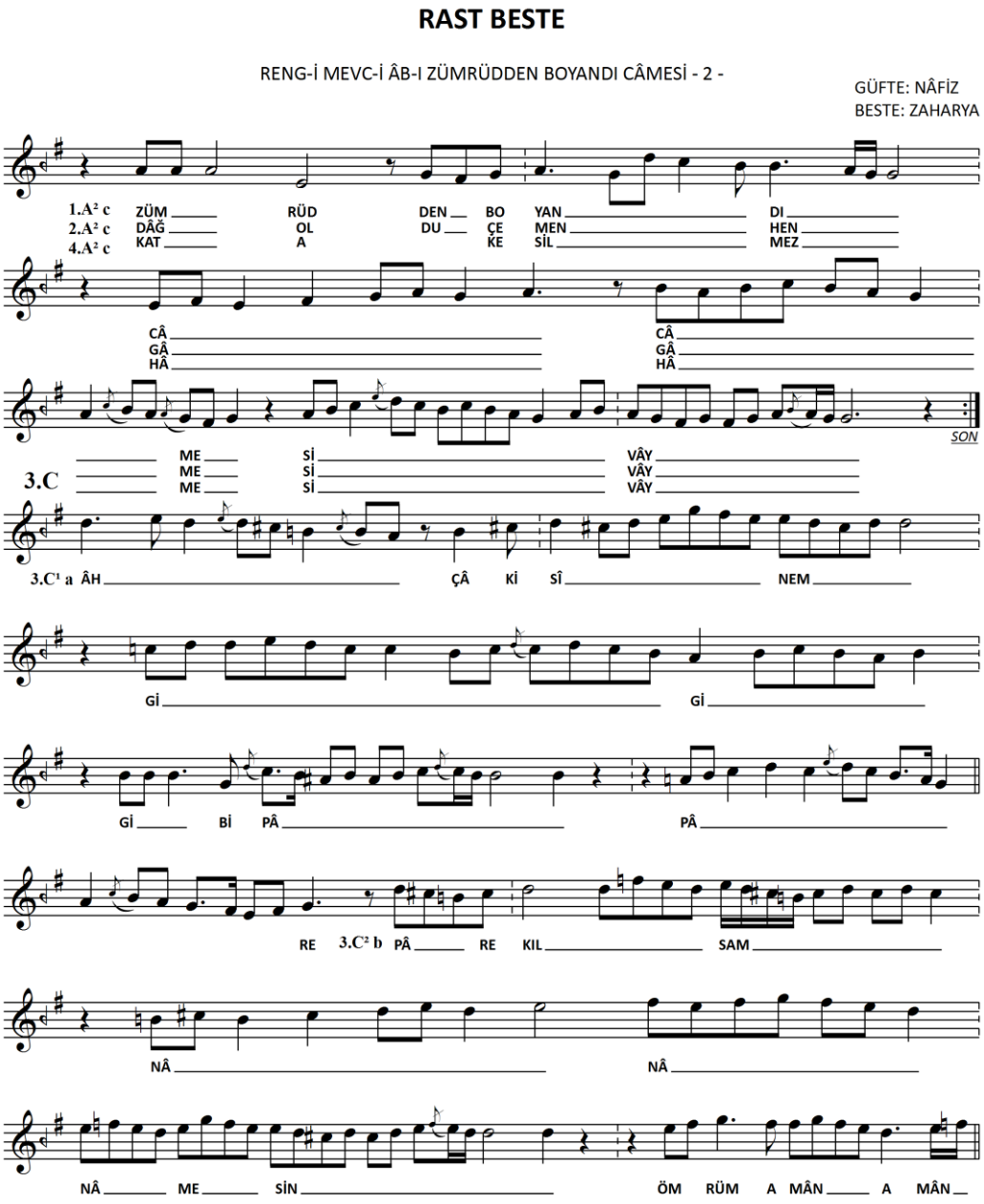

HER NE DEM SÂKÎ ELİNDEN SÂGÂR-I İŞRET GELİR
GELMEMEK MÜMKÜN MÜ VUSLAT HÂTIRA ELBET GELİR
ÂŞIKAM BİR ŞÛHA BEN KİM KESRET-İ UŞŞÂKTAN
BÛS-İ DÂMÂN-İ NİYÂZE YILDA BİR NEVBET GELİR

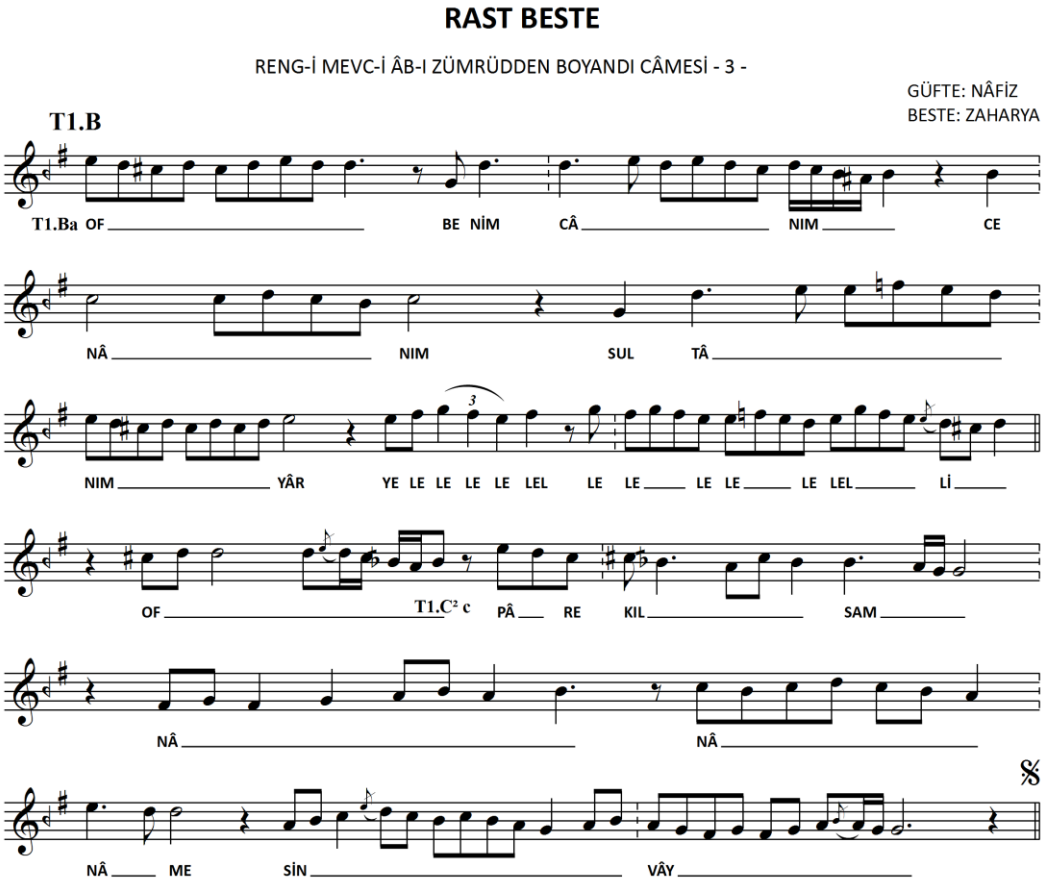
EK 2.

RAST BESTE
RENG-İ MEVC-İ ÂB-I ZÜMRÜDDEN BOYANDI CÂMESİ - 1 -
AĞIR ÇENBER
GÜFTE: NÂFİZ
BESTE: ZAHARYA
1.A
2.A
4.A
1.A¹a ÂH REN Gİ MEV Cİ
2.A¹a ÂH SER Vİ SEB ZEN
4.A¹a ÂH NÂ FİZ İN TAH
Â DÂ Rİ
Â DÂ RİR
Â BI 1.A²b ZÜM
DÂ ME 2.A²b DÂĞ
RİR DEN 4.A²b KAT'
ZÜM
DÂĞ
KAT'
RÜD DEN BO YAN DI
OL DU ÇE MEN HEN
A KE SİL MEZ
CÂ GÂ HÂ
CÂ GÂ HÂ
CÂ ME Sİ
GÂ ME Sİ
HÂ ME Sİ
ÖM RÜM A MÂN A MÂN
T1.B
T1.Ba OF BE NİM CÂ NIM CE
NÂ NIM SUL TÂ
NIM YÂR YE LE LE LE LE LEL LE LE LE LE LE LEL Lİ

EK 2 (devam)
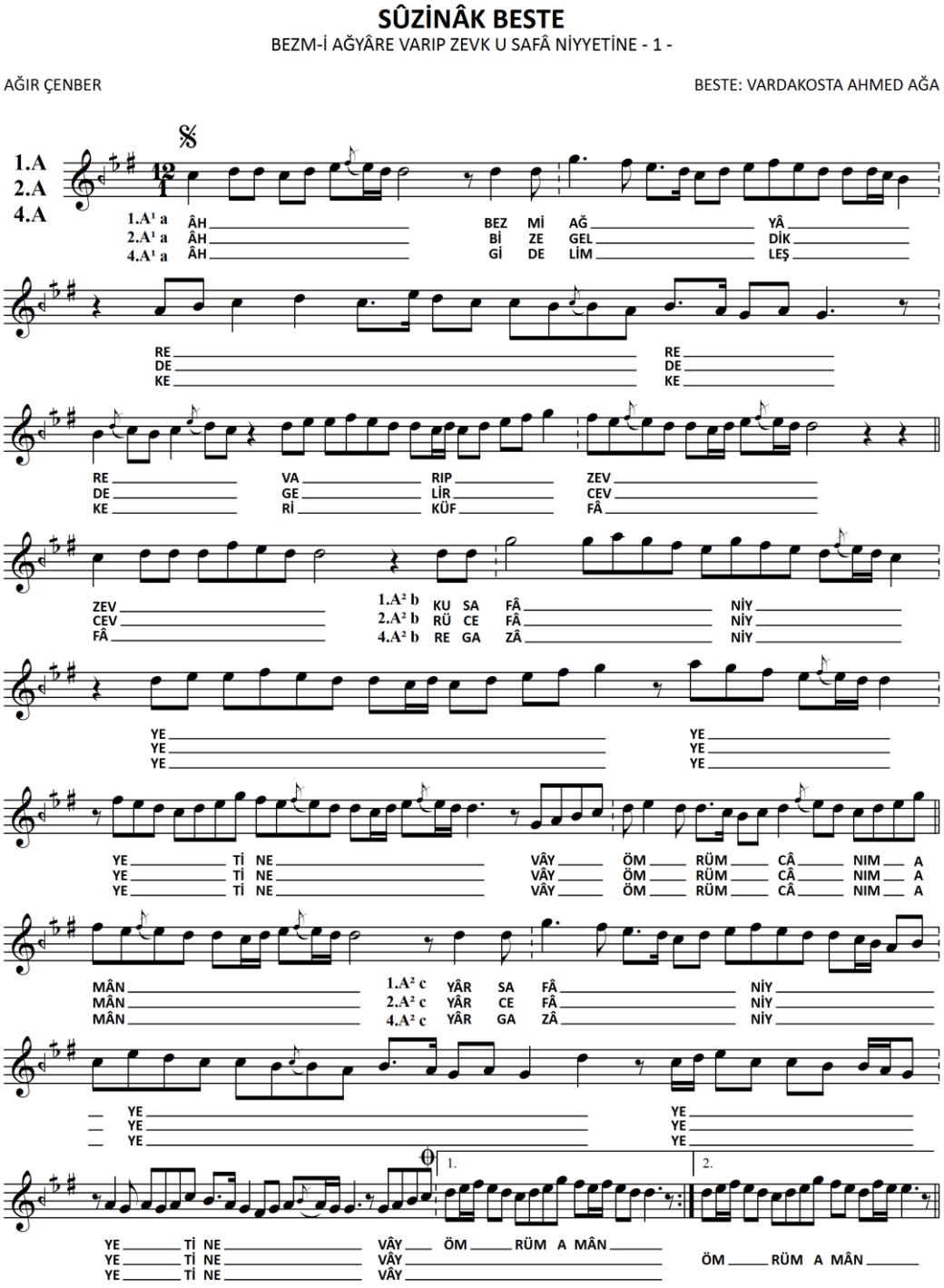

RAST BESTE
RENG-İ MEVC-İ ÂB-I ZÜMRÜDDEN BOYANDI CÂMESİ - 2 -
GÜFTE: NÂFİZ
BESTE: ZAHARYA
1.A² c ZÜM RÜD DEN BO YAN DI
2.A² c DÂĞ OL DU ÇE MEN HEN
4.A² c KAT A KE SİL MEZ
CÂ GÂ HÂ
CÂ GÂ HÂ
SON
3.C ME Sİ VÂY
ME Sİ VÂY
ME Sİ VÂY
3.C¹ a ÂH ÇÂ Kİ SÎ NEM
Gİ Gİ
Gİ Bİ PÂ PÂ
RE 3.C² b PÂ RE KIL SAM
NÂ NÂ
NÂ ME SİN ÖM RÜM A MÂN A MÂN

EK 2 (devam)
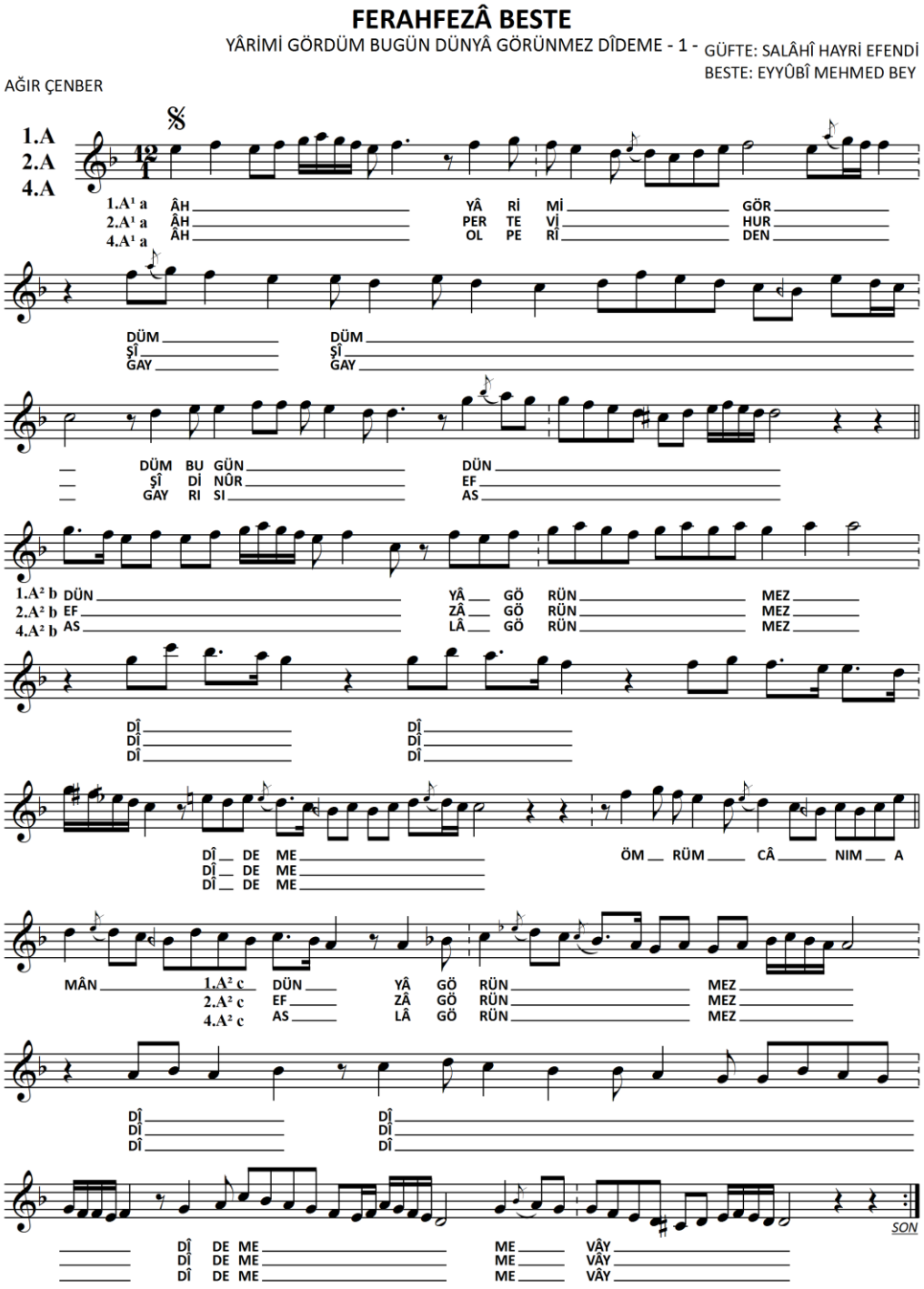

RENG-İ MEVC-İ ÂB-I ZÜMRÜDDEN BOYANDI CÂMESİ
SERV-İ SEBZ-ENDÂME DÂĞ OLDU ÇEMEN HENGÂMESİ
ÇÂK-İ SÎNEM GİBİ PÂRE PÂRE KILSAM NÂMESİN
NÂFİZ'İN TAHRİRDEN KAT'A KESİLMEZ HÂMESİ
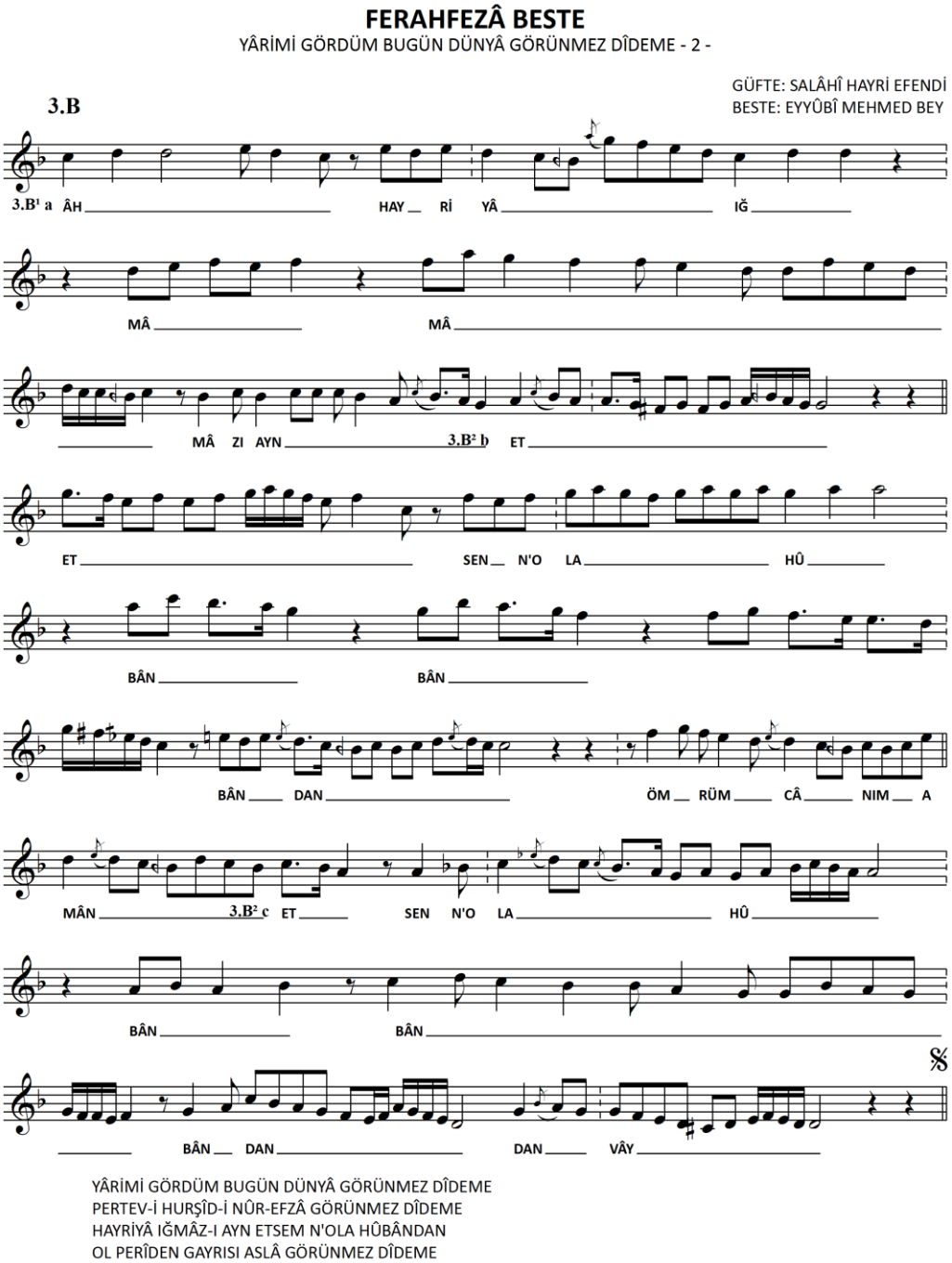
EK 3.

SÛZİNÂK BESTE
BEZM-İ AĞYÂRE VARIP ZEVK U SAFÂ NİYYETİNE - 1 -
AĞIR ÇENBER
BESTE: VARDAKOSTA AHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH
2.A¹ a ÂH
4.A¹ a ÂH
BEZ Mİ AĞ YÂ
Bİ ZE GEL DİK
Gİ DE LİM LEŞ
RE DE KE
RE DE KE
RE DE KE
VA GE Rİ
RIP LİR KÜF
ZEV CEV FÂ
ZEV CEV FÂ
1.A² b KU SA FÂ
2.A² b RÜ CE FÂ
4.A² b RE GA ZÂ
NİY NİY NİY
YE YE YE
YE YE YE
YE Tİ NE
VÂY ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN
1.A² c YÂR SA FÂ
2.A² c YÂR CE FÂ
4.A² c YÂR GA ZÂ
NİY
1.
2.
VÂY ÖM RÜM A MÂN
ÖM RÜM A MÂN

EK 4.
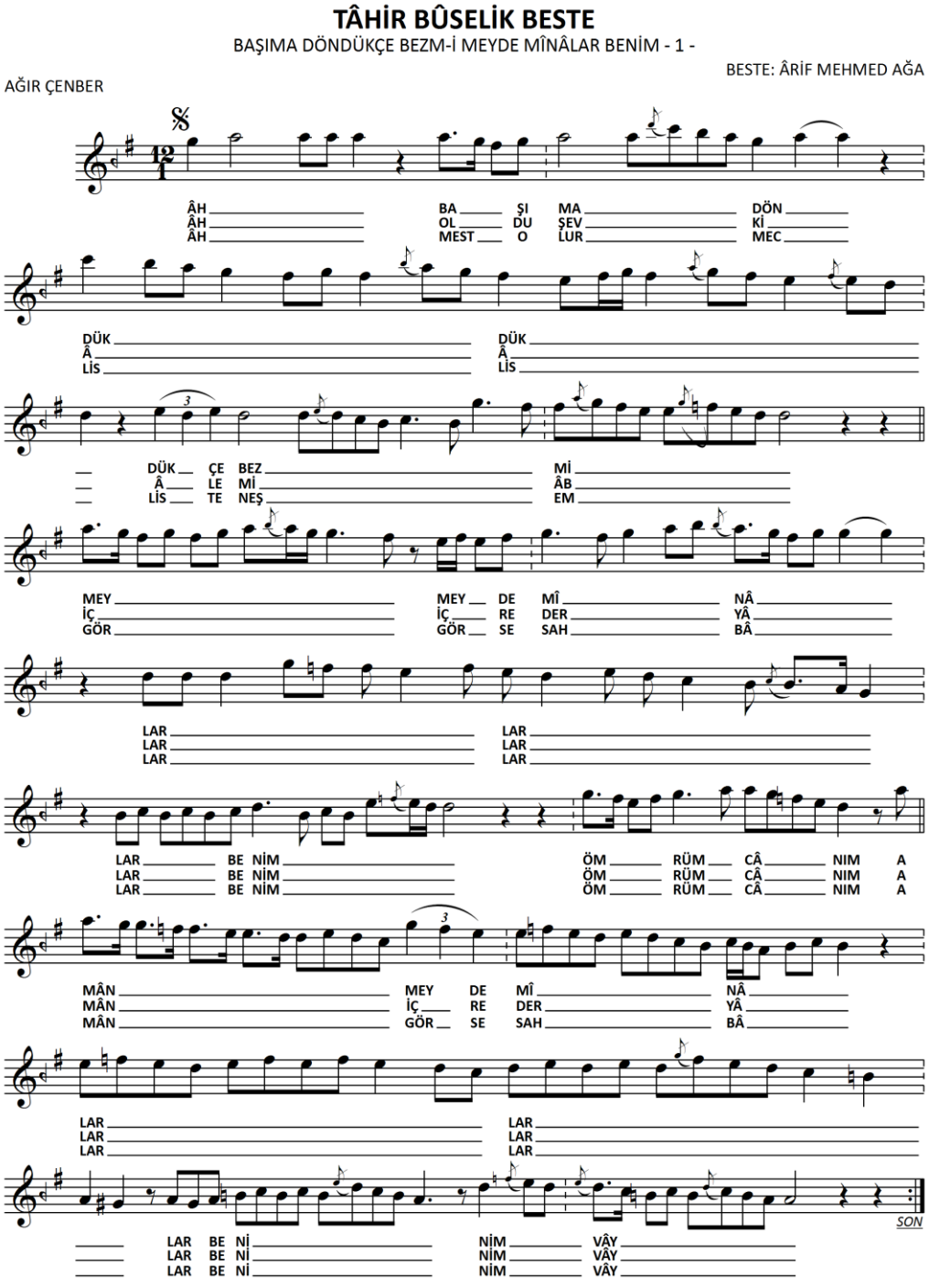

FERAHFEZÂ BESTE
YÂRİMİ GÖRDÜM BUGÜN DÜNYÂ GÖRÜNMEZ DÎDEME - 1 -
GÜFTE: SALÂHÎ HAYRİ EFENDİ
BESTE: EYYÛBÎ MEHMED BEY
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH YÂ Rİ Mİ GÖR
2.A¹ a ÂH PER TE Vİ HUR
4.A¹ a ÂH OL PE Rİ DEN
DÜM ŞÎ GAY DÜM ŞÎ GAY
DÜM BU GÜN DÜN
ŞÎ Dİ NÛR EF
GAY RI SI AS
1.A² b DÜN YÂ GÖ RÜN MEZ
2.A² b EF ZÂ GÖ RÜN MEZ
4.A² b AS LÂ GÖ RÜN MEZ
DÎ DÎ DÎ DÎ DÎ DÎ
DÎ DE ME ÖM RÜM CÂ NIM A
DÎ DE ME
DÎ DE ME
MÂN
1.A² c DÜN YÂ GÖ RÜN MEZ
2.A² c EF ZÂ GÖ RÜN MEZ
4.A² c AS LÂ GÖ RÜN MEZ
DÎ DÎ DÎ DÎ DÎ DÎ
DÎ DE ME ME VÂY
DÎ DE ME ME VÂY
DÎ DE ME ME VÂY
SON

EK 4 (devam)

YÂRİMİ GÖRDÜM BUGÜN DÜNYÂ GÖRÜNMEZ DÎDEME
PERTEV-İ HURŞÎD-İ NÛR-EFZÂ GÖRÜNMEZ DÎDEME
HAYRİYÂ IĞMÂZ-I AYN ETSEM N'OLA HÛBÂNDAN
OL PERÎDEN GAYRISI ASLÂ GÖRÜNMEZ DÎDEME

EK 5.
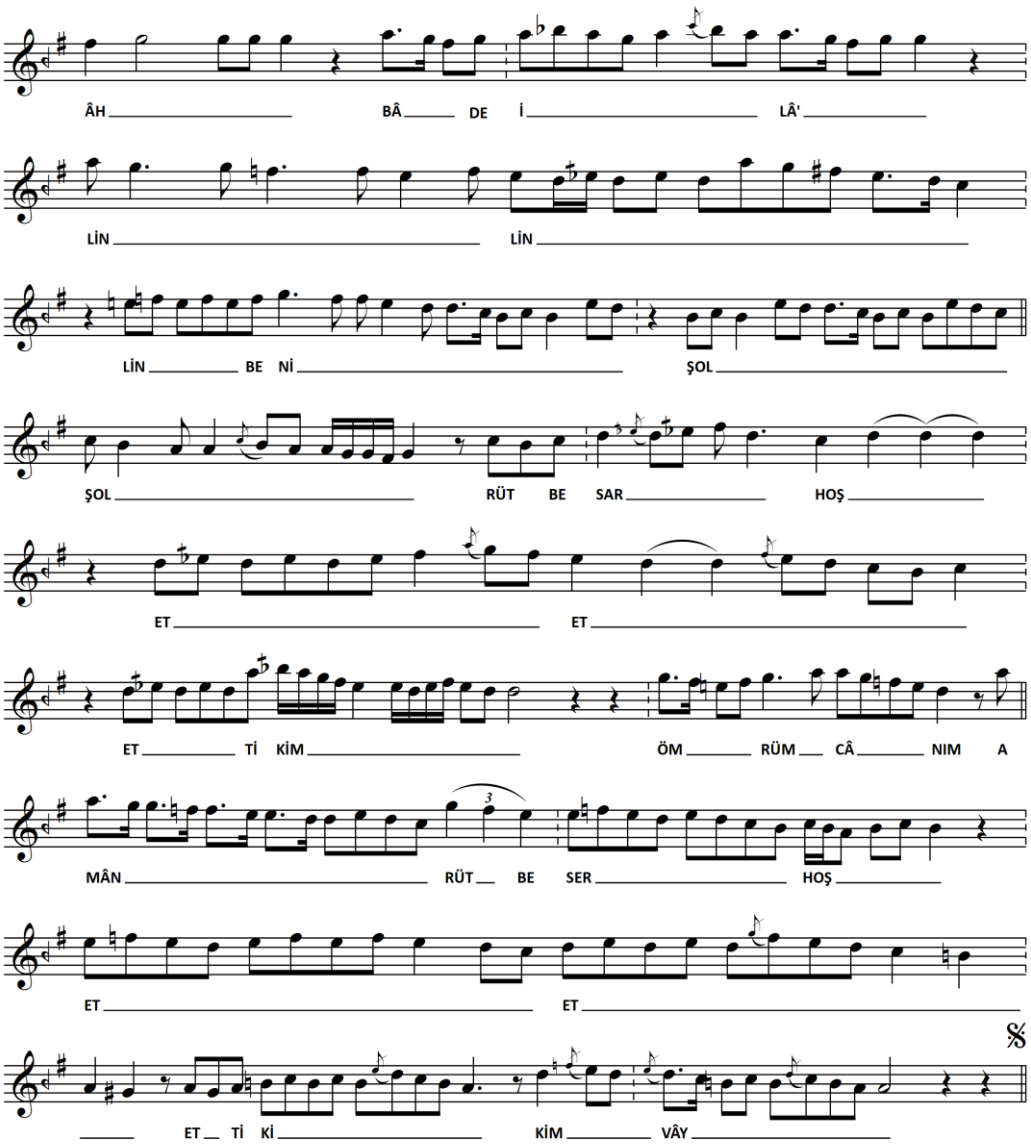

TÂHİR BÛSELİK BESTE
BAŞIMA DÖNDÜKÇE BEZM-İ MEYDE MÎNÂLAR BENİM - 1 -
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
AĞIR ÇENBER
SON

EK 5 (devam)

TÂHİR BÛSELİK BESTE
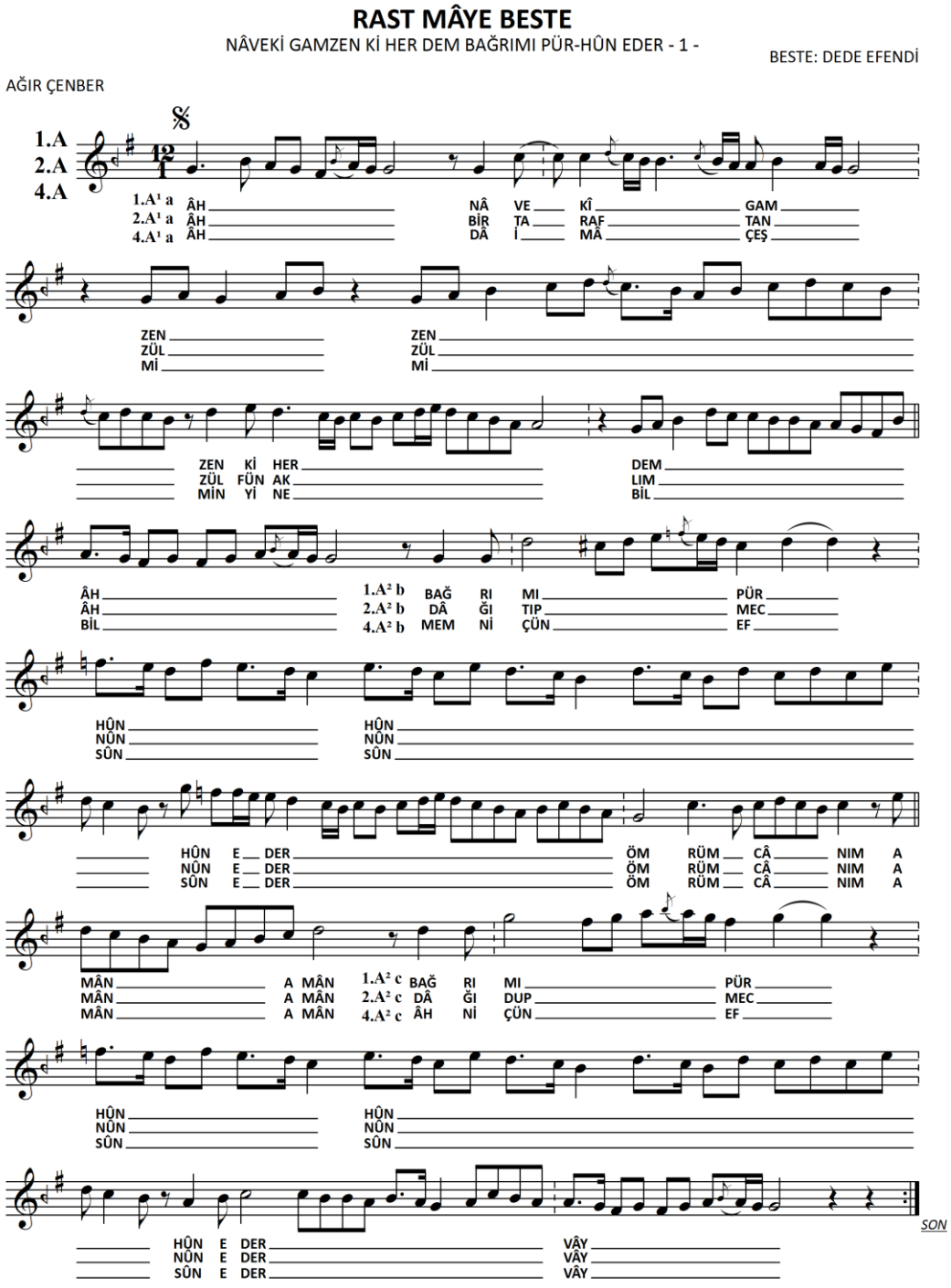
BAŞIMA DÖNDÜKÇE BEZM-İ MEYDE MÎNÂLAR BENİM - 2 -

BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
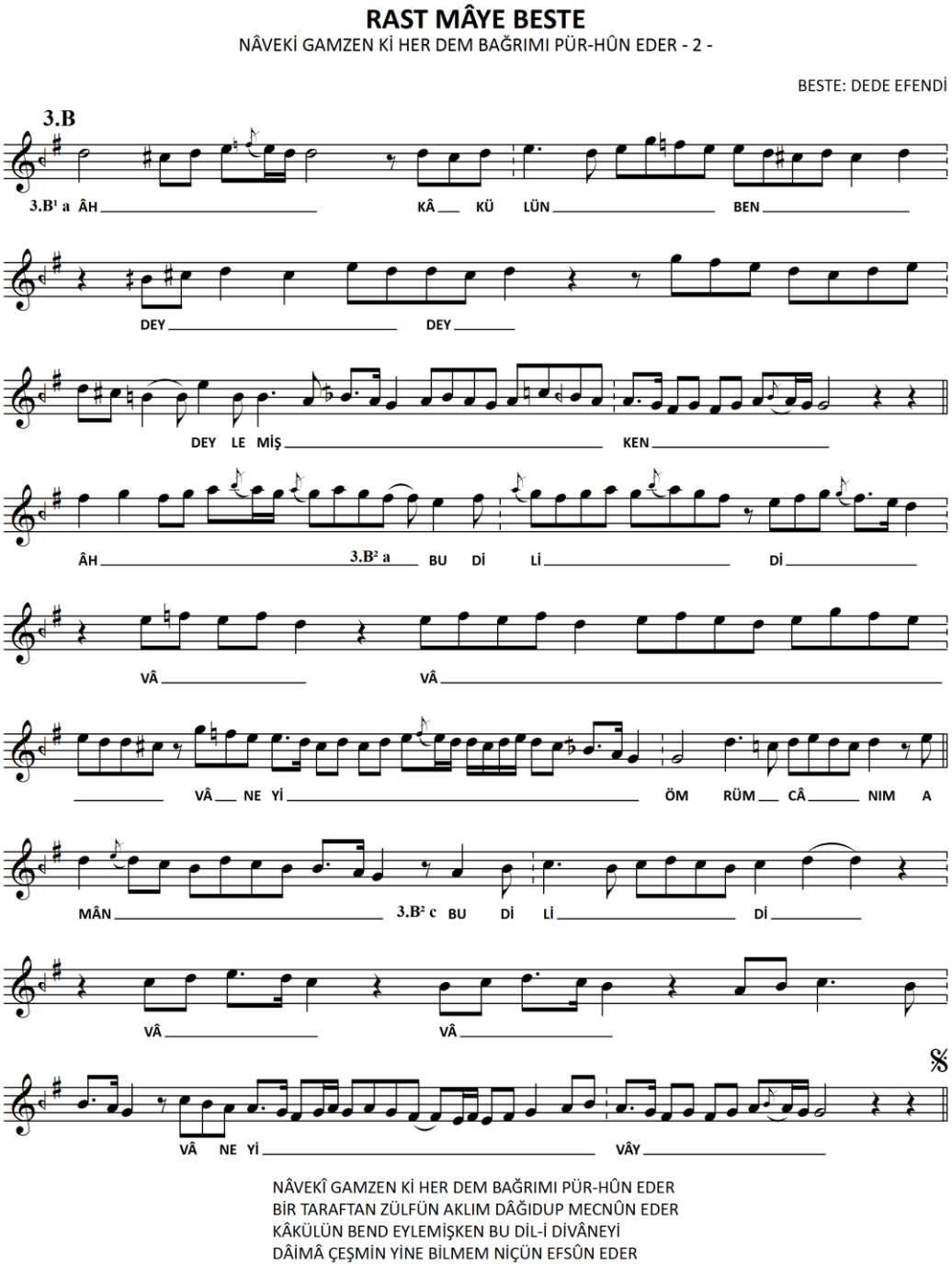

BAŞIMA DÖNDÜKÇE BEZM-İ MEYDE MÎNÂLAR BENİM
OLDU ŞEVK-İ ÂLEM-İ ÂB İÇRE DERYÂLAR BENİM
BÂDE-İ LÂ'LİN BENİ ŞOL RÜTBE SARHOŞ ETTİ KİM
MEST OLUR MECLİSTE NEŞ'EM GÖRSE SAHBÂLAR BENİM
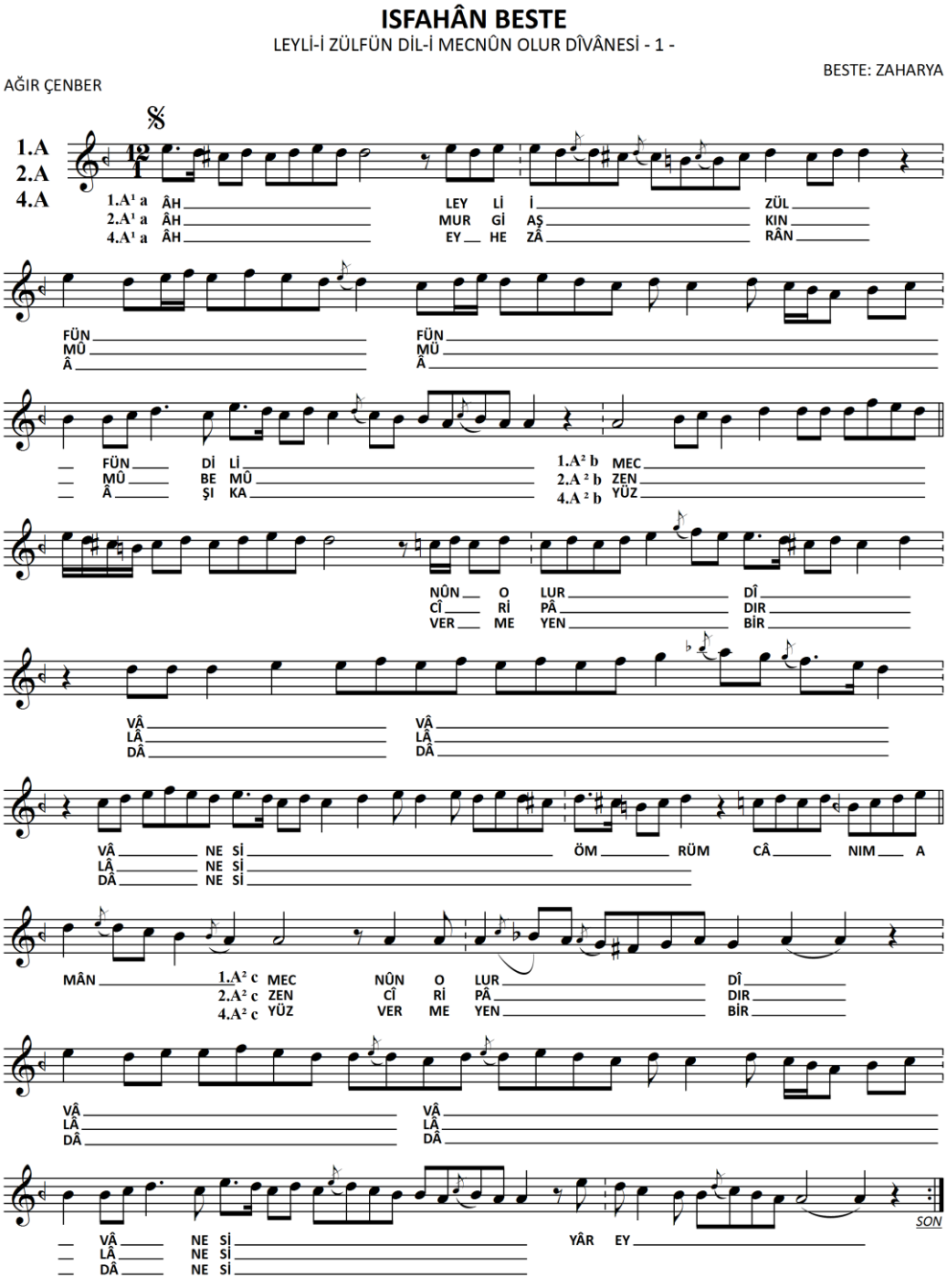
EK 6.

RAST MÂYE BESTE
NÂVEKİ GAMZEN Kİ HER DEM BAĞRIMI PÜR-HÛN EDER - 1 -
BESTE: DEDE EFENDİ
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH NÂ VE KÎ GAM
2.A¹ a ÂH BİR TA RAF TAN
4.A¹ a ÂH DÂ İ MÂ ÇEŞ
ZEN ZÜL Mİ
ZEN ZÜL Mİ
ZEN Kİ HER
ZÜL FÜN AK
MİN Yİ NE
DEM LIM BİL
ÂH ÂH BİL
1.A² b BAĞ RI MI PÜR
2.A² b DÂ ĞI TIP MEC
4.A² b MEM Nİ ÇÜN EF
HÛN NÛN SÛN
HÛN NÛN SÛN
HÛN E DER
NÛN E DER
SÛN E DER
ÖM RÜM CÂ NIM A
ÖM RÜM CÂ NIM A
ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN MÂN MÂN
A MÂN A MÂN A MÂN
1.A² c BAĞ RI MI PÜR
2.A² c DÂ ĞI DUP MEC
4.A² c ÂH Nİ ÇÜN EF
HÛN NÛN SÛN
HÛN NÛN SÛN
HÛN E DER
NÛN E DER
SÛN E DER
VÂY VÂY VÂY
SON
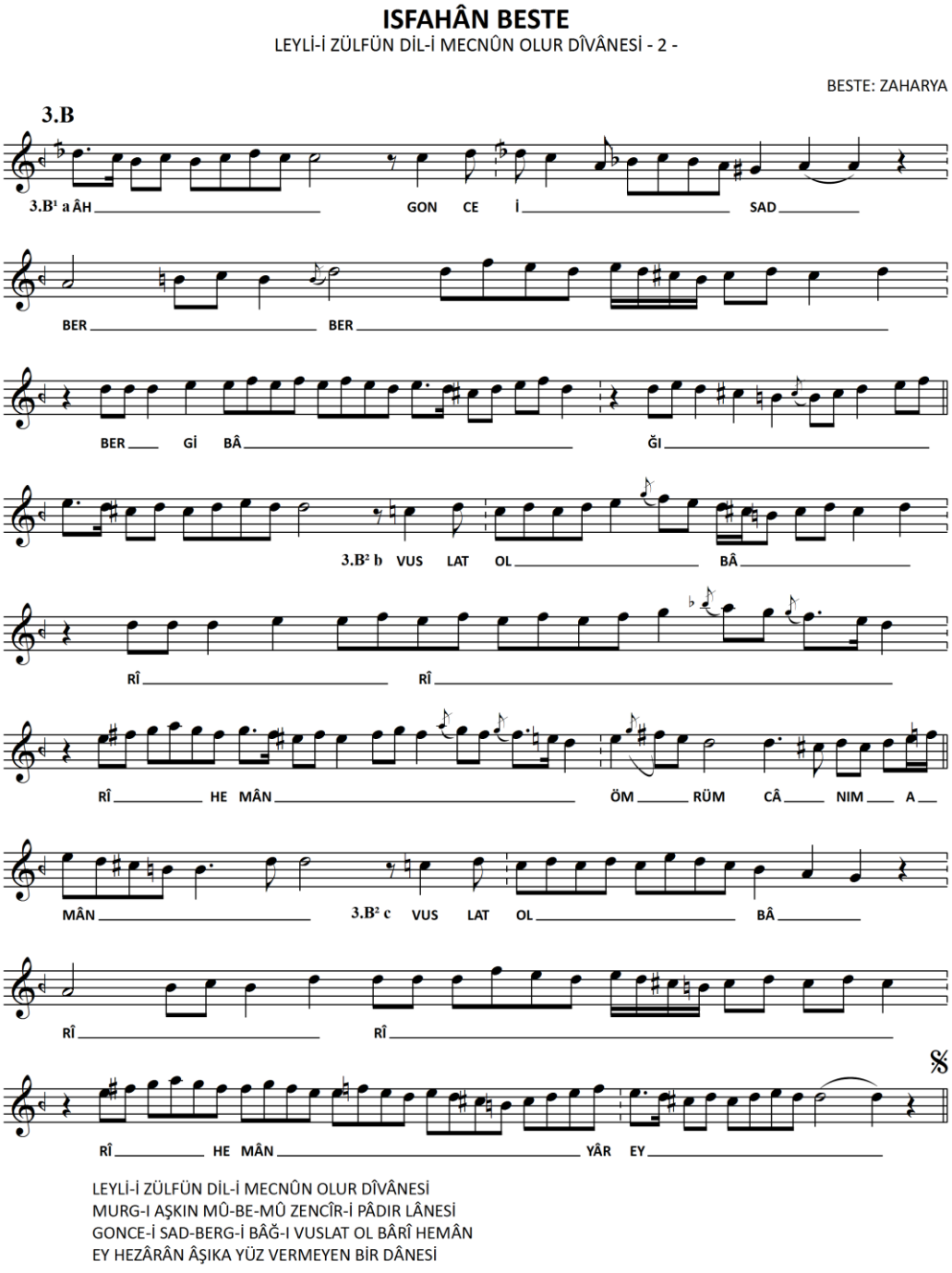
EK 6 (devam)

RAST MÂYE BESTE
NÂVEKİ GAMZEN Kİ HER DEM BAĞRIMI PÜR-HÛN EDER - 2 -
BESTE: DEDE EFENDİ
3.B
3.B¹ a ÂH KÂ KÜ LÜN BEN
DEY DEY
DEY LE MİŞ KEN
ÂH 3.B² a BU Dİ Lİ Dİ
VÂ VÂ
VÂ NE Yİ ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN 3.B² c BU Dİ Lİ Dİ
VÂ VÂ
VÂ NE Yİ VÂY
NÂVEKÎ GAMZEN Kİ HER DEM BAĞRIMI PÜR-HÛN EDER
BİR TARAFTAN ZÜLFÜN AKLIM DÂĞIDUP MECNÛN EDER
KÂKÜLÜN BEND EYLEMİŞKEN BU DİL-İ DİVÂNEYİ
DÂİMÂ ÇEŞMİN YİNE BİLMEM NİÇÜN EFSÛN EDER
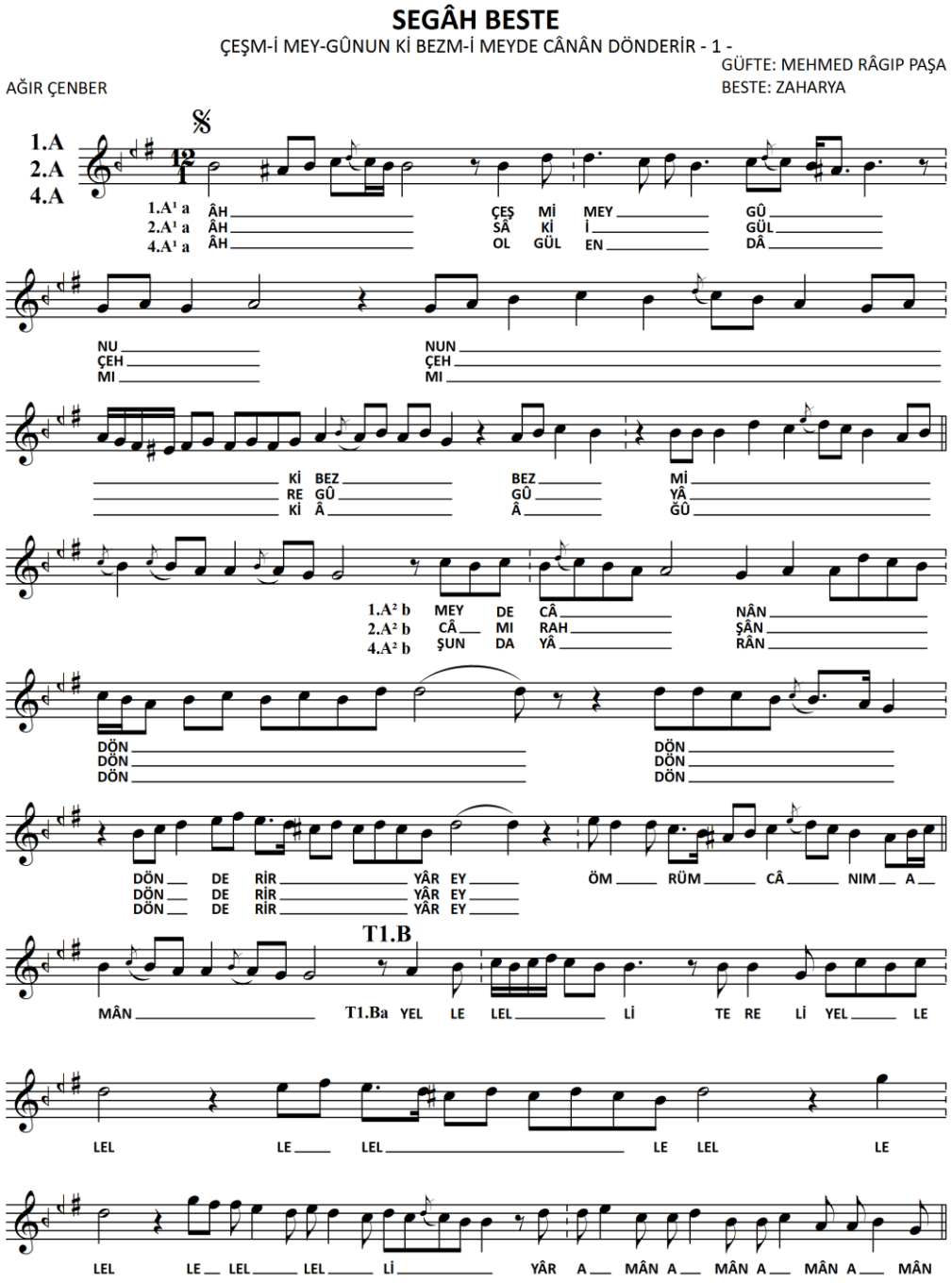
EK 7.

ISFAHÂN BESTE
LEYLİ-İ ZÜLFÜN DİL-İ MECNÛN OLUR DÎVÂNESİ - 1 -
BESTE: ZAHARYA
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH
2.A¹ a ÂH
4.A¹ a ÂH
LEY Lİ İ ZÜL
MUR Gİ AŞ KIN
EY HE ZÂ RÂN
FÜN MÛ Â
FÜN MÛ Â
FÜN MÛ Â
Dİ Lİ
BE MÛ
ŞI KA
1.A² b MEC
2.A² b ZEN
4.A² b YÜZ
NÛN O LUR DÎ
CÎ Rİ PÂ DIR
VER ME YEN BİR
VÂ LÂ DÂ
VÂ LÂ DÂ
VÂ NE Sİ ÖM RÜM CÂ NIM A
LÂ NE Sİ
DÂ NE Sİ
MÂN
1.A² c MEC
2.A² c ZEN
4.A² c YÜZ
NÛN O LUR DÎ
CÎ Rİ PÂ DIR
VER ME YEN BİR
VÂ LÂ DÂ
VÂ LÂ DÂ
VÂ NE Sİ YÂR EY
LÂ NE Sİ
DÂ NE Sİ
SON
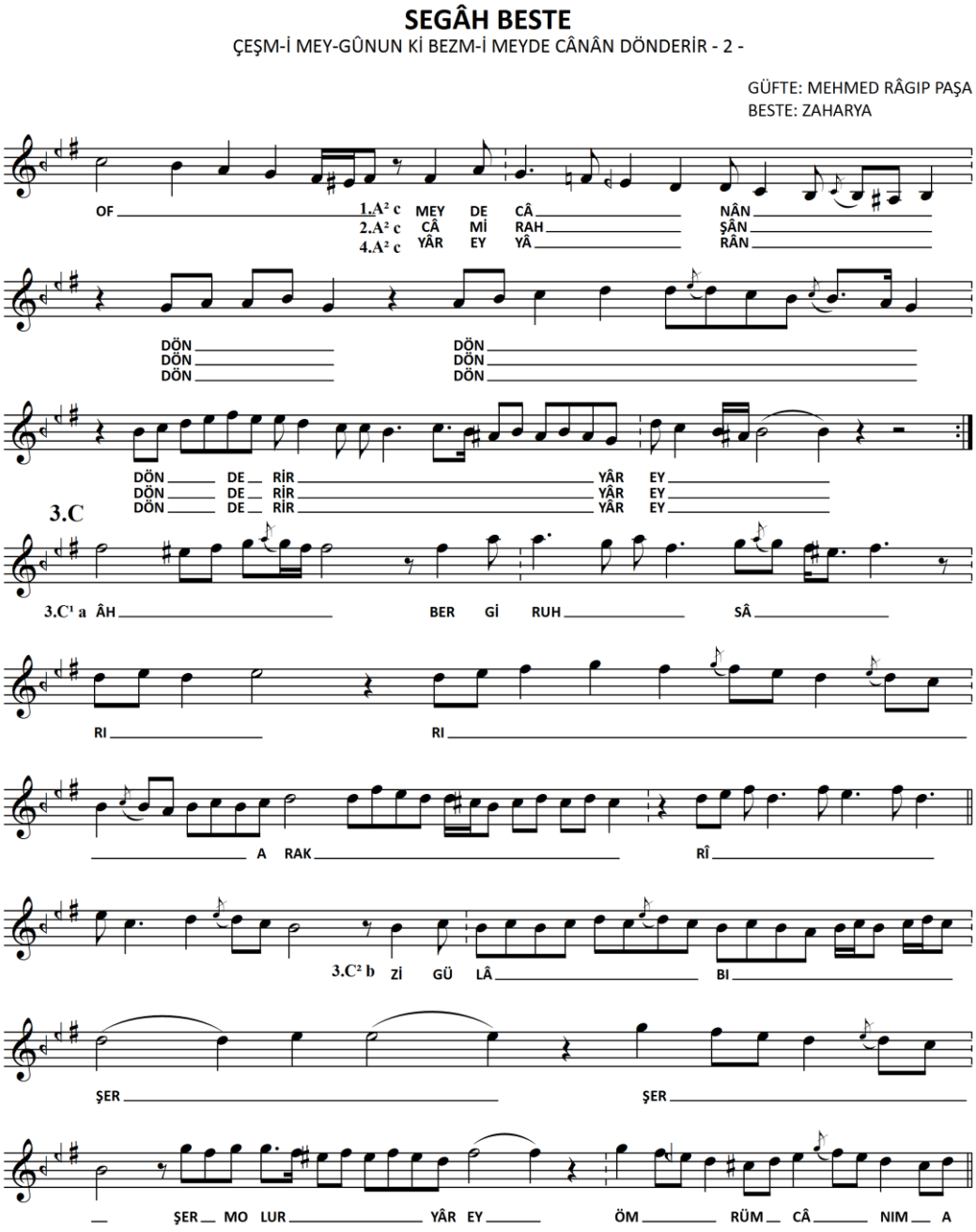
EK 7 (devam)

ISFAHÂN BESTE
LEYLİ-İ ZÜLFÜN DİL-İ MECNÛN OLUR DÎVÂNESİ - 2 -
BESTE: ZAHARYA
3.B
3.B¹ a ÂH GON CE İ SAD
BER BER
BER Gİ BÂ ĞI
3.B² b VUS LAT OL BÂ
RÎ RÎ
RÎ HE MÂN ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN 3.B² c VUS LAT OL BÂ
RÎ RÎ
RÎ HE MÂN YÂR EY
LEYLİ-İ ZÜLFÜN DİL-İ MECNÛN OLUR DÎVÂNESİ
MURG-I AŞKIN MÛ-BE-MÛ ZENCÎR-İ PÂDIR LÂNESİ
GONCE-İ SAD-BERG-İ BÂĞ-I VUSLAT OL BÂRÎ HEMÂN
EY HEZÂRÂN ÂŞIKA YÜZ VERMEYEN BİR DÂNESİ

EK 8.

SEGÂH BESTE
ÇEŞM-İ MEY-GÛNUN Kİ BEZM-İ MEYDE CÂNÂN DÖNDERİR - 1 -
GÜFTE: MEHMED RÂGIP PAŞA
BESTE: ZAHARYA
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH ÇEŞ Mİ MEY GÛ
2.A¹ a ÂH SÂ Kİ İ GÜL
4.A¹ a ÂH OL GÜL EN DÂ
NU NUN
ÇEH ÇEH
MI MI
Kİ BEZ BEZ Mİ
RE GÛ GÛ YÂ
Kİ Â Â GÛ
1.A² b MEY DE CÂ NÂN
2.A² b CÂ MI RAH ŞÂN
4.A² b ŞUN DA YÂ RÂN
DÖN DÖN
DÖN DÖN
DÖN DÖN
DÖN DE RİR YÂR EY ÖM RÜM CÂ NIM A
DÖN DE RİR YÂR EY
DÖN DE RİR YÂR EY
T1.B
MÂN T1.Ba YEL LE LEL Lİ TE RE Lİ YEL LE
LEL LE LEL LE LEL LE
LEL LE LEL LEL Lİ YÂR A MÂN A MÂN A MÂN A MÂN

EK 8 (devam)

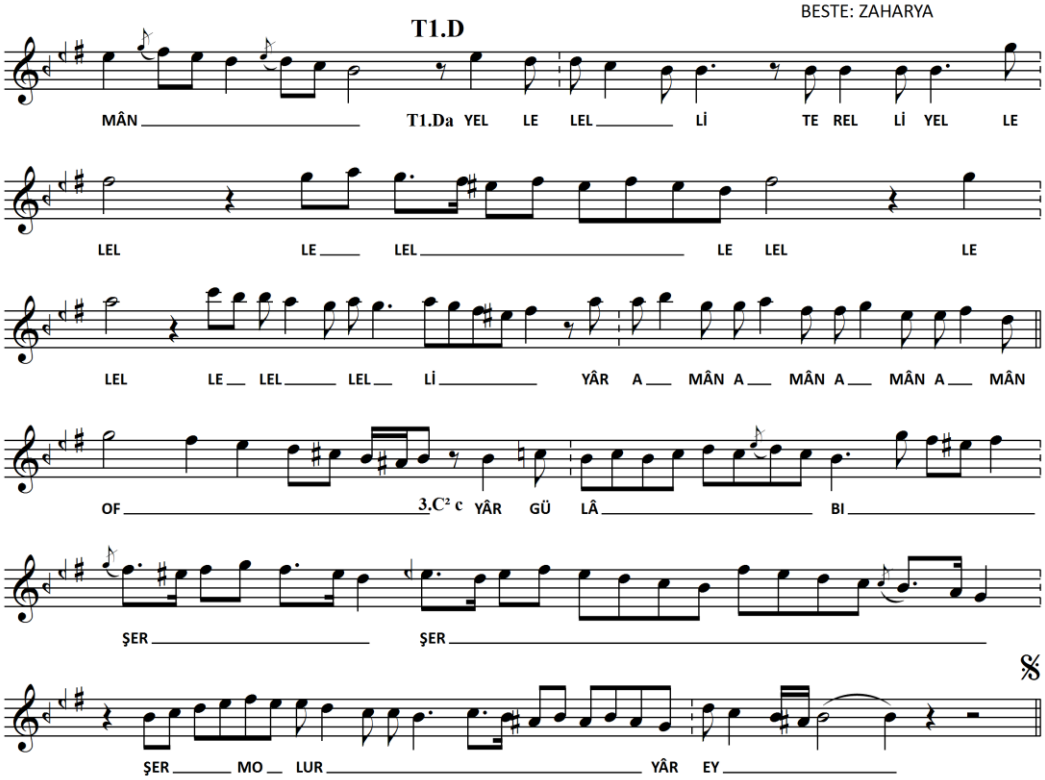

SEGÂH BESTE
ÇEŞM-İ MEY-GÛNUN Kİ BEZM-İ MEYDE CÂNÂN DÖNDERİR - 2 -
GÜFTE: MEHMED RÂGIP PAŞA
BESTE: ZAHARYA
OF
1.A² c MEY DE CÂ NÂN
2.A² c CÂ Mİ RAH ŞÂN
4.A² c YÂR EY YÂ RÂN
DÖN DÖN DÖN DÖN DÖN DÖN
DÖN DE RİR YÂR EY
DÖN DE RİR YÂR EY
DÖN DE RİR YÂR EY
3.C
3.C¹ a ÂH BER Gİ RUH SÂ
RI RI
A RAK RÎ
3.C² b Zİ GÜ LÂ BI
ŞER ŞER
ŞER MO LUR YÂR EY ÖM RÜM CÂ NIM A

EK 8 (devam)

SEGÂH BESTE
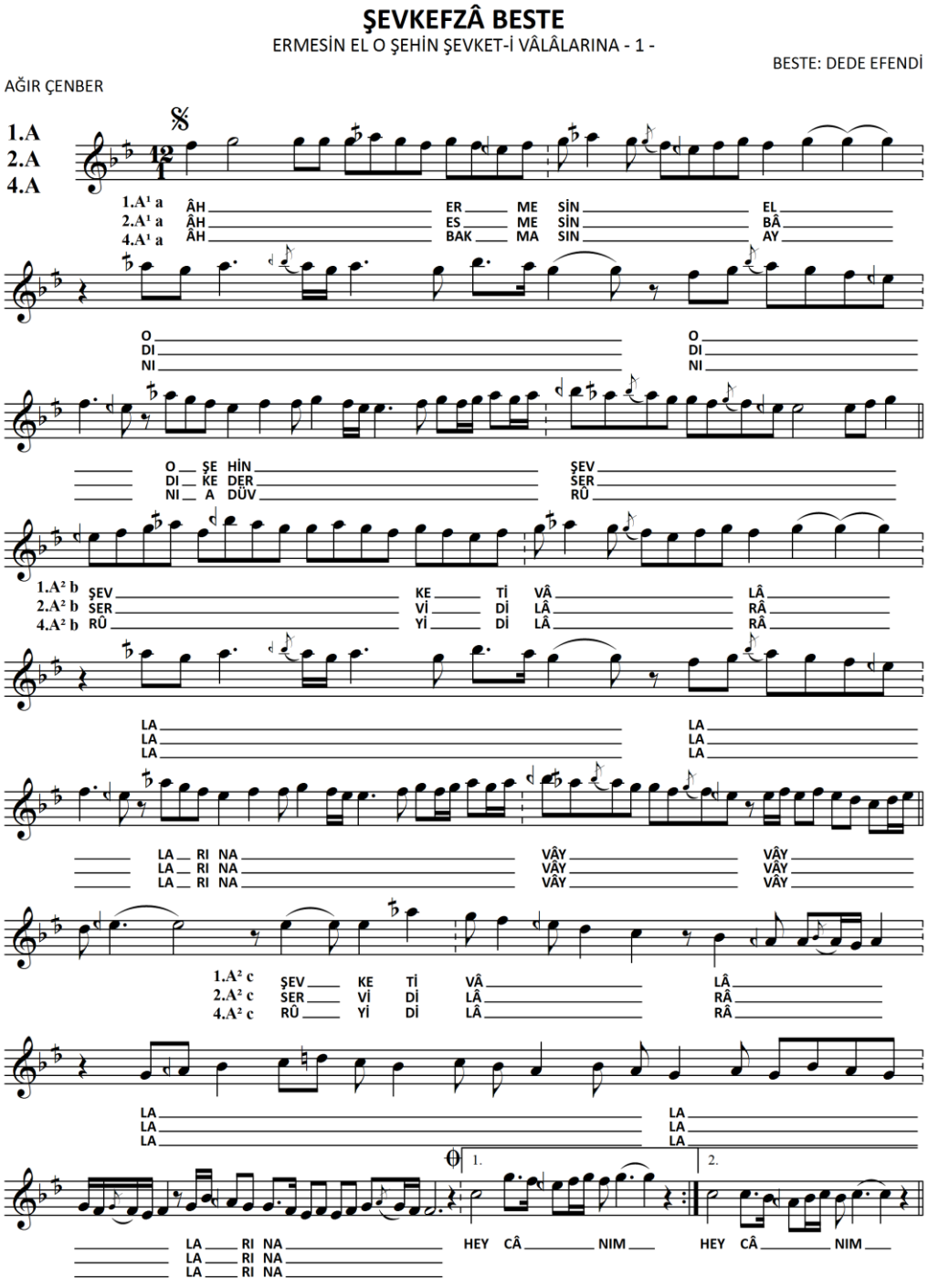
ÇEŞM-İ MEY-GÛNUN Kİ BEZM-İ MEYDE CÂNÂN DÖNDERİR - 3 -

GÜFTE: MEHMED RÂGIP PAŞA
BESTE: ZAHARYA
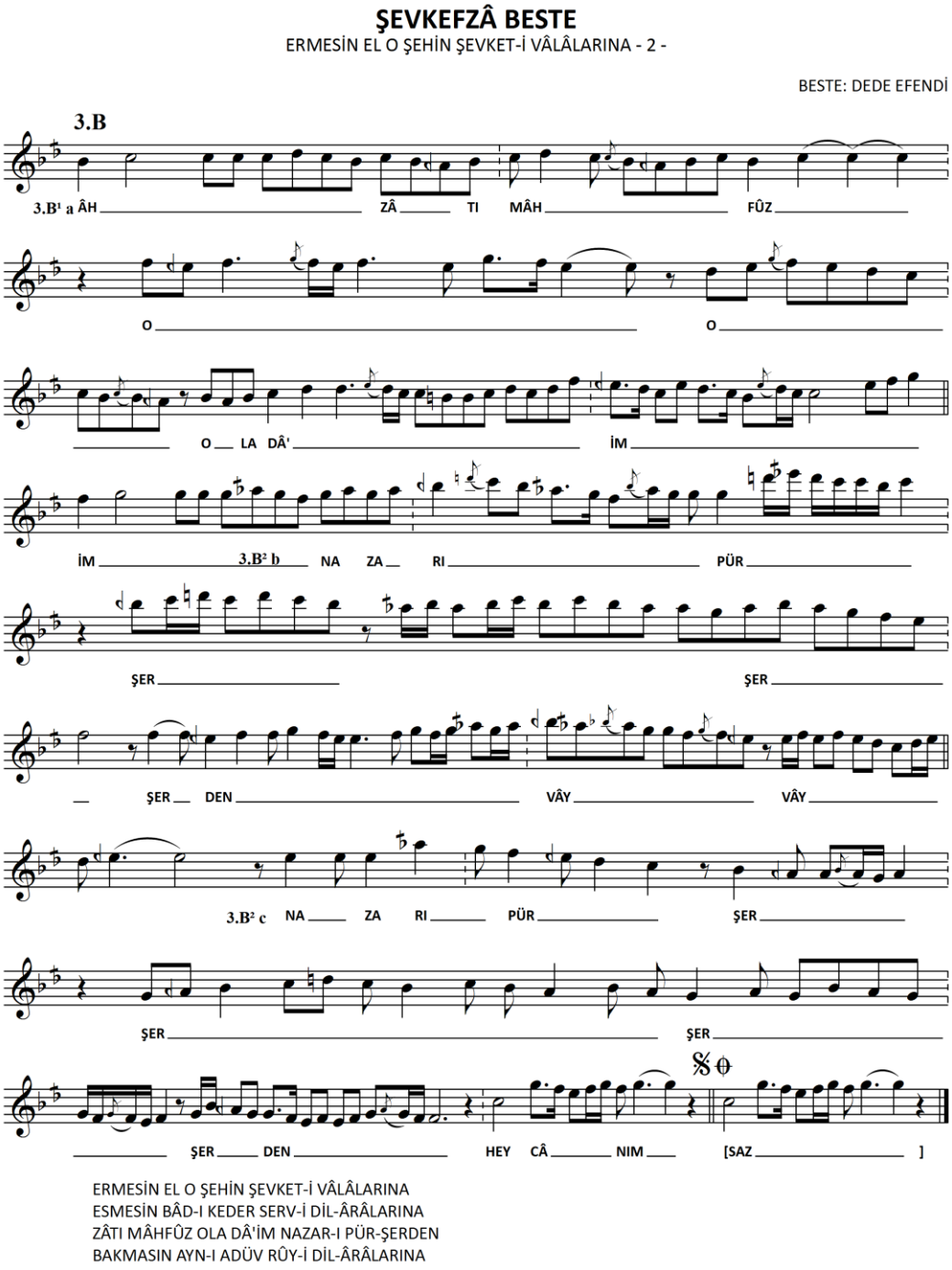

ÇEŞM-İ MEY-GÛNUN Kİ BEZM-İ MEYDE CÂNÂN DÖNDERİR
SÂKİ-İ GÜL ÇEHRE GÛYÂ CÂM-I RAHŞÂN DÖNDERİR
BERG-İ RUHSÂRI ARAK-RÎZ-İ GÜLÂB-I ŞERM OLUR
OL GÜL ENDÂMI Kİ ÂĞÛŞUNDA YÂRÂN DÖNDERİR
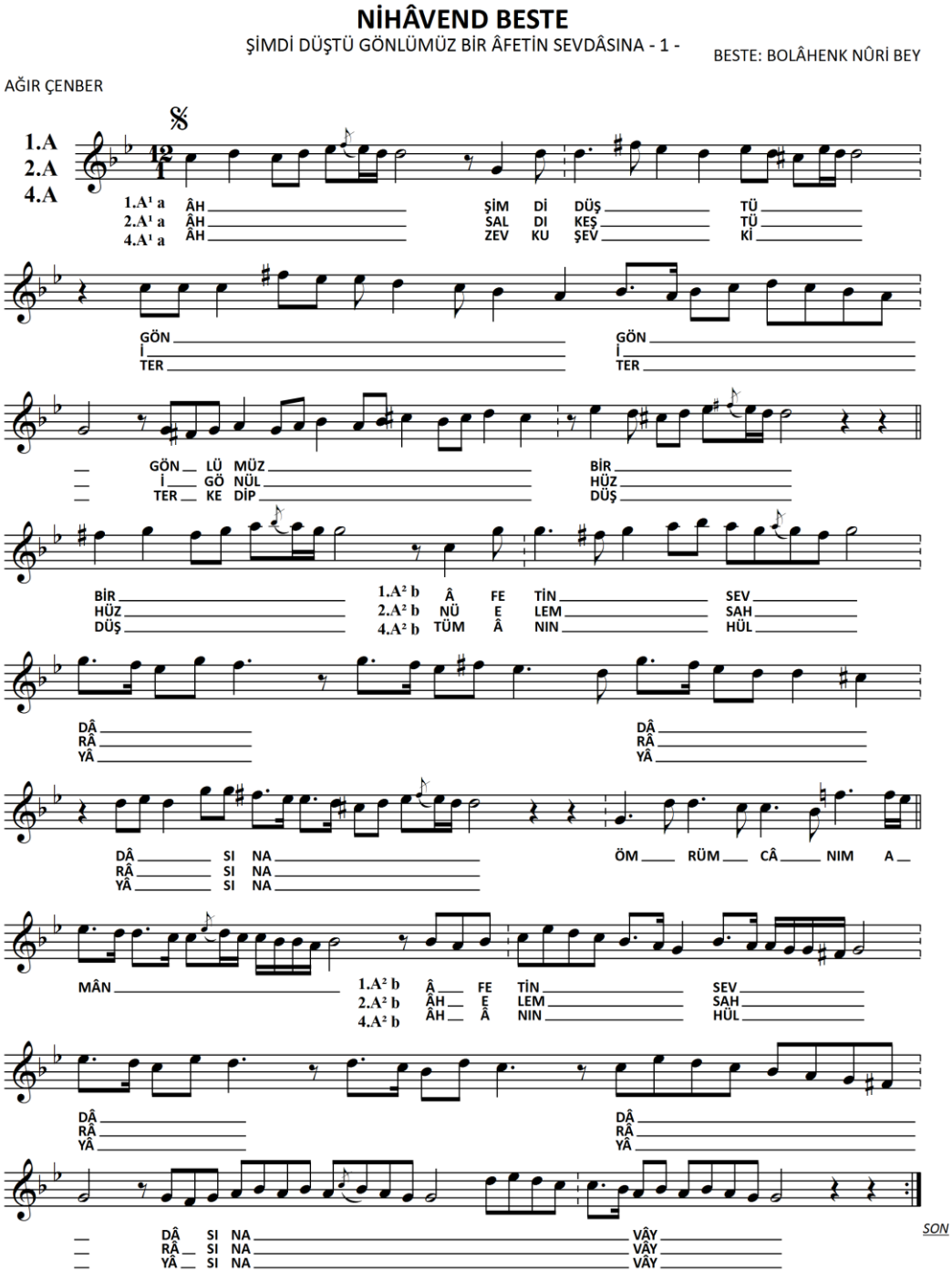
EK 9.

ŞEVKEFZÂ BESTE
ERMESİN EL O ŞEHİN ŞEVKET-İ VÂLÂLARINA - 1 -
BESTE: DEDE EFENDİ
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH ER ME SİN EL
2.A¹ a ÂH ES ME SİN BÂ
4.A¹ a ÂH BAK MA SIN AY
O DI NI
O DI NI
O ŞE HİN
DI KE DER
NI A DÜV
ŞEV
ŞER
RÛ
1.A² b ŞEV KE Tİ VÂ LÂ
2.A² b ŞER Vİ Dİ LÂ RÂ
4.A² b RÛ Yİ Dİ LÂ RÂ
LA
LA
LA
LA RI NA
LA RI NA
LA RI NA
VÂY
VÂY
VÂY
1.A² c ŞEV KE Tİ VÂ LÂ
2.A² c ŞER Vİ Dİ LÂ RÂ
4.A² c RÛ Yİ Dİ LÂ RÂ
1.
2.
HEY CÂ NIM
HEY CÂ NIM

EK 9 (devam)

ŞEVKEFZÂ BESTE
ERMESİN EL O ŞEHİN ŞEVKET-İ VÂLÂLARINA - 2 -
BESTE: DEDE EFENDİ
3.B
3.B¹ a ÂH ZÂ TI MÂH FÛZ
O O
O LA DÂ' İM
İM 3.B² b NA ZA RI PÜR
ŞER ŞER
ŞER DEN VÂY VÂY
3.B² c NA ZA RI PÜR ŞER
ŞER ŞER
ŞER DEN HEY CÂ NIM [SAZ]
ERMESİN EL O ŞEHİN ŞEVKET-İ VÂLÂLARINA
ESMESİN BÂD-I KEDER SERV-İ DİL-ÂRÂLARINA
ZÂTI MÂHFÛZ OLA DÂ'İM NAZAR-I PÜR-ŞERDEN
BAKMASIN AYN-I ADÜV RÛY-İ DİL-ÂRÂLARINA

EK 10.
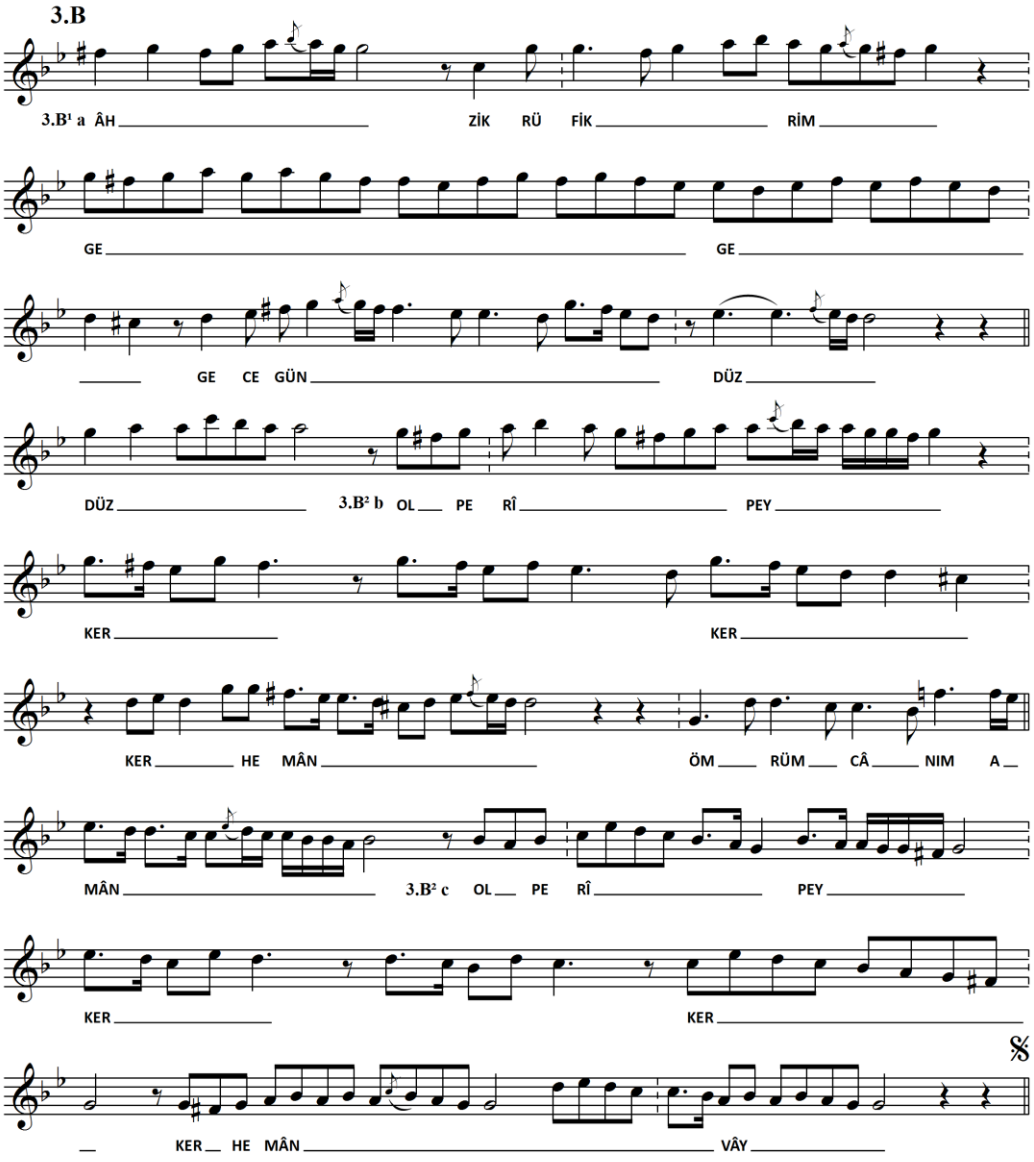

NİHÂVEND BESTE
ŞİMDİ DÜŞTÜ GÖNLÜMÜZ BİR ÂFETİN SEVDÂSINA - 1 -
BESTE: BOLÂHENK NÛRİ BEY
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH ŞİM Dİ DÜŞ TÜ
2.A¹ a ÂH SAL DI KEŞ TÜ
4.A¹ a ÂH ZEV KU ŞEV Kİ
GÖN İ TER
GÖN İ TER
GÖN LÜ MÜZ
İ GÖ NÜL
TER KE DİP
BİR HÜZ DÜŞ
BİR HÜZ DÜŞ
1.A² b Â FE TİN SEV
2.A² b NÜ E LEM SAH
4.A² b TÜM Â NIN HÜL
DÂ RÂ YÂ
DÂ RÂ YÂ
DÂ SI NA
RÂ SI NA
YÂ SI NA
ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN
1.A² b Â FE TİN SEV
2.A² b ÂH E LEM SAH
4.A² b ÂH Â NIN HÜL
DÂ RÂ YÂ
DÂ RÂ YÂ
DÂ SI NA VÂY
RÂ SI NA VÂY
YÂ SI NA VÂY
SON

EK 10 (devam)

NİHÂVEND BESTE
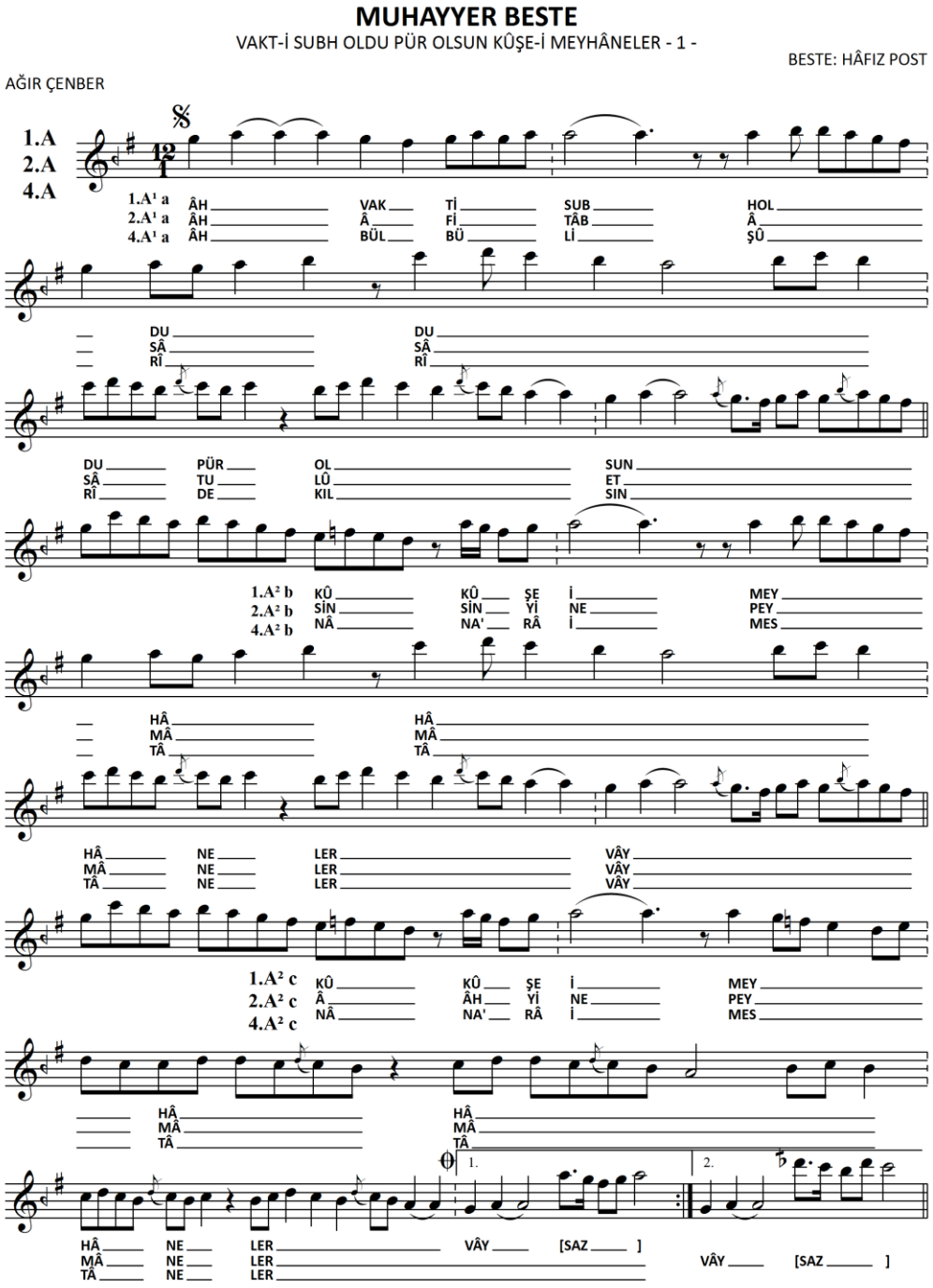
ŞİMDİ DÜŞTÜ GÖNLÜMÜZ BİR ÂFETİN SEVDÂSINA - 2 -

BESTE: BOLÂHENK NÛRİ BEY
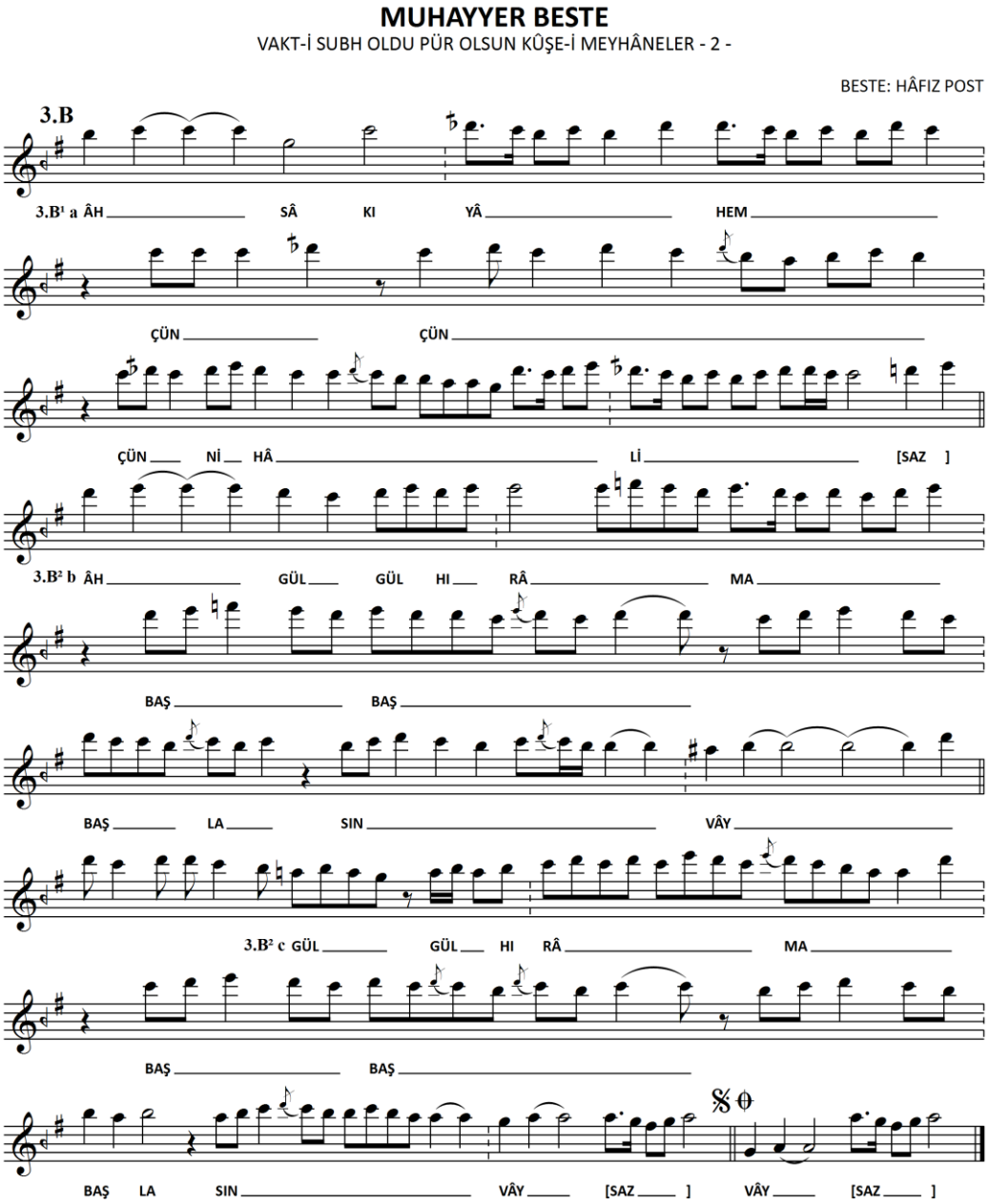

ŞİMDİ DÜŞTÜ GÖNLÜMÜZ BİR ÂFETİN SEVDÂSINA
SALDI KEŞTÎ-İ GÖNÜL HÜZN-Ü ELEM SAHRÂSINA
ZİKR Ü FİKRİM GECE GÜNDÜZ OL PERÎ-PEYKER HEMÂN
ZEVK U ŞEVK-İ TERKEDİP DÜŞTÜM ÂNIN HÜLYÂSINA

EK 11.
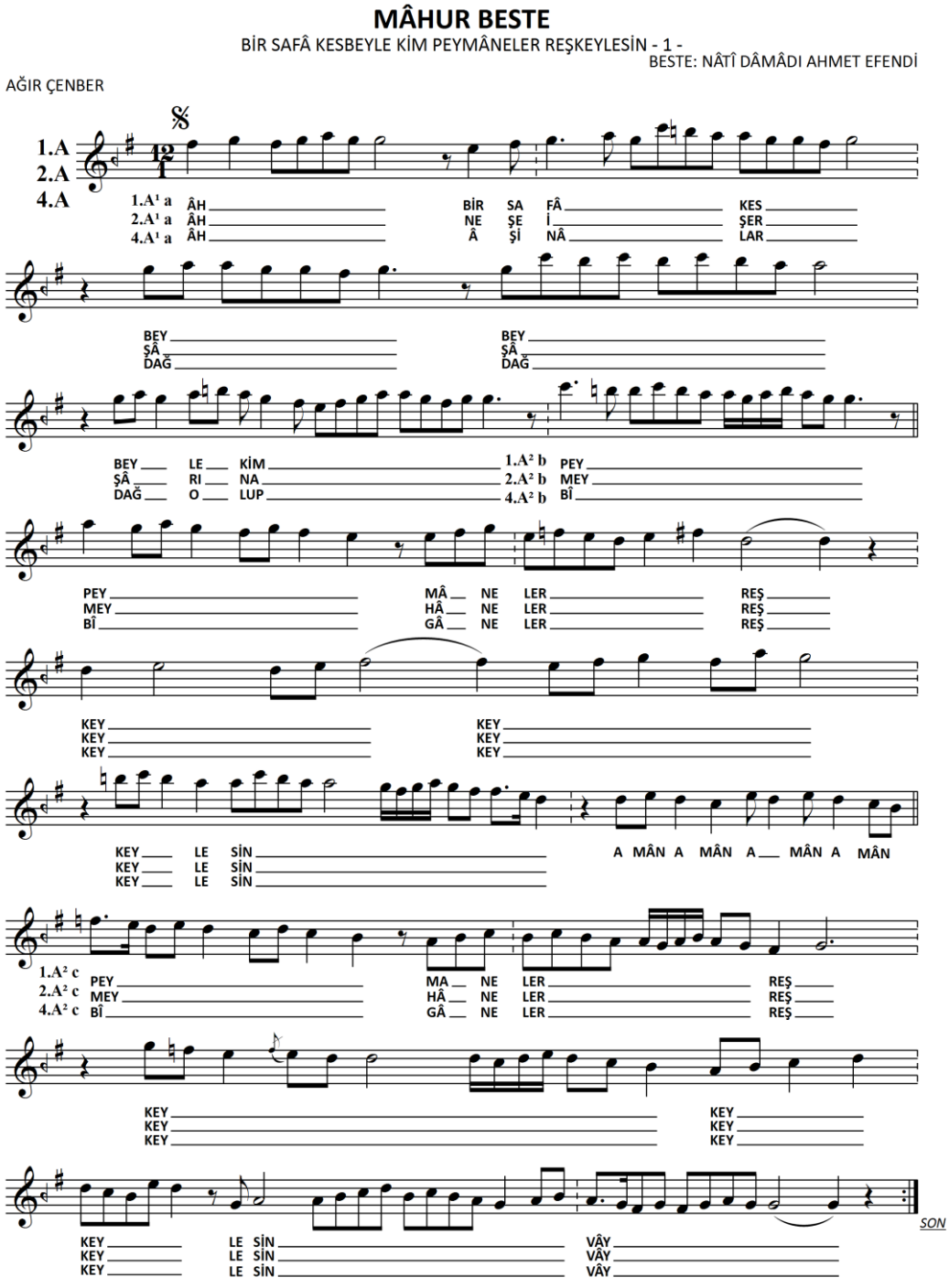

MUHAYYER BESTE
VAKT-İ SUBH OLDU PÜR OLSUN KÛŞE-İ MEYHÂNELER - 1 -
BESTE: HÂFIZ POST
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH VAK Tİ SUB HOL
2.A¹ a ÂH Â Fİ TÂB Â
4.A¹ a ÂH BÜL BÜ Lİ ŞÛ
DU SÂ RÎ DU SÂ RÎ
DU PÜR OL SUN
SÂ TU LÛ ET
RÎ DE KIL SIN
1.A² b KÛ KÛ ŞE İ MEY
2.A² b SİN SİN Yİ NE PEY
4.A² b NÂ NA' RÂ İ MES
HÂ MÂ TÂ HÂ MÂ TÂ
HÂ NE LER VÂY
MÂ NE LER VÂY
TÂ NE LER VÂY
1.A² c KÛ KÛ ŞE İ MEY
2.A² c Â ÂH Yİ NE PEY
4.A² c NÂ NA' RÂ İ MES
HÂ HÂ
MÂ MÂ
TÂ TÂ
1. 2.
HÂ NE LER VÂY [SAZ]
MÂ NE LER
TÂ NE LER
VÂY [SAZ]

EK 11 (devam)
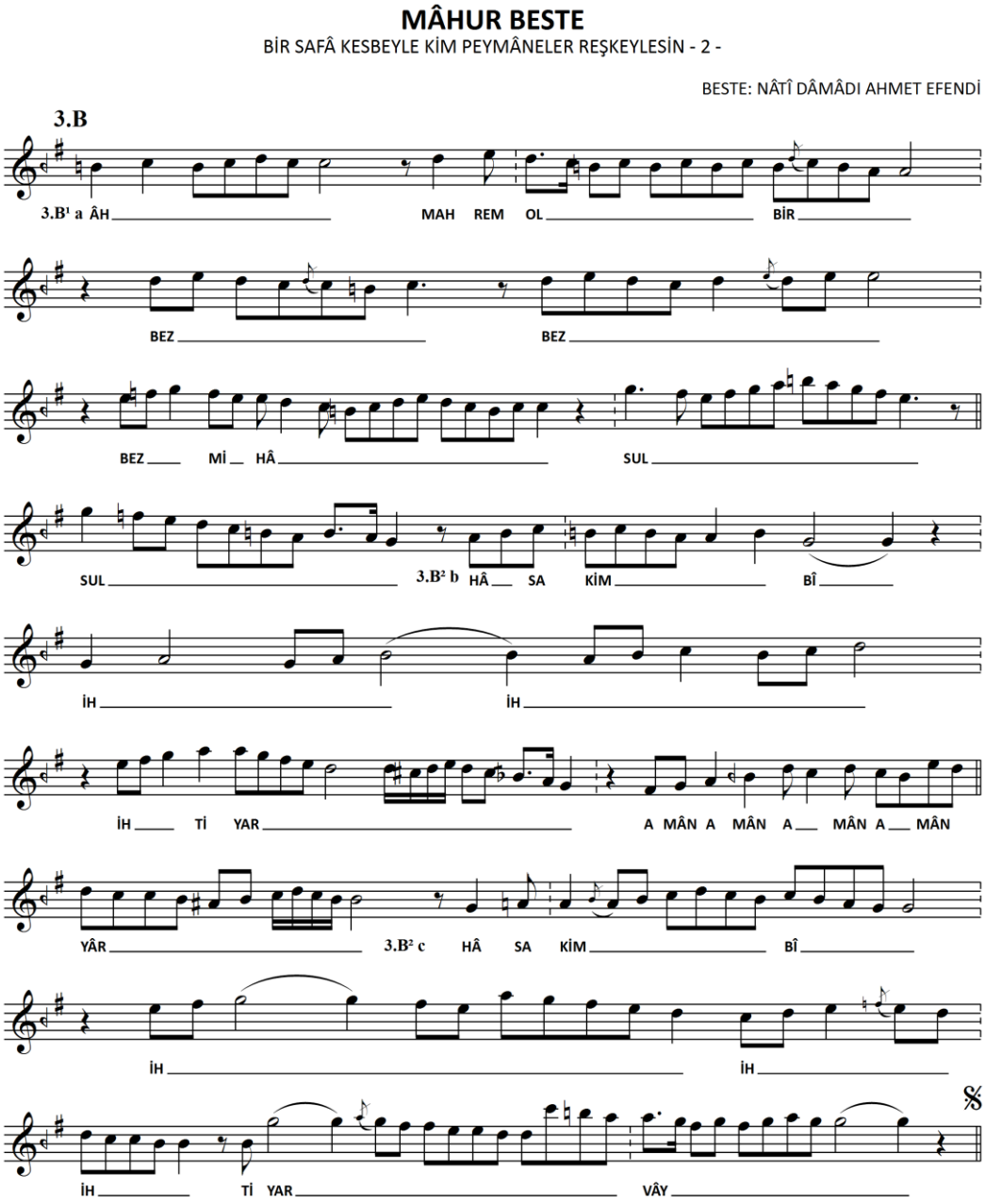

VAKT-İ SUBH OLDU PÜR OLSUN KÛŞE-İ MEYHÂNELER
ÂFİTÂB-ÂSÂ TULÛ' ETSİN YİNE PEYMÂNELER
SÂKIYÂ HEM ÇÜN NİHÂL-İ GÜL HIRÂMA BAŞLASIN
BÜLBÜL-İ ŞÛRÎDE KILSIN NA'RÂ-İ MESTÂNELER
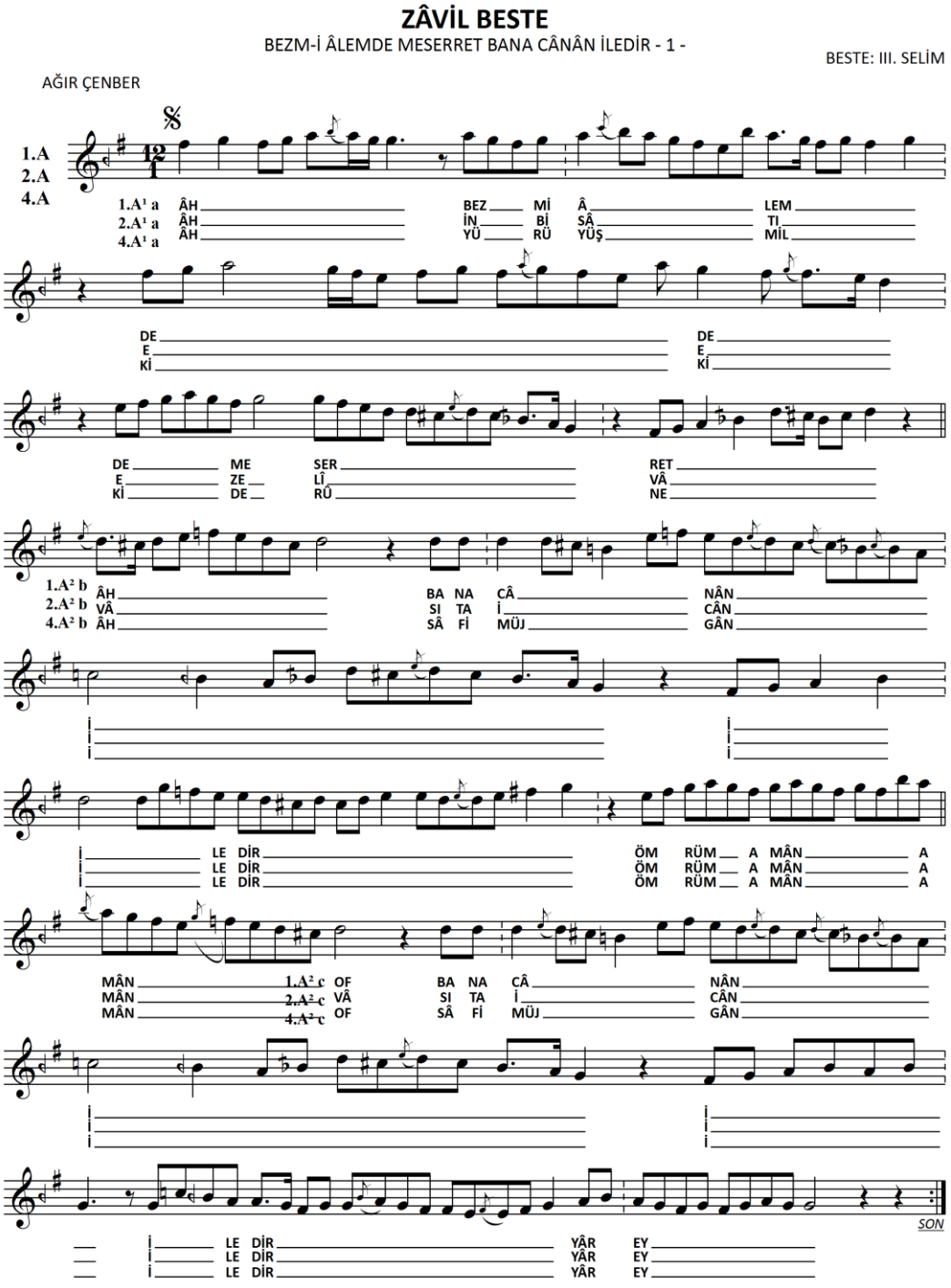
EK 12.

MÂHUR BESTE
BİR SAFÂ KESBEYLE KİM PEYMÂNELER REŞKEYLESİN - 1 -
BESTE: NÂTÎ DÂMÂDI AHMET EFENDİ
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH
2.A¹ a ÂH
4.A¹ a ÂH
BİR SA FÂ KES
NE ŞE İ ŞER
Â Şİ NÂ LAR
BEY
ŞÂ
DAĞ
BEY
ŞÂ
DAĞ
BEY LE KİM
ŞÂ RI NA
DAĞ O LUP
1.A² b
2.A² b
4.A² b
PEY
MEY
Bİ
PEY
MEY
Bİ
MÂ NE LER REŞ
HÂ NE LER REŞ
GÂ NE LER REŞ
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY LE SİN
KEY LE SİN
KEY LE SİN
A MÂN A MÂN A MÂN A MÂN
1.A² c
2.A² c
4.A² c
PEY
MEY
Bİ
MÂ NE LER REŞ
HÂ NE LER REŞ
GÂ NE LER REŞ
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY
KEY LE SİN
KEY LE SİN
KEY LE SİN
VÂY
VÂY
VÂY
SON
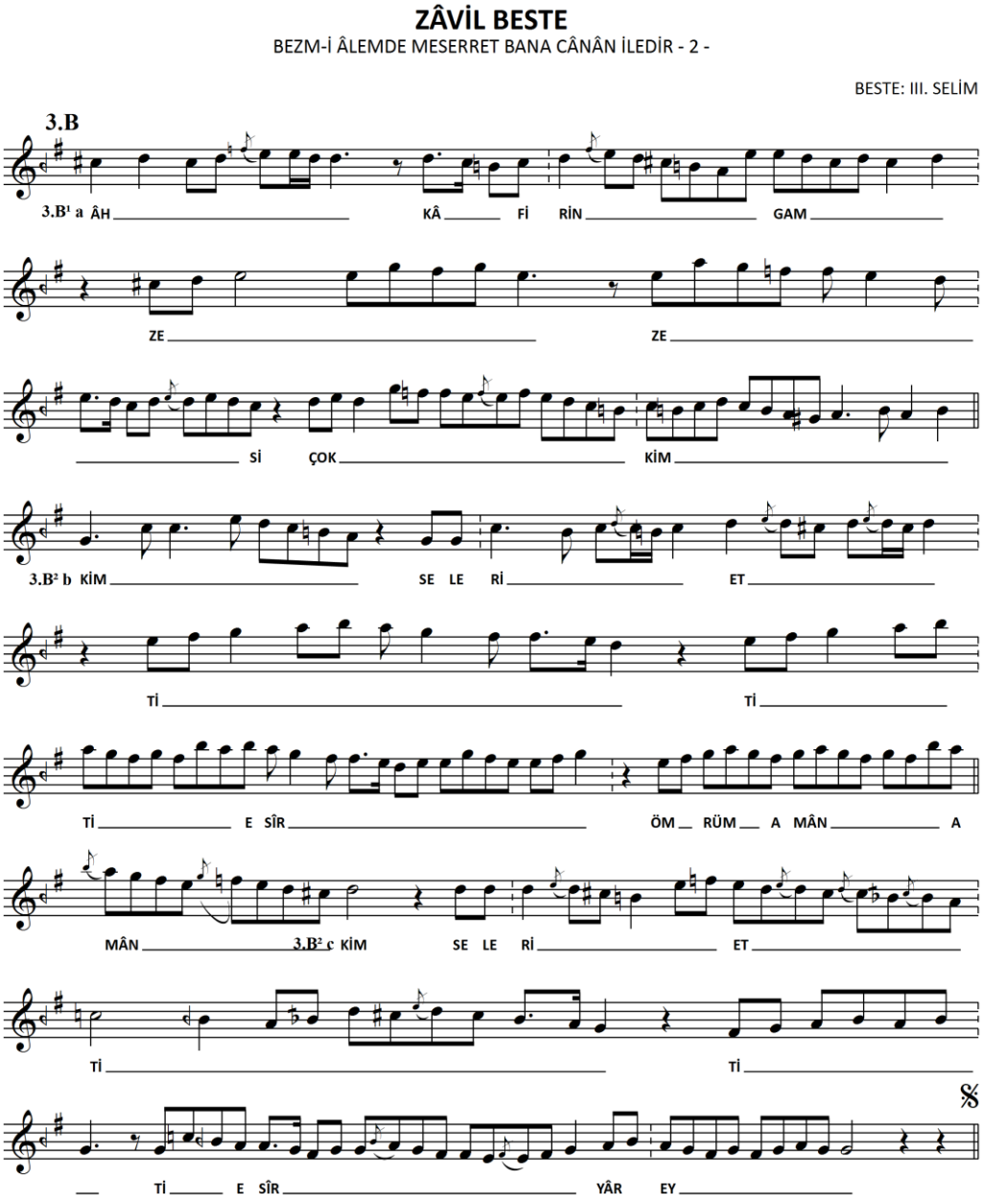
EK 12 (devam)

MÂHUR BESTE
BİR SAFÂ KESBEYLE KİM PEYMÂNELER REŞKEYLESİN - 2 -
BESTE: NÂTÎ DÂMÂDI AHMET EFENDİ
3.B
3.B¹ a ÂH MAH REM OL BİR
BEZ BEZ
BEZ Mİ HÂ SUL
SUL 3.B² b HÂ SA KİM Bî
İH İH
İH Tİ YAR A MÂN A MÂN A MÂN A MÂN
YÂR 3.B² c HÂ SA KİM Bî
İH İH
İH Tİ YAR VÂY
BİR SAFÂ KESBEYLE KİM PEYMÂNELER REŞKEYLESİN
NEŞ'E-İ ŞERŞÂRINA MEYHÂNELER REŞKEYLESİN
MAHREM OL BİR BEZM-İ HÂSÛ'L-HÂSÂ KİM BÎ İHTİYAR
ÂŞİNÂLAR DAĞILIP BÎGÂNELER REŞKEYLESİN
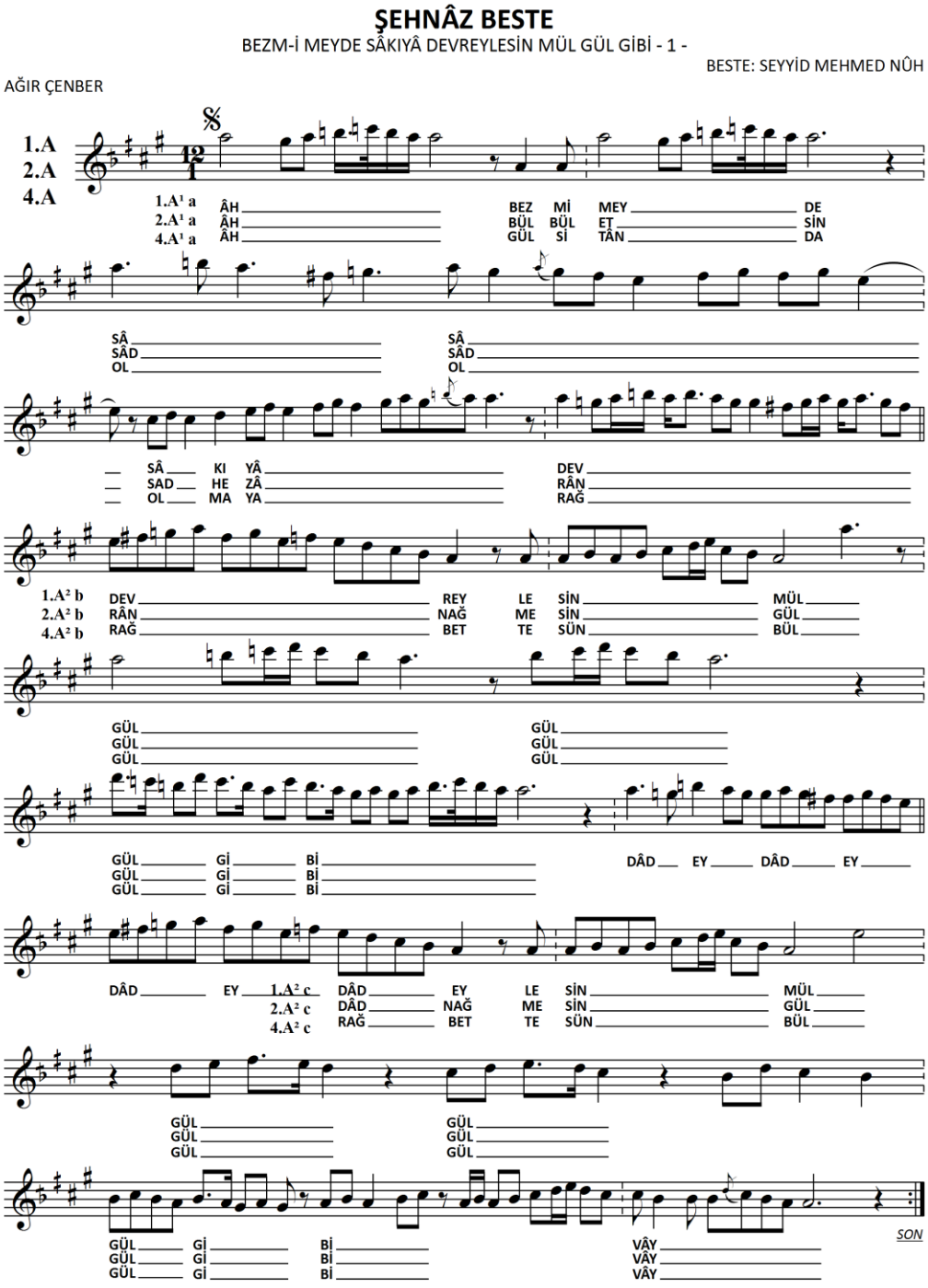
EK 13.

ZÂVİL BESTE
BEZM-İ ÂLEMDE MESERRET BANA CÂNÂN İLEDİR - 1 -
BESTE: III. SELİM
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH BEZ Mİ Â LEM
2.A¹ a ÂH İN Bİ SÂ TI
4.A¹ a ÂH YÜ RÜ YÜŞ MİL
DE E Kİ
DE E Kİ
DE ME SER RET
E ZE LÎ VÂ
Kİ DE RÛ NE
1.A² b ÂH BA NA CÂ NÂN
2.A² b VÂ SI TA İ CÂN
4.A² b ÂH SÂ Fİ MÜJ GÂN
İ LE DİR ÖM RÜM A MÂN A
MÂN 1.A² c OF BA NA CÂ NÂN
MÂN 2.A² c VÂ SI TA İ CÂN
MÂN 4.A² c OF SÂ Fİ MÜJ GÂN
SON
İ LE DİR YÂR EY

EK 13 (devam)

ZÂVİL BESTE
BEZM-İ ÂLEMDE MESERRET BANA CÂNÂN İLEDİR - 2 -
BESTE: III. SELİM
3.B
3.B¹ a ÂH KÂ Fİ RİN GAM
ZE ZE
Sİ ÇOK KİM
3.B² b KİM SE LE Rİ ET
Tİ Tİ
Tİ E SÎR ÖM RÜM A MÂN A
MÂN 3.B² c KİM SE LE Rİ ET
Tİ Tİ
Tİ E SÎR YÂR EY
BEZM-İ ÂLEMDE MESERRET BANA CÂNÂN İLEDİR
İNBİSÂT-I EZELÎ VÂSITA-İ CÂN İLEDİR
KÂFİRİN GAMZESİ ÇOK KİMSELERİ ETTİ ESÎR
YÜRÜYÜŞ MİLK-İ DERÛNE SÂFİ MÜJGÂN İLEDİR

EK 14.
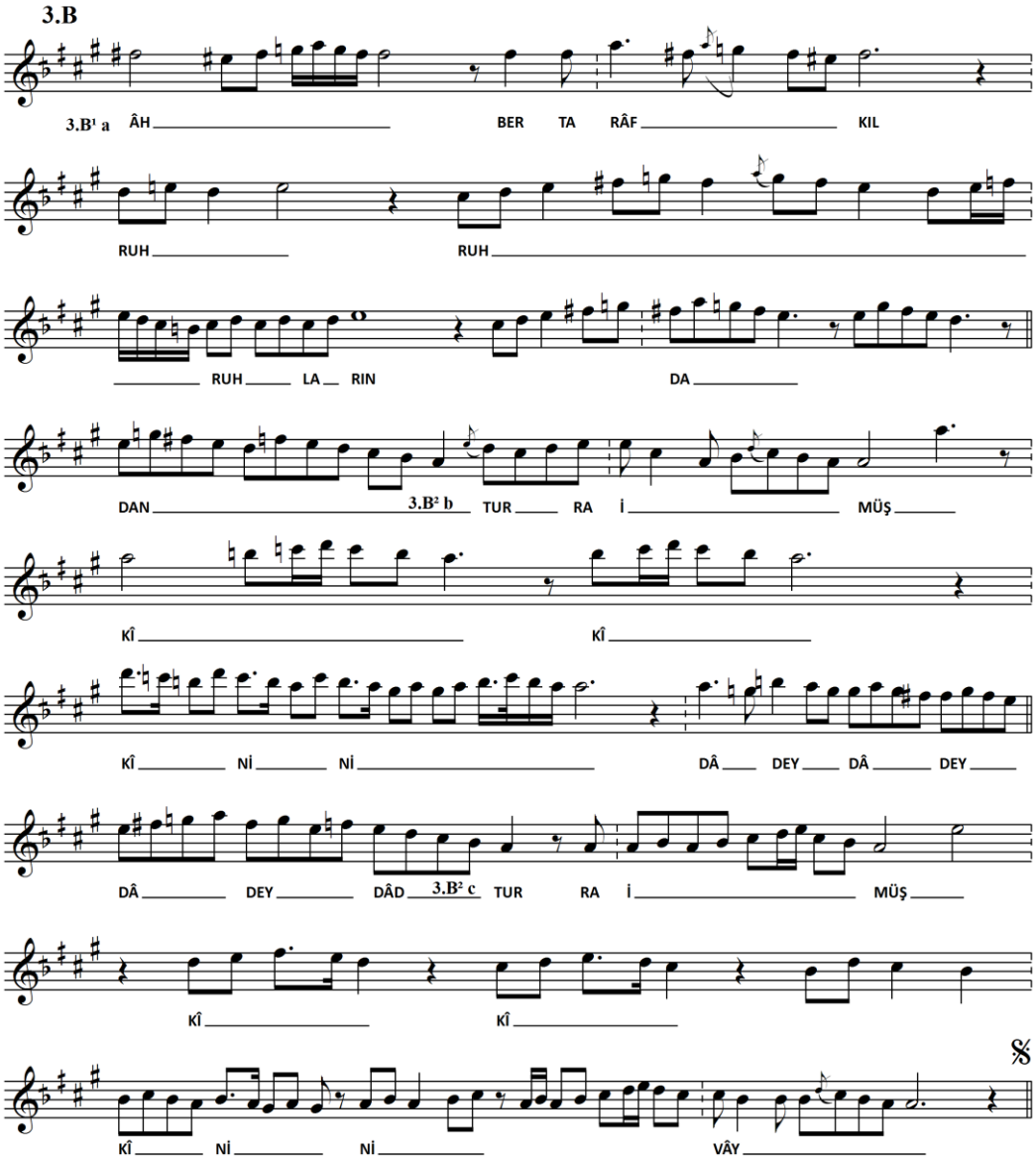

ŞEHNÂZ BESTE
BEZM-İ MEYDE SÂKIYÂ DEVREYLESİN MÜL GÜL GİBİ - 1 -
BESTE: SEYYİD MEHMED NÛH
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH BEZ Mİ MEY DE
2.A¹ a ÂH BÜL BÜL Et SİN
4.A¹ a ÂH GÜL Sİ TÂN DA
SÂ SÂD OL
SÂ SÂD OL
SÂ KI YÂ DEV
SAD HE ZÂ RÂN
OL MA YA RAĞ
1.A² b DEV REY LE SİN MÜL
2.A² b RÂN NAĞ ME SİN GÜL
4.A² b RAĞ BET TE SÜN BÜL
GÜL GÜL GÜL
GÜL GÜL GÜL
GÜL Gİ Bİ
GÜL Gİ Bİ
GÜL Gİ Bİ
DÂD EY DÂD EY
DÂD EY 1.A² c DÂD EY LE SİN MÜL
2.A² c DÂD NAĞ ME SİN GÜL
4.A² c RAĞ BET TE SÜN BÜL
GÜL GÜL GÜL
GÜL GÜL GÜL
GÜL Gİ Bİ VÂY
GÜL Gİ Bİ VÂY
GÜL Gİ Bİ VÂY
SON

EK 14 (devam)

ŞEHNÂZ BESTE
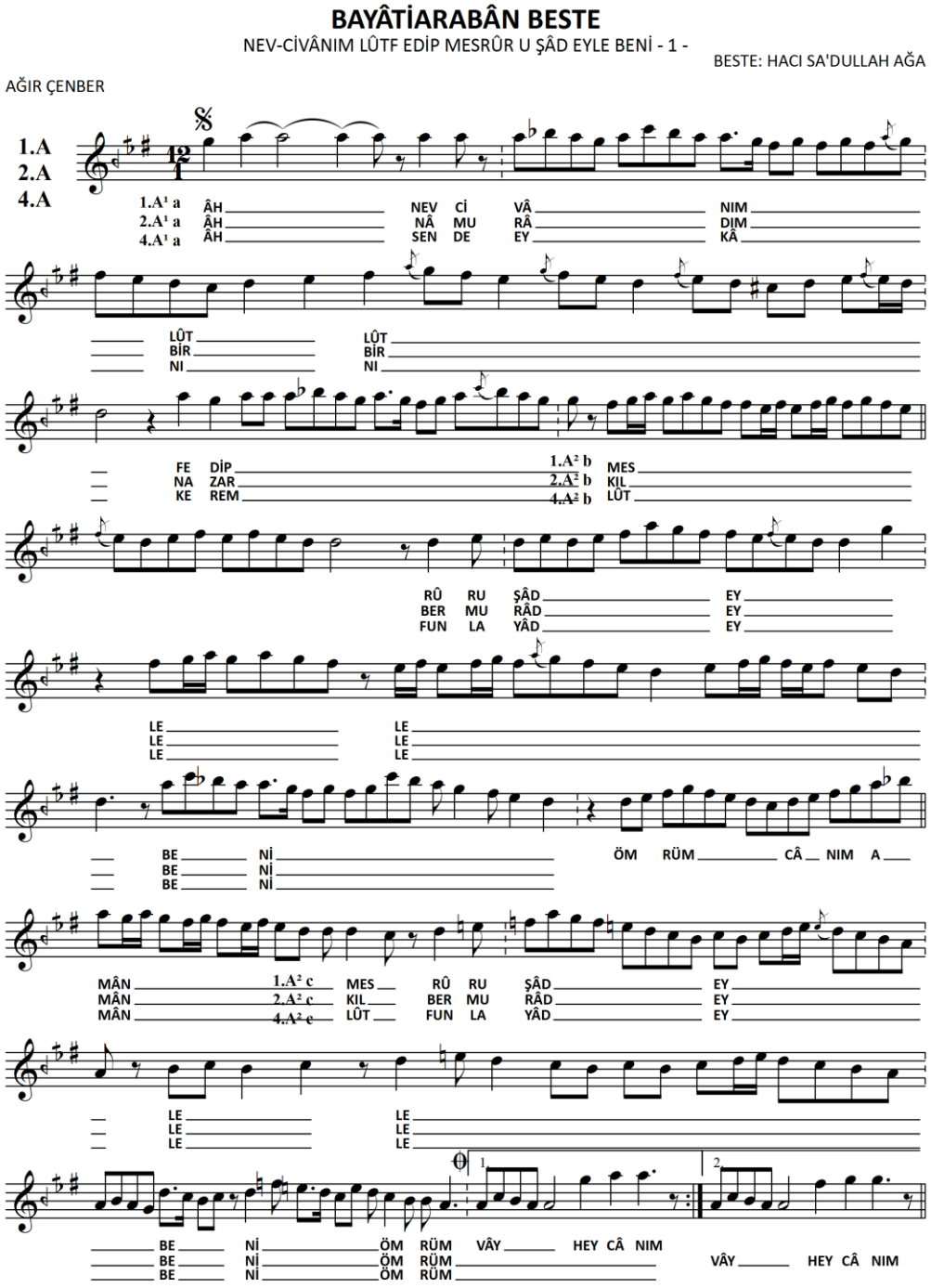
BEZM-İ MEYDE SÂKIYÂ DEVREYLESİN MÜL GÜL GİBİ - 2 -

BESTE: SEYYİD MEHMED NÛH
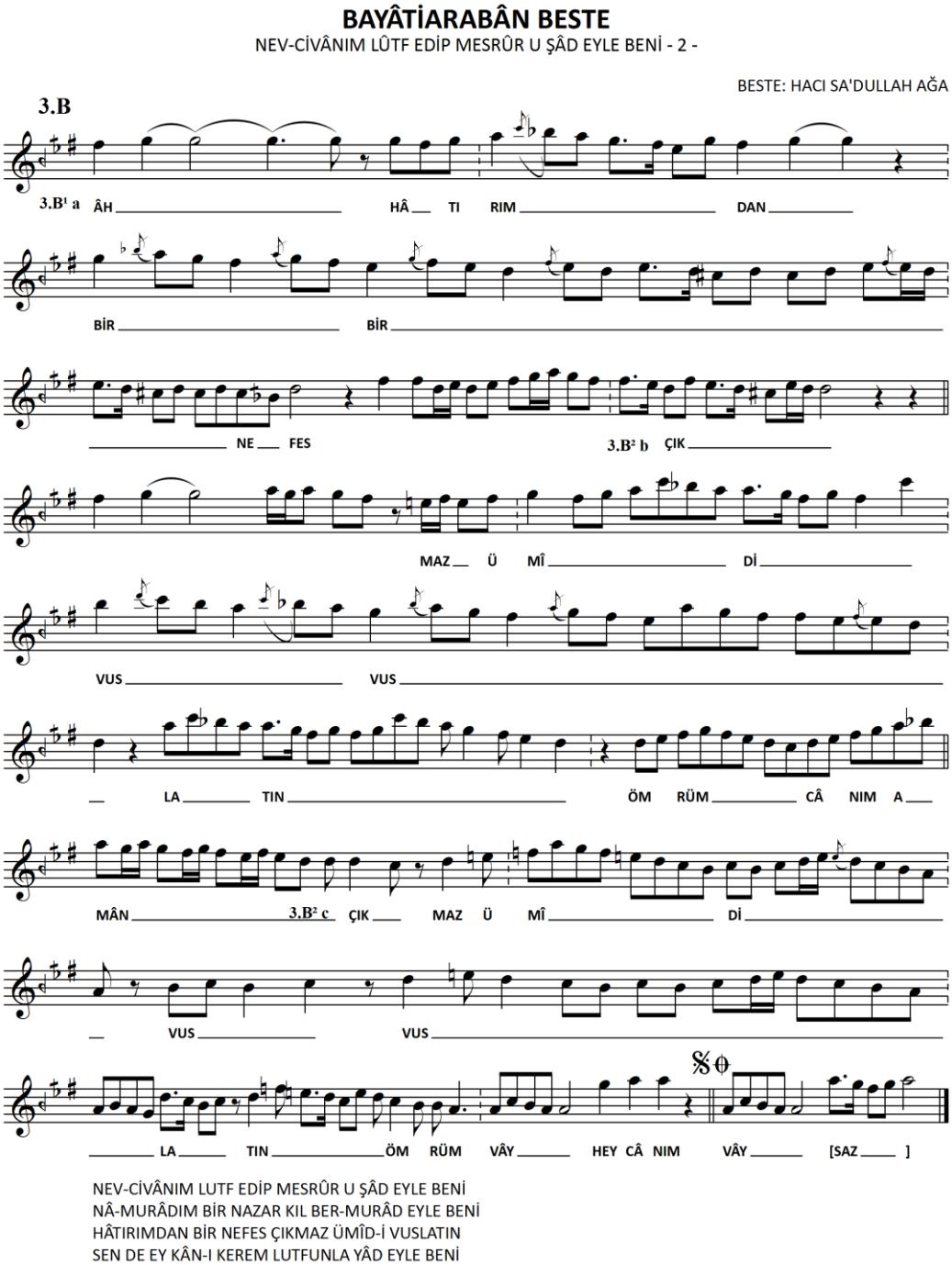

BEZM-İ MEYDE SÂKIYÂ DEVREYLESİN MÜL GÜL GİBİ
BÜLBÜL ETSİN SAD-HEZÂRÂN NAĞMESİN GÜL GÜL GİBİ
BERTARÂF KIL RUHLARINDAN TURRA-İ MÜŞKÎNİNİ
GÜLSİTÂNDA OLMAYA RAĞBETTE SÜNBÜL GÜL GİBİ

EK 15.
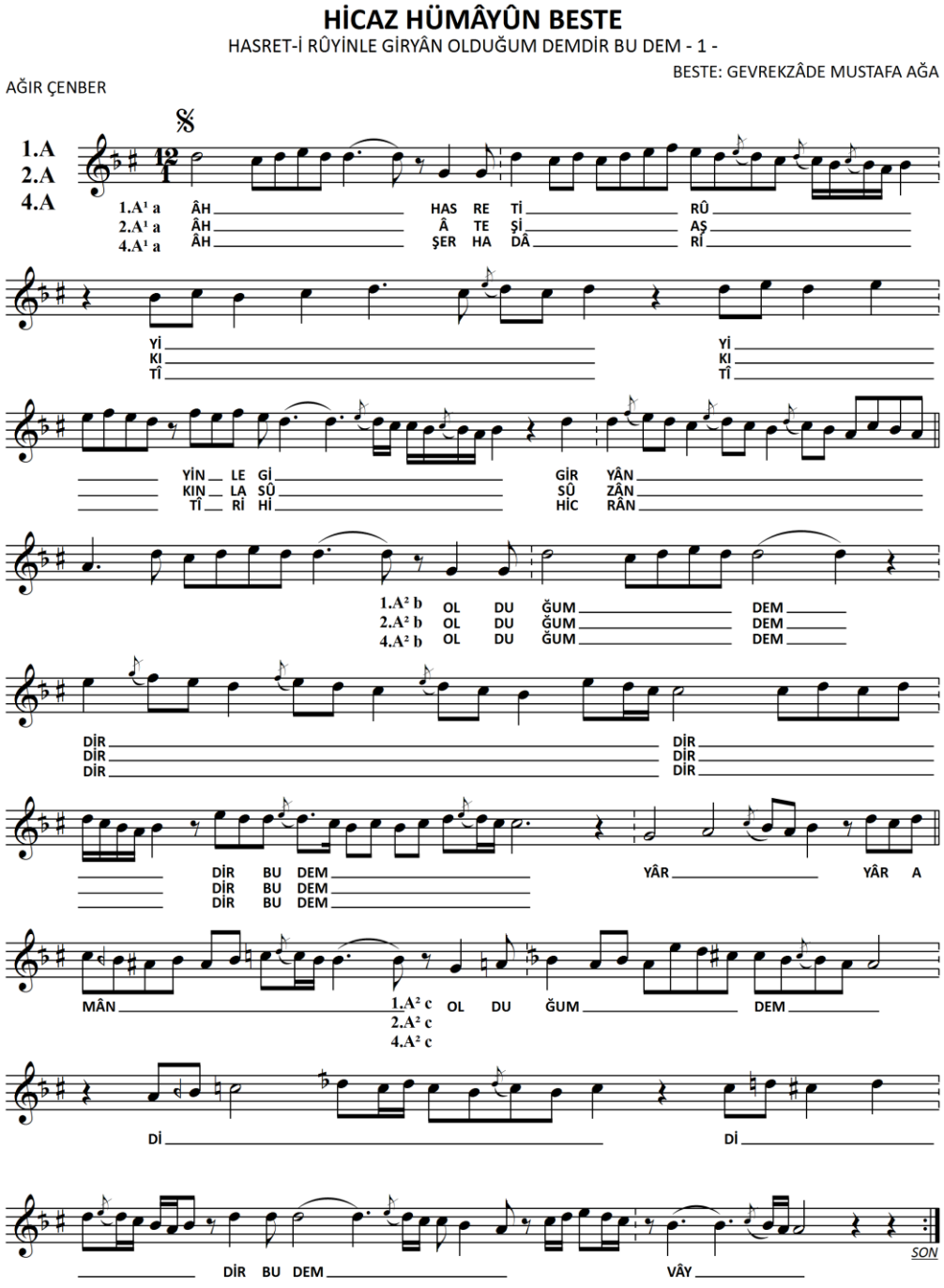

BAYÂTİARABÂN BESTE
NEV-CİVÂNIM LÛTF EDİP MESRÛR U ŞÂD EYLE BENİ - 1 -
BESTE: HACI SA'DULLAH AĞA
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
ÂH NEV Cİ VÂ NIM
ÂH NÂ MU RÂ DIM
ÂH SEN DE EY KÂ
LÛT LÛT
BİR BİR
NI NI
FE DİP MES
NA ZAR KIL
KE REM LÛT
RÛ RU ŞÂD EY
BER MU RÂD EY
FUN LA YÂD EY
LE LE
LE LE
LE LE
BE Nİ ÖM RÜM CÂ NIM A
BE Nİ
BE Nİ
MÂN MES RÛ RU ŞÂD EY
MÂN KIL BER MU RÂD EY
MÂN LÛT FUN LA YÂD EY
LE LE
LE LE
LE LE
BE Nİ ÖM RÜM VÂY HEY CÂ NIM
BE Nİ ÖM RÜM VÂY HEY CÂ NIM
BE Nİ ÖM RÜM

EK 15 (devam)

NEV-CİVÂNIM LUTF EDİP MESRÛR U ŞÂD EYLE BENİ
NÂ-MURÂDIM BİR NAZAR KIL BER-MURÂD EYLE BENİ
HÂTIRIMDAN BİR NEFES ÇIKMAZ ÜMÎD-İ VUSLATIN
SEN DE EY KÂN-I KEREM LUTFUNLA YÂD EYLE BENİ

EK 16.
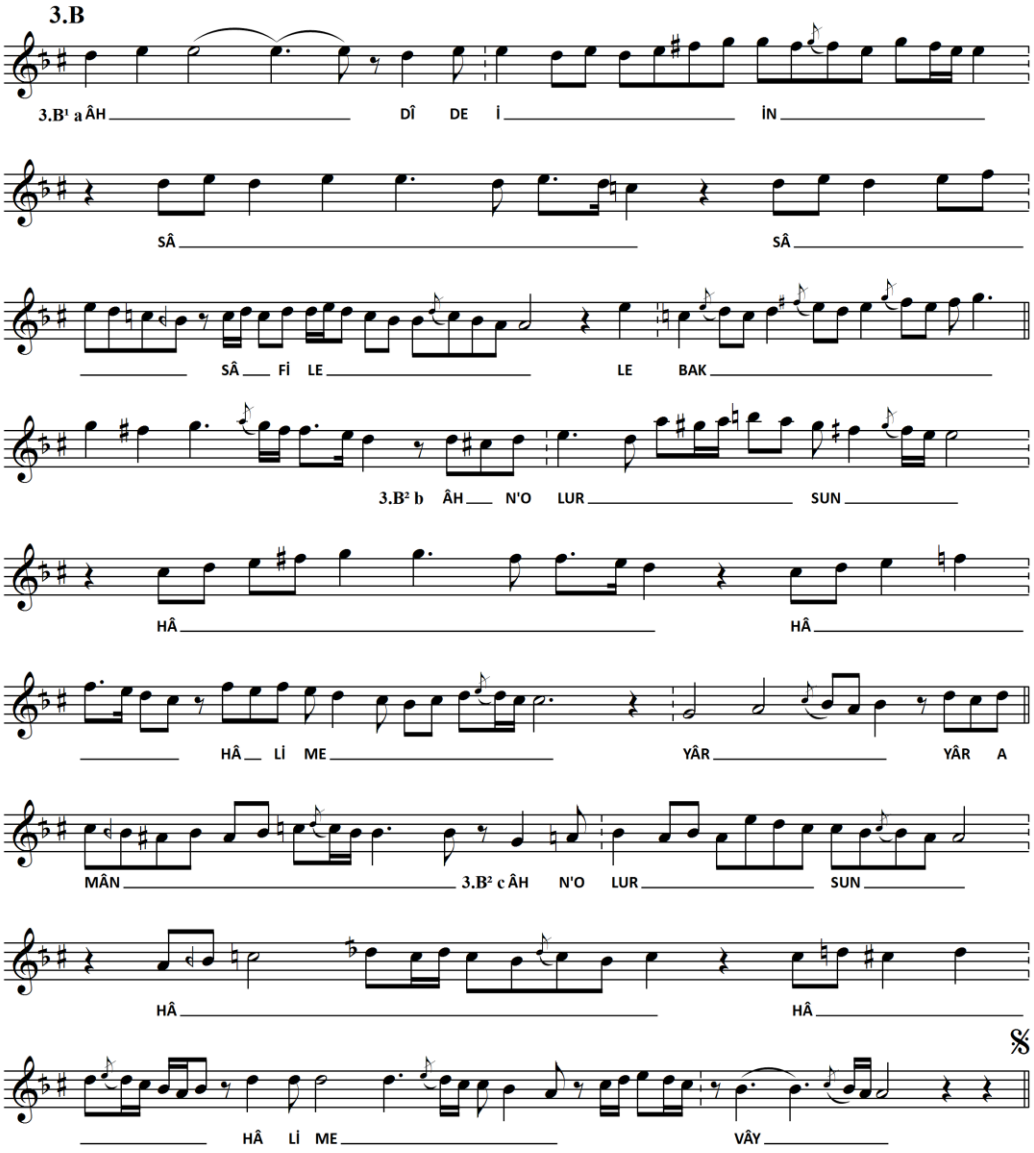

HİCAZ HÜMÂYÛN BESTE
HASRET-İ RÛYİNLE GİRYÂN OLDUĞUM DEMDİR BU DEM - 1 -
BESTE: GEVREKZÂDE MUSTAFA AĞA
AĞIR ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH HAS RE Tİ RÛ
2.A¹ a ÂH Â TE Şİ AŞ
4.A¹ a ÂH ŞER HA DÂ Rİ
Yİ KI TÎ
YİN LE Gİ GİR YÂN
KIN LA SÛ SÛ ZÂN
TÎ Rİ Hİ HİC RÂN
1.A² b OL DU ĞUM DEM
2.A² b OL DU ĞUM DEM
4.A² b OL DU ĞUM DEM
DİR
DİR BU DEM YÂR YÂR A
MÂN
1.A² c OL DU ĞUM DEM
2.A² c
4.A² c
Dİ
DİR BU DEM VÂY
SON

EK 16 (devam)

HİCAZ HÜMÂYÛN BESTE
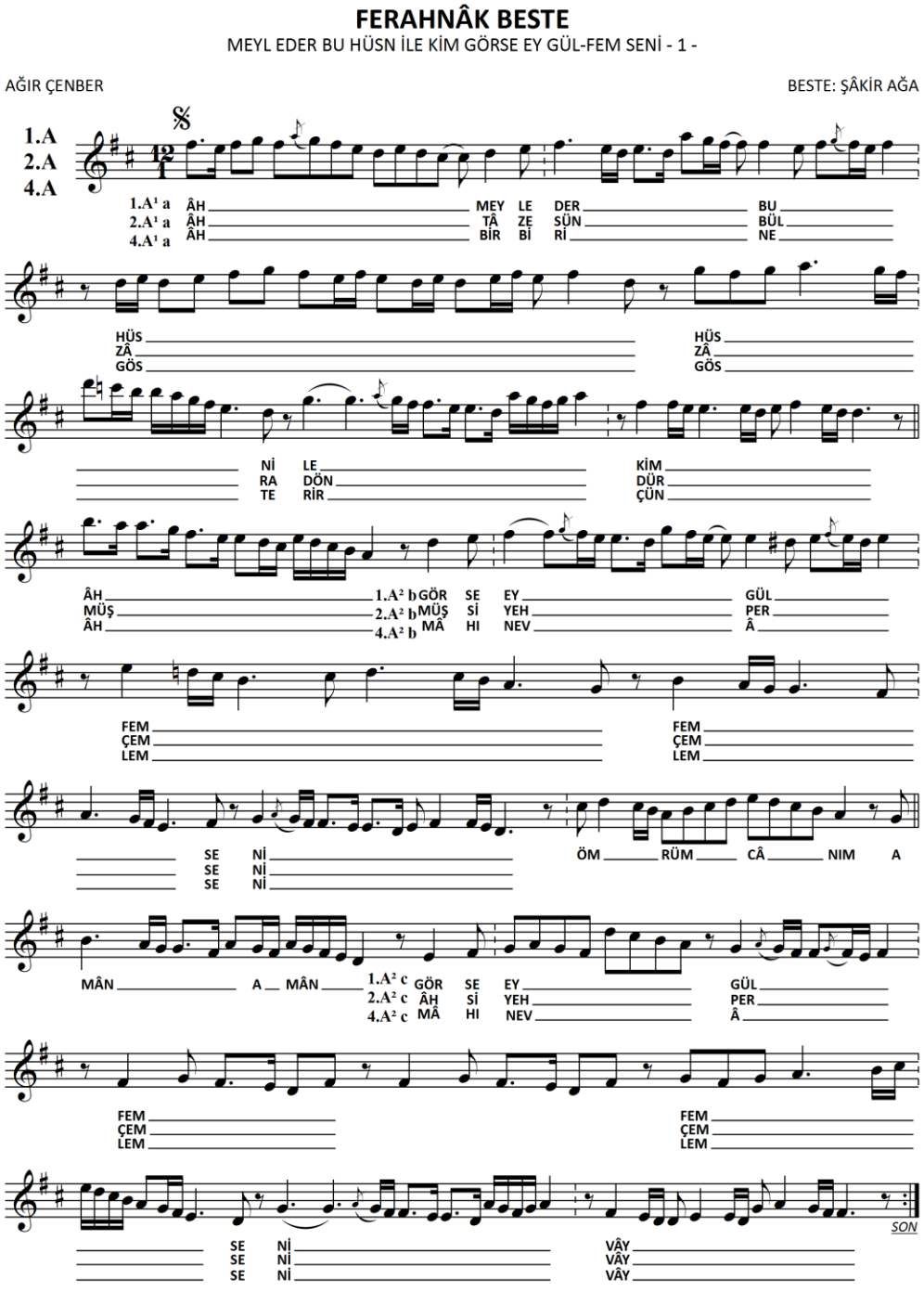
HASRET-İ RÛYİNLE GİRYÂN OLDUĞUM DEMDİR BU DEM - 2 -

BESTE: GEVREKZÂDE MUSTAFA AĞA
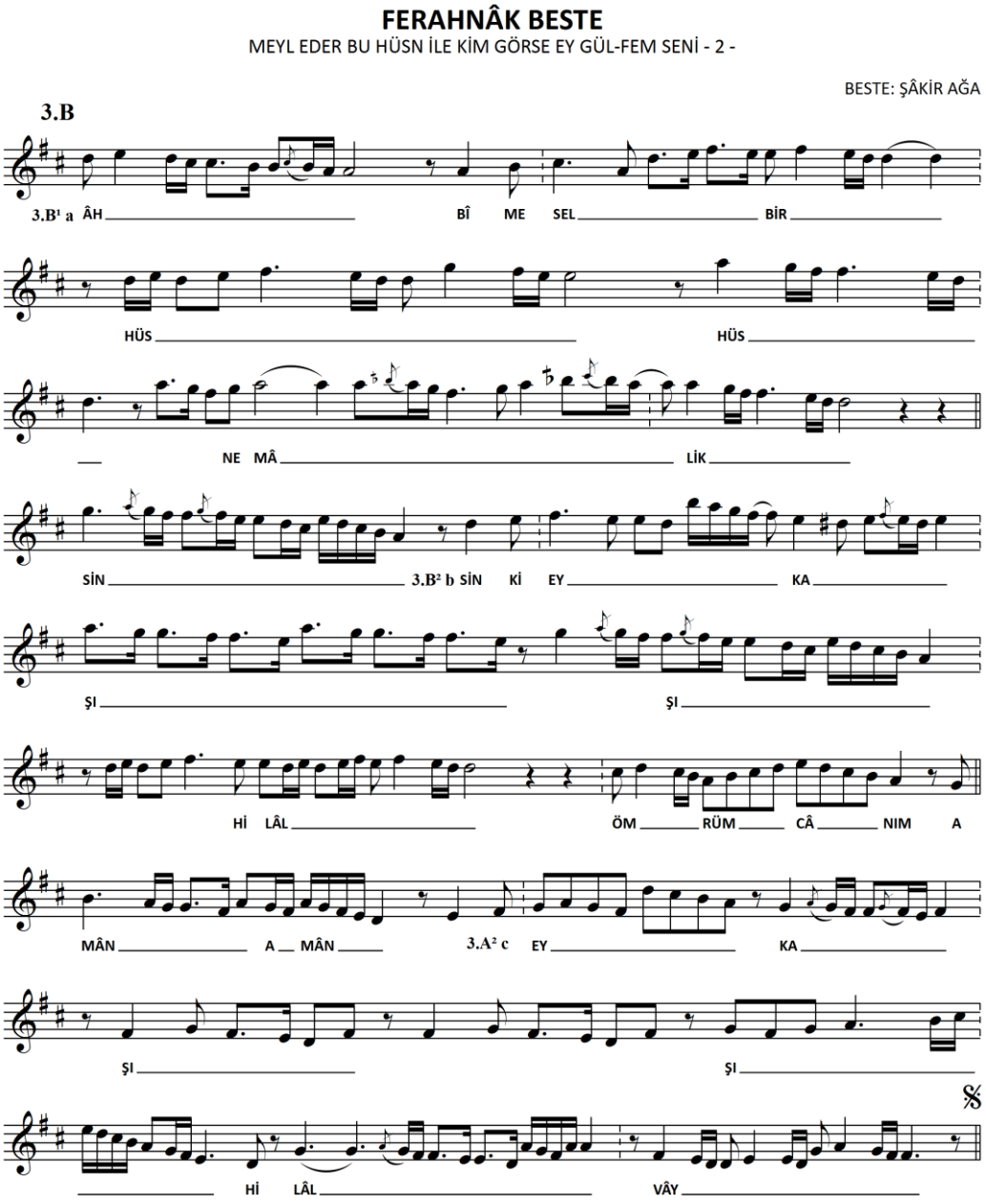

HASRET-İ RÛYİNLE GİRYÂN OLDUĞUM DEMDİR BU DEM
ÂTEŞ-İ AŞKINLA SÛZÂN OLDUĞUM DEMDİR BU DEM
DÎDE-İ İNSÂF İLE BAKSAN N'OLURSUN HÂLİME
ŞERHADÂR-İ TÎR-İ HİCRÂN OLDUĞUM DEMDİR BU DEM
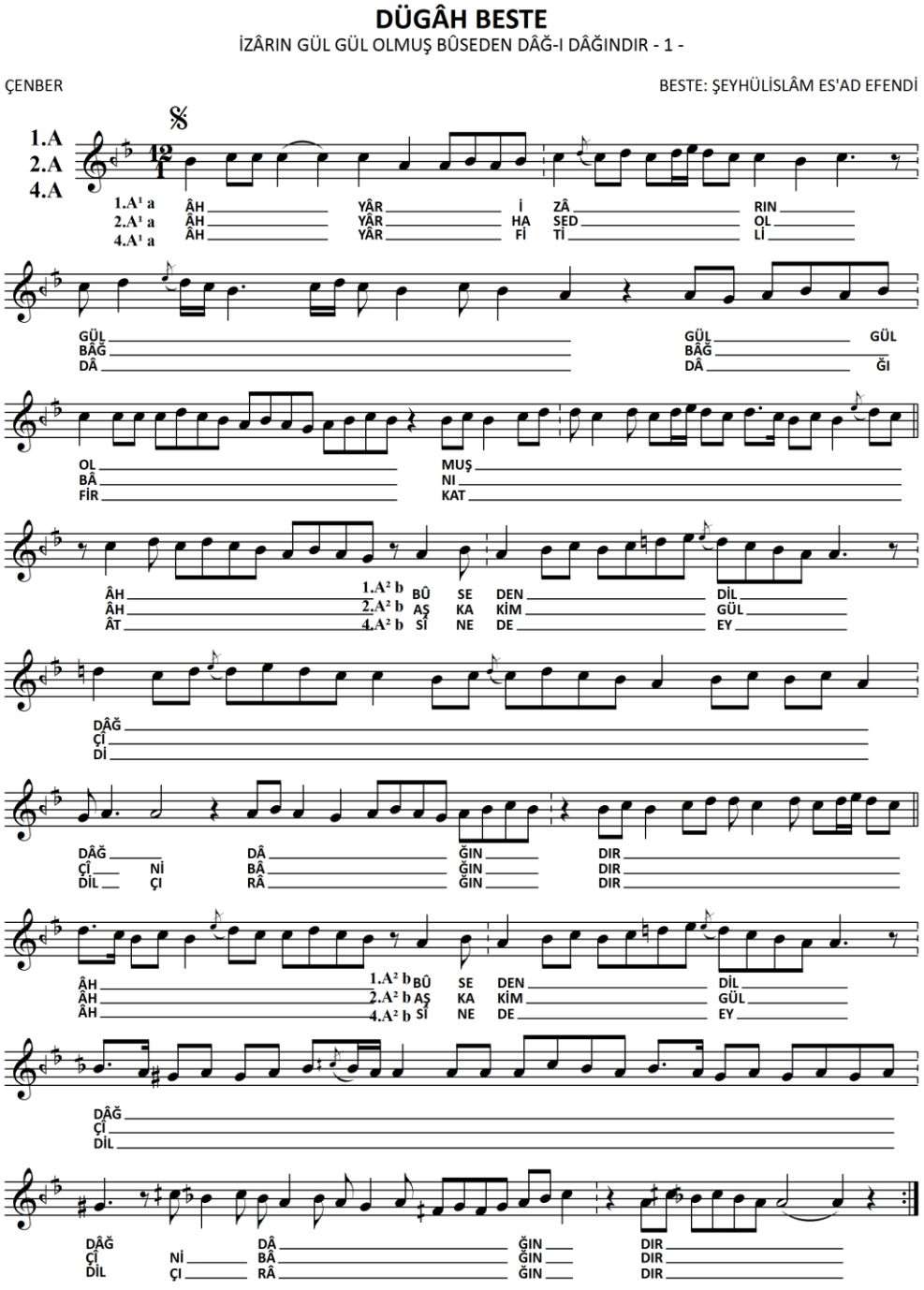
EK 17.

FERAHNÂK BESTE
MEYL EDER BU HÜSN İLE KİM GÖRSE EY GÜL-FEM SENİ - 1 -
AĞIR ÇENBER
BESTE: ŞÂKİR AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH MEY LE DER BU
2.A¹ a ÂH TÂ ZE SÜN BÜL
4.A¹ a ÂH BİR Bİ Rİ NE
HÜS ZÂ GÖS
HÜS ZÂ GÖS
Nİ LE
RA DÖN
TE RİR
KİM
DÜR
ÇÜN
ÂH
MÜŞ
ÂH
1.A² b GÖR SE EY GÜL
2.A² b MÜŞ Sİ YEH PER
4.A² b MÂ HI NEV Â
FEM ÇEM LEM
FEM ÇEM LEM
SE Nİ
SE Nİ
SE Nİ
ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN A MÂN
1.A² c GÖR SE EY GÜL
2.A² c ÂH Sİ YEH PER
4.A² c MÂ HI NEV Â
FEM ÇEM LEM
FEM ÇEM LEM
SE Nİ
SE Nİ
SE Nİ
VÂY
VÂY
VÂY
SON
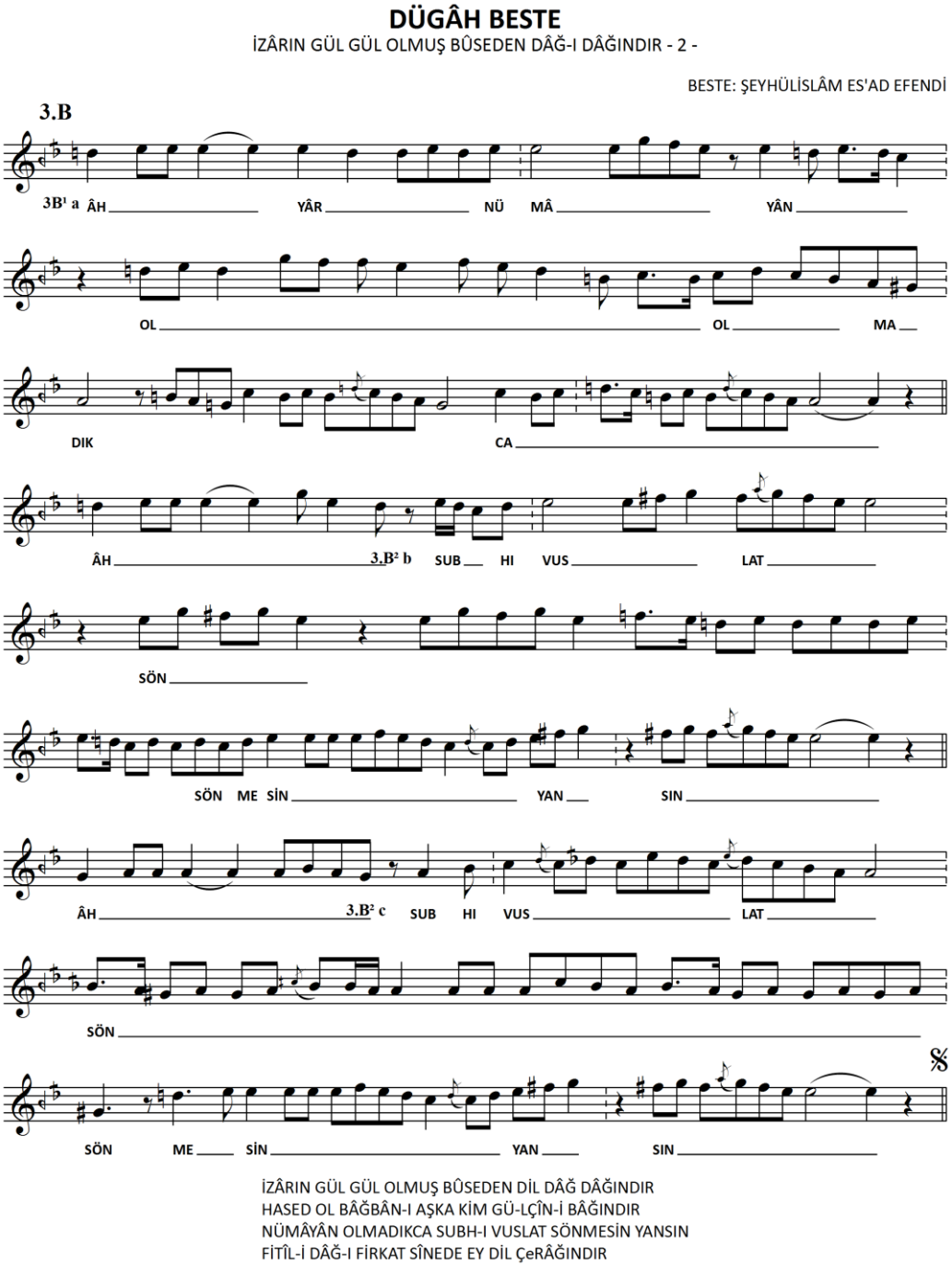
EK 17 (devam)

FERAHNÂK BESTE
MEYL EDER BU HÜSN İLE KİM GÖRSE EY GÜL-FEM SENİ - 2 -
BESTE: ŞÂKİR AĞA
3.B
3.B¹ a ÂH BÎ ME SEL BİR
HÜS HÜS
NE MÂ LİK
SİN 3.B² b SİN Kİ EY KA
ŞI ŞI
Hİ LÂL ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN A MÂN 3.A² c EY KA
ŞI ŞI
Hİ LÂL VÂY
MEYL EDER BU HÜSN İLE KİM GÖRSE EY GÜL-FEM SENİ
TÂZE SÜNBÜL-ZÂRA DÖNDÜRMÜŞ SİYEH PERÇEM SENİ
BÎ-MESEL BİR HÜSNE MÂLİKSİN Kİ EY KAŞI HİLÂL
BİRBİRİNE GÖSTERİR ÇÜN MÂH-I NEV ÂLEM SENİ
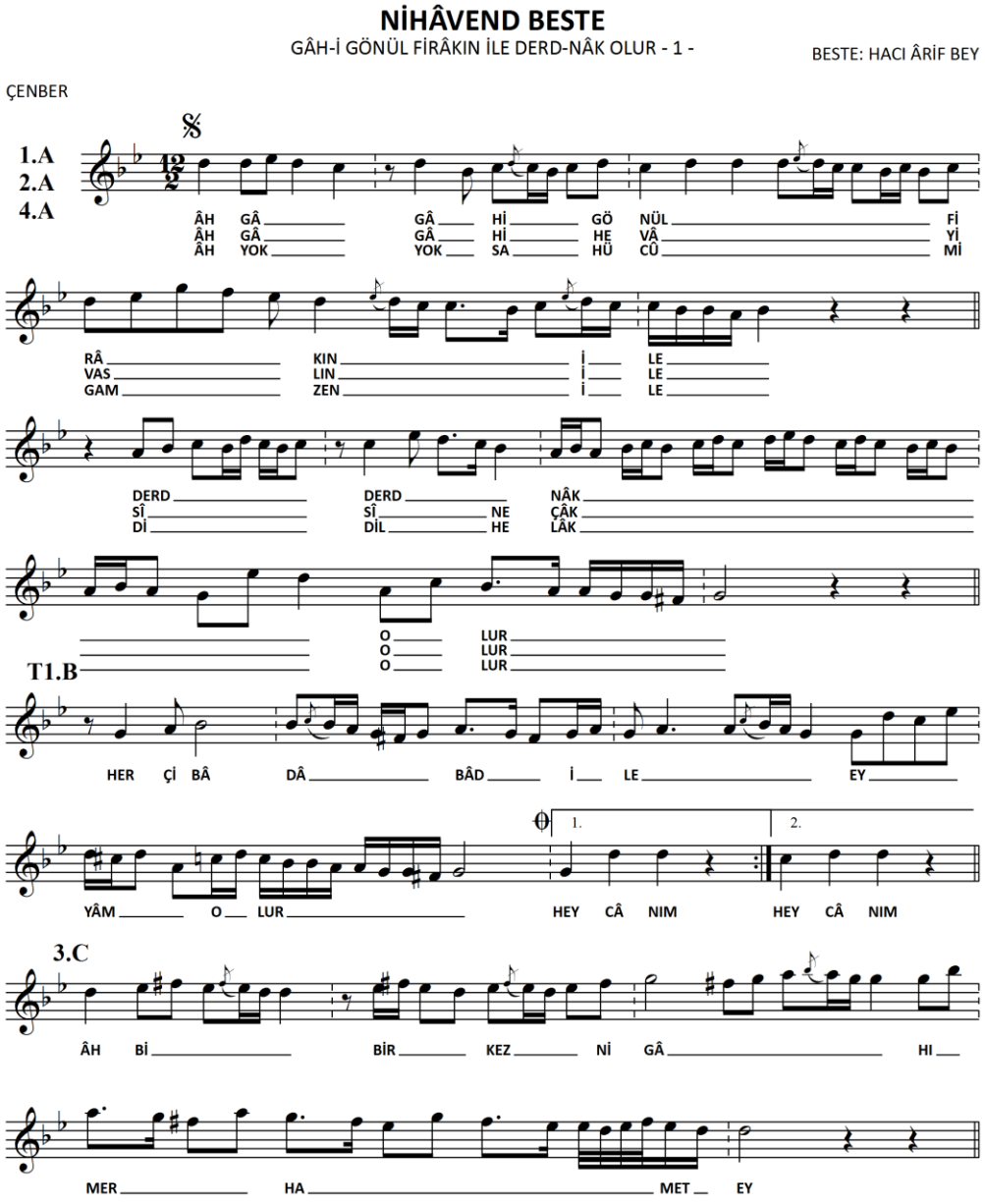
EK 18.

DÜGÂH BESTE
İZÂRIN GÜL GÜL OLMUŞ BÛSEDEN DÂĞ-I DÂĞINDIR - 1 -
ÇENBER
BESTE: ŞEYHÜLİSLÂM ES'AD EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH YÂR İ ZÂ RIN
2.A¹ a ÂH YÂR HA SED OL
4.A¹ a ÂH YÂR Fİ Tİ Lİ
GÜL GÜL GÜL
BÂĞ BÂĞ
DÂ DÂ ĞI
OL MUŞ
BÂ NI
FİR KAT
ÂH 1.A² b BÛ SE DEN DİL
ÂH 2.A² b AŞ KA KİM GÜL
ÂT 4.A² b SI NE DE EY
DÂĞ
ÇÎ
Dİ
DÂĞ DÂ ĞIN DIR
ÇÎ Nİ BÂ ĞIN DIR
DİL ÇI RÂ ĞIN DIR
ÂH 1.A² b BÛ SE DEN DİL
ÂH 2.A² b AŞ KA KİM GÜL
ÂH 4.A² b SI NE DE EY
DÂĞ
ÇÎ
DİL
DÂĞ DÂ ĞIN DIR
ÇÎ Nİ BÂ ĞIN DIR
DİL ÇI RÂ ĞIN DIR

EK 18 (devam)

DÜGÂH BESTE
İZÂRIN GÜL GÜL OLMUŞ BÛSEDEN DÂĞ-I DÂĞINDIR - 2 -
BESTE: ŞEYHÜLİSLÂM ES'AD EFENDİ
3.B
3B¹ a ÂH YÂR NÜ MÂ YÂN
OL OL MA
DIK CA
ÂH 3.B² b SUB HI VUS LAT
SÖN
SÖN ME SİN YAN SIN
ÂH 3.B² c SUB HI VUS LAT
SÖN
SÖN ME SİN YAN SIN
İZÂRIN GÜL GÜL OLMUŞ BÛSEDEN DİL DÂĞ DÂĞINDIR
HASED OL BÂĞBÂN-I AŞKA KİM GÜ-LÇİN-İ BÂĞINDIR
NÜMÂYÂN OLMADIKCA SUBH-I VUSLAT SÖNMESİN YANSIN
FİTÎL-İ DÂĞ-I FİRKAT SÎNEDE EY DİL ÇeRÂĞINDIR

EK 19.
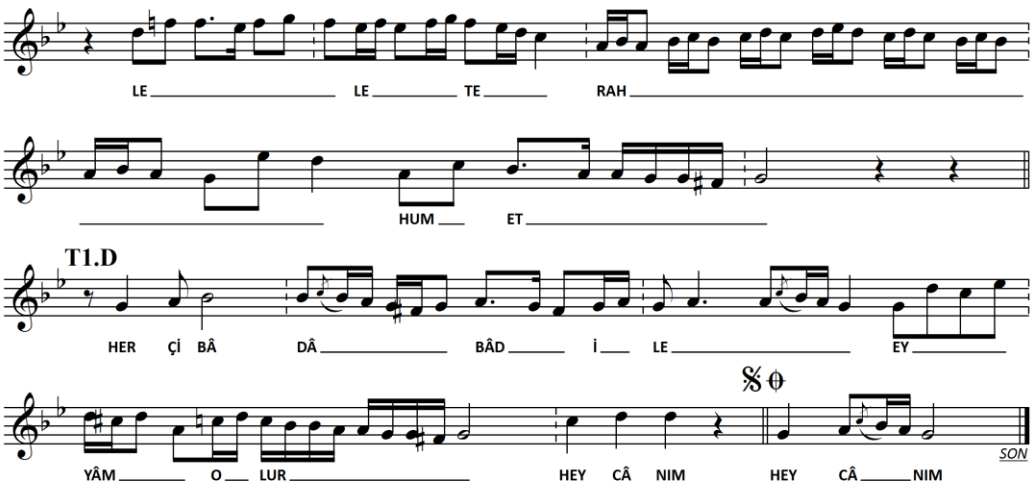

NİHÂVEND BESTE
GÂH-İ GÖNÜL FİRÂKIN İLE DERD-NÂK OLUR - 1 -
BESTE: HACI ÂRİF BEY
ÇENBER
1.A
2.A
4.A
ÂH GÂ GÂ Hİ GÖ NÜL Fİ
ÂH GÂ GÂ Hİ HE VÂ Yİ
ÂH YOK YOK SA HÜ CÛ Mİ
RÂ KIN İ LE
VAS LIN İ LE
GAM ZEN İ LE
DERD DERD NÂK
SÎ SÎ NE ÇÂK
Dİ DİL HE LÂK
O LUR
O LUR
O LUR
T1.B
HER Çİ BÂ DÂ BÂD İ LE EY
1.
2.
YÂM O LUR HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
3.C
ÂH Bİ BİR KEZ Nİ GÂ HI
MER HA MET EY

EK 19 (devam)

NİHÂVEND BESTE
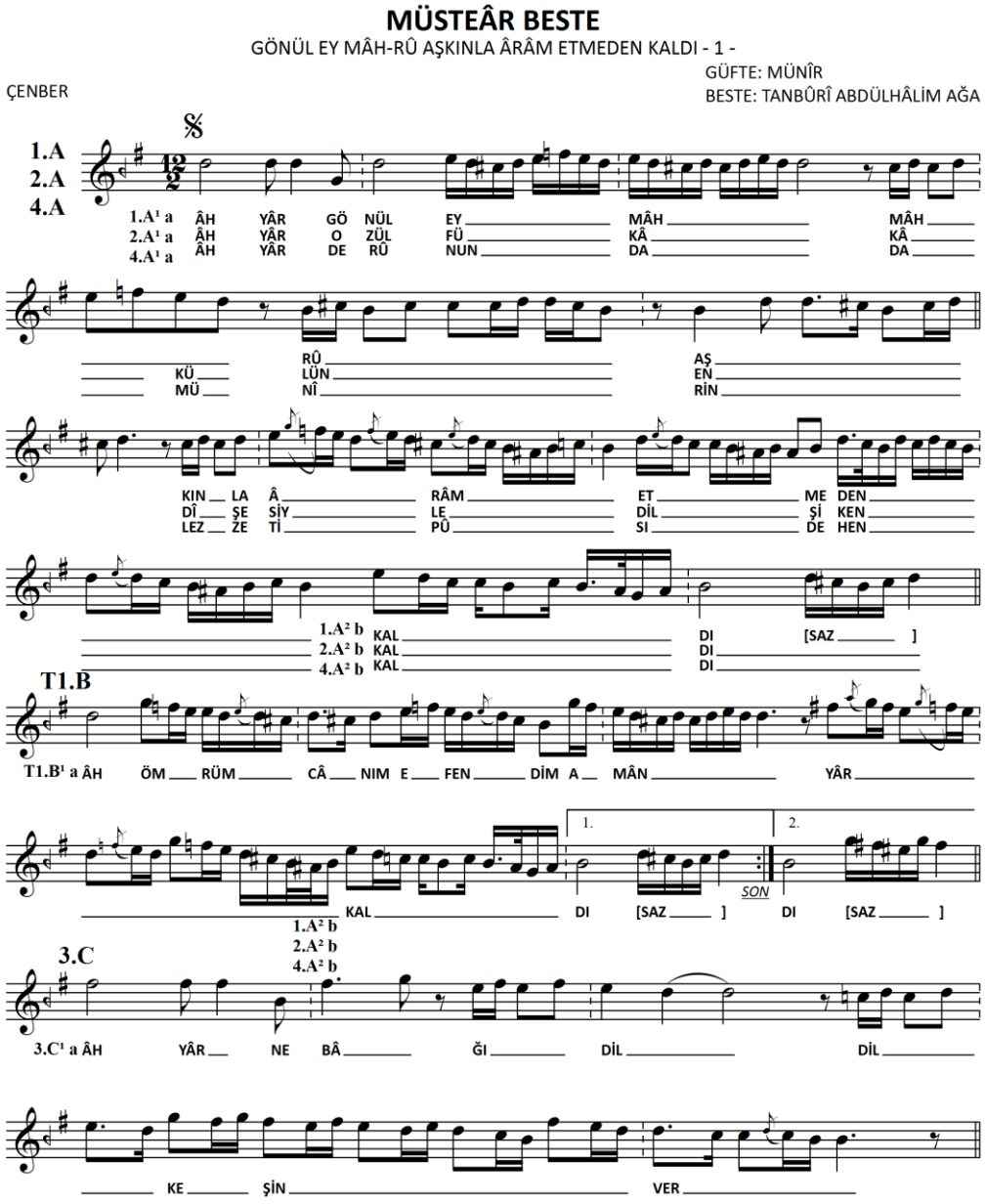
GÂH-İ GÖNÜL FİRÂKIN İLE DERD-NÂK OLUR - 2 -

BESTE: HACI ÂRİF BEY

GÂHİ GÖNÜL FİRÂKIN İLE DERD-NÂK OLUR
GÂHİ HEVÂ-YI VASLIN İLE SÎNE-ÇÂK OLUR
BİR KEZ NİGÂH-I MERHAMET EYLE TERAHHUM ET
YOKSA HÜCÛM-İ GAMZEN İLE DİL HELÂK OLUR

EK 20.

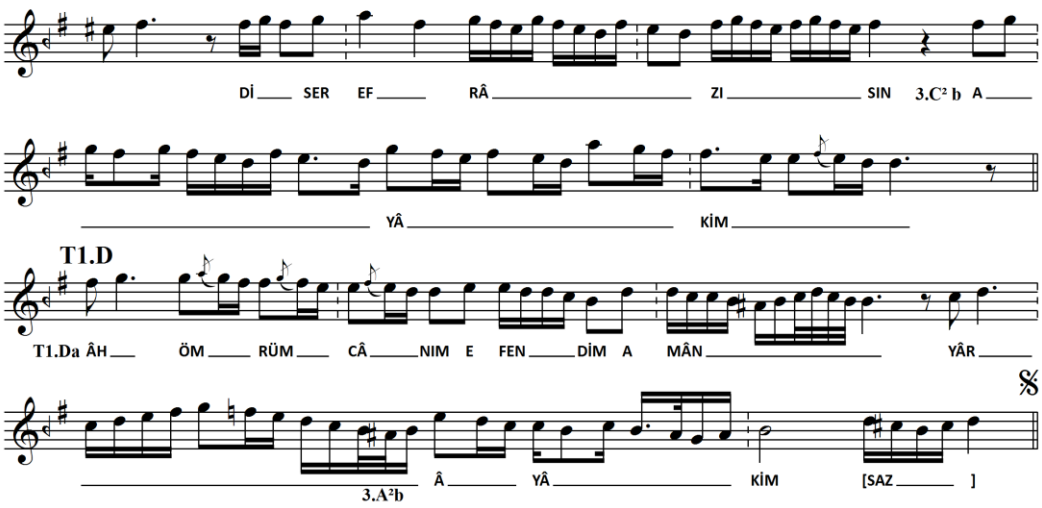

MÜSTEÂR BESTE
GÖNÜL EY MÂH-RÛ AŞKINLA ÂRÂM ETMEDEN KALDI - 1 -
GÜFTE: MÜNÎR
BESTE: TANBÛRÎ ABDÜLHÂLİM AĞA
ÇENBER
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH YÂR GÖ NÜL EY MÂH MÂH
2.A¹ a ÂH YÂR O ZÜL FÜ KÂ KÂ
4.A¹ a ÂH YÂR DE RÛ NUN DA DA
KÜ RÛ AŞ
MÜ LÜN EN
NÎ RİN
KIN LA Â RÂM ET ME DEN
DÎ ŞE SİY LE DİL Şİ KEN
LEZ ZE Tİ PÛ SI DE HEN
1.A² b KAL DI [SAZ]
2.A² b KAL DI
4.A² b KAL DI
T1.B
T1.B¹ a ÂH ÖM RÜM CÂ NIM E FEN DİM A MÂN YÂR
1.
2.
SON
KAL DI [SAZ] DI [SAZ]
1.A² b
2.A² b
4.A² b
3.C
3.C¹ a ÂH YÂR NE BÂ ĞI DİL DİL
KE ŞİN VER

EK 20 (devam)

MÜSTEÂR BESTE
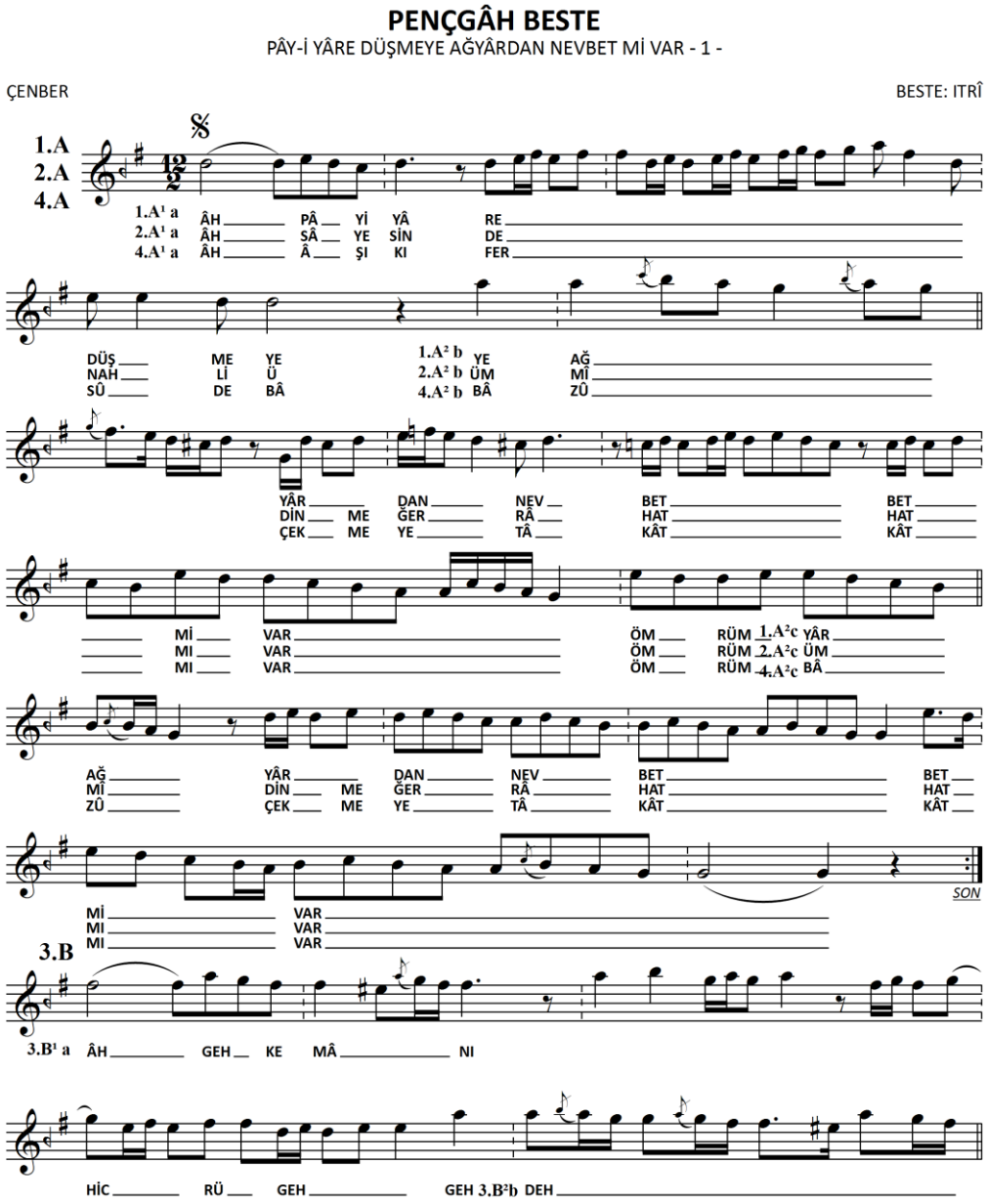
GÖNÜL EY MÂH-RÛ AŞKINLA ÂRÂM ETMEDEN KALDI - 2 -

GÜFTE: MÜNÎR
BESTE: TANBÛRÎ ABDÜLHÂLİM AĞA

GÖNÜL EY MÂH-RÛ AŞKINLA ÂRÂM ETMEDEN KALDI
O ZÜLF Ü KÂKÜLÜN ENDÎŞESİYLE DİL-ŞİKEN KALDI
NE BÂĞ-I DİL-KEŞİN VERD-İ SER-EFRÂZISIN ÂYÂ KİM
DERÛNUNDA MÜNÎR'İN LEZZET-İ PÛS-I DEHEN KALDI

EK 21.

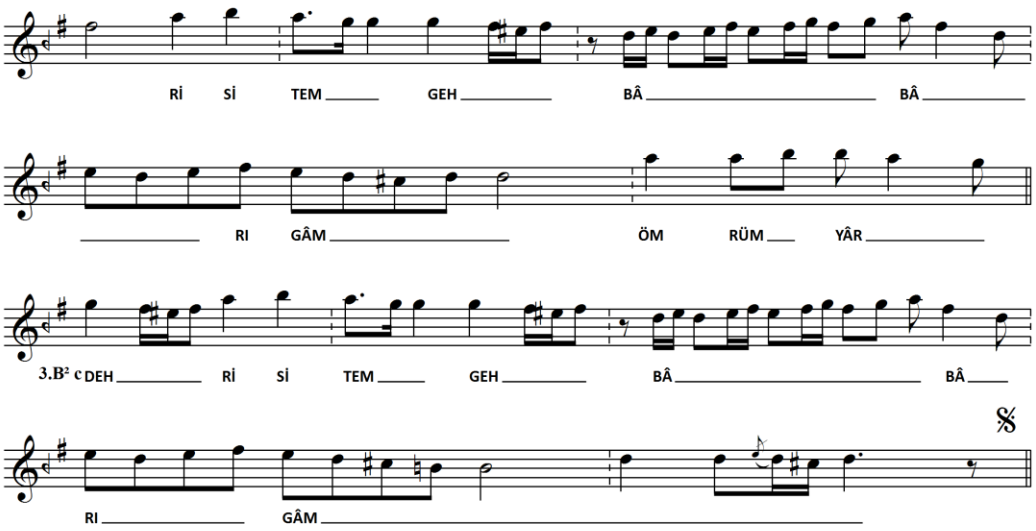

PENÇGÂH BESTE
PÂY-İ YÂRE DÜŞMEYE AĞYÂRDAN NEVBET Mİ VAR - 1 -
ÇENBER
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH PÂ Yİ YÂ RE
2.A¹ a ÂH SÂ YE SİN DE
4.A¹ a ÂH Â ŞI KI FER
DÜŞ ME YE
NAH Lİ Ü
SÛ DE BÂ
1.A² b YE
2.A² b ÜM
4.A² b BÂ
AĞ
MÎ
ZÛ
YÂR DAN NEV BET BET
DİN ME GER RÂ HAT HAT
ÇEK ME YE TÂ KÂT KÂT
Mİ VAR
MI VAR
MI VAR
ÖM RÜM 1.A²c YÂR
ÖM RÜM 2.A²c ÜM
ÖM RÜM 4.A²c BÂ
AĞ YÂR DAN NEV BET BET
MÎ DİN ME GER RÂ HAT HAT
ZÛ ÇEK ME YE TÂ KÂT KÂT
SON
Mİ VAR
MI VAR
MI VAR
3.B
3.B¹ a ÂH GEH KE MÂ NI
HİC RÜ GEH GEH 3.B²b DEH

EK 21 (devam)

PENÇGÂH BESTE
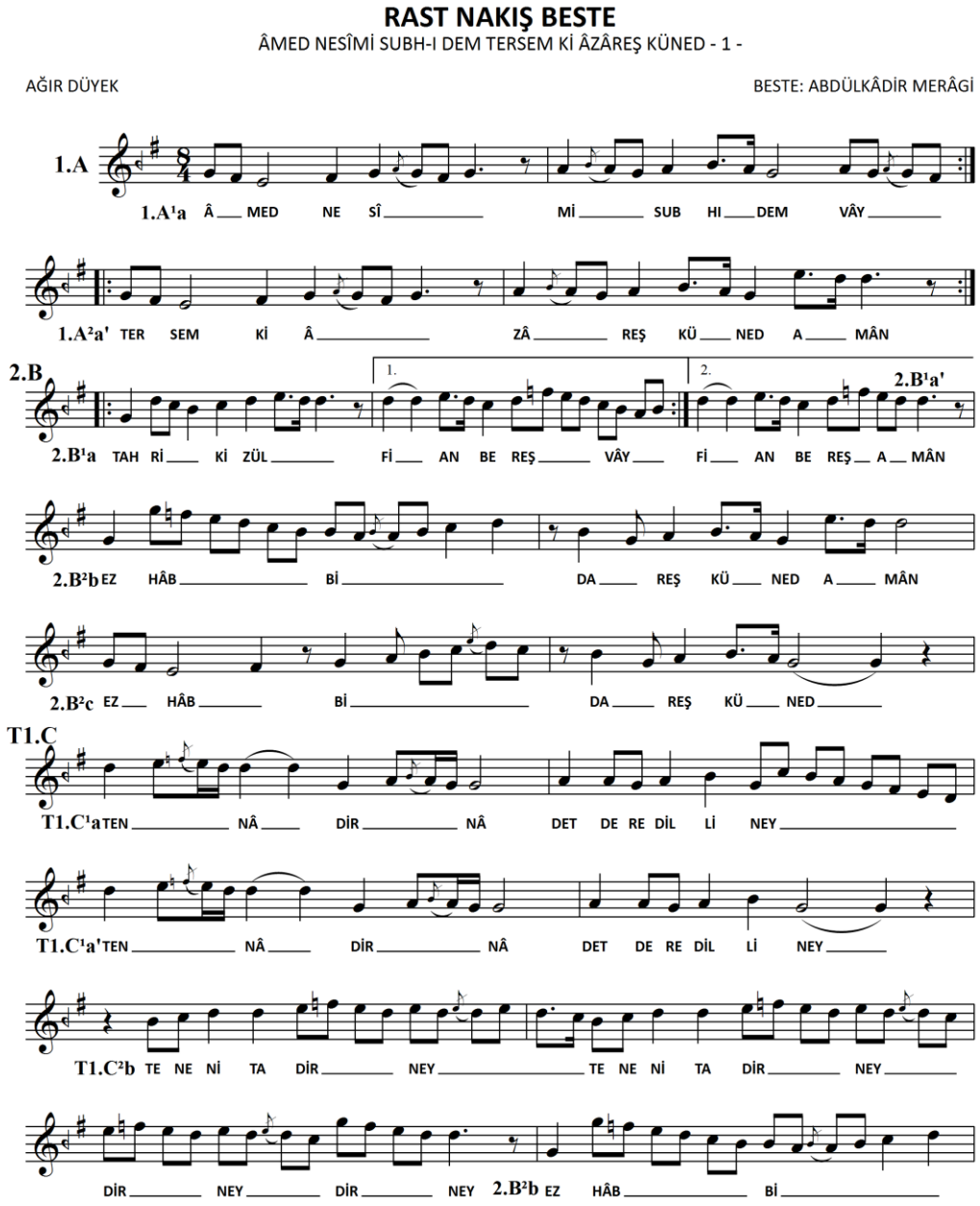
PÂY-İ YÂRE DÜŞMEYE AĞYÂRDAN NEVBET Mİ VAR - 2 -

BESTE: ITRÎ

PÂY-İ YÂRE DÜŞMEYE AĞYÂRDAN NEVBET Mİ VAR
SÂYESİNDE NAHL-İ ÜMMÎDİN MEĞER RÂHAT MI VAR
GEH KEMÂN-I HİCR Ü GEH DEHR-İ SİTEM, GEH BÂR-I GÂM
ÂŞIK-I FERSÛDE BÂZÛ ÇEKMEYE TÂKAT MI VAR

EK 22.

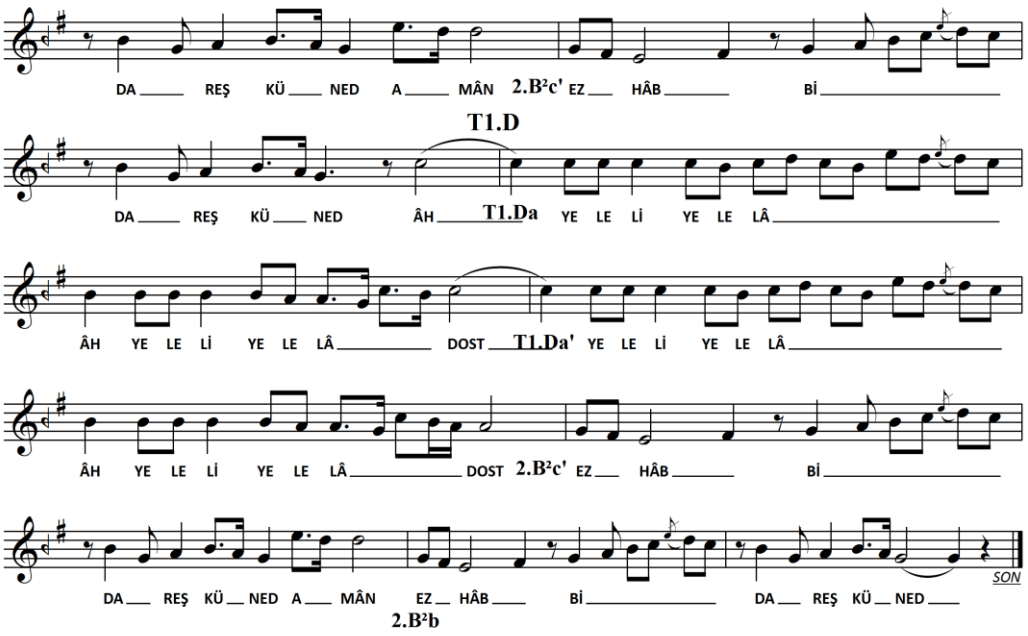

RAST NAKIŞ BESTE
ÂMED NESÎMİ SUBH-I DEM TERSEM Kİ ÂZÂREŞ KÜNED - 1 -
AĞIR DÜYEK
BESTE: ABDÜLKÂDİR MERÂGİ
1.A
1.A¹a Â MED NE SÎ Mİ SUB HI DEM VÂY
1.A²a' TER SEM Kİ Â ZÂ REŞ KÜ NED A MÂN
2.B
1.
2.
2.B¹a'
2.B¹a TAH Rİ Kİ ZÜL Fİ AN BE REŞ VÂY Fİ AN BE REŞ A MÂN
2.B²b EZ HÂB Bİ DA REŞ KÜ NED A MÂN
2.B²c EZ HÂB Bİ DA REŞ KÜ NED
T1.C
T1.C¹a TEN NÂ DİR NÂ DET DE RE DİL Lİ NEY
T1.C¹a' TEN NÂ DİR NÂ DET DE RE DİL Lİ NEY
T1.C²b TE NE Nİ TA DİR NEY TE NE Nİ TA DİR NEY
DİR NEY DİR NEY 2.B²b EZ HÂB Bİ

EK 22 (devam)

RAST NAKIŞ BESTE
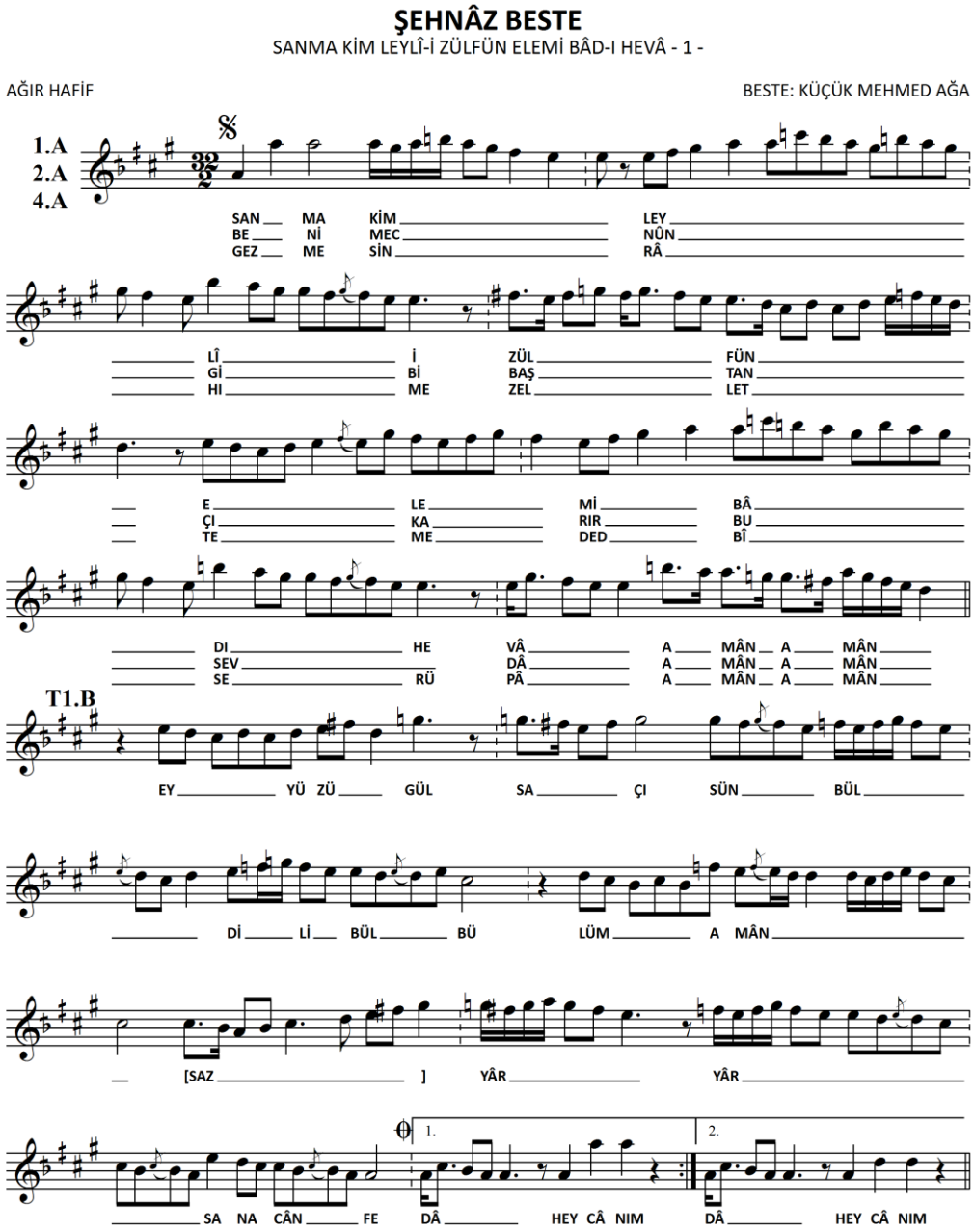
ÂMED NESÎMİ SUBH-I DEM TERSEM Kİ ÂZÂREŞ KÜNED - 2 -

BESTE: ABDÜLKÂDİR MERÂGİ
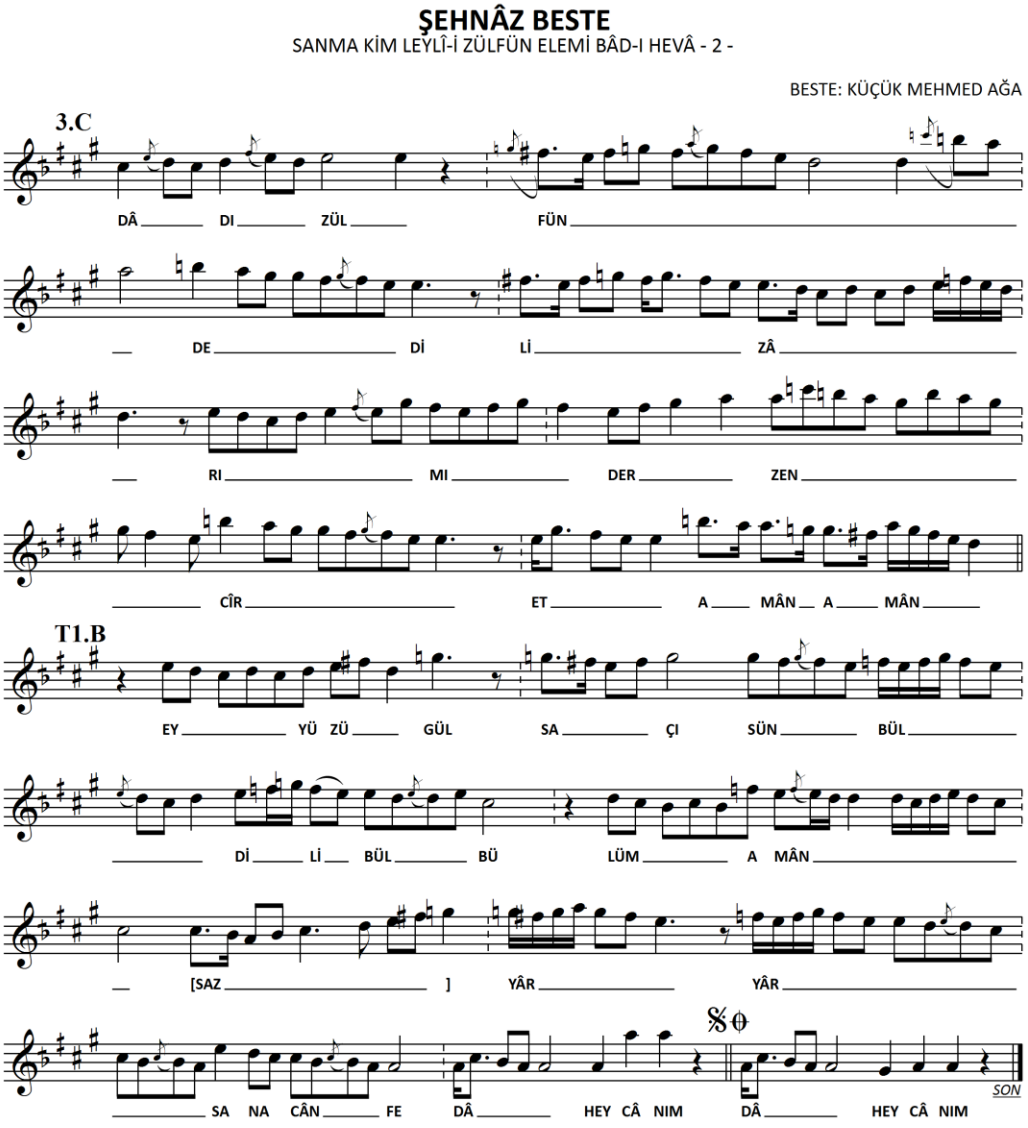

ÂMED NESÎMİ SUBH-I DEM TERSEM Kİ ÂZÂREŞ KÜNED
TAHRÎK-İ ZÜLF-İ ANBEREŞ EZ-HÂB-I BÎDAREŞ KÜNED

EK 23.
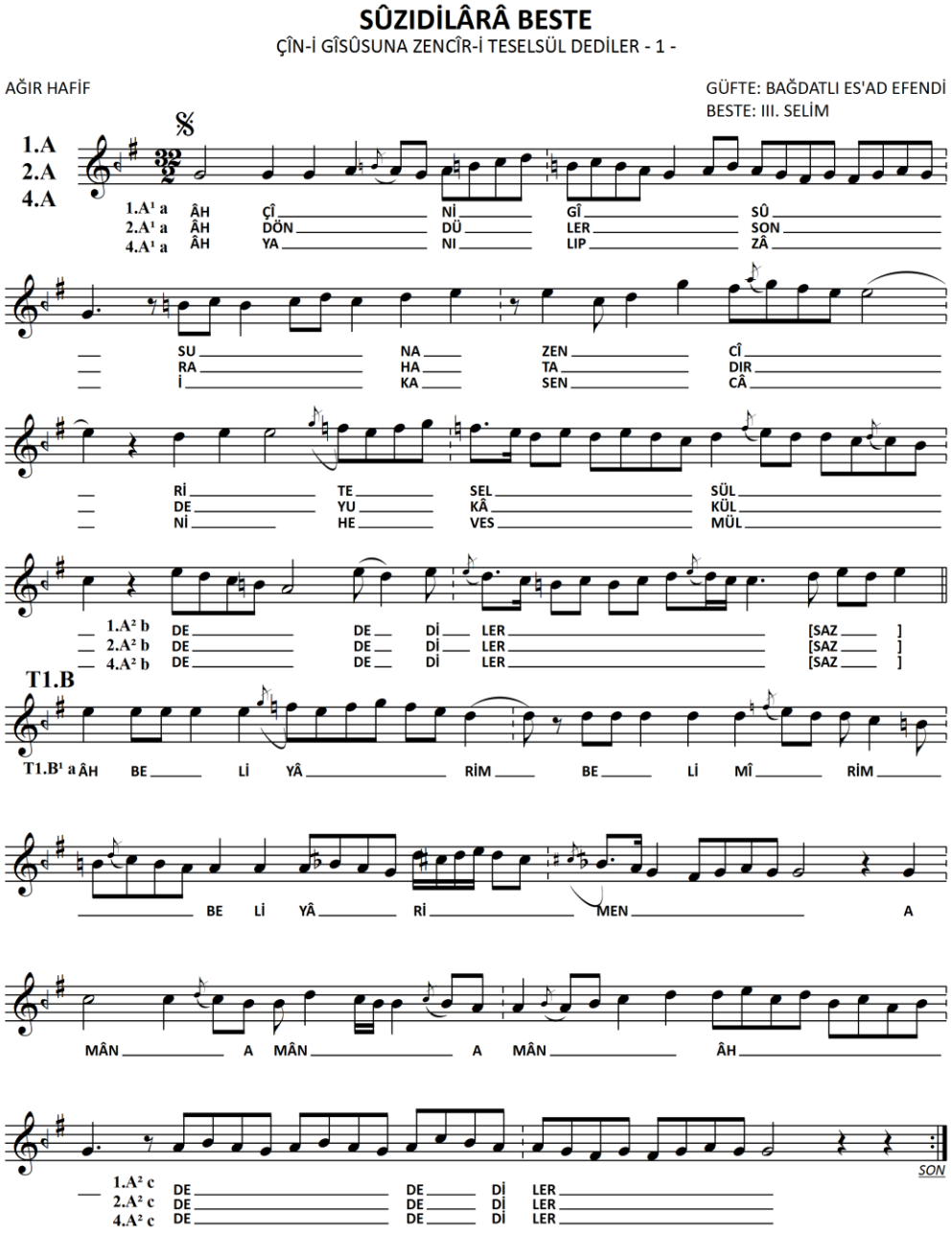

ŞEHNÂZ BESTE
SANMA KİM LEYLÎ-İ ZÜLFÜN ELEMİ BÂD-I HEVÂ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: KÜÇÜK MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
SAN MA KİM LEY
BE Nİ MEC NÛN
GEZ ME SİN RÂ
LÎ İ ZÜL FÜN
Gİ Bİ BAŞ TAN
HI ME ZEL LET
E LE Mİ BÂ
ÇI KA RIR BU
TE ME DED Bİ
DI HE VÂ A MÂN A MÂN
SEV DÂ A MÂN A MÂN
SE RÜ PÂ A MÂN A MÂN
T1.B
EY YÜ ZÜ GÜL SA ÇI SÜN BÜL
Dİ Lİ BÜL BÜ LÜM A MÂN
[SAZ] YÂR YÂR
1.
2.
SA NA CÂN FE DÂ HEY CÂ NIM DÂ HEY CÂ NIM

EK 23 (devam)
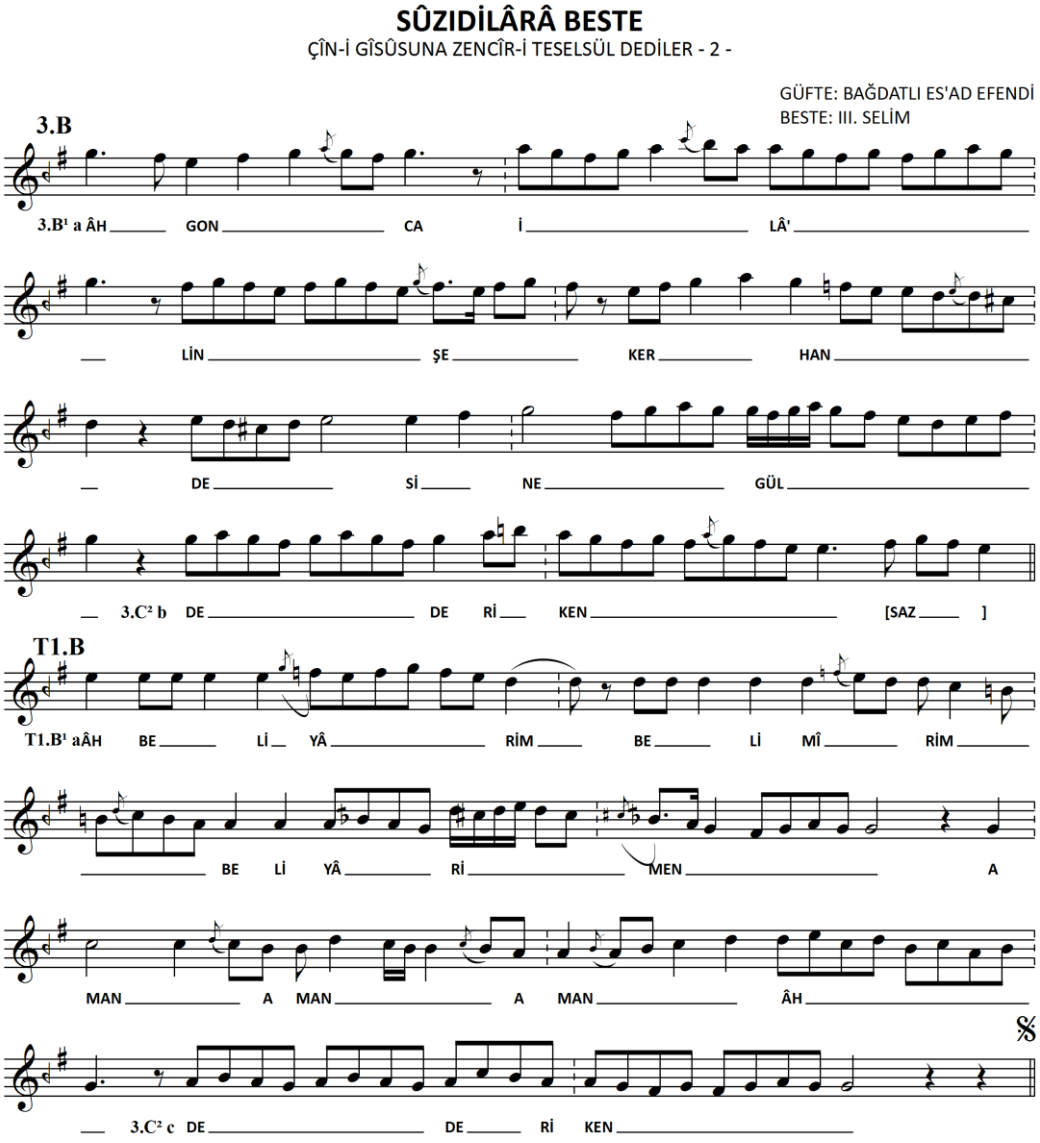

SANMA KİM LEYLÎ-İ ZÜLFÜN ELEMİ BÂD-I HEVÂ
BENİ MECNÛN GİBİ BAŞTAN ÇIKARIR BU SEVDÂ
DÂD-I ZÜLFÜNDE DİL-İ ZÂRIMI DER-ZENCÎR ET
GEZMESİN RÂH-I MEZELLETTE MEDED BÎ SER Ü PÂ

EK 24.
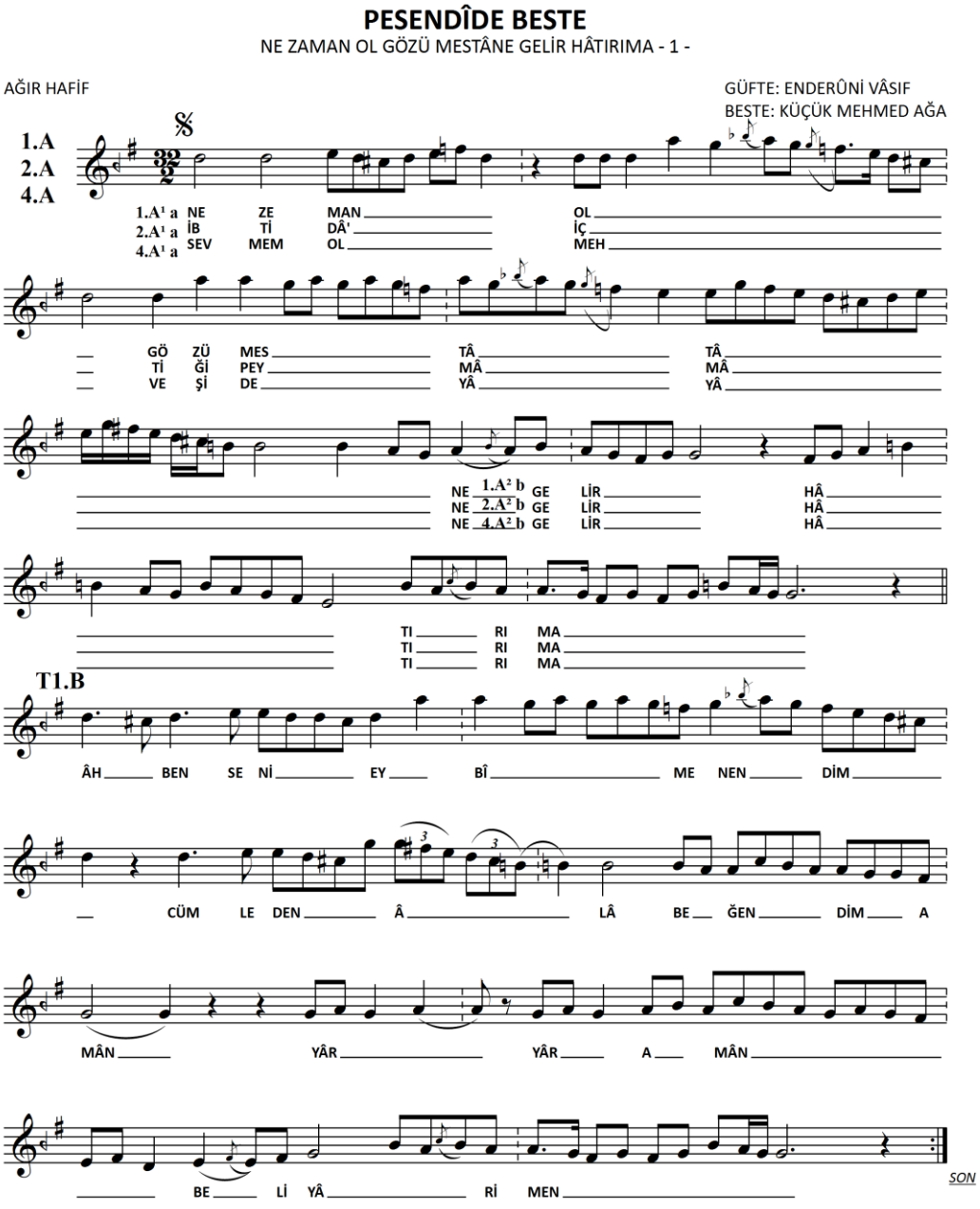

SÛZIDİLÂRÂ BESTE
ÇÎN-İ GÎSÛSUNA ZENCÎR-İ TESELSÜL DEDİLER - 1 -
AĞIR HAFİF
GÜFTE: BAĞDATLI ES'AD EFENDİ
BESTE: III. SELİM
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH ÇÎ Nİ GÎ SÛ
2.A¹ a ÂH DÖN DÜ LER SON
4.A¹ a ÂH YA NI LIP ZÂ
SU NA ZEN CÎ
RA HA TA DIR
İ KA SEN CÂ
Rİ TE SEL SÜL
DE YU KÂ KÜL
Nİ HE VES MÜL
1.A² b DE DE Dİ LER [SAZ]
2.A² b DE DE Dİ LER [SAZ]
4.A² b DE DE Dİ LER [SAZ]
T1.B
T1.B¹ a ÂH BE Lİ YÂ RİM BE Lİ MÎ RİM
BE Lİ YÂ Rİ MEN A
MÂN A MÂN A MÂN ÂH
SON
1.A² c DE DE Dİ LER
2.A² c DE DE Dİ LER
4.A² c DE DE Dİ LER

EK 24 (devam)
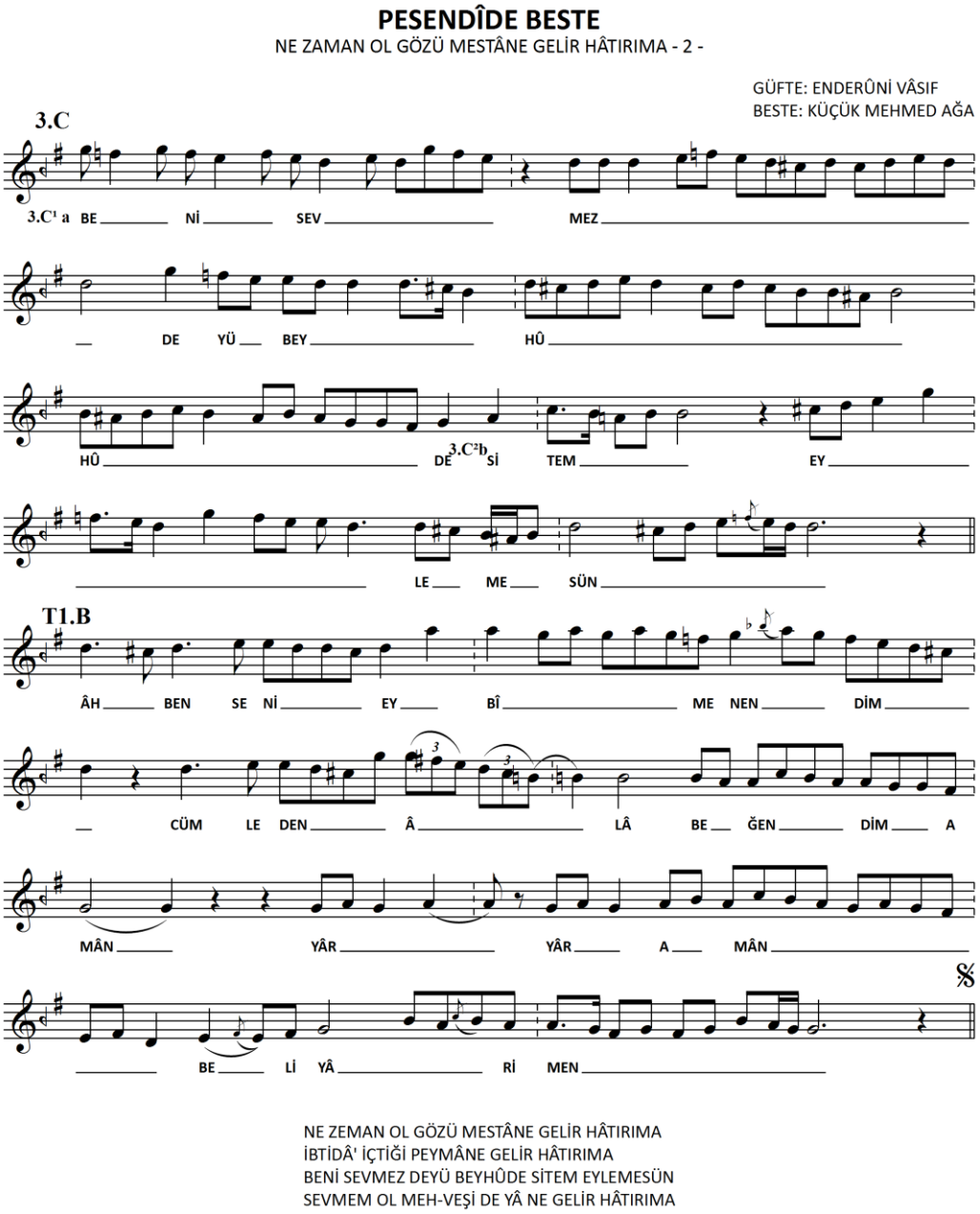

ÇÎN-İ GÎSÛSUNA ZENCÎR-İ TESELSÜL DEDİLER
DÖNDÜLER SONRA HATÂDIR DEYÜ KÂKÜL DEDİLER
GONCA-İ LÂ'LİN ŞEKER HANDESİNE GÜL DER İKEN
YANILIP ZÂ'İKA SENCÂN-İ HEVES MÜL DEDİLER

EK 25.
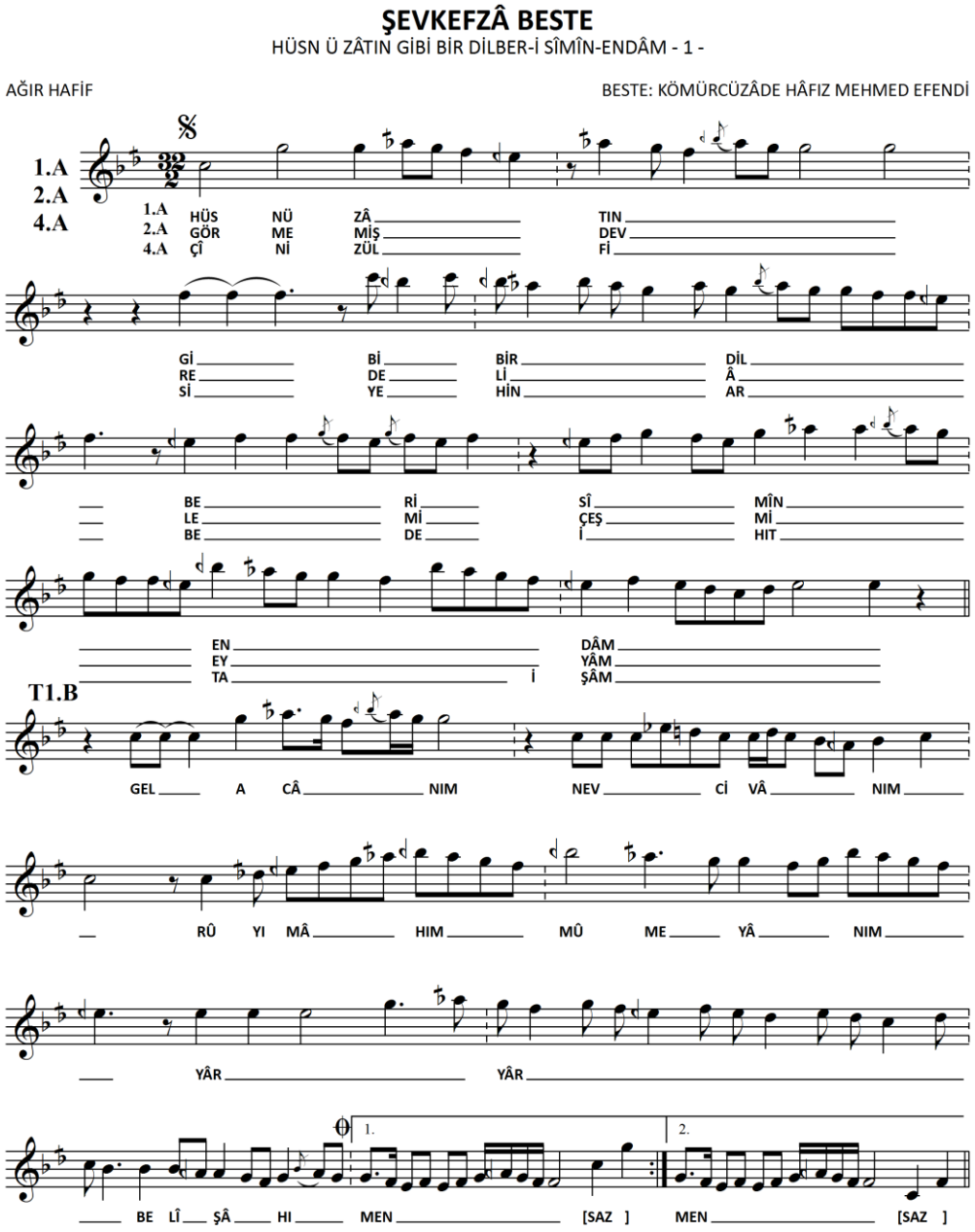

PESENDÎDE BESTE
NE ZAMAN OL GÖZÜ MESTÂNE GELİR HÂTIRIMA - 1 -
AĞIR HAFİF
GÜFTE: ENDERÛNİ VÂSIF
BESTE: KÜÇÜK MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a NE ZE MAN OL
2.A¹ a İB Tİ DÂ' İÇ
4.A¹ a SEV MEM OL MEH
GÖ ZÜ MES TÂ TÂ
Tİ Ğİ PEY MÂ MÂ
VE Şİ DE YÂ YÂ
NE GE LİR HÂ
1.A² b
2.A² b
4.A² b
TI RI MA
T1.B
ÂH BEN SE Nİ EY BÎ ME NEN DİM
CÜM LE DEN Â LÂ BE ĞEN DİM A
MÂN YÂR YÂR A MÂN
BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 25 (devam)

NE ZEMAN OL GÖZÜ MESTÂNE GELİR HÂTIRIMA
İBTİDÂ' İÇTİĞİ PEYMÂNE GELİR HÂTIRIMA
BENİ SEVMEZ DEYÜ BEYHÛDE SİTEM EYLEMESÜN
SEVMEM OL MEH-VEŞİ DE YÂ NE GELİR HÂTIRIMA

EK 26.
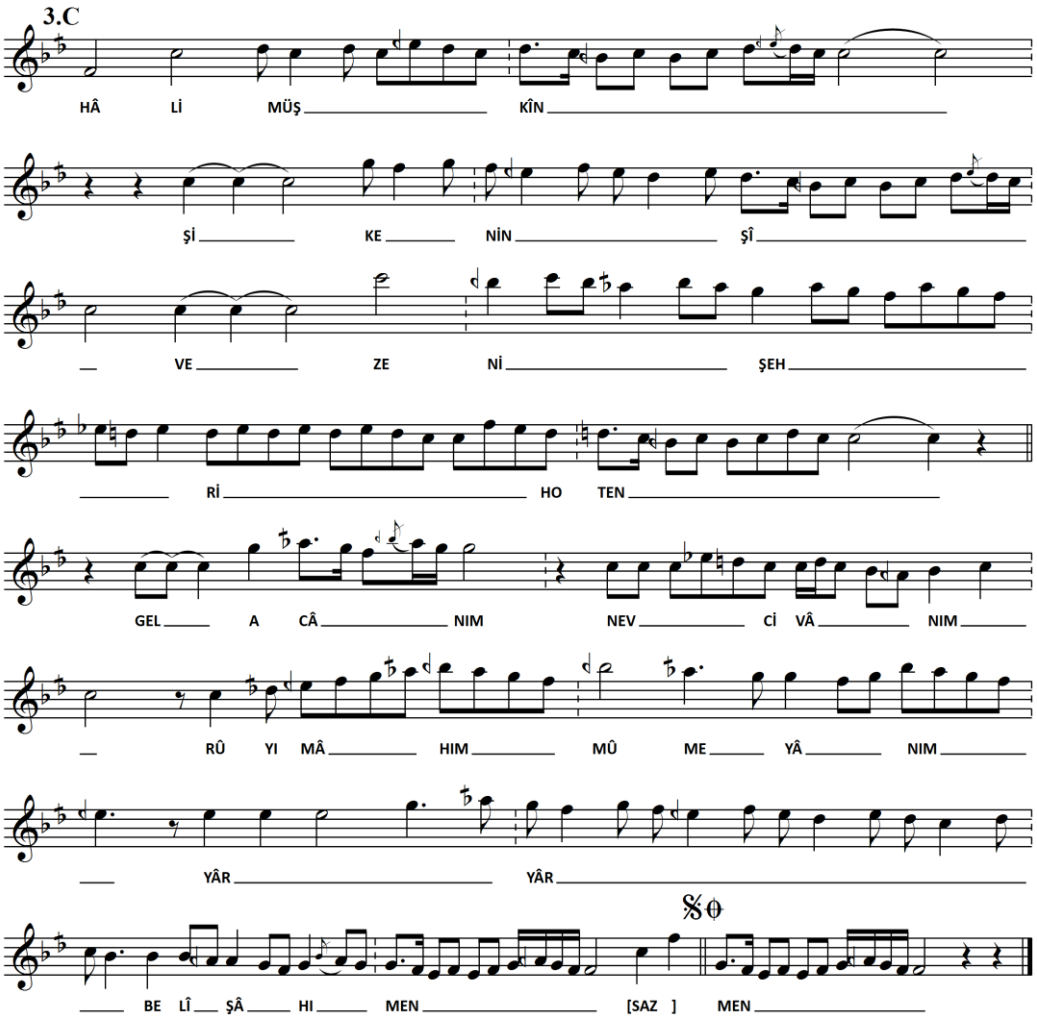

ŞEVKEFZÂ BESTE
HÜSN Ü ZÂTIN GİBİ BİR DİLBER-İ SÎMÎN-ENDÂM - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: KÖMÜRCÜZÂDE HÂFIZ MEHMED EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A HÜS NÜ ZÂ TIN
2.A GÖR ME MİŞ DEV
4.A ÇÎ Nİ ZÜL Fİ
Gİ Bİ BİR DİL
RE DE Lİ Â
Sİ YE HİN AR
BE Rİ SÎ MÎN
LE Mİ ÇEŞ Mİ
BE DE İ HIT
EN DÂM
EY YÂM
TA İ ŞÂM
T1.B
GEL A CÂ NIM NEV Cİ VÂ NIM
RÛ YI MÂ HIM MÛ ME YÂ NIM
YÂR YÂR
1.
2.
BE LÎ ŞÂ HI MEN [SAZ] MEN [SAZ]

EK 26 (devam)

ŞEVKEFZÂ BESTE
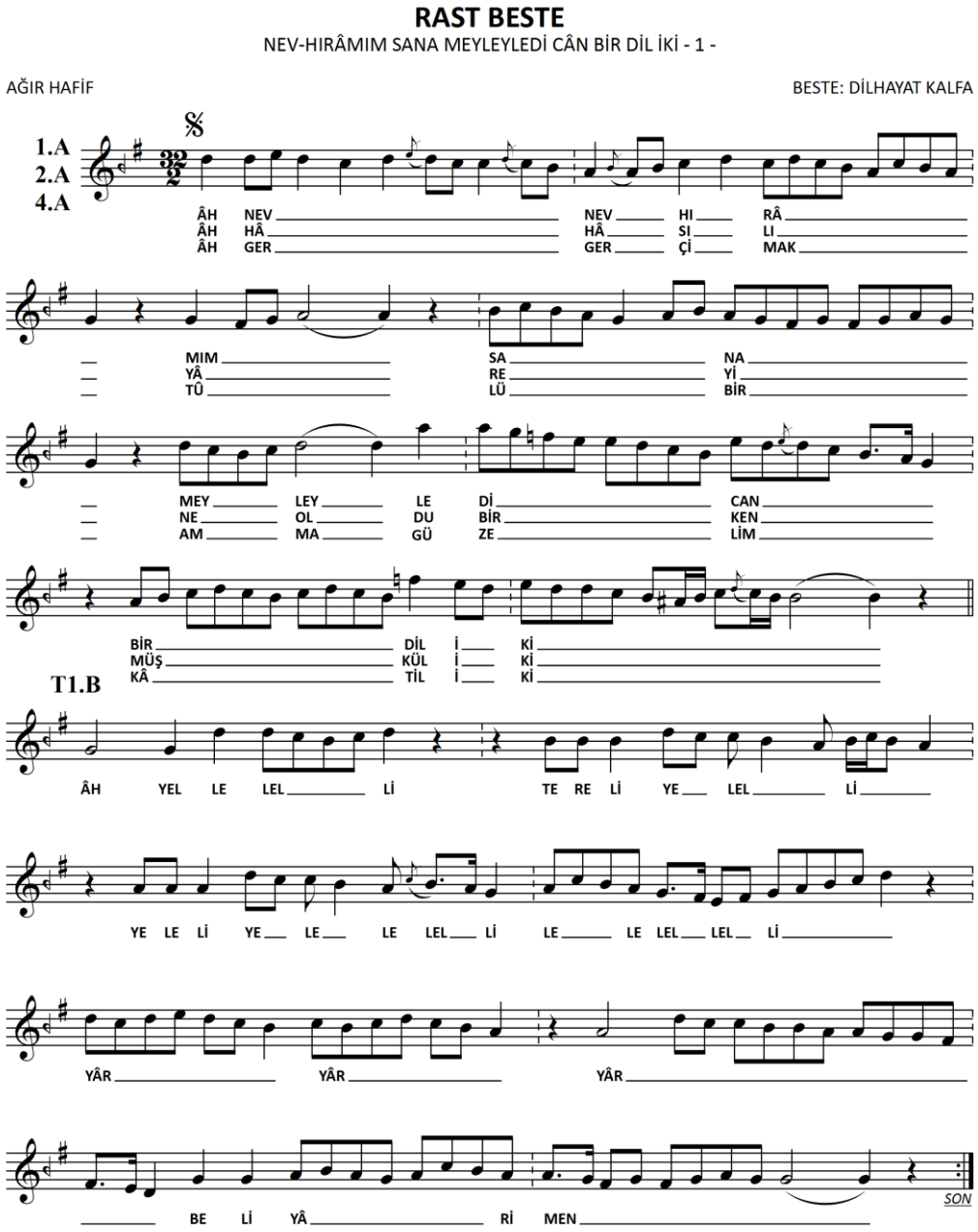
HÜSN Ü ZÂTIN GİBİ BİR DİLBER-İ SÎMÎN-ENDÂM - 2 -

BESTE: KÖMÜRCÜZÂDE HÂFIZ MEHMED EFENDİ

HÜSNÜ ZÂTIN GİBİ BİR DİLBER-İ SÎMÎN-ENDÂM
GÖRMEMİŞ DEVR EDELİ ÂLEM-İ ÇEŞM-İ EYYÂM
HÂL-İ MÜŞKÎN-ŞİKENİN ŞÎVE-ZEN-İ ŞEHR-İ HOTEN
ÇÎN-İ ZÜLF-İ SİYEHİN ARBEDE-İ HITTA-İ ŞÂM

EK 27.
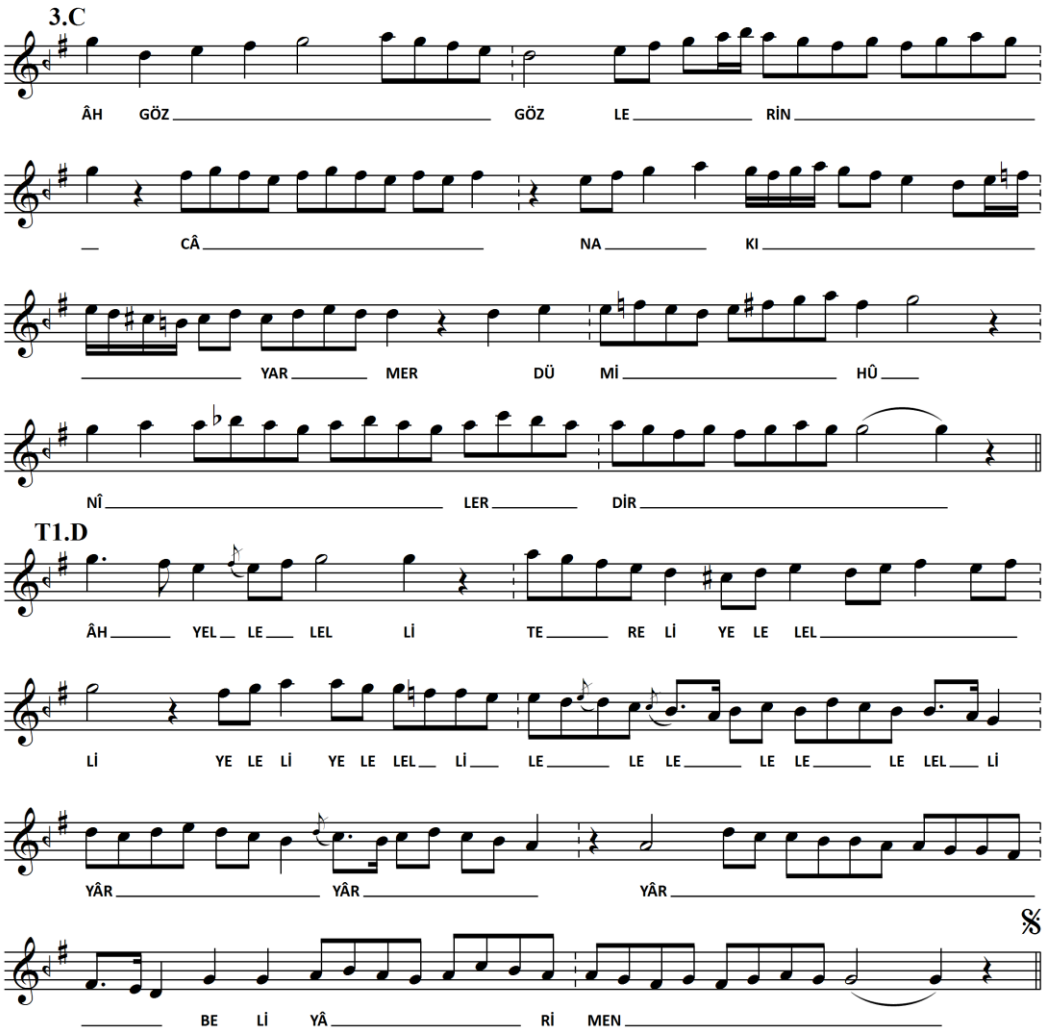

RAST BESTE
NEV-HIRÂMIM SANA MEYLEYLEDİ CÂN BİR DİL İKİ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: DİLHAYAT KALFA
1.A
2.A
4.A
ÂH NEV NEV HI RÂ
ÂH HÂ HÂ SI LI
ÂH GER GER ÇI MAK
MIM SA NA
YÂ RE Yİ
TÛ LÜ BİR
MEY LEY LE Dİ CAN
NE OL DU BİR KEN
AM MA GÜ ZE LİM
BİR DİL İ Kİ
MÜŞ KÜL İ Kİ
KÂ TİL İ Kİ
T1.B
ÂH YEL LE LEL Lİ TE RE Lİ YE LEL Lİ
YE LE Lİ YE LE LE LEL Lİ LE LE LEL LEL Lİ
YÂR YÂR YÂR
BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 27 (devam)

RAST BESTE
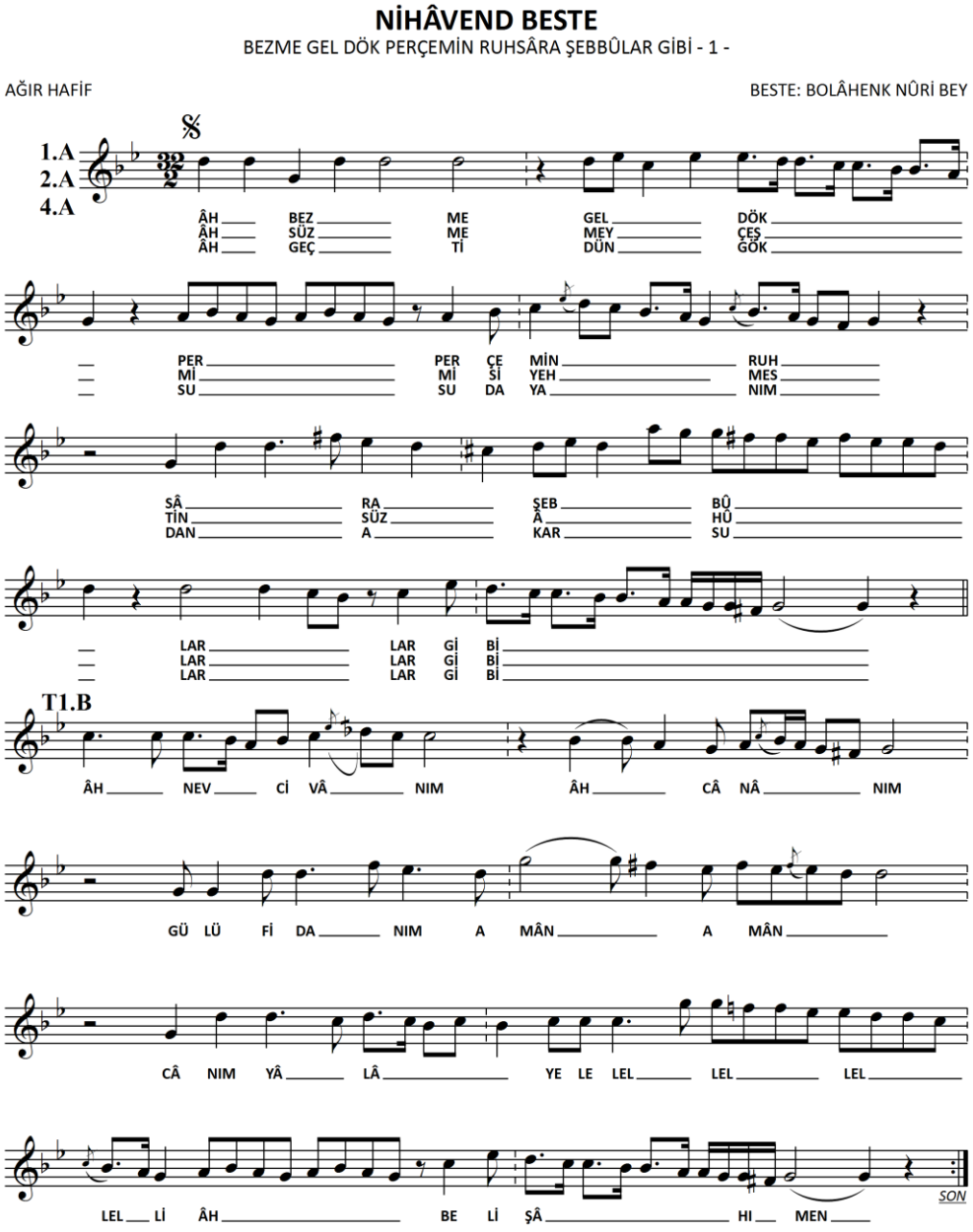
NEV-HIRÂMIM SANA MEYLEYLEDİ CÂN BİR DİL İKİ - 2 -

BESTE: DİLHAYAT KALFA
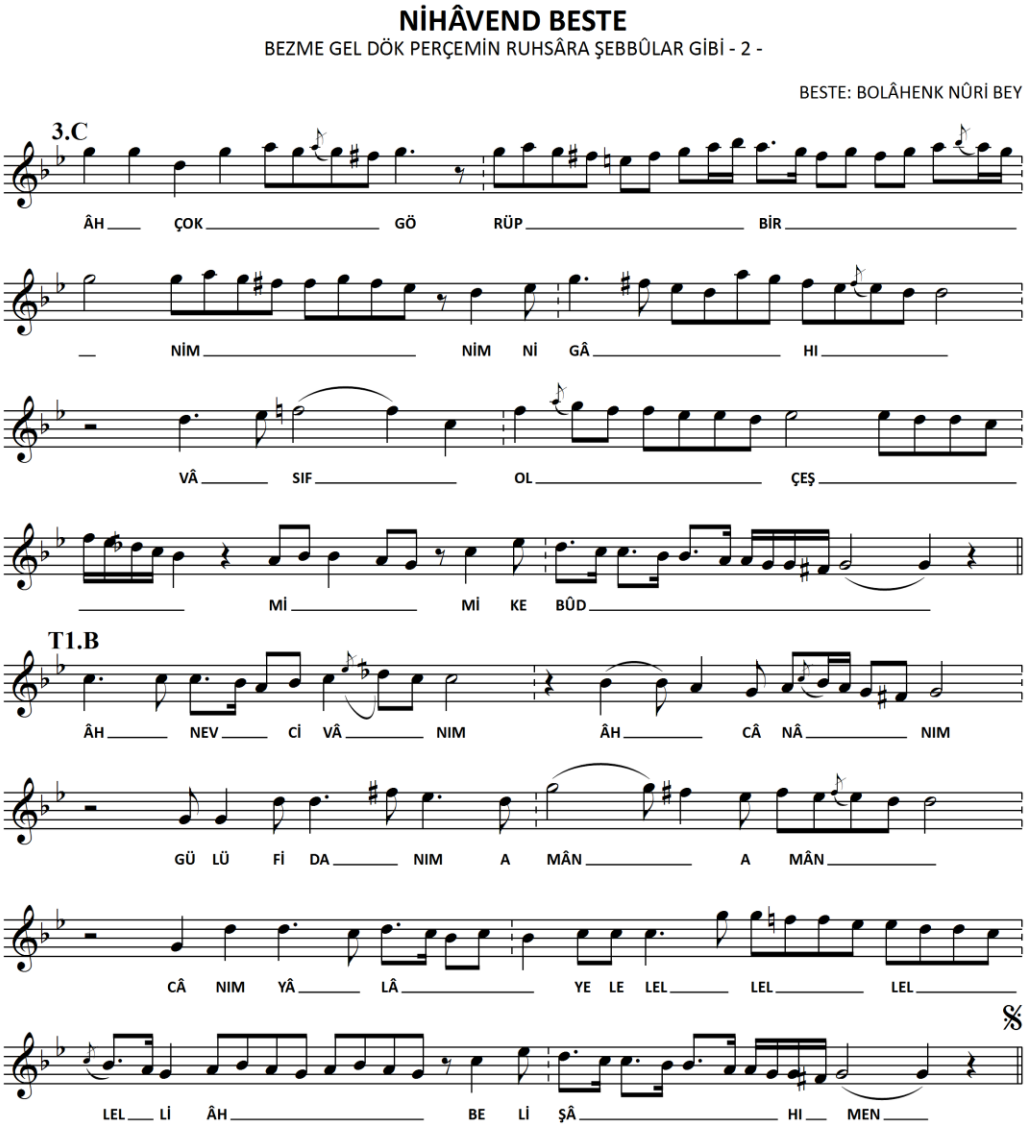

NEV-HIRÂMIM SANA MEYLEYLEDİ CÂN BİR DİL İKİ
HÂSILI YÂRE YİNE OLDU BİRKEN MÜŞKÜL İKİ
GÖZLERİN CÂNA KIYAR MERDÜM-İ HÛNÎLERDİR
GERÇİ MAKTÛLÜ BİR AMMA GÜZELİM KÂTİL İKİ

EK 28.
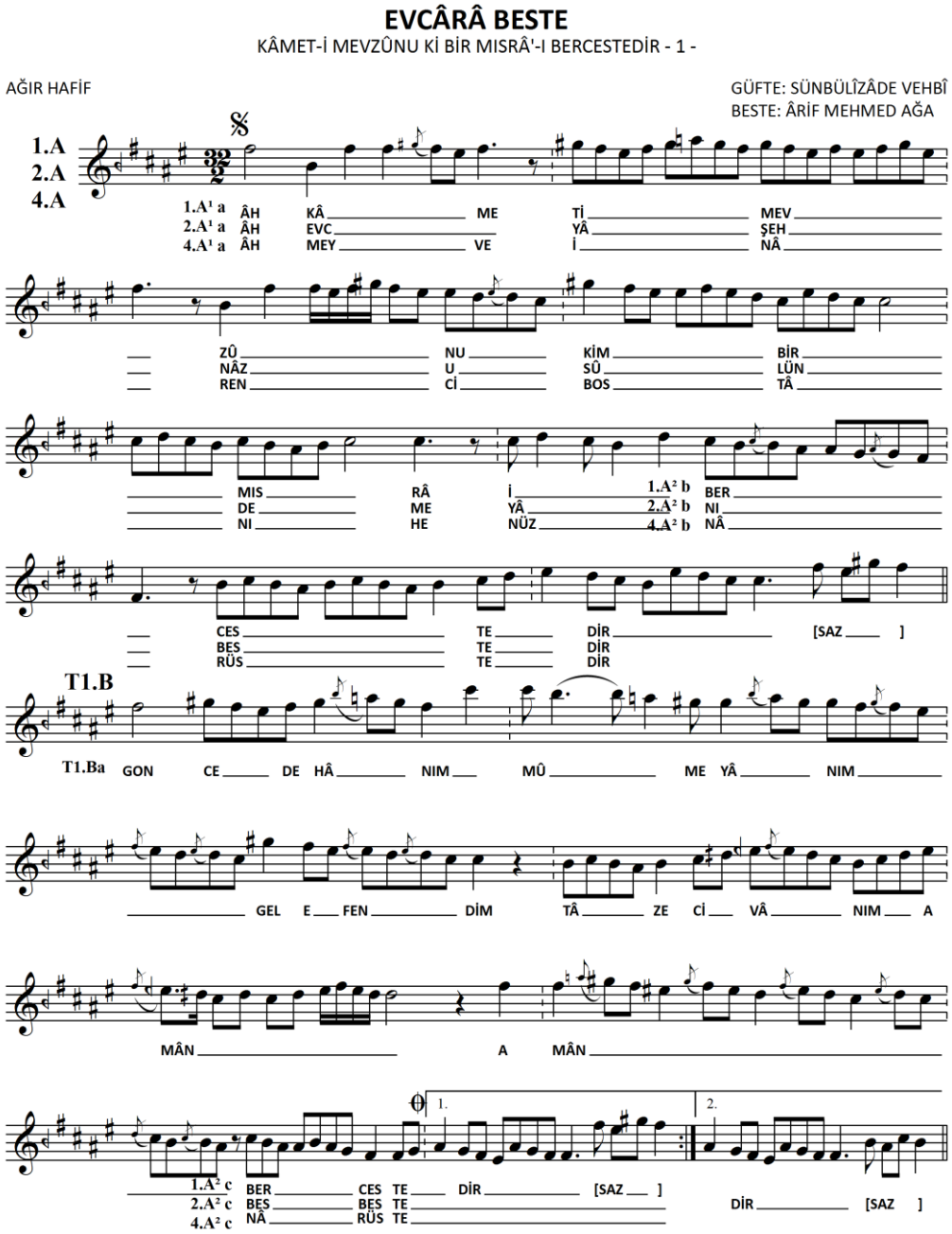

NİHÂVEND BESTE
BEZME GEL DÖK PERÇEMİN RUHSÂRA ŞEBBÛLAR GİBİ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: BOLÂHENK NÛRİ BEY
1.A
2.A
4.A
ÂH BEZ ME GEL DÖK
ÂH SÜZ ME MEY ÇEŞ
ÂH GEÇ Tİ DÜN GÖK
PER PER ÇE MİN RUH
Mİ Mİ Sİ YEH MES
SU SU DA YA NİM
SÂ RA ŞEB BÛ
TİN SÜZ Â HÛ
DAN A KAR SU
LAR LAR Gİ Bİ
LAR LAR Gİ Bİ
LAR LAR Gİ Bİ
T1.B
ÂH NEV Cİ VÂ NİM ÂH CÂ NÂ NİM
GÜ LÜ Fİ DA NİM A MÂN A MÂN
CÂ NİM YÂ LÂ YE LE LEL LEL LEL
LEL Lİ ÂH BE Lİ ŞÂ HI MEN
SON

EK 28 (devam)

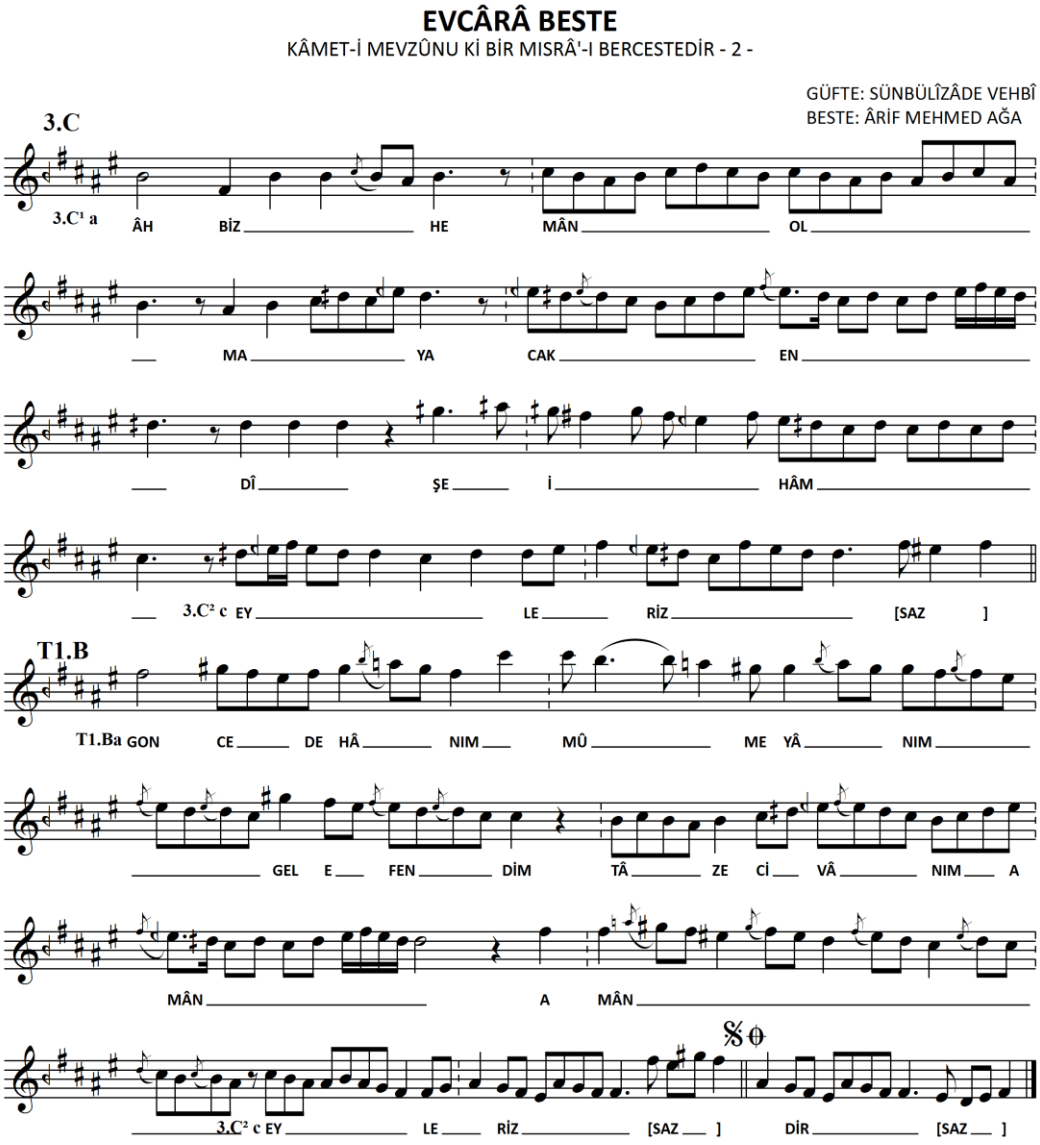

BEZME GEL DÖK PERÇEMİN RUHSÂRA ŞEBBÛLAR GİBİ
SÜZME MEY ÇEŞM-İ SİYEH-MESTİN SÜZ ÂHÛLAR GİBİ
ÇOK GÖRÜP BİR NİM-NİGÂHI VÂSIF OL ÇEŞM-İ KEBÛD
GEÇTİ DÜN GÖKSU'DA YANIMDAN AKARSULAR GİBİ

EK 29.
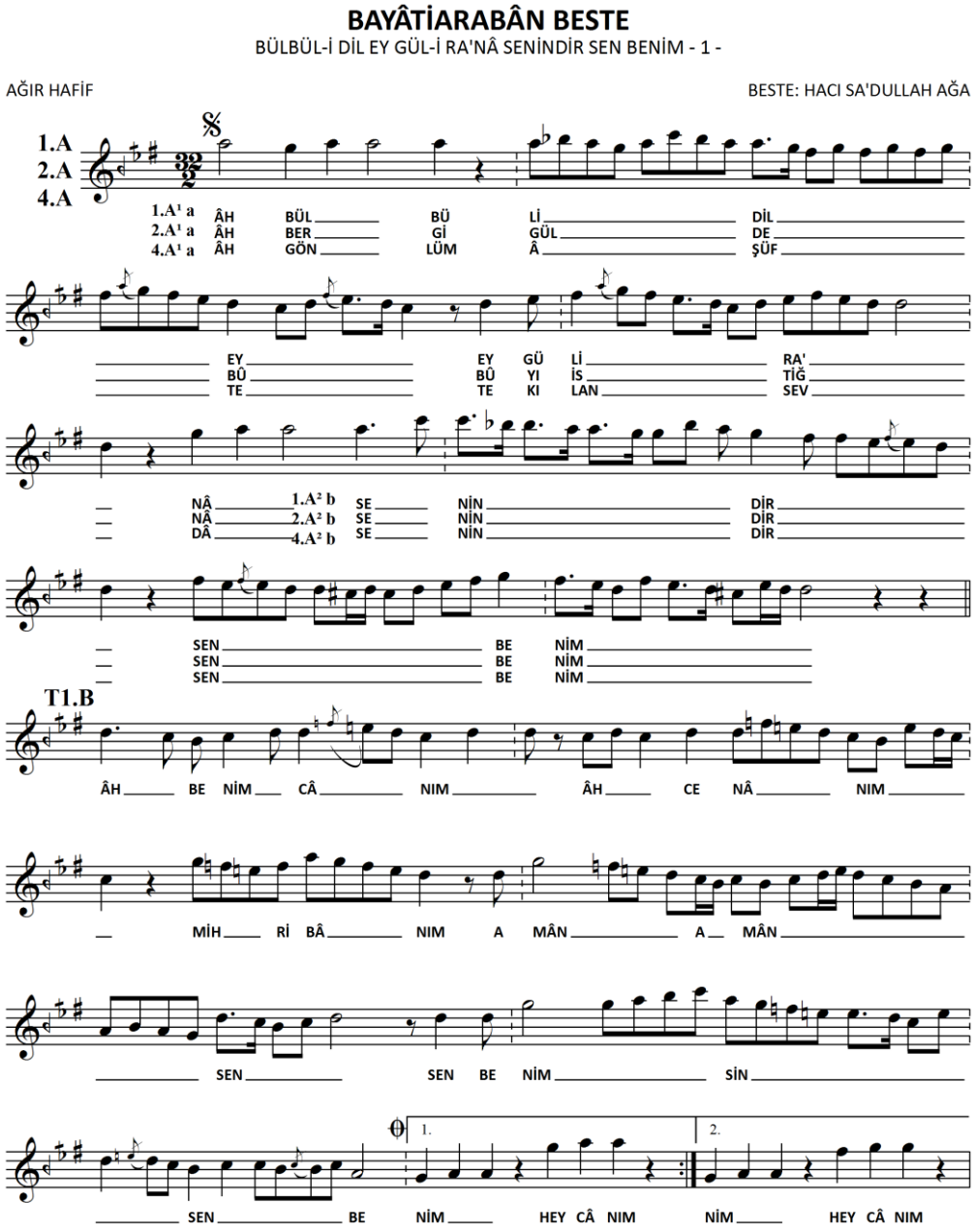

EVCÂRÂ BESTE
KÂMET-İ MEVZÛNU Kİ BİR MISRÂ'-I BERCESTEDİR - 1 -
AĞIR HAFİF
GÜFTE: SÜNBÜLÎZÂDE VEHBÎ
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH KÂ ME Tİ MEV
2.A¹ a ÂH EVC YÂ ŞEH
4.A¹ a ÂH MEY VE İ NÂ
ZÛ NU KİM BİR
NÂZ U SÛ LÜN
REN Cİ BOS TÂ
MIS RÂ İ 1.A² b BER
DE ME YÂ 2.A² b NI
NI HE NÜZ 4.A² b NÂ
CES TE DİR [SAZ]
BEŞ TE DİR
RÜS TE DİR
T1.B
T1.Ba GON CE DE HÂ NIM MÛ ME YÂ NIM
GEL E FEN DİM TÂ ZE Cİ VÂ NIM A
MÂN A MÂN
1.
2.
1.A² c BER CES TE DİR [SAZ]
2.A² c BEŞ BEŞ TE
4.A² c NÂ RÜS TE
DİR [SAZ]

EK 29 (devam)
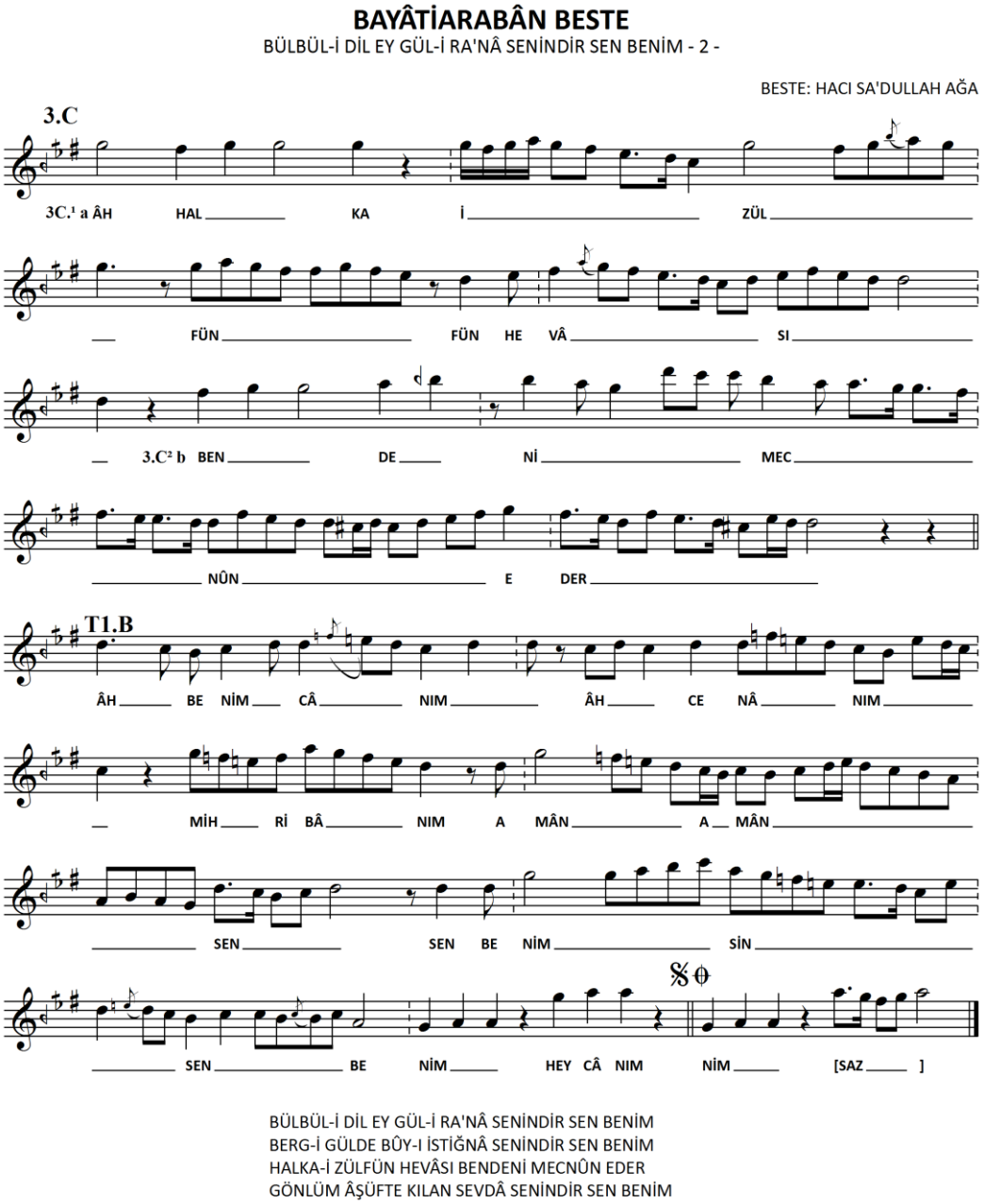

KÂMET-İ MEVZÛNU Kİ BİR MISRÂ'-İ BERCESTEDİR
EVC YÂ ŞEHNÂZ USÛLÜNDE MEYÂNI BESTEDİR
BİZ HEMÂN OLMAYACAK ENDÎŞE-İ HÂM EYLERİZ
MEYVE-İ NÂRENC-İ BOSTÂNI HENÜZ NÂ-RÜSTEDİR

EK 30.
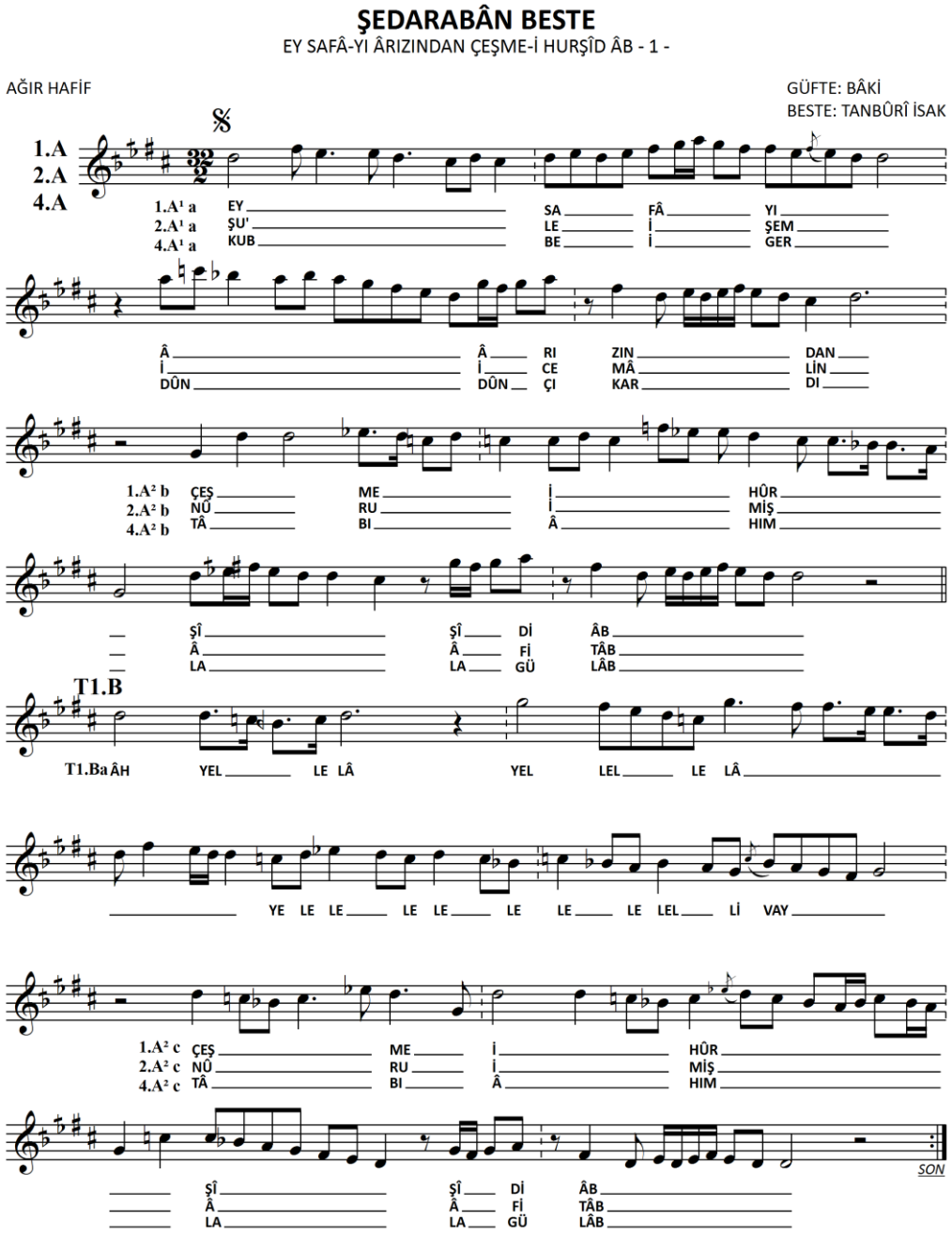

BAYÂTİARABÂN BESTE
BÜLBÜL-İ DİL EY GÜL-İ RA'NÂ SENİNDİR SEN BENİM - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: HACI SA'DULLAH AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH BÜL BÜ Lİ DİL
2.A¹ a ÂH BER Gİ GÜL DE
4.A¹ a ÂH GÖN LÜM Â ŞÜF
EY EY GÜ Lİ RA'
BÛ BÛ YI İS TİĞ
TE TE KI LAN SEV
NÂ 1.A² b SE NİN DİR
NÂ 2.A² b SE NİN DİR
DÂ 4.A² b SE NİN DİR
SEN BE NİM
SEN BE NİM
SEN BE NİM
T1.B
ÂH BE NİM CÂ NIM ÂH CE NÂ NIM
MİH Rİ BÂ NIM A MÂN A MÂN
SEN SEN BE NİM SİN
1.
2.
SEN BE NİM HEY CÂ NIM NİM HEY CÂ NIM

EK 30 (devam)
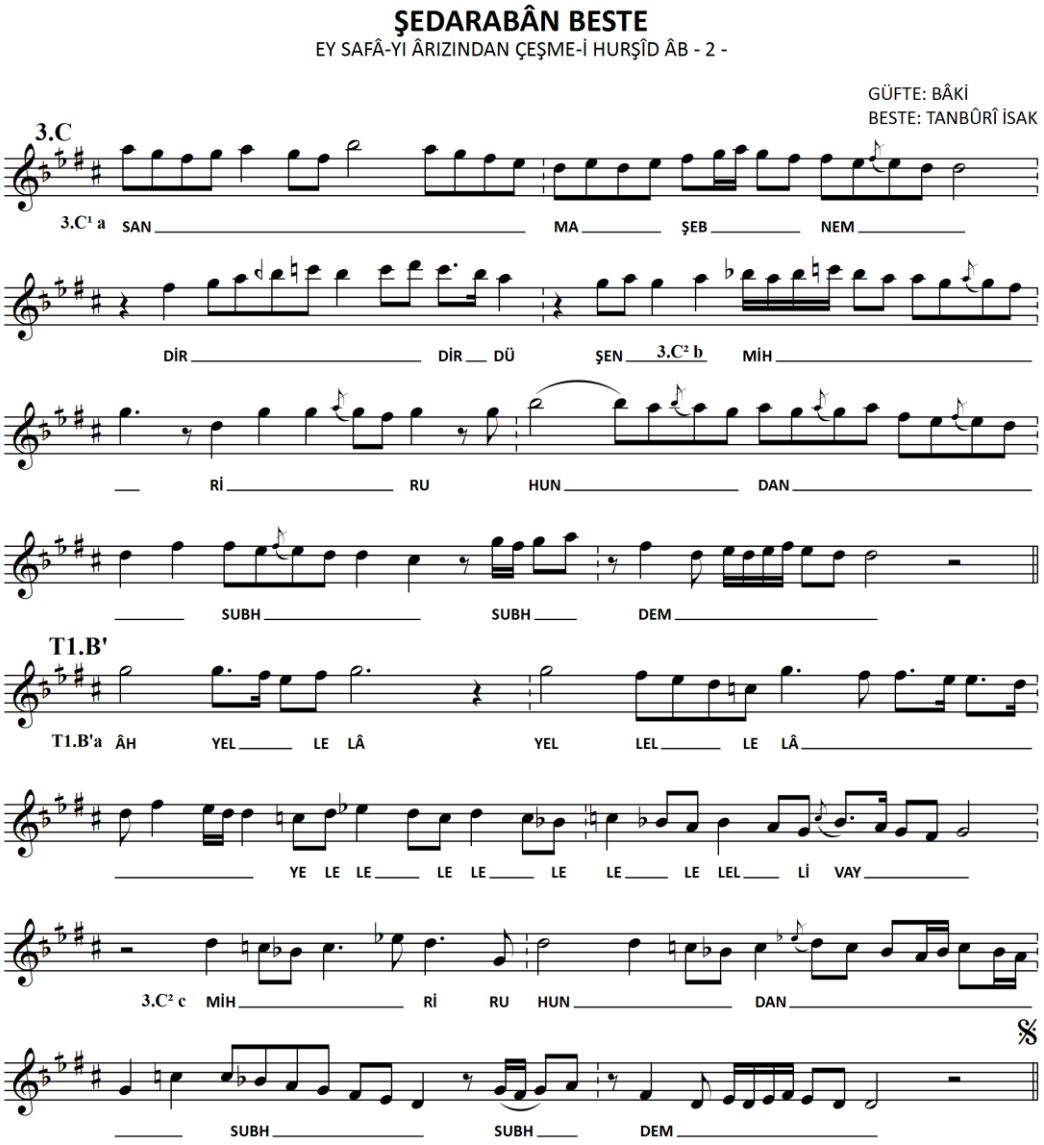

BÜLBÜL-İ DİL EY GÜL-İ RA'NÂ SENİNDİR SEN BENİM
BERG-İ GÜLDE BÛY-I İSTİĞNÂ SENİNDİR SEN BENİM
HALKA-İ ZÜLFÜN HEVÂSI BENDENİ MECNÛN EDER
GÖNLÜM ÂŞÜFTE KILAN SEVDÂ SENİNDİR SEN BENİM

EK 31.
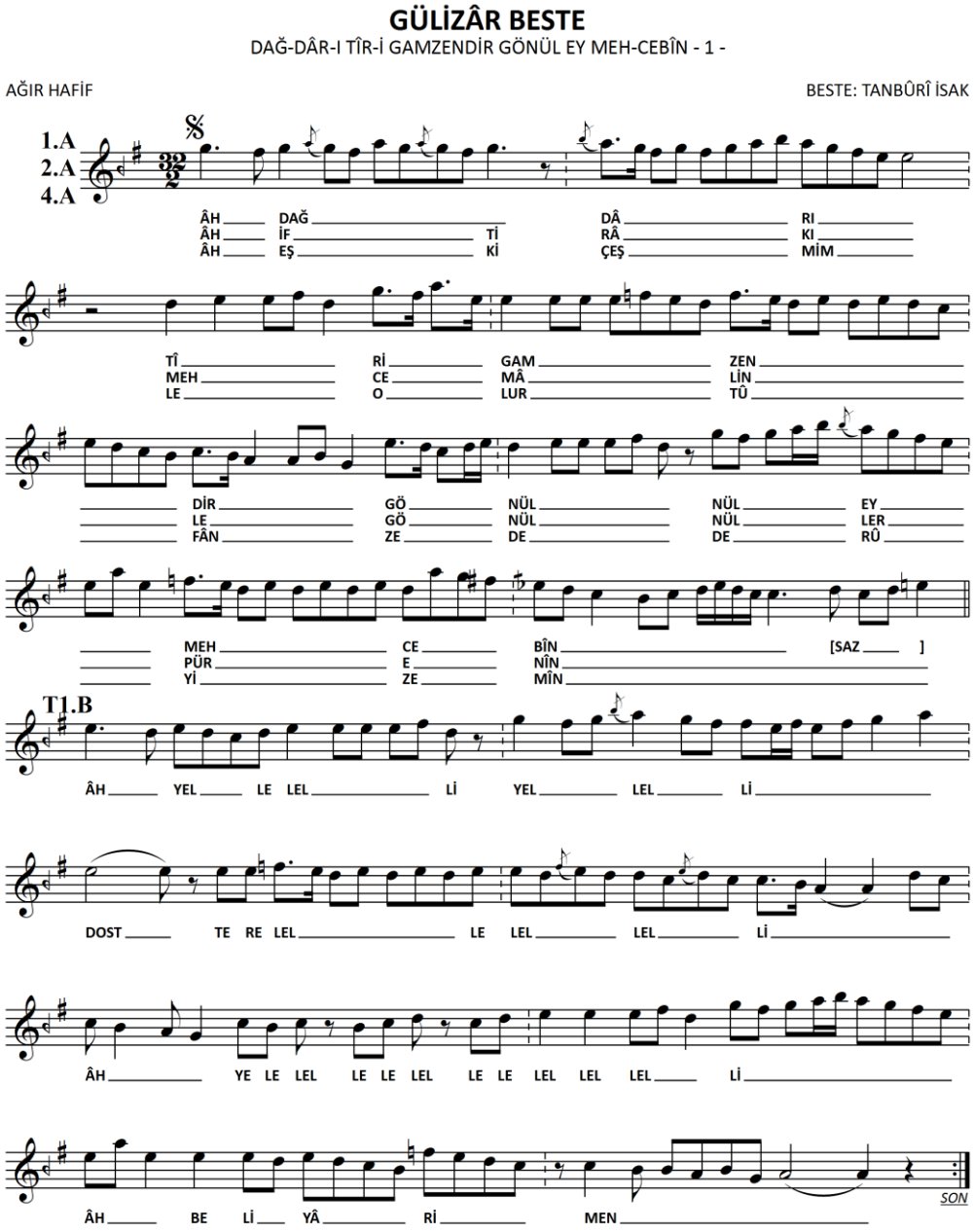

ŞEDARABÂN BESTE
EY SAFÂ-YI ÂRIZINDAN ÇEŞME-İ HURŞÎD ÂB - 1 -
AĞIR HAFİF
GÜFTE: BÂKİ
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a EY SA FÂ YI
2.A¹ a ŞU' LE İ ŞEM
4.A¹ a KUB BE İ GER
Â Â RI ZIN DAN
İ İ CE MÂ LİN
DÛN DÛN ÇI KAR DI
1.A² b ÇEŞ ME İ HÛR
2.A² b NÛ RU İ MİŞ
4.A² b TÂ BI Â HIM
ŞÎ ŞÎ Dİ ÂB
Â Â Fİ TÂB
LA LA GÜ LÂB
T1.B
T1.Ba ÂH YEL LE LÂ YEL LEL LE LÂ
YE LE LE LE LE LE LE LE LEL Lİ VAY
1.A² c ÇEŞ ME İ HÛR
2.A² c NÛ RU İ MİŞ
4.A² c TÂ BI Â HIM
ŞÎ ŞÎ Dİ ÂB
Â Â Fİ TÂB
LA LA GÜ LÂB
SON

EK 31 (devam)
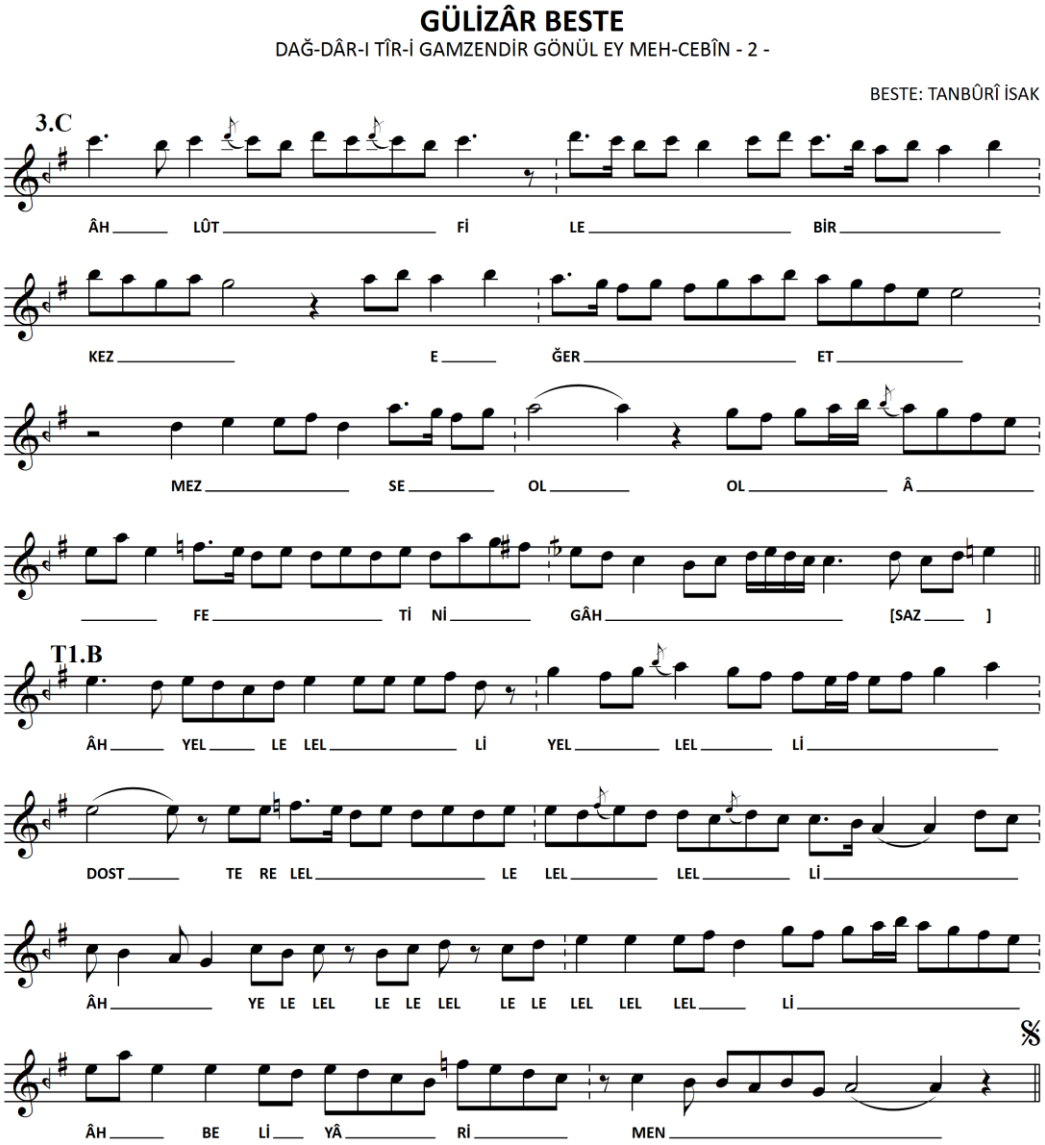

EY SAFÂ-YI ÂRIZINDAN ÇEŞME-İ HÛRŞÎD-İ ÂB
ŞU'LE-İ ŞEM'-İ CEMÂLİN NÛRU İMİŞ ÂFİTÂB
SANMA ŞEBNEMDİR DÜŞEN MİHR-İ RUHUNDAN SUBH-DEM
KUBBE-İ GERDÛN ÇIKARDI TÂB-I ÂHIMLA GÜLÂB

EK 32.
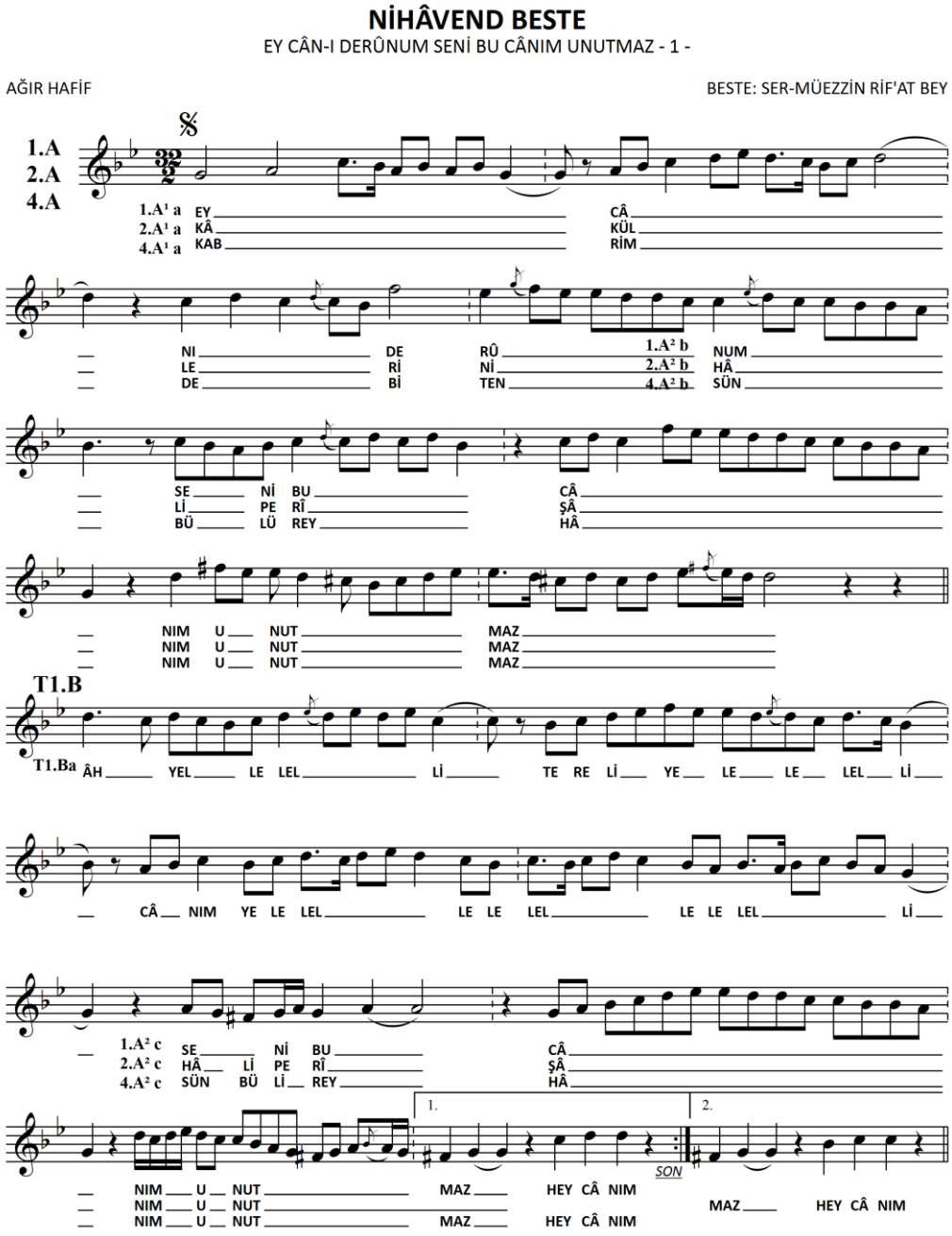

GÜLİZÂR BESTE
DAĞ-DÂR-I TÎR-İ GAMZENDİR GÖNÜL EY MEH-CEBÎN - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
1.A
2.A
4.A
ÂH DAĞ Tİ DÂ RI
ÂH İF RÂ KI
ÂH EŞ Kİ ÇEŞ MİM
TÎ Rİ GAM ZEN
MEH CE MÂ LİN
LE O LUR TÛ
DİR GÖ NÜL NÜL EY
LE GÖ NÜL NÜL LER
FÂN ZE DE DE RÛ
MEH CE BÎN [SAZ]
PÜR E NÎN
Yİ ZE MÎN
T1.B
ÂH YEL LE LEL Lİ YEL LEL Lİ
DOST TE RE LEL LE LEL LEL Lİ
ÂH YE LE LEL LE LE LEL LE LE LEL LEL LEL Lİ
ÂH BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 32 (devam)
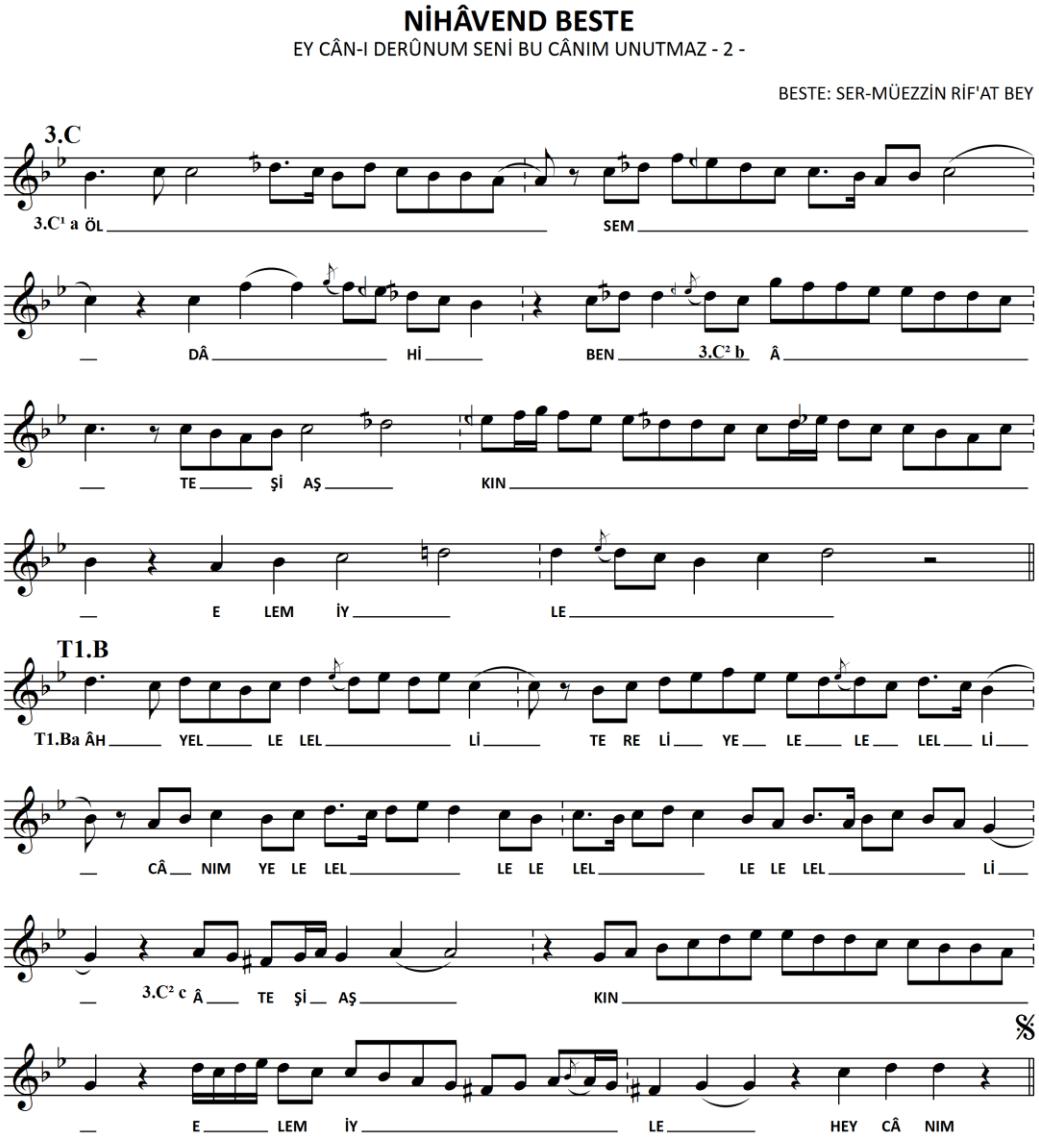

DAĞ-DÂR-I TÎR-İ GAMZENDİR GÖNÜL EY MEH-CEBÎN
İFTİRÂK-I MEH-CEMÂLİNLE GÖNÜLLER PÜR-ENÎN
LÛTF İLE BİR KEZ EĞER ETMEZSE OL ÂFET NİGÂH
EŞK-İ ÇEŞMİMLE OLUR TÛFÂN-ZEDE RÛY-İ ZEMÎN

EK 33.
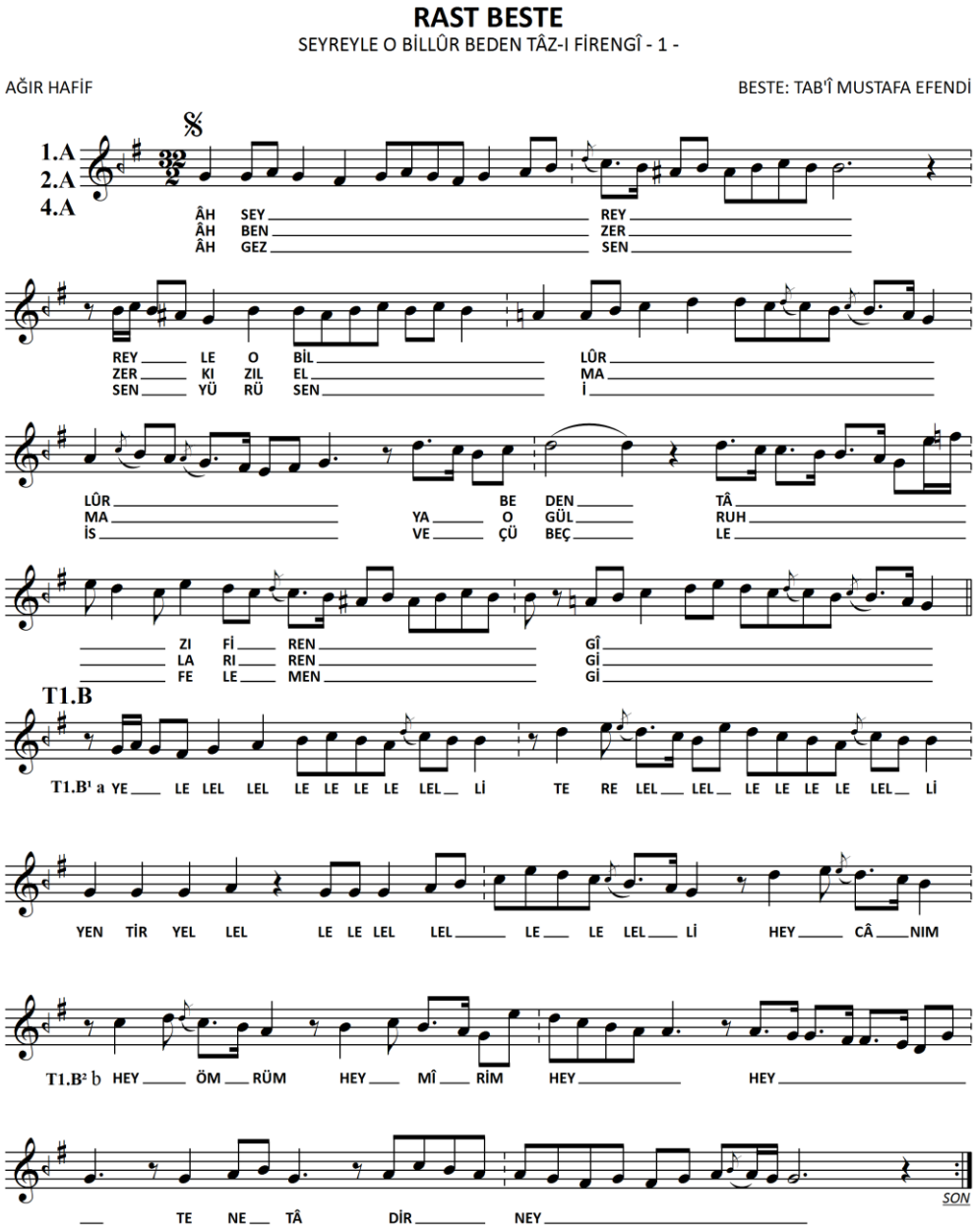

NİHÂVEND BESTE
EY CÂN-I DERÛNUM SENİ BU CÂNIM UNUTMAZ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: SER-MÜEZZİN RİF'AT BEY
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a EY CÂ
2.A¹ a KÂ KÛL
4.A¹ a KAB RİM
NI DE RÛ 1.A² b NUM
LE Rİ Nİ 2.A² b HÂ
DE Bİ TEN 4.A² b SÜN
SE Nİ BU CÂ
Lİ PE RÎ ŞÂ
BÜ LÜ REY HÂ
NIM U NUT MAZ
NIM U NUT MAZ
NIM U NUT MAZ
T1.B
T1.Ba ÂH YEL LE LEL Lİ TE RE Lİ YE LE LE LEL Lİ
CÂ NIM YE LE LEL LE LE LEL LE LE LEL Lİ
1.A² c SE Nİ BU CÂ
2.A² c HÂ Lİ PE RÎ ŞÂ
4.A² c SÜN BÜ Lİ REY HÂ
1.
2.
SON
NIM U NUT MAZ HEY CÂ NIM
NIM U NUT MAZ
NIM U NUT MAZ HEY CÂ NIM
MAZ HEY CÂ NIM

EK 33 (devam)

EY CÂN-I DERÛNUM SENİ BU CÂNIM UNUTMAZ
KÂKÜLLERİNİ HÂ-Lİ PERÎŞÂNIM UNUTMAZ
ÖLSEM DÂHİ BEN ÂTEŞ-İ AŞKIN ELEMİYLE
KABRİMDE BİTEN SÜNBÜL Ü REYHÂNIM UNUTMAZ

EK 34.
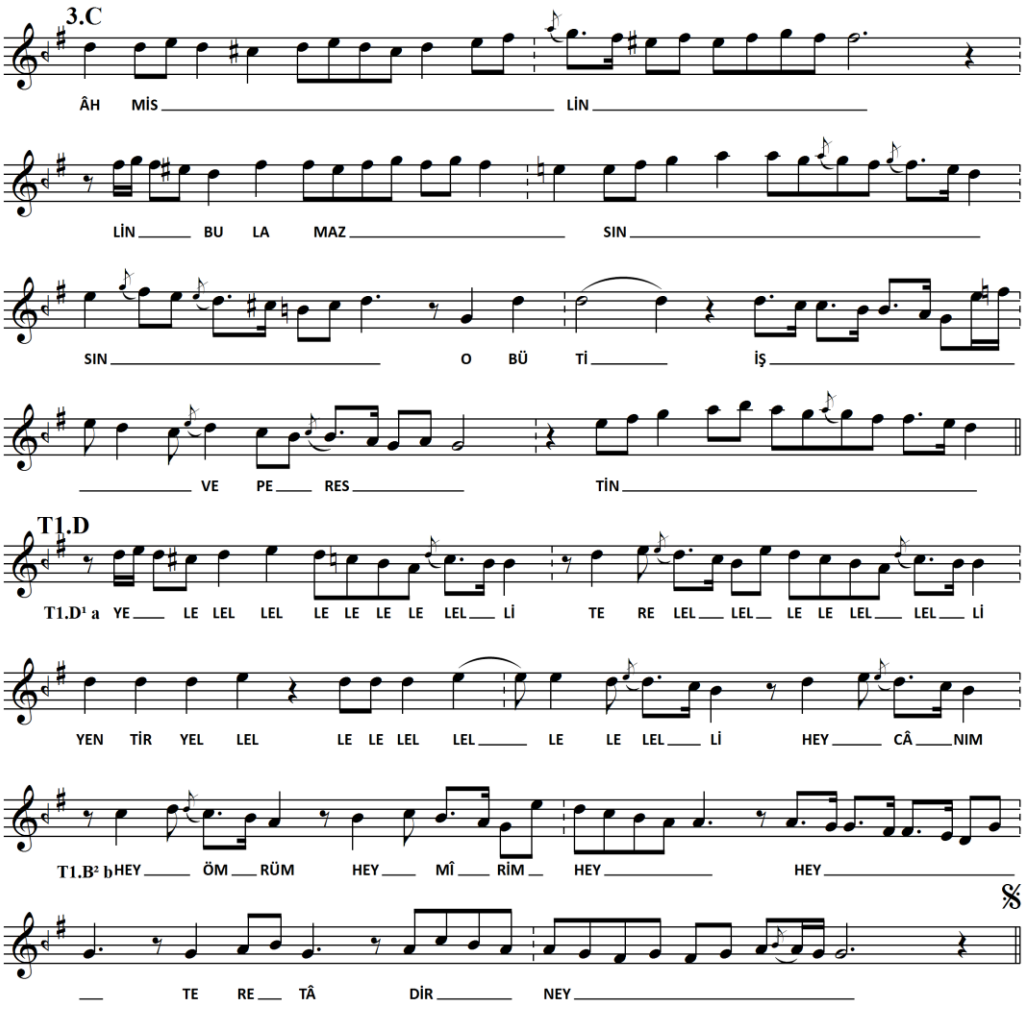

RAST BESTE
SEYREYLE O BİLLÛR BEDEN TÂZ-I FİRENGÎ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: TAB'Î MUSTAFA EFENDİ
1.A
2.A
4.A
ÂH SEY REY
ÂH BEN ZER
ÂH GEZ SEN
REY LE O BİL LÛR
ZER KI ZIL EL MA
SEN YÜ RÜ SEN İ
LÛR BE DEN TÂ
MA YA O GÜL RUH
İS VE ÇÜ BEÇ LE
ZI Fİ REN Gİ
LA RI REN Gİ
FE LE MEN Gİ
T1.B
T1.B¹ a YE LE LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ TE RE LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
YEN TİR YEL LEL LE LE LEL LEL LE LE LEL Lİ HEY CÂ NIM
T1.B² b HEY ÖM RÜM HEY MÎ RİM HEY HEY
TE NE TÂ DİR NEY
SON

EK 34 (devam)

RAST BESTE
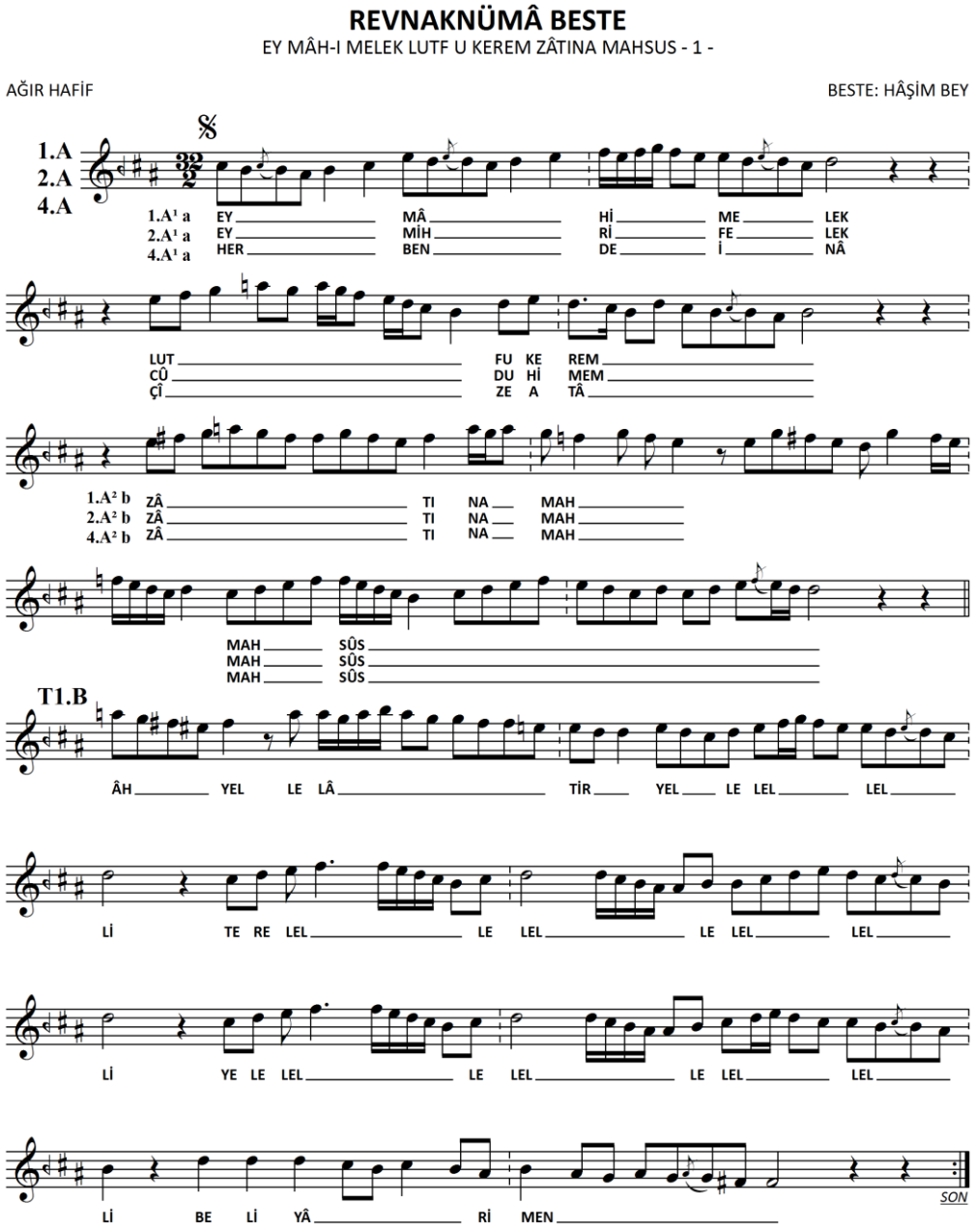
SEYREYLE O BİLLÛR BEDEN TÂZ-I FİRENGÎ - 2 -

BESTE: TAB'Î MUSTAFA EFENDİ
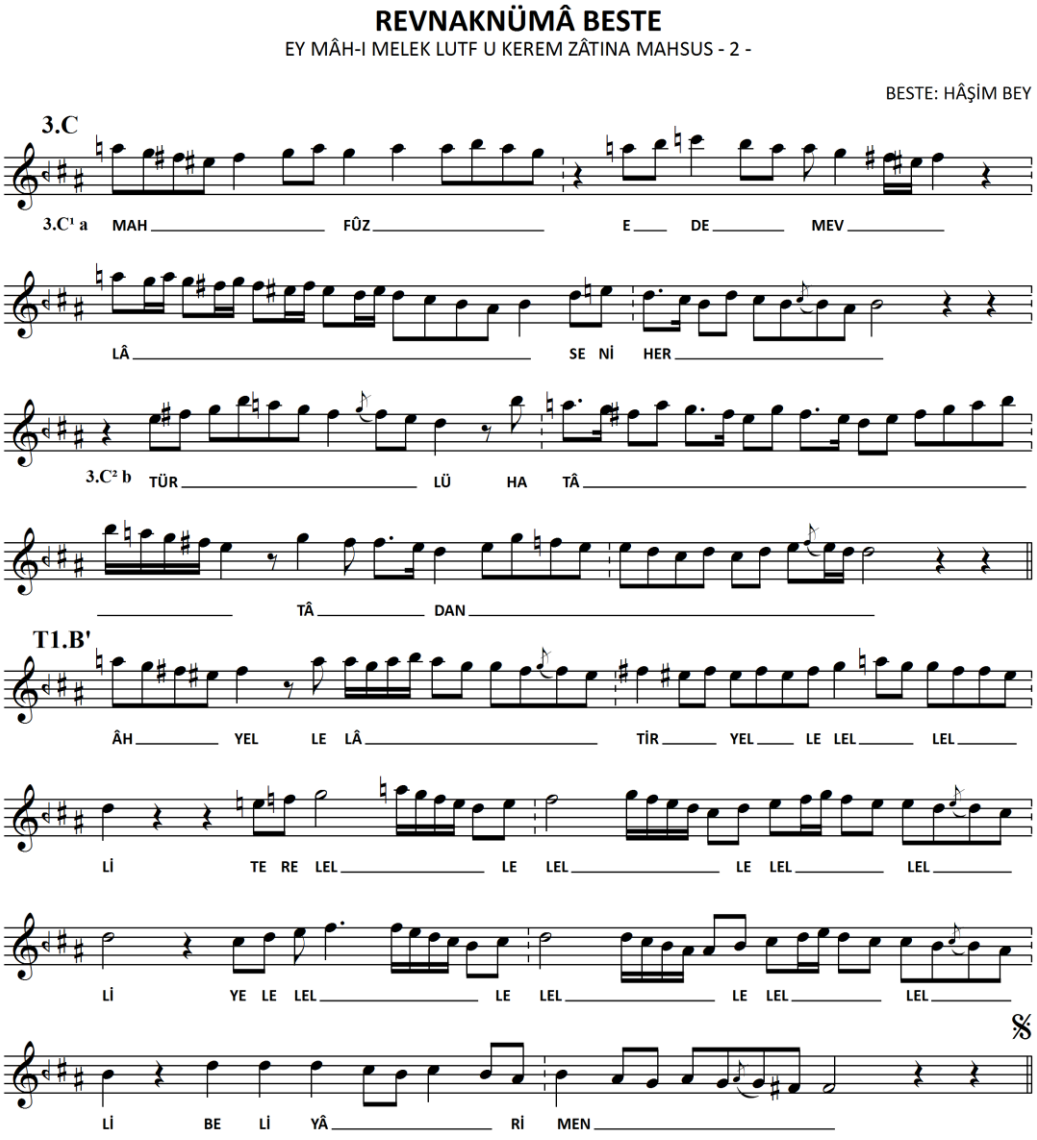

SEYREYLE O BİLLÛR BEDEN TÂZ-I FİRENGÎ
BENZER KIZIL ELMAYA O GÜL-RUHLARI RENGİ
MİSLİN BULAMAZSIN O BÜT-İ İŞVE-PERESTİN
GEZSEN YÜRÜSEN İSVEÇ Ü BEÇLE FELEMENGİ

EK 35.
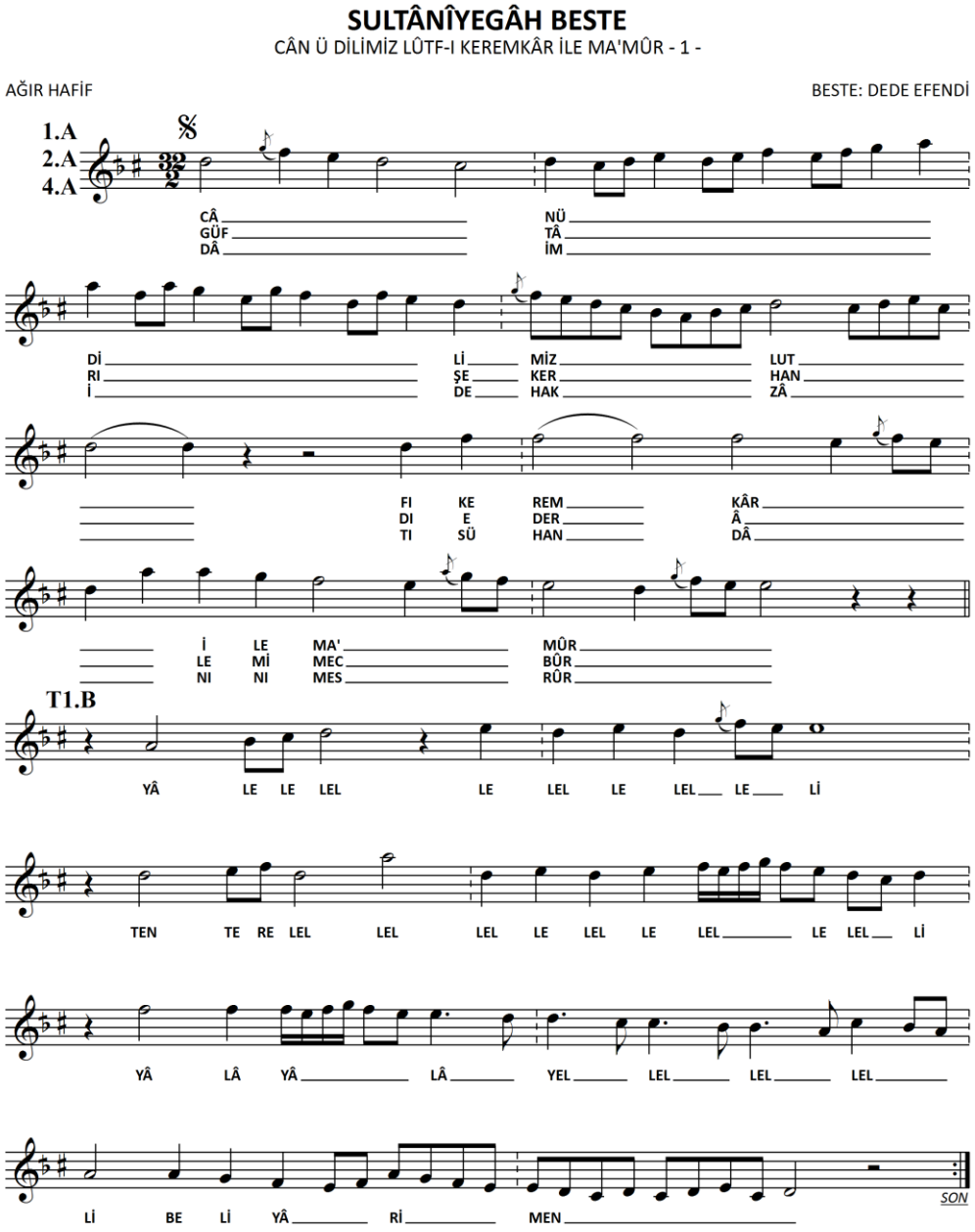

REVNAKNÜMÂ BESTE
EY MÂH-I MELEK LUTF U KEREM ZÂTINA MAHSUS - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: HÂŞİM BEY
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a EY MÂ Hİ ME LEK
2.A¹ a EY MİH Rİ FE LEK
4.A¹ a HER BEN DE İ NÂ
LUT FU KE REM
CÛ DU Hİ MEM
ÇÎ ZE A TÂ
1.A² b ZÂ TI NA MAH
2.A² b ZÂ TI NA MAH
4.A² b ZÂ TI NA MAH
MAH SÛS
MAH SÛS
MAH SÛS
T1.B
ÂH YEL LE LÂ TİR YEL LE LEL LEL
Lİ TE RE LEL LE LEL LE LEL LEL
Lİ YE LE LEL LE LEL LE LEL LEL
Lİ BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 35 (devam)

EY MÂH-İ MELEK LUTF U KEREM ZÂTINA MAHSÛS
EY MİHR-İ FELEK CÛD U HİMEN ZÂTINA MAHSÛS
MAHFÛZ EDE MEVLÂ SENİ HER TÜRLÜ HATÂDAN
HER BENDE-İ NÂ-ÇÎZE ATÂ ZÂTINA MAHSÛS

EK 36.
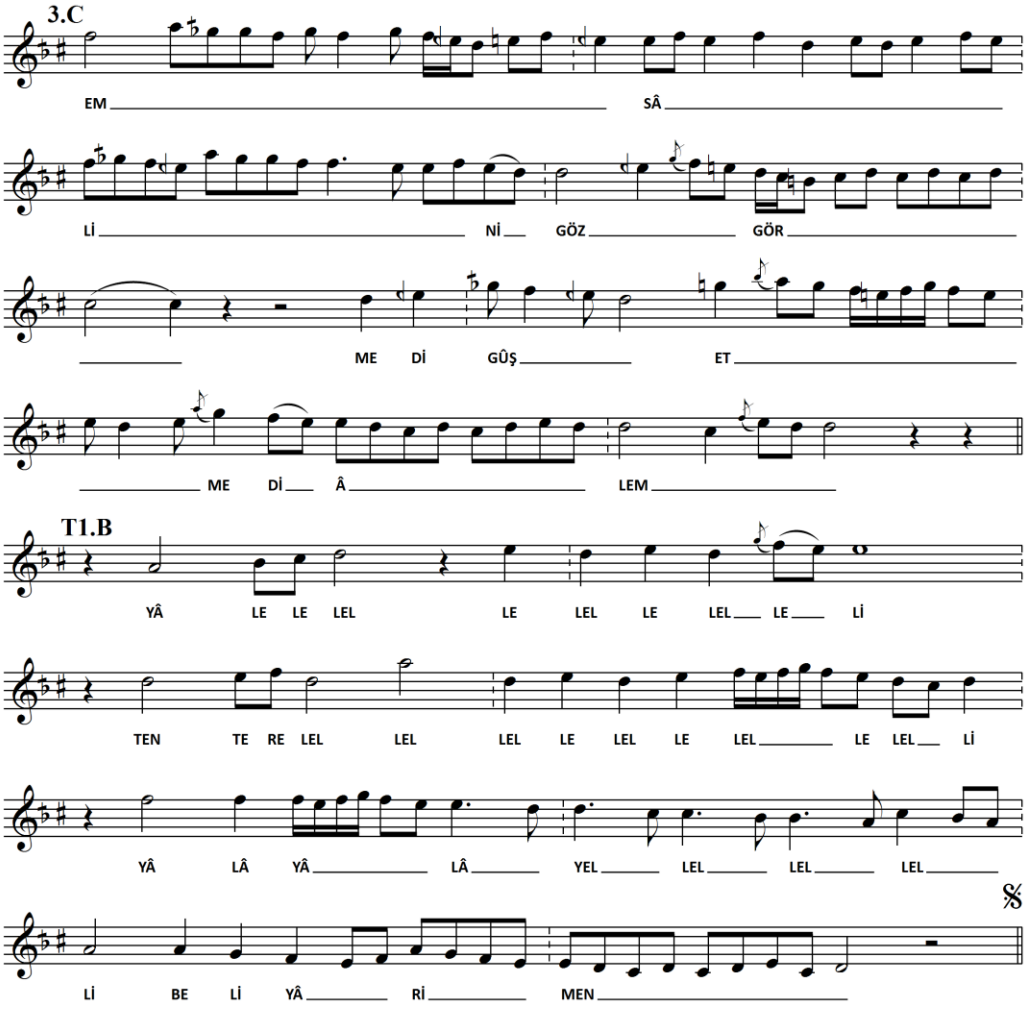

SULTÂNÎYEGÂH BESTE
CÂN Ü DİLİMİZ LÛTF-I KEREMKÂR İLE MA'MÛR - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
CÂ GÜF DÂ
NÜ TÂ İM
Dİ RI İ
Lİ ŞE DE
MİZ KER HAK
LUT HAN ZÂ
FI DI TI
KE E SÜ
REM DER HAN
KÂR Â DÂ
İ LE Mİ NI
LE NI
MA' MEC MES
MÛR BÛR RÛR
T1.B
YÂ LE LE LEL LE LEL LE LEL LE Lİ
TEN TE RE LEL LEL LEL LE LEL LE LEL LE LEL Lİ
YÂ LÂ YÂ LÂ YEL LEL LEL LEL
Lİ BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 36 (devam)

SULTÂNÎYEGÂH BESTE
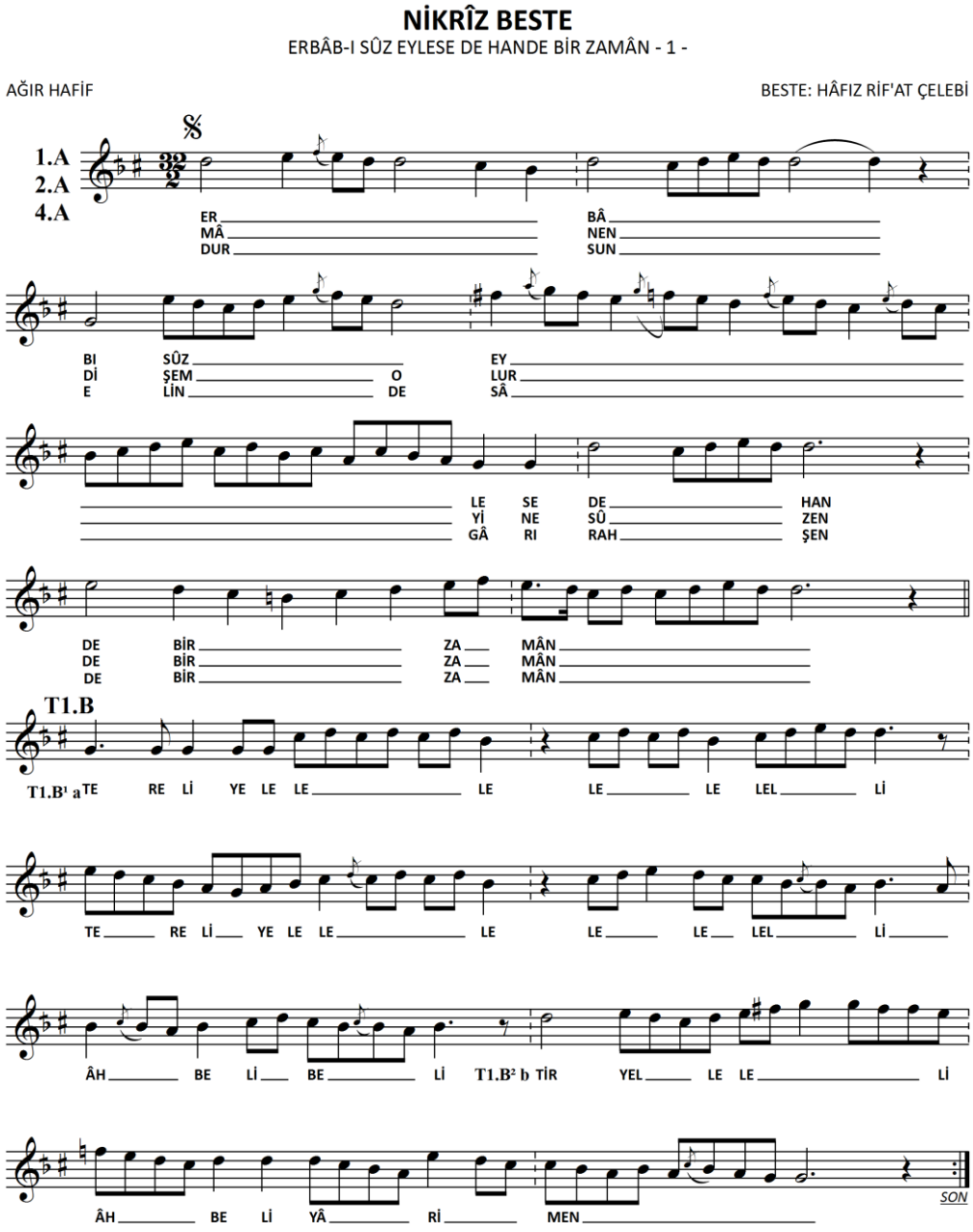
CÂN Ü DİLİMİZ LÛTF-I KEREMKÂR İLE MA'MÛR - 2 -

BESTE: DEDE EFENDİ
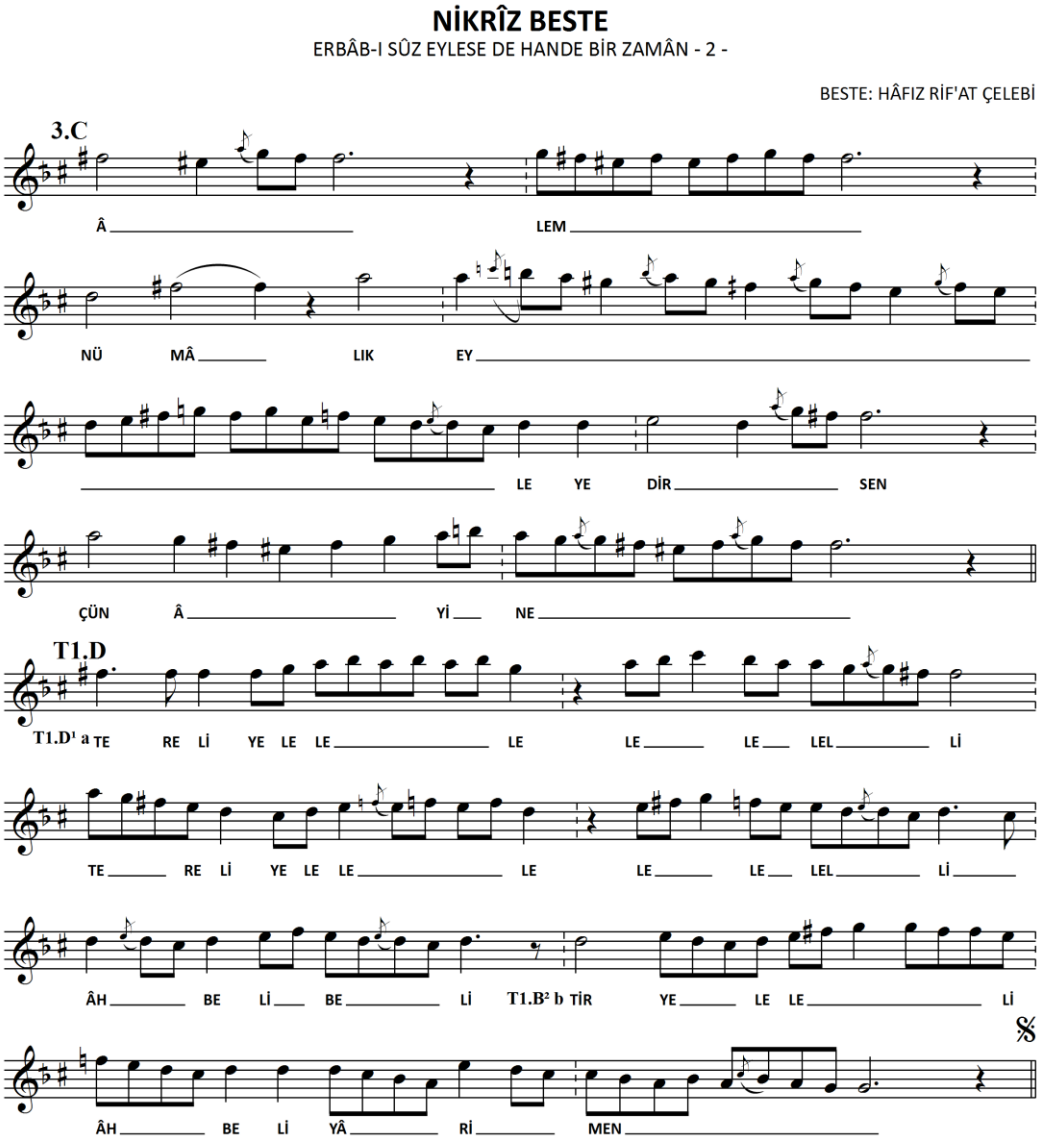

CÂN Ü DİLİMİZ LUTF-I KEREM-KÂR İLE MA'MÛR
GÜFTÂR-I ŞEKER-HANDI EDER ÂLEMİ MECBÛR
EMSÂLİNİ GÖZ GÖRMEDİ GÛŞ ETMEDİ ÂLEM
DÂİM EDE HAK ZÂT-I SÜHANDÂNINI MESRÛR
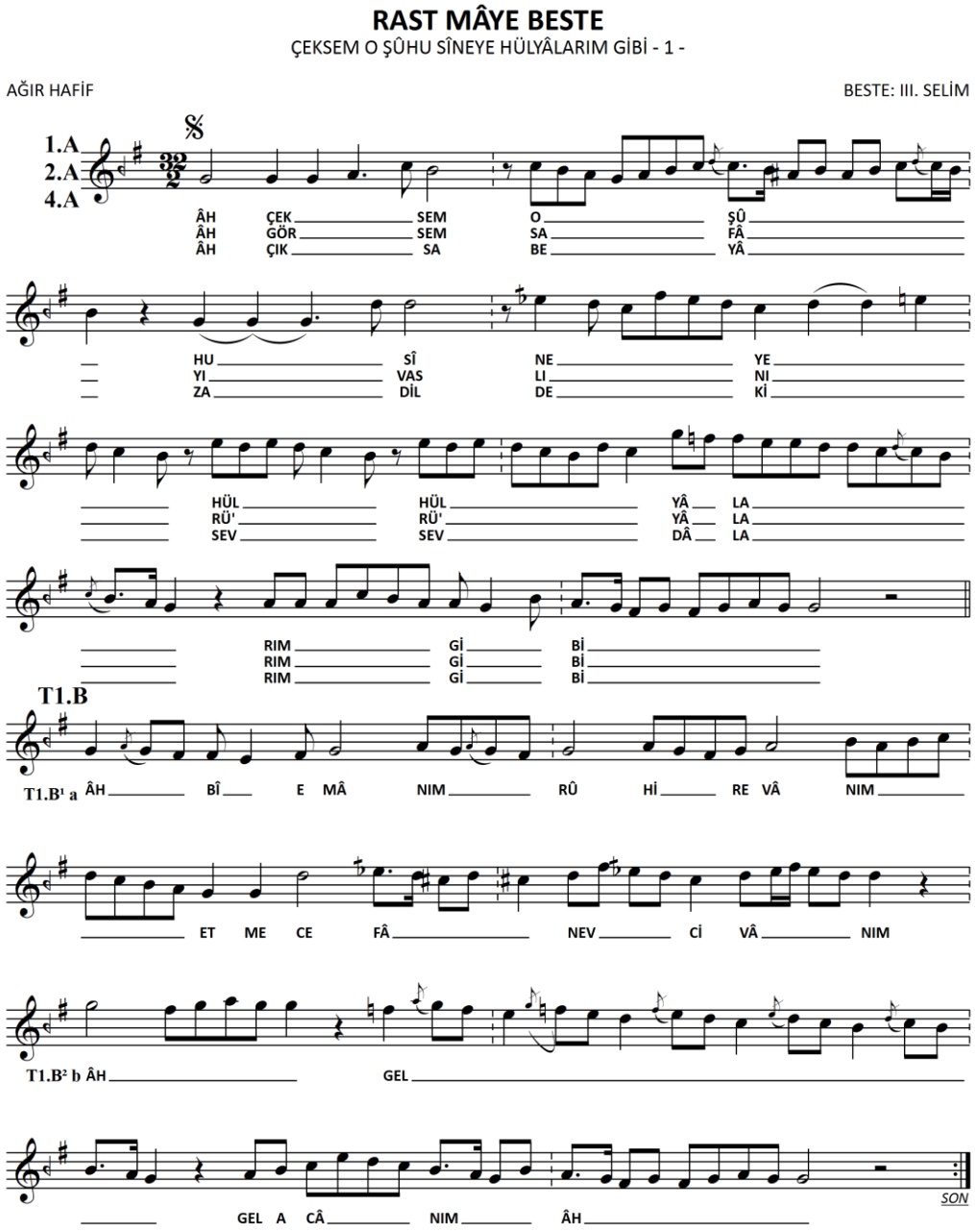
EK 37.

NİKRÎZ BESTE
ERBÂB-I SÛZ EYLESE DE HANDE BİR ZAMÂN - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: HÂFIZ RİF'AT ÇELEBİ
1.A
2.A
4.A
ER MÂ DUR
BÂ NEN SUN
BI Dİ E
SÛZ ŞEM LİN
O DE
EY LUR SÂ
LE Yİ GÂ
SE NE RI
DE SÛ RAH
HAN ZEN ŞEN
DE DE DE
BİR BİR BİR
ZA ZA ZA
MÂN MÂN MÂN
T1.B
T1.B¹ a TE RE Lİ YE LE LE LE LE LE LEL Lİ
TE RE Lİ YE LE LE LE LE LE LEL Lİ
ÂH BE Lİ BE Lİ T1.B² b TİR YEL LE LE Lİ
ÂH BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON
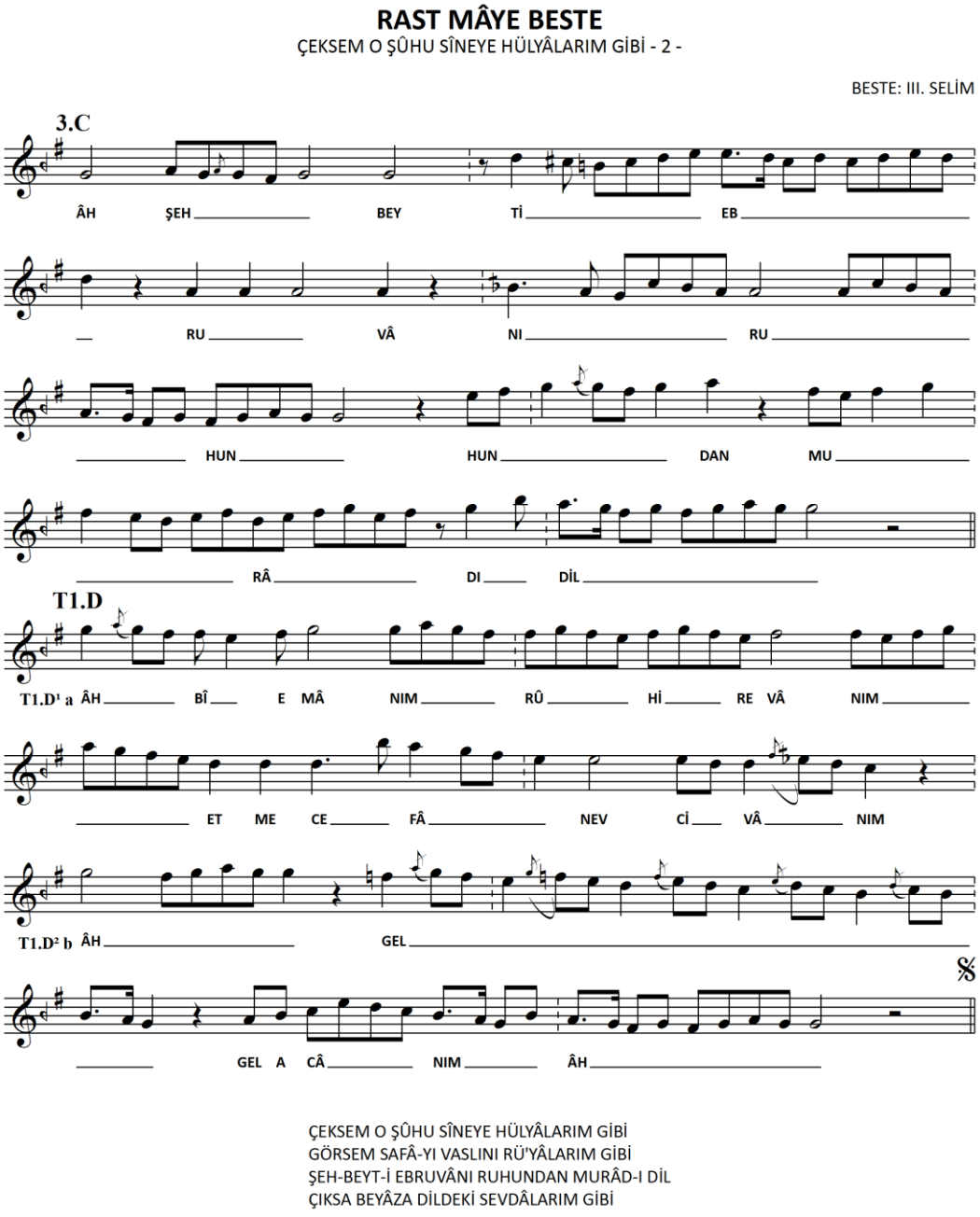
EK 37 (devam)

NİKRÎZ BESTE
ERBÂB-I SÛZ EYLESE DE HANDE BİR ZAMÂN - 2 -
BESTE: HÂFIZ RİF'AT ÇELEBİ
3.C
Â LEM
NÜ MÂ LIK EY
LE YE DİR SEN
ÇÜN Â Yİ NE
T1.D
T1.D¹ a TE RE Lİ YE LE LE LE LE LE LEL Lİ
TE RE Lİ YE LE LE LE LE LE LEL Lİ
ÂH BE Lİ BE Lİ T1.B² b TİR YE LE LE Lİ
ÂH BE Lİ YÂ Rİ MEN
ERBÂB-I SÛZ EYLESE DE HANDE BİR ZAMÂN
MÂNEND-İ ŞEM' OLUR YİNE SÛZENDE BİR ZAMÂN
ÂLEM-NÜMÂLIK EYLEYE DİRSEN ÇÜN ÂYİNE
DURSUN ELİNDE SÂGÂR-I RAHŞENDE BİR ZAMÂN
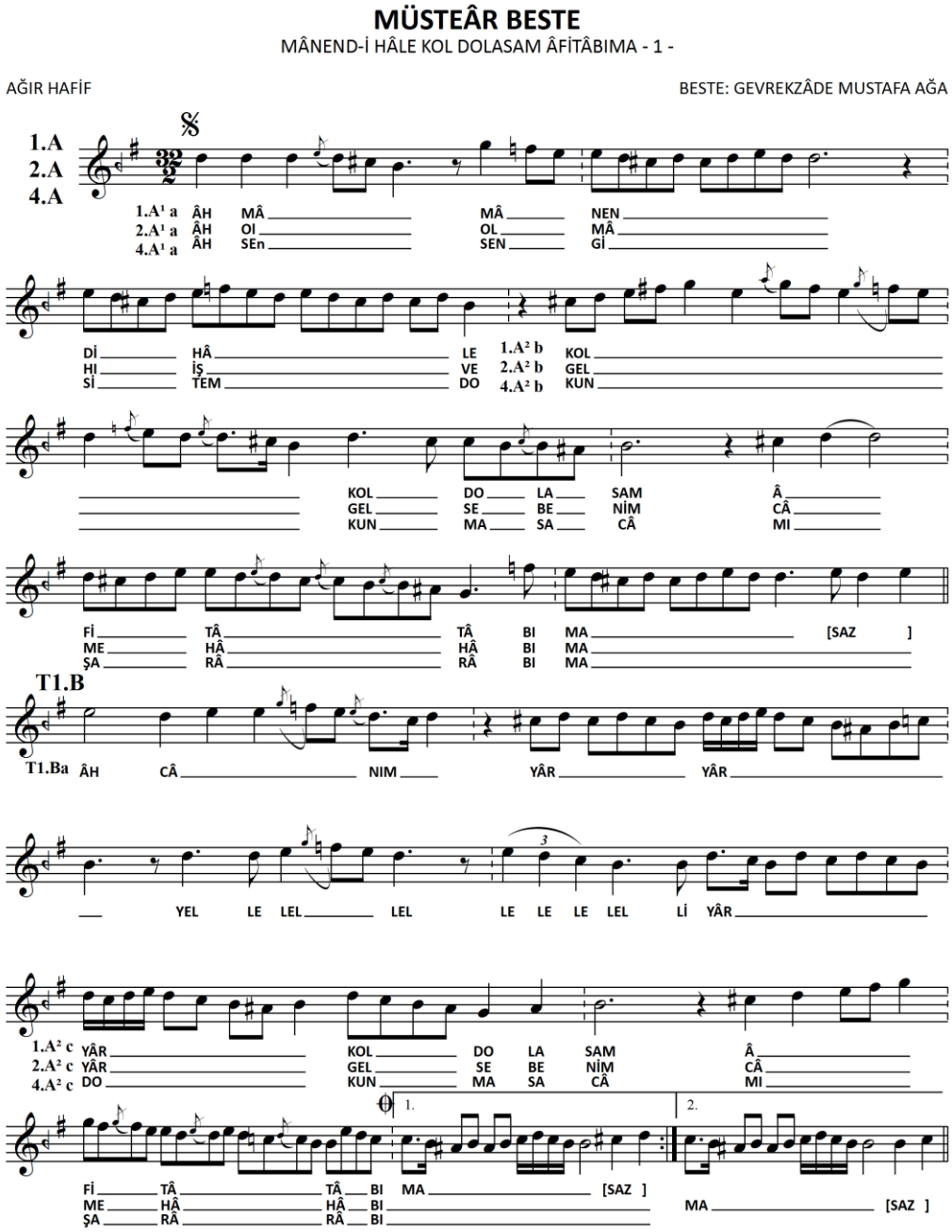
EK 38.

RAST MÂYE BESTE
ÇEKSEM O ŞÛHU SÎNEYE HÜLYÂLARIM GİBİ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: III. SELİM
1.A
2.A
4.A
ÂH ÇEK SEM O ŞÛ
ÂH GÖR SEM SA FÂ
ÂH ÇIK SA BE YÂ
HU SÎ NE YE
YI VAS LI NI
ZA DİL DE Kİ
HÜL HÜL YÂ LA
RÜ' RÜ' YÂ LA
SEV SEV DÂ LA
RIM Gİ Bİ
RIM Gİ Bİ
RIM Gİ Bİ
T1.B
T1.B¹ a ÂH BÎ E MÂ NIM RÛ Hİ RE VÂ NIM
ET ME CE FÂ NEV Cİ VÂ NIM
T1.B² b ÂH GEL
GEL A CÂ NIM ÂH
SON
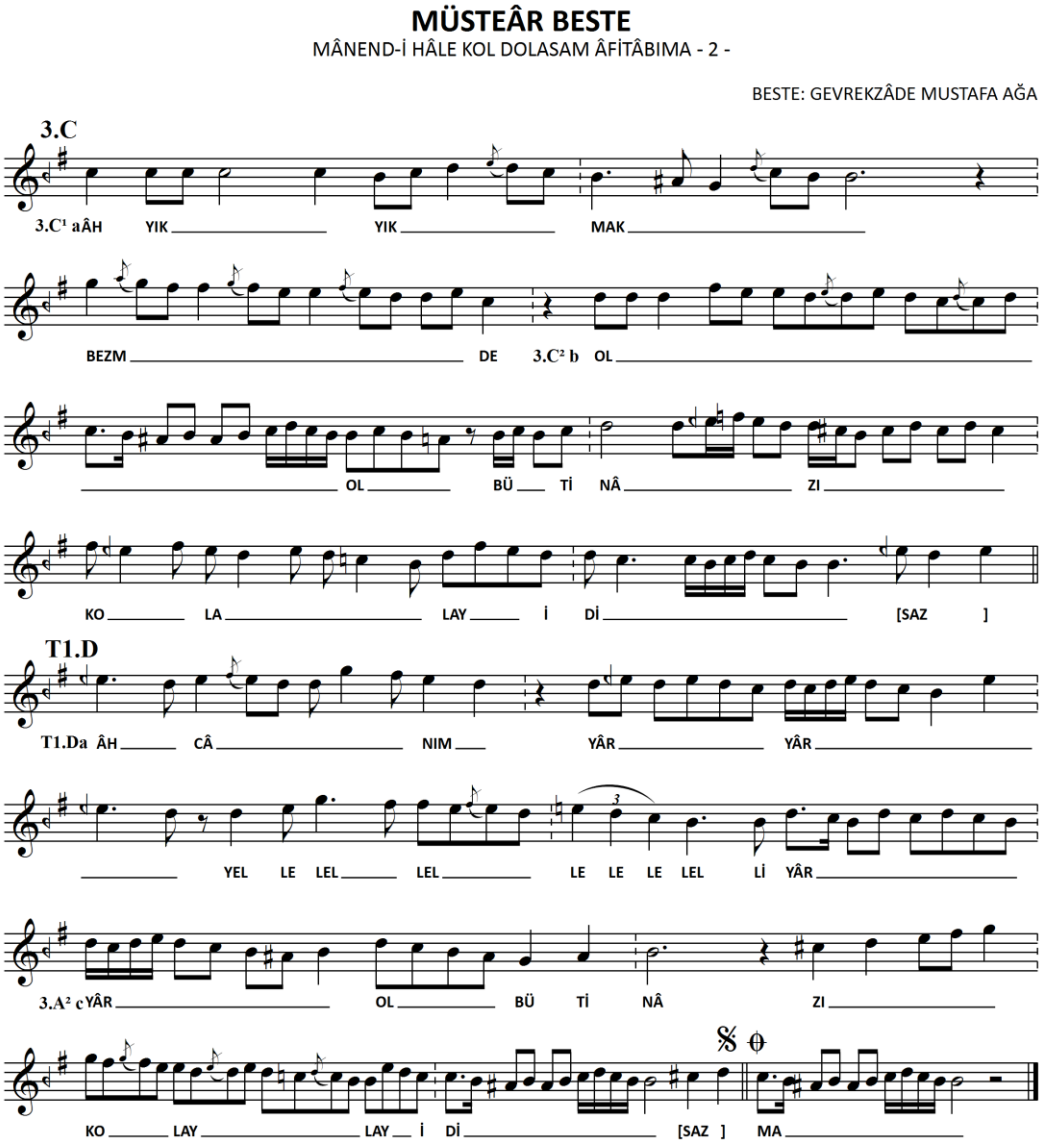
EK 38 (devam)

RAST MÂYE BESTE
ÇEKSEM O ŞÛHU SÎNEYE HÜLYÂLARIM GİBİ - 2 -
BESTE: III. SELİM
3.C
ÂH ŞEH BEY Tİ EB
RU VÂ NI RU
HUN HUN DAN MU
RÂ DI DİL
T1.D
T1.D¹ a ÂH BÎ E MÂ NIM RÛ Hİ RE VÂ NIM
ET ME CE FÂ NEV Cİ VÂ NIM
T1.D² b ÂH GEL
GEL A CÂ NIM ÂH
ÇEKSEM O ŞÛHU SÎNEYE HÜLYÂLARIM GİBİ
GÖRSEM SAFÂ-YI VASLINI RÜ'YÂLARIM GİBİ
ŞEH-BEYT-İ EBRUVÂNI RUHUNDAN MURÂD-I DİL
ÇIKSA BEYÂZA DİLDEKİ SEVDÂLARIM GİBİ

EK 39.
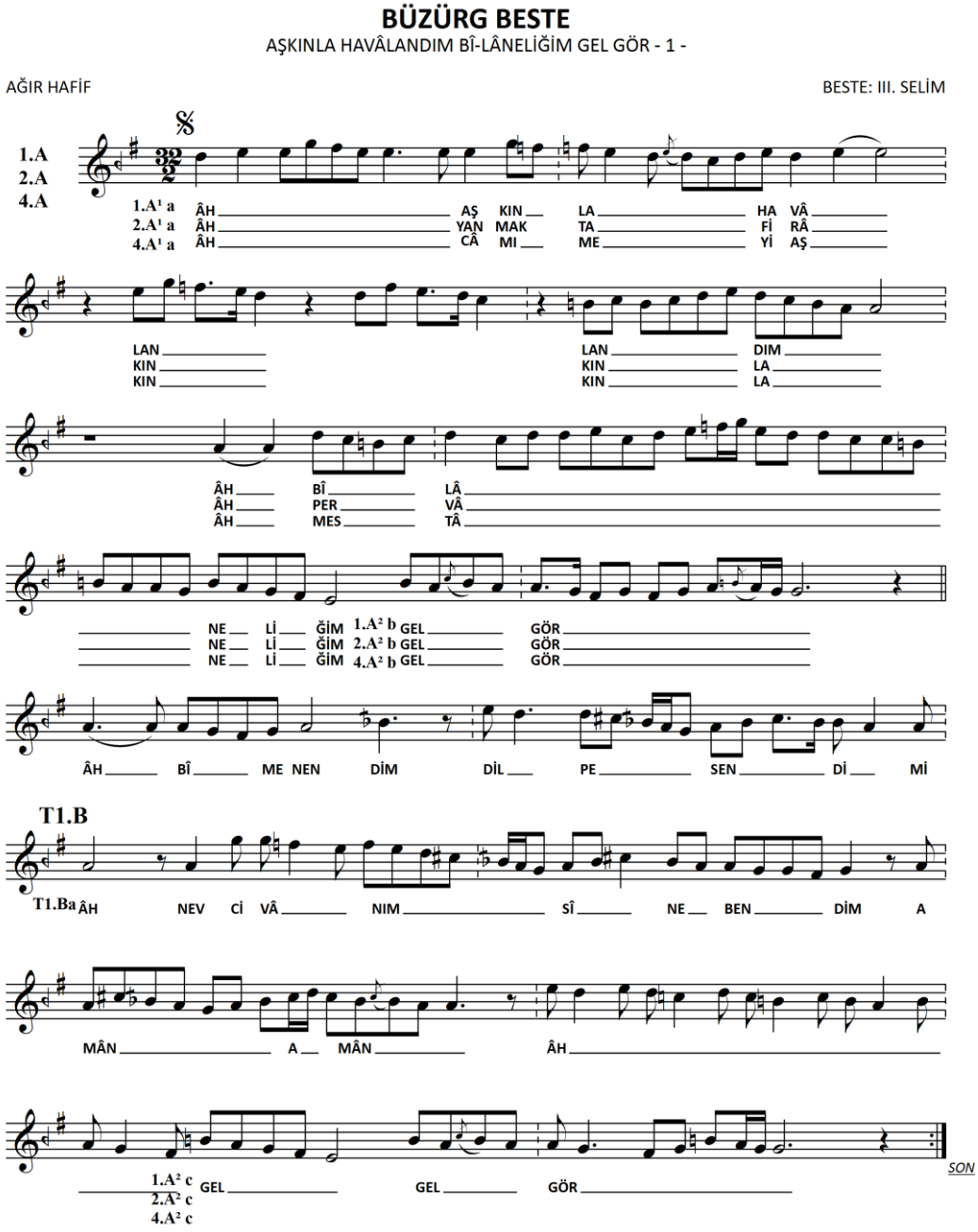

MÜSTEÂR BESTE
MÂNEND-İ HÂLE KOL DOLASAM ÂFİTÂBIMA - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: GEVREKZÂDE MUSTAFA AĞA
1.A
2.A
4.A
T1.B
T1.Ba
1.A² c
2.A² c
4.A² c
1.
2.

EK 39 (devam)

MÂNEND-İ HÂLE KOL DOLASAM ÂFİTÂBIMA
OL MÂH-I İŞVE GELSE BENİM CÂME-HÂBIMA
YIKMAK BEZMDE OL BÜT-İ NÂZI KOLAY İDİ
SENG-İ SİTEM DOKUNMASA CÂM-I ŞARÂBIMA

EK 40
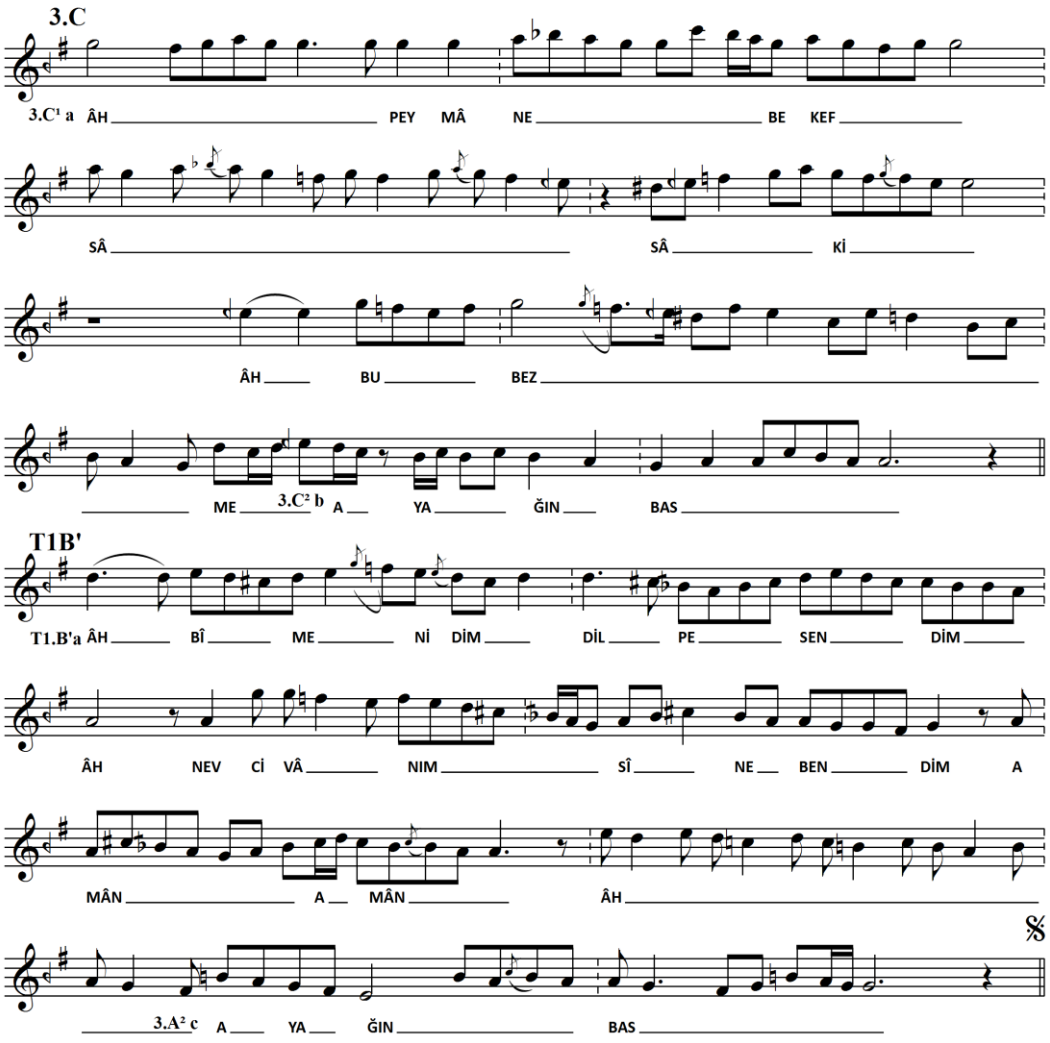

BÜZÜRG BESTE
AŞKINLA HAVÂLANDIM BÎ-LÂNELİĞİM GEL GÖR - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: III. SELİM
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH AŞ KIN LA HA VÂ
2.A¹ a ÂH YAN MAK TA Fİ RÂ
4.A¹ a ÂH CÂ MI ME Yİ AŞ
LAN KIN KIN
LAN KIN KIN
DIM LA LA
ÂH BÎ LÂ
ÂH PER VÂ
ÂH MES TÂ
NE Lİ ĞİM 1.A² b GEL GÖR
NE Lİ ĞİM 2.A² b GEL GÖR
NE Lİ ĞİM 4.A² b GEL GÖR
ÂH BÎ ME NEN DİM DİL PE SEN Dİ Mİ
T1.B
T1.Ba ÂH NEV Cİ VÂ NIM SÎ NE BEN DİM A
MÂN A MÂN ÂH
1.A² c GEL GEL GÖR
2.A² c
4.A² c
SON

EK 40 (devam)

BÜZÜRG BESTE
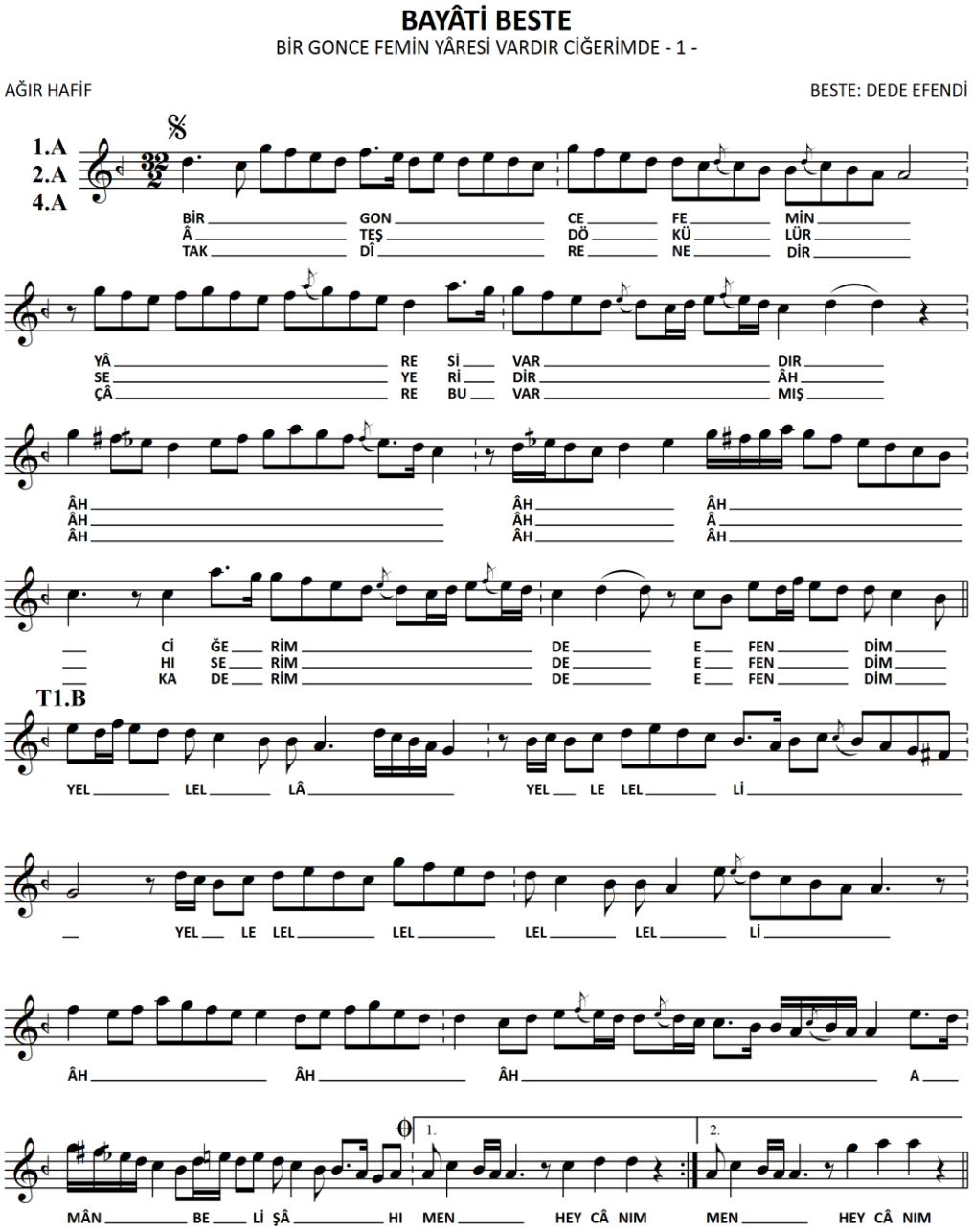
AŞKINLA HAVÂLANDIM BÎ-LÂNELİĞİM GEL GÖR - 2 -

BESTE: III. SELİM
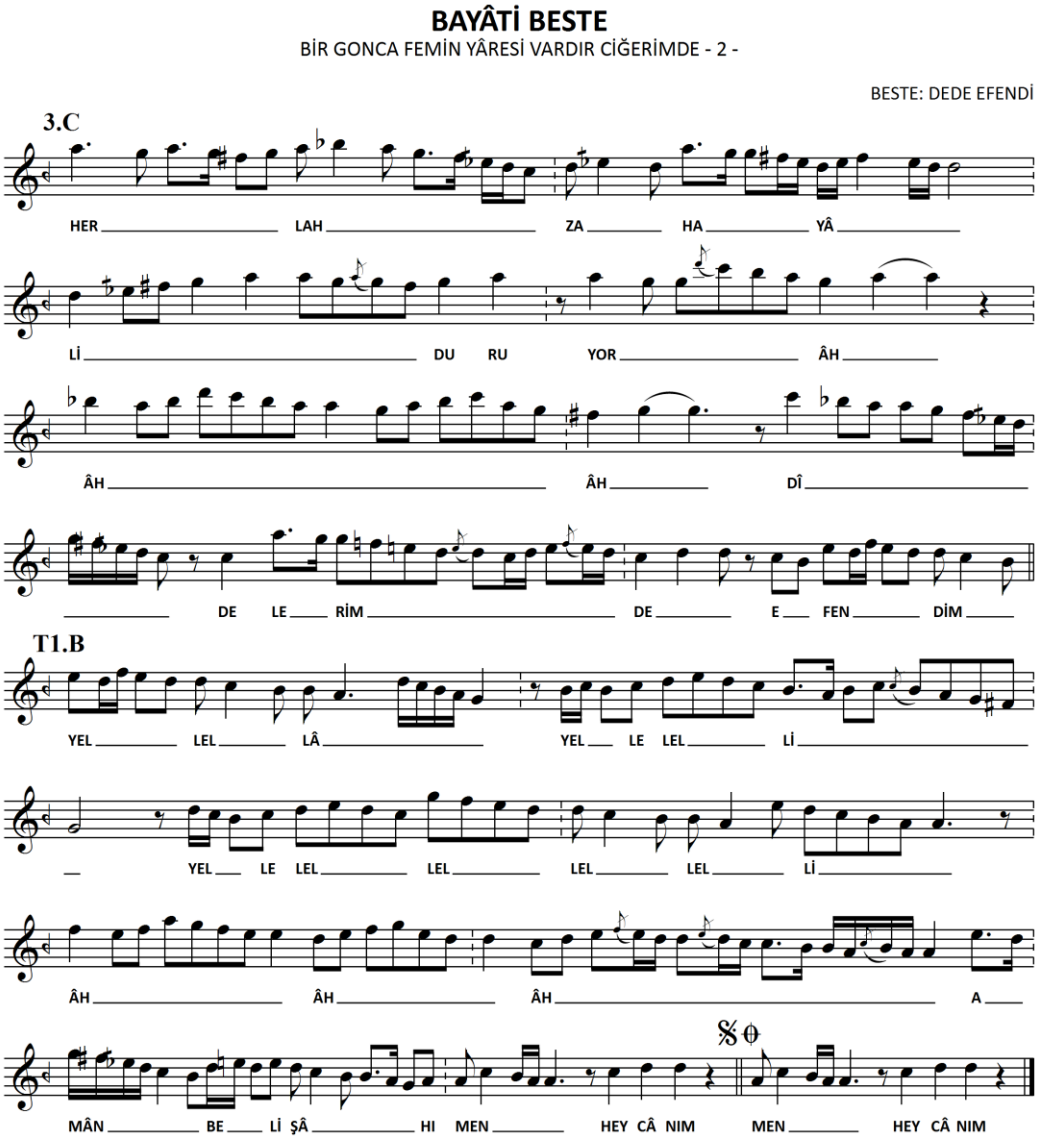

AŞKINLA HAVÂLANDIM BÎ-LÂNELİĞİM GEL GÖR
YANMAKTA FİRÂKINLA PERVÂNELİĞİM GEL GÖR
PEYMÂNE BE-KEF SÂKÎ BU BEZME AYAĞIN BAS
CÂM-I MEY-İ AŞKINLA MESTÂNELİĞİM GEL GÖR

EK 41
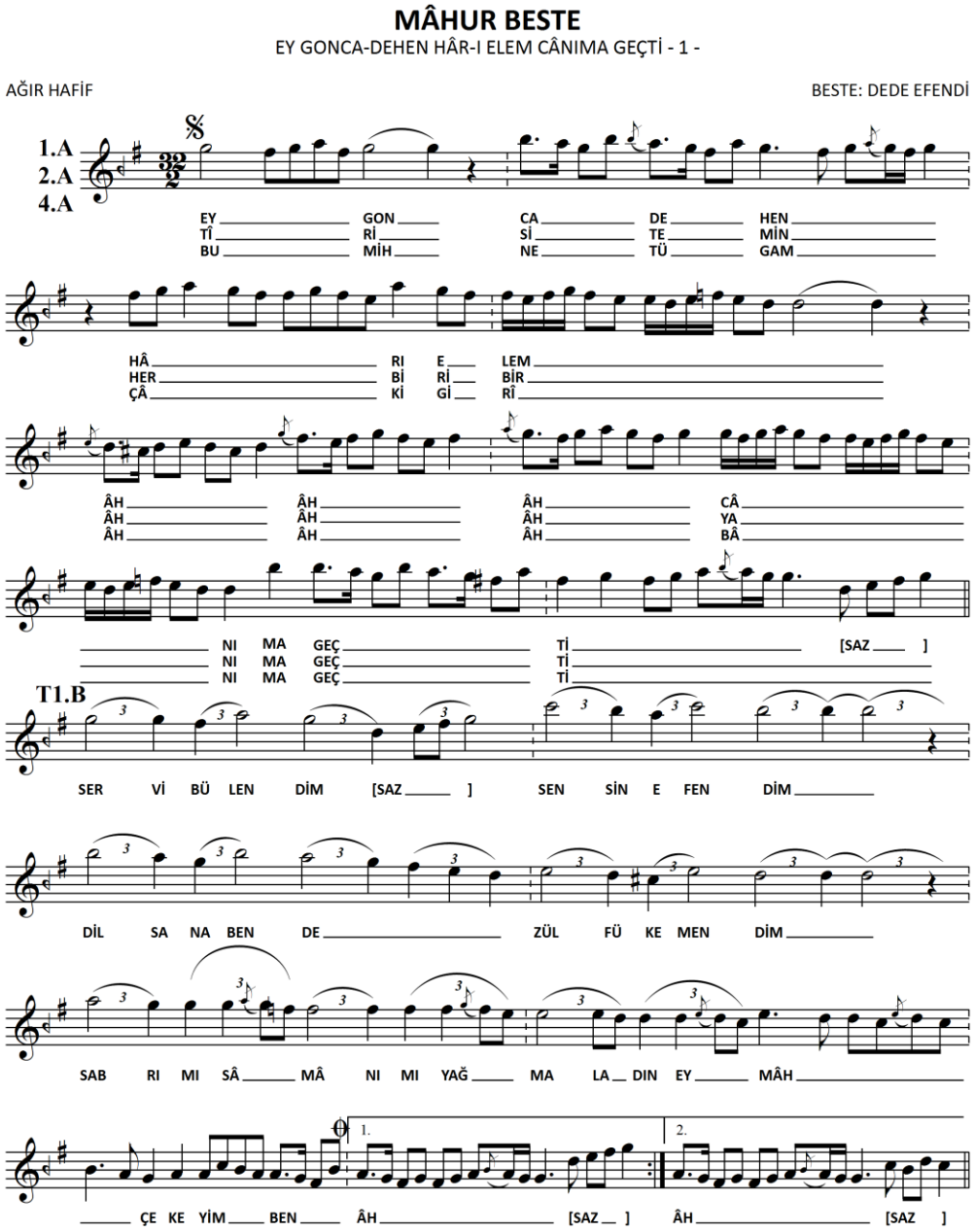

BAYÂTİ BESTE
BİR GONCE FEMİN YÂRESİ VARDIR CİĞERİMDE - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
BİR GON CE FE MİN
Â TEŞ DÖ KÜ LÜR
TAK Dİ RE NE DİR
YÂ RE Sİ VAR DIR
SE YE Rİ DİR ÂH
ÇÂ RE BU VAR MIŞ
ÂH ÂH ÂH
ÂH ÂH Â
ÂH ÂH ÂH
Cİ ĞE RİM DE E FEN DİM
HI SE RİM DE E FEN DİM
KA DE RİM DE E FEN DİM
T1.B
YEL LEL LÂ YEL LE LEL Lİ
YEL LE LEL LEL LEL LEL Lİ
ÂH ÂH ÂH A
1.
2.
MÂN BE Lİ ŞÂ HI MEN HEY CÂ NIM MEN HEY CÂ NIM

EK 41 (devam)

BİR GONCE-FEMİN YÂRESİ VARDIR CİĞERİMDE
ÂTEŞ DÖKÜLÜRSE YERİDİR ÂH-I SERİMDE
HER LAHZA HAYÂLİ DURUYOR DÎDELERİMDE
TAKDÎRE NEDİR ÇÂRE BU VARMIŞ KADERİMDE

EK 42.
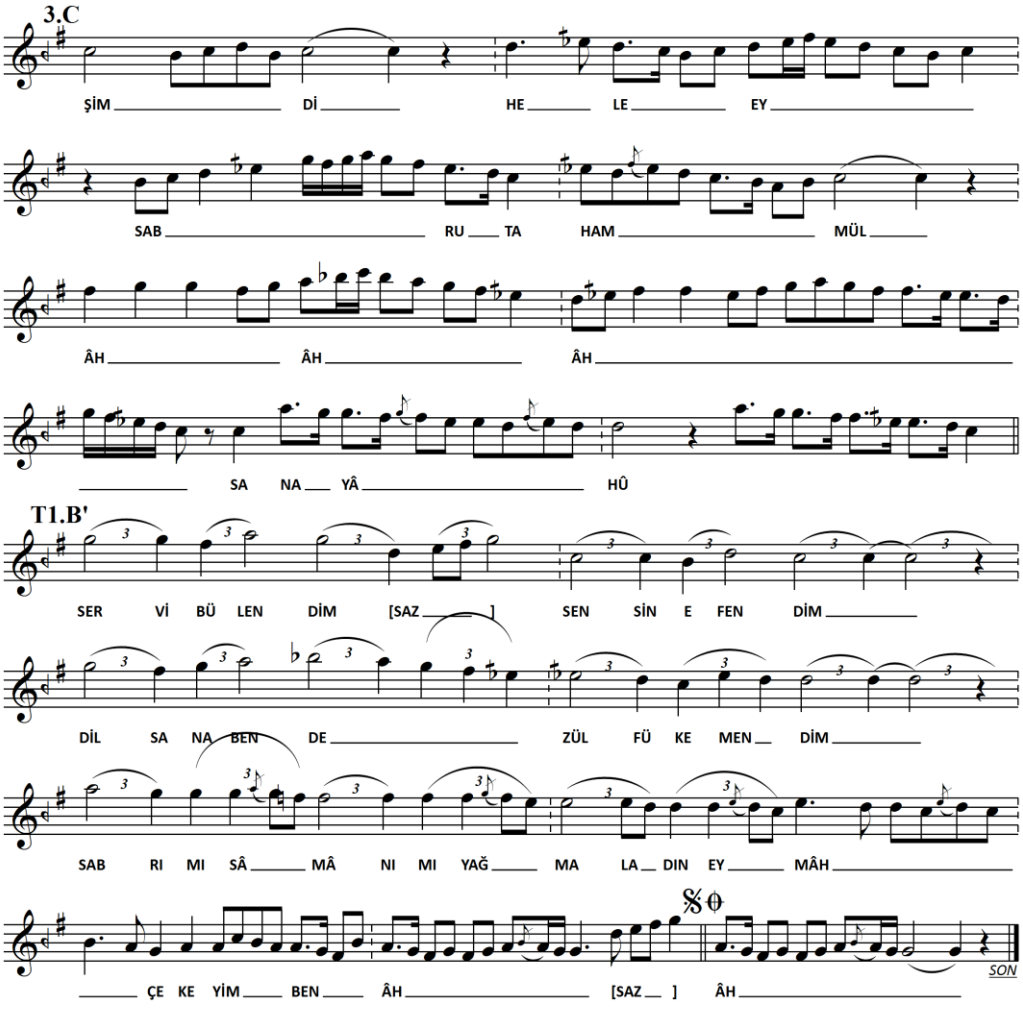

MÂHUR BESTE
EY GONCA-DEHEN HÂR-I ELEM CÂNIMA GEÇTİ - 1 -
AĞIR HAFİF
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
EY GON CA DE HEN
Tî Rİ Sİ TE MİN
BU MİH NE TÜ GAM
HÂ RI E LEM
HER Bİ Rİ BİR
ÇÂ Kİ Gİ RÎ
ÂH ÂH ÂH CÂ
ÂH ÂH ÂH YA
ÂH ÂH ÂH BÂ
NI MA GEÇ Tİ [SAZ]
NI MA GEÇ Tİ
NI MA GEÇ Tİ
T1.B
SER Vİ BÜ LEN DİM [SAZ] SEN SİN E FEN DİM
DİL SA NA BEN DE ZÜL FÜ KE MEN DİM
SAB RI MI SÂ MÂ NI MI YAĞ MA LA DIN EY MÂH
1.
2.
ÇE KE YİM BEN ÂH [SAZ] ÂH [SAZ]

EK 42 (devam)

MÂHUR BESTE
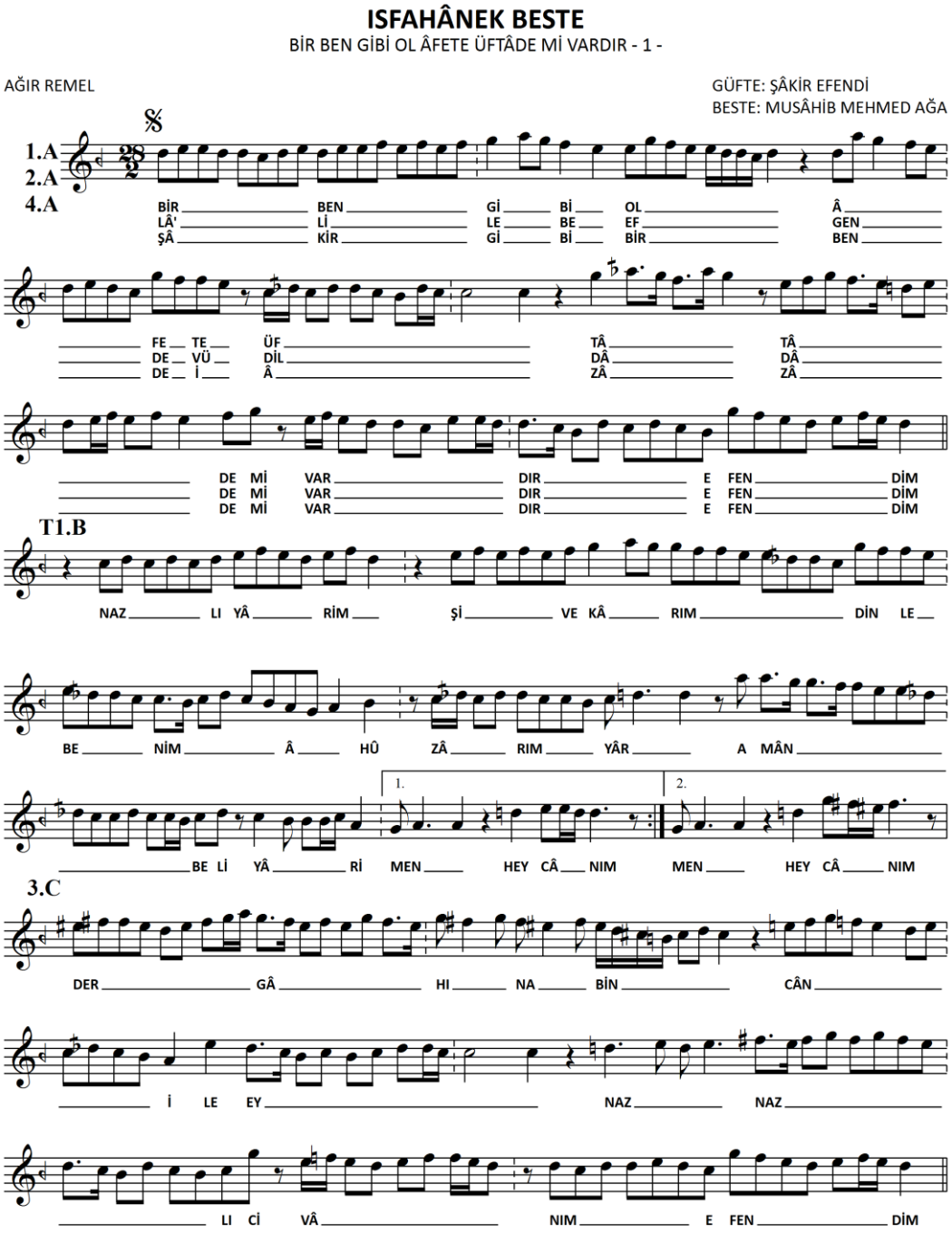
EY GONCA-DEHEN HÂR-I ELEM CÂNIMA GEÇTİ - 2 -

BESTE: DEDE EFENDİ

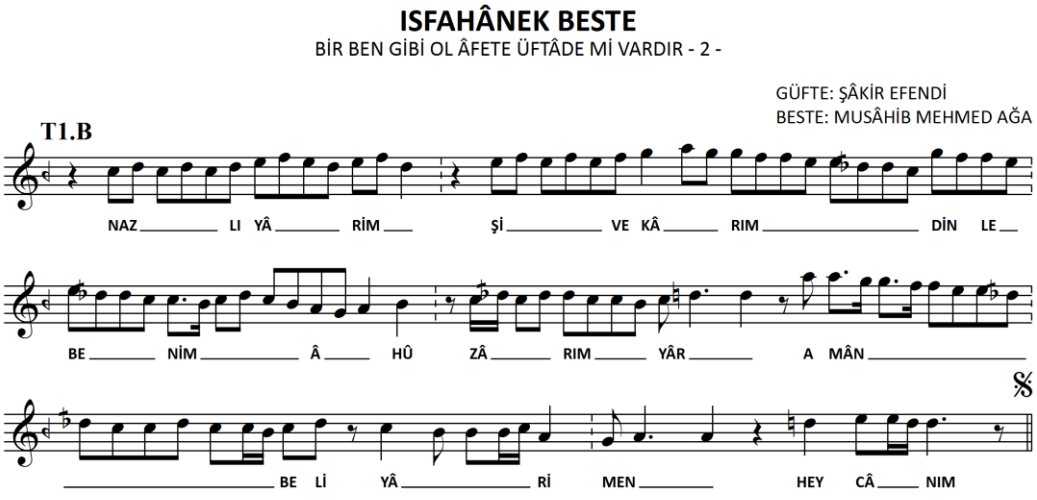

EY GONCA-DEHEN HÂR-I ELEM CÂNIMA GEÇTİ
TÎR-İ SİTEMİN HER BİRİ BİR YANIMA GEÇTİ
ŞİMDİ HELE EY SABR U TAHAMMÜL SANA YÂ HÛ
BU MİHNET Ü GAM ÇÂK-İ GİRÎBÂNIMA GEÇTİ

EK 43
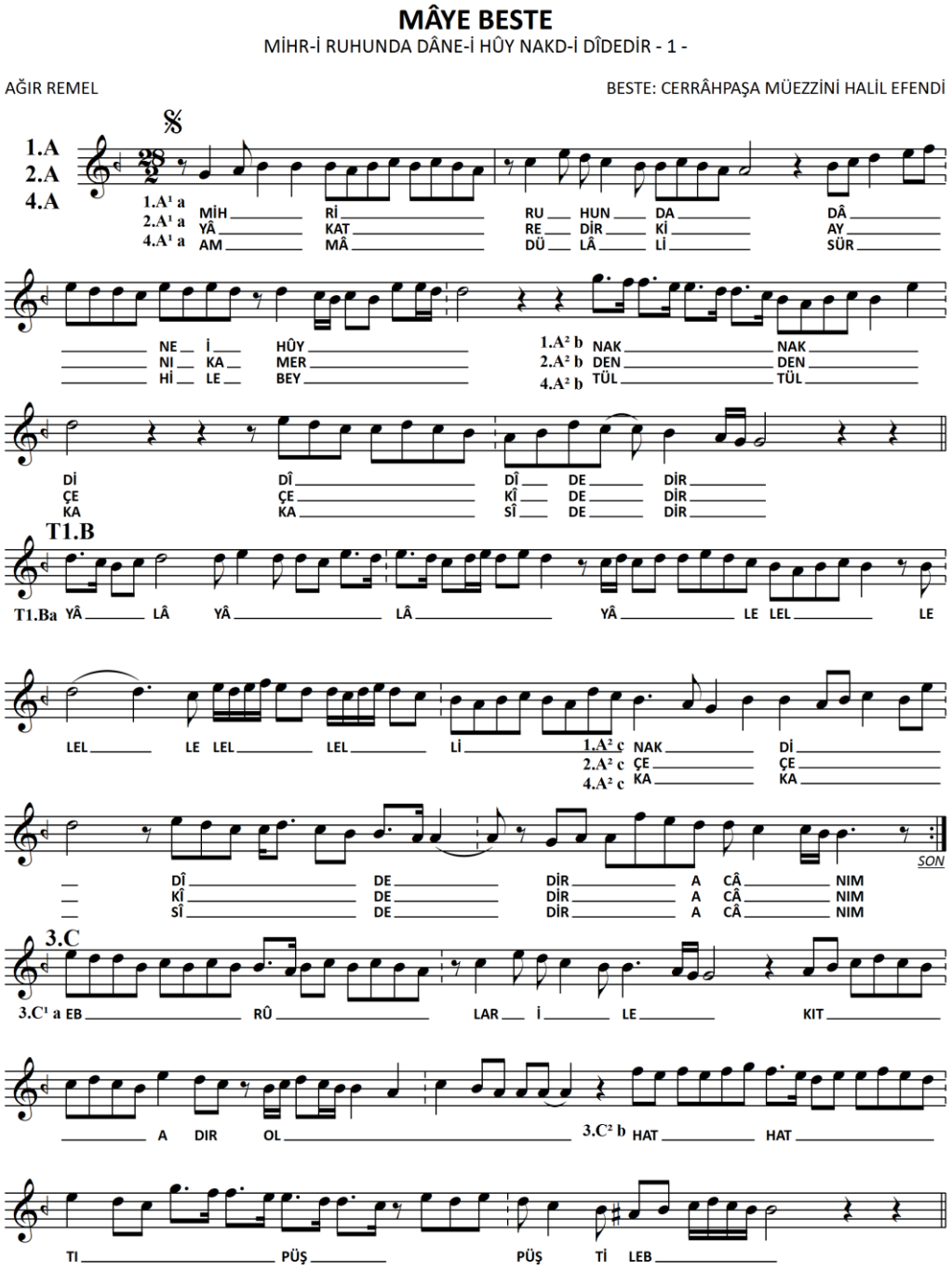

ISFAHÂNEK BESTE
BİR BEN GİBİ OL ÂFETE ÜFTÂDE Mİ VARDIR - 1 -
AĞIR REMEL
GÜFTE: ŞÂKİR EFENDİ
BESTE: MUSÂHİB MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
BİR BEN Gİ Bİ OL Â
LÂ' Lİ LE BE EF GEN
ŞÂ KİR Gİ Bİ BİR BEN
FE TE ÜF TÂ TÂ
DE VÜ DİL DÂ DÂ
DE İ Â ZÂ ZÂ
DE Mİ VAR DIR E FEN DİM
DE Mİ VAR DIR E FEN DİM
DE Mİ VAR DIR E FEN DİM
T1.B
NAZ LI YÂ RİM Şİ VE KÂ RIM DİN LE
BE NİM Â HÛ ZÂ RIM YÂR A MÂN
1.
2.
BE Lİ YÂ Rİ MEN HEY CÂ NIM MEN HEY CÂ NIM
3.C
DER GÂ HI NA BİN CÂN
İ LE EY NAZ NAZ
LI Cİ VÂ NIM E FEN DİM

EK 43 (devam)

BİR BEN GİBİ OL ÂFETE ÜFTÂDE Mİ VARDIR
LÂ'L-İ LEBE EFGENDE VÜ DİL-DÂDE Mİ VARDIR
DERGÂHINA BİN CÂN İLE EY NAZLI CİVÂNIM
ŞÂKİR GİBİ BİR BENDE-İ ÂZÂDE Mİ VARDIR

EK 44.

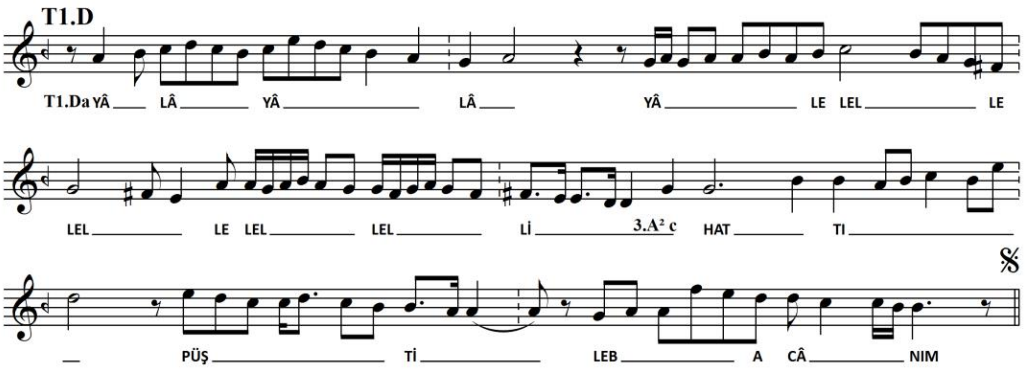

MÂYE BESTE
MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR - 1 -
AĞIR REMEL
BESTE: CERRÂHPAŞA MÜEZZİNİ HALİL EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a MİH Rİ RU HUN DA DÂ
2.A¹ a YÂ KAT RE DİR Kİ AY
4.A¹ a AM MÂ DÜ LÂ Lİ SÜR
NE İ HÛY
NI KA MER
Hİ LE BEY
1.A² b NAK NAK
2.A² b DEN DEN
4.A² b TÜL TÜL
Dİ DÎ DE DİR
ÇE DÎ KÎ DE DİR
KA KA SÎ DE DİR
T1.B
T1.Ba YÂ LÂ YÂ LÂ YÂ LE LEL LE
LEL LE LEL LEL Lİ
1.A² c NAK Dİ
2.A² c ÇE ÇE
4.A² c KA KA
SON
DÎ DE DİR A CÂ NIM
KÎ DE DİR A CÂ NIM
SÎ DE DİR A CÂ NIM
3.C
3.C¹ a EB RÛ LAR İ LE KIT
A DIR OL
3.C² b HAT HAT
TI PÜŞ PÜŞ Tİ LEB

EK 44 (devam)

MÂYE BESTE
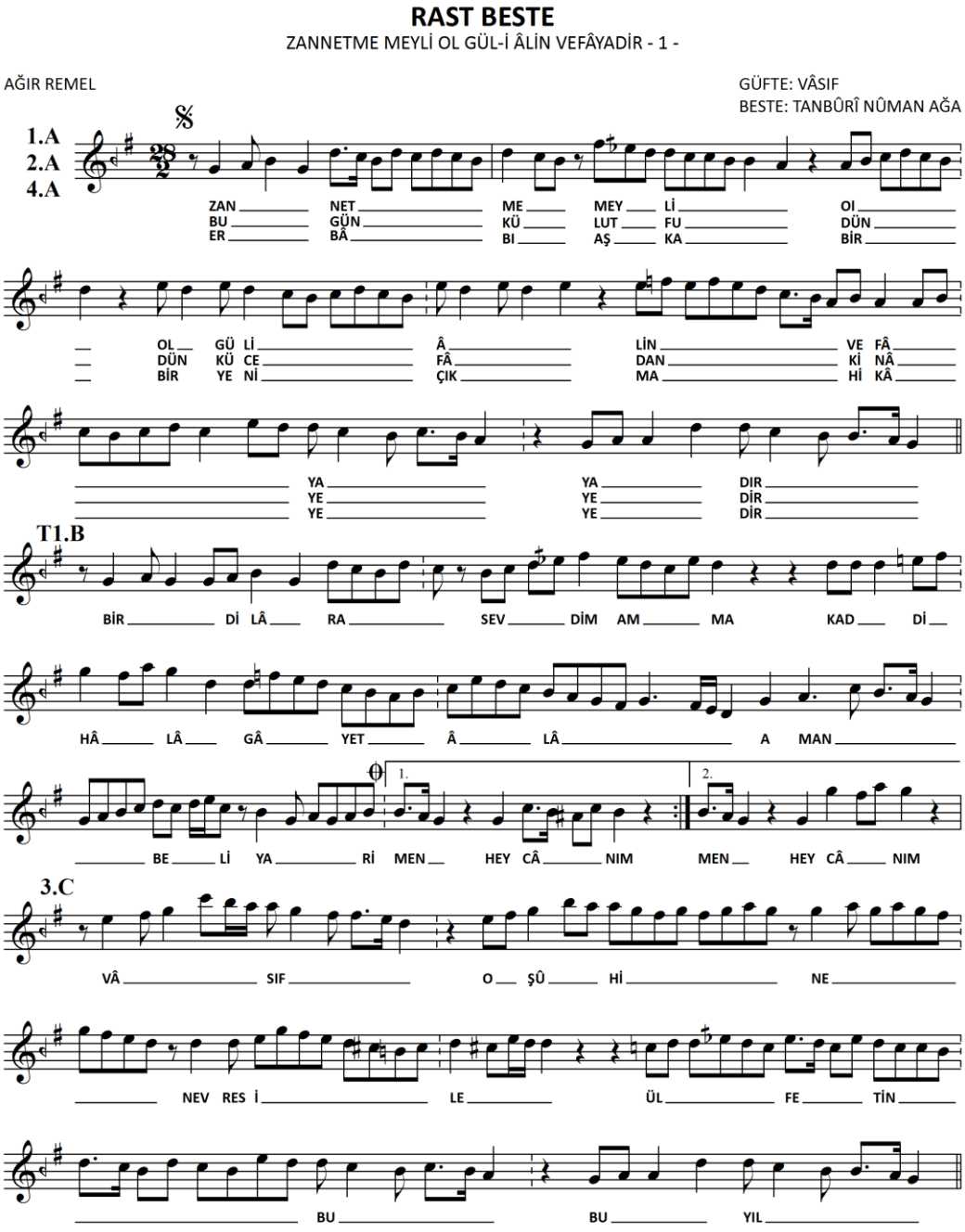
MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR - 2 -

BESTE: CERRÂHPAŞA MÜEZZİNİ HALİL EFENDİ

MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR
YÂ KATREDİR Kİ AYN-I KAMERDEN ÇEKÎDEDİR
EBRÛLAR İLE KIT'ADIR OL HATT-I PÜŞT-İ LEB
AMMÂ DÜ LÂ'Lİ SÜRH İLE BEYTÜ'L KASÎDEDİR

EK 45

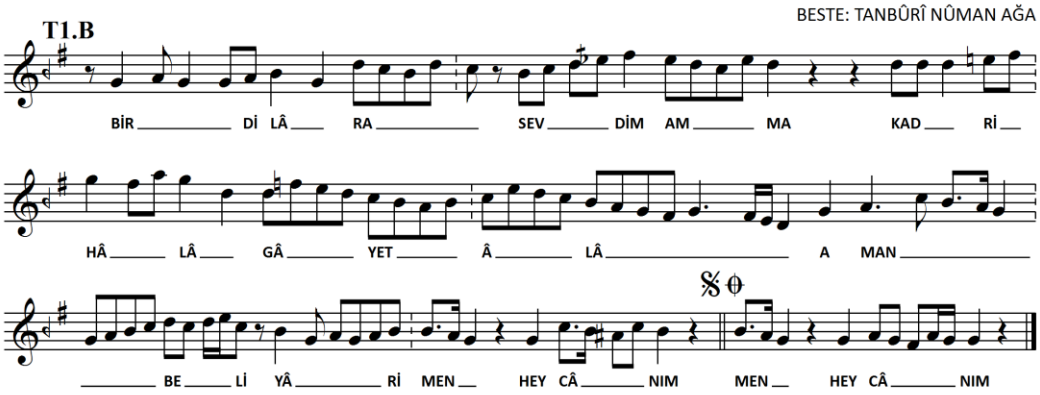

RAST BESTE
ZANNETME MEYLİ OL GÜL-İ ÂLİN VEFÂYADİR - 1 -
AĞIR REMEL
GÜFTE: VÂSIF
BESTE: TANBÛRÎ NÛMAN AĞA
1.A
2.A
4.A
ZAN NET ME MEY Lİ OI
BU GÜN KÜ LUT FU DÜN
ER BÂ BI AŞ KA BİR
OL GÜ Lİ Â LİN VE FÂ
DÜN KÜ CE FÂ DAN Kİ NÂ
BİR YE Nİ ÇIK MA Hİ KÂ
YA YA DIR
YE YE DİR
YE YE DİR
T1.B
BİR Dİ LÂ RA SEV DİM AM MA KAD Dİ
HÂ LÂ GÂ YET Â LÂ A MAN
1.
2.
BE Lİ YA Rİ MEN HEY CÂ NIM MEN HEY CÂ NIM
3.C
VÂ SIF O ŞÛ Hİ NE
NEV RES İ LE ÜL FE TİN
BU BU YIL

EK 45 (devam)

RAST BESTE
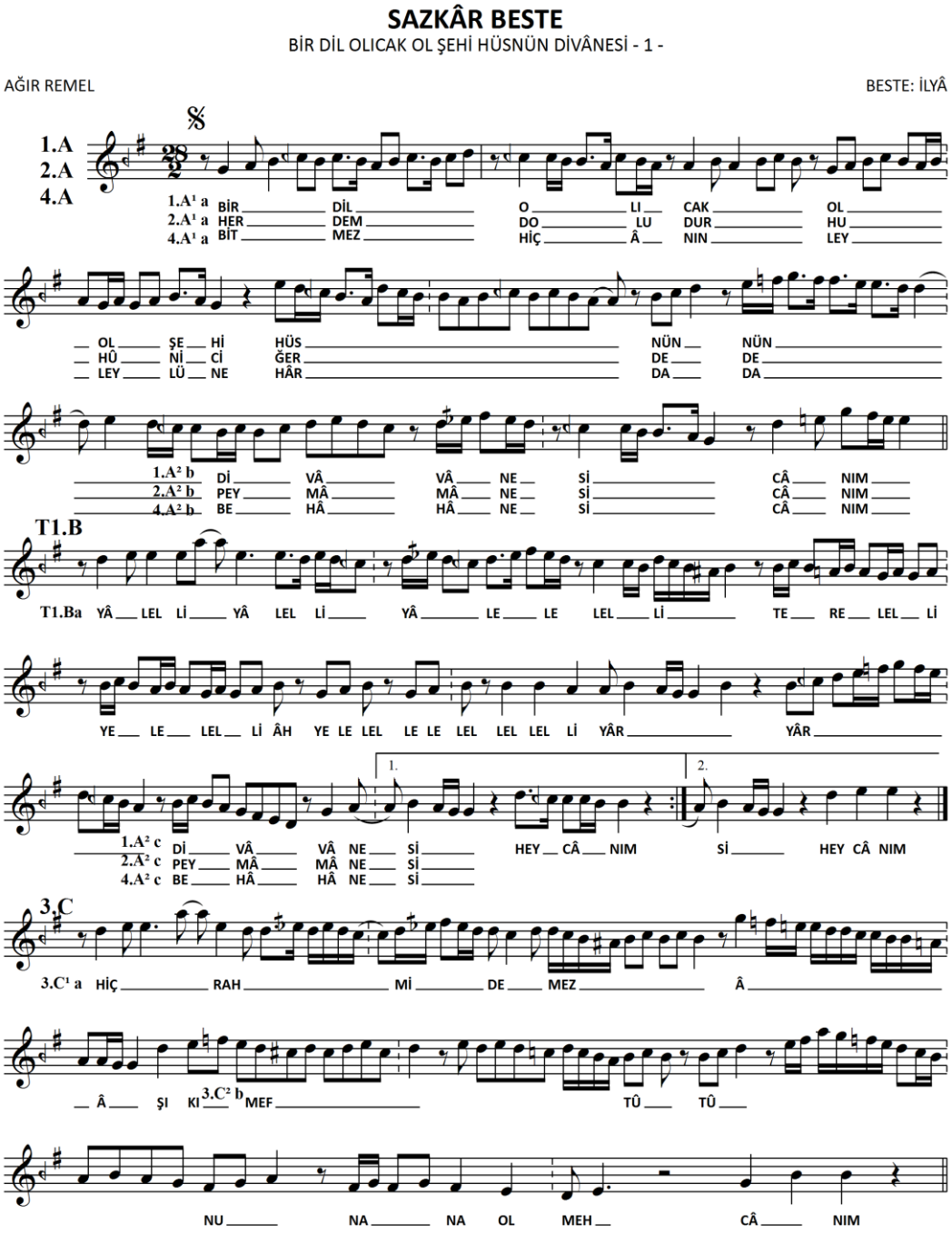
ZANNETME MEYLİ OL GÜL-İ ÂLİN VEFÂYADİR - 2 -

GÜFTE: VÂSIF
BESTE: TANBÛRÎ NÛMAN AĞA

ZANNET MEYLİ OL GÜL-İ ÂLİN VEFÂYADİR
BU GÜN KÜ LUTFU DÜNKÜ CEFÂDAN KİNÂYEDİR
VÂSIF O ŞÛH-İ NEVRES İLE ÜLFETİN BU YIL
ERBÂB-I AŞKA BİR YENİ ÇIKMA HİKÂYEDİR

EK 46.

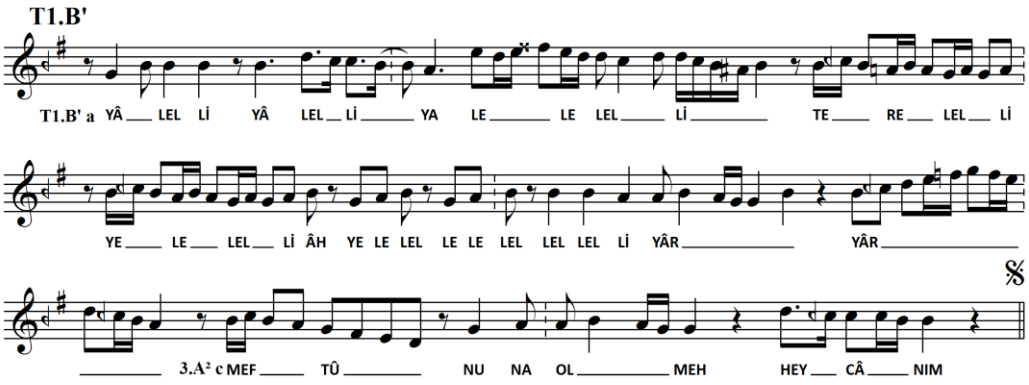

SAZKÂR BESTE
BİR DİL OLICAK OL ŞEHİ HÜSNÜN DİVÂNESİ - 1 -
AĞIR REMEL
BESTE: İLYÂ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a BİR DİL O LI CAK OL
2.A¹ a HER DEM DO LU DUR HU
4.A¹ a BİT MEZ HİÇ Â NIN LEY
OL ŞE Hİ HÜS NÜN NÜN
HÛ Nİ Cİ ĞER DE DE
LEY LÜ NE HÂR DA DA
1.A² b Dİ VÂ VÂ NE Sİ CÂ NIM
2.A² b PEY MÂ MÂ NE Sİ CÂ NIM
4.A² b BE HÂ HÂ NE Sİ CÂ NIM
T1.B
T1.Ba YÂ LEL Lİ YÂ LEL Lİ YÂ LE LE LEL Lİ TE RE LEL Lİ
YE LE LEL Lİ ÂH YE LE LEL LE LE LEL LEL LEL Lİ YÂR YÂR
1.
2.
1.A² c Dİ VÂ VÂ NE Sİ HEY CÂ NIM Sİ HEY CÂ NIM
2.A² c PEY MÂ MÂ NE Sİ
4.A² c BE HÂ HÂ NE Sİ
3.C
3.C¹ a HİÇ RAH Mİ DE MEZ Â
Â ŞI KI 3.C² b MEF TÛ TÛ
NU NA NA OL MEH CÂ NIM

EK 46 (devam)

SAZKÂR BESTE

BİR DİL OLICAK OL ŞEHİ HÜSNÜN DİVÂNESİ - 2 -

BESTE: İLYÂ

BİR DİL OLICAK OL ŞEH-İ HÜSNÜN DÎVÂNESİ
HER DEM DOLUDUR HÛN-I CİĞERDE PEYMÂNESİ
HİÇ RAHM İDEMEZ ÂŞIK-I MEFTÛNUNA OL MEH
BİTMEZ HİÇ ANIN LEYL Ü NEHÂRDA BAHÂNESİ
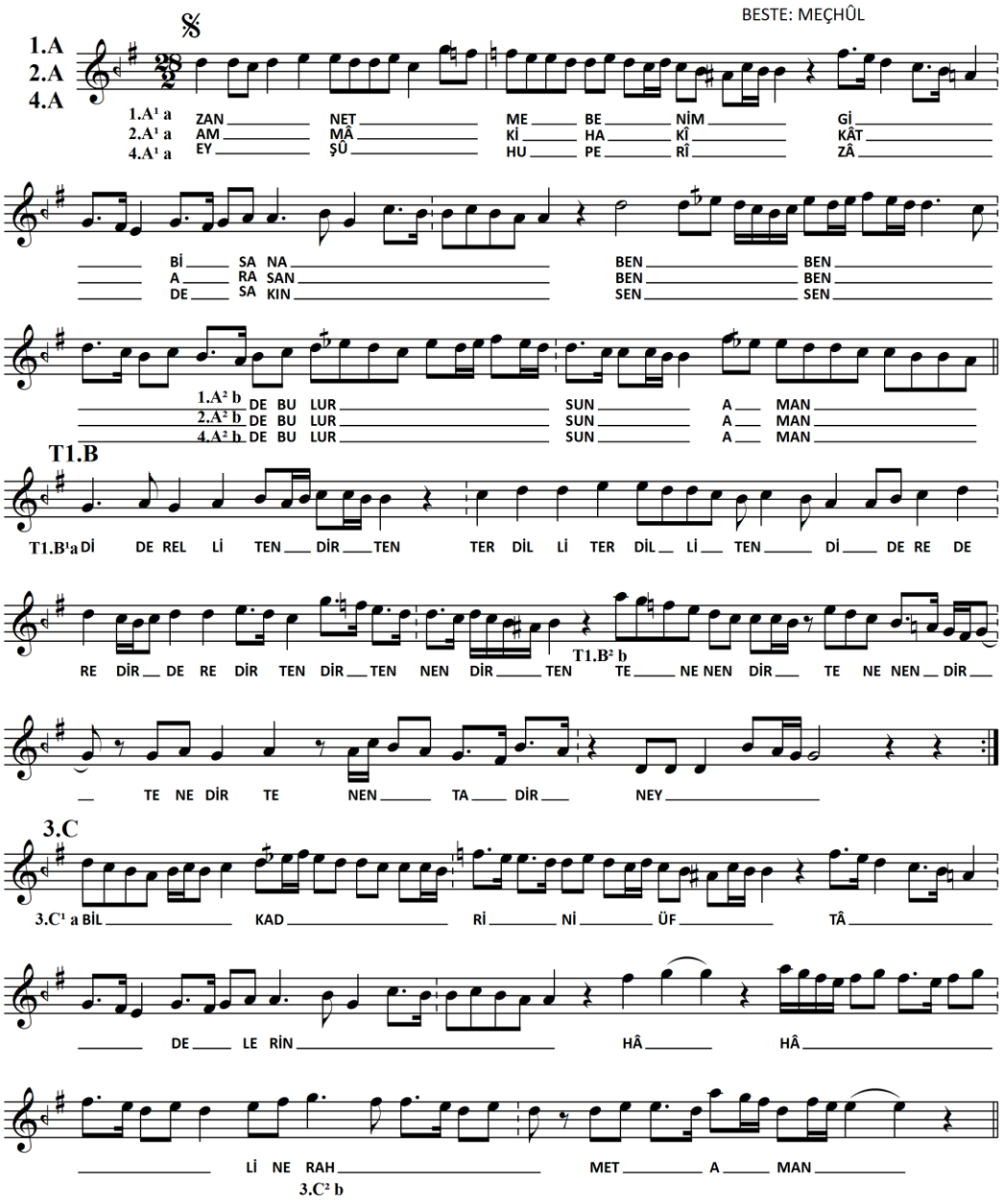
EK 47

REHÂVİ BESTE

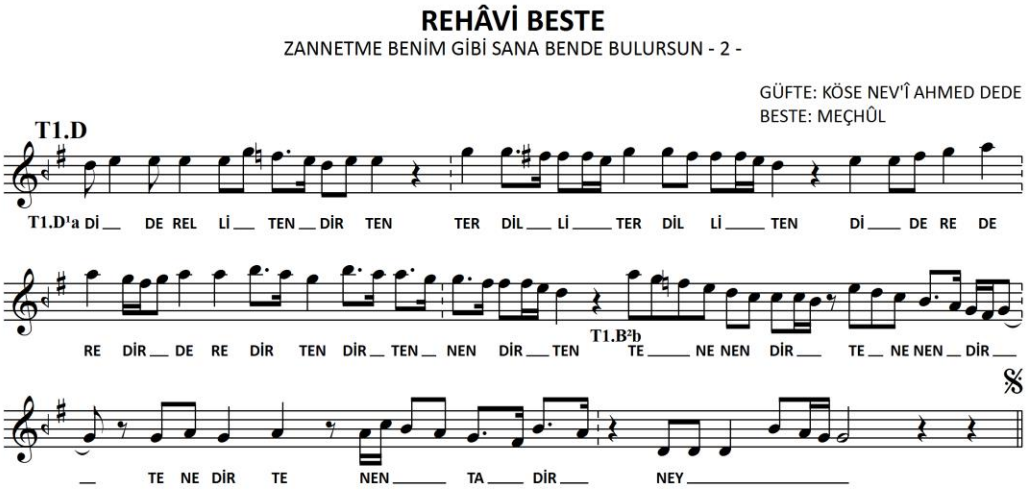
ZANNETME BENİM GİBİ SANA BENDE BULURSUN - 1 -

AĞIR REMEL

GÜFTE: KÖSE NEV'Î AHMED DEDE
BESTE: MEÇHÛL
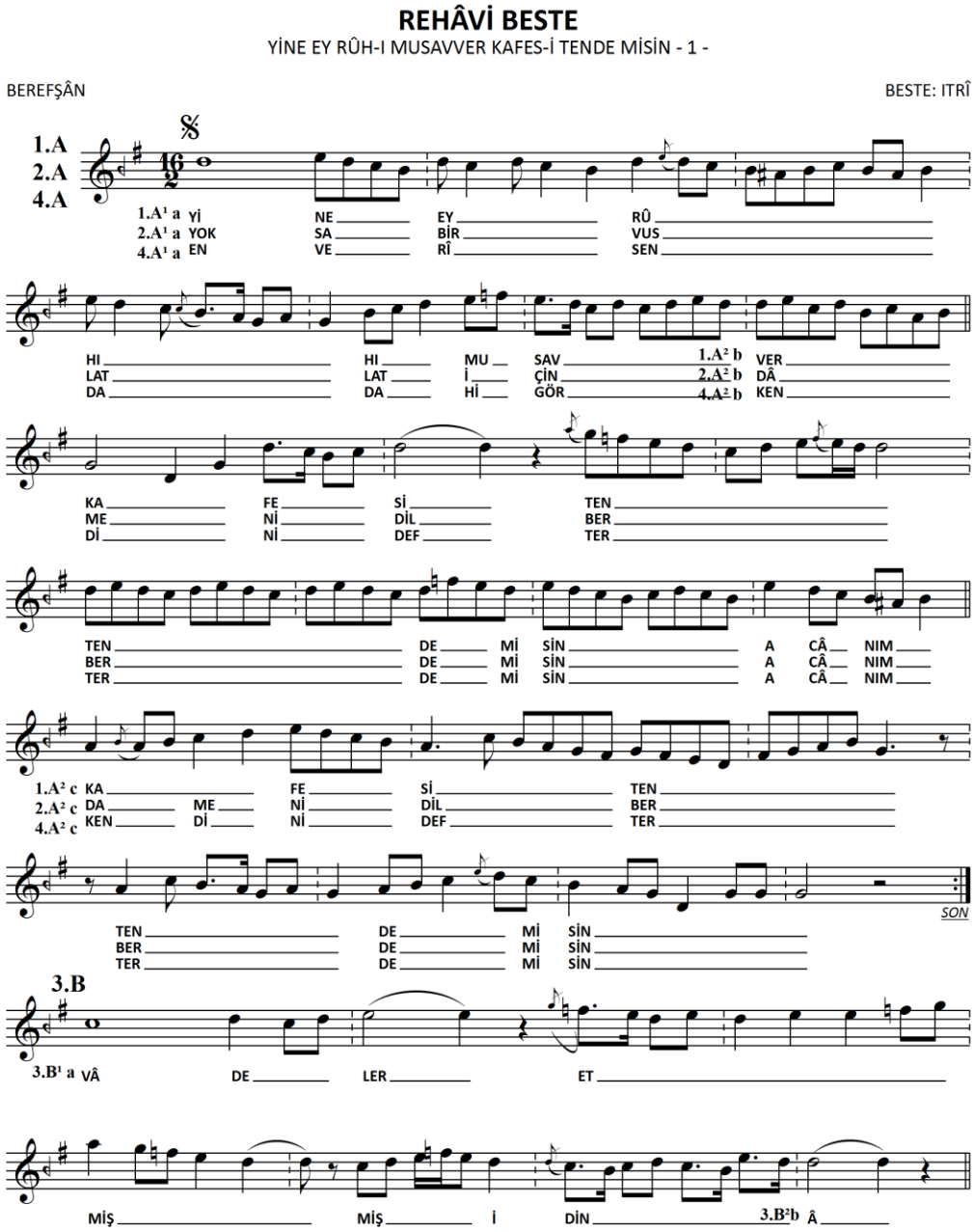

EK 47 (devam)

ZANNETME BENİM GİBİ SANA BENDE BULURSUN
AMMÂ Kİ HAKÎKÂT ARASAN BEN DE BULURSUN
BİL KADRİNİ ÜFTÂDELERİN HÂLİNE RAHM ET
EY ŞÛH U PERÎ-ZÂDE SAKIN SEN DE BULURSUN

EK 48.

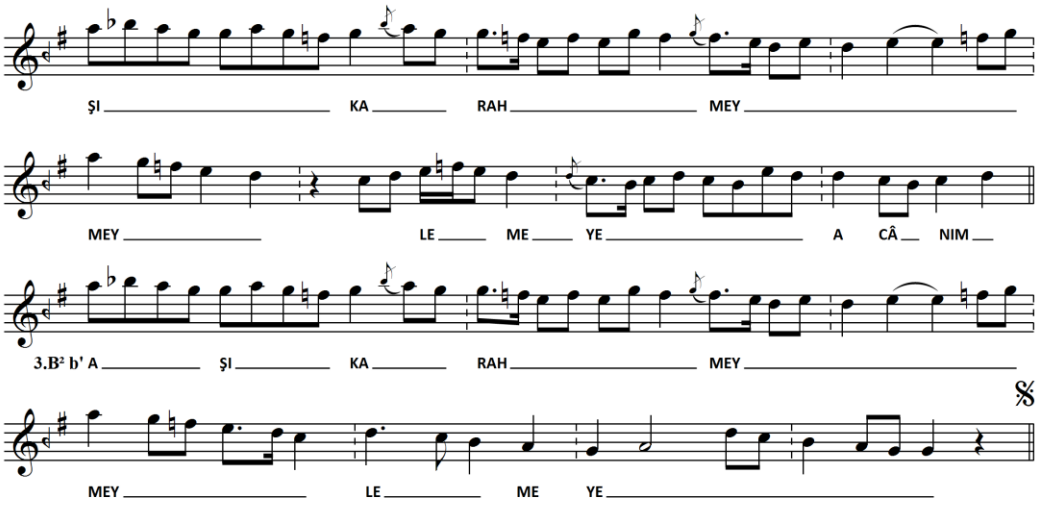

REHÂVİ BESTE
YİNE EY RÛH-I MUSAVVER KAFES-İ TENDE MİSİN - 1 -
BEREFŞÂN
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a yi
2.A¹ a YOK
4.A¹ a EN
NE EY RÛ
SA BİR VUS
VE Rİ SEN
HI HI MU SAV 1.A² b VER
LAT LAT İ ÇİN 2.A² b DÂ
DA DA Hİ GÖR 4.A² b KEN
KA FE Sİ TEN
ME Nİ DİL BER
Dİ Nİ DEF TER
TEN DE Mİ SİN A CÂ NIM
BER DE Mİ SİN A CÂ NIM
TER DE Mİ SİN A CÂ NIM
1.A² c KA FE Sİ TEN
2.A² c DA ME Nİ DİL BER
4.A² c KEN Dİ Nİ DEF TER
SON
TEN DE Mİ SİN
BER DE Mİ SİN
TER DE Mİ SİN
3.B
3.B¹ a VÂ DE LER ET
MİŞ MİŞ İ DİN 3.B²b Â

EK 48 (devam)

REHÂVİ BESTE
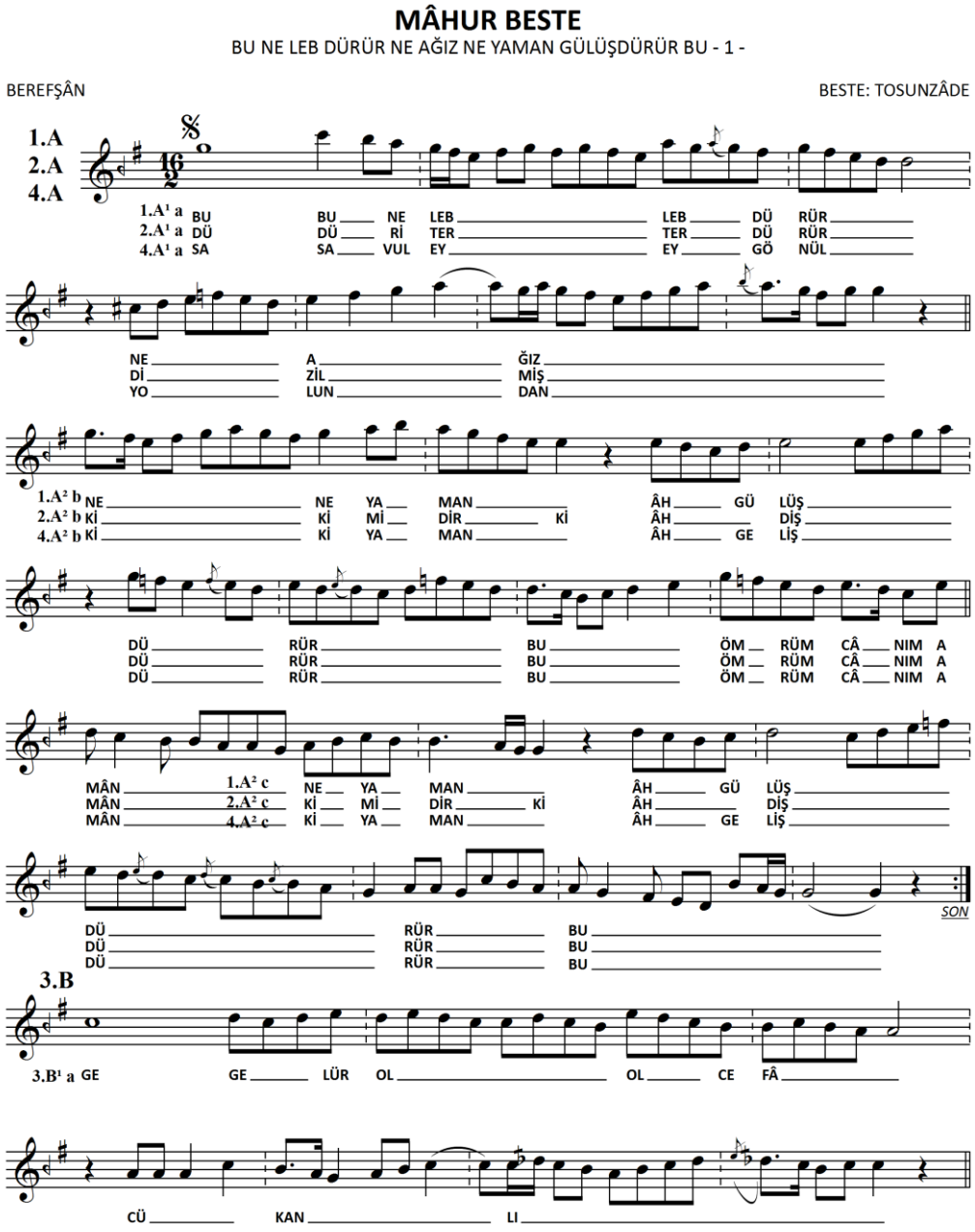
YİNE EY RÛH-I MUSAVVER KAFES-İ TENDE MİSİN - 2 -

BESTE: ITRÎ

YİNE EY RÛH-I MUSAVVER KAFES-İ TENDE MİSİN
YOKSA BİR VUSLAT İÇİN DÂMEN-İ DİLBERDE MİSİN
VÂ'DELER ETMİŞ İDİN ÂŞIKA RAHM EYLEMEYE
ENVERÎ SEN DAHİ GÖR KENDİNİ DEFTERDE MİSİN

EK 49.

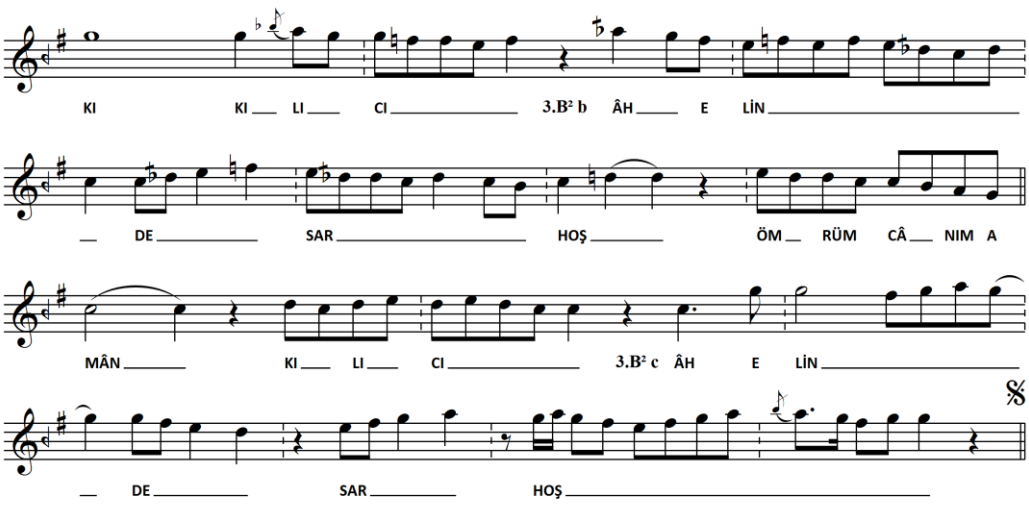

MÂHUR BESTE
BU NE LEB DÜRÜR NE AĞIZ NE YAMAN GÜLÜŞDÜRÜR BU - 1 -
BEREFŞÂN
BESTE: TOSUNZÂDE
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a BU BU NE LEB LEB DÜ RÜR
2.A¹ a DÜ DÜ Rİ TER TER DÜ RÜR
4.A¹ a SA SA VUL EY EY GÖ NÜL
NE A ĞIZ
Dİ ZİL MİŞ
YO LUN DAN
1.A² b NE NE YA MAN ÂH GÜ LÜŞ
2.A² b Kİ Kİ Mİ DİR Kİ ÂH DİŞ
4.A² b Kİ Kİ YA MAN ÂH GE LİŞ
DÜ RÜR BU ÖM RÜM CÂ NIM A
DÜ RÜR BU ÖM RÜM CÂ NIM A
DÜ RÜR BU ÖM RÜM CÂ NIM A
MÂN 1.A² c NE YA MAN ÂH GÜ LÜŞ
MÂN 2.A² c Kİ Mİ DİR Kİ ÂH DİŞ
MÂN 4.A² c Kİ YA MAN ÂH GE LİŞ
SON
DÜ RÜR BU
DÜ RÜR BU
DÜ RÜR BU
3.B
3.B¹ a GE GE LÜR OL OL CE FÂ
CÜ KAN LI

EK 49 (devam)

MÂHUR BESTE
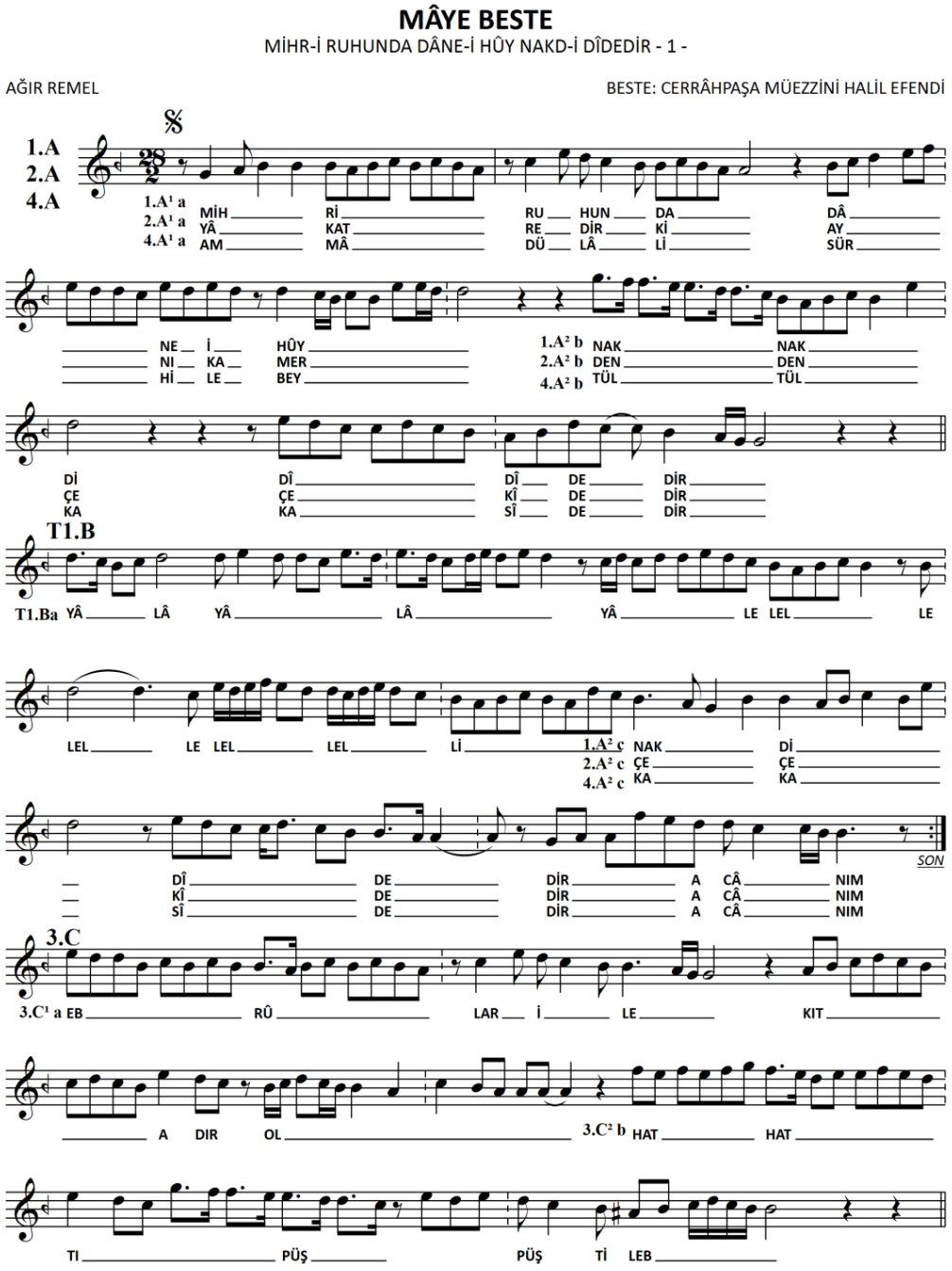
BU NE LEB DÜRÜR NE AĞIZ NE YAMAN GÜLÜŞDÜRÜR BU - 2 -

BESTE: TOSUNZÂDE

BU NE LEBDÜRÜR NE AĞIZ NE YAMAN GÜLÜŞDÜRÜR BU
DÜRR-İ TERDÜRÜR DİZİLMİŞ KİMİ DİR Kİ DİŞDÜRÜR BU
GELÜR OL CEFÂ-CÜ KANLI KILICI ELİNDE SARHOŞ
SAVUL EY GÖNÜL YOLUNDAN Kİ YAMAN GELİŞDÜRÜR BU

EK 50.

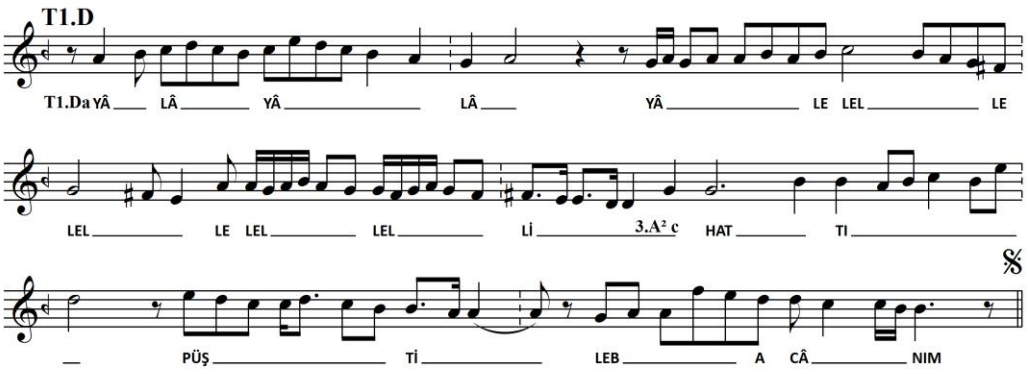

MÂYE BESTE
MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR - 1 -
AĞIR REMEL
BESTE: CERRÂHPAŞA MÜEZZİNİ HALİL EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a MİH Rİ RU HUN DA DÂ
2.A¹ a YÂ KAT RE DİR Kİ AY
4.A¹ a AM MÂ DÜ LÂ Lİ SÜR
NE İ HÛY
NI KA MER
Hİ LE BEY
1.A² b NAK NAK
2.A² b DEN DEN
4.A² b TÜL TÜL
Dİ DÎ DÎ DE DİR
ÇE ÇE KÎ DE DİR
KA KA SÎ DE DİR
T1.B
T1.Ba YÂ LÂ YÂ LÂ YÂ LE LEL LE
LEL LE LEL LEL Lİ
1.A² c NAK Dİ
2.A² c ÇE ÇE
4.A² c KA KA
SON
DÎ DE DİR A CÂ NIM
KÎ DE DİR A CÂ NIM
SÎ DE DİR A CÂ NIM
3.C
3.C¹ a EB RÛ LAR İ LE KIT
A DIR OL
3.C² b HAT HAT
TI PÜŞ PÜŞ Tİ LEB

EK 50 (devam)

MÂYE BESTE
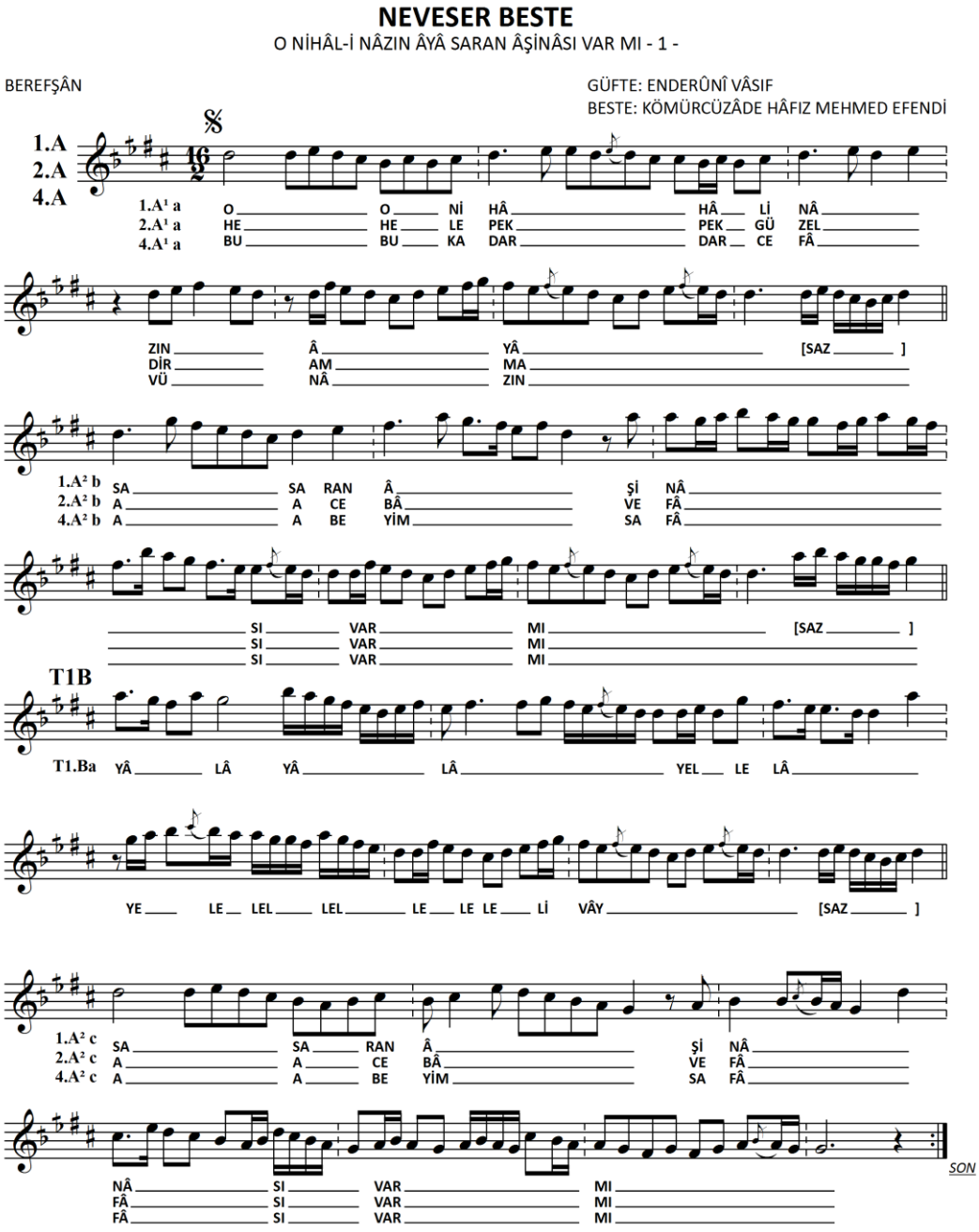
MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR - 2 -

BESTE: CERRÂHPAŞA MÜEZZİNİ HALİL EFENDİ
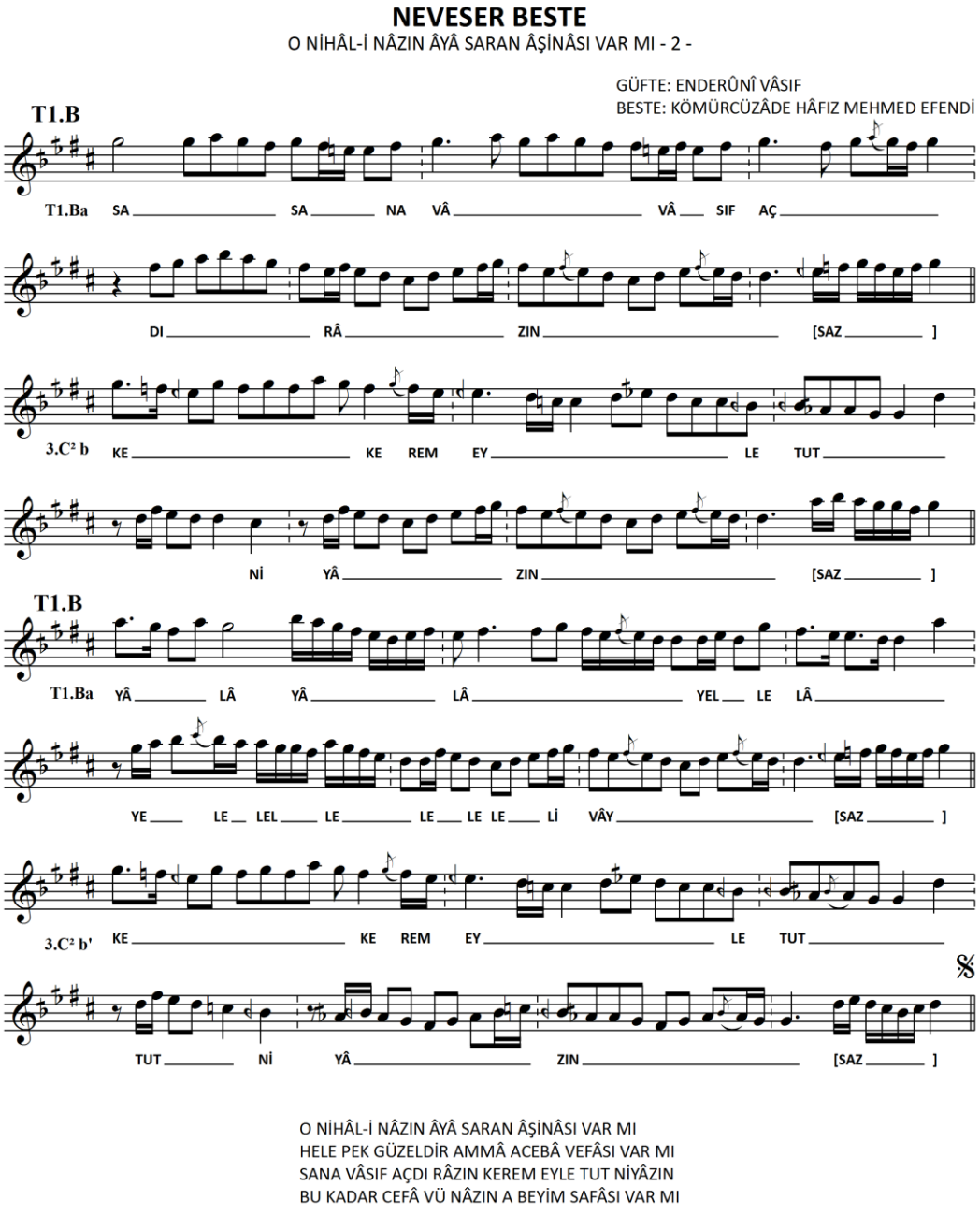

MİHR-İ RUHUNDA DÂNE-İ HÛY NAKD-İ DÎDEDİR
YÂ KATREDİR Kİ AYN-I KAMERDEN ÇEKÎDEDİR
EBRÛLAR İLE KIT'ADIR OL HATT-I PÜŞT-İ LEB
AMMÂ DÜ LÂ'Lİ SÜRH İLE BEYTÜ'L KASÎDEDİR

EK 51.
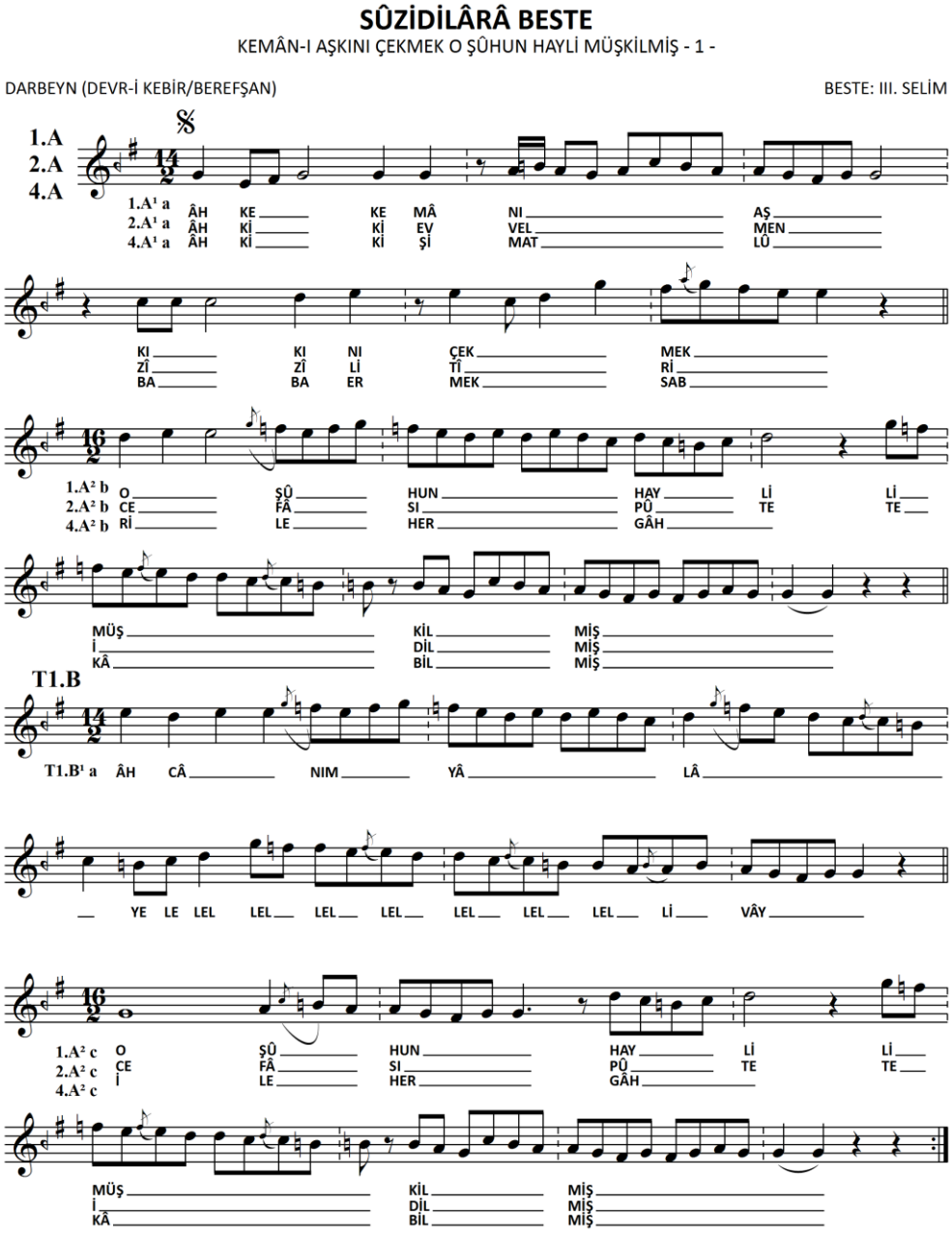

NEVESER BESTE
O NİHÂL-İ NÂZIN ÂYÂ SARAN ÂŞİNÂSI VAR MI - 1 -
BEREFŞÂN
GÜFTE: ENDERÛNÎ VÂSIF
BESTE: KÖMÜRCÜZÂDE HÂFIZ MEHMED EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a O O Nİ HÂ HÂ Lİ NÂ
2.A¹ a HE HE LE PEK PEK GÜ ZEL
4.A¹ a BU BU KA DAR DAR CE FÂ
ZIN Â YÂ [SAZ]
DİR AM MA
VÜ NÂ ZIN
1.A² b SA SA RAN Â Şİ NÂ
2.A² b A A CE BÂ VE FÂ
4.A² b A A BE YİM SA FÂ
SI VAR MI [SAZ]
SI VAR MI
SI VAR MI
T1B
T1.Ba YÂ LÂ YÂ LÂ YEL LE LÂ
YE LE LEL LEL LE LE LE Lİ VÂY [SAZ]
1.A² c SA SA RAN Â Şİ NÂ
2.A² c A A CE BÂ VE FÂ
4.A² c A A BE YİM SA FÂ
NÂ SI VAR MI
FÂ SI VAR MI
FÂ SI VAR MI
SON

EK 51 (devam)
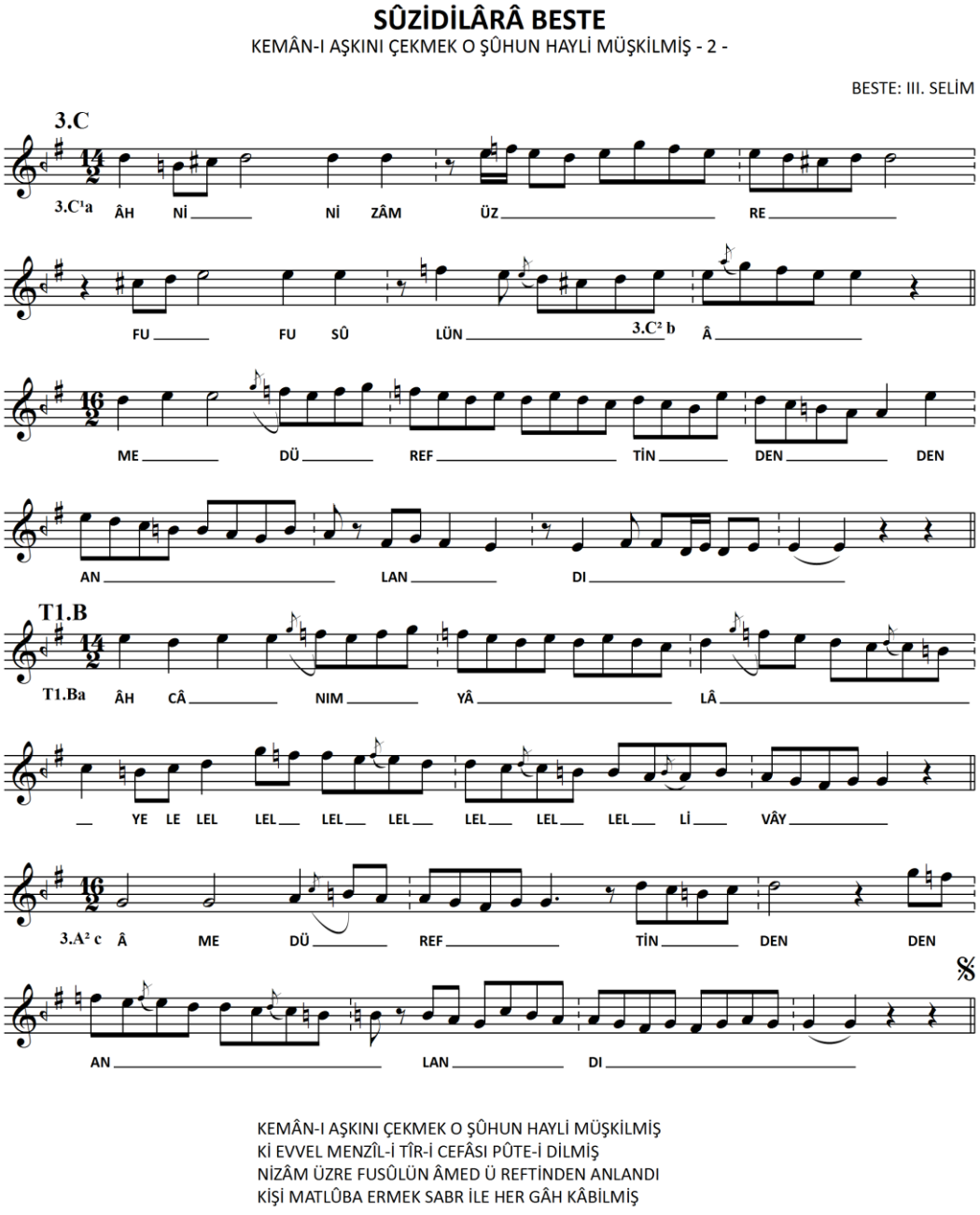

O NİHÂL-İ NÂZIN ÂYÂ SARAN ÂŞİNÂSI VAR MI
HELE PEK GÜZELDİR AMMÂ ACEBÂ VEFÂSI VAR MI
SANA VÂSIF AÇDI RÂZIN KEREM EYLE TUT NİYÂZIN
BU KADAR CEFÂ VÜ NÂZIN A BEYİM SAFÂSI VAR MI

EK 52.
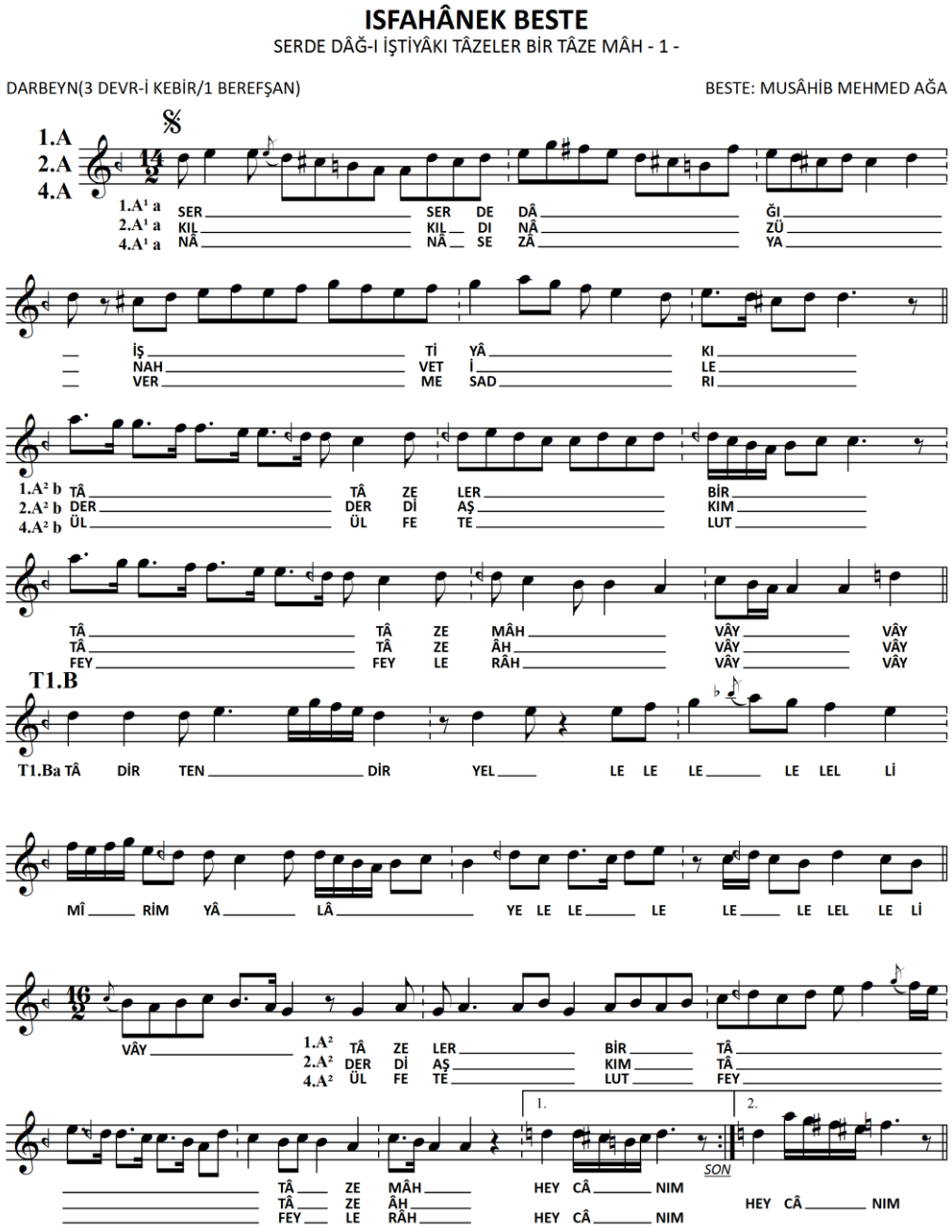

SÛZİDİLÂRÂ BESTE
KEMÂN-I AŞKINI ÇEKMEK O ŞÛHUN HAYLİ MÜŞKİLMİŞ - 1 -
DARBEYN (DEVR-İ KEBİR/BEREFŞAN)
BESTE: III. SELİM
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH KE KE MÂ NI AŞ
2.A¹ a ÂH Kİ Kİ EV VEL MEN
4.A¹ a ÂH Kİ Kİ Şİ MAT LÛ
KI KI NI ÇEK MEK
ZÎ ZÎ Lİ TÎ Rİ
BA BA ER MEK SAB
1.A² b O ŞÛ HUN HAY Lİ Lİ
2.A² b CE FÂ SI PÛ TE TE
4.A² b Rİ LE HER GÂH
MÜŞ KİL MİŞ
İ DİL MİŞ
KÂ BİL MİŞ
T1.B
T1.B¹ a ÂH CÂ NIM YÂ LÂ
YE LE LEL LEL LEL LEL LEL LEL LEL Lİ VÂY
1.A² c O ŞÛ HUN HAY Lİ Lİ
2.A² c CE FÂ SI PÛ TE TE
4.A² c İ LE HER GÂH
MÜŞ KİL MİŞ
İ DİL MİŞ
KÂ BİL MİŞ

EK 52 (devam)

KEMÂN-I AŞKINI ÇEKMEK O ŞÛHUN HAYLİ MÜŞKİLMİŞ
Kİ EVVEL MENZÎL-İ TÎR-İ CEFÂSI PÛTE-İ DİLMİŞ
NİZÂM ÜZRE FUSÛLÜN ÂMED Ü REFTİNDEN ANLANDI
KİŞİ MATLÛBA ERMEK SABR İLE HER GÂH KÂBİLMİŞ

EK 53.
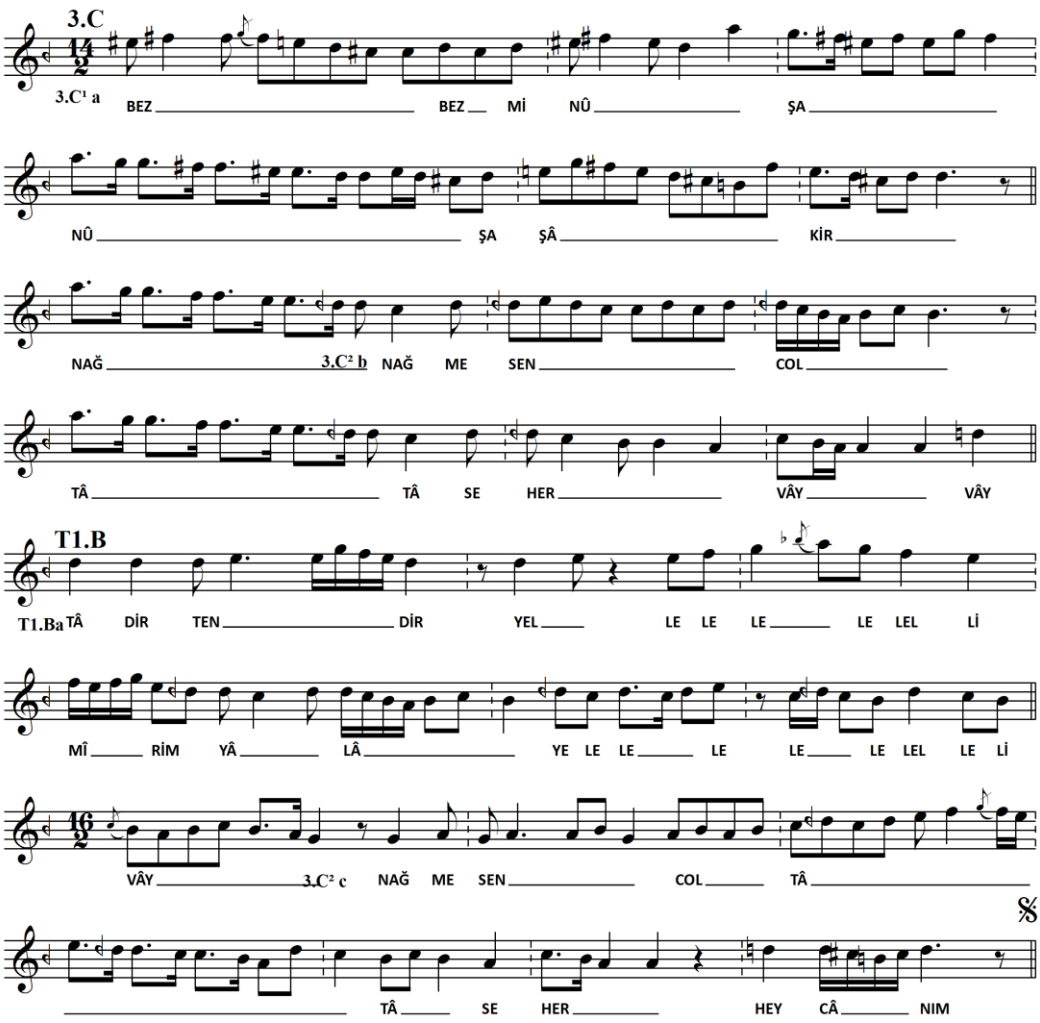

ISFAHÂNEK BESTE
SERDE DÂĞ-I İŞTİYÂKI TÂZELER BİR TÂZE MÂH - 1 -
DARBEYN(3 DEVR-İ KEBİR/1 BEREFŞAN)
BESTE: MUSÂHİB MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a SER SER DE DÂ ĞI
2.A¹ a KIL KIL DI NÂ ZÜ
4.A¹ a NÂ NÂ SE ZÂ YA
İŞ Tİ YÂ KI
NAH VET İ LE
VER ME SAD RI
1.A² b TÂ TÂ ZE LER BİR
2.A² b DER DER Dİ AŞ KIM
4.A² b ÜL ÜL FE TE LUT
TÂ TÂ ZE MÂH VÂY VÂY
TÂ TÂ ZE ÂH VÂY VÂY
FEY FEY LE RÂH VÂY VÂY
T1.B
T1.Ba TÂ DİR TEN DİR YEL LE LE LE LE LEL Lİ
Mî RİM YÂ LÂ YE LE LE LE LE LE LEL LE Lİ
VÂY
1.A² TÂ ZE LER BİR TÂ
2.A² DER Dİ AŞ KIM TÂ
4.A² ÜL FE TE LUT FEY
1.
2.
SON
TÂ ZE MÂH HEY CÂ NIM
TÂ ZE ÂH
FEY LE RÂH HEY CÂ NIM
HEY CÂ NIM

EK 53 (devam)

ISFAHÂNEK BESTE
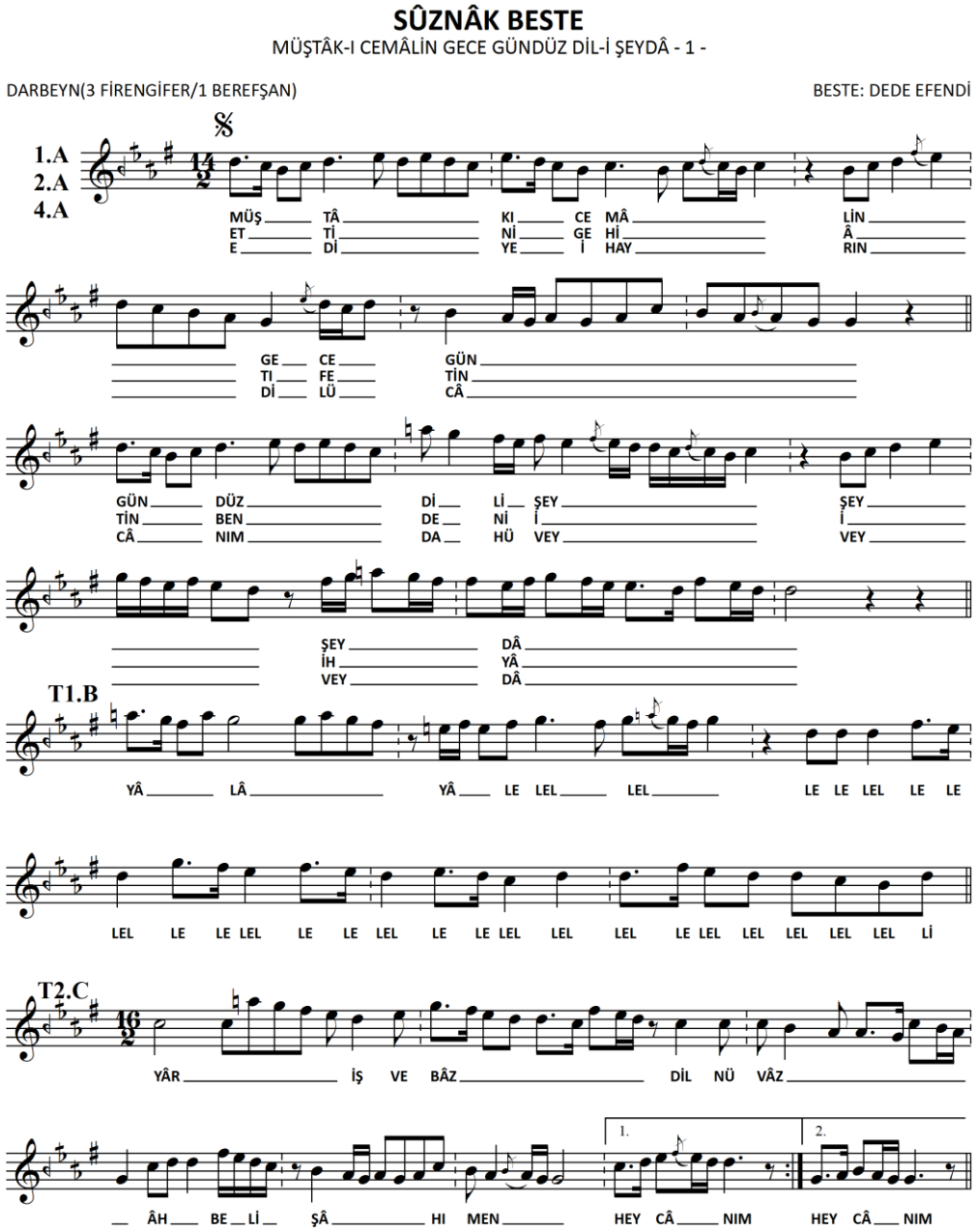
SERDE DÂĞ-I İŞTİYÂKI TÂZELER BİR TÂZE MÂH - 2 -

BESTE: MUSÂHİB MEHMED AĞA
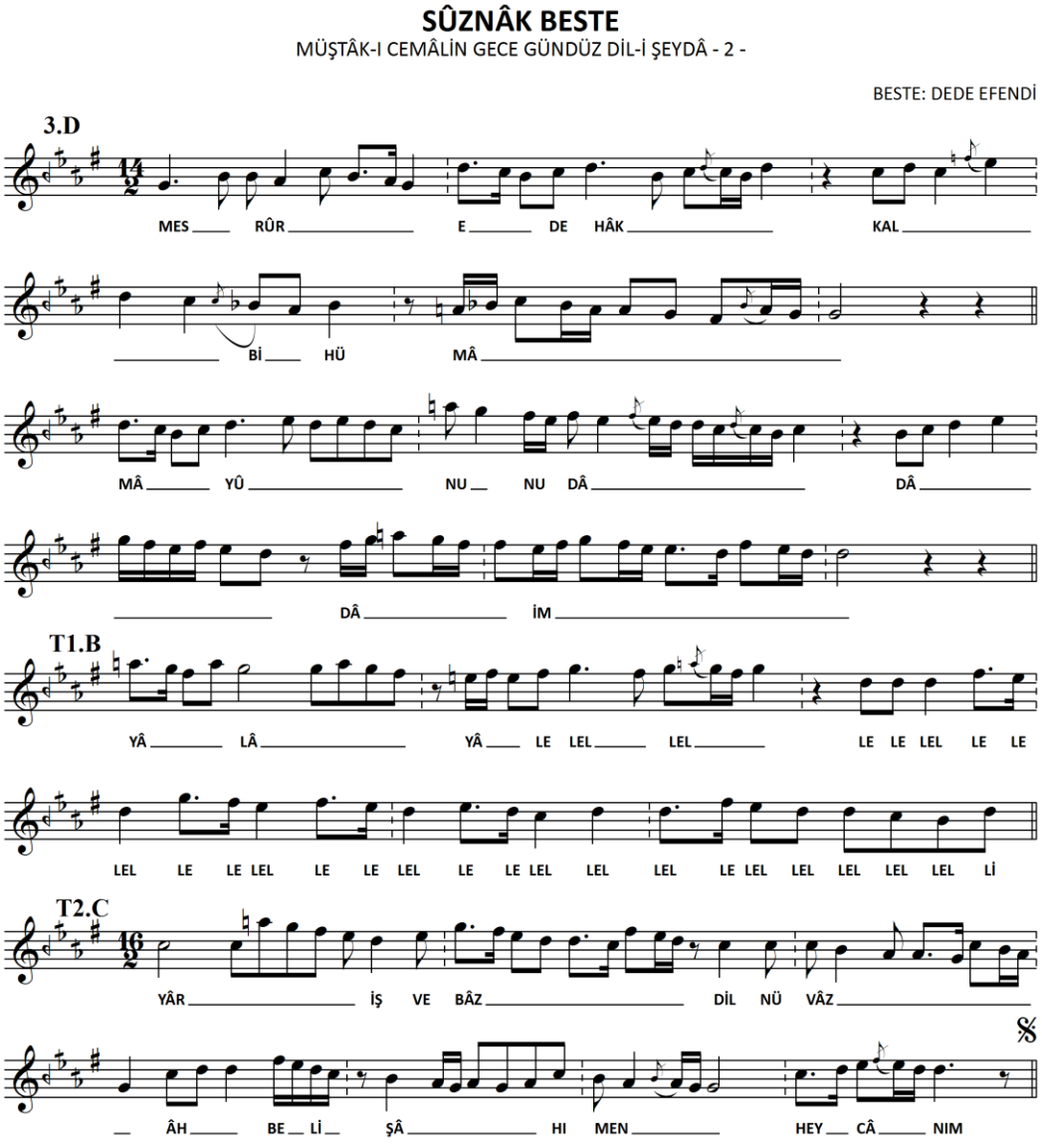

SERDE DÂĞ-I İŞTİYÂKI TÂZELER BİR TÂZE MÂH
KILDI NÂZ Ü NAHVET İLE DERD-İ AŞKIM TÂZE ÂH
BEZM-İ NÛŞ-A-NÛŞA ŞÂKİR NAĞME-SENC OL TÂ SEHER
NÂ-SEZÂYA VERME SADR-I ÜLFETE LUTF EYLE RÂH

EK 54.
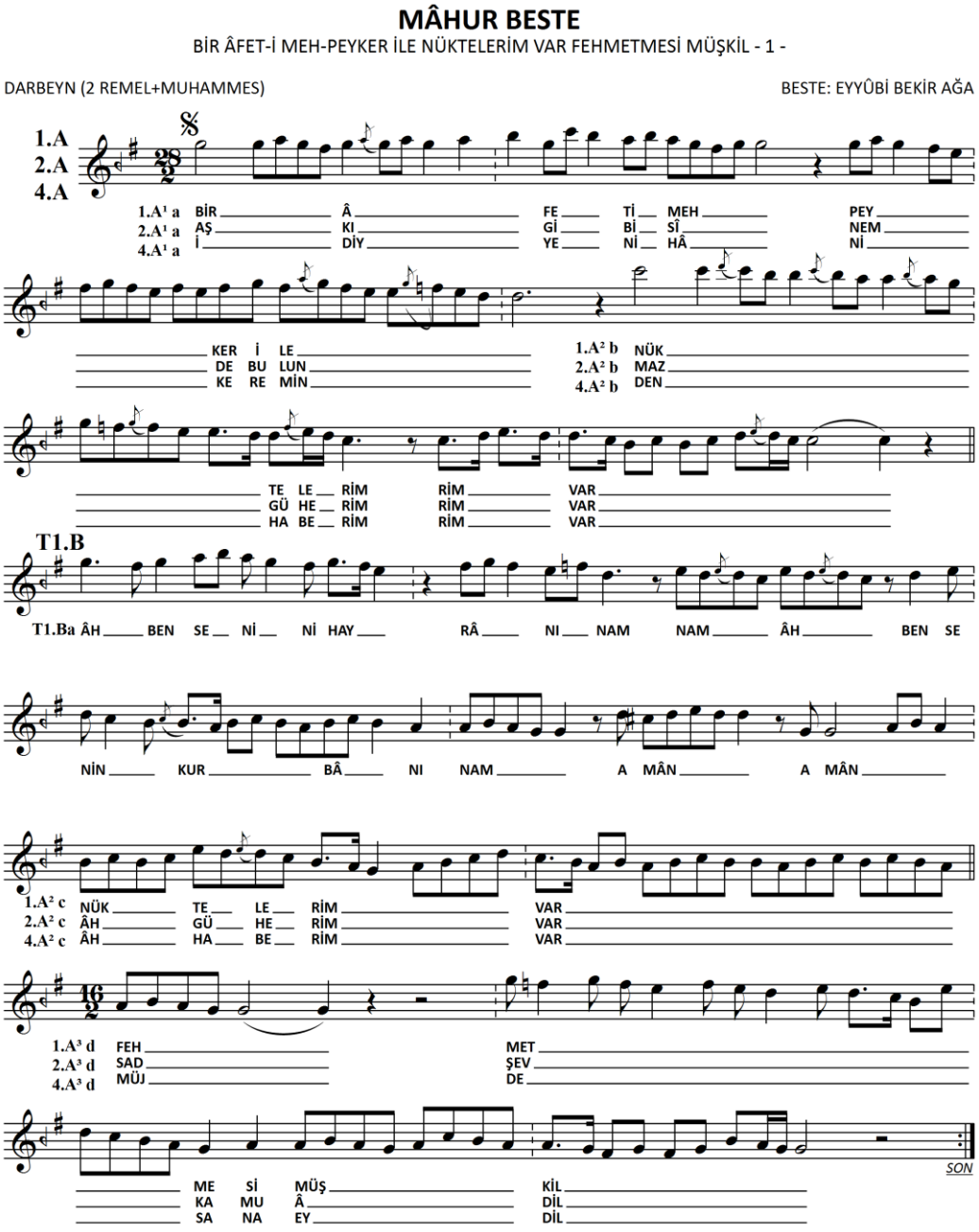

SÛZNÂK BESTE
MÜŞTÂK-I CEMÂLİN GECE GÜNDÜZ DİL-İ ŞEYDÂ - 1 -
DARBEYN(3 FİRENGİFER/1 BEREFŞAN)
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
MÜŞ TÂ KI CE MÂ LİN
ET Tİ Nİ GE Hİ Â
E Dİ YE İ HAY RIN
GE CE GÜN
TI FE TİN
Dİ LÜ CÂ
GÜN DÜZ Dİ Lİ ŞEY ŞEY
TİN BEN DE Nİ İ İ
CÂ NIM DA HÜ VEY VEY
ŞEY DÂ
İH YÂ
VEY DÂ
T1.B
YÂ LÂ YÂ LE LEL LEL LE LE LEL LE LE
LEL LE LE LEL LE LE LEL LE LE LEL LEL LEL LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
T2.C
YÂR İŞ VE BÂZ DİL NÜ VÂZ
1.
2.
ÂH BE Lİ ŞÂ HI MEN HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM

EK 54 (devam)

MÜŞTÂK-I CEMÂLİN GECE GÜNDÜZ DİL-İ ŞEYDÂ
ETTİ NİGEH-İ ÂTIFETİN BENDENİ İHYÂ
MESRÛR EDE HÂK KALB-I HÜMÂYÛNUNU DÂİM
ED'İYE-İ HAYRIN DİL Ü CÂNIMDA HÜVEYDÂ

EK 55.
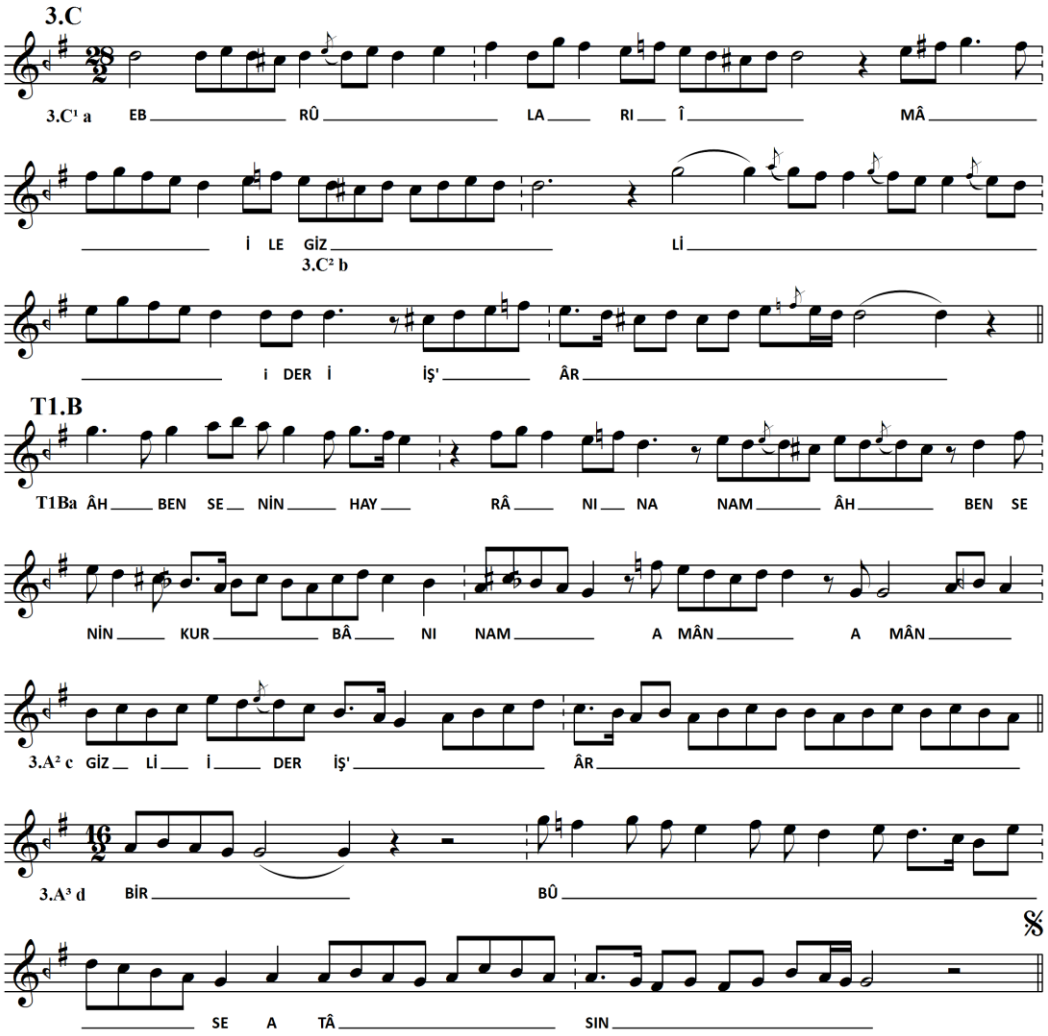

MÂHUR BESTE
BİR ÂFET-İ MEH-PEYKER İLE NÜKTELERİM VAR FEHMETMESİ MÜŞKİL - 1 -
DARBEYN (2 REMEL+MUHAMMES)
BESTE: EYYÛBİ BEKİR AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a BİR Â FE Tİ MEH PEY
2.A¹ a AŞ KI Gİ Bİ SÎ NEM
4.A¹ a İ DİY YE Nİ HÂ Nİ
KER İ LE
DE BU LUN
KE RE MİN
1.A² b NÜK
2.A² b MAZ
4.A² b DEN
TE LE RİM RİM VAR
GÜ HE RİM RİM VAR
HA BE RİM RİM VAR
T1.B
T1.Ba ÂH BEN SE Nİ Nİ HAY RÂ NI NAM NAM ÂH BEN SE
NİN KUR BÂ NI NAM A MÂN A MÂN
1.A² c NÜK TE LE RİM VAR
2.A² c ÂH GÜ HE RİM VAR
4.A² c ÂH HA BE RİM VAR
1.A³ d FEH MET
2.A³ d SAD ŞEV
4.A³ d MÜJ DE
ME Sİ MÜŞ KİL
KA MU Â DİL
SA NA EY DİL
SON

EK 55 (devam)

MÂHUR BESTE
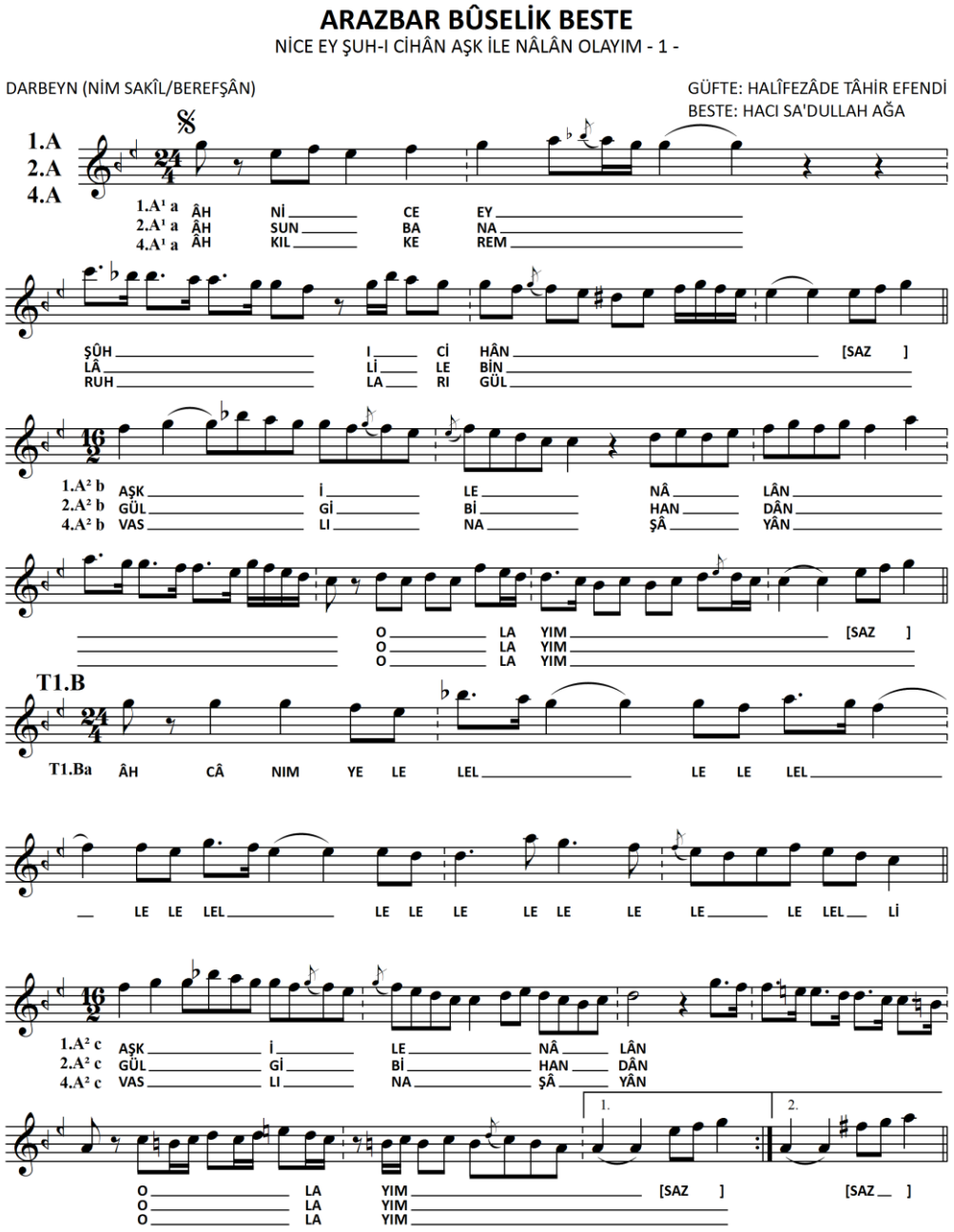
BİR ÂFET-İ MEH-PEYKER İLE NÜKTELERİM VAR FEHMETMESİ MÜŞKİL - 2 -

BESTE: EYYÛBİ BEKİR AĞA
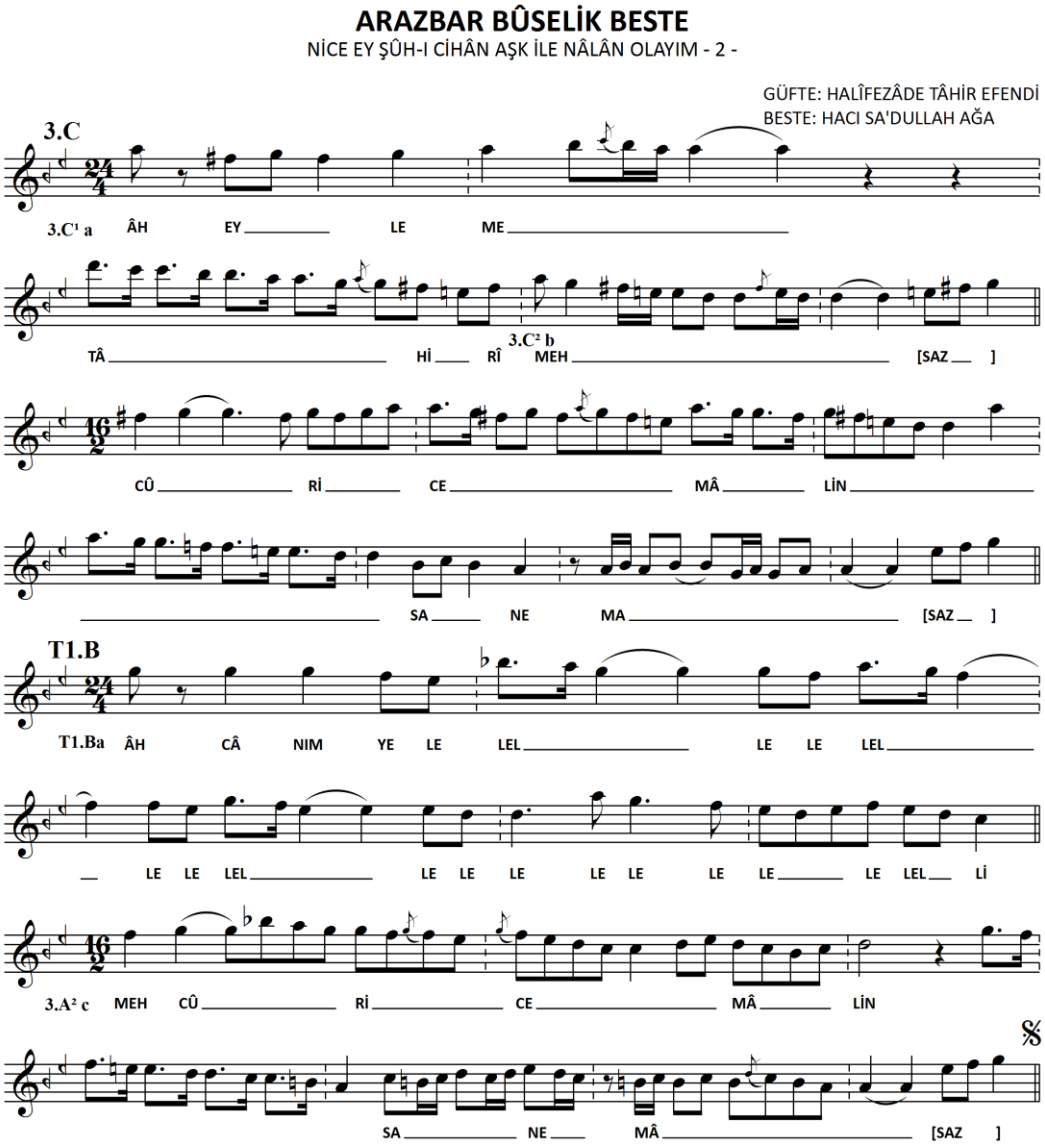

BİR ÂFET-İ MEH-PEYKER İLE NÜKTELERİM VAR
FEHMETMESİ MÜŞKİL
AŞKI GİBİ SÎNEMDE BULUNMAZ GÜHERİM VAR
SAD ŞEVKA MUÂDİL
EBRÛLARİ ÎMÂ İLE GİZLİ EDER İŞ'ÂR
BİR BÛSE ATÂSIN
ÎDİYYE NİHÂN-I KEREMİNDEN HABERİM VAR
MÜJDE SANA EY DİL

EK 56.
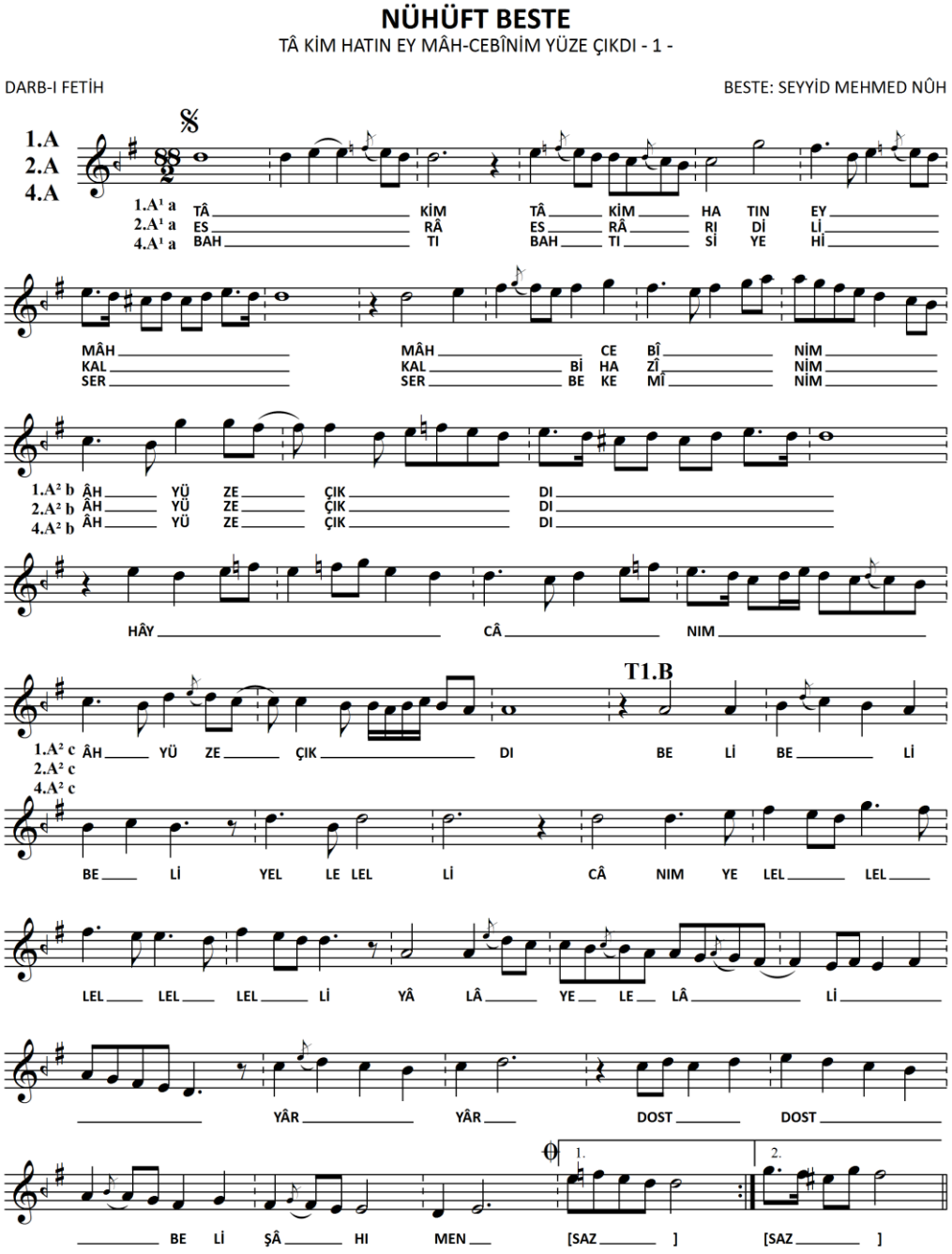

ARAZBAR BÛSELİK BESTE
NİCE EY ŞUH-I CİHÂN AŞK İLE NÂLÂN OLAYIM - 1 -
DARBEYN (NİM SAKÎL/BEREFŞÂN)
GÜFTE: HALÎFEZÂDE TÂHİR EFENDİ
BESTE: HACI SA'DULLAH AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH Nİ CE EY
2.A¹ a ÂH SUN BA NA
4.A¹ a ÂH KIL KE REM
ŞÛH I Cİ HÂN [SAZ]
LÂ Lİ LE BİN
RUH LA RI GÜL
1.A² b AŞK İ LE NÂ LÂN
2.A² b GÜL Gİ Bİ HAN DÂN
4.A² b VAS LI NA ŞÂ YÂN
O LA YIM [SAZ]
O LA YIM
O LA YIM
T1.B
T1.Ba ÂH CÂ NIM YE LE LEL LE LE LEL
LE LE LEL LE LE LE LE LE LE LE LEL Lİ
1.A² c AŞK İ LE NÂ LÂN
2.A² c GÜL Gİ Bİ HAN DÂN
4.A² c VAS LI NA ŞÂ YÂN
1.
2.
O LA YIM [SAZ] [SAZ]
O LA YIM
O LA YIM

EK 56 (devam)
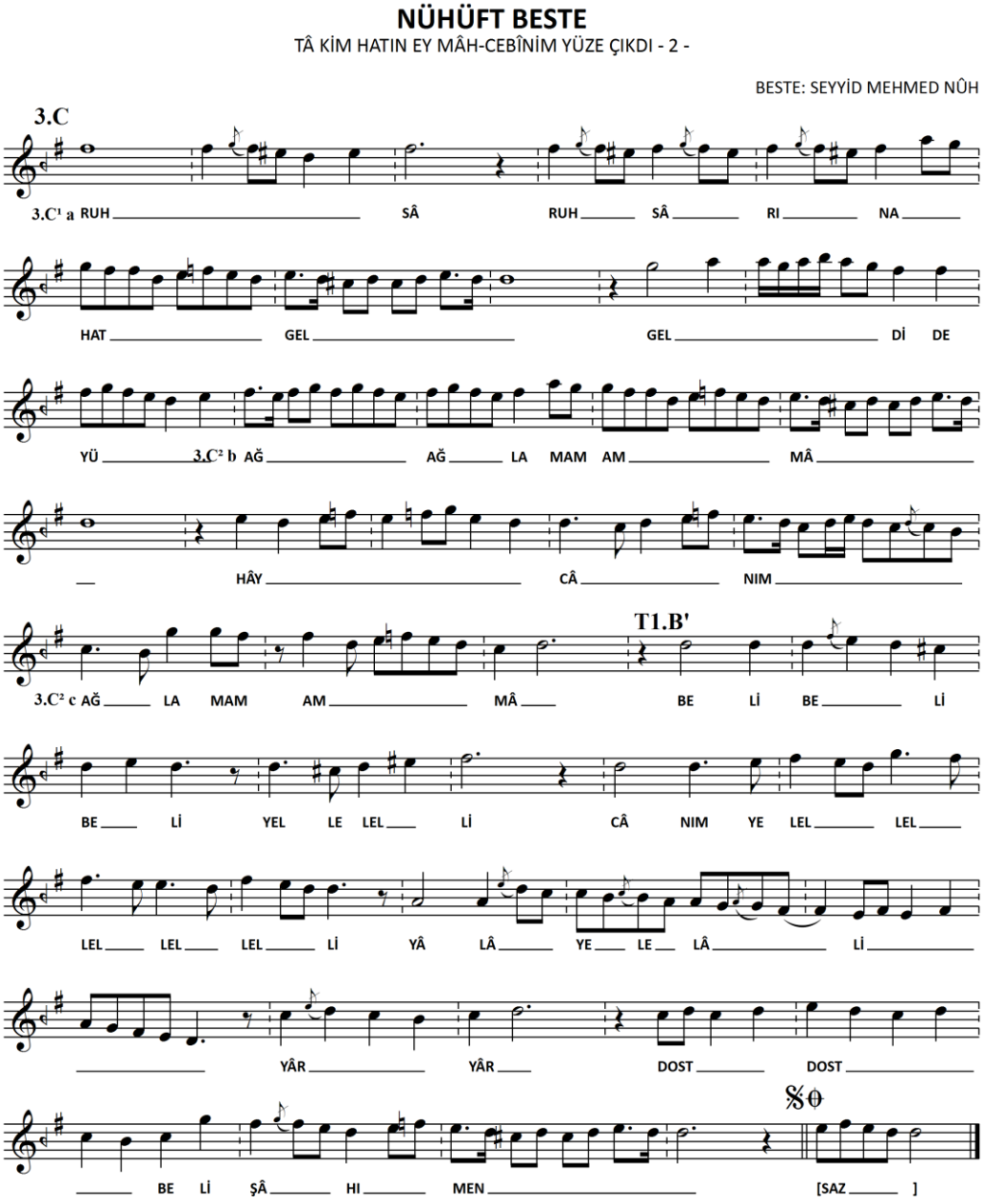

NİCE EY ŞUH-I CİHÂN AŞK İLE NÂLÂN OLAYIM
SUN BANA LÂL-İ LEBİN GÜL GİBİ HANDÂN OLAYIM
EYLEME BU TÂHİRÎ MEHCÛR-I CEMÂLİN SANEMA
KIL KEREM EY RUHLARIGÜL VASLINA ŞÂYÂN OLAYIM

EK 57.
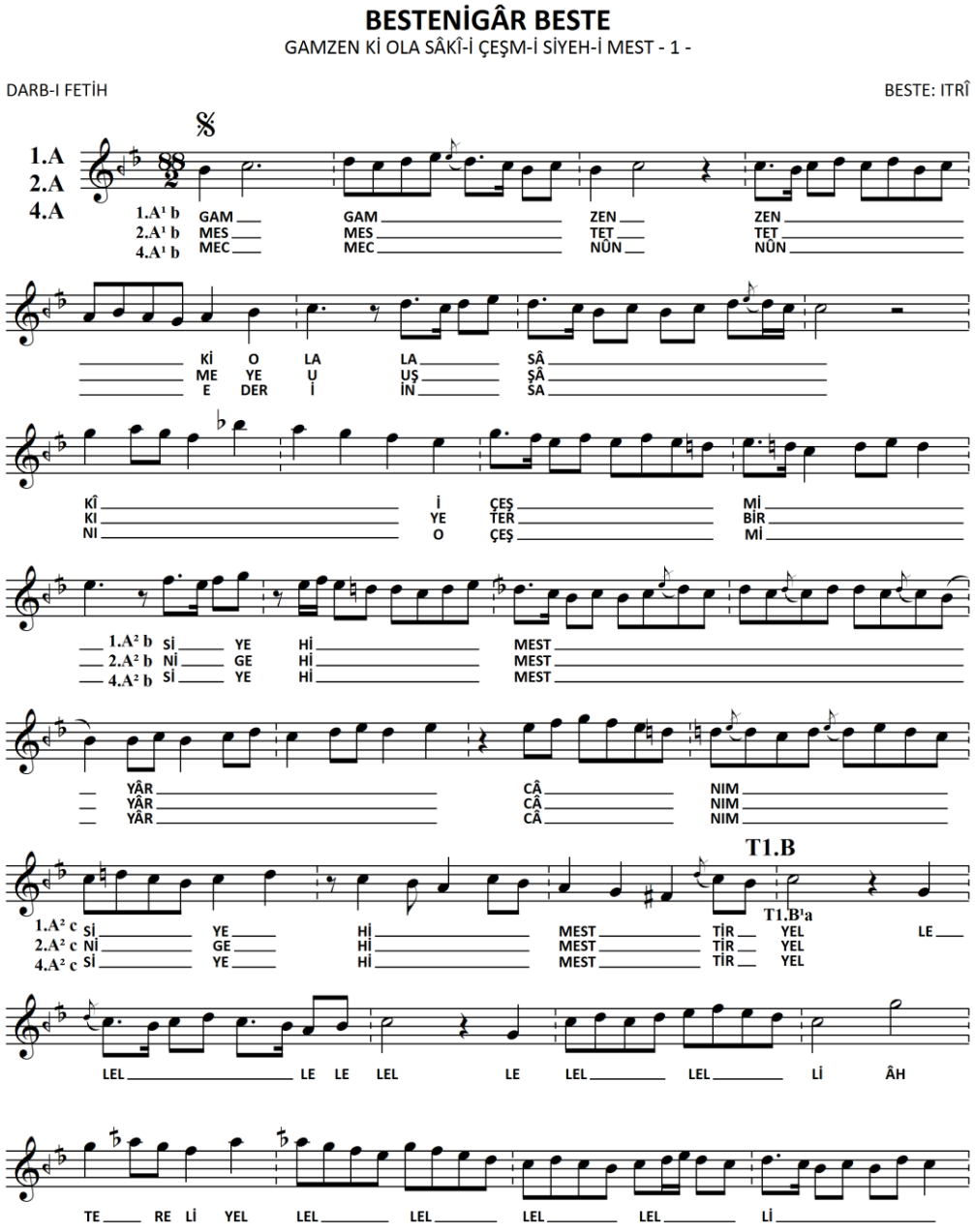

NÜHÜFT BESTE
TÂ KİM HATIN EY MÂH-CEBÎNİM YÜZE ÇIKDI - 1 -
DARB-I FETİH
BESTE: SEYYİD MEHMED NÛH
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a TÂ KİM TÂ KİM HA TIN EY
2.A¹ a ES RÂ ES RÂ RI Dİ Lİ
4.A¹ a BAH TI BAH TI Sİ YE Hİ
MÂH KAL SER MÂH KAL SER Bİ HA BE KE CE Zİ MÎ BÎ NİM NİM NİM
1.A² b ÂH YÜ ZE ÇIK DI
2.A² b ÂH YÜ ZE ÇIK DI
4.A² b ÂH YÜ ZE ÇIK DI
HÂY CÂ NIM
T1.B
1.A² c ÂH YÜ ZE ÇIK DI BE Lİ BE Lİ
2.A² c
4.A² c
BE Lİ YEL LE LEL Lİ CÂ NIM YE LEL LEL
LEL LEL LEL Lİ YÂ LÂ YE LE LÂ Lİ
YÂR YÂR DOST DOST
1.
2.
BE Lİ ŞÂ HI MEN [SAZ] [SAZ]

EK 57 (devam)
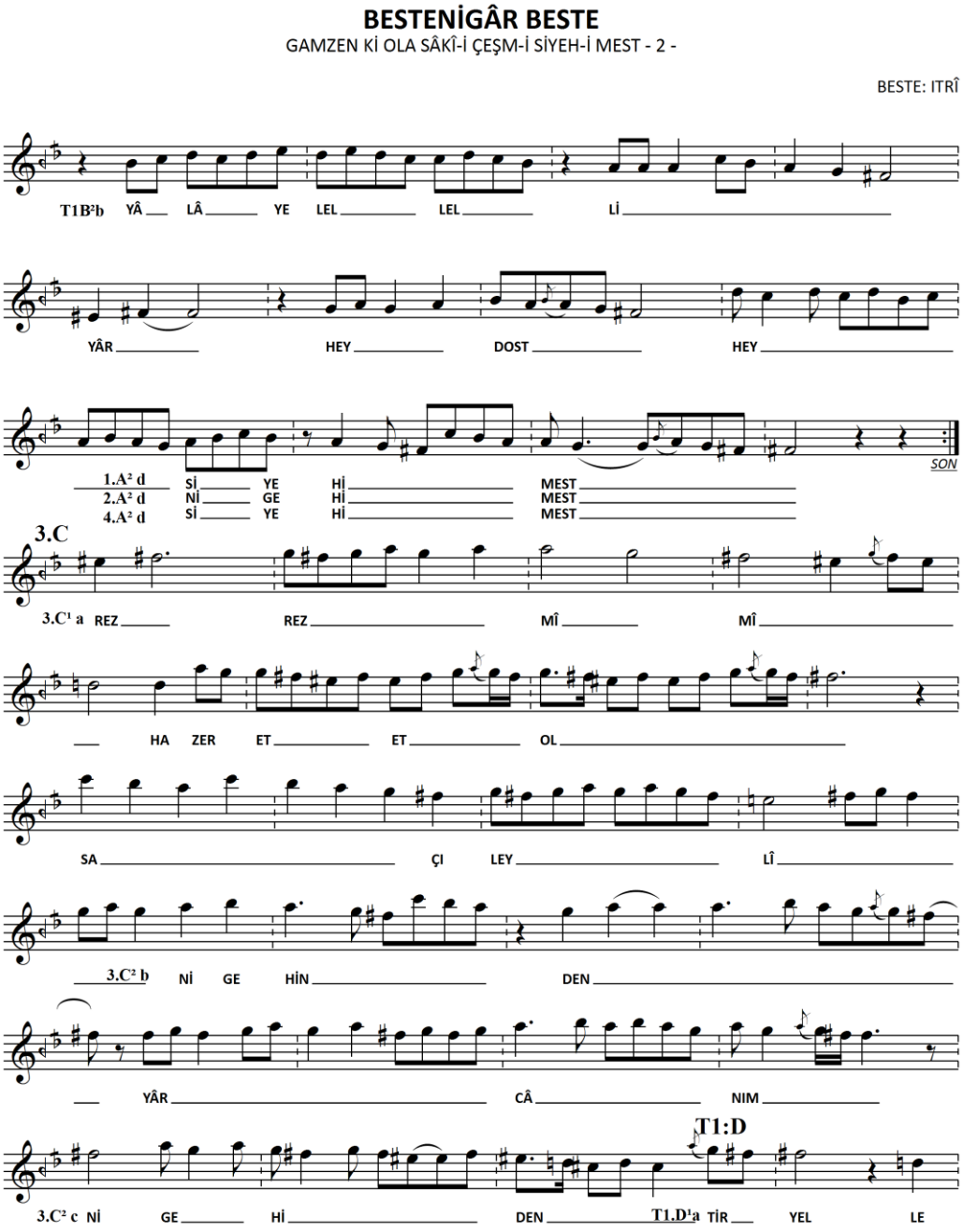

TÂ KİM HATIN EY MÂH-CEBÎNİM YÜZE ÇIKDI
ESRÂR-I DİL-İ KALB-İ HAZÎNİM YÜZE ÇIKDI
RÛHSÂRINA HAT GELDİ DEYÜ AĞLAMAM AMMÂ
BAHT-I SİYEH-İ SER-BE-KEMÎNİM YÜZE ÇIKDI

EK 58.

BESTENİGÂR BESTE
GAMZEN Kİ OLA SÂKÎ-İ ÇEŞM-İ SİYEH-İ MEST - 1 -
DARB-I FETİH
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ b GAM GAM ZEN ZEN
2.A¹ b MES MES TET TET
4.A¹ b MEC MEC NÛN NÛN
Kİ O LA LA SÂ
ME YE U UŞ ŞÂ
E DER İ İN ŞA
KÎ İ ÇEŞ Mİ
KI YE TER BİR
NI O ÇEŞ Mİ
1.A² b Sİ YE Hİ MEST
2.A² b Nİ GE Hİ MEST
4.A² b Sİ YE Hİ MEST
YÂR CÂ NIM
YÂR CÂ NIM
YÂR CÂ NIM
T1.B
T1.B¹a
1.A² c Sİ YE Hİ MEST TİR YEL LE
2.A² c Nİ GE Hİ MEST TİR YEL
4.A² c Sİ YE Hİ MEST TİR YEL
LEL LE LE LEL LE LEL LEL Lİ ÂH
TE RE Lİ YEL LEL LEL LEL LEL Lİ

EK 58 (devam)
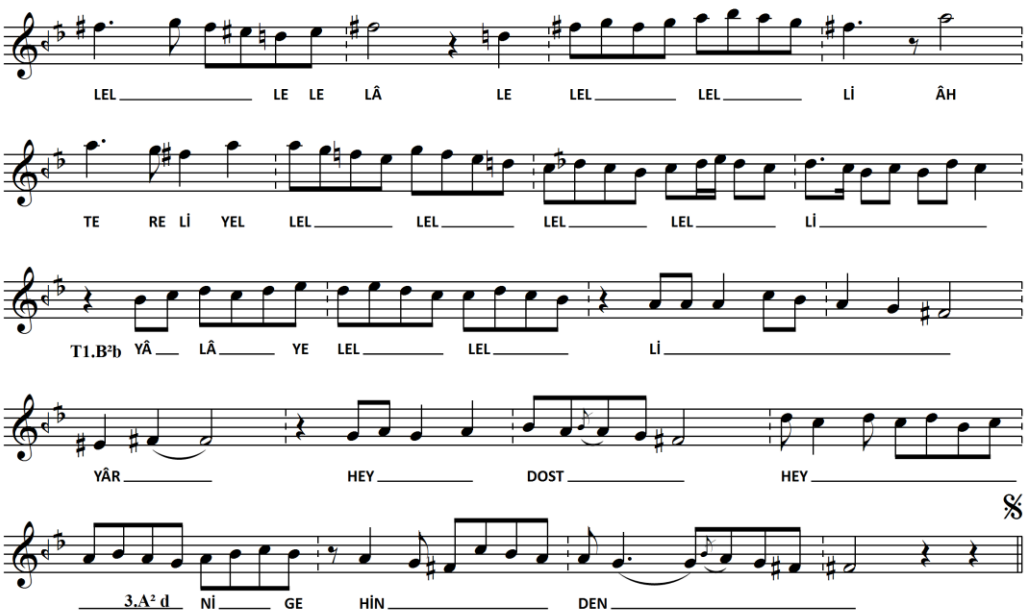

BESTENİGÂR BESTE
GAMZEN Kİ OLA SÂKÎ-İ ÇEŞM-İ SİYEH-İ MEST - 2 -
BESTE: ITRÎ
T1B²b YÂ LÂ YE LEL LEL Lİ
YÂR HEY DOST HEY
1.A² d Sİ YE Hİ MEST
2.A² d Nİ GE Hİ MEST
4.A² d Sİ YE Hİ MEST
SON
3.C
3.C¹ a REZ REZ MÎ MÎ
HA ZER ET ET OL
SA ÇI LEY LÎ
3.C² b Nİ GE HİN DEN
YÂR CÂ NIM
T1:D
3.C² c Nİ GE Hİ DEN T1.D¹a TİR YEL LE

EK 58 (devam)

BESTENİGÂR BESTE
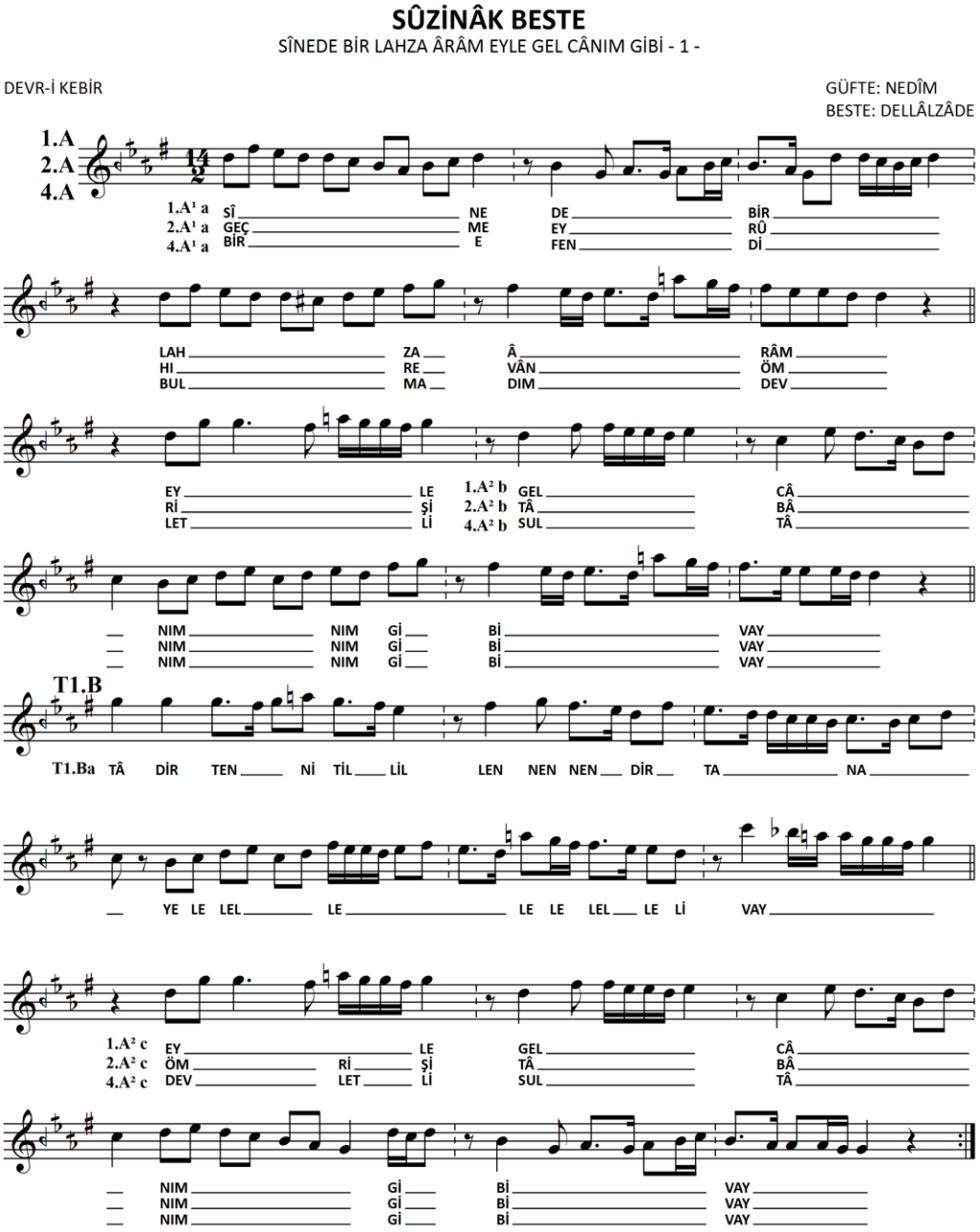
GAMZEN Kİ OLA SÂKÎ-İ ÇEŞM-İ SİYEH-İ MEST - 3 -

BESTE: ITRÎ
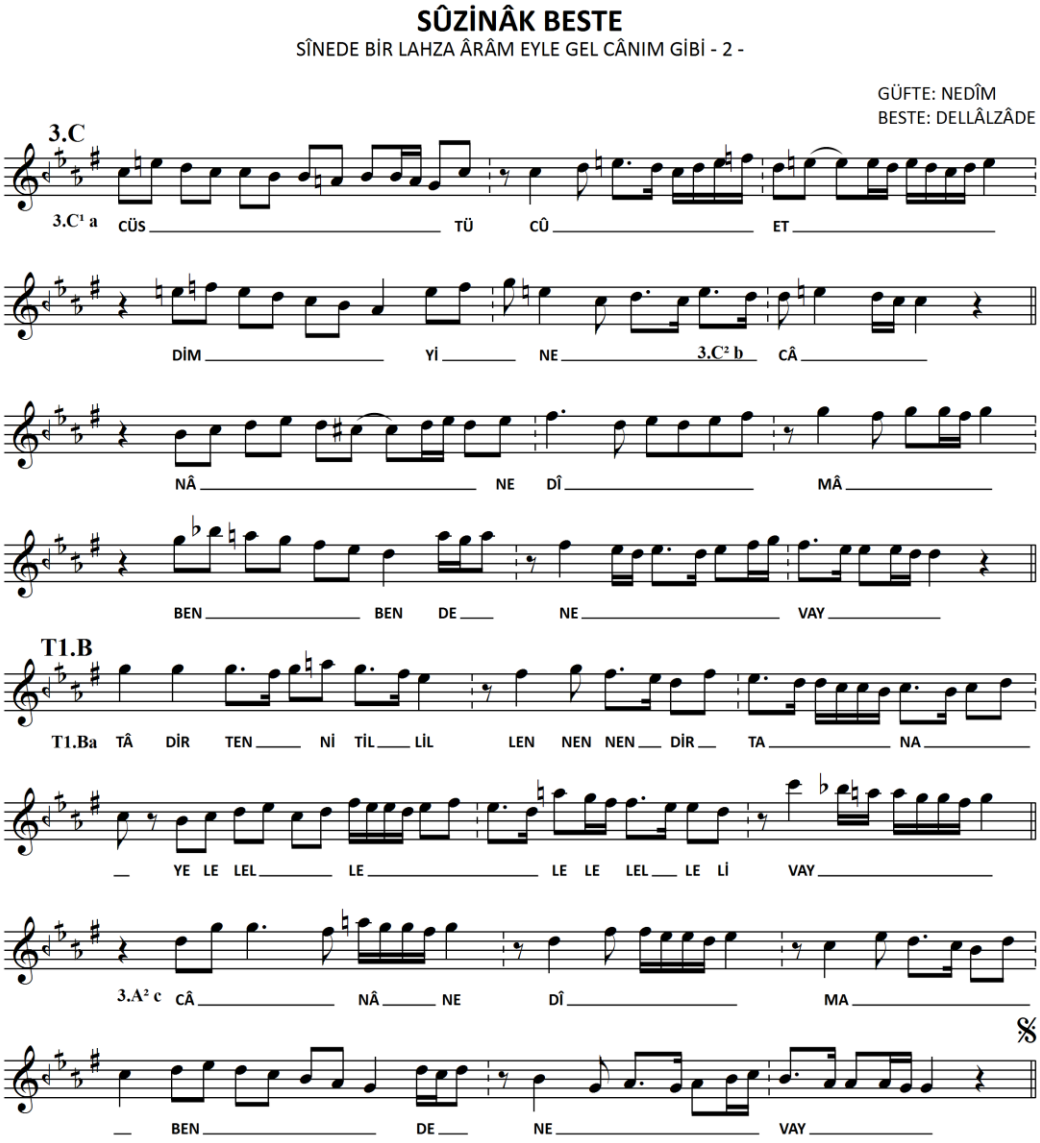

GAMZEN Kİ OLA ŞÂKÎ-İ ÇEŞM-İ SİYEH-İ MEST
MEST ETMEYE UŞŞÂKI YETER BİR NİGEH-İ MEST
REZMÎ HAZER ET OL SAÇI LEYLÎ NİGEHİNDEN
MECNÛN EDER İNSÂNI O ÇEŞM-İ SİYEH-İ MEST

EK 59.
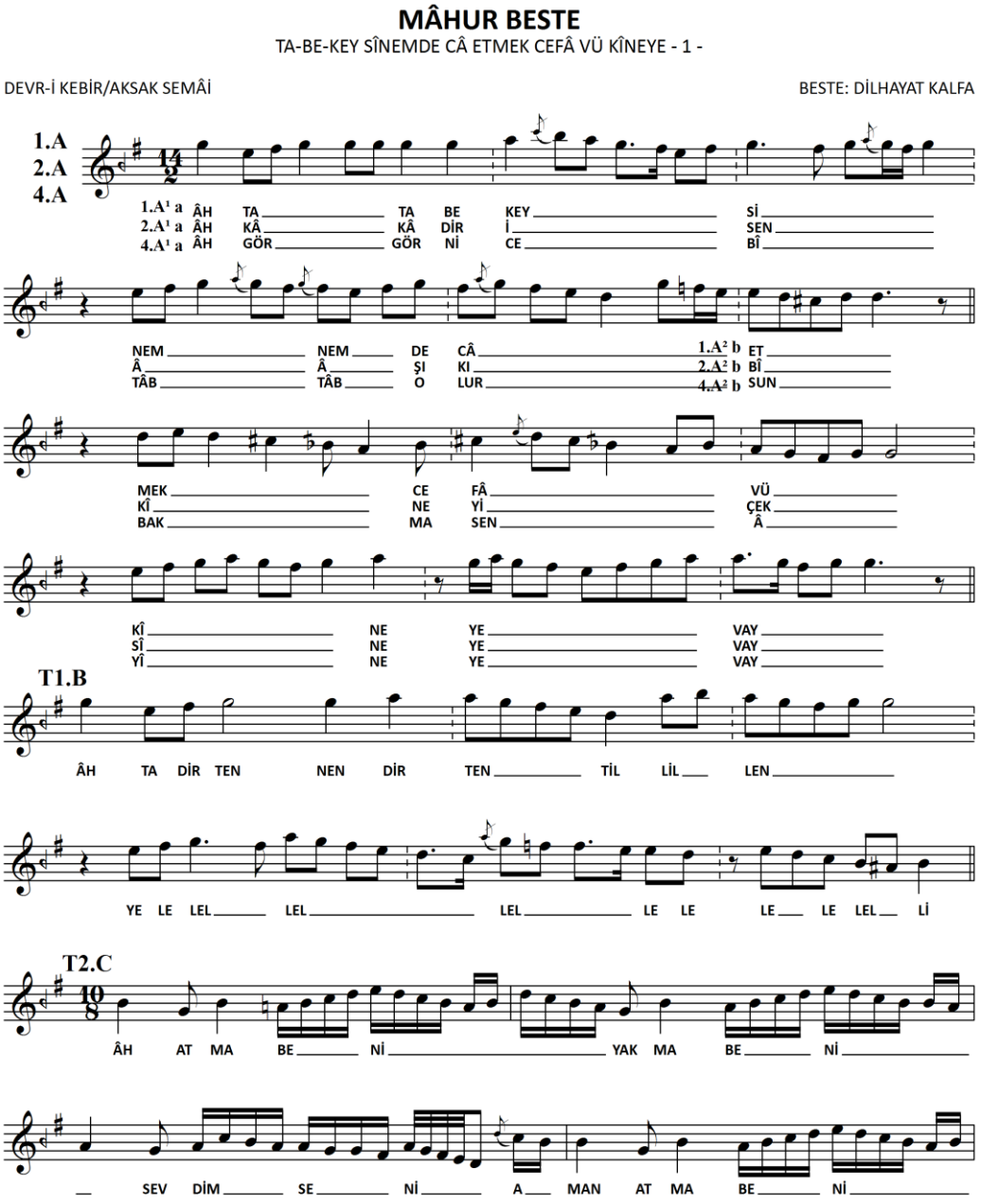

SÛZİNÂK BESTE
SÎNEDE BİR LAHZA ÂRÂM EYLE GEL CÂNIM GİBİ - 1 -
DEVR-İ KEBİR
GÜFTE: NEDÎM
BESTE: DELLÂLZÂDE
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a SÎ NE DE BİR
2.A¹ a GEÇ ME EY RÛ
4.A¹ a BİR E FEN Dİ
LAH ZA Â RÂM
HI RE VÂN ÖM
BUL MA DIM DEV
EY LE 1.A² b GEL CÂ
Rİ Şİ 2.A² b TÂ BÂ
LET Lİ 4.A² b SUL TÂ
NIM Gİ Bİ VAY
T1.B
T1.Ba TÂ DİR TEN Nİ TİL LİL LEN NEN NEN DİR TA NA
YE LE LEL LE LE LE LEL LE Lİ VAY
1.A² c EY LE GEL CÂ
2.A² c ÖM Rİ Şİ TÂ BÂ
4.A² c DEV LET Lİ SUL TÂ

EK 59 (devam)
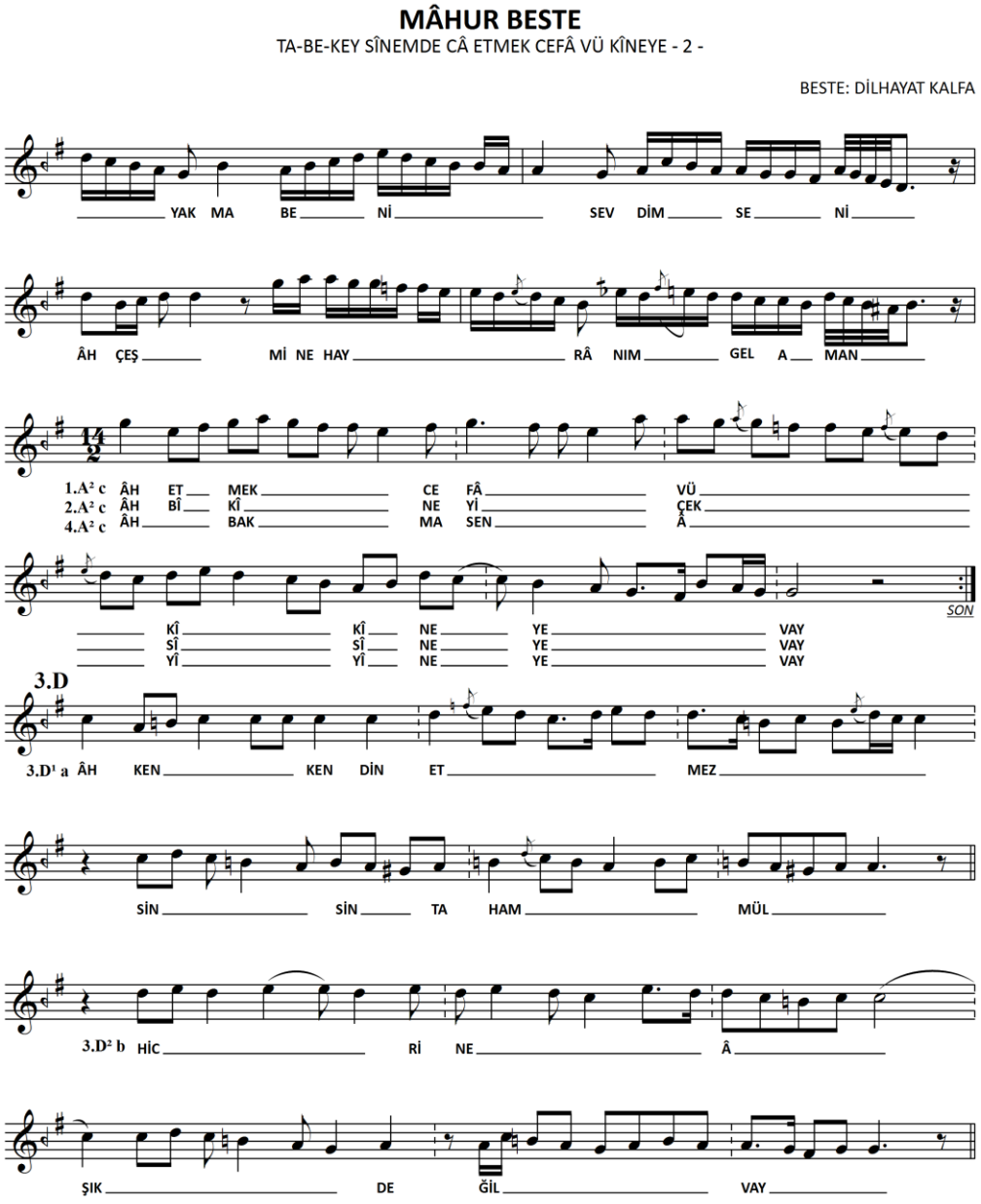

SÎNEDE BİR LAHZA ÂRÂM EYLE GEL CÂNIM GİBİ
GEÇME EY RÛH-I REVÂN ÖMR-İ ŞİTÂBÂNIM GİBİ
CÜST Ü CÛ ETDİM YİNE CÂNÂ "NEDÎMÂ" BENDENE
BİR EFENDİ BULMADIM DEVLETLİ SULTÂNIM GİBİ
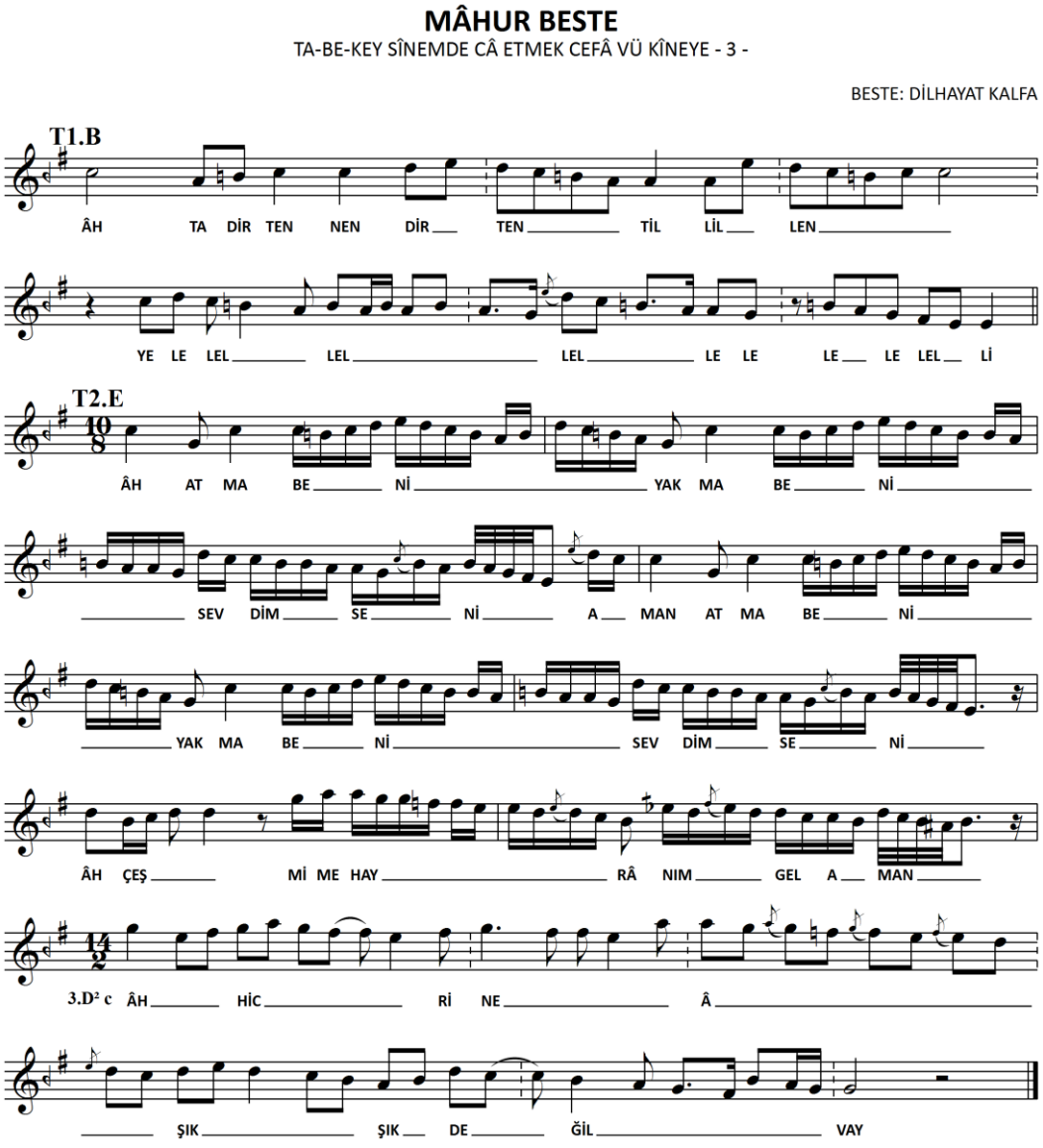
EK 60.

MÂHUR BESTE
TA-BE-KEY SÎNEMDE CÂ ETMEK CEFÂ VÜ KÎNEYE - 1 -
DEVR-İ KEBİR/AKSAK SEMÂİ
BESTE: DİLHAYAT KALFA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH TA TA BE KEY Sİ
2.A¹ a ÂH KÂ KÂ DİR İ SEN
4.A¹ a ÂH GÖR GÖR Nİ CE Bİ
NEM NEM DE CÂ 1.A² b ET
Â Â ŞI KI 2.A² b BÎ
TÂB TÂB O LUR 4.A² b SUN
MEK CE FÂ VÜ
KÎ NE Yİ ÇEK
BAK MA SEN Â
KÎ NE YE VAY
SÎ NE YE VAY
YÎ NE YE VAY
T1.B
ÂH TA DİR TEN NEN DİR TEN TİL LİL LEN
YE LE LEL LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
T2.C
ÂH AT MA BE Nİ YAK MA BE Nİ
SEV DİM SE Nİ A MAN AT MA BE Nİ

EK 60 (devam)
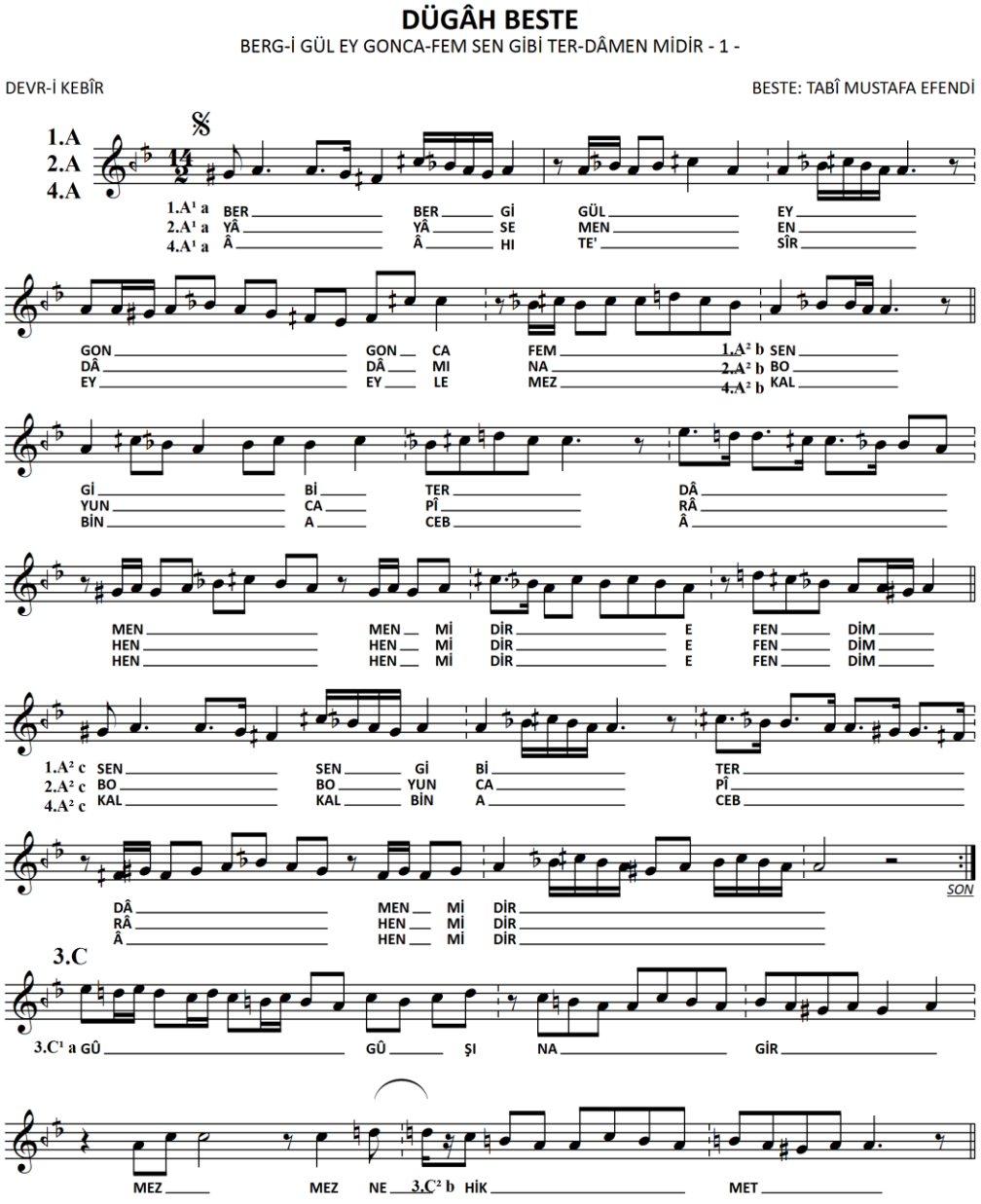

MÂHUR BESTE
TA-BE-KEY SÎNEMDE CÂ ETMEK CEFÂ VÜ KÎNEYE - 2 -
BESTE: DİLHAYAT KALFA
YAK MA BE Nİ SEV DİM SE Nİ
ÂH ÇEŞ Mİ NE HAY RÂ NIM GEL A MAN
1.A² c ÂH ET MEK CE FÂ VÜ
2.A² c ÂH Bİ Kİ NE Yİ ÇEK
4.A² c ÂH BAK MA SEN Â
SON
Kİ Kİ NE YE VAY
Sİ Sİ NE YE VAY
Yİ Yİ NE YE VAY
3.D
3.D¹ a ÂH KEN KEN DİN ET MEZ
SİN SİN TA HAM MÜL
3.D² b HİC Rİ NE Â
ŞIK DE ĞİL VAY

EK 60 (devam)

TA-BE-KEY SÎNEMDE CÂ ETMEK CEFÂ VÜ KÎNEYE
KÂDİR İSEN ÂŞIK-I BÎ-KÎNEYİ ÇEK SÎNEYE
KENDİN ETMEZSİN TAHAMMÜL HİCRİNE ÂŞIK DEĞİL
GÖR NİCE BÎ-TÂB OLURSUN BAKMA SEN ÂYÎNEYE

EK 61.

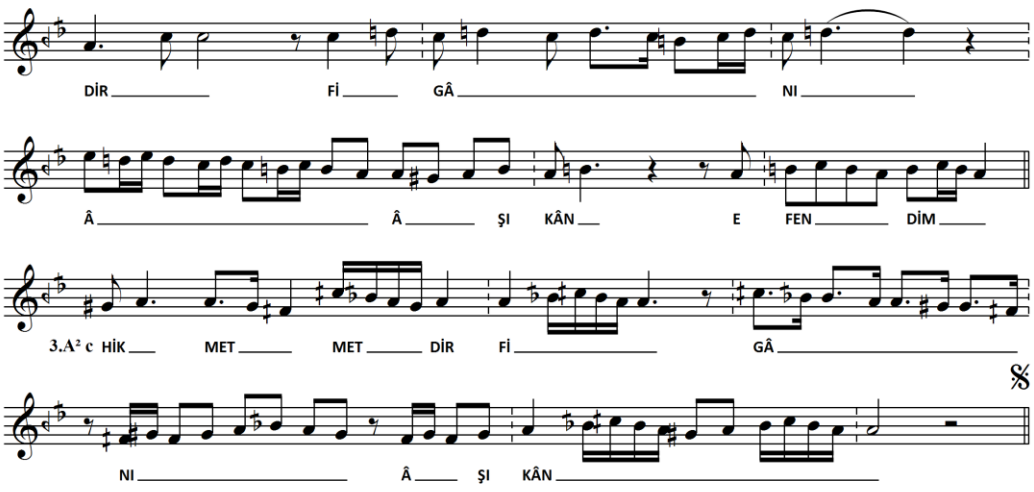

DÜGÂH BESTE
BERG-İ GÜL EY GONCA-FEM SEN GİBİ TER-DÂMEN MİDİR - 1 -
DEVR-İ KEBÎR
BESTE: TABÎ MUSTAFA EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a BER YÂ Â
2.A¹ a BER YÂ SE Â HI
Gİ
GÜL MEN TE'
EY EN SÎR
GON DÂ EY
GON DÂ EY CA MI LE
FEM NA MEZ
1.A² b SEN
2.A² b BO
4.A² b KAL
Gİ YUN BİN
Bİ CA A
TER PÎ CEB
DÂ RÂ Â
MEN HEN HEN
MEN HEN HEN Mİ Mİ Mİ
DİR DİR DİR
E E E
FEN FEN FEN
DİM DİM DİM
1.A² c SEN
2.A² c BO
4.A² c KAL
SEN BO KAL
Gİ YUN BİN
Bİ CA A
TER PÎ CEB
SON
DÂ RÂ Â
MEN HEN HEN Mİ Mİ Mİ
DİR DİR DİR
3.C
3.C¹ a GÛ
GÛ ŞI NA GİR
MEZ MEZ NE
3.C² b HİK
MET

EK 61 (devam)

DÜGÂH BESTE
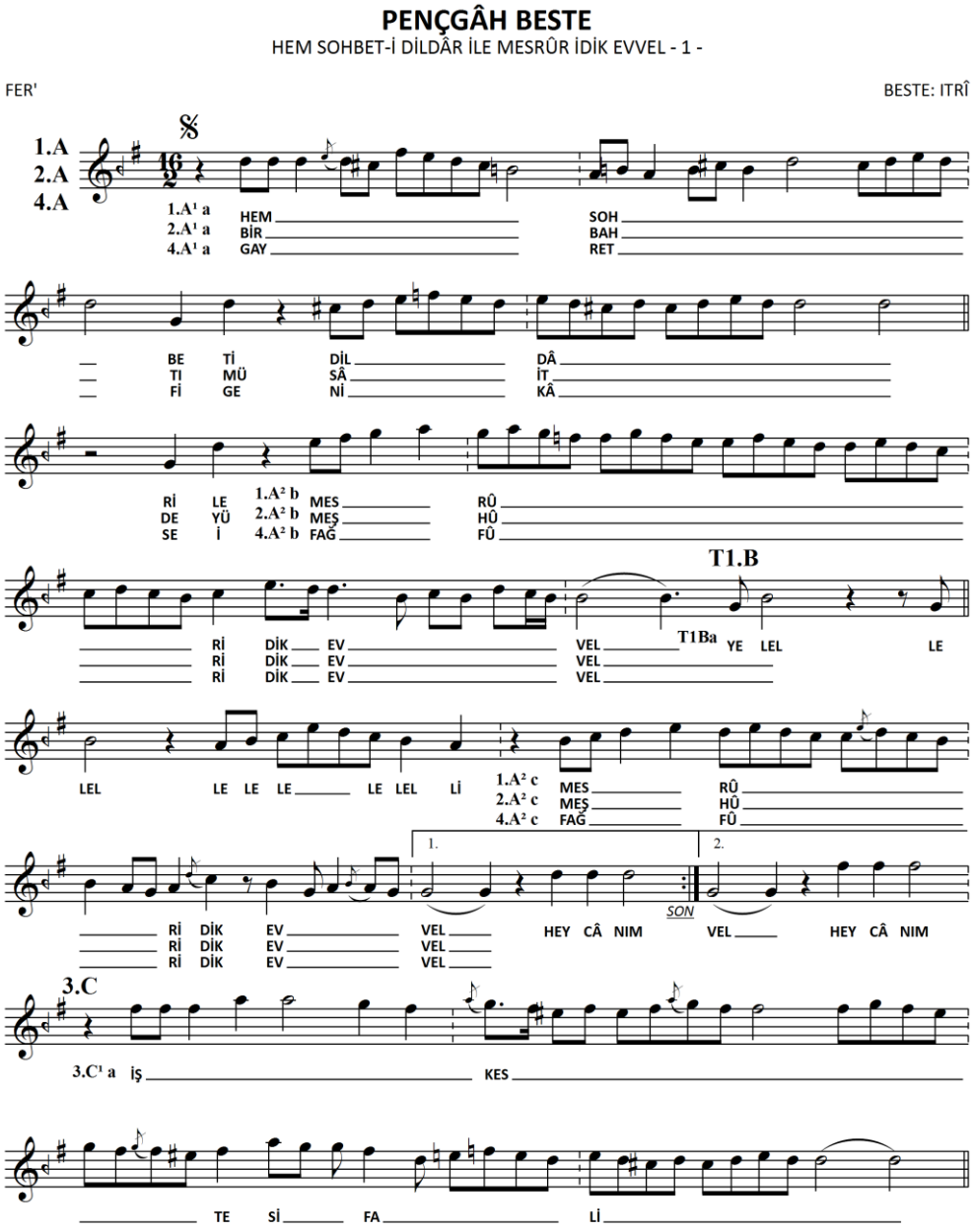
BERG-İ GÜL EY GONCA-FEM SEN GİBİ TER-DÂMEN MİDİR - 2 -

BESTE: TABÎ MUSTAFA EFENDİ

BERG-İ GÜL EY GONCA-FEM SEN GİBİ TER-DÂMEN MİDİR
YÂSEMEN ENDÂMINA BOYUNCA PÎRÂHEN MİDİR
GÛŞİNA GİRMEZ NE HİKMETDİR FİGÂN-I ÂŞIKÂN
ÂH TE'SÎR EYLEMEZ KALBİN ACEB ÂHEN MİDİR

EK 62.

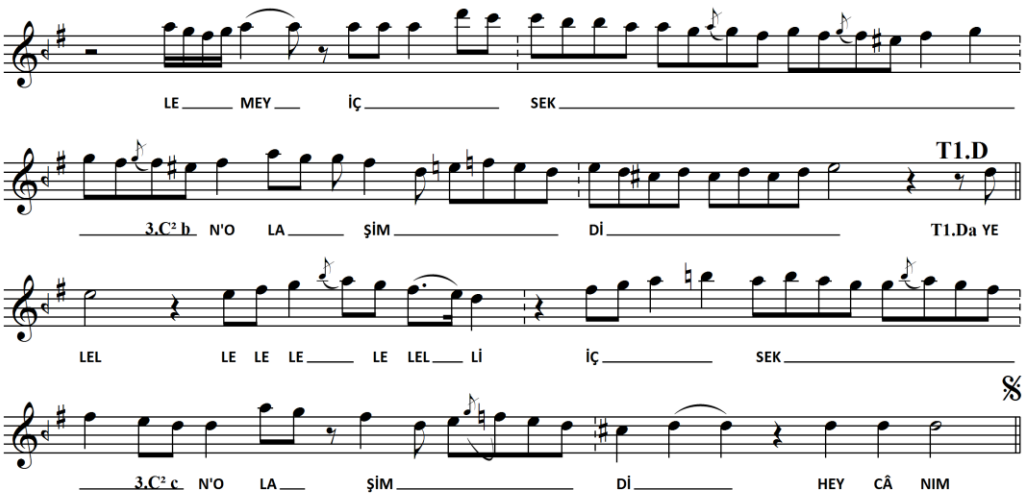

PENÇGÂH BESTE
HEM SOHBET-İ DİLDÂR İLE MESRÛR İDİK EVVEL - 1 -
FER'
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a
2.A¹ a
4.A¹ a
HEM
BİR
GAY
SOH
BAH
RET
BE Tİ DİL DÂ
TI MÜ SÂ İT
Fİ GE Nİ KÂ
Rİ LE 1.A² b MES RÛ
DE YÜ 2.A² b MEŞ HÛ
SE İ 4.A² b FAĞ FÛ
T1.B
T1Ba
Rİ DİK EV VEL YE LEL LE
LEL LE LE LE LE LEL Lİ
1.A² c MES RÛ
2.A² c MEŞ HÛ
4.A² c FAĞ FÛ
1.
2.
SON
Rİ DİK EV VEL HEY CÂ NIM VEL HEY CÂ NIM
3.C
3.C¹ a İŞ KES
TE Sİ FA Lİ

EK 62 (devam)

PENÇGÂH BESTE
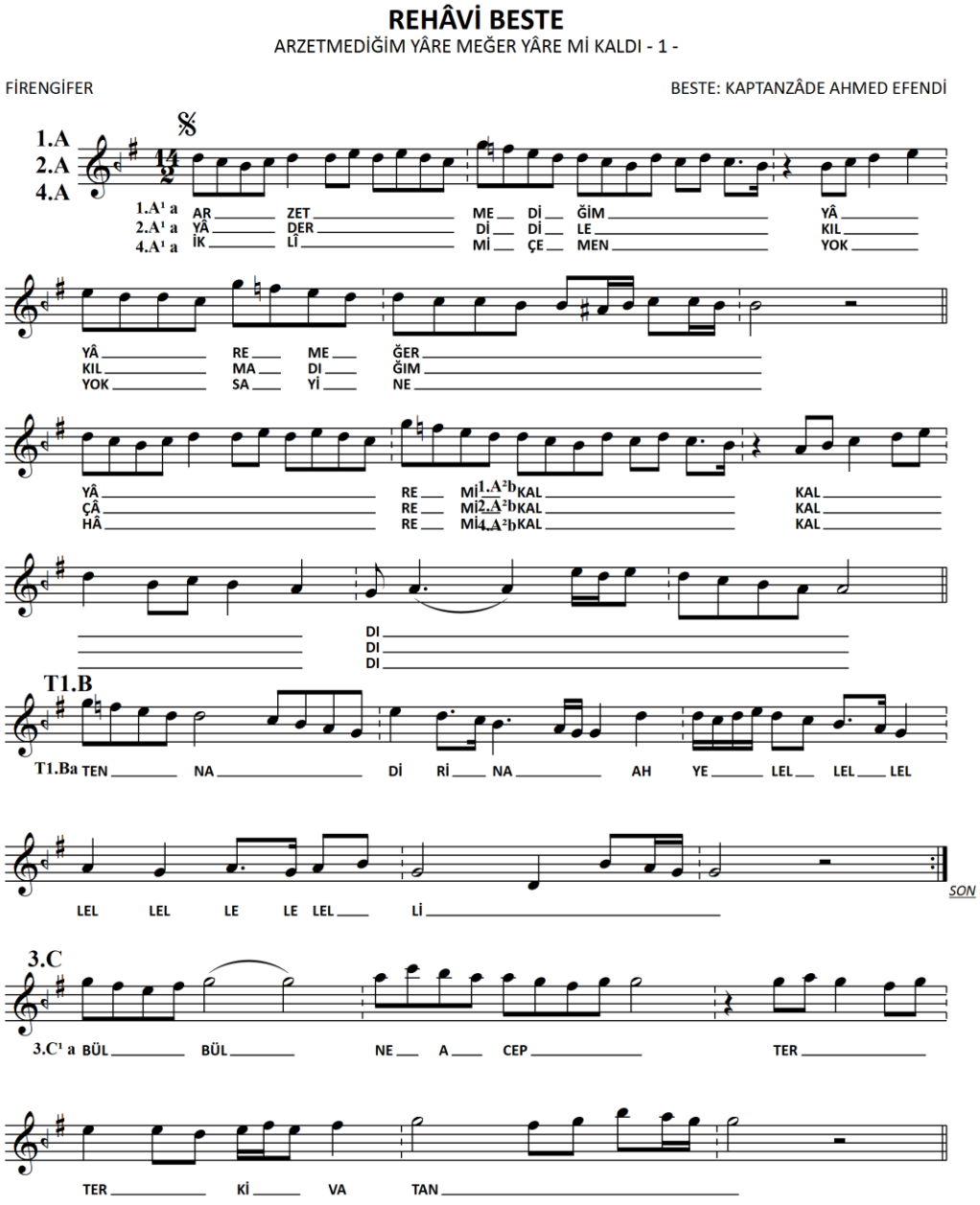
HEM SOHBET-İ DİLDÂR İLE MESRÛR İDİK EVVEL - 2 -

BESTE: ITRÎ

HEM SOHBET-İ DİLDÂR İLE MESRÛR İDİK EVVEL
BİR BAHT-I MÜSÂİT DEYÜ MEŞHÛR İDİK EVVEL
İŞKESTE SİFÂL İLE MEY İÇSEK N'OLA ŞİMDİ
GAYRET-FİGKEN-İ KÂSE-İ FAĞFÛR İDİK EVVEL

EK 63.

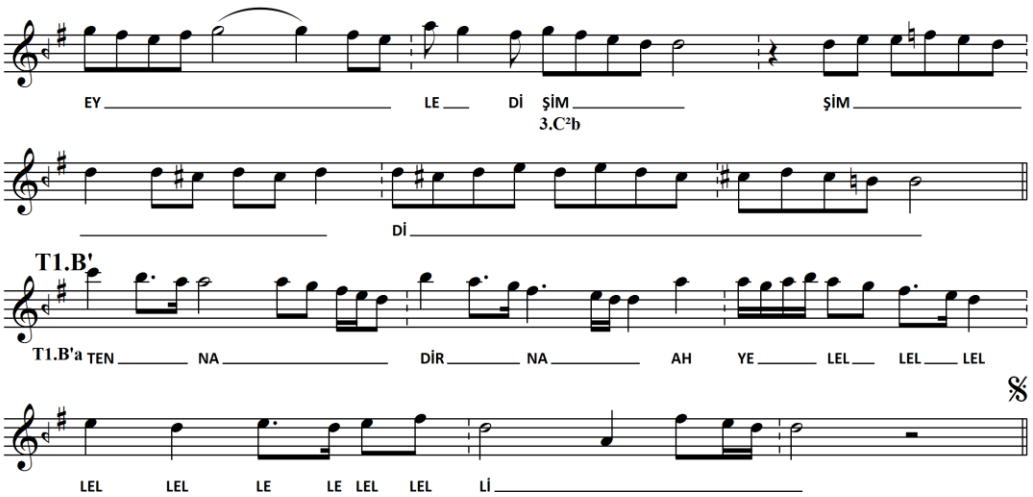

REHÂVİ BESTE
ARZETMEDİĞİM YÂRE MEĞER YÂRE Mİ KALDI - 1 -
FİRENGİFER
BESTE: KAPTANZÂDE AHMED EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a AR ZET ME Dİ ĞİM YÂ
2.A¹ a YÂ DER Dİ Dİ LE KIL
4.A¹ a İK LÎ Mİ ÇE MEN YOK
YÂ RE ME ĞER
KIL MA DI ĞIM
YOK SA Yİ NE
YÂ RE Mİ1.A²bKAL KAL
ÇÂ RE Mİ2.A²bKAL KAL
HÂ RE Mİ4.A²bKAL KAL
DI
DI
DI
T1.B
T1.Ba TEN NA Dİ Rİ NA AH YE LEL LEL LEL
LEL LEL LE LE LEL Lİ
SON
3.C
3.C¹ a BÜL BÜL NE A CEP TER
TER Kİ VA TAN

EK 63 (devam)

REHÂVİ BESTE
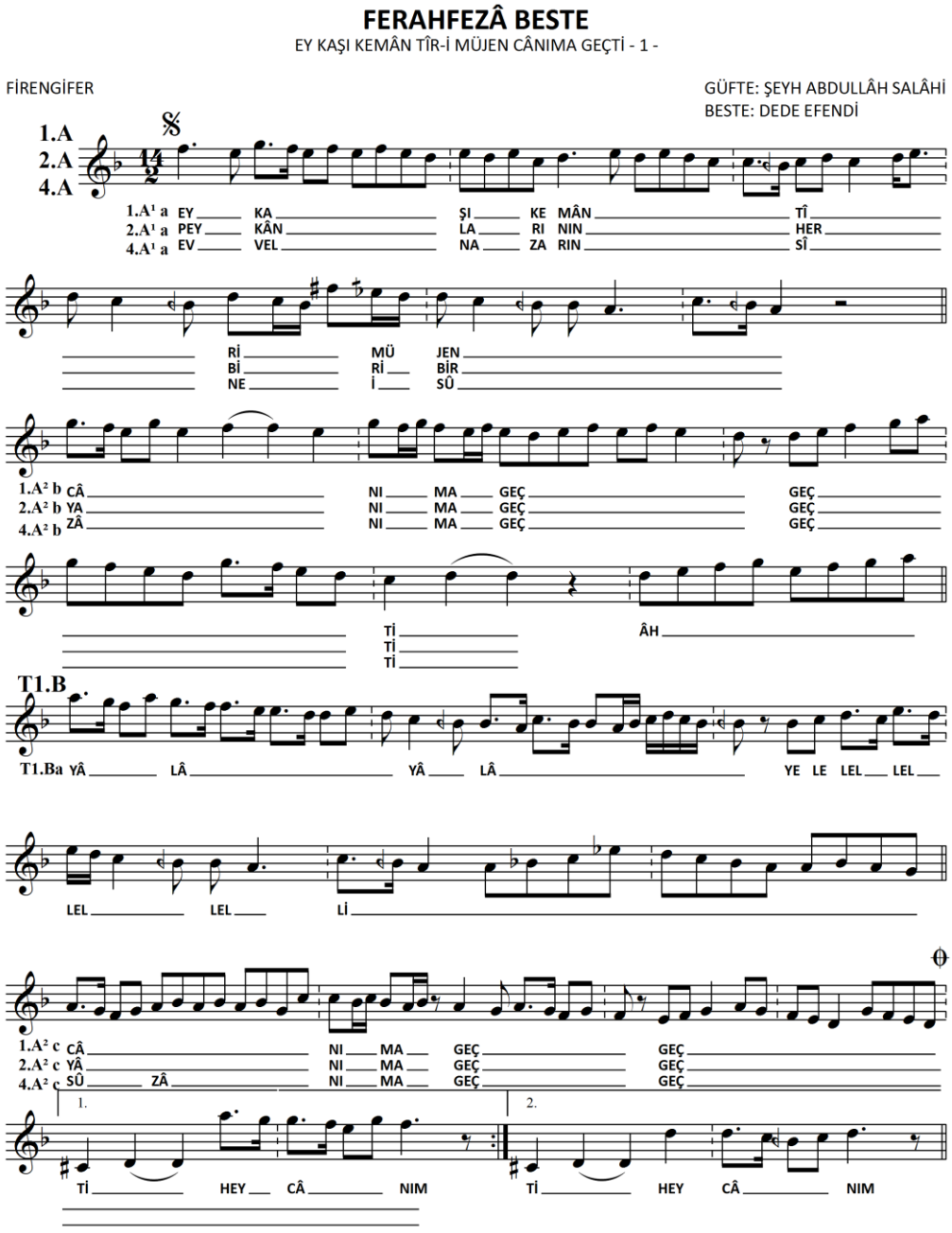
ARZETMEDİĞİM YÂRE MEĞER YÂRE Mİ KALDI - 2 -

BESTE: KAPTANZÂDE AHMED EFENDİ
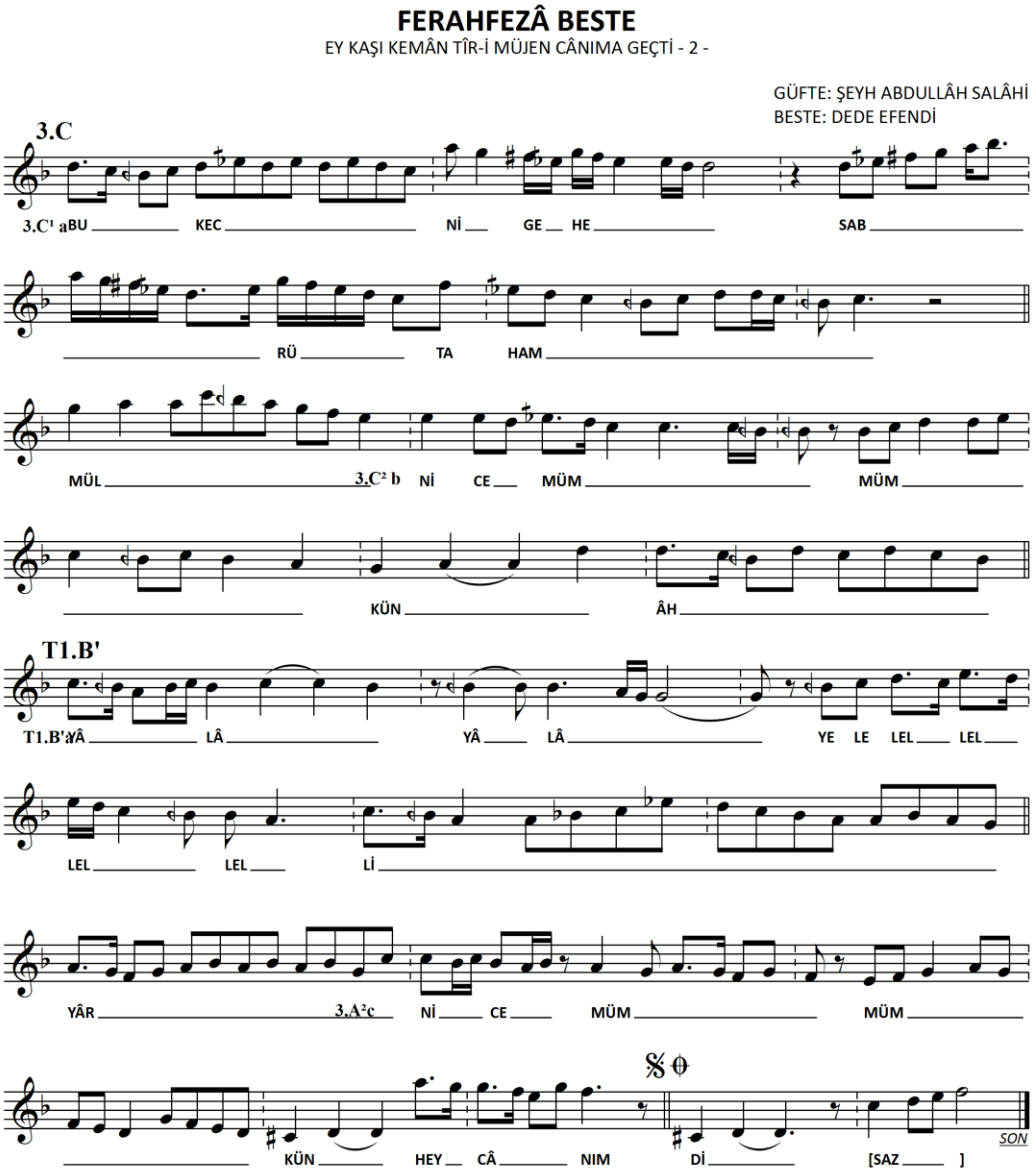

ARZETMEDİĞİM YÂRE MEĞER YÂRE Mİ KALDI
YÂ DERD-İ DİLE KILMADIĞIM ÇÂRE Mİ KALDI
BÜLBÜL NE ACEP TERK-İ VATAN EYLEDİ ŞİMDİ
İKLÎM-İ ÇEMEN YOKSA YİNE HÂRE Mİ KALDI

EK 64.
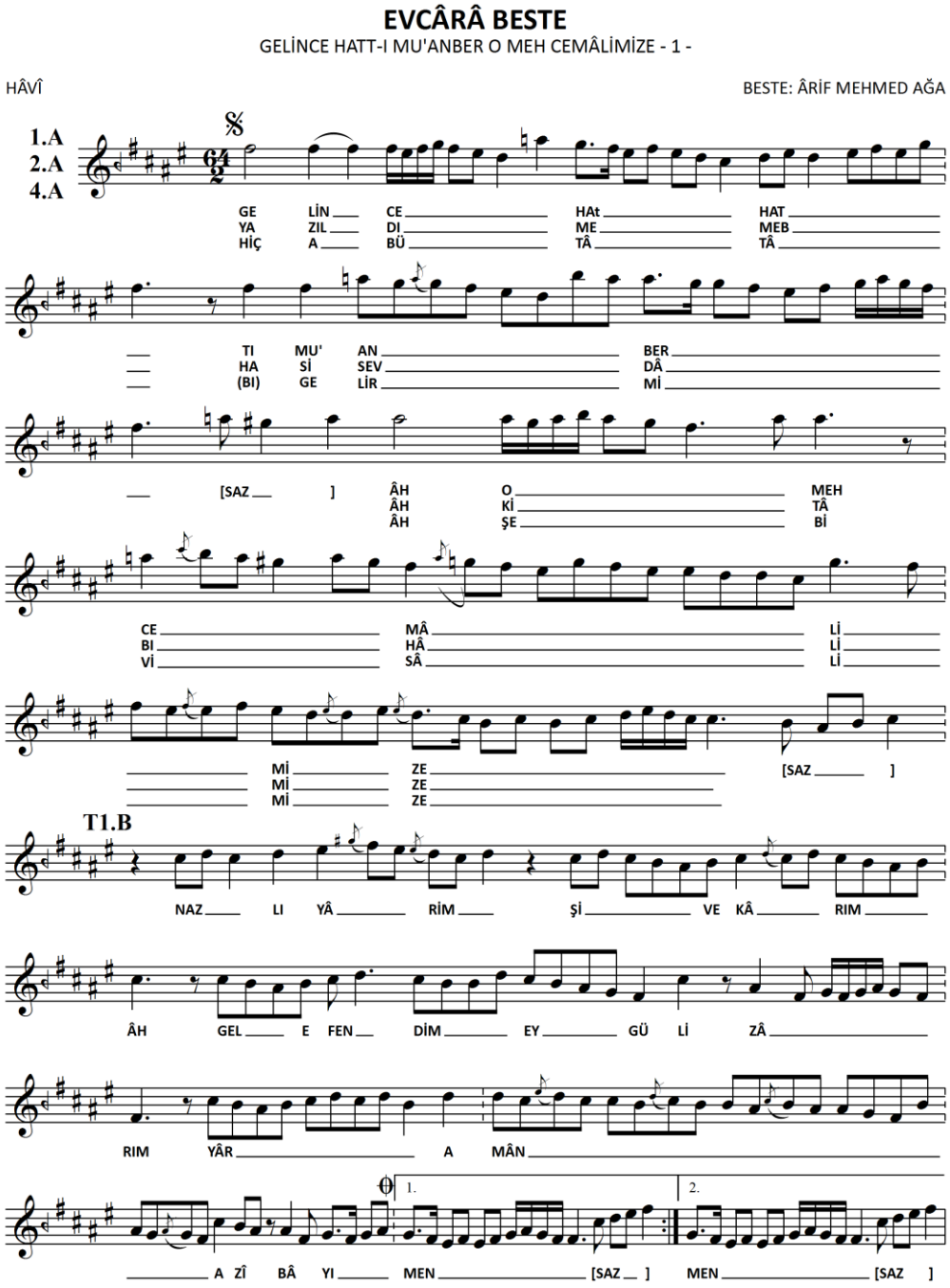

FERAHFEZÂ BESTE
EY KAŞI KEMÂN TÎR-İ MÜJEN CÂNIMA GEÇTİ - 1 -
FİRENGİFER
GÜFTE: ŞEYH ABDULLÂH SALÂHİ
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a EY KA ŞI KE MÂN TÎ
2.A¹ a PEY KÂN LA RI NIN HER
4.A¹ a EV VEL NA ZA RIN SÎ
Rİ MÜ JEN
Bİ Rİ BİR
NE İ SÛ
1.A² b CÂ NI MA GEÇ GEÇ
2.A² b YA NI MA GEÇ GEÇ
4.A² b ZÂ NI MA GEÇ GEÇ
Tİ ÂH
Tİ
Tİ
T1.B
T1.Ba YÂ LÂ YÂ LÂ YE LE LEL LEL
LEL LEL Lİ
1.A² c CÂ NI MA GEÇ GEÇ
2.A² c YÂ NI MA GEÇ GEÇ
4.A² c SÛ ZÂ NI MA GEÇ GEÇ
1.
2.
Tİ HEY CÂ NIM
Tİ HEY CÂ NIM

EK 64 (devam)
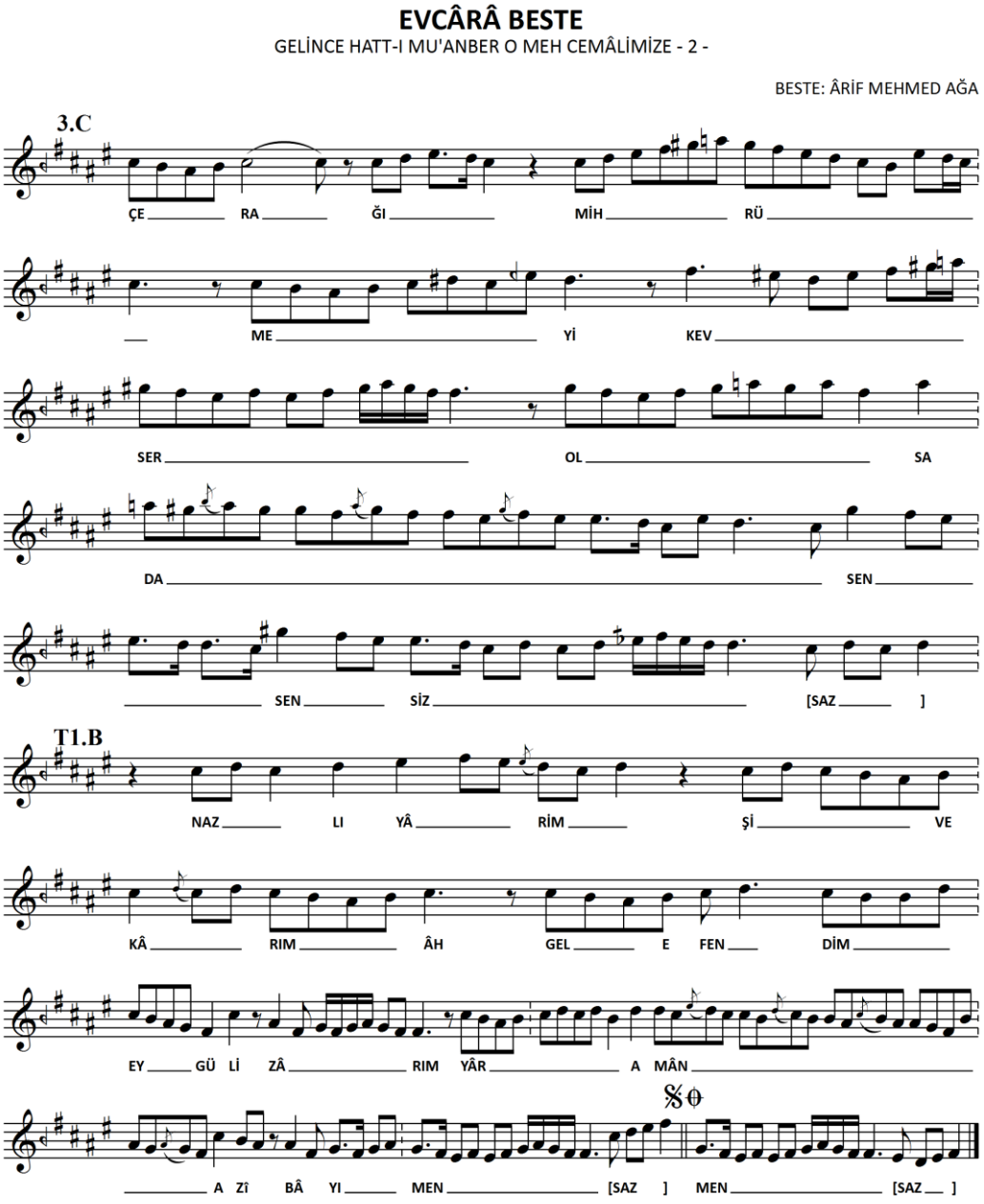

EY KAŞI KEMÂN TÎR-İ MÜJEN CÂNIMA GEÇTİ
PEYKÂNLARININ HER BİRİ BİR YANIMA GEÇTİ
BU KEC-NİGEHE SABR Ü TAHAMMÜL NİCE MÜMKÜN
EVVEL NAZARIN SÎNE-İ SÛZÂNIMA GEÇTİ
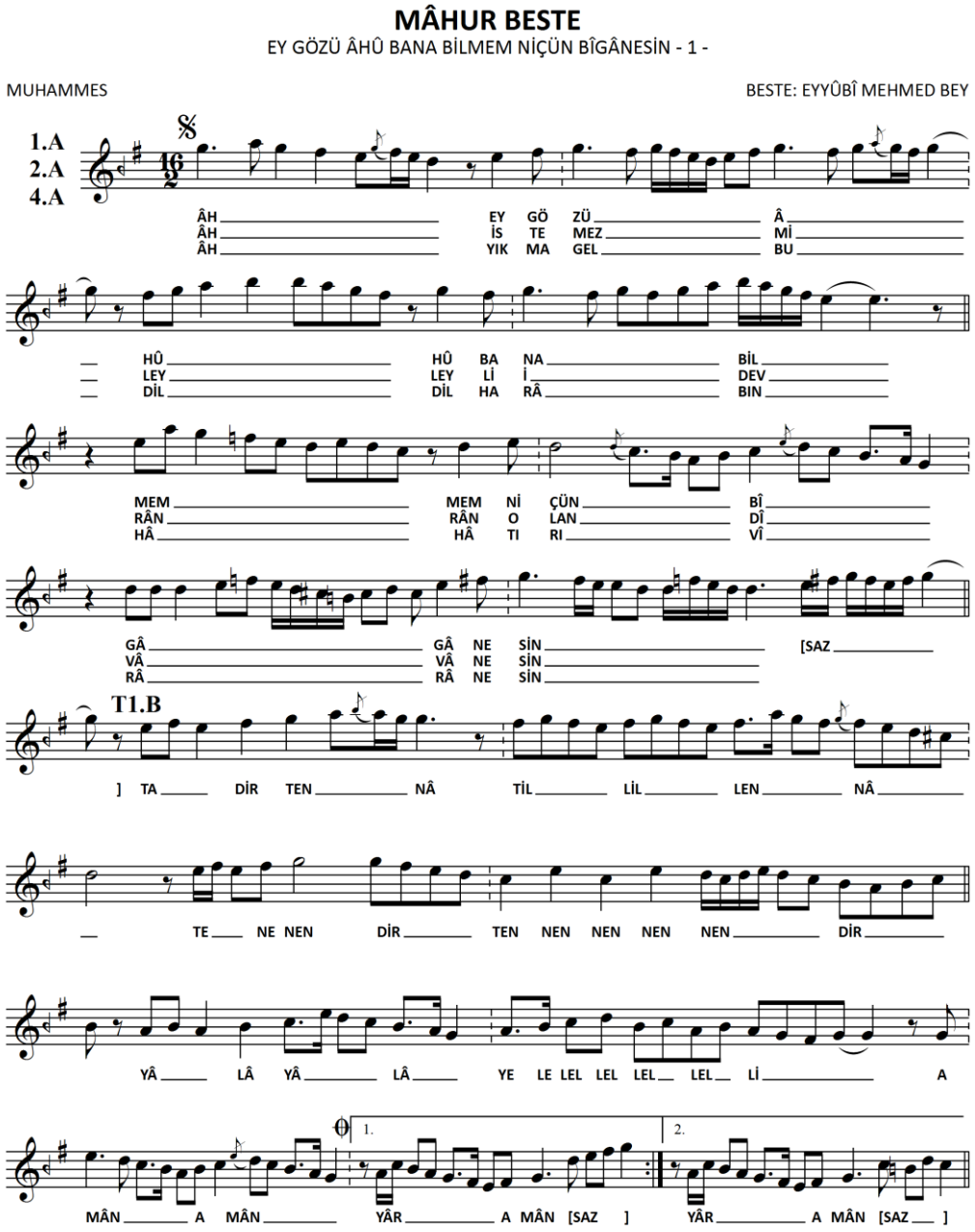
EK 65.

EVCÂRÂ BESTE
GELİNCE HATT-I MU'ANBER O MEH CEMÂLİMİZE - 1 -
HÂVÎ
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
GE LİN CE HAt HAT
YA ZIL DI ME MEB
HİÇ A BÜ TÂ TÂ
TI MU' AN BER
HA Sİ SEV DÂ
(BI) GE LİR Mİ
[SAZ] ÂH O MEH
ÂH Kİ TÂ
ÂH ŞE Bİ
CE MÂ Lİ
BI HÂ Lİ
Vİ SÂ Lİ
Mİ ZE [SAZ]
Mİ ZE
Mİ ZE
T1.B
NAZ LI YÂ RİM Şİ VE KÂ RIM
ÂH GEL E FEN DİM EY GÜ Lİ ZÂ
RIM YÂR A MÂN
1.
2.
A ZÎ BÂ YI MEN [SAZ] MEN [SAZ]

EK 65 (devam)

EVCÂRÂ BESTE
GELİNCE HATT-I MU'ANBER O MEH CEMÂLİMİZE - 2 -
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
3.C
ÇE RA ĞI MİH RÜ
ME Yİ KEV
SER OL SA
DA SEN
SEN SİZ [SAZ]
T1.B
NAZ LI YÂ RİM Şİ VE
KÂ RIM ÂH GEL E FEN DİM
EY GÜ Lİ ZÂ RIM YÂR A MÂN
A Zî BÂ YI MEN [SAZ] MEN [SAZ]
GELİNCE HATT-I MU'ANBER O MEH CEMÂLİMİZE
YAZILDI MEBHAS-İ SEVDÂ KİTÂB-I HÂLİMİZE
ÇERAĞ-I MİHR Ü MEY-İ KEVSER OLSA DA SENSİZ
HİÇ ÂB Ü TÂB GELİR Mİ ŞEB-İ VİSÂLİMİZE

EK 66.

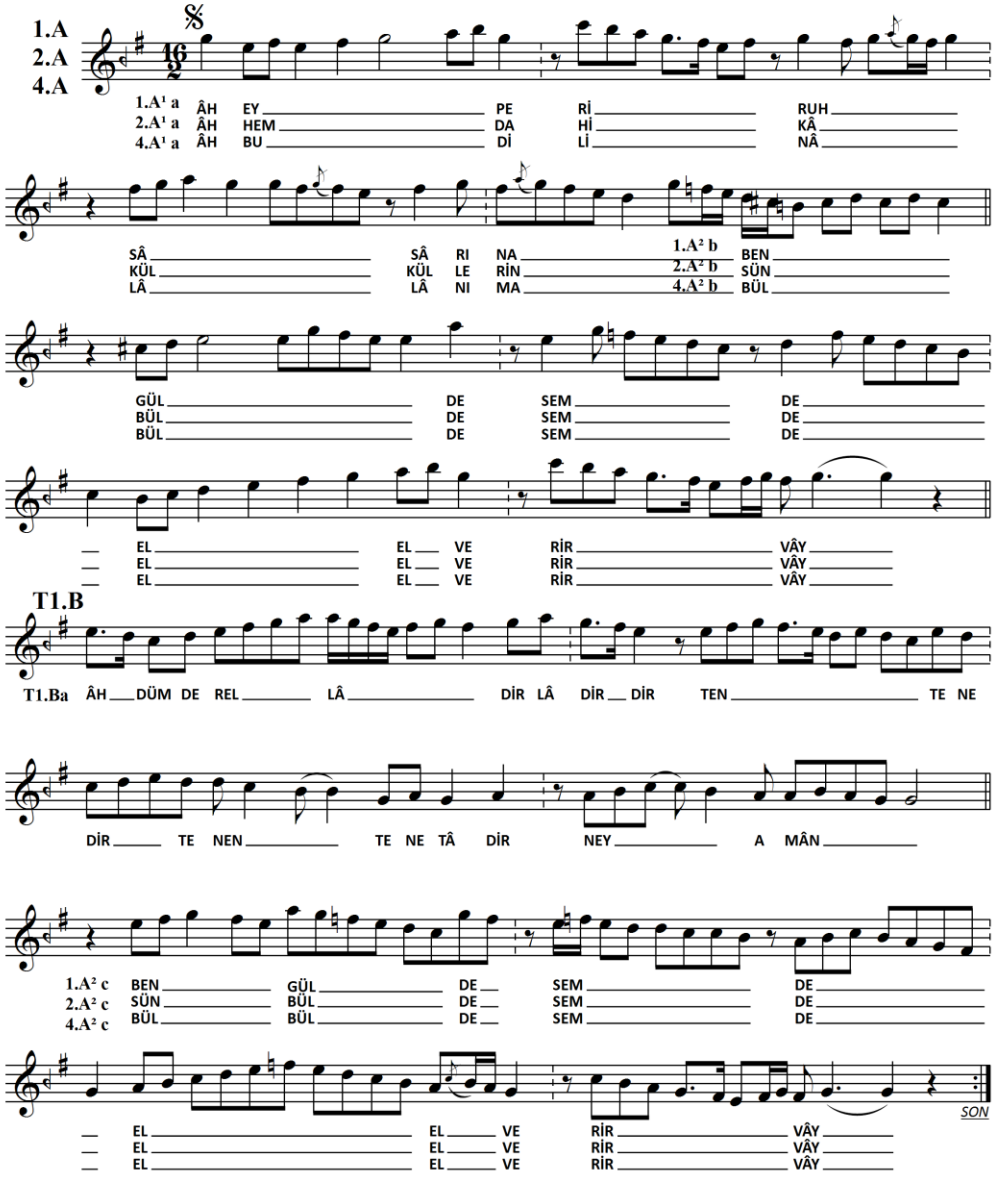

MÂHUR BESTE
EY GÖZÜ ÂHÛ BANA BİLMEM NİÇÜN BÎGÂNESİN - 1 -
MUHAMMES
BESTE: EYYÛBÎ MEHMED BEY
1.A
2.A
4.A
ÂH ÂH ÂH
EY İS YIK
GÖ TE MA
ZÜ MEZ GEL
Â Mİ BU
HÛ LEY DİL
HÛ LEY DİL
BA Lİ HA
NA İ RÂ
BİL DEV BIN
MEM RÂN HÂ
MEM RÂN HÂ
Nİ O TI
ÇÜN LAN RI
BÎ DÎ VÎ
GÂ VÂ RÂ
GÂ VÂ RÂ
NE NE NE
SİN SİN SİN
[SAZ
T1.B
] TA DİR TEN NÂ
TİL LİL LEN NÂ
TE NE NEN
DİR TEN NEN NEN NEN NEN DİR
YÂ LÂ YÂ LÂ YE LE LEL LEL LEL LEL Lİ A
1.
2.
MÂN A MÂN
YÂR A MÂN [SAZ]
YÂR A MÂN [SAZ]

EK 67
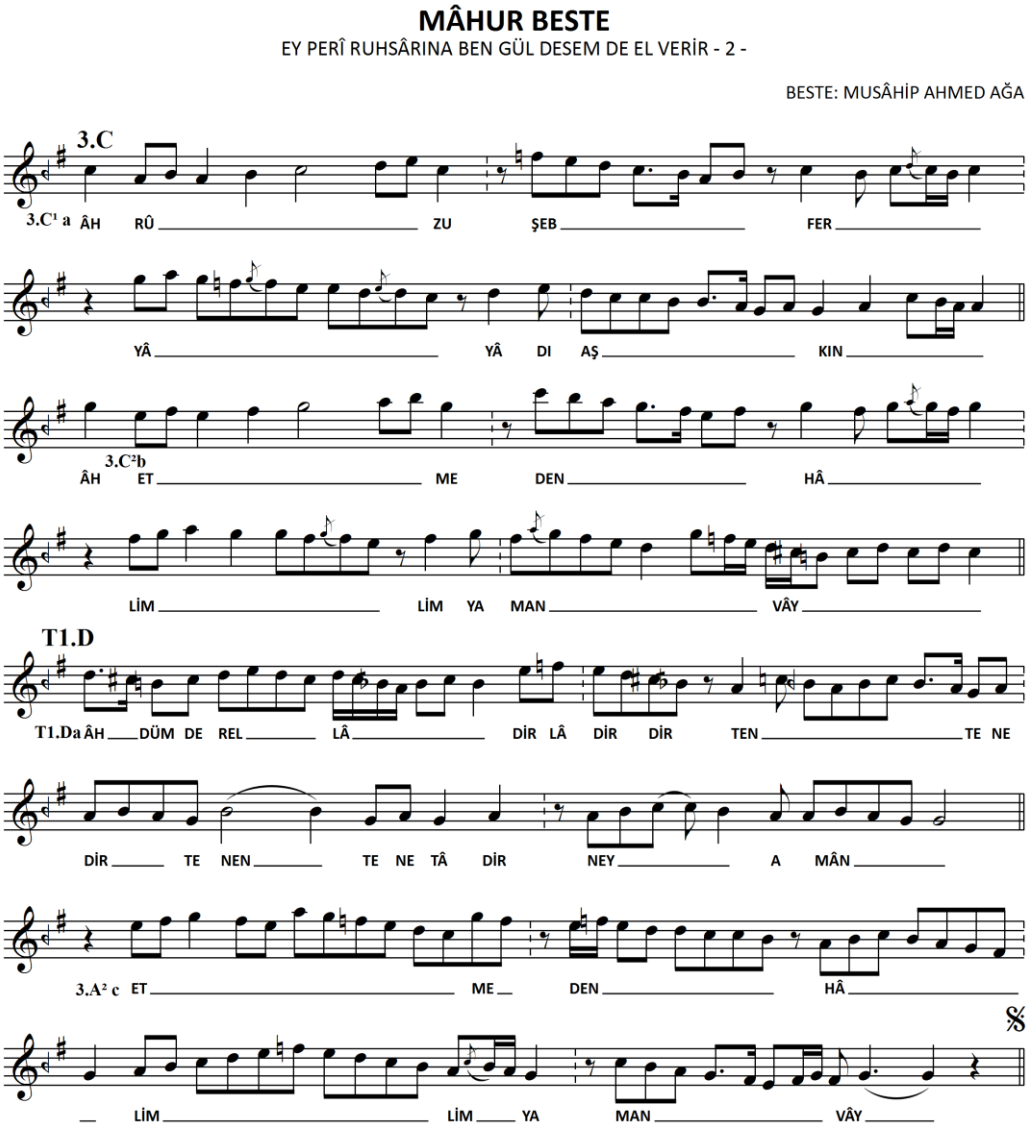
MÂHUR BESTE

EY PERÎ RUHSÂRINA BEN GÜL DESEM DE EL VERİR - 1 -

MUHAMMES — BESTE: MUSÂHİP AHMED AĞA
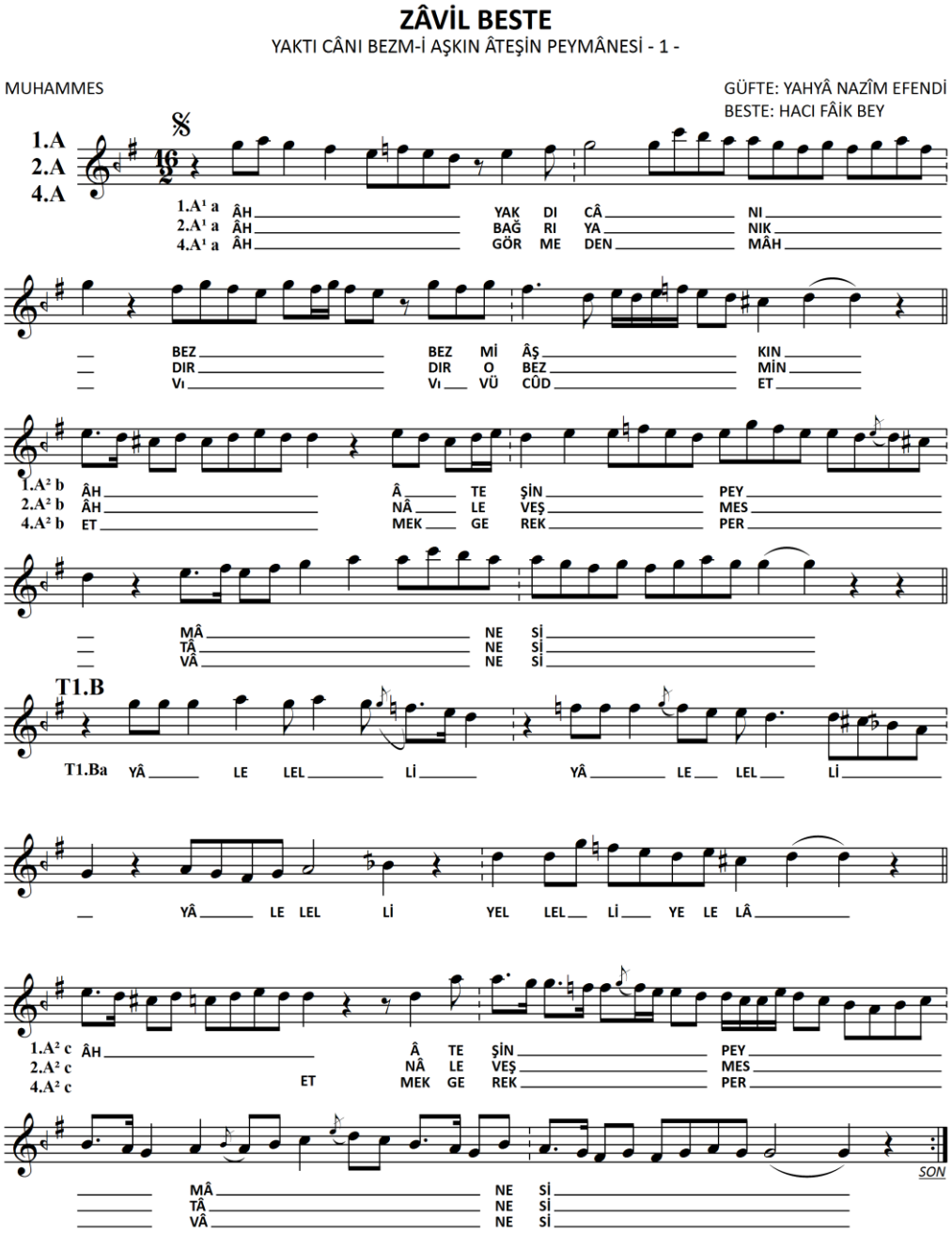

EK 67 (devam)
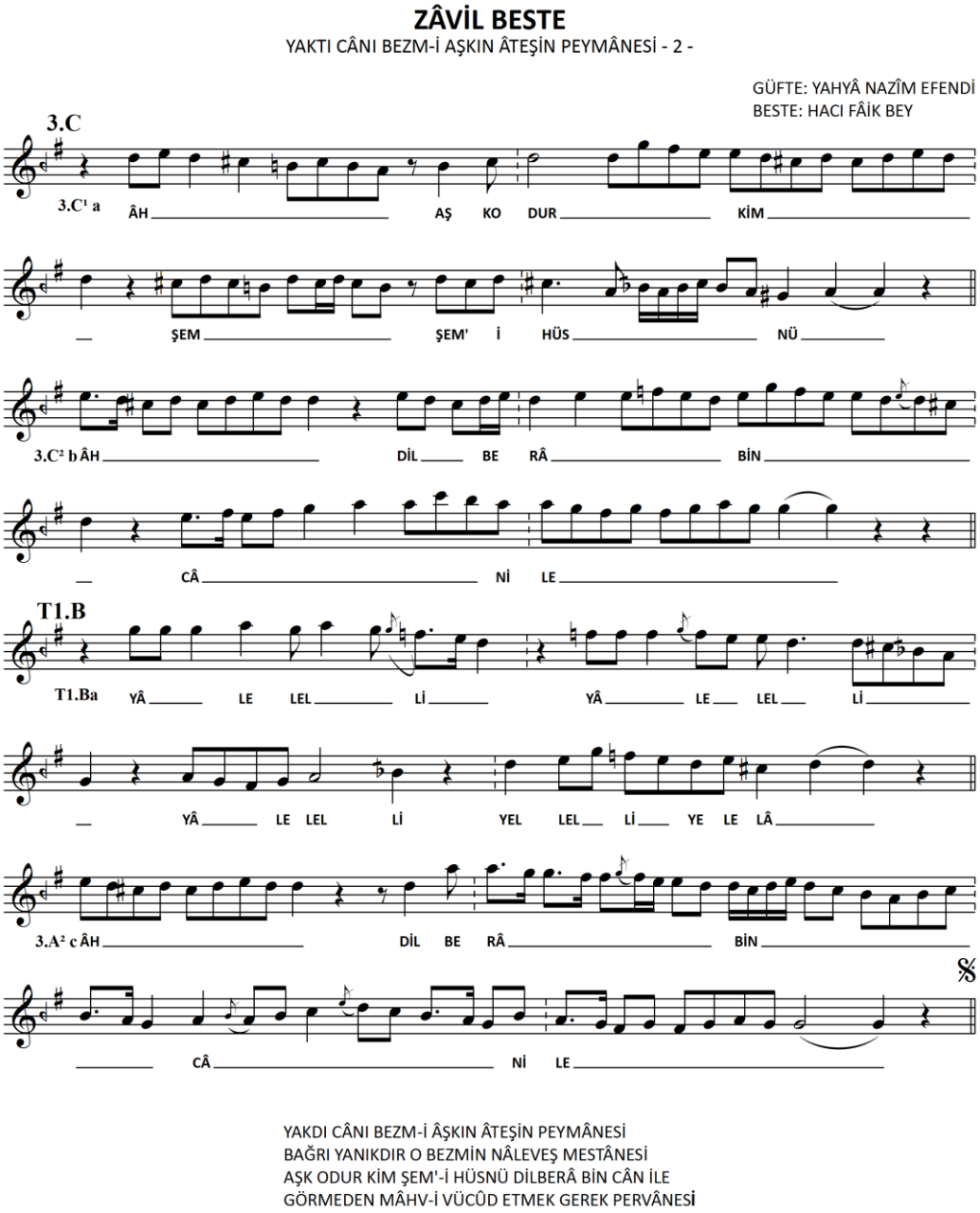

EY PERÎ RUHSÂRINA BEN GÜL DESEM DE EL VERİR
HEM DAHİ KÂKÜLLERİN SÜNBÜL DESEM DE EL VERİR
RÛZ U ŞEB FERYÂD-I AŞKIN ETMEDEN HÂLİM YAMÂN
BU DİL-İ NÂLÂNIMA BÜLBÜL DESEM DE EL VERİR
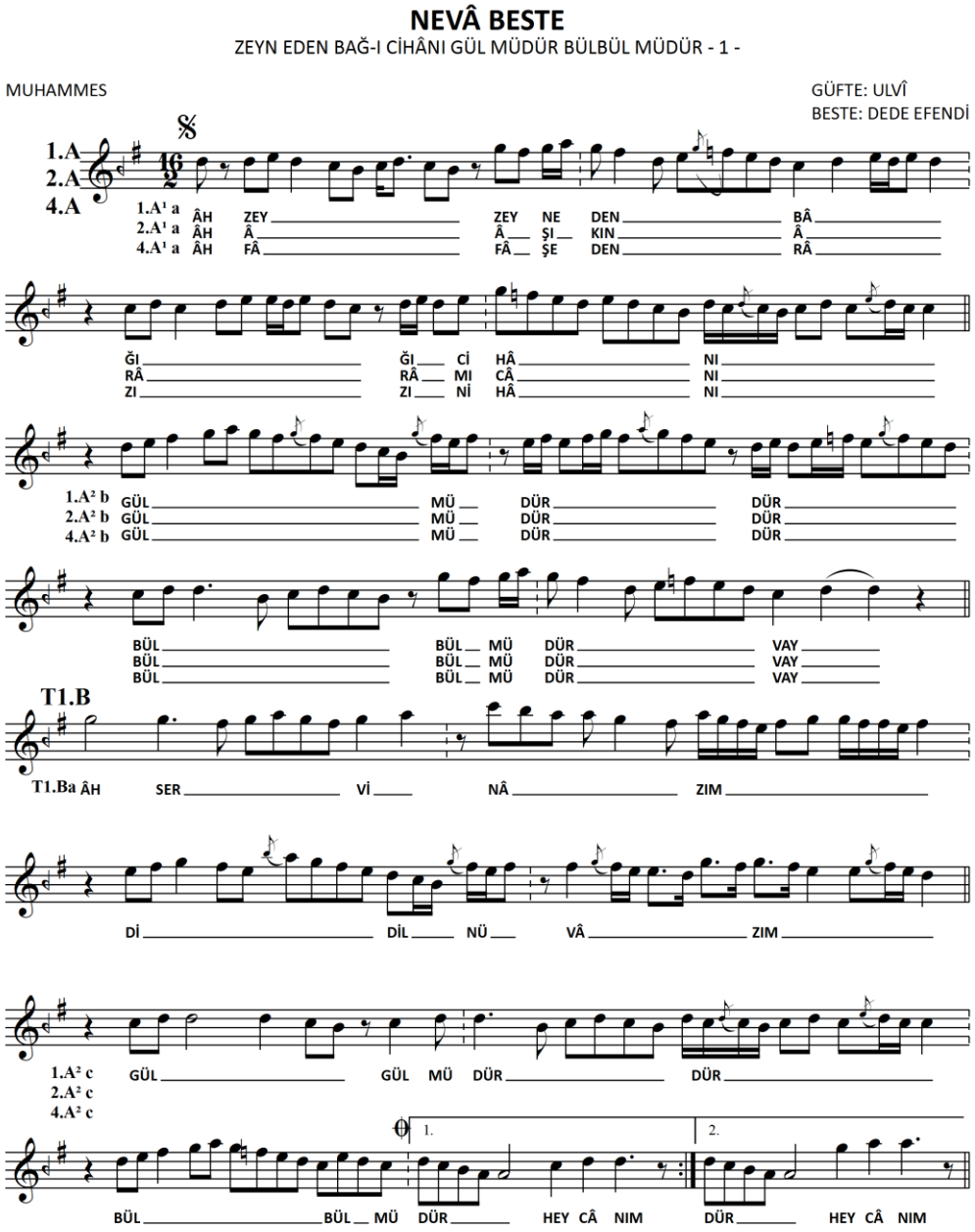
EK 68.

ZÂVİL BESTE
YAKTI CÂNI BEZM-İ AŞKIN ÂTEŞİN PEYMÂNESİ - 1 -
MUHAMMES
GÜFTE: YAHYÂ NAZÎM EFENDİ
BESTE: HACI FÂİK BEY
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH YAK DI CÂ NI
2.A¹ a ÂH BAĞ RI YA NIK
4.A¹ a ÂH GÖR ME DEN MÂH
BEZ BEZ Mİ ÂŞ KIN
DIR DIR O BEZ MİN
Vı Vı VÜ CÛD ET
1.A² b ÂH Â TE ŞİN PEY
2.A² b ÂH NÂ LE VEŞ MES
4.A² b ET MEK GE REK PER
MÂ NE Sİ
TÂ NE Sİ
VÂ NE Sİ
T1.B
T1.Ba YÂ LE LEL Lİ YÂ LE LEL Lİ
YÂ LE LEL Lİ YEL LEL Lİ YE LE LÂ
1.A² c ÂH Â TE ŞİN PEY
2.A² c NÂ LE VEŞ MES
4.A² c ET MEK GE REK PER
MÂ NE Sİ
TÂ NE Sİ
VÂ NE Sİ
SON

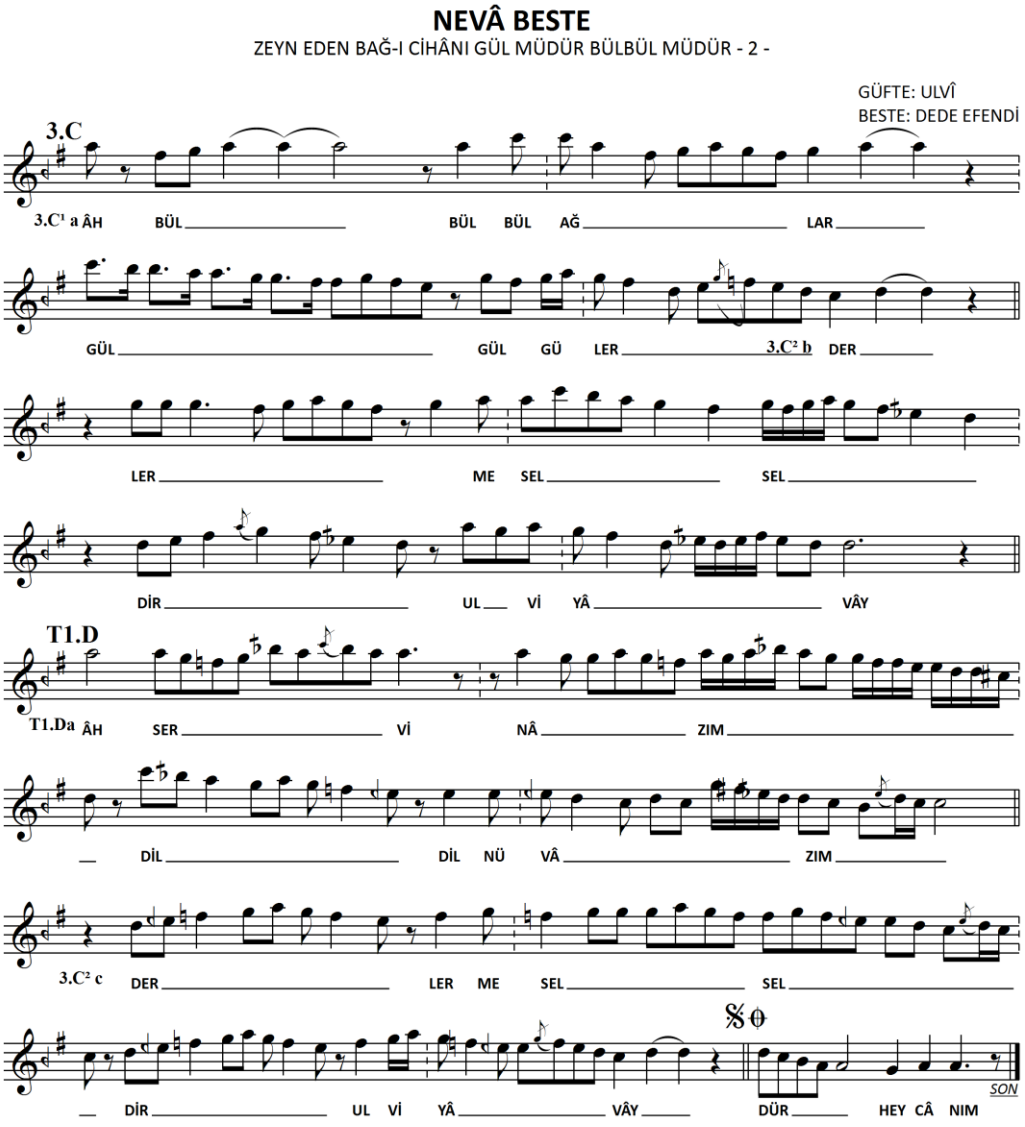
EK 68 (devam)

ZÂVİL BESTE
YAKTI CÂNI BEZM-İ AŞKIN ÂTEŞİN PEYMÂNESİ - 2 -
GÜFTE: YAHYÂ NAZÎM EFENDİ
BESTE: HACI FÂİK BEY
3.C
3.C¹ a
ÂH AŞ KO DUR KİM
ŞEM ŞEM' İ HÜS NÜ
3.C² b ÂH DİL BE RÂ BİN
CÂ Nİ LE
T1.B
T1.Ba
YÂ LE LEL Lİ YÂ LE LEL Lİ
YÂ LE LEL Lİ YEL LEL Lİ YE LE LÂ
3.A² c ÂH DİL BE RÂ BİN
CÂ Nİ LE
YAKDI CÂNI BEZM-İ ÂŞKIN ÂTEŞİN PEYMÂNESİ
BAĞRI YANIKDIR O BEZMİN NÂLEVEŞ MESTÂNESİ
AŞK ODUR KİM ŞEM'-İ HÜSNÜ DİLBERÂ BİN CÂN İLE
GÖRMEDEN MÂHV-İ VÜCÛD ETMEK GEREK PERVÂNESİ

EK 69.
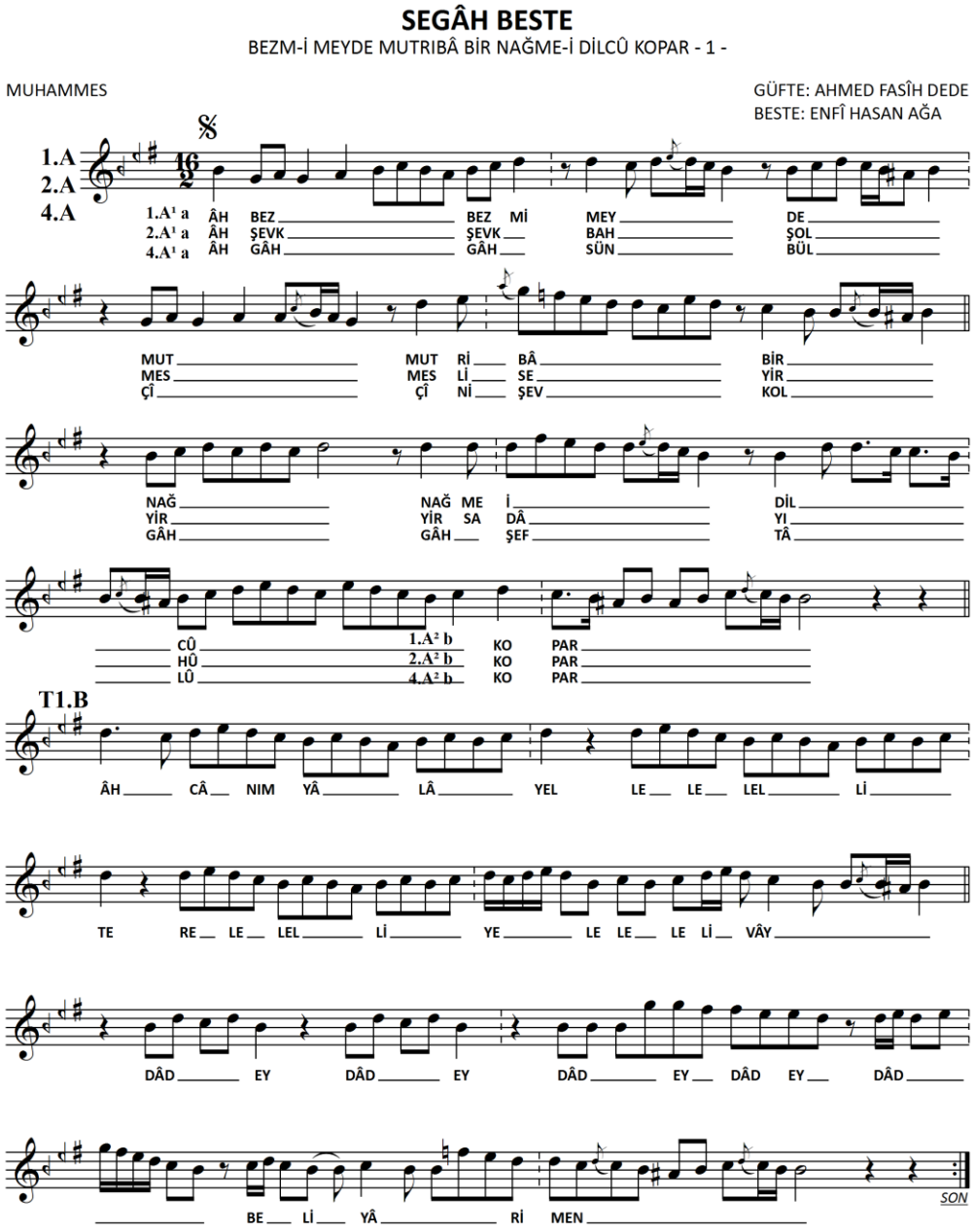

NEVÂ BESTE
ZEYN EDEN BAĞ-I CİHÂNI GÜL MÜDÜR BÜLBÜL MÜDÜR - 1 -
MUHAMMES
GÜFTE: ULVÎ
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH ZEY ZEY NE DEN BÂ
2.A¹ a ÂH Â Â ŞI KIN Â
4.A¹ a ÂH FÂ FÂ ŞE DEN RÂ
ĞI RÂ ZI ĞI Cİ HÂ NI
RÂ MI CÂ NI
ZI Nİ HÂ NI
1.A² b GÜL MÜ DÜR DÜR
2.A² b GÜL MÜ DÜR DÜR
4.A² b GÜL MÜ DÜR DÜR
BÜL MÜ DÜR VAY
T1.B
T1.Ba ÂH SER Vİ NÂ ZIM
Dİ DİL NÜ VÂ ZIM
1.A² c GÜL GÜL MÜ DÜR DÜR
2.A² c
4.A² c
1. 2.
BÜL BÜL MÜ DÜR HEY CÂ NIM DÜR HEY CÂ NIM

EK 69 (devam)
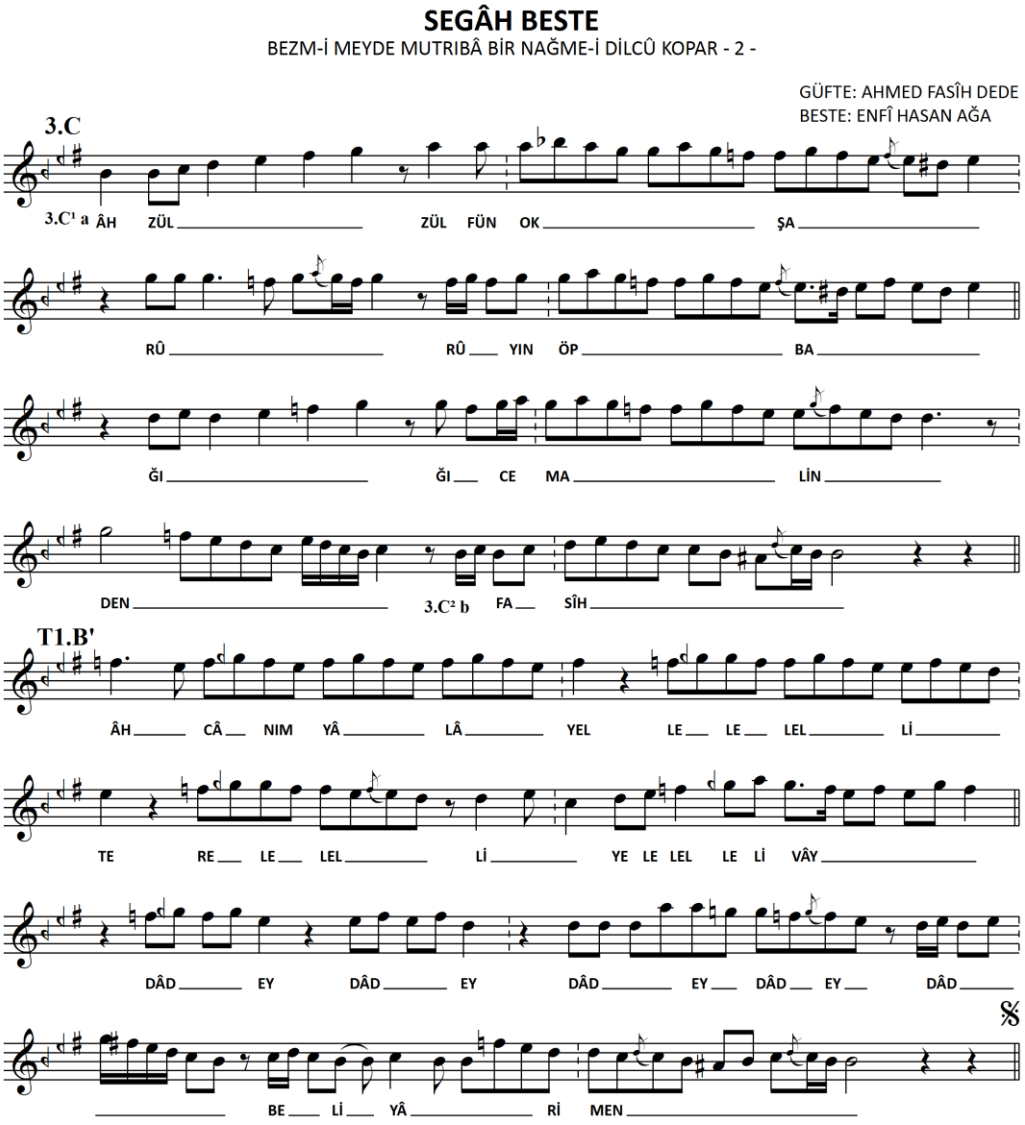

ZEYN EDEN BÂĞ-I CİHÂNI GÜL MÜDÜR BÜLBÜL MÜDÜR
ÂŞIKIN ÂRÂM-I CÂNI GÜL MÜDÜR BÜLBÜL MÜDÜR
BÜLBÜL AĞLAR GÜL GÜLER DERLER MESELDİR ULVİYÂ
FÂŞ EDEN RÂZ-I NİHÂNI GÜL MÜDÜR BÜLBÜL MÜDÜR

EK 70.
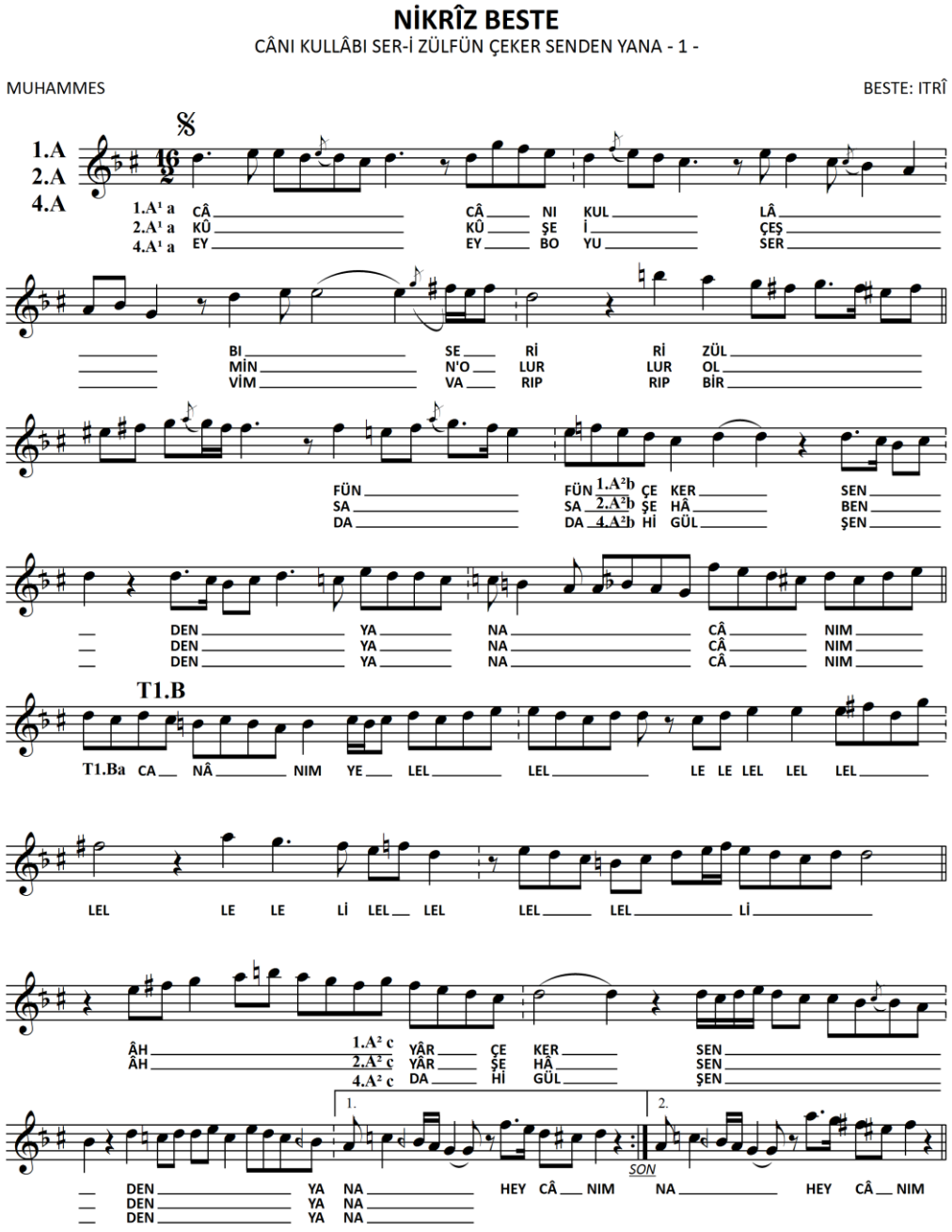

SEGÂH BESTE
BEZM-İ MEYDE MUTRIBÂ BİR NAĞME-İ DİLCÛ KOPAR - 1 -
MUHAMMES
GÜFTE: AHMED FASÎH DEDE
BESTE: ENFÎ HASAN AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH BEZ BEZ Mİ MEY DE
2.A¹ a ÂH ŞEVK ŞEVK BAH ŞOL
4.A¹ a ÂH GÂH GÂH SÜN BÜL
MUT MUT Rİ BÂ BİR
MES MES Lİ SE YİR
ÇÎ Nİ ŞEV KOL
NAĞ NAĞ ME İ DİL
YİR YİR SA DÂ YI
GÂH GÂH ŞEF TÂ
1.A² b CÛ KO PAR
2.A² b HÛ KO PAR
4.A² b LÛ KO PAR
T1.B
ÂH CÂ NIM YÂ LÂ YEL LE LE LEL Lİ
TE RE LE LEL Lİ YE LE LE LE Lİ VÂY
DÂD EY DÂD EY DÂD EY DÂD EY DÂD
BE Lİ YÂ Rİ MEN
SON

EK 70 (devam)
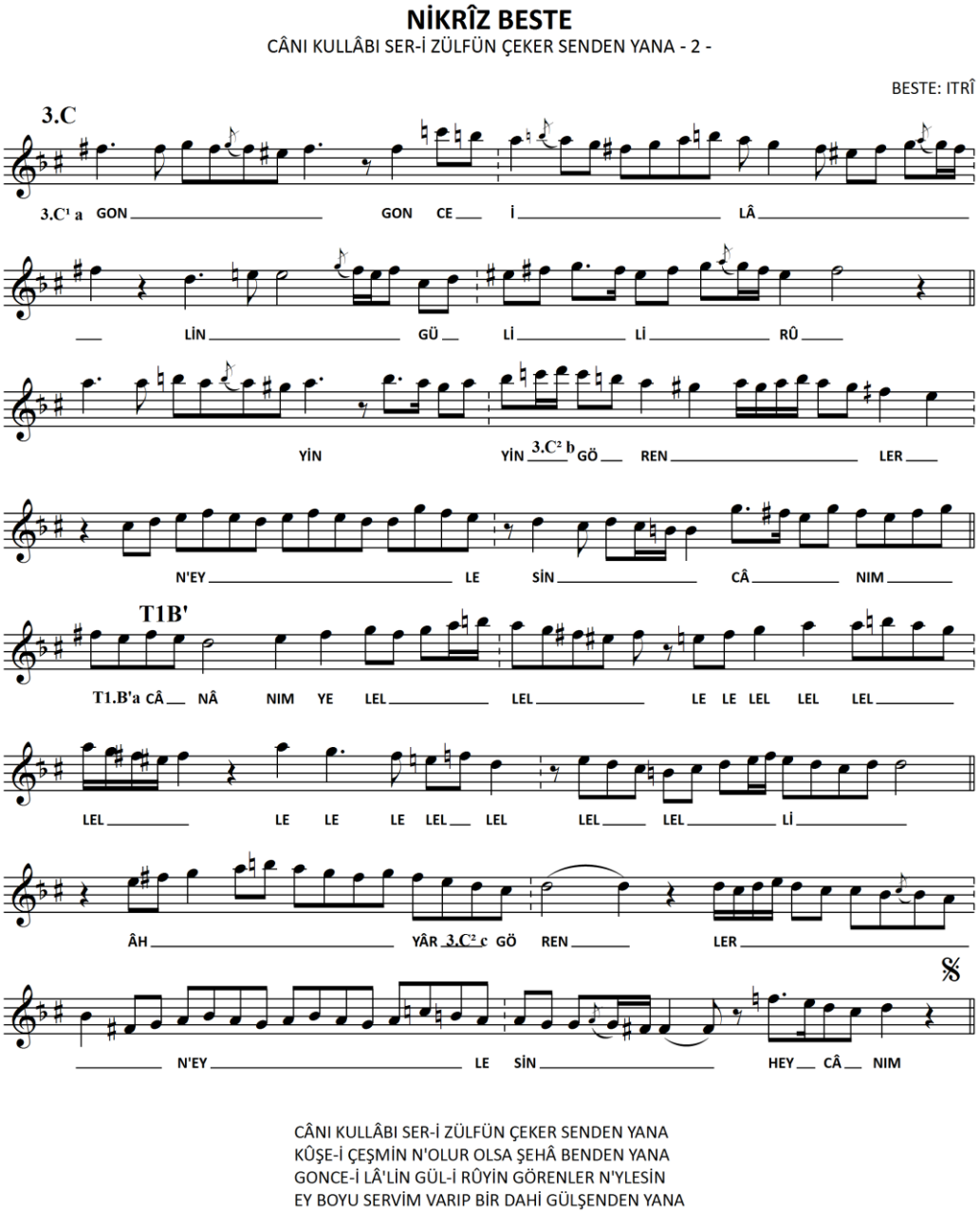

BEZM-İ MEYDE MUTRİBÂ BİR NAĞME-İ DİL-ÇÛ KOPAR
ŞEVK-BAHŞ OL MECLİSE YİR YİR SADÂ-YI HÛ KOPAR
ZÜLFÜN OKŞA RÛYIN ÖP BÂĞ-I CEMÂLİNDEN FASÎH
GÂH SÜNBÜL ÇÎN-İ ŞEVK OL GÂH ŞEFTÂLÛ KOPAR

EK 71.
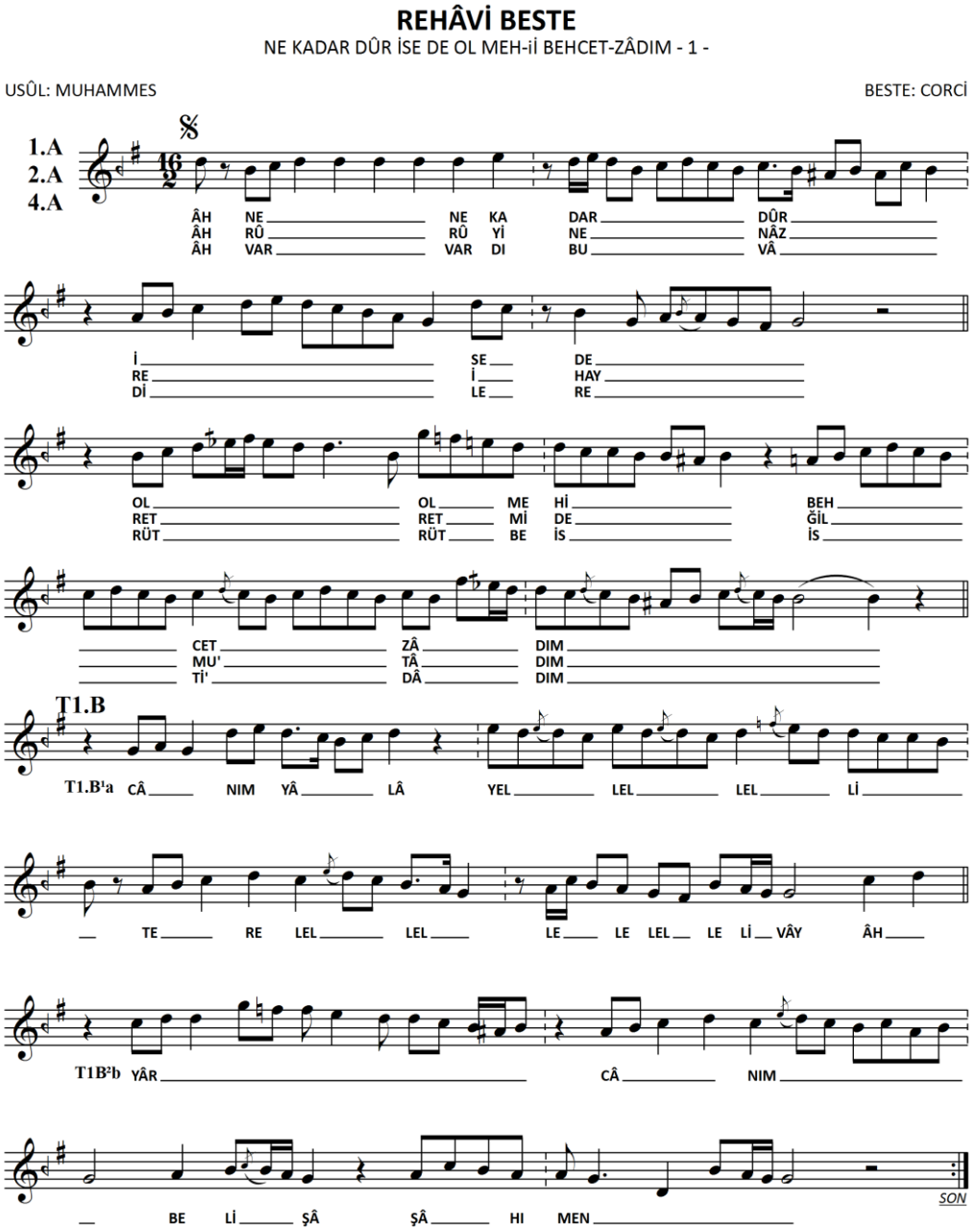

NİKRÎZ BESTE
CÂNI KULLÂBI SER-İ ZÜLFÜN ÇEKER SENDEN YANA - 1 -
MUHAMMES
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a CÂ CÂ NI KUL LÂ
2.A¹ a KÛ KÛ ŞE İ ÇEŞ
4.A¹ a EY EY BO YU SER
BI SE Rİ Rİ ZÜL
MİN N'O LUR LUR OL
VİM VA RIP RIP BİR
FÜN FÜN 1.A²b ÇE KER SEN
SA SA 2.A²b ŞE HÂ BEN
DA DA 4.A²b Hİ GÜL ŞEN
DEN YA NA CÂ NIM
T1.B
T1.Ba CA NÂ NIM YE LEL LEL LE LE LEL LEL LEL
LEL LE LE Lİ LEL LEL LEL LEL Lİ
ÂH 1.A² c YÂR ÇE KER SEN
ÂH 2.A² c YÂR ŞE HÂ SEN
4.A² c DA Hİ GÜL ŞEN
1.
2.
SON
DEN YA NA HEY CÂ NIM NA HEY CÂ NIM

EK 71 (devam)
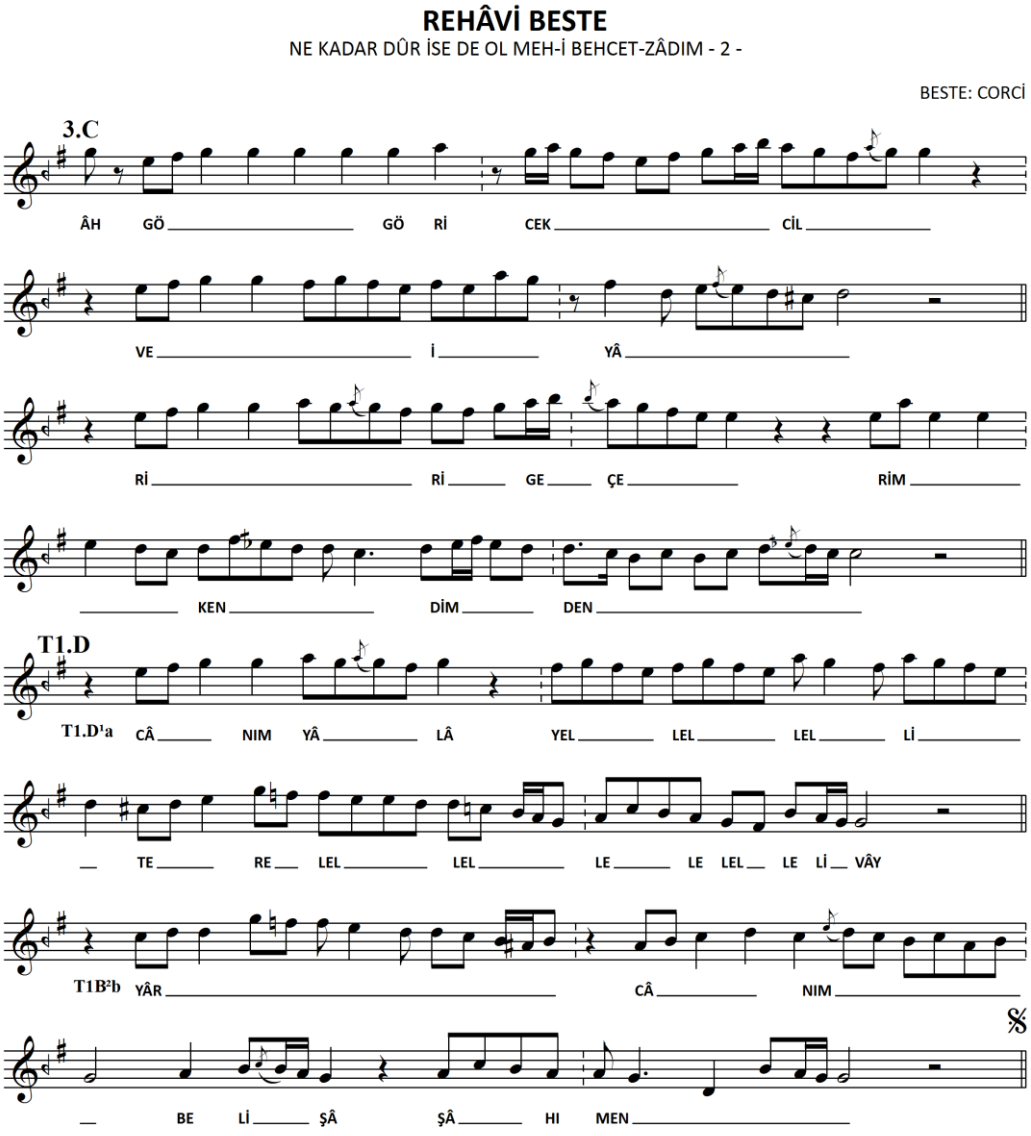

CÂNI KULLÂBI SER-İ ZÜLFÜN ÇEKER SENDEN YANA
KÛŞE-İ ÇEŞMİN N'OLUR OLSA ŞEHÂ BENDEN YANA
GONCE-İ LÂ'LİN GÜL-İ RÛYİN GÖRENLER N'YLESİN
EY BOYU SERVİM VARIP BİR DAHİ GÜLŞENDEN YANA

EK 72.
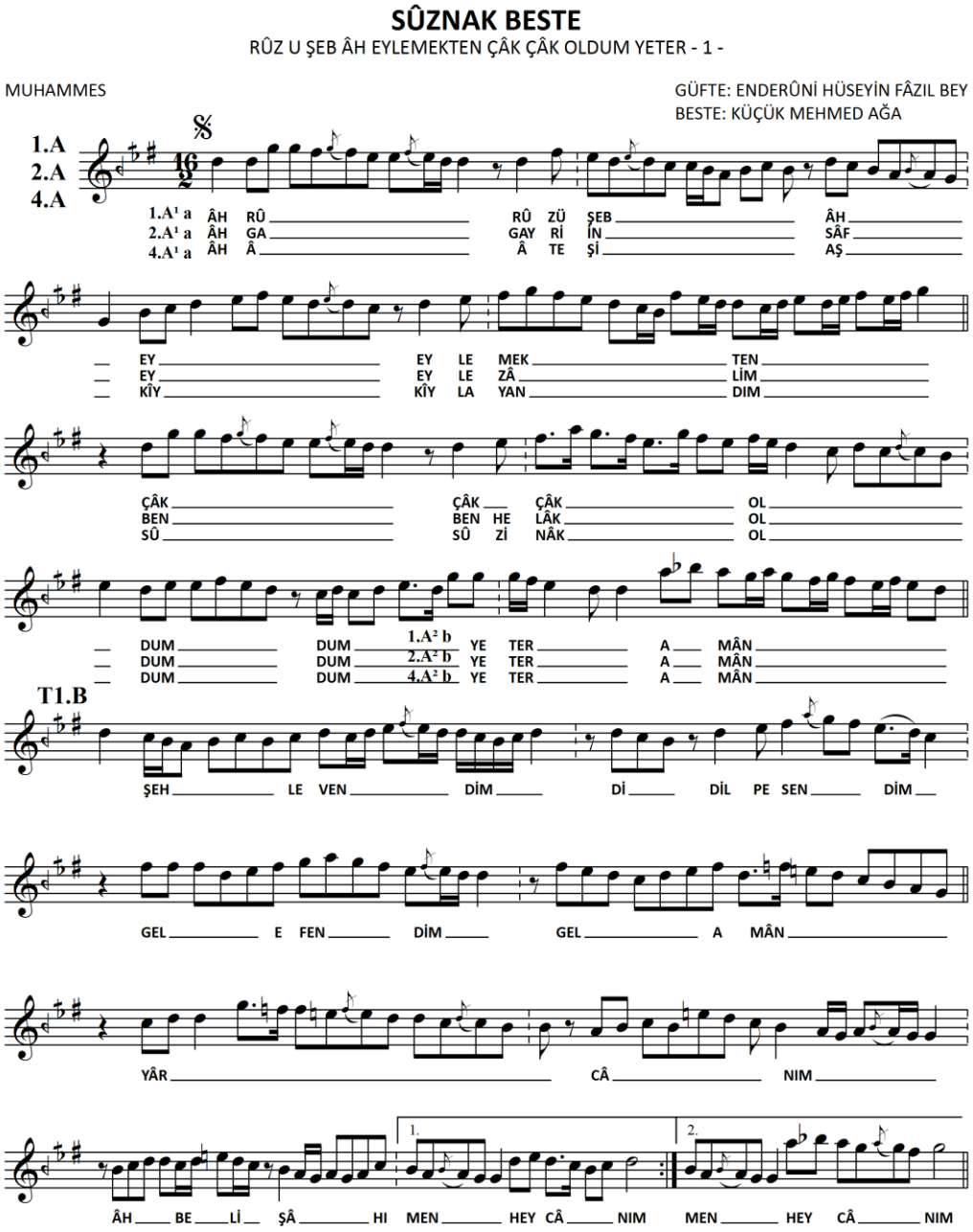

REHÂVİ BESTE
NE KADAR DÛR İSE DE OL MEH-İİ BEHCET-ZÂDIM - 1 -
USÛL: MUHAMMES
BESTE: CORCİ
1.A
2.A
4.A
ÂH NE NE KA DAR DÛR
ÂH RÛ RÛ Yİ NE NÂZ
ÂH VAR VAR DI BU VÂ
İ SE DE
RE İ HAY
Dİ LE RE
OL OL ME Hİ BEH
RET RET Mİ DE ĞİL
RÜT RÜT BE İS İS
CET ZÂ DIM
MU' TÂ DIM
Tİ' DÂ DIM
T1.B
T1.B¹a CÂ NIM YÂ LÂ YEL LEL LEL Lİ
TE RE LEL LEL LE LE LEL LE Lİ VÂY ÂH
T1B²b YÂR CÂ NIM
BE Lİ ŞÂ ŞÂ HI MEN
SON

EK 72 (devam)
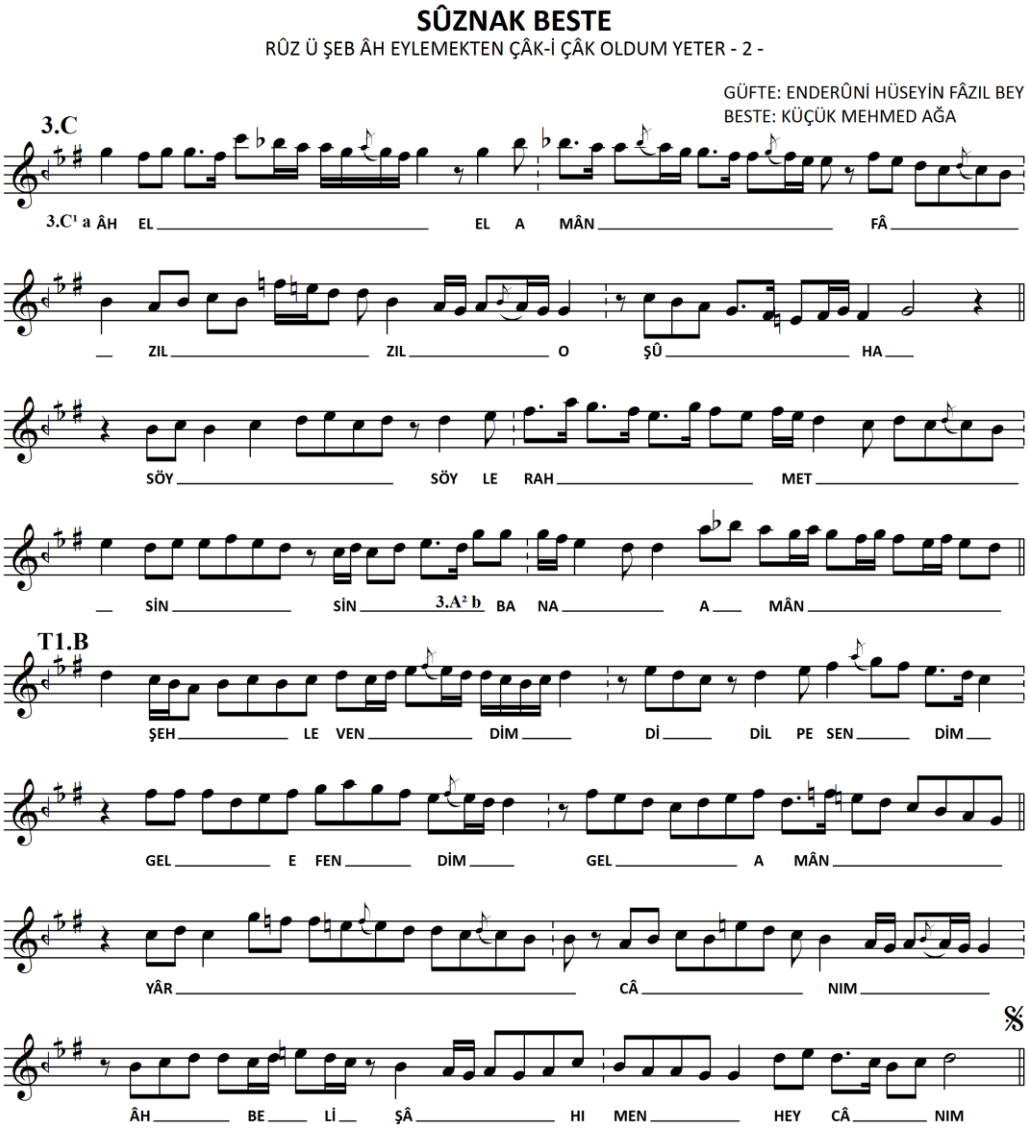

NE KADAR DûR İSE DE OL MEH-İ BEHCET-ZÂDIM
RÜYİNE NÂZRE-İ HAYRET Mİ DEĞİL MU'TÂDIM
GÖRİCEK CİLVE-İ YÂRİ GEÇERİM KENDİMDEN
VARDI BU VÂDÎLERE RÜTBE-İ İSTİ'DÂDIM

EK 73.
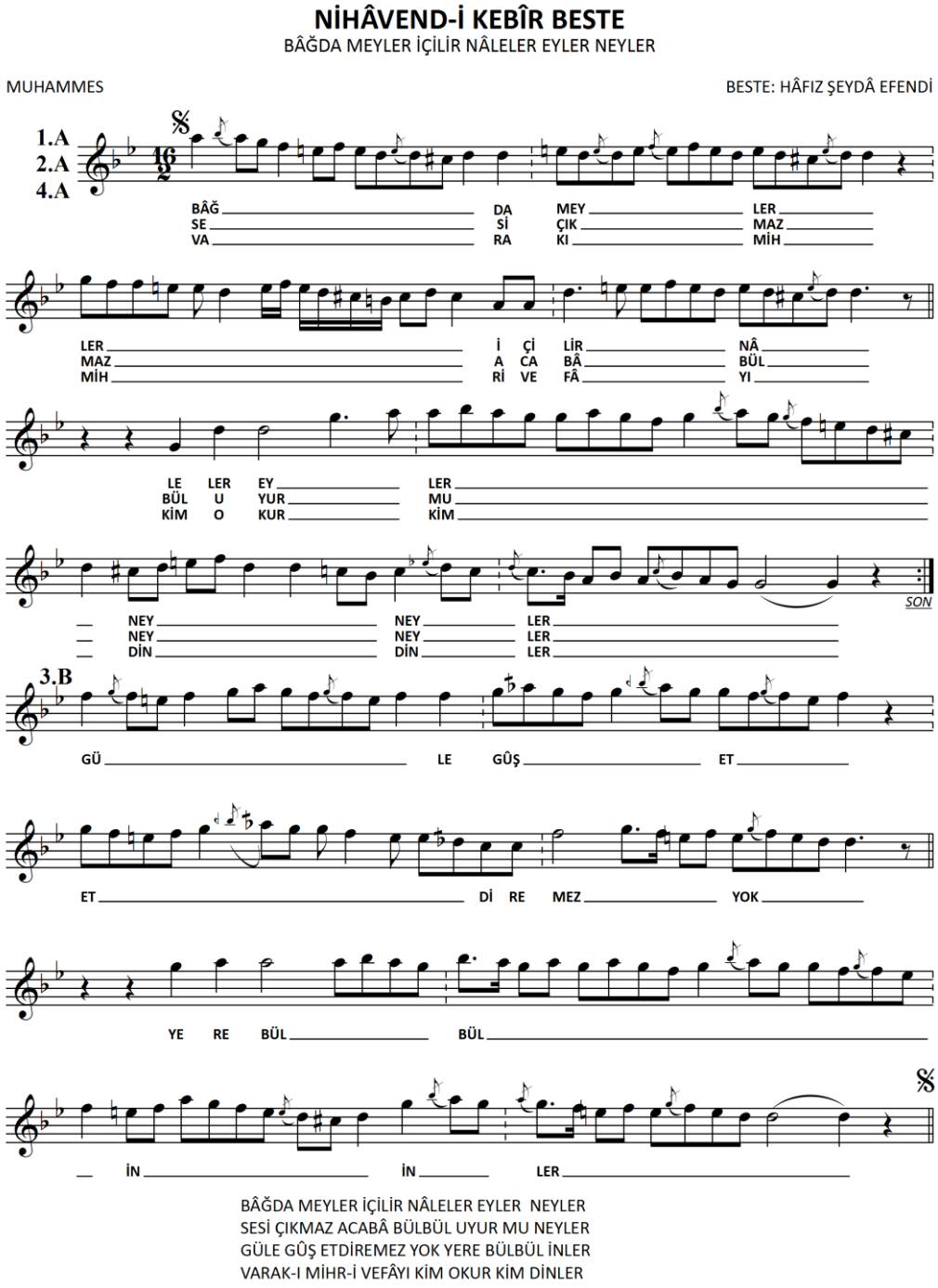

SÛZNAK BESTE
RÛZ U ŞEB ÂH EYLEMEKTEN ÇÂK ÇÂK OLDUM YETER - 1 -
MUHAMMES
GÜFTE: ENDERÛNİ HÜSEYİN FÂZIL BEY
BESTE: KÜÇÜK MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH RÛ RÛ ZÜ ŞEB ÂH
2.A¹ a ÂH GA GAY Rİ İN SÂF
4.A¹ a ÂH Â Â TE Şİ AŞ
EY EY LE MEK TEN
EY EY LE ZÂ LİM
KÎY KÎY LA YAN DIM
ÇÂK ÇÂK ÇÂK OL
BEN BEN HE LÂK OL
SÛ SÛ Zİ NÂK OL
DUM DUM YE TER A MÂN
1.A² b
2.A² b
4.A² b
T1.B
ŞEH LE VEN DİM Dİ DİL PE SEN DİM
GEL E FEN DİM GEL A MÂN
YÂR CÂ NIM
1.
2.
ÂH BE Lİ ŞÂ HI MEN HEY CÂ NIM MEN HEY CÂ NIM

EK 73 (devam)
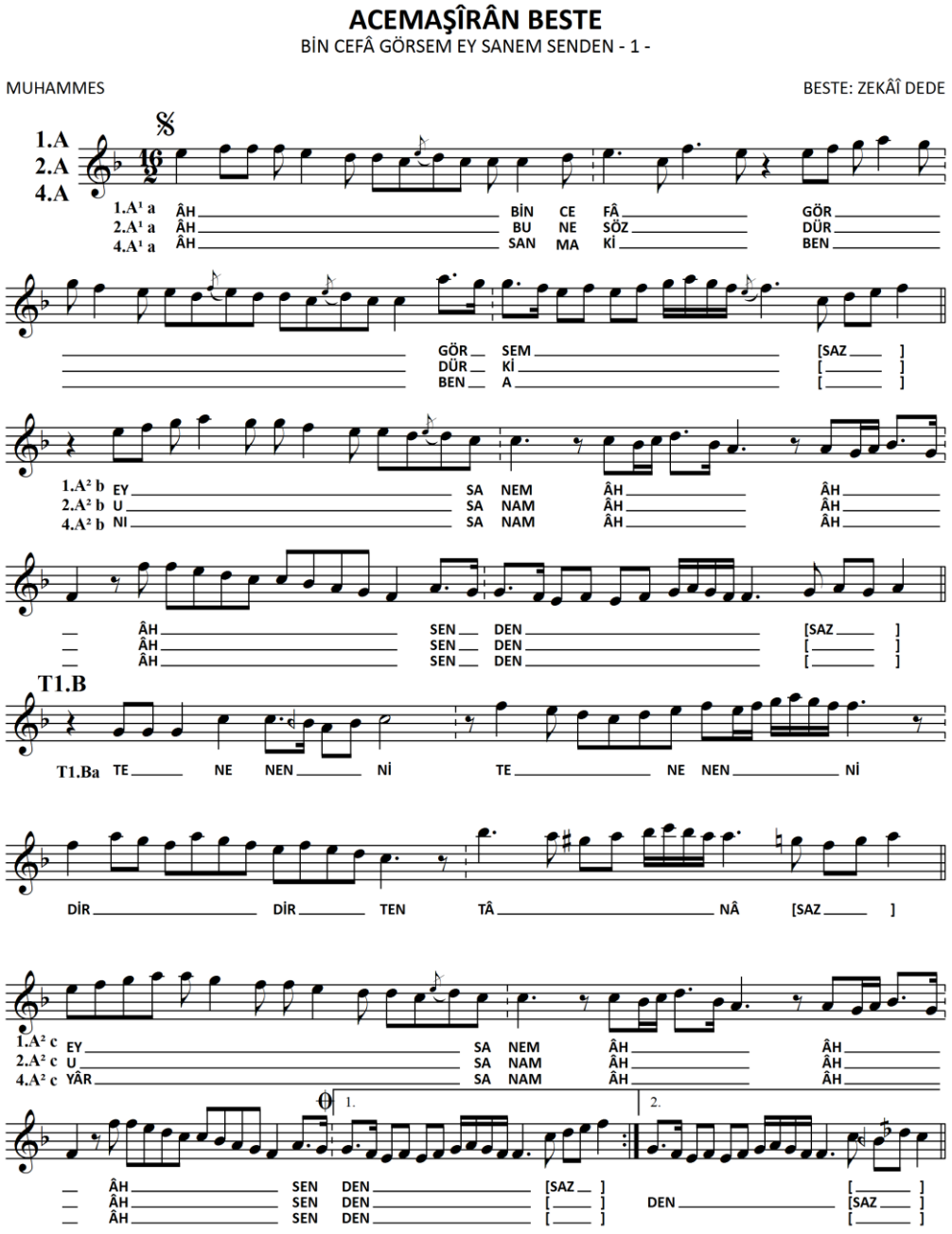

RÛZ U ŞEB ÂH EYLEMEKTEN ÇÂK ÇÂK OLDUM YETER
GAYRİ İNSÂF EYLE ZÂLİM BEN HELÂK OLDUM YETER
EL-AMÂN FÂZIL O ŞÛHA SÖYLE RAHM ETSİN BANA
ÂTEŞ-İ AŞKIYLA YANDIM SÛZİNÂK OLDUM YETER

EK 74.

BÂĞDA MEYLER İÇİLİR NÂLELER EYLER NEYLER
SESİ ÇIKMAZ ACABÂ BÜLBÜL UYUR MU NEYLER
GÜLE GÛŞ ETDİREMEZ YOK YERE BÜLBÜL İNLER
VARAK-I MİHR-İ VEFÂYI KİM OKUR KİM DİNLER

EK 75.
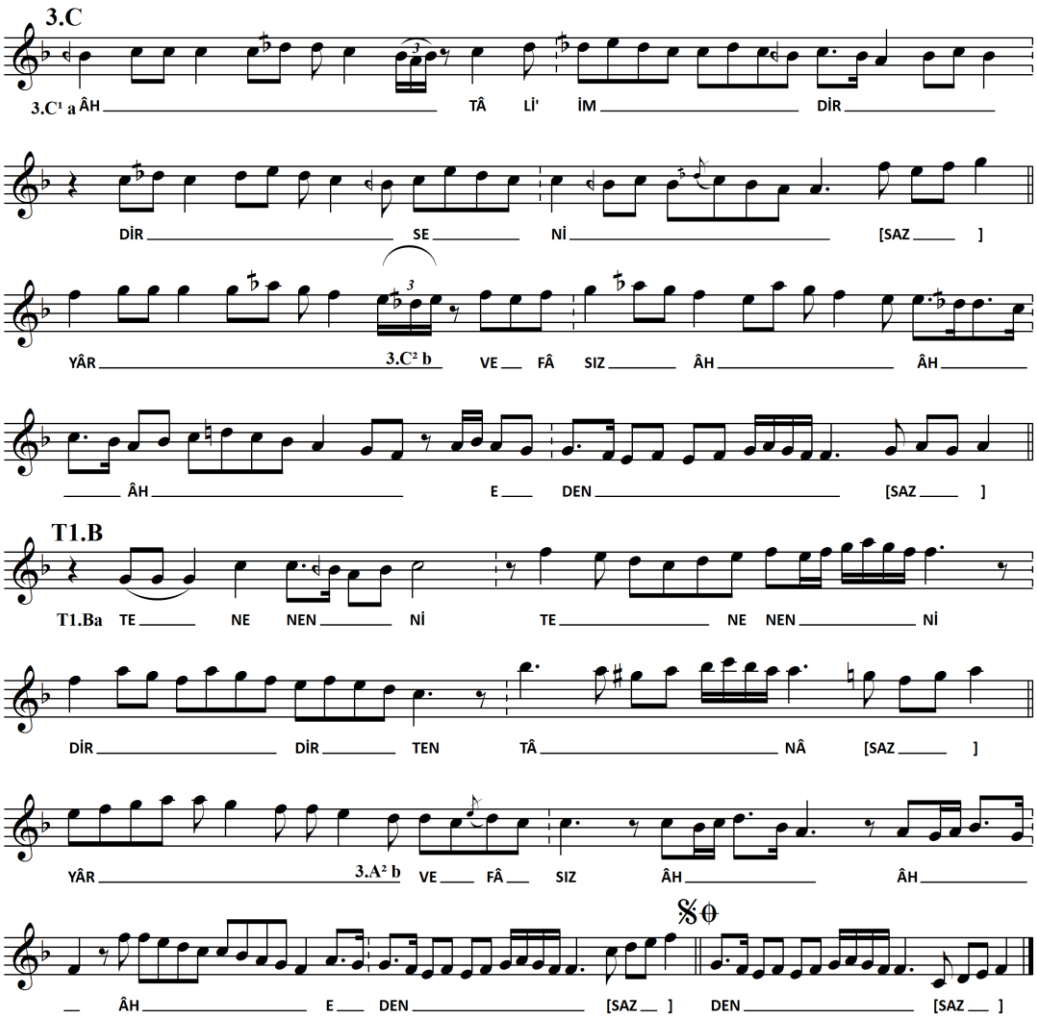

ACEMAŞÎRÂN BESTE
BİN CEFÂ GÖRSEM EY SANEM SENDEN - 1 -
MUHAMMES
BESTE: ZEKÂÎ DEDE
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a ÂH BİN CE FÂ GÖR
2.A¹ a ÂH BU NE SÖZ DÜR
4.A¹ a ÂH SAN MA Kİ BEN
GÖR SEM [SAZ]
DÜR Kİ [ ]
BEN A [ ]
1.A² b EY SA NEM ÂH ÂH
2.A² b U SA NAM ÂH ÂH
4.A² b NI SA NAM ÂH ÂH
ÂH SEN DEN [SAZ]
ÂH SEN DEN [ ]
ÂH SEN DEN [ ]
T1.B
T1.Ba TE NE NEN Nİ TE NE NEN Nİ
DİR DİR TEN TÂ NÂ [SAZ]
1.A² c EY SA NEM ÂH ÂH
2.A² c U SA NAM ÂH ÂH
4.A² c YÂR SA NAM ÂH ÂH
1.
2.
ÂH SEN DEN [SAZ]
ÂH SEN DEN [ ]
ÂH SEN DEN [ ]
DEN [ ]
[SAZ]
[ ]

EK 75 (devam)

ACEMAŞÎRÂN BESTE
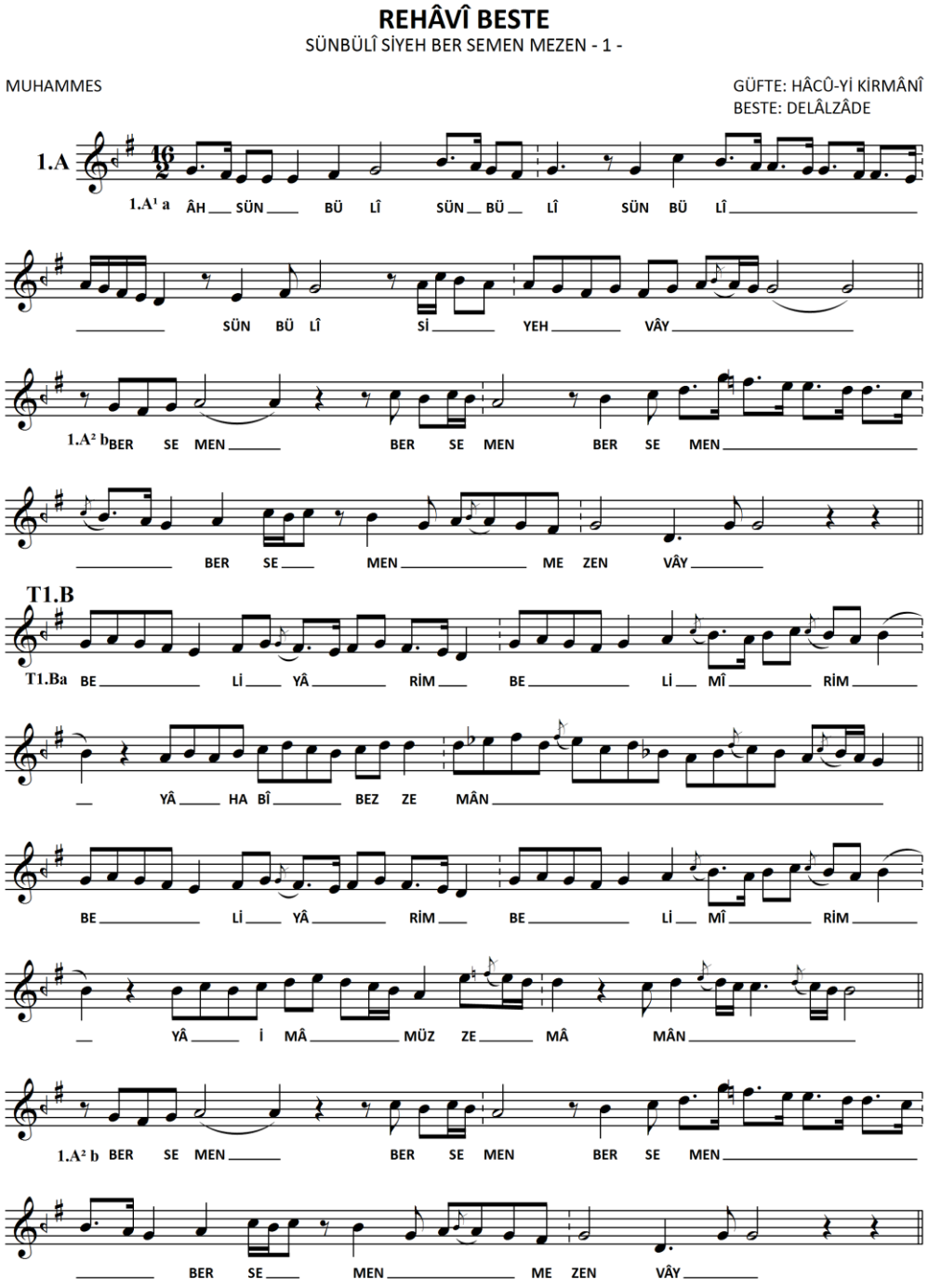
BİN CEFÂ GÖRSEN EY SANEM SENDEN - 2 -

BESTE: ZEKÂÎ DEDE
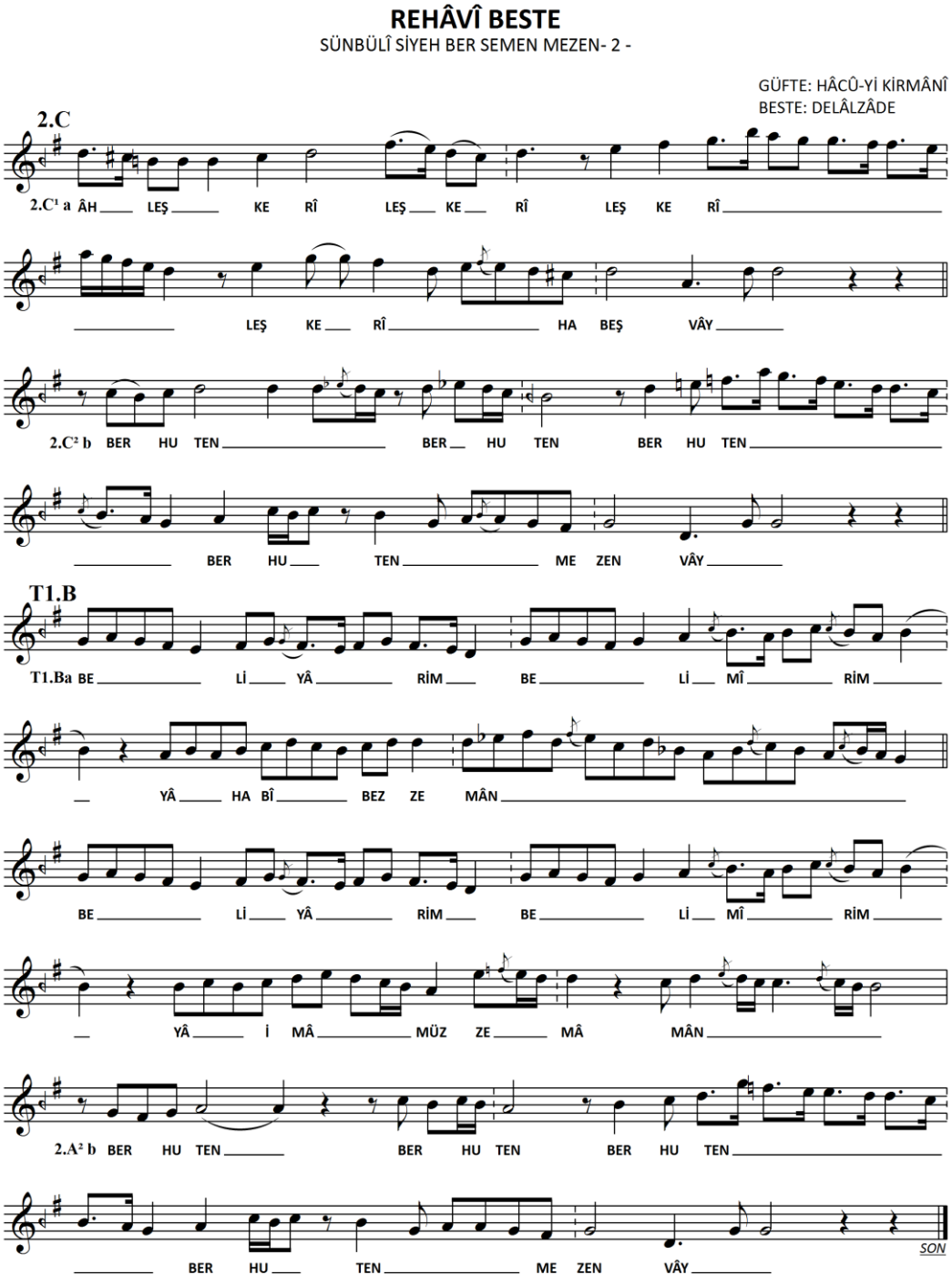

BİN CEFÂ GÖRSEM EY SANEM SENDEN
BU NE SÖZDÜR Kİ USANAM SENDEN
TÂLİ'İMDİR SENİ VEFÂSIZ EDEN
SANMA Kİ BEN ANI SANAM SENDEN
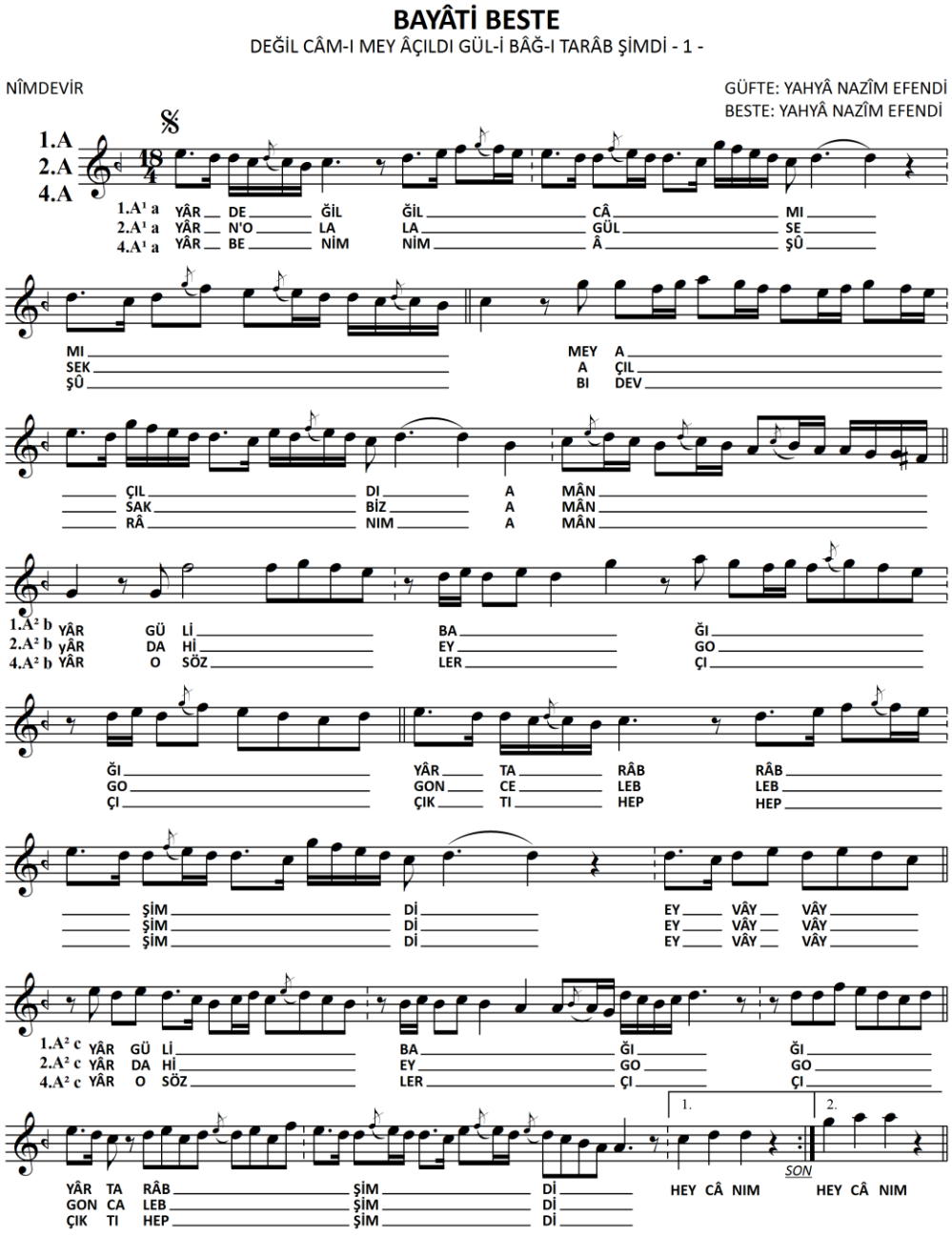
EK 76.

REHÂVÎ BESTE
SÜNBÜLÎ SİYEH BER SEMEN MEZEN - 1 -
MUHAMMES
GÜFTE: HÂCÛ-Yİ KİRMÂNÎ
BESTE: DELÂLZÂDE
1.A
1.A¹ a ÂH SÜN BÜ LÎ SÜN BÜ LÎ SÜN BÜ LÎ
SÜN BÜ LÎ Sİ YEH VÂY
1.A² b BER SE MEN BER SE MEN BER SE MEN
BER SE MEN ME ZEN VÂY
T1.B
T1.Ba BE Lİ YÂ RİM BE Lİ MÎ RİM
YÂ HA BÎ BEZ ZE MÂN
BE Lİ YÂ RİM BE Lİ MÎ RİM
YÂ İ MÂ MÜZ ZE MÂ MÂN
1.A² b BER SE MEN BER SE MEN BER SE MEN
BER SE MEN ME ZEN VÂY
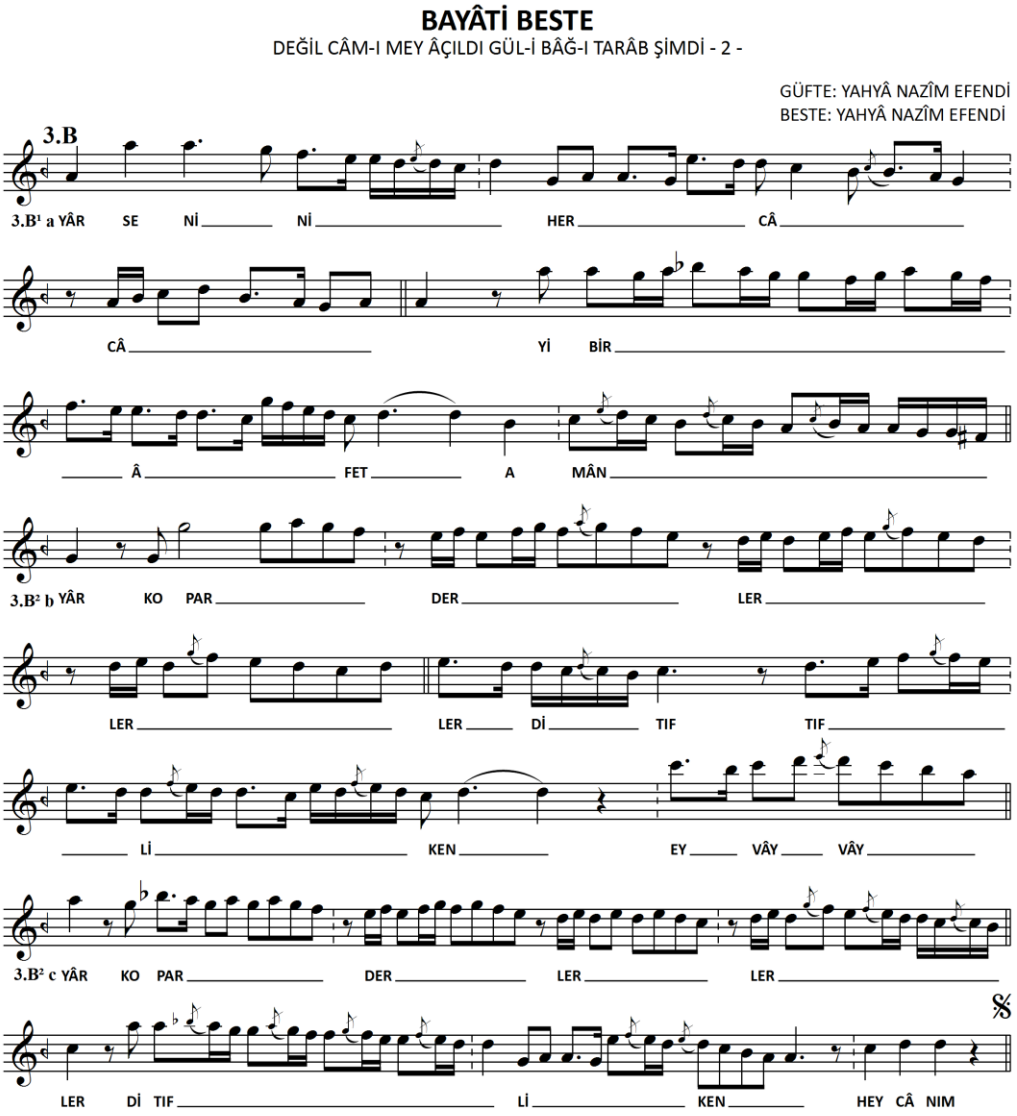
EK 76 (devam)

REHÂVÎ BESTE
SÜNBÜLÎ SİYEH BER SEMEN MEZEN- 2 -
GÜFTE: HÂCÛ-Yİ KİRMÂNÎ
BESTE: DELÂLZÂDE
2.C
2.C¹ a ÂH LEŞ KE RÎ LEŞ KE RÎ LEŞ KE RÎ
LEŞ KE RÎ HA BEŞ VÂY
2.C² b BER HU TEN BER HU TEN BER HU TEN
BER HU TEN ME ZEN VÂY
T1.B
T1.Ba BE Lİ YÂ RİM BE Lİ MÎ RİM
YÂ HA BÎ BEZ ZE MÂN
BE Lİ YÂ RİM BE Lİ MÎ RİM
YÂ İ MÂ MÜZ ZE MÂ MÂN
2.A² b BER HU TEN BER HU TEN BER HU TEN
BER HU TEN ME ZEN VÂY
SON

EK 77.
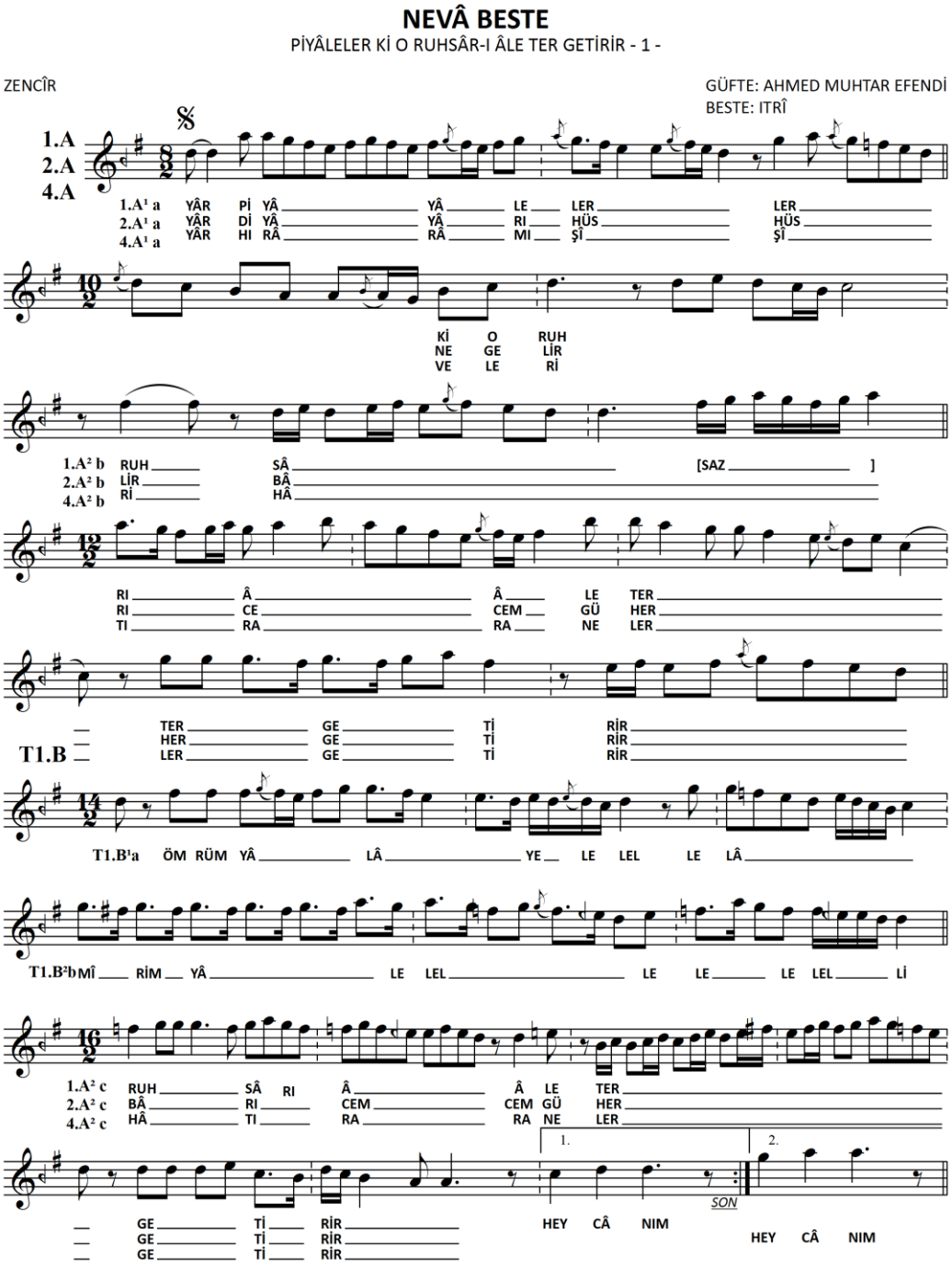

BAYÂTİ BESTE
DEĞİL CÂM-I MEY ÂÇILDI GÜL-İ BÂĞ-I TARÂB ŞİMDİ - 1 -
NÎMDEVİR
GÜFTE: YAHYÂ NAZÎM EFENDİ
BESTE: YAHYÂ NAZÎM EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR DE ĞİL ĞİL CÂ MI
2.A¹ a YÂR N'O LA LA GÜL SE
4.A¹ a YÂR BE NİM NİM Â ŞÛ
MI MEY A
SEK A ÇIL
ŞÛ BI DEV
ÇIL DI A MÂN
SAK BİZ A MÂN
RÂ NIM A MÂN
1.A² b YÂR GÜ Lİ BA ĞI
2.A² b yÂR DA Hİ EY GO
4.A² b YÂR O SÖZ LER ÇI
ĞI YÂR TA RÂB RÂB
GO GON CE LEB LEB
ÇI ÇIK TI HEP HEP
ŞİM Dİ EY VÂY VÂY
ŞİM Dİ EY VÂY VÂY
ŞİM Dİ EY VÂY VÂY
1.A² c YÂR GÜ Lİ BA ĞI ĞI
2.A² c YÂR DA Hİ EY GO GO
4.A² c YÂR O SÖZ LER ÇI ÇI
1.
2.
SON
YÂR TA RÂB ŞİM Dİ HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
GON CA LEB ŞİM Dİ
ÇIK TI HEP ŞİM Dİ

EK 77 (devam)
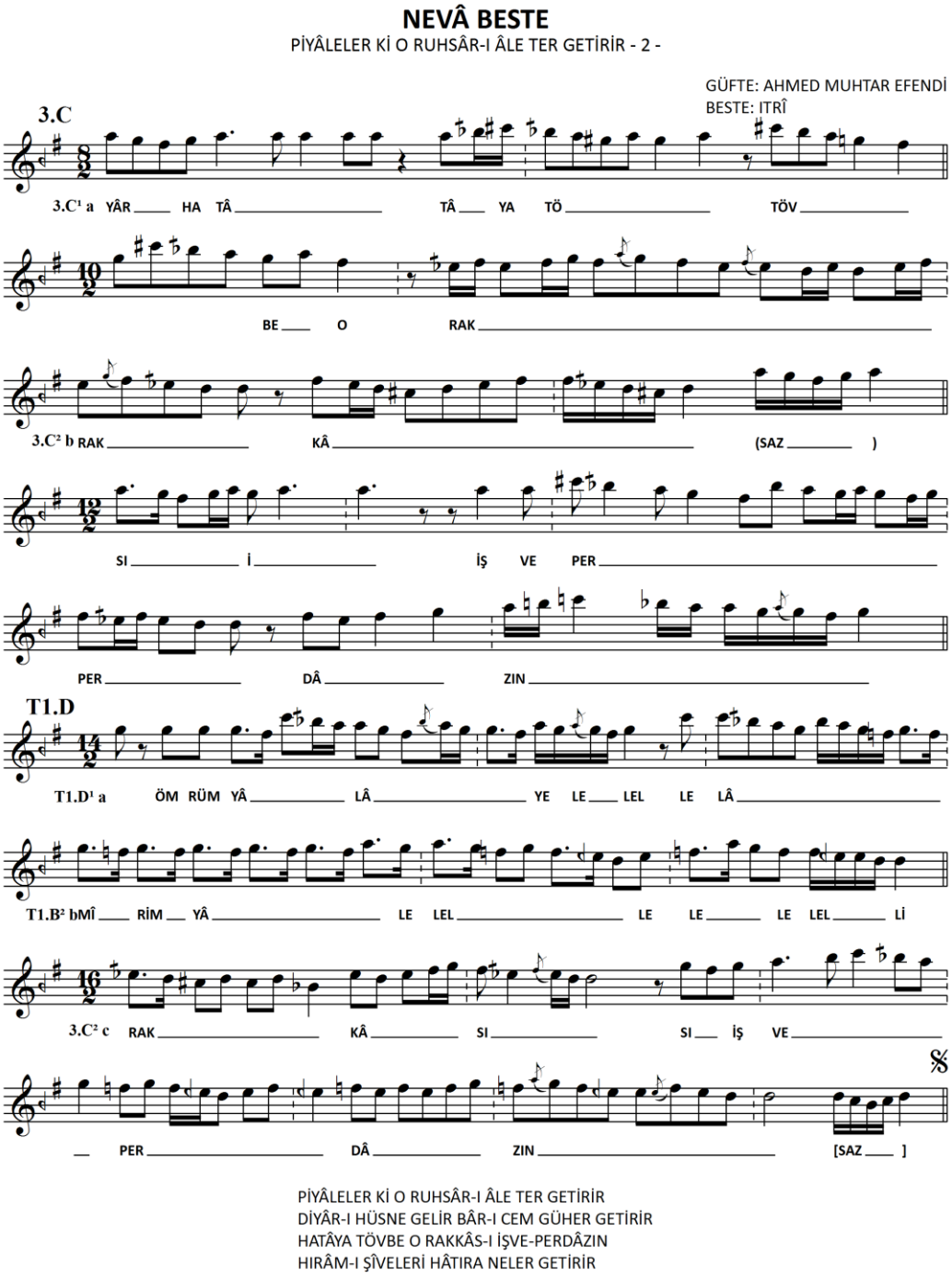

DEĞİL CÂM-I MEY AÇILDI GÜL-İ BAĞ-I TARÂB ŞİMDİ
N'OLA GÜLSEK AÇILSAK BİZ DAHİ EY GONCE-LEB ŞİMDİ
SENİ HERCÂYÎ BİR ÂFET KOPAR DERLERDİ TIFL İKEN
BENİM ÂŞÛB-I DEVRÂNIM O SÖZLER ÇIKDI HEP ŞİMDİ
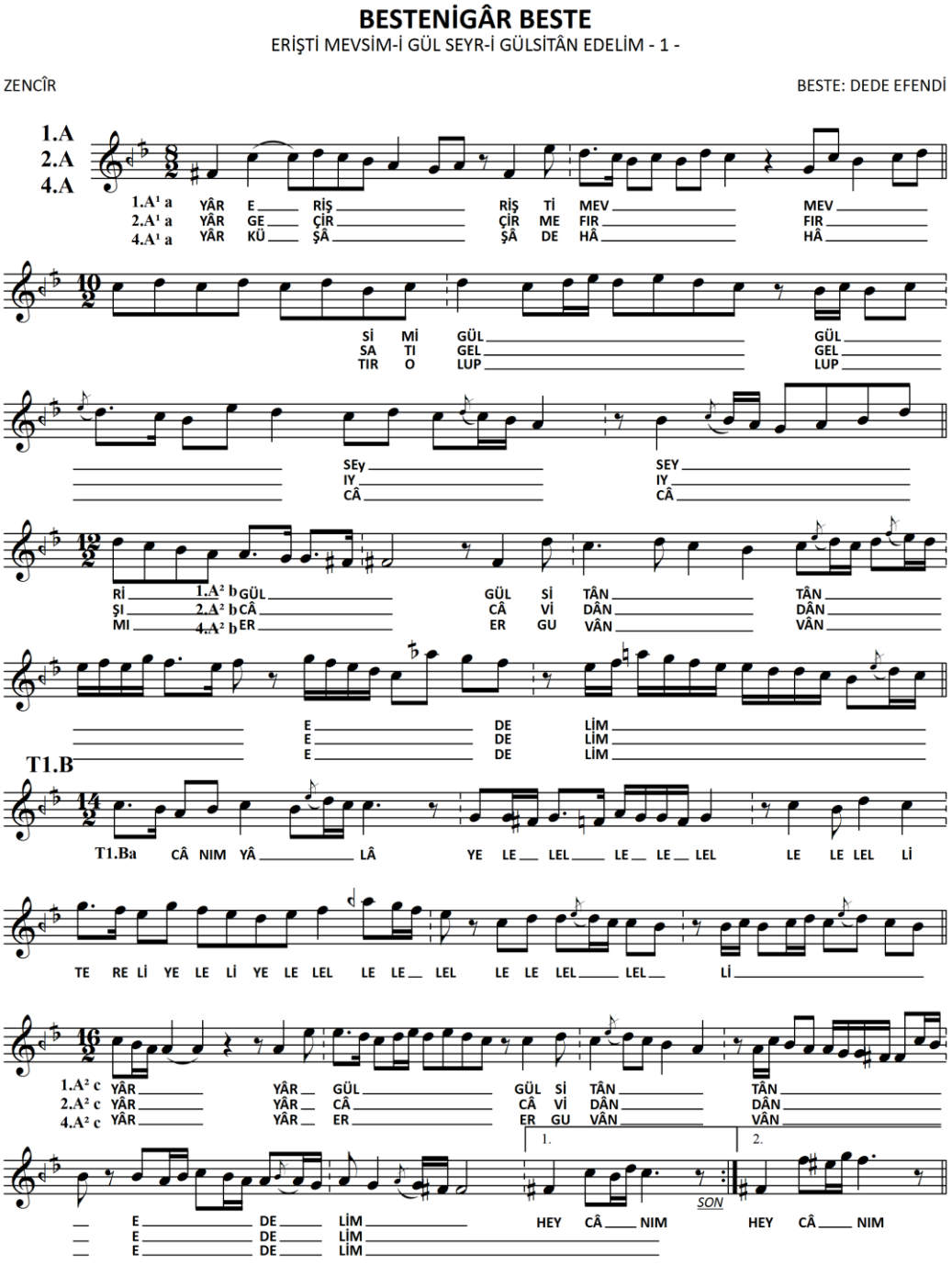
EK 78.

NEVÂ BESTE
PİYÂLELER Kİ O RUHSÂR-I ÂLE TER GETİRİR - 1 -
ZENCÎR
GÜFTE: AHMED MUHTAR EFENDİ
BESTE: ITRÎ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR Pİ YÂ YÂ LE LER LER
2.A¹ a YÂR Dİ YÂ YÂ RI HÜS HÜS
4.A¹ a YÂR HI RÂ RÂ MI Şİ ŞÎ
Kİ O RUH
NE GE LİR
VE LE Rİ
1.A² b RUH SÂ [SAZ]
2.A² b LİR BÂ
4.A² b Rİ HÂ
RI Â Â LE TER
RI CE CEM GÜ HER
TI RA RA NE LER
T1.B TER GE Tİ RİR
HER GE Tİ RİR
LER GE Tİ RİR
T1.B¹a ÖM RÜM YÂ LÂ YE LE LEL LE LÂ
T1.B²b Mî RİM YÂ LE LEL LE LE LE LEL Lİ
1.A² c RUH SÂ RI Â Â LE TER
2.A² c BÂ RI CEM CEM GÜ HER
4.A² c HÂ TI RA RA NE LER
1.
2.
SON
GE Tİ RİR HEY CÂ NIM
GE Tİ RİR HEY CÂ NIM
GE Tİ RİR
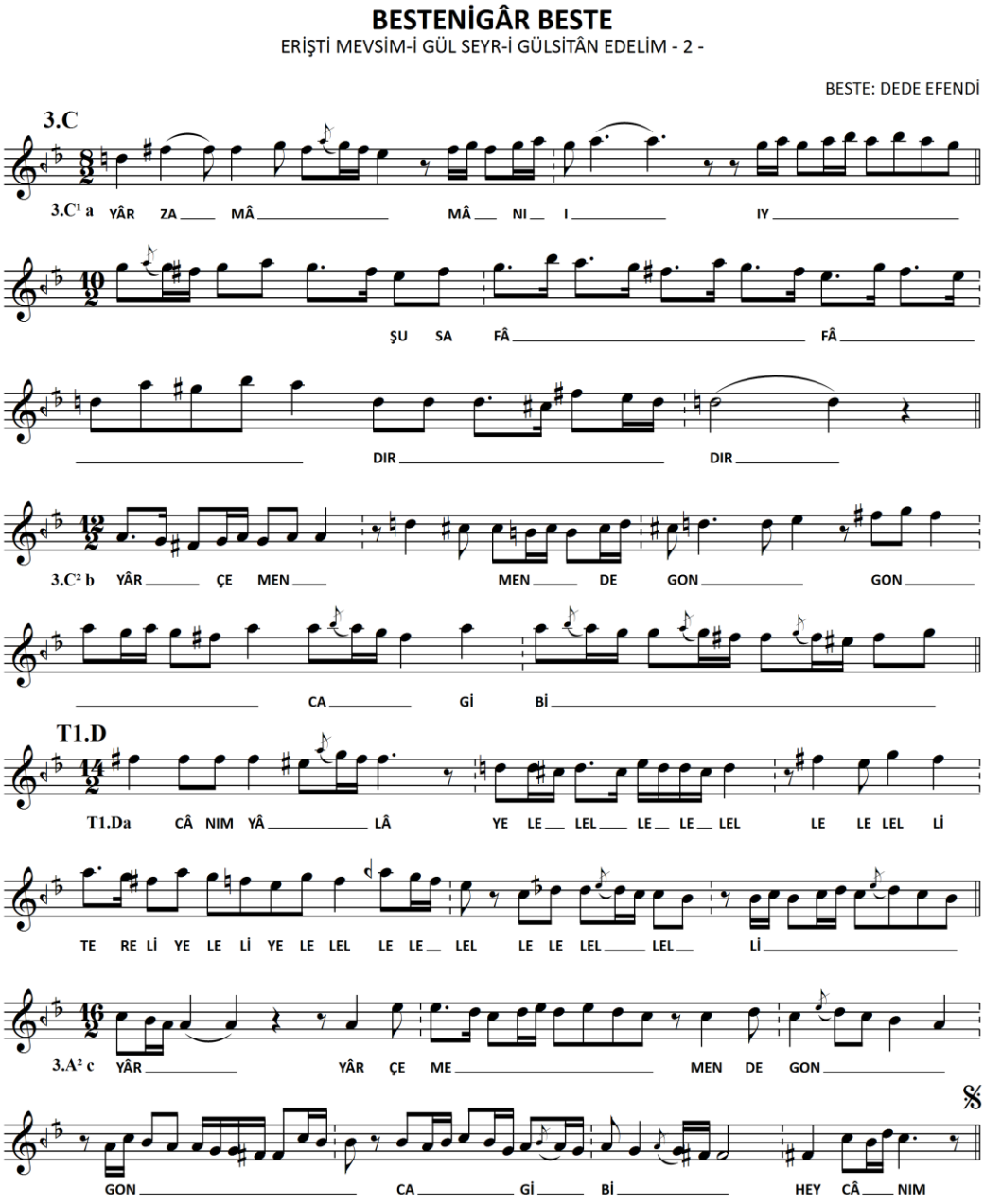
EK 78 (devam)

NEVÂ BESTE
PİYÂLELER Kİ O RUHSÂR-I ÂLE TER GETİRİR - 2 -
GÜFTE: AHMED MUHTAR EFENDİ
BESTE: ITRÎ
3.C
3.C¹ a YÂR HA TÂ TÂ YA TÖ TÖV
BE O RAK
3.C² b RAK KÂ (SAZ)
SI İ İŞ VE PER
PER DÂ ZIN
T1.D
T1.D¹ a ÖM RÜM YÂ LÂ YE LE LEL LE LÂ
T1.B² bMÎ RİM YÂ LE LEL LE LE LE LEL Lİ
3.C² c RAK KÂ SI SI İŞ VE
PER DÂ ZIN [SAZ]
PİYÂLELER Kİ O RUHSÂR-I ÂLE TER GETİRİR
DİYÂR-I HÜSNE GELİR BÂR-I CEM GÜHER GETİRİR
HATÂYA TÖVBE O RAKKÂS-I İŞVE-PERDÂZIN
HIRÂM-I ŞÎVELERİ HÂTIRA NELER GETİRİR

EK 79.
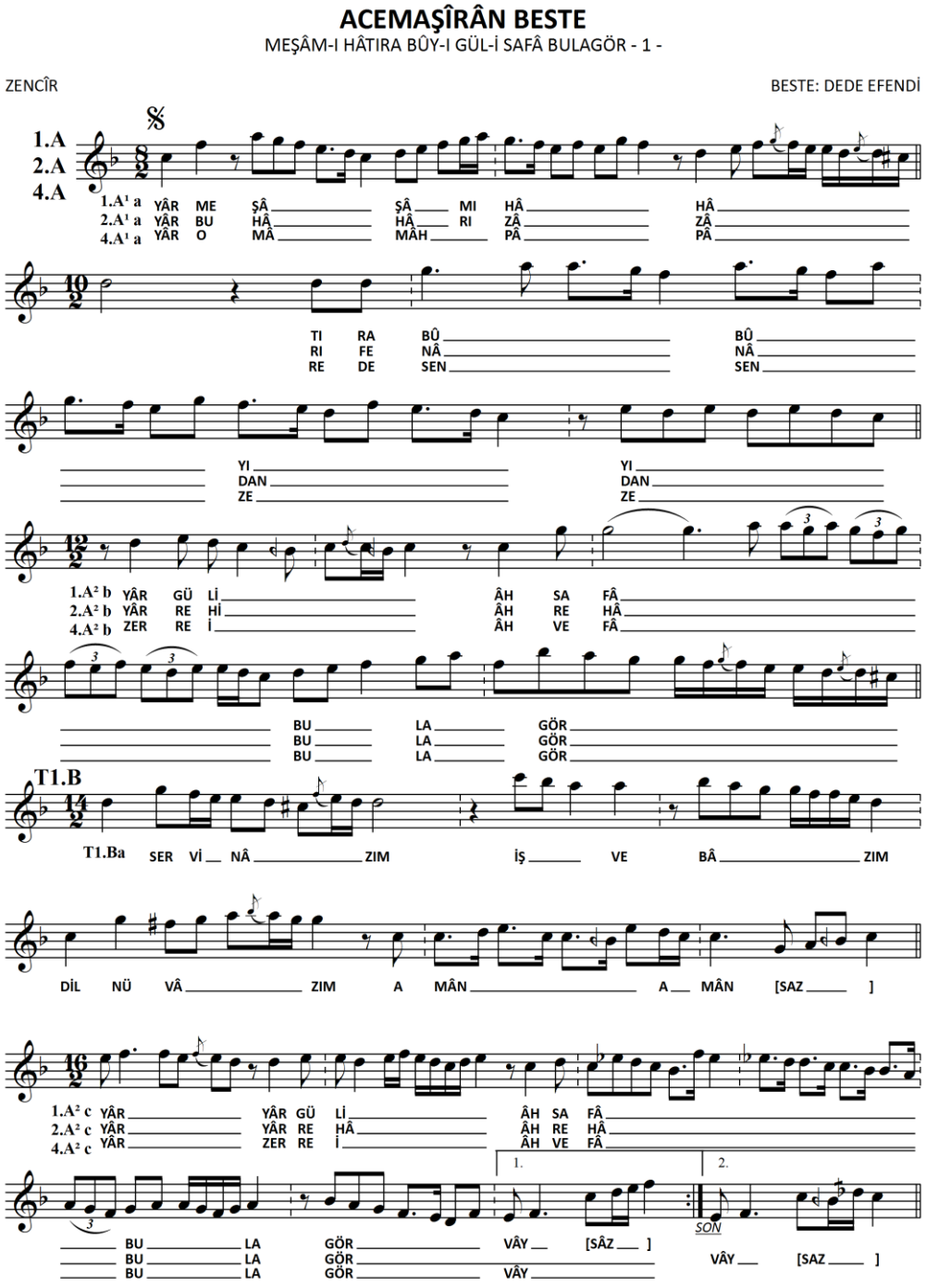

BESTENİGÂR BESTE
ERİŞTİ MEVSİM-İ GÜL SEYR-İ GÜLSİTÂN EDELİM - 1 -
ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR E RİŞ RİŞ Tİ MEV MEV
2.A¹ a YÂR GE ÇİR ÇİR ME FIR FIR
4.A¹ a YÂR KÜ ŞÂ ŞÂ DE HÂ HÂ
Sİ Mİ GÜL GÜL
ŞA TI GEL GEL
TIR O LUP LUP
SEy SEY
IY IY
CÂ CÂ
Rİ 1.A² b GÜL GÜL Sİ TÂN TÂN
ŞI 2.A² b CÂ CÂ Vİ DÂN DÂN
MI 4.A² b ER ER GU VÂN VÂN
E DE LİM
E DE LİM
E DE LİM
T1.B
T1.Ba CÂ NIM YÂ LÂ YE LE LEL LE LE LEL LE LE LEL Lİ
TE RE Lİ YE LE Lİ YE LE LEL LE LE LEL LE LE LEL LEL Lİ
1.A² c YÂR YÂR GÜL GÜL Sİ TÂN TÂN
2.A² c YÂR YÂR CÂ CÂ Vİ DÂN DÂN
4.A² c YÂR YÂR ER ER GU VÂN VÂN
1.
2.
SON
E DE LİM HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
E DE LİM
E DE LİM

EK 79 (devam)
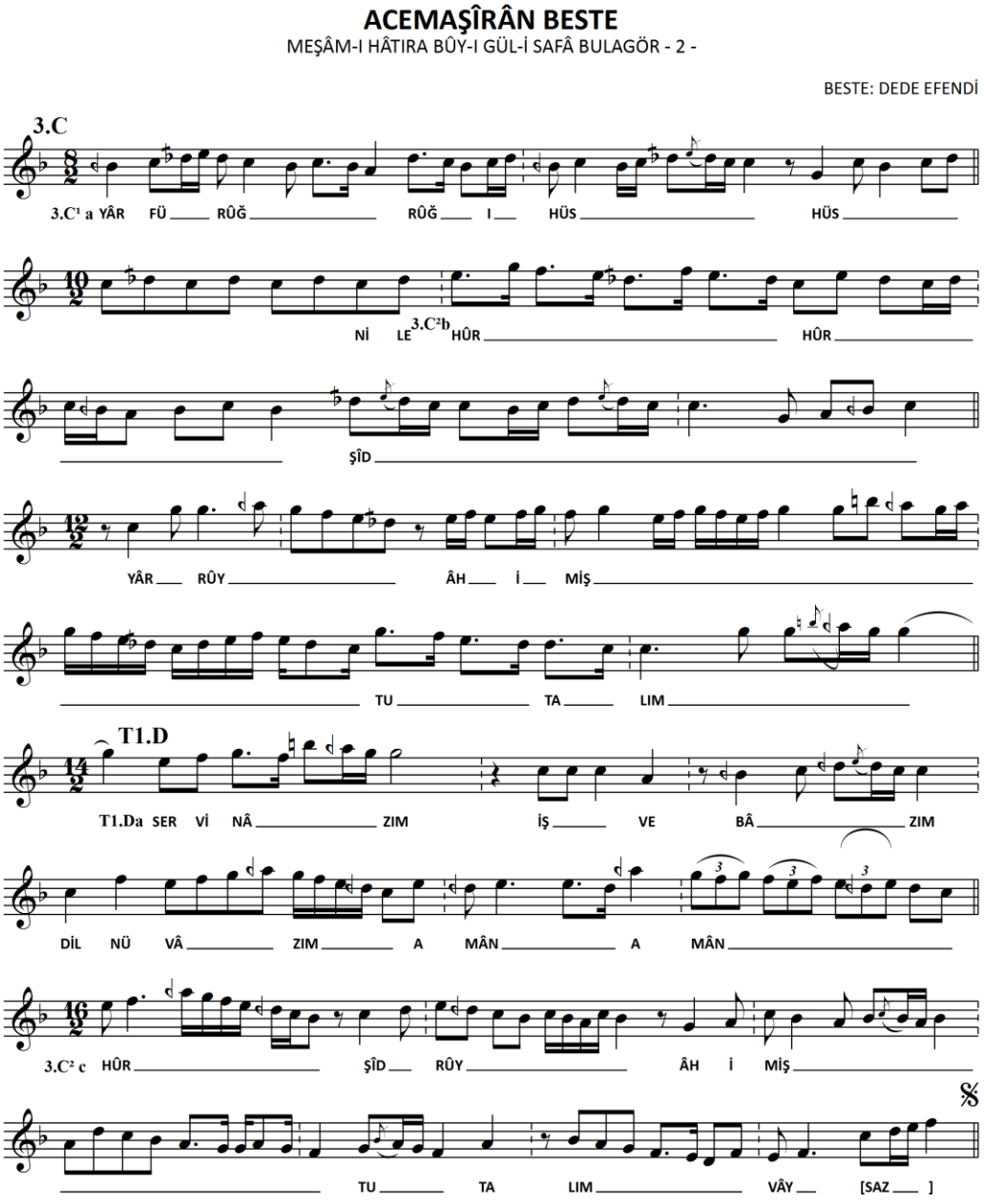

ERİŞTİ MEVSİM-İ GÜL SEYR-İ GÜLSİTÂN EDELİM
GEÇİRME FIRSATI GEL IYŞ-I CÂVİDÂN EDELİM
ZAMÂN-I IYŞ U SAFÂDIR ÇEMENDE GONCA GİBİ
KÜŞÂDE-HÂTIR OLUP CÂM-I ERGUVÂN EDELİM

EK 80.
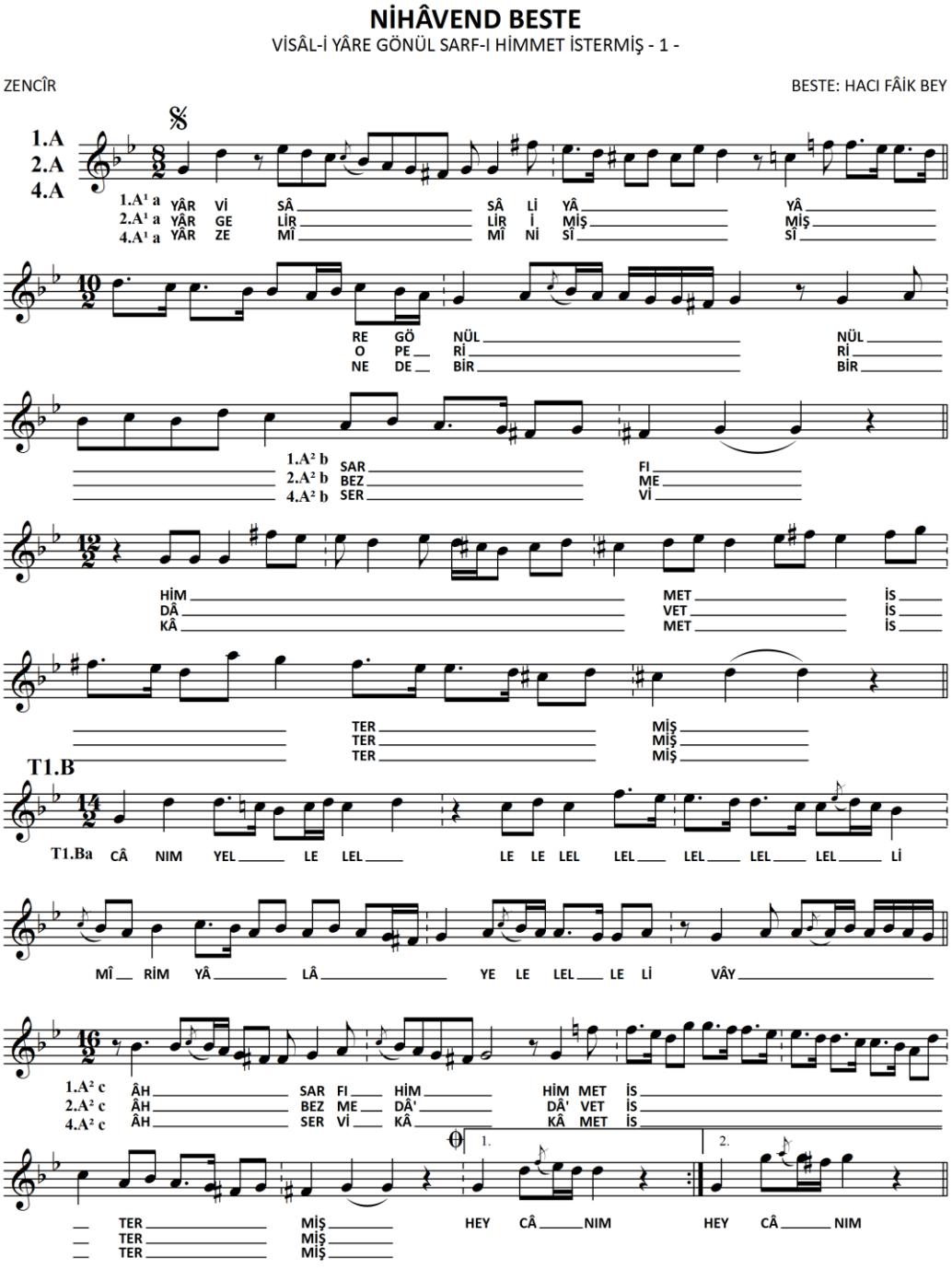

ACEMAŞÎRÂN BESTE
MEŞÂM-I HÂTIRA BÛY-I GÜL-İ SAFÂ BULAGÖR - 1 -
ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR ME ŞÂ ŞÂ MI HÂ HÂ
2.A¹ a YÂR BU HÂ HÂ RI ZÂ ZÂ
4.A¹ a YÂR O MÂ MÂH PÂ PÂ
TI RA BÛ BÛ
RI FE NÂ NÂ
RE DE SEN SEN
YI YI
DAN DAN
ZE ZE
1.A² b YÂR GÜ Lİ ÂH SA FÂ
2.A² b YÂR RE Hİ ÂH RE HÂ
4.A² b ZER RE İ ÂH VE FÂ
BU LA GÖR
BU LA GÖR
BU LA GÖR
T1.B
T1.Ba SER Vİ NÂ ZIM İŞ VE BÂ ZIM
DİL NÜ VÂ ZIM A MÂN A MÂN [SAZ]
1.A² c YÂR YÂR GÜ Lİ ÂH SA FÂ
2.A² c YÂR YÂR RE HÂ ÂH RE HÂ
4.A² c YÂR ZER RE İ ÂH VE FÂ
1.
2.
SON
BU LA GÖR VÂY [SÂZ]
BU LA GÖR VÂY
BU LA GÖR VÂY [SAZ]

EK 80 (devam)
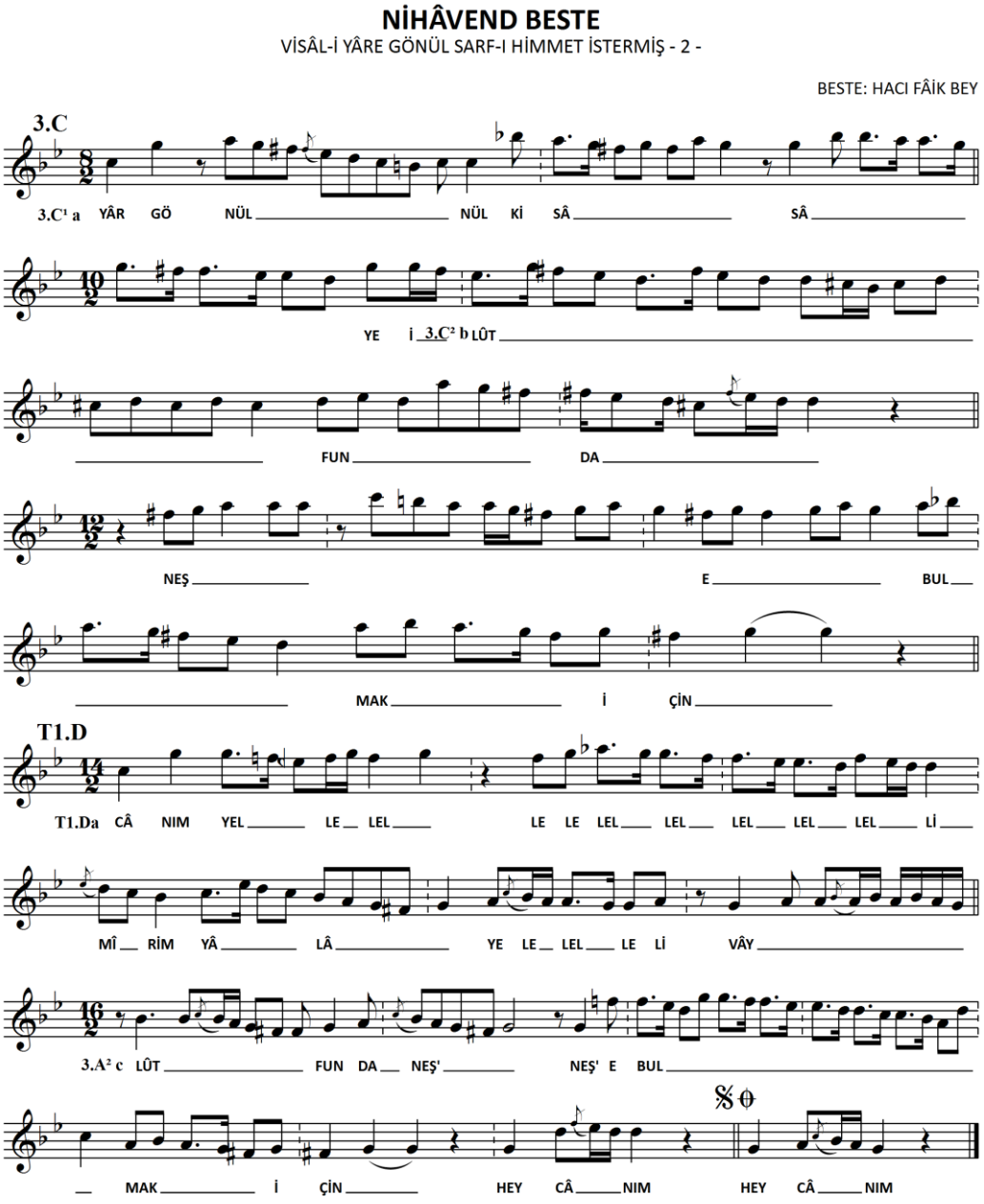

MEŞÂM-I HÂTIRA BÛY-I GÜL-İ SAFÂ BULAGÖR
BU HÂR-I ZÂR-I FENÂDAN REH-İ REHÂ BULAGÖR
FÜRÛĞ-I HÜSN İLE HÛRŞÎD-RÛY İMİŞ TUTALIM
O MÂH-PÂREDE SEN ZERRE-İ VEFÂ BUL GÖR
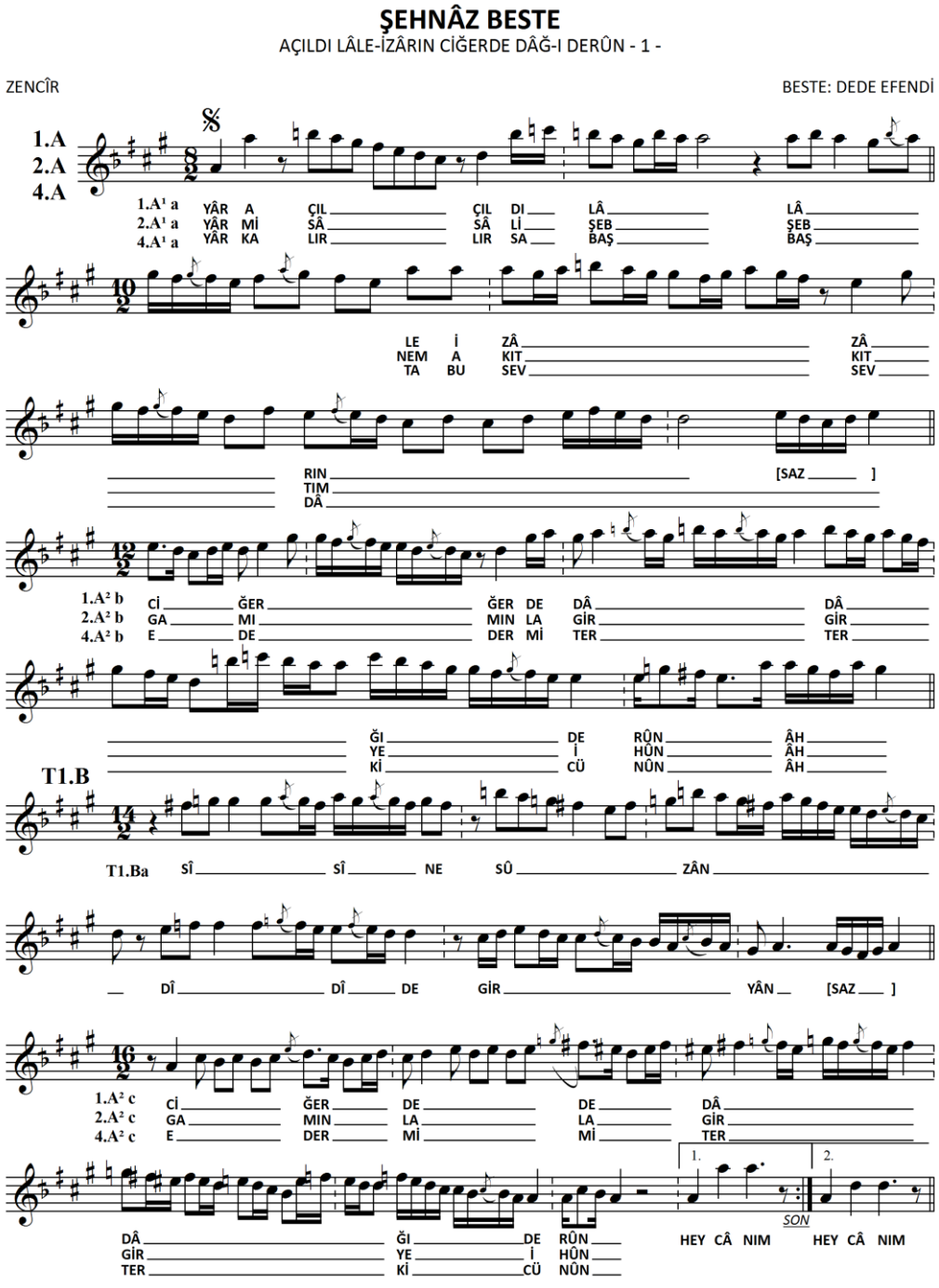
EK 81.

NİHÂVEND BESTE
VİSÂL-İ YÂRE GÖNÜL SARF-I HİMMET İSTERMİŞ - 1 -
ZENCÎR
BESTE: HACI FÂİK BEY
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR Vİ SÂ SÂ Lİ YÂ YÂ
2.A¹ a YÂR GE LİR LİR İ MİŞ MİŞ
4.A¹ a YÂR ZE Mİ Mİ Nİ Sİ Sİ
RE GÖ NÜL NÜL
O PE Rİ Rİ
NE DE BİR BİR
1.A² b SAR FI
2.A² b BEZ ME
4.A² b SER Vİ
HİM MET İS
DÂ VET İS
KÂ MET İS
TER MİŞ
TER MİŞ
TER MİŞ
T1.B
T1.Ba CÂ NIM YEL LE LEL LE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
MÎ RİM YÂ LÂ YE LE LEL LE Lİ VÂY
1.A² c ÂH SAR FI HİM HİM MET İS
2.A² c ÂH BEZ ME DÂ' DÂ' VET İS
4.A² c ÂH SER Vİ KÂ KÂ MET İS
1.
2.
TER MİŞ HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
TER MİŞ
TER MİŞ
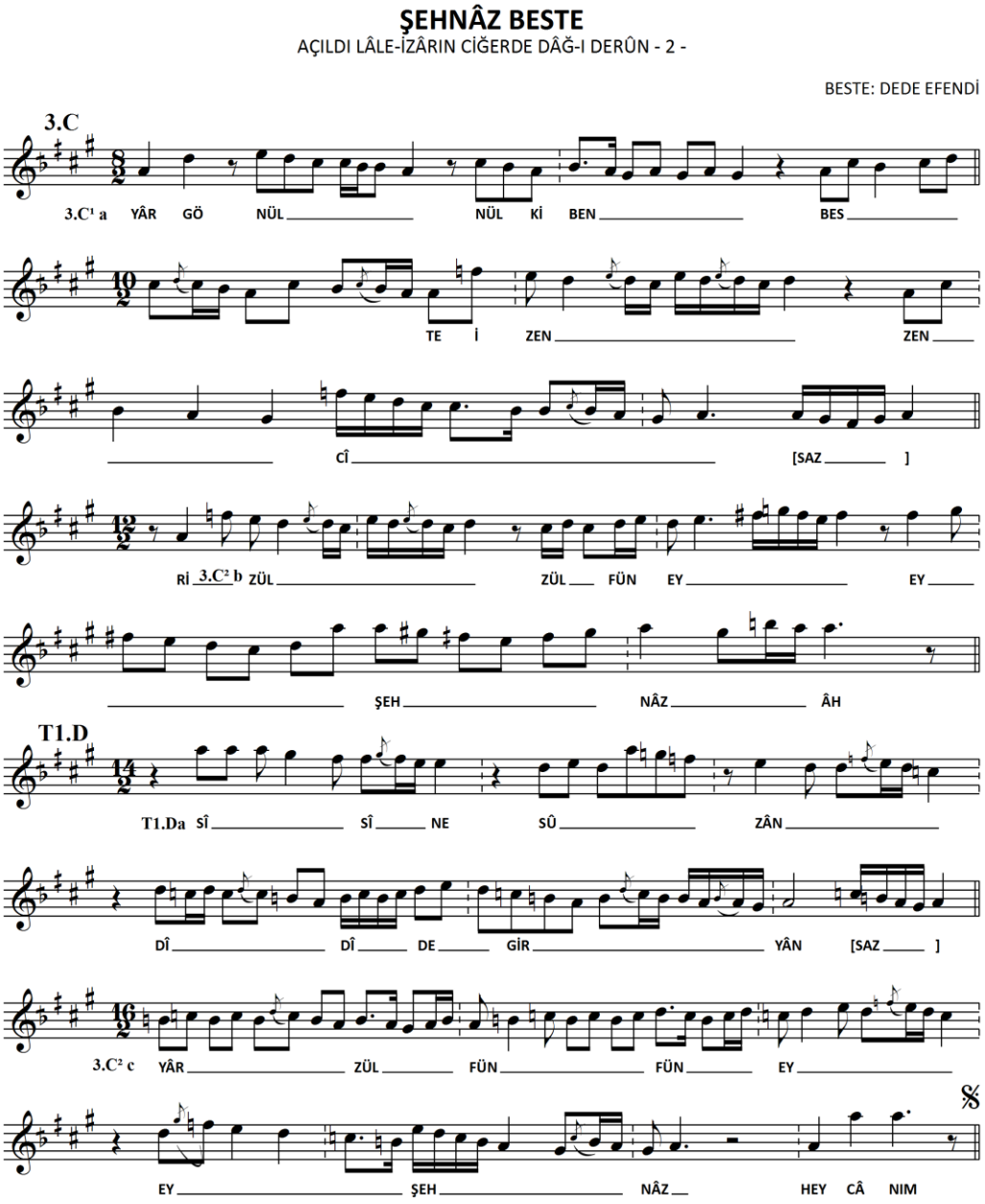
EK 81 (devam)

NİHÂVEND BESTE
VİSÂL-İ YÂRE GÖNÜL SARF-I HİMMET İSTERMİŞ - 2 -
BESTE: HACI FÂİK BEY
3.C
3.C¹ a YÂR GÖ NÜL NÜL Kİ SÂ SÂ
YE İ 3.C² b LÛT
FUN DA
NEŞ E BUL
MAK İ ÇİN
T1.D
T1.Da CÂ NIM YEL LE LEL LE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
MÎ RİM YÂ LÂ YE LE LEL LE Lİ VÂY
3.A² c LÛT FUN DA NEŞ' NEŞ' E BUL
MAK İ ÇİN HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
VİSÂL-İ YÂRE GÖNÜL SARF-I HİMMET İSTERMİŞ
GELİR İMİŞ O PERÎ BEZME DÂ'VET İSTERMİŞ
GÖNÜL Kİ SÂYE-İ LÛTFUNDA NEŞ'E BULMAK İÇİN
ZEMÎN-İ SÎNEDE BİR SERV-KÂMET İSTERMİŞ
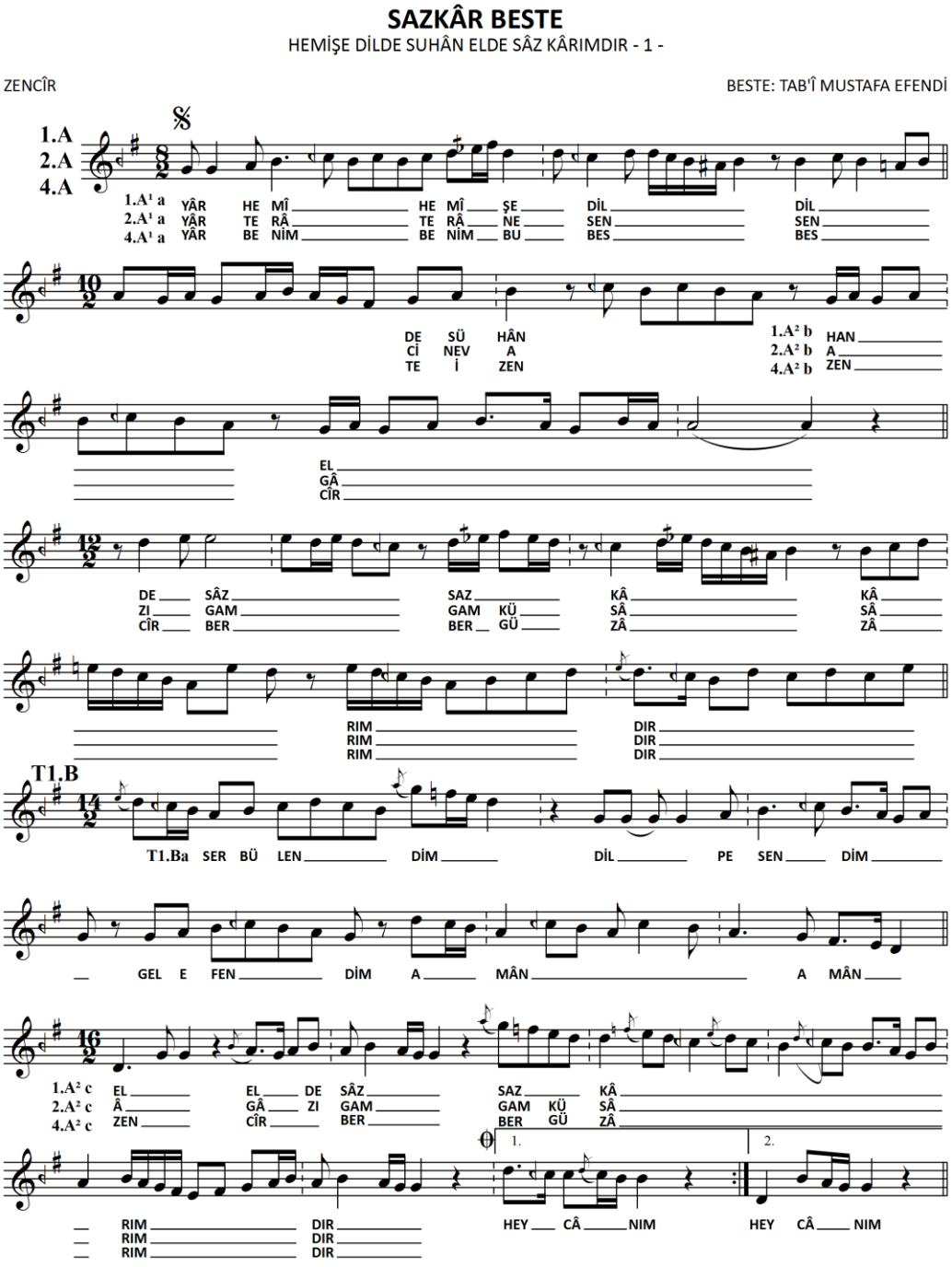
EK 82.

ŞEHNÂZ BESTE
AÇILDI LÂLE-İZÂRIN CİĞERDE DÂĞ-I DERÛN - 1 -
ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR A ÇIL ÇIL DI LÂ LÂ
2.A¹ a YÂR Mİ SÂ SÂ Lİ ŞEB ŞEB
4.A¹ a YÂR KA LIR LIR SA BAŞ BAŞ
LE İ ZÂ ZÂ
NEM A KIT KIT
TA BU SEV SEV
RIN [SAZ]
TIM
DÂ
1.A² b Cİ ĞER ĞER DE DÂ DÂ
2.A² b GA MI MIN LA GİR GİR
4.A² b E DE DER Mİ TER TER
ĞI DE RÛN ÂH
YE İ HÛN ÂH
Kİ CÜ NÛN ÂH
T1.B
T1.Ba SÎ SÎ NE SÛ ZÂN
DÎ DÎ DE GİR YÂN [SAZ]
1.A² c Cİ ĞER DE DE DÂ
2.A² c GA MIN LA LA GİR
4.A² c E DER Mİ Mİ TER
1.
2.
SON
DÂ ĞI DE RÛN HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
GİR YE İ HÛN
TER Kİ CÜ NÛN
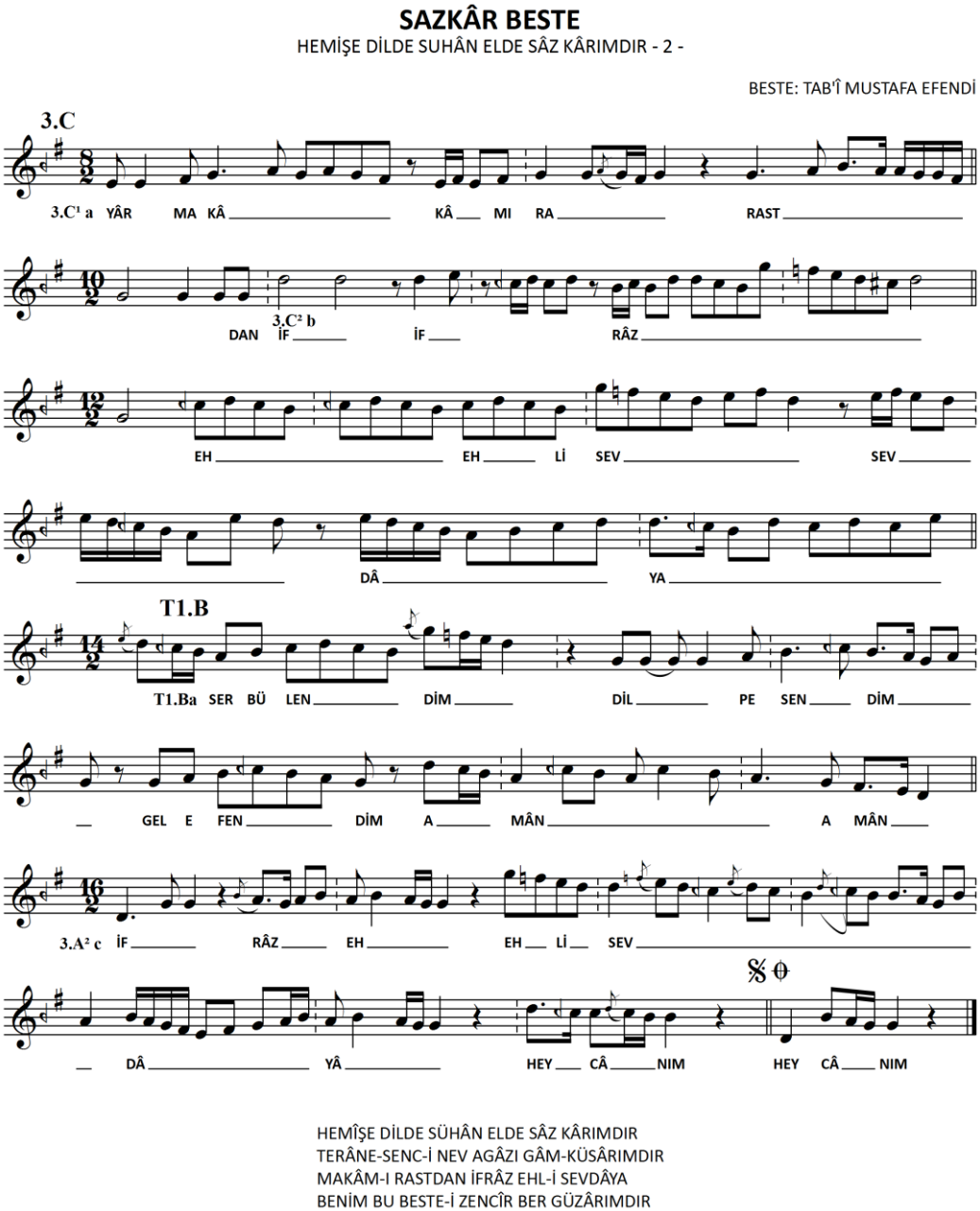
EK 82 (devam)

ŞEHNÂZ BESTE
AÇILDI LÂLE-İZÂRIN CİĞERDE DÂĞ-I DERÛN - 2 -
BESTE: DEDE EFENDİ
3.C
3.C¹ a YÂR GÖ NÜL NÜL Kİ BEN BES
TE İ ZEN ZEN
CÎ [SAZ]
Rİ 3.C² b ZÜL ZÜL FÜN EY EY
ŞEH NÂZ ÂH
T1.D
T1.Da SÎ SÎ NE SÛ ZÂN
DÎ DÎ DE GİR YÂN [SAZ]
3.C² c YÂR ZÜL FÜN FÜN EY
EY ŞEH NÂZ HEY CÂ NIM
AÇILDI LÂLE-İZÂRIN CİĞERDE DÂĞ-I DERÛN
MİSÂL-İ ŞEBNEM AKITTIM GAMINLA GİRYE-İ HÛN
GÖNÜL Kİ BESTE-İ ZENCÎR-İ ZÜLFÜN EY ŞEHNÂZ
KALIRSA BAŞTA BU SEVDÂ EDER Mİ TERK-İ CÜNÛN

EK 83.
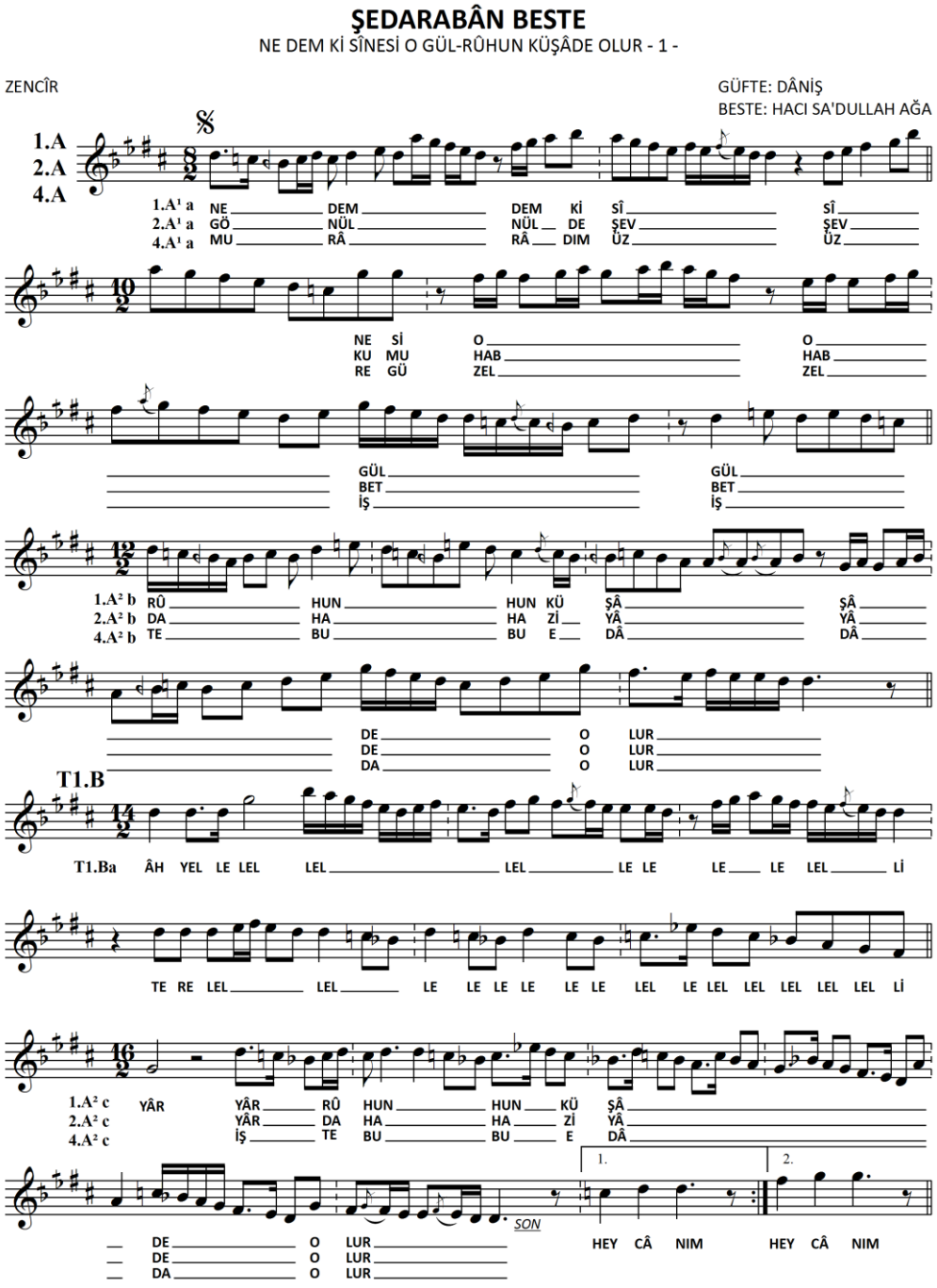

SAZKÂR BESTE
HEMİŞE DİLDE SUHÂN ELDE SÂZ KÂRIMDIR - 1 -
ZENCÎR
BESTE: TAB'Î MUSTAFA EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR HE MÎ HE MÎ ŞE DİL DİL
2.A¹ a YÂR TE RÂ TE RÂ NE SEN SEN
4.A¹ a YÂR BE NİM BE NİM BU BES BES
DE SÜ HÂN
Cİ NEV A
TE İ ZEN
1.A² b HAN
2.A² b A
4.A² b ZEN
EL
GÂ
CÎR
DE SÂZ SAZ KÂ KÂ
ZI GAM GAM KÜ SÂ SÂ
CÎR BER BER GÜ ZÂ ZÂ
RIM DIR
RIM DIR
RIM DIR
T1.B
T1.Ba SER BÜ LEN DİM DİL PE SEN DİM
GEL E FEN DİM A MÂN A MÂN
1.A² c EL EL DE SÂZ SAZ KÂ
2.A² c Â GÂ ZI GAM GAM KÜ SÂ
4.A² c ZEN CÎR BER BER GÜ ZÂ
1.
2.
RIM DIR HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
RIM DIR
RIM DIR

EK 83 (devam)
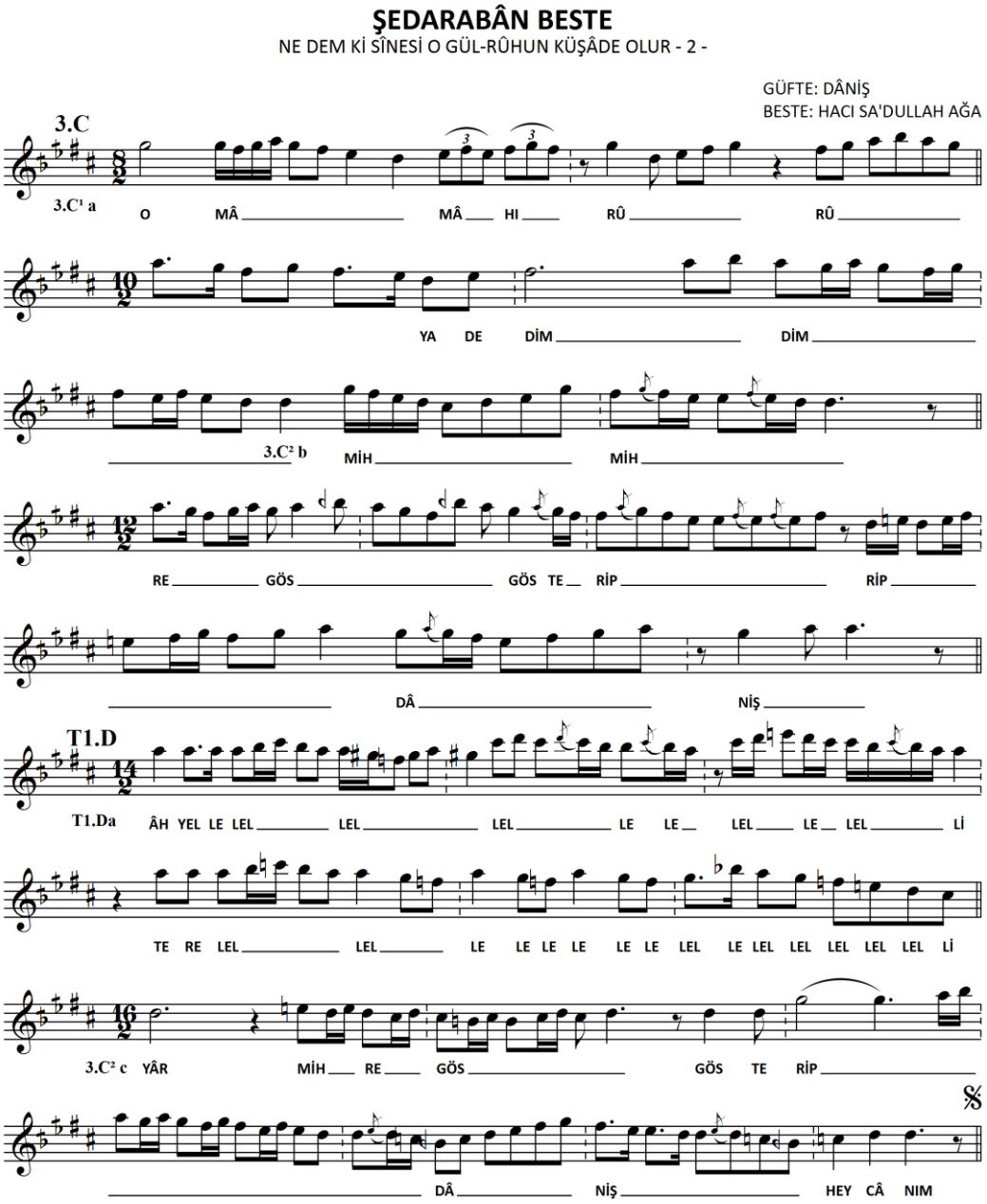

HEMÎŞE DİLDE SÜHÂN ELDE SÂZ KÂRIMDIR
TERÂNE-SENC-İ NEV AGÂZI GÂM-KÜSÂRIMDIR
MAKÂM-I RASTDAN İFRÂZ EHL-İ SEVDÂYA
BENİM BU BESTE-İ ZENCÎR BER GÜZÂRIMDIR

EK 84
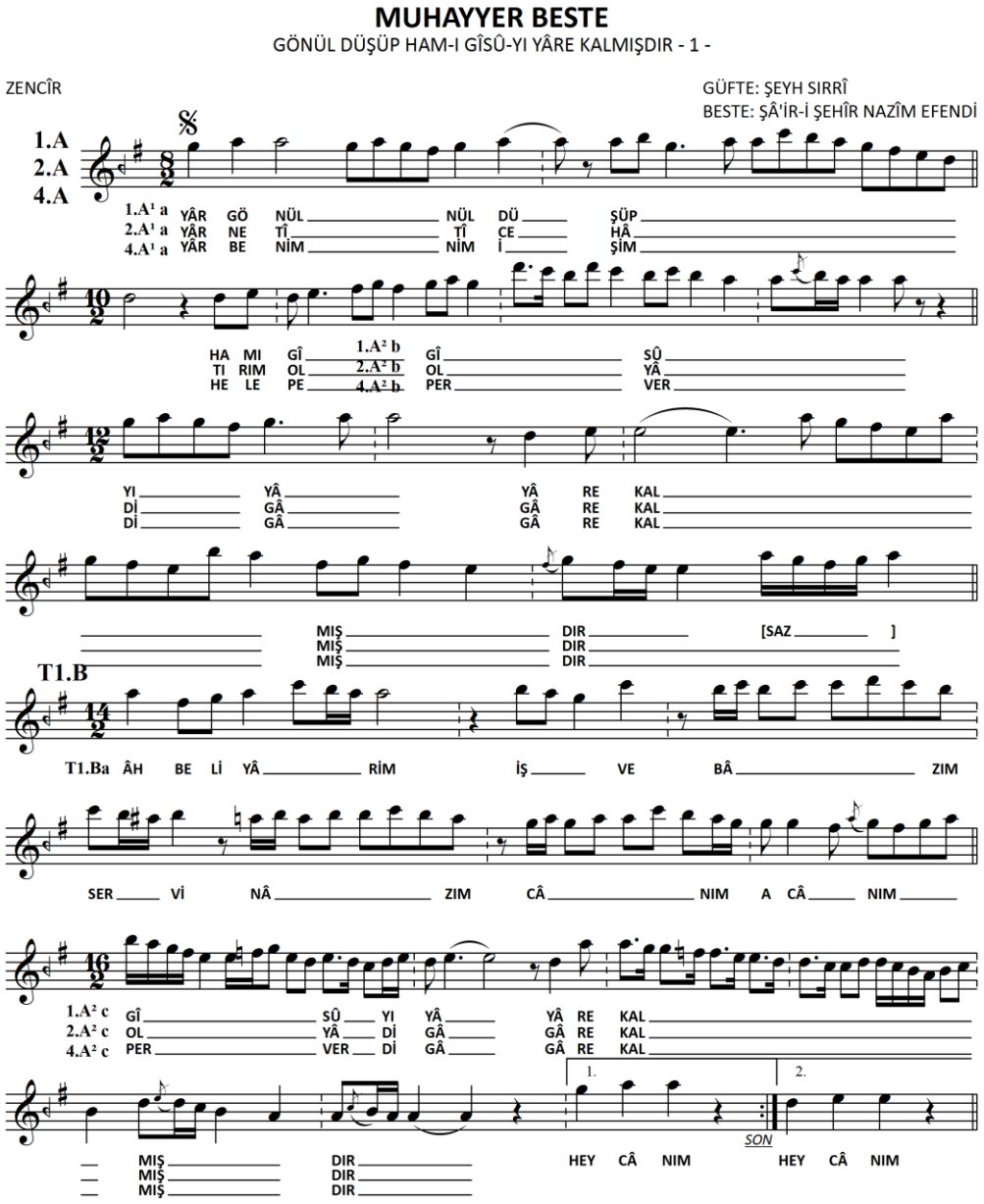

ŞEDARABÂN BESTE
NE DEM Kİ SÎNESİ O GÜL-RÛHUN KÜŞÂDE OLUR - 1 -
ZENCÎR
GÜFTE: DÂNİŞ
BESTE: HACI SA'DULLAH AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a NE DEM DEM Kİ SÎ SÎ
2.A¹ a GÖ NÜL NÜL DE ŞEV ŞEV
4.A¹ a MU RÂ RÂ DIM ÜZ ÜZ
NE Sİ O O
KU MU HAB HAB
RE GÜ ZEL ZEL
GÜL GÜL
BET BET
İŞ İŞ
1.A² b RÛ HUN HUN KÜ ŞÂ ŞÂ
2.A² b DA HA HA Zİ YÂ YÂ
4.A² b TE BU BU E DÂ DÂ
DE O LUR
DE O LUR
DA O LUR
T1.B
T1.Ba ÂH YEL LE LEL LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
TE RE LEL LEL LE LE LE LE LE LEL LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
1.A² c YÂR YÂR RÛ HUN HUN KÜ ŞÂ
2.A² c YÂR DA HA HA Zİ YÂ
4.A² c İŞ TE BU BU E DÂ
1.
2.
SON
DE O LUR
DE O LUR
DA O LUR
HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM

EK 84 (devam)
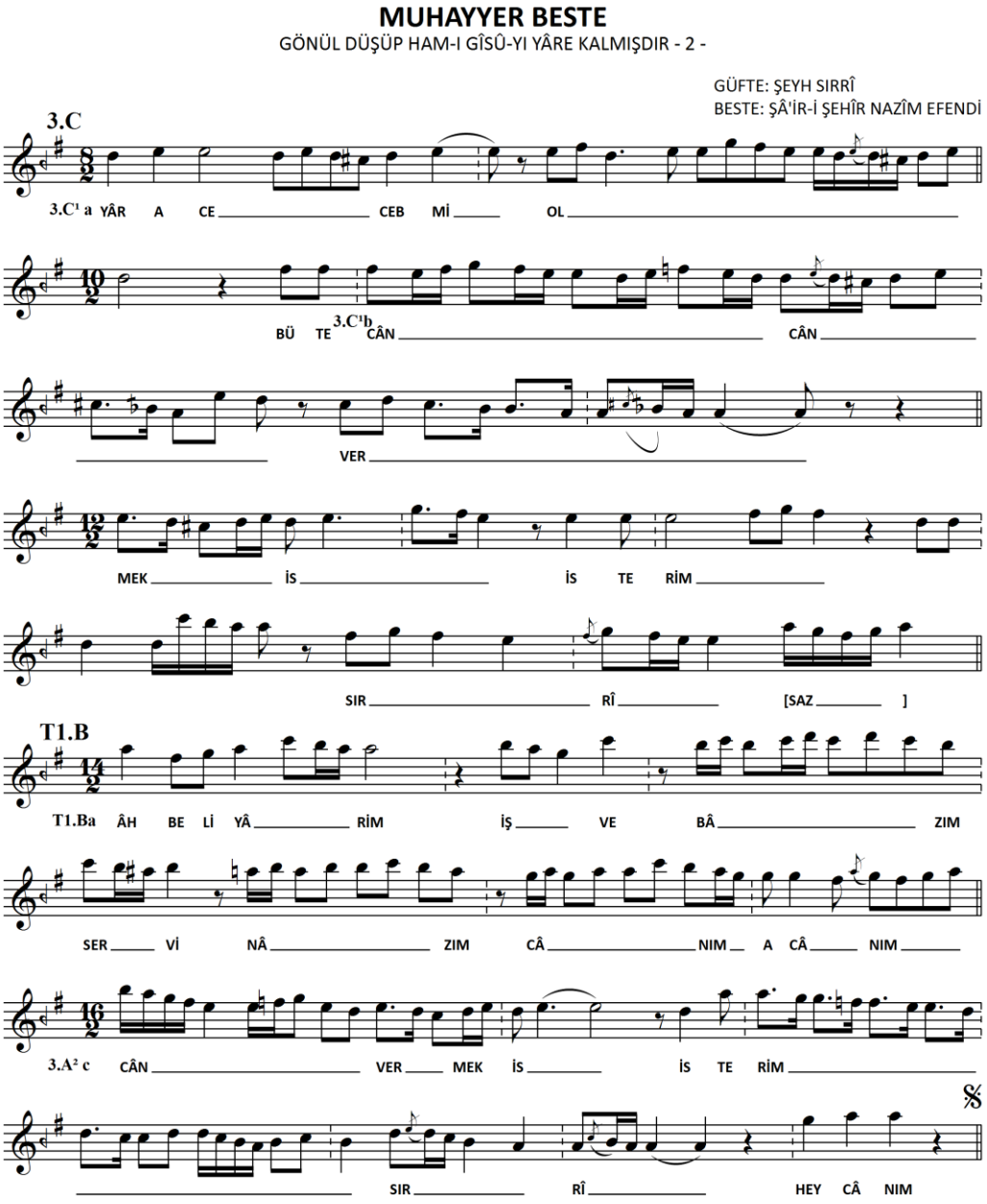

NE DEM Kİ SÎNESİ O GÜL-RÛHUN KÜŞÂDE OLUR
GÖNÜLDE ŞEVK U MUHABBET DAHA ZİYÂDE OLUR
O MÂH-RÛYA DEDİM MİHRE GÖSTERİP DÂNİŞ
MURÂDIM ÜZRE GÜZEL İŞTE BU EDÂDA OLUR
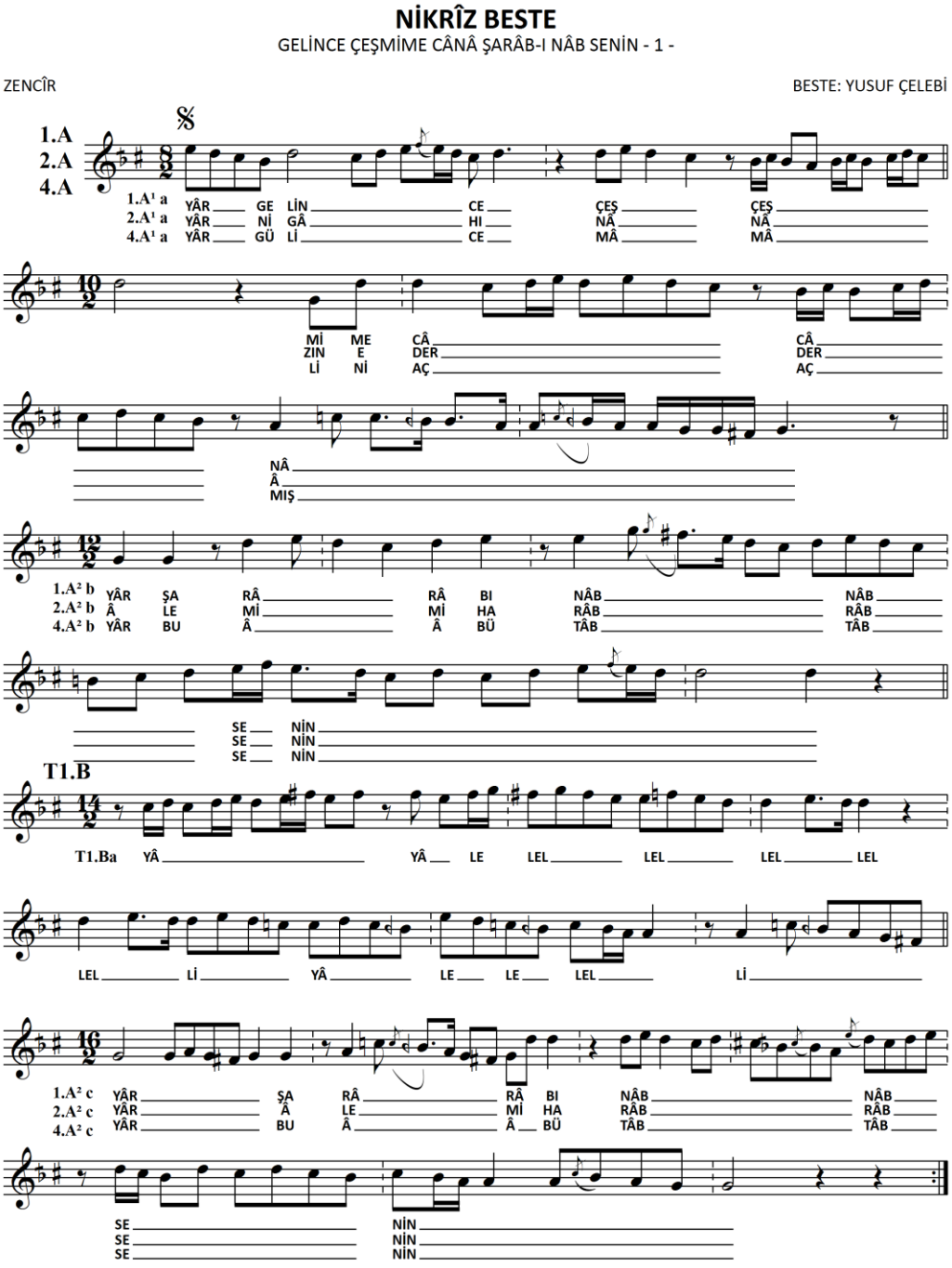
EK 85.

MUHAYYER BESTE
GÖNÜL DÜŞÜP HAM-I GÎSÛ-YI YÂRE KALMIŞDIR - 1 -
ZENCÎR
GÜFTE: ŞEYH SIRRÎ
BESTE: ŞÂ'İR-İ ŞEHÎR NAZÎM EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR GÖ NÜL NÜL DÜ ŞÜP
2.A¹ a YÂR NE TÎ TÎ CE HÂ
4.A¹ a YÂR BE NİM NİM İ ŞİM
HA MI Gî 1.A² b Gî SÛ
TI RIM OL 2.A² b OL YÂ
HE LE PE 4.A² b PER VER
YI YÂ YÂ RE KAL
Dİ GÂ GÂ RE KAL
Dİ GÂ GÂ RE KAL
MIŞ DIR [SAZ]
MIŞ DIR
MIŞ DIR
T1.B
T1.Ba ÂH BE Lİ YÂ RİM İŞ VE BÂ ZIM
SER Vİ NÂ ZIM CÂ NIM A CÂ NIM
1.A² c Gî SÛ YI YÂ YÂ RE KAL
2.A² c OL YÂ Dİ GÂ GÂ RE KAL
4.A² c PER VER Dİ GÂ GÂ RE KAL
1.
2.
SON
MIŞ DIR HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
MIŞ DIR
MIŞ DIR
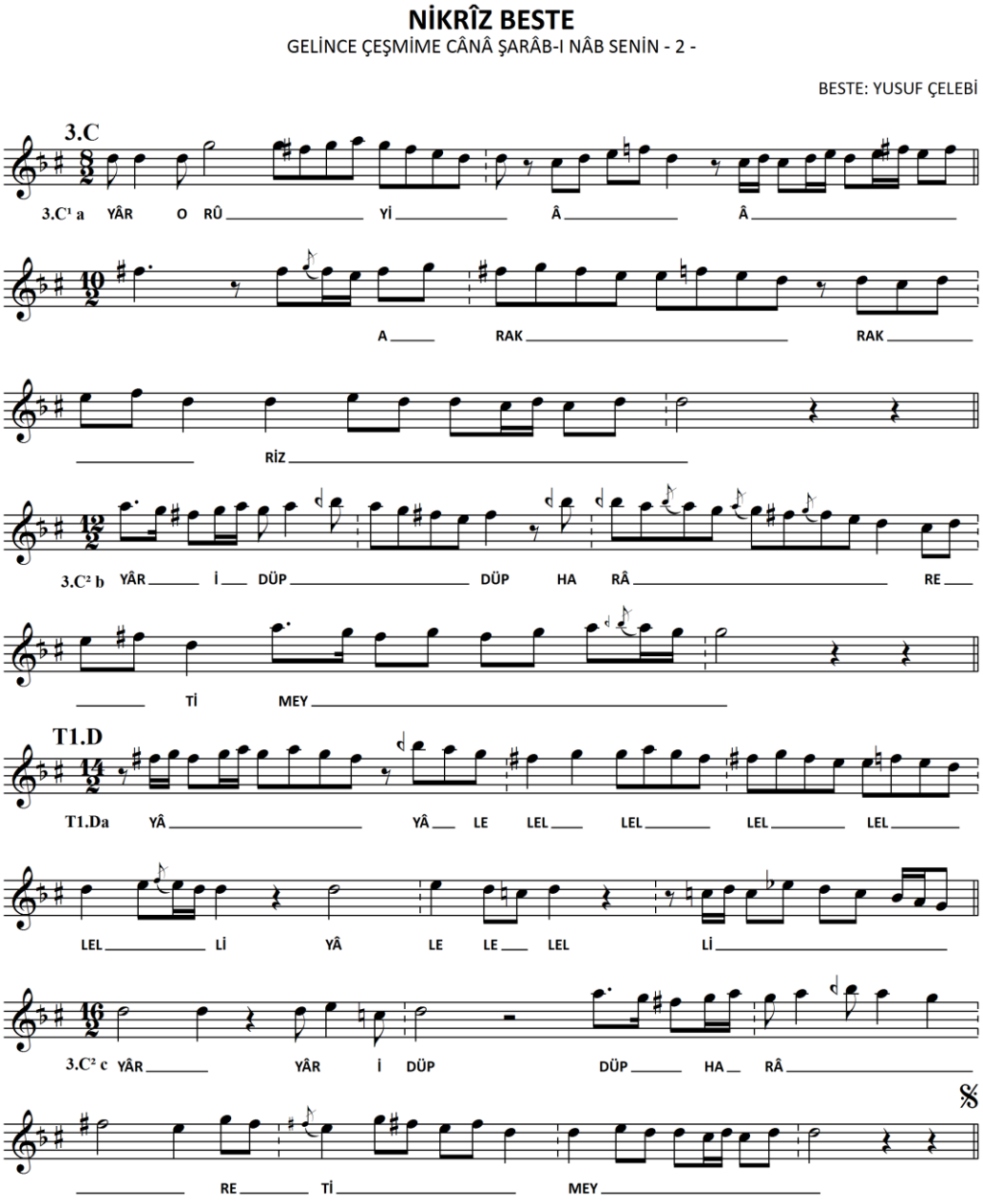
EK 85 (devam)

MUHAYYER BESTE
GÖNÜL DÜŞÜP HAM-I GÎSÛ-YI YÂRE KALMIŞDIR - 2 -
GÜFTE: ŞEYH SIRRÎ
BESTE: ŞÂ'İR-İ ŞEHÎR NAZÎM EFENDİ
3.C
3.C¹ a YÂR A CE CEB Mİ OL
BÜ TE 3.C¹b CÂN CÂN
VER
MEK İS İS TE RİM
SIR RÎ [SAZ]
T1.B
T1.Ba ÂH BE Lİ YÂ RİM İŞ VE BÂ ZIM
SER Vİ NÂ ZIM CÂ NIM A CÂ NIM
3.A² c CÂN VER MEK İS İS TE RİM
SIR RÎ HEY CÂ NIM
GÖNÜL DÜŞÜP HAM-I GÎSÛ-YI YÂRE KALMIŞDIR
NETÎCE HÂTIRIM OL YÂDİGÂRE KALMIŞDIR
ACEB Mİ OL BÜTE CÂN VERMEK İSTERİM SIRRÎ
BENİM İŞİM HELE PERVERDİGÂRE KALMIŞDIR
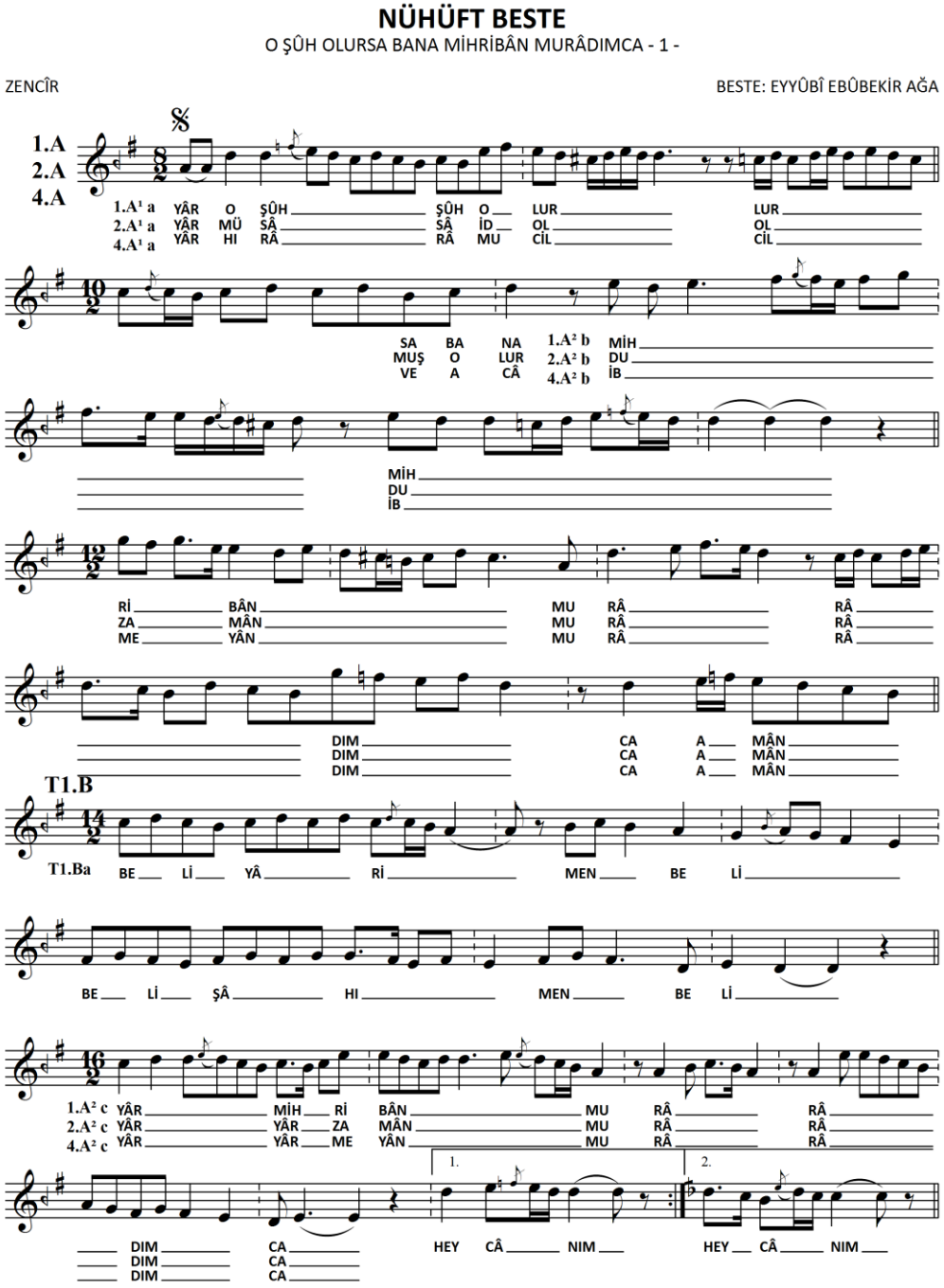
EK 86.

NİKRÎZ BESTE
GELİNCE ÇEŞMİME CÂNÂ ŞARÂB-I NÂB SENİN - 1 -
ZENCÎR
BESTE: YUSUF ÇELEBİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR GE LİN CE ÇEŞ ÇEŞ
2.A¹ a YÂR Nİ GÂ HI NÂ NÂ
4.A¹ a YÂR GÜ Lİ CE MÂ MÂ
Mİ ME CÂ CÂ
ZIN E DER DER
Lİ Nİ AÇ AÇ
NÂ
Â
MIŞ
1.A² b YÂR ŞA RÂ RÂ BI NÂB NÂB
2.A² b Â LE Mİ Mİ HA RÂB RÂB
4.A² b YÂR BU Â Â BÜ TÂB TÂB
SE NİN
SE NİN
SE NİN
T1.B
T1.Ba YÂ YÂ LE LEL LEL LEL LEL
LEL Lİ YÂ LE LE LEL Lİ
1.A² c YÂR ŞA RÂ RÂ BI NÂB NÂB
2.A² c YÂR Â LE Mİ HA RÂB RÂB
4.A² c YÂR BU Â Â BÜ TÂB TÂB
SE NİN
SE NİN
SE NİN
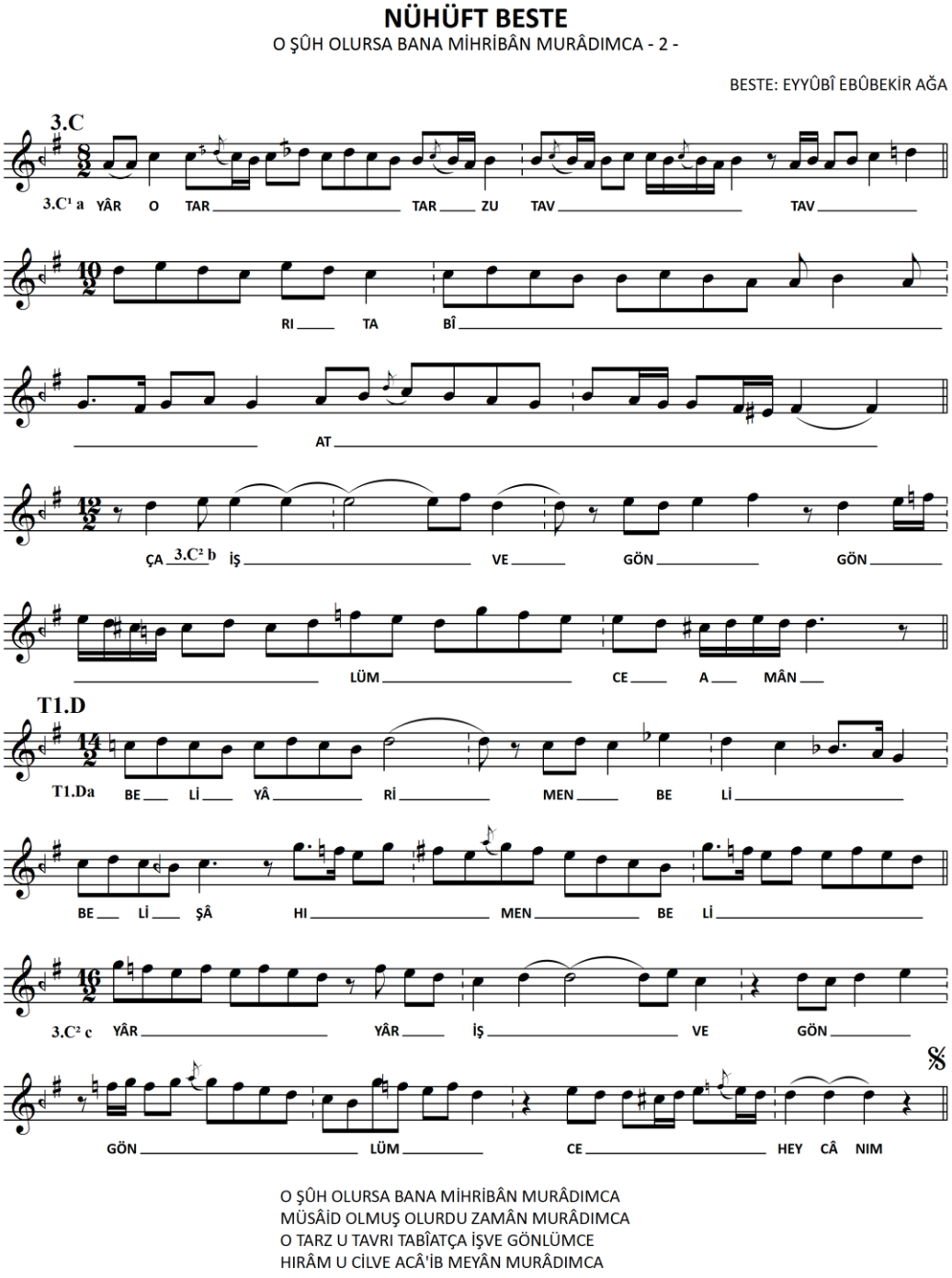
EK 86 (devam)

NİKRÎZ BESTE
GELİNCE ÇEŞMİME CÂNÂ ŞARÂB-I NÂB SENİN - 2 -
BESTE: YUSUF ÇELEBİ
3.C
3.C¹ a YÂR O RÛ YİÂÂ
A RAK RAK
RİZ
3.C² b YÂR İ DÜP DÜP HA RÂ RE
Tİ MEY
T1.D
T1.Da YÂ YÂ LE LEL LEL LEL LEL
LEL Lİ YÂ LE LE LEL Lİ
3.C² c YÂR YÂR İ DÜP DÜP HA RÂ
RE Tİ MEY
GELİNCE ÇEŞMİME CÂNÂ ŞARÂB-I NÂB SENİN
NİGÂH-I NÂZIN EDER ÂLEMİ HARÂB SENİN
O RÛY-İ ÂLİ ARAK-RİZ İDÜP HARÂRET-İ MEY
GÜL-İ CEMÂLİNİ AÇMIŞ BU ÂB Ü TÂB SENİN

EK 87.
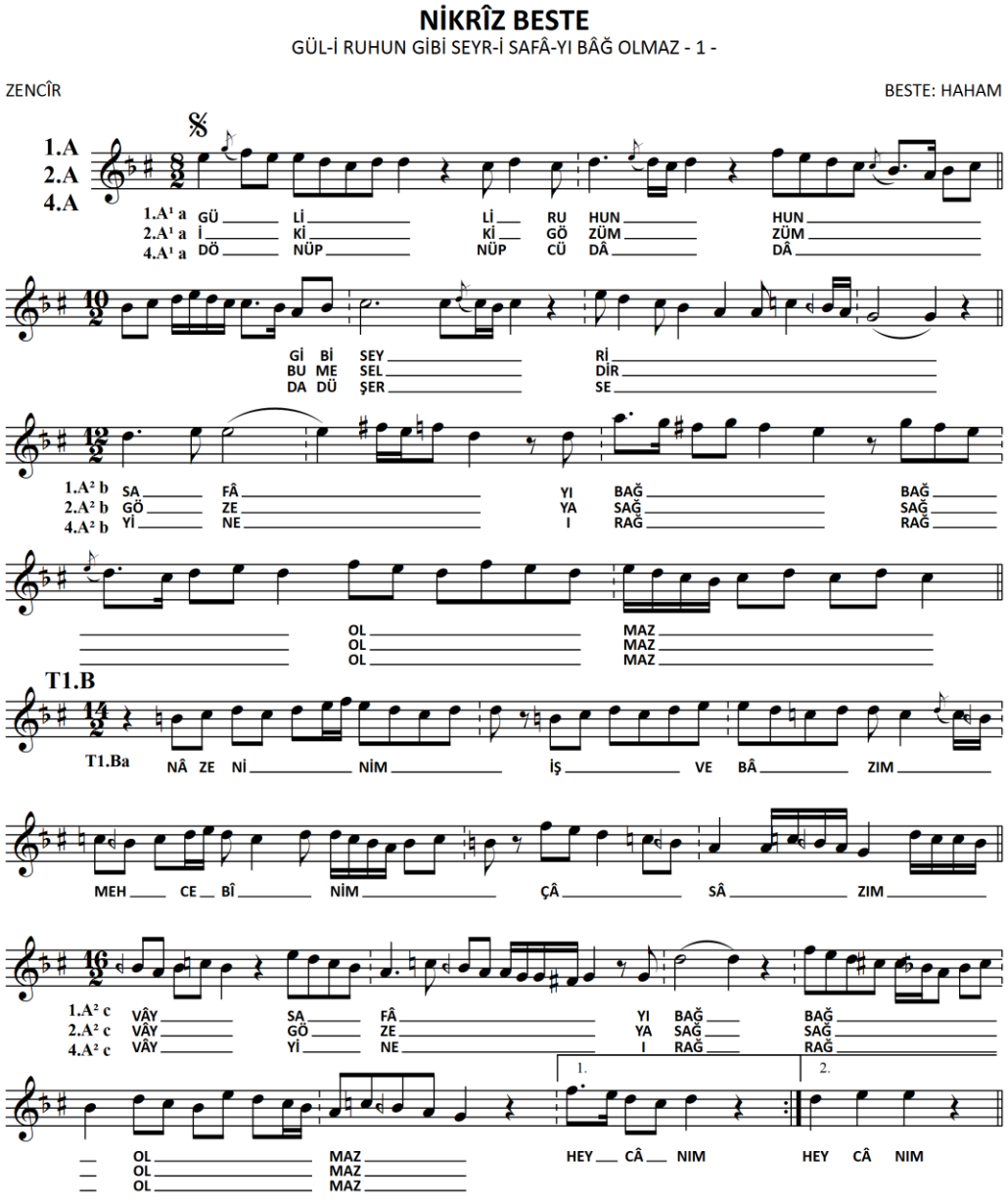

NÜHÜFT BESTE
O ŞÛH OLURSA BANA MİHRİBÂN MURÂDIMCA - 1 -
ZENCÎR
BESTE: EYYÛBÎ EBÛBEKİR AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR O ŞÛH ŞÛH O LUR LUR
2.A¹ a YÂR MÜ SÂ SÂ İD OL OL
4.A¹ a YÂR HI RÂ RÂ MU CİL CİL
SA BA NA
MUŞ O LUR
VE A CÂ
1.A² b MİH
2.A² b DU
4.A² b İB
MİH
DU
İB
Rİ BÂN MU RÂ RÂ
ZA MÂN MU RÂ RÂ
ME YÂN MU RÂ RÂ
DIM CA A MÂN
DIM CA A MÂN
DIM CA A MÂN
T1.B
T1.Ba BE Lİ YÂ Rİ MEN BE Lİ
BE Lİ ŞÂ HI MEN BE Lİ
1.A² c YÂR MİH Rİ BÂN MU RÂ RÂ
2.A² c YÂR YÂR ZA MÂN MU RÂ RÂ
4.A² c YÂR YÂR ME YÂN MU RÂ RÂ
1.
2.
DIM CA HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
DIM CA
DIM CA

EK 87 (devam)

O ŞÛH OLURSA BANA MİHRİBÂN MURÂDIMCA
MÜSÂİD OLMUŞ OLURDU ZAMÂN MURÂDIMCA
O TARZ U TAVRI TABÎATÇA İŞVE GÖNLÜMCE
HIRÂM U CİLVE ACÂ'İB MEYÂN MURÂDIMCA

EK 88.
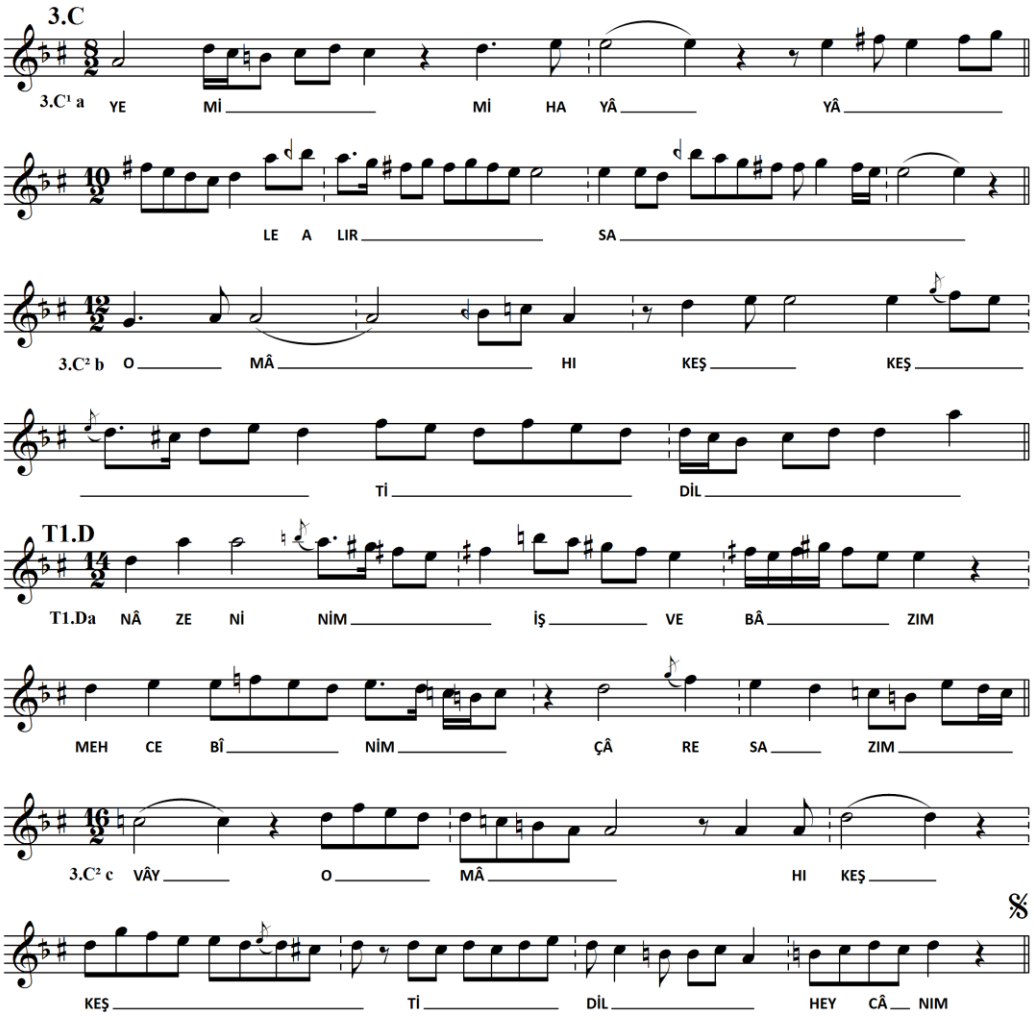

NİKRÎZ BESTE
GÜL-İ RUHUN GİBİ SEYR-İ SAFÂ-YI BÂĞ OLMAZ - 1 -
ZENCÎR
BESTE: HAHAM
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a GÜ Lİ Lİ RU HUN HUN
2.A¹ a İ Kİ Kİ GÖ ZÜM ZÜM
4.A¹ a DÖ NÜP NÜP CÜ DÂ DÂ
Gİ Bİ SEY Rİ
BU ME SEL DİR
DA DÜ ŞER SE
1.A² b SA FÂ YI BAĞ BAĞ
2.A² b GÖ ZE YA SAĞ SAĞ
4.A² b Yİ NE I RAĞ RAĞ
OL MAZ
OL MAZ
OL MAZ
T1.B
T1.Ba NÂ ZE Nİ NİM İŞ VE BÂ ZIM
MEH CE Bî NİM ÇÂ SÂ ZIM
1.A² c VÂY SA FÂ YI BAĞ BAĞ
2.A² c VÂY GÖ ZE YA SAĞ SAĞ
4.A² c VÂY Yİ NE I RAĞ RAĞ
1.
2.
OL MAZ HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
OL MAZ
OL MAZ

EK 88 (devam)

NİKRÎZ BESTE
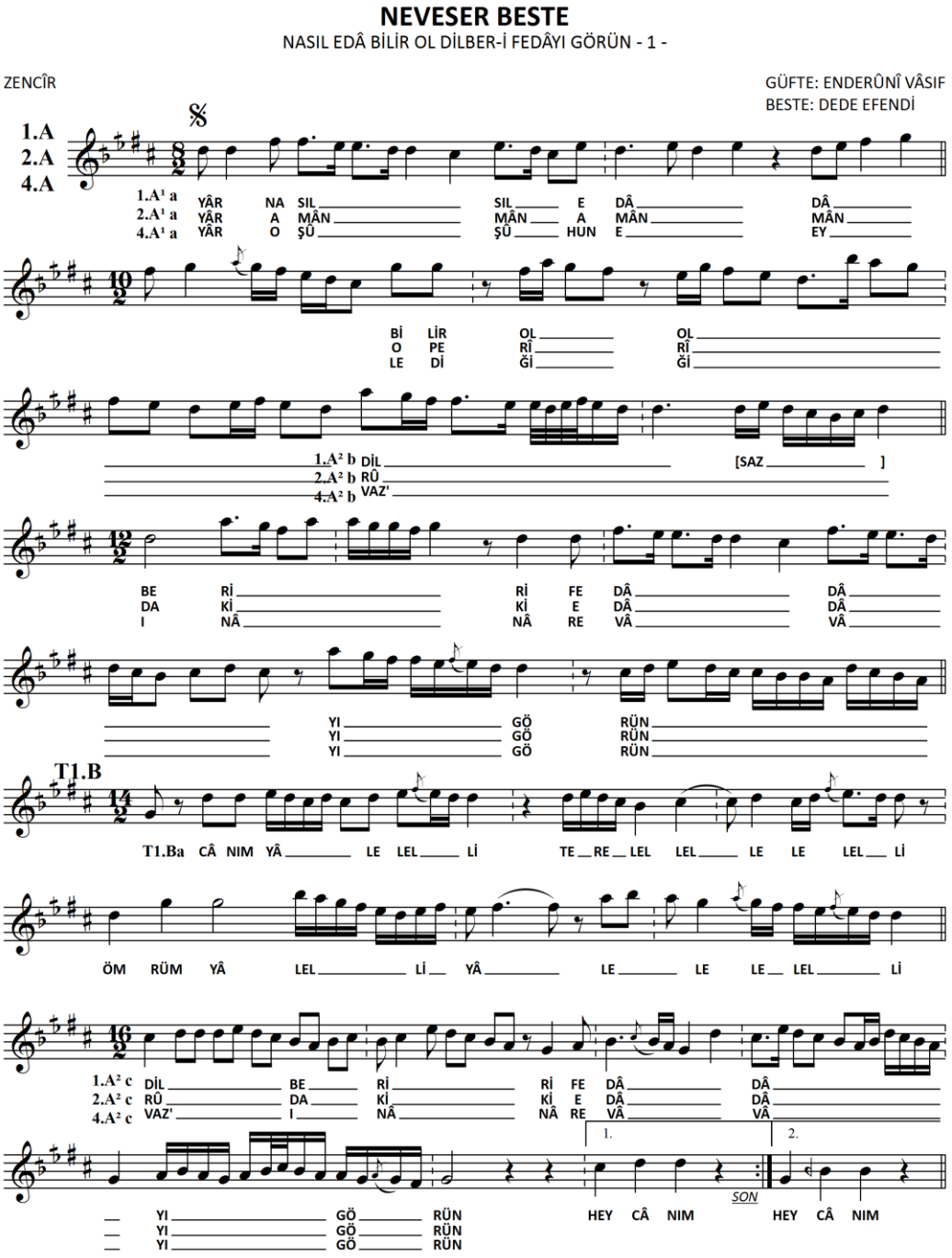
GÜL-İ RUHUN GİBİ SEYR-İ SAFÂ-YI BÂĞ OLMAZ - 2 -

BESTE: HAHAM
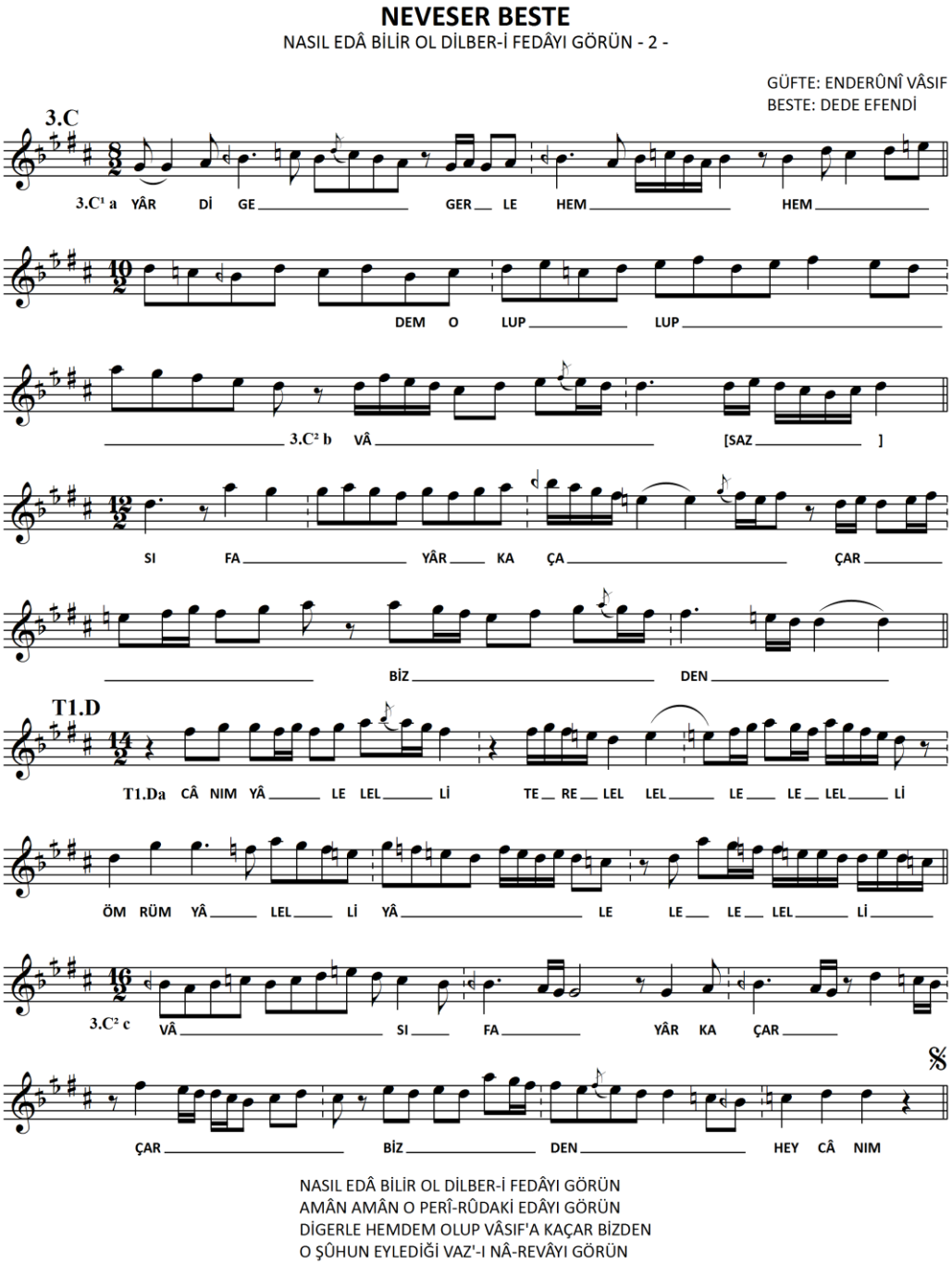

GÜL-İ RUHUN GİBİ SEYR-İ SAFÂ-YI BAĞ OLMAZ
İKİ GÖZÜM BU MESELDİR GÖZE YASAĞ OLMAZ
YEMİ HAYÂLE ALIRSA O MÂH-I KEŞT-İ DİL
DÖNÜP CÜDÂ DA DÜŞERSE YİNE İRAĞ OLMAZ

EK 89.
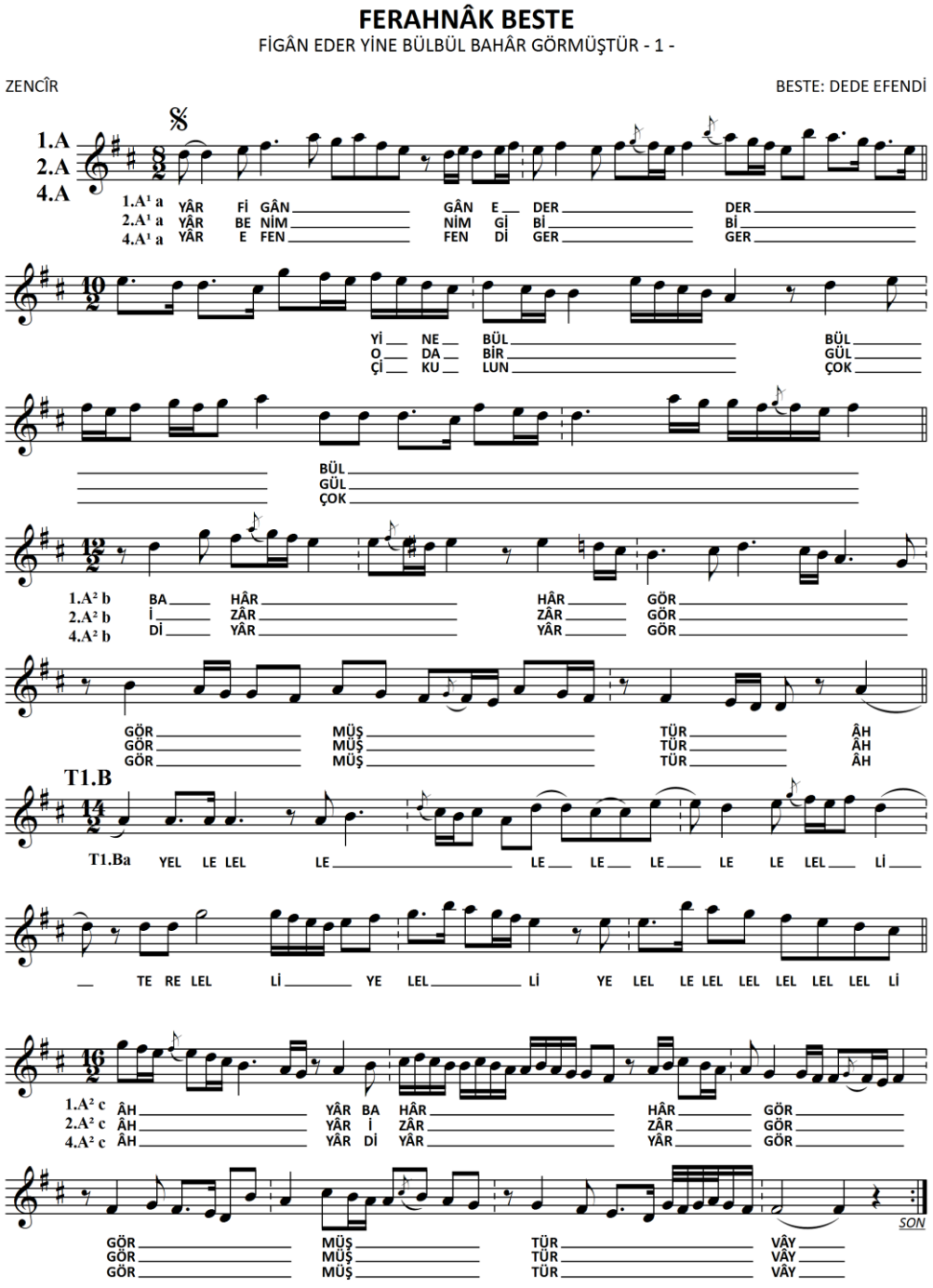

NEVESER BESTE
NASIL EDÂ BİLİR OL DİLBER-İ FEDÂYI GÖRÜN - 1 -
ZENCÎR
GÜFTE: ENDERÛNÎ VÂSIF
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR NA SIL SIL E DÂ DÂ
2.A¹ a YÂR A MÂN MÂN A MÂN MÂN
4.A¹ a YÂR O ŞÛ ŞÛ HUN E EY
Bİ LİR OL OL
O PE Rİ Rİ
LE Dİ Ğİ Ğİ
1.A² b DİL [SAZ]
2.A² b RÛ
4.A² b VAZ'
BE Rİ Rİ FE DÂ DÂ
DA Kİ Kİ E DÂ DÂ
I NÂ NÂ RE VÂ VÂ
YI GÖ RÜN
YI GÖ RÜN
YI GÖ RÜN
T1.B
T1.Ba CÂ NIM YÂ LE LEL Lİ TE RE LEL LEL LE LE LEL Lİ
ÖM RÜM YÂ LEL Lİ YÂ LE LE LE LEL Lİ
1.A² c DİL BE Rİ Rİ FE DÂ DÂ
2.A² c RÛ DA Kİ Kİ E DÂ DÂ
4.A² c VAZ' I NÂ NÂ RE VÂ VÂ
1.
2.
SON
YI GÖ RÜN HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
YI GÖ RÜN
YI GÖ RÜN

EK 89 (devam)
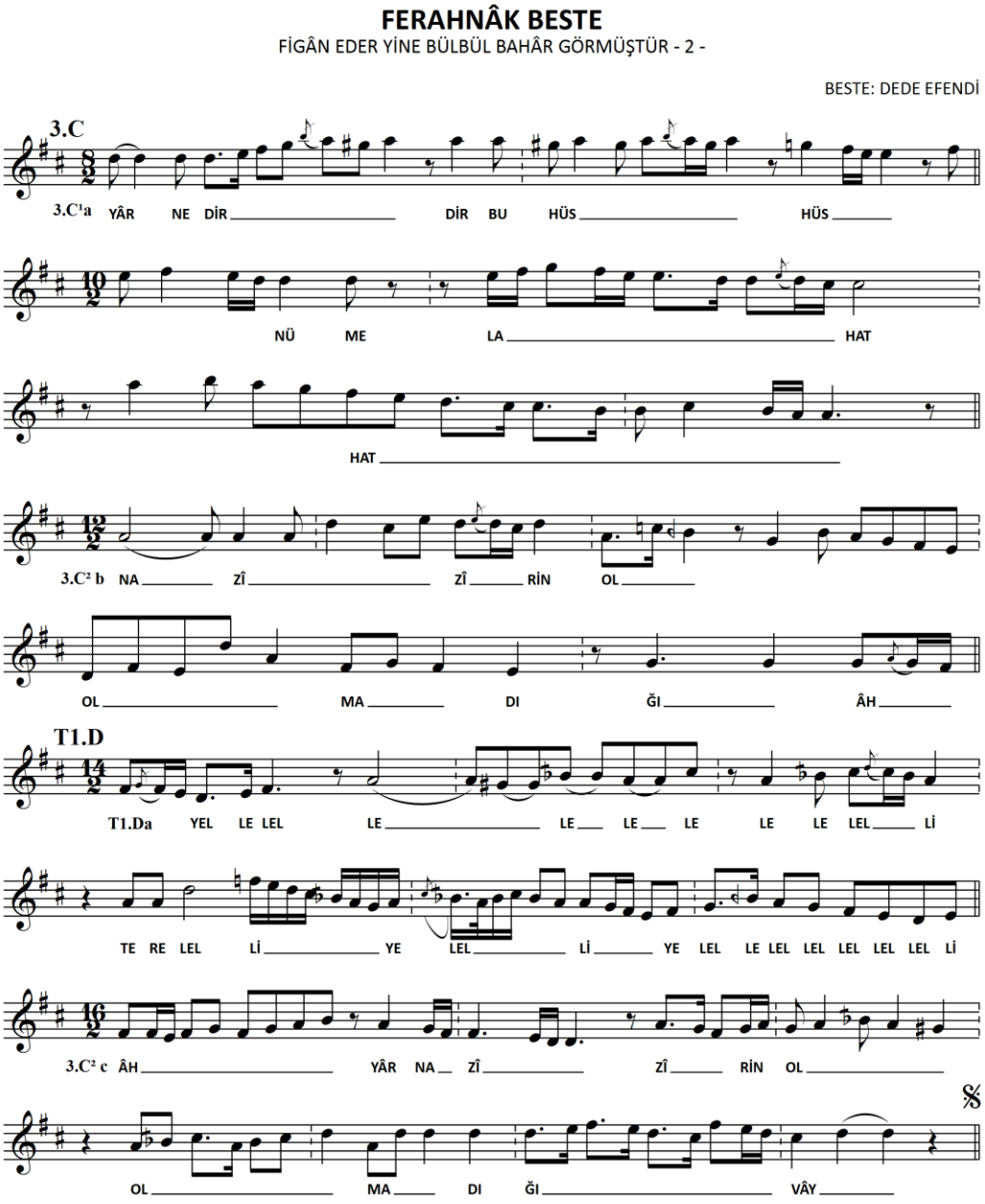

NASIL EDÂ BİLİR OL DİLBER-İ FEDÂYI GÖRÜN
AMÂN AMÂN O PERÎ-RÛDAKİ EDÂYI GÖRÜN
DİGERLE HEMDEM OLUP VÂSIF'A KAÇAR BİZDEN
O ŞÛHUN EYLEDİĞİ VAZ'-I NÂ-REVÂYI GÖRÜN

EK 90.
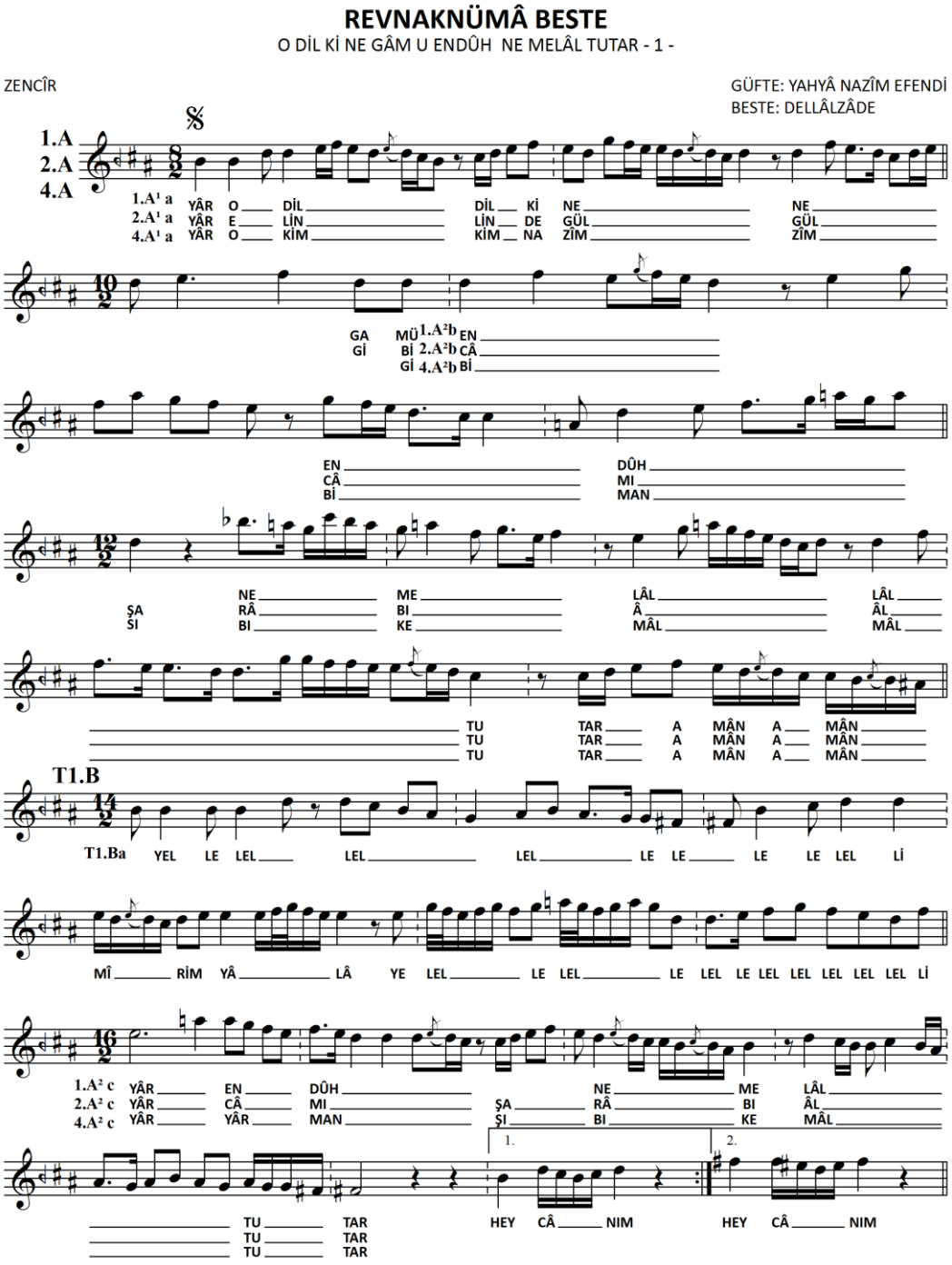

FERAHNÂK BESTE
FİGÂN EDER YİNE BÜLBÜL BAHÂR GÖRMÜŞTÜR - 1 -
ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a YÂR Fİ GÂN GÂN E DER DER
2.A¹ a YÂR BE NİM NİM Gİ Bİ Bİ
4.A¹ a YÂR E FEN FEN Dİ GER GER
Yİ NE BÜL BÜL
O DA BİR GÜL
Çİ KU LUN ÇOK
BÜL
GÜL
ÇOK
1.A² b BA HÂR HÂR GÖR
2.A² b İ ZÂR ZÂR GÖR
4.A² b Dİ YÂR YÂR GÖR
GÖR MÜŞ TÜR ÂH
GÖR MÜŞ TÜR ÂH
GÖR MÜŞ TÜR ÂH
T1.B
T1.Ba YEL LE LEL LE LE LE LE LE LEL Lİ
TE RE LEL Lİ YE LEL Lİ YE LEL LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
1.A² c ÂH YÂR BA HÂR HÂR GÖR
2.A² c ÂH YÂR İ ZÂR ZÂR GÖR
4.A² c ÂH YÂR Dİ YÂR YÂR GÖR
SON
GÖR MÜŞ TÜR VÂY
GÖR MÜŞ TÜR VÂY
GÖR MÜŞ TÜR VÂY

EK 90 (devam)
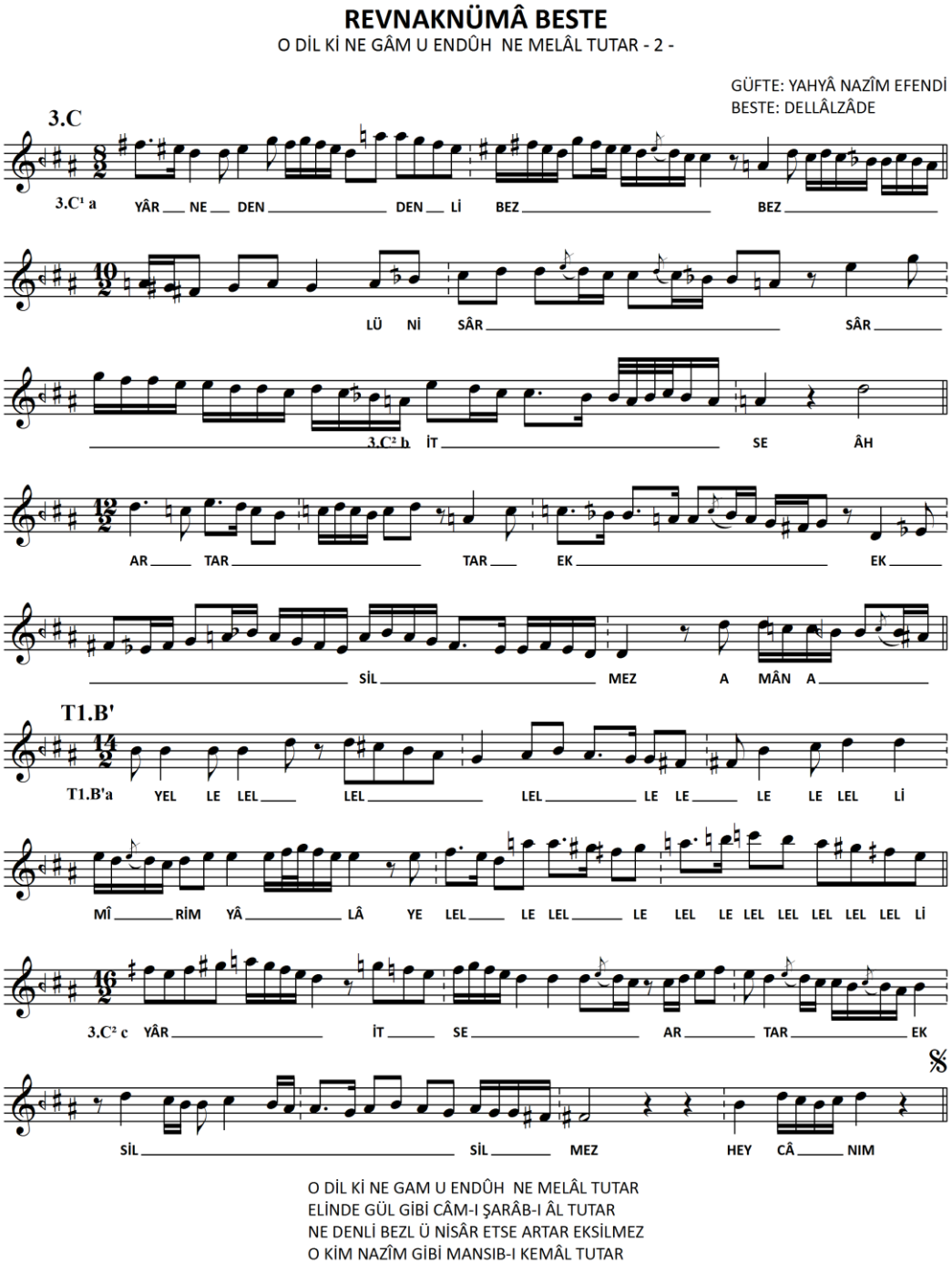

FİGÂN EDER YİNE BÜLBÜL BAHÂR GÖRMÜŞTÜR
BENİM GİBİ O DA BİR GÜL-'İZÂR GÖRMÜŞTÜR
NEDİR BU HÜSN Ü MELÂHAT NAZÎRİN OLMADIĞI
EFENDİ GERÇİ KULUN ÇOK DİYÂR GÖRMÜŞTÜR

EK 91.
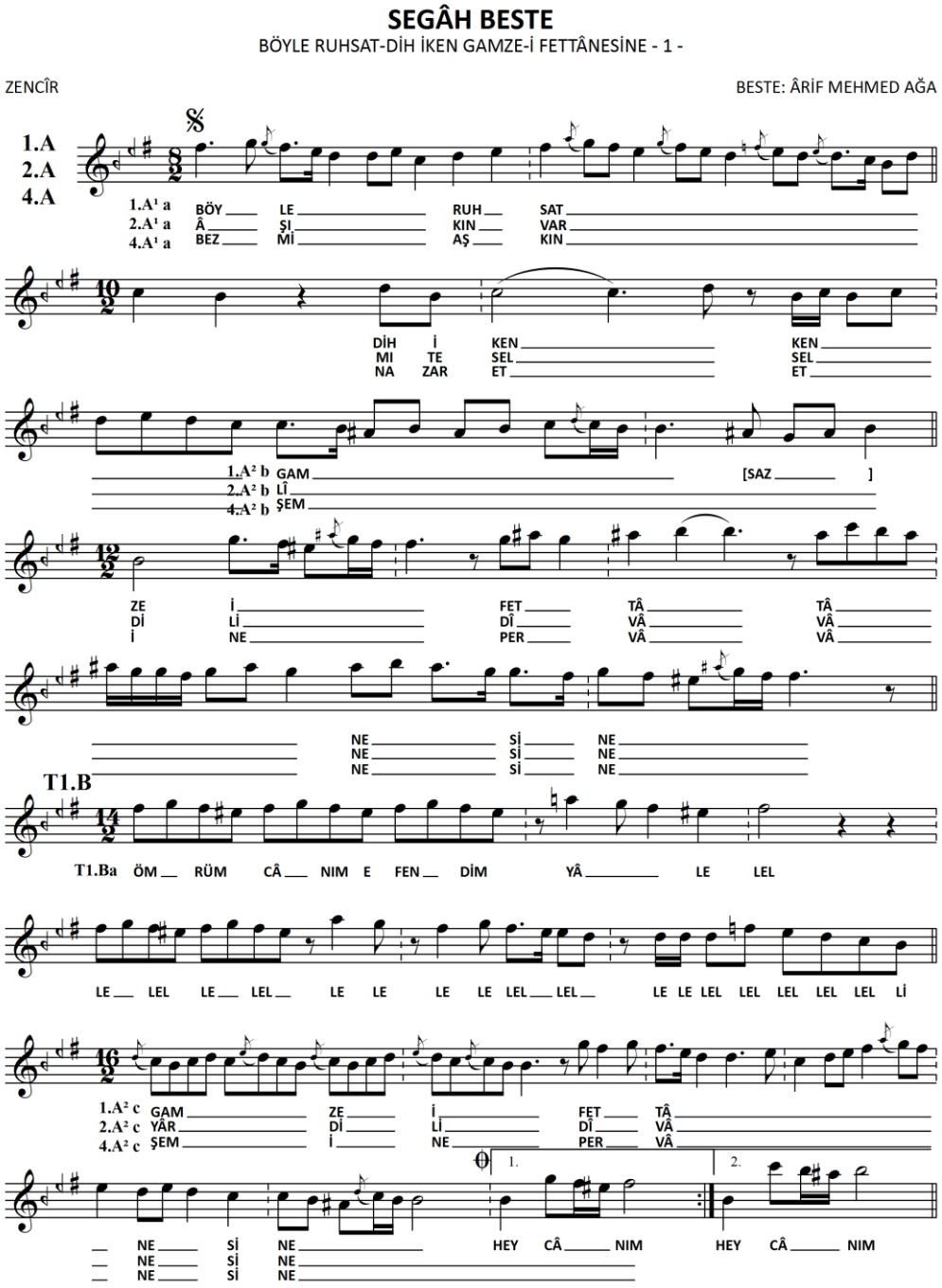

REVNAKNÜMÂ BESTE
O DİL Kİ NE GÂM U ENDÛH NE MELÂL TUTAR - 1 -
ZENCÎR
GÜFTE: YAHYÂ NAZÎM EFENDİ
BESTE: DELLÂLZÂDE
1.A
2.A
4.A
T1.B
T1.Ba
1.A² c
2.A² c
4.A² c
1.
2.

EK 91 (devam)
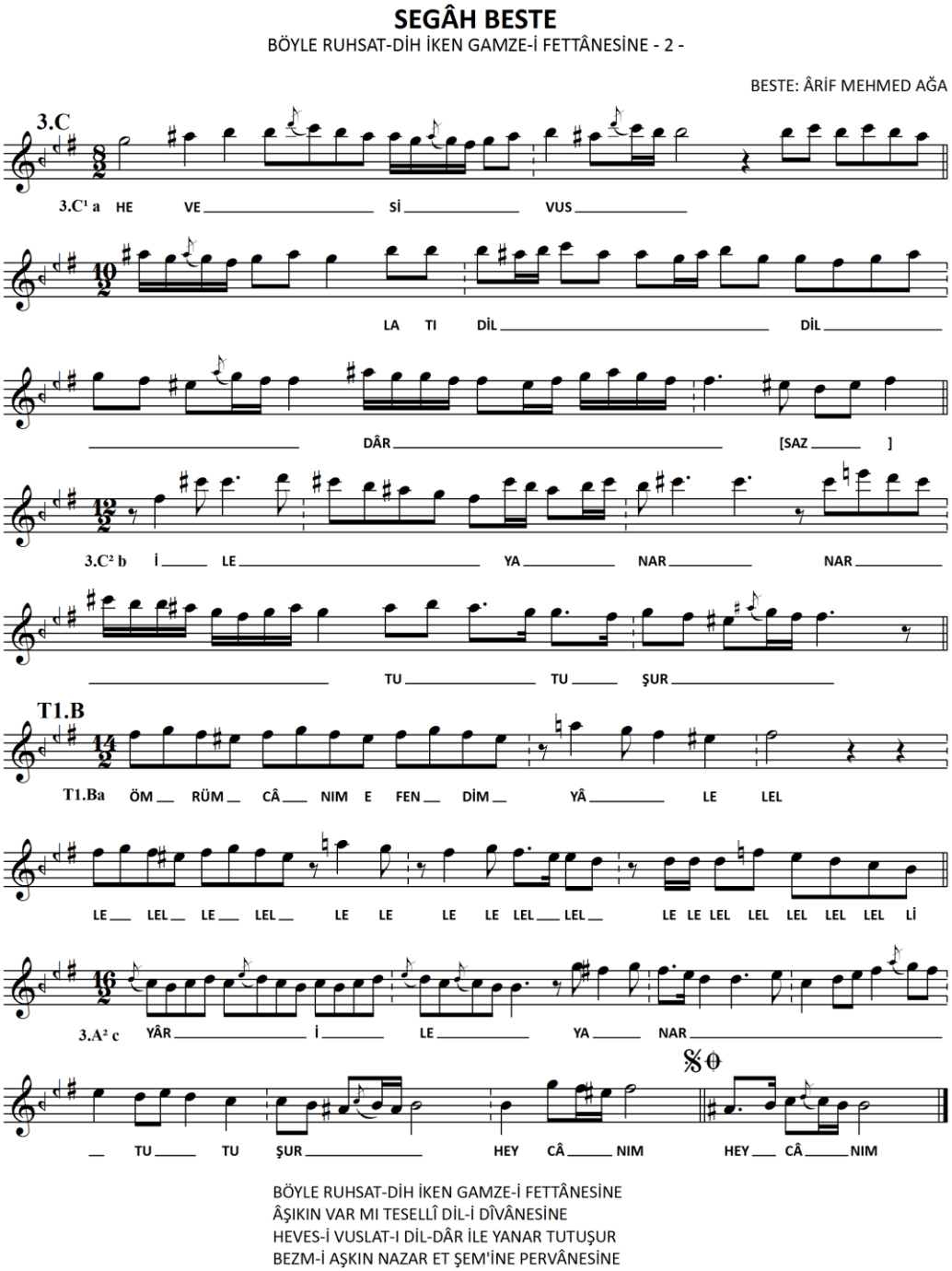

O DİL Kİ NE GAM U ENDÛH NE MELÂL TUTAR
ELİNDE GÜL GİBİ CÂM-I ŞARÂB-I ÂL TUTAR
NE DENLİ BEZL Ü NİSÂR ETSE ARTAR EKSİLMEZ
O KİM NAZÎM GİBİ MANSIB-I KEMÂL TUTAR
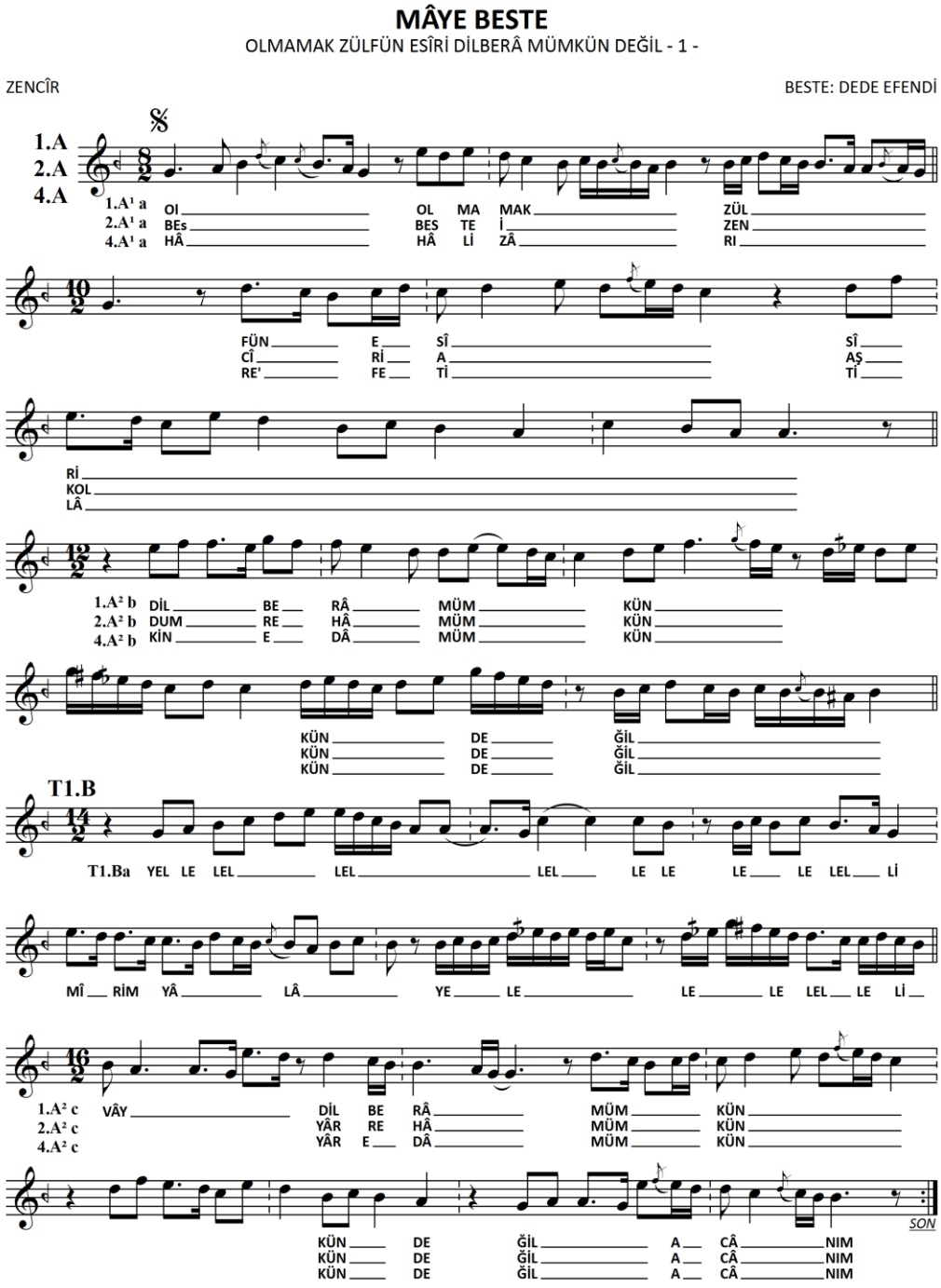
EK 92.

SEGÂH BESTE
BÖYLE RUHSAT-DİH İKEN GAMZE-İ FETTÂNESİNE - 1 -
ZENCÎR
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a BÖY LE RUH SAT
2.A¹ a Â ŞI KIN VAR
4.A¹ a BEZ Mİ AŞ KIN
DİH İ KEN KEN
MI TE SEL SEL
NA ZAR ET ET
1.A² b GAM [SAZ]
2.A² b LÎ
4.A² b ŞEM
ZE İ FET TÂ TÂ
Dİ Lİ DÎ VÂ VÂ
İ NE PER VÂ VÂ
NE Sİ NE
NE Sİ NE
NE Sİ NE
T1.B
T1.Ba ÖM RÜM CÂ NIM E FEN DİM YÂ LE LEL
LE LEL LE LEL LE LE LE LE LEL LEL LE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
1.A² c GAM ZE İ FET TÂ
2.A² c YÂR Dİ Lİ DÎ VÂ
4.A² c ŞEM İ NE PER VÂ
1.
2.
NE Sİ NE HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
NE Sİ NE
NE Sİ NE
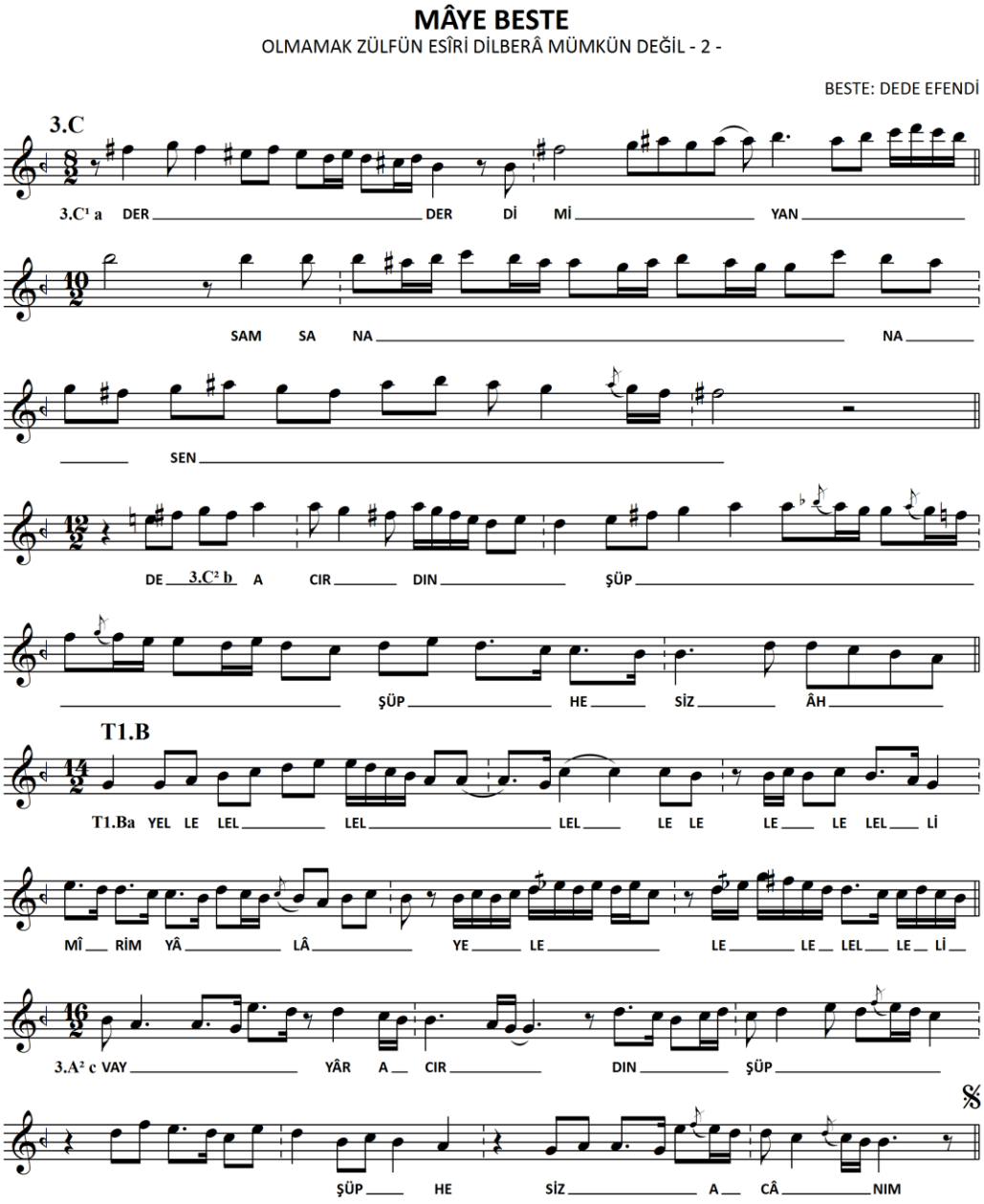
EK 92 (devam)

SEGÂH BESTE
BÖYLE RUHSAT-DİH İKEN GAMZE-İ FETTÂNESİNE - 2 -
BESTE: ÂRİF MEHMED AĞA
3.C
3.C¹ a HE VE Sİ VUS
LA TI DİL DİL
DÂR [SAZ]
3.C² b İ LE YA NAR NAR
TU TU ŞUR
T1.B
T1.Ba ÖM RÜM CÂ NIM E FEN DİM YÂ LE LEL
LE LEL LE LEL LE LE LE LE LEL LEL LE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
3.A² c YÂR İ LE YA NAR
TU TU ŞUR HEY CÂ NIM HEY CÂ NIM
BÖYLE RUHSAT-DİH İKEN GAMZE-İ FETTÂNESİNE
ÂŞIKIN VAR MI TESELLÎ DİL-İ DÎVÂNESİNE
HEVES-İ VUSLAT-I DİL-DÂR İLE YANAR TUTUŞUR
BEZM-İ AŞKIN NAZAR ET ŞEM'İNE PERVÂNESİNE

EK 93.
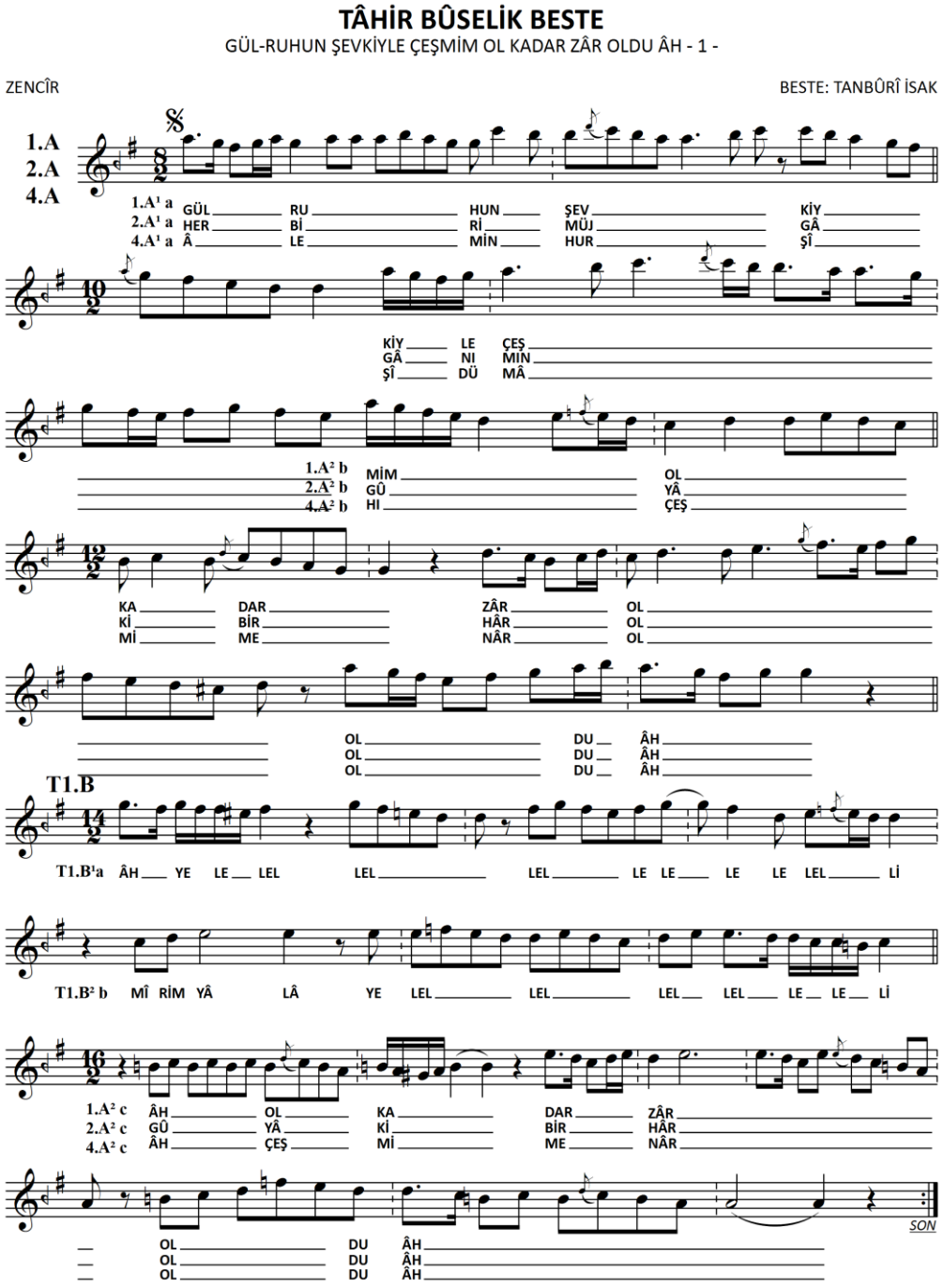

MÂYE BESTE
OLMAMAK ZÜLFÜN ESÎRİ DİLBERÂ MÜMKÜN DEĞİL - 1 -
ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a OI OL MA MAK ZÜL
2.A¹ a BEs BES TE İ ZEN
4.A¹ a HÂ HÂ Lİ ZÂ RI
FÜN E SÎ SÎ
CÎ Rİ A AŞ
RE' FE Tİ Tİ
Rİ
KOL
LÂ
1.A² b DİL BE RÂ MÜM KÜN
2.A² b DUM RE HÂ MÜM KÜN
4.A² b KİN E DÂ MÜM KÜN
KÜN DE ĞİL
KÜN DE ĞİL
KÜN DE ĞİL
T1.B
T1.Ba YEL LE LEL LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
MÎ RİM YÂ LÂ YE LE LE LE LEL LE Lİ
1.A² c VÂY DİL BE RÂ MÜM KÜN
2.A² c YÂR RE HÂ MÜM KÜN
4.A² c YÂR E DÂ MÜM KÜN
SON
KÜN DE ĞİL A CÂ NIM
KÜN DE ĞİL A CÂ NIM
KÜN DE ĞİL A CÂ NIM

EK 93 (devam)
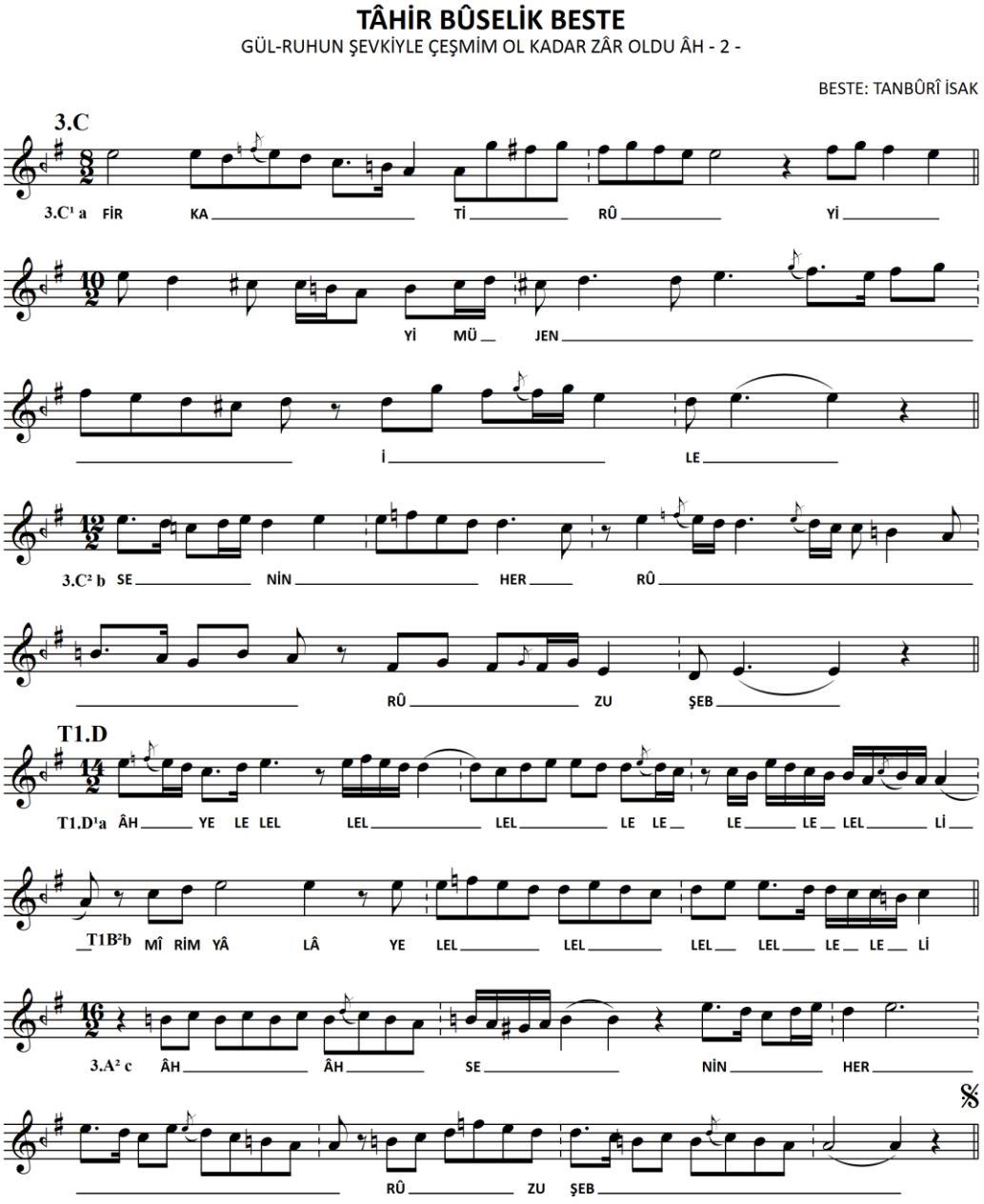

OLMAMAK ZÜLFÜN ESÎRİ DİLBERÂ MÜMKÜN DEĞİL
BESTE-İ ZENCÎR-İ AŞK OLDUM REHÂ MÜMKÜN DEĞİL
DERDİMİ YANSAM SANA SEN DE ACIRDIN ŞÜPHESİZ
HÂL-İ ZÂR-I RE'FETİ LÂKİN EDÂ MÜMKÜN DEĞİL
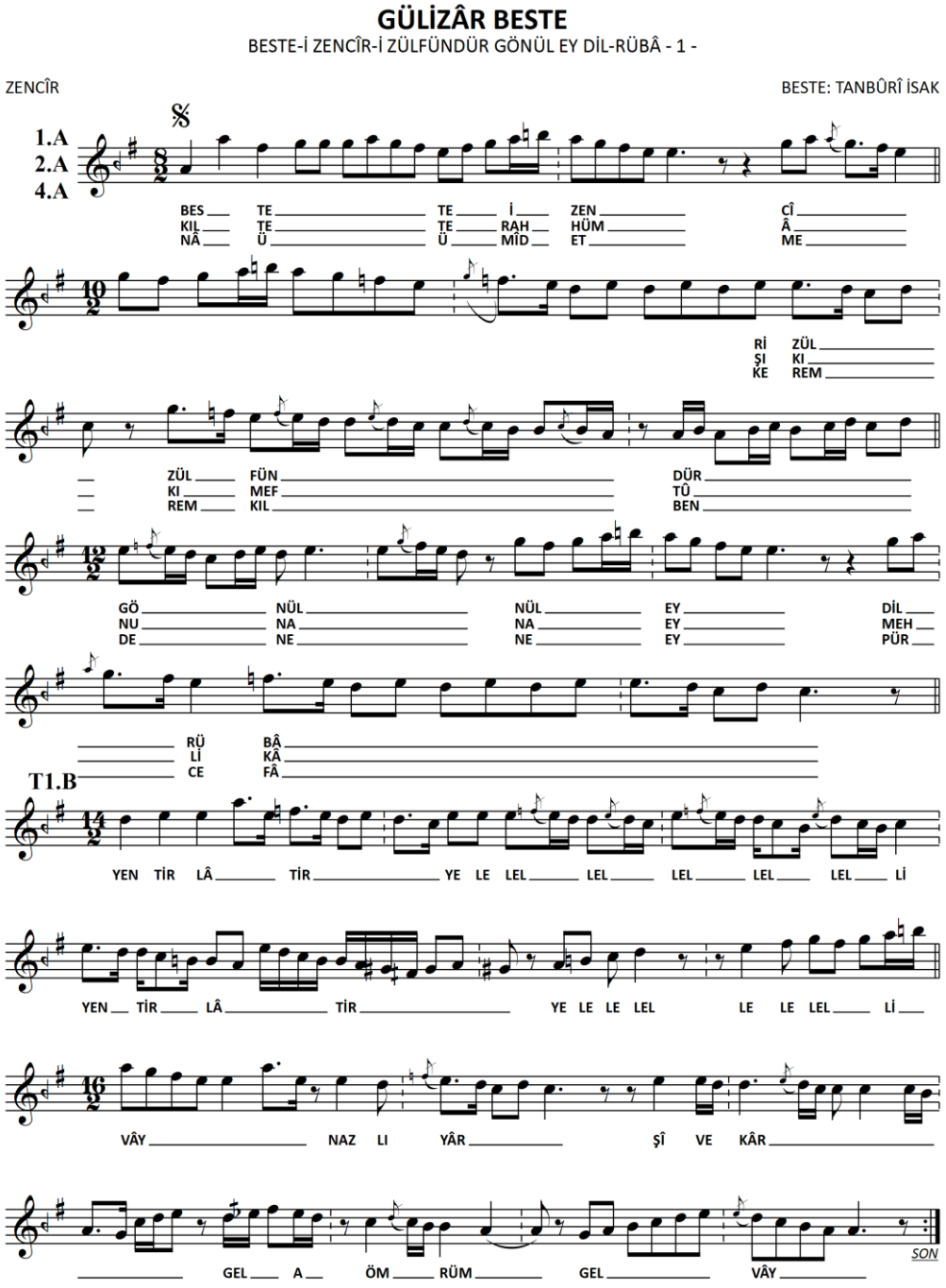
EK 94.

TÂHİR BÛSELİK BESTE
GÜL-RUHUN ŞEVKİYLE ÇEŞMİM OL KADAR ZÂR OLDU ÂH - 1 -
ZENCÎR
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
1.A
2.A
4.A
1.A¹ a GÜL RU HUN ŞEV KİY
2.A¹ a HER Bİ Rİ MÜJ GÂ
4.A¹ a Â LE MİN HUR ŞÎ
KİY LE ÇEŞ
GÂ NI MİN
ŞÎ DÜ MÂ
1.A² b MİM OL
2.A² b GÛ YÂ
4.A² b HI ÇEŞ
KA DAR ZÂR OL
Kİ BİR HÂR OL
Mİ ME NÂR OL
OL DU ÂH
OL DU ÂH
OL DU ÂH
T1.B
T1.B¹a ÂH YE LE LEL LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
T1.B² b MÎ RİM YÂ LÂ YE LEL LEL LEL LEL LE LE Lİ
1.A² c ÂH OL KA DAR ZÂR
2.A² c GÛ YÂ Kİ BİR HÂR
4.A² c ÂH ÇEŞ Mİ ME NÂR
OL DU ÂH
OL DU ÂH
OL DU ÂH
SON
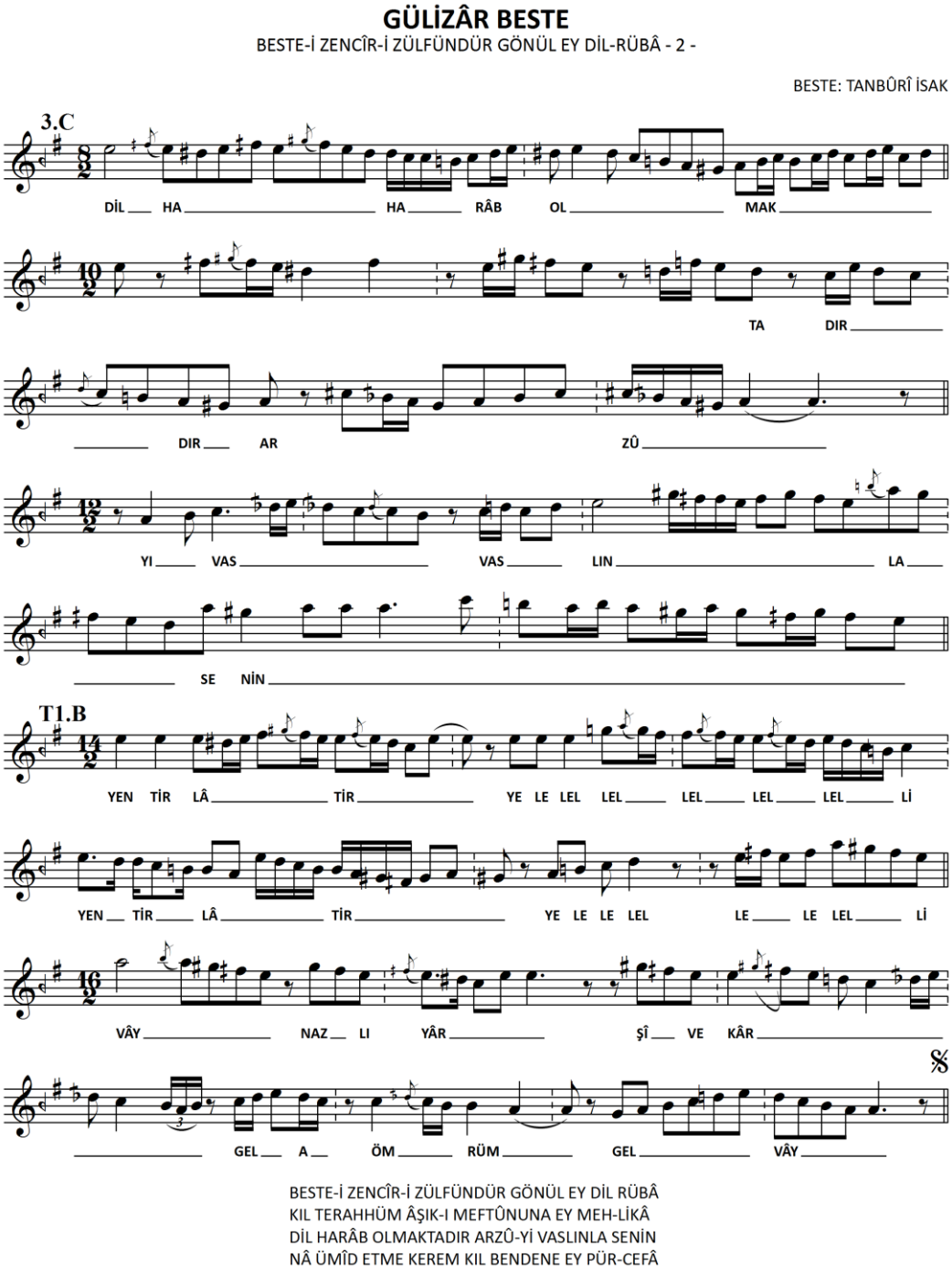
EK 94 (devam)

TÂHİR BÛSELİK BESTE
GÜL-RUHUN ŞEVKİYLE ÇEŞMİM OL KADAR ZÂR OLDU ÂH - 2 -
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
3.C
3.C¹ a FİR KA Tİ RÛ Yİ
Yİ MÜ JEN
İ LE
3.C² b SE NİN HER RÛ
RÛ ZU ŞEB
T1.D
T1.D¹a ÂH YE LE LEL LEL LEL LE LE LE LE LEL Lİ
T1B²b MÎ RİM YÂ LÂ YE LEL LEL LEL LEL LE LE Lİ
3.A² c ÂH ÂH SE NİN HER
RÛ ZU ŞEB
GÜL-RUHUN ŞEVKİYLE ÇEŞMİM OL KADAR ZÂR OLDU ÂH
HER BİRİ MÜJGÂNIMIN GÛYÂ Kİ BİR HÂR OLDU ÂH
FİRKAT-İ RÛY-İ MÜJEN İLE SENİN HER RÛZ U ŞEB
ÂLEMİN HURŞÎD Ü MÂHI ÇEŞMİME NÂR OLDU ÂH
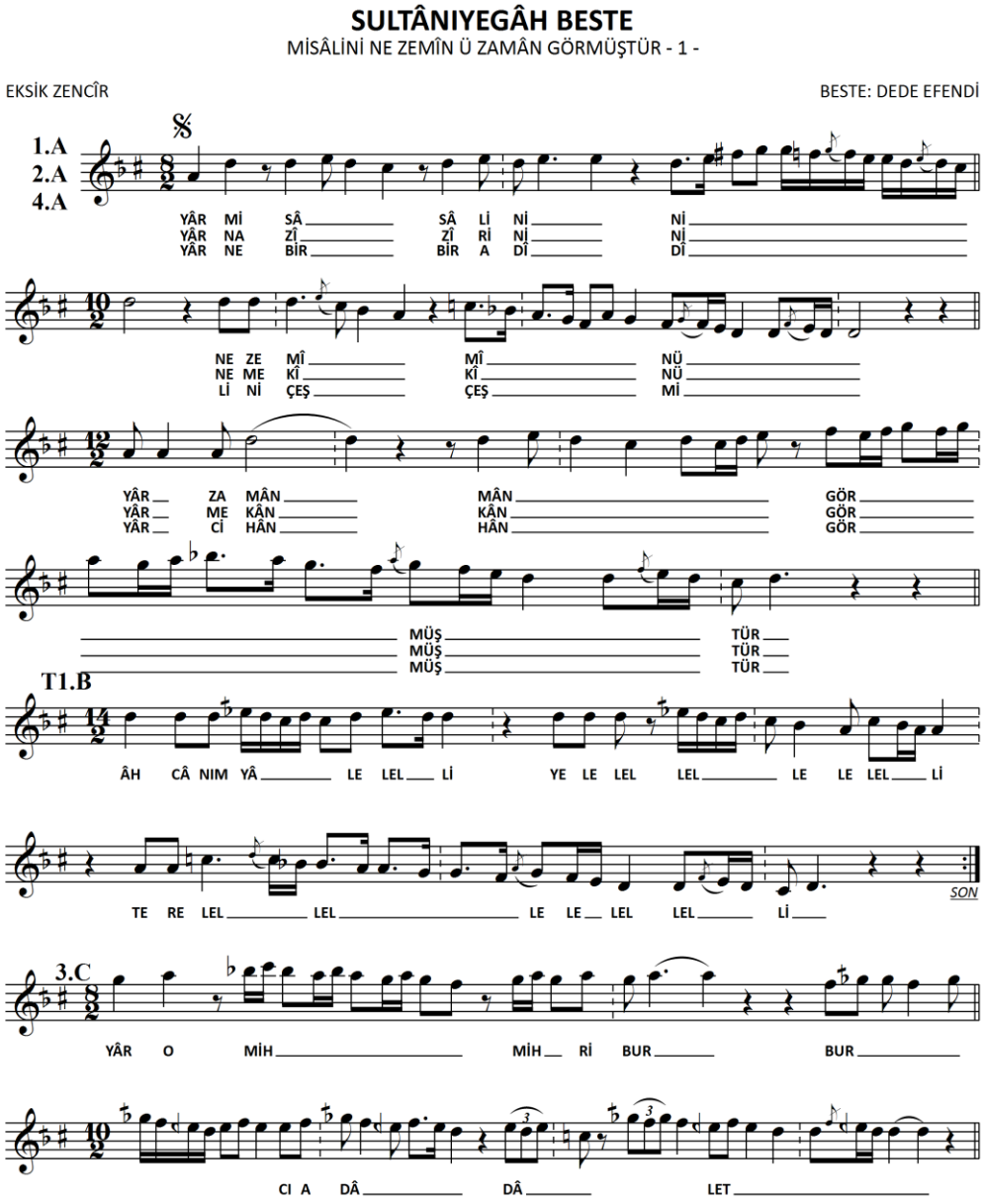
EK 95

GÜLİZÂR BESTE
BESTE-İ ZENCÎR-İ ZÜLFÜNDÜR GÖNÜL EY DİL-RÜBÂ - 1 -
ZENCÎR
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
1.A
2.A
4.A
BES KIL NÂ TE TE Ü İ RAH MÎD ZEN HÜM ET CÎ Â ME
Rİ ŞI KE ZÜL KI REM
ZÜL KI REM FÜN MEF KIL DÜR TÛ BEN
GÖ NU DE NÜL NA NE NÜL NA NE EY EY EY DİL MEH PÜR
RÜ Lİ CE BÂ KÂ FÂ
T1.B
YEN TİR LÂ TİR YE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
YEN TİR LÂ TİR YE LE LE LEL LE LE LEL Lİ
VÂY NAZ LI YÂR ŞÎ VE KÂR
GEL A ÖM RÜM GEL VÂY
SON

EK 95 (devam)

GÜLİZÂR BESTE
BESTE-İ ZENCÎR-İ ZÜLFÜNDÜR GÖNÜL EY DİL-RÜBÂ - 2 -
BESTE: TANBÛRÎ İSAK
3.C
DİL HA HA RÂB OL MAK
TA DIR
DIR AR ZÛ
YI VAS VAS LIN LA
SE NİN
T1.B
YEN TİR LÂ TİR YE LE LEL LEL LEL LEL LEL Lİ
YEN TİR LÂ TİR YE LE LE LEL LE LE LEL Lİ
VÂY NAZ LI YÂR ŞÎ VE KÂR
GEL A ÖM RÜM GEL VÂY
BESTE-İ ZENCÎR-İ ZÜLFÜNDÜR GÖNÜL EY DİL RÜBÂ
KIL TERAHHÜM ÂŞIK-I MEFTÛNUNA EY MEH-LİKÂ
DİL HARÂB OLMAKTADIR ARZÛ-Yİ VASLINLA SENİN
NÂ ÜMÎD ETME KEREM KIL BENDENE EY PÜR-CEFÂ

EK 96

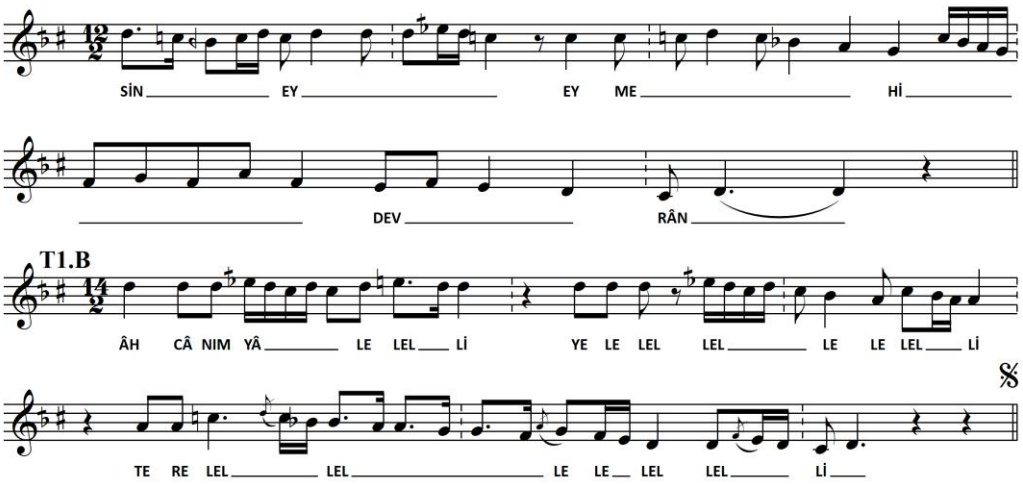

SULTÂNIYEGÂH BESTE
MİSÂLİNİ NE ZEMÎN Ü ZAMÂN GÖRMÜŞTÜR - 1 -
EKSİK ZENCÎR
BESTE: DEDE EFENDİ
1.A
2.A
4.A
YÂR Mİ SÂ SÂ Lİ Nİ Nİ
YÂR NA ZÎ ZÎ Rİ Nİ Nİ
YÂR NE BİR BİR A DÎ DÎ
NE ZE MÎ MÎ NÜ
NE ME KÎ KÎ NÜ
Lİ Nİ ÇEŞ ÇEŞ Mİ
YÂR ZA MÂN MÂN GÖR
YÂR ME KÂN KÂN GÖR
YÂR Cİ HÂN HÂN GÖR
MÜŞ TÜR
MÜŞ TÜR
MÜŞ TÜR
T1.B
ÂH CÂ NIM YÂ LE LEL Lİ YE LE LEL LEL LE LE LEL Lİ
TE RE LEL LEL LE LE LEL LEL Lİ
SON
3.C
YÂR O MİH MİH Rİ BUR BUR
CI A DÂ DÂ LET

EK 96 (devam)

SULTÂNIYEGÂH BESTE

MİSÂLİNİ NE ZEMÎN Ü ZAMÂN GÖRMÜŞTÜR - 2 -

BESTE: DEDE EFENDİ

MİSÂLİNİ NE ZEMÎN Ü ZAMÂN GÖRMÜŞTÜR
NAZÎRİNİ NE MEKÎN Ü MEKÂN GÖRMÜŞTÜR
O MİHR-İ BURC I ADÂLETSİN EY MEH-İ DEVRÂN
NE BİR ADÎLİNİ ÇEŞM-İ CİHÂN GÖRMÜŞTÜR

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Ayşe Emsal Aksın Çevik

Uyruğu : T.C

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Doktora	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2021
Yüksek lisans	Selçuk Üniversitesi S.B.E.	2011
Lisans	Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı	2001
Lise	Bozkır Lisesi	1996

İş Deneyimi

Yıl	**Yer**	**Görev**
2009-2015	S. Ü. Devlet Konservatuvarı	Öğretim Elemanı

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Çevik, A. A. E. & Oter, S. T. (2021). Dârül-Elhân Külliyâtı'nda Bulunan Ağır Çenber Usûlündeki Bestelerin Söz-Usûl-Vezin Bağlamında Restorasyonu. *International Social Sciences Studies Journal*. 7(90)

Çevik A. A. E. (2021). III. Selim'in Sanatçı Kişiliği Ve Beste Formundaki Eserlerinin Usûl-Arûz İlişkisi yönünden incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 45: 197-209.

Çevik A. A. E. (2011) *Sultân III. Selim'in Beste Formundaki Eserlerinin Usûl-Aruz Vezni İlişkisi yönünden incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çevik A. E., & Kaltakcı M.Y (2011). Türk Musiki Geleneğinde Kadın ve Kadın Bestekârlar. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 29: 609 – 638.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...

